ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 38

REDAKTOR
Šandor Kaufer, spoljni saradnik

Izbor dokumenata izvršio
Muharem Kreso, potpukovnik

ODGOVORNI UREDNIK
Miloš Krstić, potpukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 38

BORBE U HRVATSKOJ 1945. GODINE

BEOGRAD
1969.

BORBE U HRVATSKOJ 1945. GODINE

— Februar —

I

DOKUMENTI
JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 1. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ŽAŽINU[1]

ŠTAB
XXXIV UDARNE DIVIZIJE
IV. KORPUS N.O.V. JUG.
Op. br. 189
Dne 1. II 1945. g.

ŠTABU IV UDARNOG KORPUSA N.O.V.J.

Operativni izvještaj
o likvidaciji uporišta
Žažina.—

Uporište Žažina sačinjava kota na kojoj se nalazi žažinska crkva sjeverno od s. Žažine. Oko crkve nalazilo se nekoliko zgrada koje su sve opasane dobro smišljenim sistemom rovova, većinom otkrivenih sa jačim drvenim bunkerima na svim važnijim pravcima i sve skupa opasano jednim redom bodljikave žice. Zemljište [je] predstavljeno na sekciji Zagreb 1:100.000.

Uporište Žažina iako utvrđeno samo u tipu poljske fortifikacije i sa dosta slabom žičanom preprekom predstavljalo je ipak jednu vrlo jaku točku otpora usljed topografskog stvora okolnog zemljišta. Ovo zemljište omogućavalo je posadi retko dobru preglednost na sve strane i mogućnost najjačeg tučenja sveg okolnog zemljišta do daljine od 400—500 metara, a u nekim pravcima i do daljine dometa pješadijskog oružja. Potpuni nedostatak mrtvih uglova kao i zaklona od oka čine svaki prilaz utvrđenom vrhu kote vrlo teškim i mogućim samo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12—2, k. 1225.

uz velike žrtve. Uz ove teške uslove sam napad u još većoj meri je otežavao snijeg dubok 40—80 cm. i vrlo svijetla i hladna noć.

Posadu uporišta sačinjavao je 1. sat III. Bojne 14. pješadijskog zdruga IV. Hrvatske divizije[2] jačine 220 ljudi, naoružani sa jednim teškim bacačem, 3 teška mitraljeza, 12 puškomitraljeza, a ostalo puške. Ova posada već dva puta napadana[3] u istom uporištu bez uspjeha umjela je vrlo dobro koristiti prednost koju joj je davalo zemljište i u borbi je već i u ranijim napadima pokazala veliku upornost. Zapovjednik posade bio je domobranski satnik Kovačević.

Napad na uporište vršila je cijela Ud. brigada »Franje Ogulinca-Selje« pojačana sa baterijom brdskih topova. Osiguranje od pravca Petrinje i Siska vršila je Ud. Karlovačka brigada, a osiguranje od pravca Turopolja vršila je II. Muslimanska brigada Unske Operativne Grupe na prostoru Novo Selo — Buševac — Ogulinac.

Obzirom da je uporište Žažina zatvaralo prilaz Petrinji sa sjevera, a Sisku sa zapada, i osim toga u velikoj mjeri ometalo i otežavalo političku i vojnu aktivnost u tom kraju i politički taktički razlozi zahtijevali su likvidaciju istoga. Iz ovih razloga donijeta je odluka da se uporište likvidira, a u toku borbe ova naša odluka naglašena je i od strane G.Š.H-a.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovijed Op. br. 13/45 ovog štaba koja se prilaže.[4] Prema zapovijedi akcija je predviđena za dan 22. I., no po naređenju štaba IV Korpusa akcija je odložena zbog dolaska II. Muslimanske brigade U.O.G. i koordinacije sa akcijama VII. Ud. Divizije južno od Petrinje.[5] Uslijed iznijetoga između zapovijedi i izvršenja iste nastala je razlika u tome što je osiguranje prema Turopolju vršila II. Muslimanska brigada U.O.G., a Ud. Karlovačka brigada prema Sisku i Petrinji.

Napad je vršen 25. I. o.g. u 23.00 sata.

Zauzimanje polaznog položaja za napad od strane Ud. Brigade »F.O.-Selje« izvršeno je na vrijeme i prikriveno. Od 2310 do 2320 sati vršena je jaka artiljerijska i minobacačka priprema za koje vrijeme se pješadija privukla na 150—200 met. od žičane prepreke. Usljed vrlo teškog kretanja za kratko vrijeme trajanja ove pripreme pješadija se nije uspjela bliže

[2] Odnosi se na 4. ustaško-domobransku diviziju (vidi knj. 37, dok. br. 121 i 170).

[3] Prvi napad na ustaše u Žažini izveli su dijelovi 8. NOU divizije 14/15. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 35, 36, 53, 110 i 138).

[4] Zapovijest za napad na Žažinu pisana je 20. januara 1945. i objavljena u 37. knj. kao dok. br. 80.

[5] O dejstvima 7. NOU divizije južno od Petrinje vidi dok. br. 4 i 65 u ovoj knjizi i knj. 37, dok. br. 121.

privući pa da u jednom naletu pređe prepreku. Usljed ovoga pješadija je morala prelaziti prostor od 150—200 metara po dubokom snijegu na brisanom prostoru i uz dobru vidljivost pod jakom branioćevom vatrom. Uprkos ovako teških uslova pješadija je uspjela doći do same prepreke, no vrlo žestoka branioćeva vatra prisilila ju je da odstupi, ali je ipak usljed brisanog prostora i dalje ostala izložena neprijateljskoj vatri.

Napad je ponovljen 26. I u 0045 sati također uz prethodnu artiljerijsku i minobacačku pripremu, no i ovaj puta je napad odbijen od strane branioca.[6] U 0200 sata izvršen je treći napad, koji je bio dobro sređen od strane pješadije, no kao i prva dva puta nije bio najbolje usklađen sa radom artiljerije i teških bacača. Vrlo precizna i jaka vatra branioćeva uspjela je i ovaj napad odbiti. Veliki gubici kod pješadije u dva prethodna napada i njena izloženost kroz vrijeme od tri sata jakoj neprijateljskoj vatri smanjili su njezinu udarnu snagu, te stoga ni ovaj treći napad nije donio uspjeha.

Kada se je vidjelo da neprijateljski otpor ne postaje slabiji ni poslije tri izvršena napada, od strane ovoga štaba naređeno je da se od daljnjeg napada odustane i da se Ud. brigada »Franje Ogulinca-Selje« sa tri bataljona povuče u Letovanić, a jedan bataljon da zaposjedne raskrsnicu Rajbervirt sa zadatkom da blokira uporište do ponovnog napada. Ovo je izvršeno u 0400 sata. Istovremeno je naređeno povlačenje osiguranja od pravca Petrinje, te da bi se tako neprijatelju dala mogućnost izvlačenja prema Petrinji, pošto se pretpostavljalo da bi to učinio, jer se pod kraj borbe osjetilo da mu ponestaje municije.

26. I u 0900 sati jedno slabije osiguranje iz Petrinje dopremilo je posadi u Žažini municiju i hranu. IV. bataljon U.b. »Franje Ogulinca-Selje«, koji je imao zadatak da blokira Žažinu, opazivši približavanje neprijateljske kolone selu Petrovec nije istoj spriječio kontakt sa posadom u Žažini, već se bez naređenja i bez borbe povukao u s. Dužicu.

26. I u 0700 sati neprijateljske snage u jačini od 800 ljudi sastavljene od ustaša, kozaka, mornara i domobrana počele su od pravca Siska nadirati prema S. Gredi. Ud. Karlovačka brigada u tom času nalazila se sa dva bataljona u Gredi i dva bataljona u s. Dužici. Prvi nalet neprijatelja odbijen je od strane bataljona u s. Gredi i neprijatelj se povukao u s. Sela. Tokom dana neprijatelj je još nekoliko puta pošao prema našim položajima u s. Greda, no pušten na najbliže odstojanje odbijen je svaki put jakom pješadijskom vatrom. U 1600 sati

[6] Opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 121 i 170; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 27. januara 1945.

neprijatelj je pod zaštitom jake artiljerijske i minobacačke vatre ponovio napad sa tri pravca: prugom, cestom i od k. 101 prema kapelici. Pod jakom neprijateljskom artiljerijskom i pješadijskom vatrom naši su se bataljoni u 1630 sati povukli u s. Dužicu. Kako je neprijatelj odmah poslije upada u s. Gredu[7] napustio selo i povukao se u pravcu Siska, druga dva bataljona Ud. K. Brigade zaposjela su položaje u s. Gredi.

U ovoj borbi iako su se jedinice odlično držale učinjena je greška od strane štaba III i IV bataljona time što je naređeno povlačenje iz s. Grede, jer bi jedinice uz malo više upornosti spriječile upad neprijatelja u s. Gredu. Ovo dokazuje njegovo trenutno napuštanje sela čim je do istoga došao.

27. I po usmenom naređenju ovoga štaba u 2200 sata ponovljen je napad na uporište Žažina sa istom jedinicom, no sa izmenjenim rasporedom. Raspored je bio slijedeći: Jedan bataljon napada duž druma Letovanić — Žažina, a dva bataljona duž nasipa koji od r. Kupe ide prema crkvi u Žažini. Jedan bataljon u rezervi u s. Žažina. Teški bacači sa topovima na sjevernoj ivici s. Žažina, a oko 25 automatskih oruđa izdvojeno je i pod objedinjenom komandom svojom vatrom tukli branioca sa južne strane. Vrlo vidna noć dala je mogućnost neprijatelju da osjeti pokrete i namjere naših jedinica, te je i težište odbrane skoncentrisao prema jugu. Napad je otpočeo uz jednovremenu artiljerijsku i minobacačku vatru i vatru specijalno izdvojenog automatskog oruđa. U ovome napadu uspio je proći kroz žicu samo bataljon koji je napadao od Žažine, i to samo svojim desnim krilom, dok je na ostalom dijelu jaka neprijateljska vatra onemogućila prilaz žici. Kada se ovo primijetilo, prema mjestu prodora upućen je odmah rezervni bataljon, no kako napad ovoga nije bio dovoljno poduprt artiljerijskom i minobacačkom vatrom, neprijatelj je uspio koncentracijom vatre na taj pravac odbiti napad.

28. I u 0015 sati ponovljen je napad sa istim rasporedom. Uprkos upornosti ovoga napada koji je trajao do 0130 sati, zahvaljujući opet samo jako brisanom prostoru, neprijatelj je uspio i ovaj napad odbiti. Zbog osjetljivih gubitaka, naročito u komandnom kadru, štab brigade predložio je da se od daljnjeg napada odustane, što je i usvojeno, te je naređeno povlačenje. Zbog vrlo teških izvlačenja poginulih i ranjenih izvlačenje je trajalo sve do 0400 sata. Brigada je povučena u s. Letovanić.

28. I u 1730 sati neprijatelj je napustio uporište i povukao se u pravcu Petrinje. Odmah potom u s. Žažinu poslat je jedan bataljon, gde je i ostao.

[7] U Gredu su tada upali dijelovi Mornaričke škole iz Siska (vidi knj. 37, dok. br. 166).

Neprijateljski gubici u uporištu Žažini cijene se na 60 mrtvih i ranjenih, a 1 je zarobljen.

Naši gubici su: 44 poginula i 141 ranjen.

Poginuli su: komandant bataljona poručnik Babić Lovro, pom. komesara bataljona Kraljik Marko i Fiolić Miško; intendant bataljona Škorić Dušan; komandiri četa poručnik Zubek Stjepan, poručnik Ivičar Ivan, potporučnik Periček Josip, komesar čete Vularić Juraj; pomoćnici komesara četa: Zagorac Ivan, Šandor Ivan, Galović Stjepan; vodnici: Brdek Ivan, Sedmak Juraj, Mikulin Stjepan, Jengić Ivan; delegati: Filipović Stjepan, Harapin Irma, Turk Branko, Herceg Josip; desetari: Vitas Marko.

Ranjeni su: komandanti bataljona kapetan Plepelić Kazimir, poručnik Vuletić Mirko; komandiri četa: st. vodnik Kenig Franjo, potporučnik Maslak Ivan, st. vodnik Živanović Nedeljko, vodnik Raljević Pavao; zamj. komandira čete Iskra Vinko; komesari četa: Topoljnjak Juraj, Grbiničck Mirko, Popovčić Dragutin, Rezvjakov Ivan, Korpar Valent; pomoćnici komesara četa: Fijolić Ivan, Tomašković Josip; vodnici: Puhek Franjo, Britvec Ivan, Stijačić Mirko, Juratović Alojzije, Svekrić Stjepan, Šoštar Emil, Borković Ivan, Cvetković Vinko, Pokas Josip, Crnolatec Slavko, Išek Milan, Matković Stjepan, Hrnjak Dragutin, Slivšek Slavica, Car Janko; delegati: Biškupić Nikola, Ilić Zdravko, Stupljanec Josip, Štrkalj Vlado; desetari: Šimunjer Stjepan, Krvarić Ivan, Petrac Juraj, Radovanović Obrad i Cerovski Vinko.

U borbi nije zaplijenjeno oružje i municija.

Izgubljeno je: 1 p. mitraljez, 26 pušaka, 2 šmajsera i 3 pištolja.

Utrošeno je 48000 puščane i mitraljeske municije, 488 mina za teške bacače, 29 mina za lake bacače i 400 topovskih granata.

Od jedinica u ovoj borbi naročito su se istakle inžinjerska četa, jurišni pionirski vod, četa za vezu, 2. i 3. četa I. bataljona, 1, 2 i prateća četa II bataljona, 2 i 3 četa III bataljona, 1 i 3 četa IV bataljona[8] iz Seljine brigade.

Od pojedinaca naročito su se istakli hrabrošću i požrtvovanošću slijedeći drugovi: poručnici Rezvjakov Ivan, Guštin Lovro, Popovčić Dragutin, Bradica Franjo, Staniničić Tripo; potporučnici: Miletić Dušan, Šubert Zvonko, Tomljenović Karlo, Maslak Ivan, Živičnjak Vera, Fijolić Ivan, Žužić Stjepan, Jurković Ivan; zastavnici: Laptjev Andrij, Burger Ernest, Štrkalj Vladimir, Kuzmić Stjepan, Cvetković Josip, Trusk Anton, Kovačić Krešo, Marcetić Milan, Ilić Zdravko, Lacković

[8] Naredni dio rečenice dopisan je crvenim mastilom.

Stjepan, Jagarčac Nikola, Periček Josip; st. vodnici: Crnolatec Slavko, Hrnjak Dragutin, Ušakov Mihael, Kongurcev Aleksander, Pavlaković Slavko, Brodarić Stjepan, Živanović Nedeljko, Mankas Ivan, Kirin Janko, Markulin Jure, Herman Pavao, Šoštar Emil, Fištrić Franjo, Malić Janko, Mišerić Stjepan, Božić Slavko, Pirjak Slavko; vodnici: Kraljević Ivan, Licitar Stjepan, Matković Stjepan, Majetić Mate, Matković Franjo, Kundrašev Mihael, Loskutov Vasilije, Pučko Marko, Svilić Tomo, Bogoslovski Vasilije, Raljević Pavao, Jordan Ivka, Svekrić Stjepan, Borković Ivan, Britvec Ivan, Jambrek Stevo; ml. vodnici: Maglečić Leo, Išek Milan, Slivšek Slavica, Piškur Stjepan, Čikulin Ivan, Brodarić Stevo, Pokas Josip, Herman Pavao, Dugač Stjepan, Žunac Mijo, Sedmak Juraj, Muža Ivan, Dumbović Nikola, Gajski Janko, Rulek Ivan i Kanić Stjepan; desetari: Rožić Ivan, Petravec Stjepan, Večković Petar, Ponomarjev Ilija, Šuškovski Georgije, Đuretić Đuro, Kundakov Andrej, Kocijan Ivan, Radanović Obrad, Vlašić Mijo, Ferko Tomo, Šimunjer Stjepan, Jándras Josip, Asić Pavao, Turčin Tomo, Cerovski Vinko; borci: Mikulec Andrija, Žugaj Slavko, Petrac Danijel, Đuretić Franjo, Dobrozdravić Mijo, Župetić Marko, Paljević Josip, Đuretić Josip, Martinči Vinko, Đurković Ivan, Dubraovac Marko, Besediček Stjepan, Andel Adolf, Pavlinić Mirko, Jurina Franjo, Kudjinov Ivan, Rajić Petar, Kušan Ivan, Azov Andrej, Čipornoj Aleksander, Kovačević Stevo, Tkačenko Vasilije, Petravić Tomo, Kirinčić Juraj, Hrkovac Ivan, Šestak Tomo, Varjačić Slavica, Gršetić Ivan, Zadorov Boris, Vuksan Vid, Sačerić Stjepan, Srem Josip, Kuzman Josip, Broz Stjepan, Mikušević Tomo, Likšić Tomo, Pučko Dragutin, Skledar Stjepan, Stanić Mihajlo, Kranjčina Josip, Đikić Vinko, Grdešić Tomo, Matušin Katica, Tkalec Andrija, Car Josip, Žunec Franjo, Havidić Pavao, Smolković Vjekoslav, Skender Stjepan, Stupljanec Josip, Tkalec Josip, Martinec Ivan, Petrić Ilija, Fruk Janko, Mikulčić Franjo, Hrnjak Jelka, Vlašić Mijo, Kožar Alojzije, Skender Mato, Plepelić Juraj, Komar Ilija, Fartula Dušan, Mihaljević Ivan, Rešetić Zvonko, Fištrić Stjepan, Žugaj Ivan, Antolović Josip, Leblanović Ivan, Benjak Nikola, Graber Mirko, Kušan Stjepan, Streljcov Aleksej, Sarovčanin Pavao, Mišerić Juraj, Hrkovac Mijo, Civić Lovro, Strižak Franjo, Žilac Ivan, Krvarić Ivan, Drk Juraj, Kovršin Grigorij, Divjak Mirko, Tomić Vera, Mihanović Ivan, Brdarić Dragutin, Vukmanić Zdravko, Popratović Jakov, Đureković Josip, Štimac Slavko, Bačurin Stjepan, Poluhin Ivan, Stanković Dušan, Mihanović Ivan, Lobranić Nikola, Kundić Ljudevit, Tičak Miroslav, Hubelić Đuro, Iskra Vinko, i Poljak Dragutin.

...

Za vrijeme napada na uporište Žažinu noću 27/28. I osiguranje od pravca Petrinje i Siska opet je davala Ud. Karlovačka brigada i to sa dva bataljona prema Petrinji na liniji s. M. Gorica k. 103, a sa dva bataljona prema Sisku na liniji s. Greda — s. Sela. Istovremeno je izdato usmeno naređenje štabu Ud. Karlovačke brigade, da sa jednim bataljonom likvidira neprijatelja u Selima, koji se tu nalazio u jačini od 40 oružnika i 20 domobrana.

Napad na ovu posadu izvršen je 27. I u 2330 sati.

Likvidacija posade izvršena je brzo i bez velikog otpora.[9] Ubijeno je 8, a zarobljeno 27 neprijateljskih vojnika.

Naših gubitaka nije bilo.

Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 25 karabina, 1 šmajser, 5000 metaka i nešto sitne spreme.

28. I u 0930 sati neprijatelj u jačini 300—400 ustaša i domobrana prugom od Stupna prema ž. st. Greda i cestom Sela — Greda napao je ovo naše osiguranje uz pripomoć jake artiljerijske vatre. Poslije dvosatne borbe neprijatelj je odbijen i odstupio u pravcu s. Sela.

U toku borbi sa neprijateljem koji je nadirao iz Siska dana 26. I i 28. I Ud. Karlovačka brigada nanijela je neprijatelju slijedeće gubitke:

Ubijeno 15, a nepoznat veći broj ranjen.

Naši gubici su 7 mrtvih i 19 ranjenih.

Poginuli su: komandir čete Pavlić Mijo, Ivičak Josip; komesar čete Markus Rudolf; vodnik Pirša Slavko; desetar Šimunić Nikola.

Ranjeni su vodnik Žganjer Janko, Resavac Petar, Graša Janko; desetar Karlović Mijo.

U borbi uništen je 1 naš puškomitraljez.

Utrošeno je 11000 puščane municije, 200 šmajserske, 20 mina za laki bacač, 1 mina za Piat.

U vremenu od 25. I pa dalje na osiguranju od pravca Turopolja i Vel. Gorice nalazi se II Muslimanska brigada U. O. Grupe na prostoru Novo Selo — Buševac — Ogulinac — Pešćenica.

Dana 28. I u 0530 sati neprijatelj je u jačini od 300 — 400 ustaša od pravca Turopolja napao na naše jedinice u Buševcu.[10] Neprijatelj je pušten da upadne u s. Buševac, no dalj-

[9] Detaljnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 121 i 167; Arhiv VII, reg. br. 1/13—2, k. 119/6: depešu štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 29. januara 1945.

[10] Navedenim pravcem prodirali su dijelovi 2. ustaško-domobranske divizije (vidi knj. 37, dok. br. 121 i 164).

nje nadiranje mu je spriječeno, te se neprijatelj u 1330 sati povukao prema Turopolju.

Dana 29. I u 0600 sati neprijatelj je ponovno sa istom snagom izvršio ispad iz Turopolja te i ovaj puta pušten u Buševac, no daljnje nadiranje mu se spriječilo. Borba sa neprijateljem trajala je do 1700 sati kada se isti povukao u Turopolje.

U ovim borbama ubijeno je 19, a ranjeno 25 neprijateljskih vojnika. Teško je ranjen zapovjednik ustaške bojne u Turopolju satnik Kos.

Plijena niti izgubljenog materijala nema.

Naši gubici su 4 mrtva i 12 ranjenih. Poginuo je komandir čete Zorić Novak, ranjen je komesar brigade Terzić Smail, komandir čete Velagić Safet, komesar kapetan Velagić Safet, delegat Horvat Milan.

U borbi je utrošeno: 11500 puščane municije, 700 šmajserske i 13 mina za teški bacač.

KRITIKA OVE AKCIJE:

Akcija je bila dobro pripremljena kod svih jedinica. Borbenost i volja za pobjedom i kod rukovodilaca i kod boraca bila je na velikoj visini. Izdate pismene i usmene zapovijedi bile su realne, a tok borbe je pokazao da su bile i taktički ispravne.

Rukovodioci, naročito niži, u napadu na Žažinu podbacili su u rukovođenju. Vrlo teški uslovi za napad zahtijevali su od rukovodilaca veliku sposobnost snalaženja i vještine u komandovanju. Oni međutim to nisu pokazali, nego su samo svojom hrabrošću bili nosioci svojih jedinica u napadima. Broj iz stroja izbačenih rukovodilaca dokazuje ovo.

Pješadija nije znala iskoristiti vatru artiljerije i teških bacača.

Tokom borbe osjetila se još nedovoljna izvježbanost u suradnji pješadije sa artiljerijom. Rad artiljerije bio je zadovoljavajući.

Rad jedinica za vezu naročito Ud. brigade »Franje Ogulinca Selje« bio je vrlo dobar. Rad saniteta dobar.

Uslovi pod kojima je ova akcija vršena bili su po nas vrlo teški. Dubok snijeg učinio je pokret jedinica i boraca vrlo teškim i sporim, naročito pod neprijateljskom vatrom. Vrlo svijetle noći i na daleko brisan prostor oko uporišta isključivao je svako iznenađenje. Uz sve ovo iskusna, izdržljiva i borbena posada, koja se vrlo lukavo branila mogla je biti savladana samo našom većom upornošću, a time i žrtvama.

U borbama jedinica na osiguranju rukovođenje jedinicama bilo je dobro. Propust je jedino učinjen u napuštanju s. Grede 26. I u 1630 sati, ali isti nije imao loših posljedica po nas.

POUKE IZ OVE AKCIJE:

1. Suradnji artiljerije i pješadiji posvetiti više pažnje.
2. Pješadiju vježbati da bolje koristi vatru artiljerije i teških oruđa.
3. Vojničkoj izgradnji rukovodilaca posvetiti još veću pažnju. U ovoj borbi jasno je došla do izražaja njihova vojnička neizgrađenost i nedovoljna spremnost.
4. Borba pod ovako teškim uslovima za napadača mora biti poduprta većim brojem artiljerije i drugih teških oruđa, a naročito za vrijeme podilaženja pješadije, jer ova sama u tim uslovima ne može da si stvori vatrenu nadmoć, a time i mogućnost podilaženja na ovako brisanom prostoru.

PREGLED GUBITAKA

U borbama pri likvidaciji uporišta **Žažina** dana 25 do 29. I 1945 g.

JEDINICA	Poginulo					Ranjeno					Nestalo				
	Oficira	Pol. rukov.	Podoficira	Boraca	SVEGA	Oficira	Pol. rukov.	Podoficira	Boraca	SVEGA	Oficira	Pol. rukov.	Podoficira	Boraca	SVEGA
Ud. brigada »Franje Oguline-Selje«	4	10	7	23	44	3	12	26	100	141	—	—	—	—	—
Ud. Karlovačka brigada	3	1	1	2	7	3	—	1	15	19	—	—	—	—	—
II. Muslimanska brig. U.O. Grupe	1	—	—	3	4	1	3	—	8	12	—	—	—	1	1
Artilj. divizion 34. ud. divizije	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
UKUPNO:	8	11	8	28	55	8	15	27	123	173	—	—	—	1	1

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: S.O. M. P. Komandant, p. pukovnik **M. Dasović**

BR. 2

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE UPUĆENIH ŠTABU 10. KORPUSA 1. I 2. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

. . .[2]

— **Za X. korpus:** Izvijestite da li je sigurno utvrđeno da je neprijatelj blagovremeno dešifrovao naše depeše pred napad na Pitomaču[3] i da li napad nije uspio samo zbog toga ili ima i drugih propusta.[4] 1. II. 1945 (G.)

Br. 47

— Za X. korpus: borcima i rukovodiocima X. korpusa »Zagrebačkog«

Boreći se na terenu koji za neprijatelja ima osobiti značaj vojnički i politički,[5] Vi ste u prvoj godini života Vašeg Korpusa nanosili protivniku teške udarce, dok ste svoje redove znatno ojačali novim borcima. Čestitajući Vam godišnjicu osnivanja Korpusa uvjereni smo da ćete i dalje produžiti svoj slavni put ka pobjedi nad porobljivačima naše zemlje. Politkom Rade Žigić, komandant general-lajtnant Ivo Gošnjak.
1. II. 1945 (G.)

Br. 48

. . .

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/9.

[2] Depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Štabu 10. korpusa u januaru 1945. objavljene su u izvodu u knj. 37, kao dok. br. 121.

[3] Jedinice 6. i 10. korpusa NOVJ, uz podršku artiljerije 233. divizije Crvene armije, napale su u Pitomači dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije 8/9. januara 1945 (vidi knj. 37, dok. br. 27, 110 i 121; Arhiv VII, reg. br. 1/5—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. januara 1945).

[4] Štab 10. korpusa NOVJ je odgovorio 2. februara 1945. slijedeće: »Provjereno je da je nepr.[ijatelj] saznao za naš napad i čas početka napada. Nije isključeno da je to moglo biti i putem špijuna. Naređenje za napad na Pitomaču dobili smo od Štaba 3. armije, jer je [to] nalagala situacija. Naročitog izgleda za likvidaciju Pitomače nije bilo, jer su snage neprijatelja bile jednake našima. Cilj napada bio je odbrana mostobrana kod Virovitice. Matetić«. (Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/9.)

[5] Deseti korpus NOVJ od svog formiranja (19. januara 1944) dejstvovao je u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske.

— **Za X. korpus.** — Odlukom V. Š. vaš Korpus stavlja se i u organizacionom pogledu pod komandu III. Armije.[6] Uvereni smo da ćete se pod novom komandom boriti isto tako dobro kao i do sada i da ćete dostojno reprezentovati Hrvatsku. — 2. II. 1945. (Ž.)

Br. 52

BR. 3

DIREKTIVA ŠTABA 11. KORPUSA NOVJ OD 2. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA DA SPRIJEČE PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU LIKE[1]

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST
Štaba XI. Korpusa NOVJ za dan 2. II. 1945. g.
Sekcija Gospić 1 : 100.000

Podaci o neprijatelju: Prema dobivenim podacima, 392. »Plava divizija«, posljednjih par dana vrši izvjesne pripreme za pokret u svojim uporištima, koje ona drži, a naročito na liniji Vrhovine — Otočac — Gospić. Također u ovim uporištima primijetila se priprema i ustaških jedinica. Kod ovih jedinica primijetila su se jača skijaška odjeljenja obučena u bijele kabanice. Izvještaji su dvojaki:

a) navodno da bi neprijatelj (legija i ustaše) sa jačim snagama iz uporišta Vrhovine — Otočac — Gospić izvršio ispad na naš slobodni teritorij prema Korenici i ovladao komunikacijom Jezera — Korenica, sve u cilju ometanja saobraćaja Kordun — Lika, pljačke materijala, koji se prevozi iz Dalmacije i imovine stanovništva, a ujedno i odbacivanje naših snaga sa ove linije[2] i

---

[6] Prilikom formiranja 3. armije, 1. januara 1945, Vrhovni štab NOV i POJ je naredio da 6. i 10. korpus, u operativnom pogledu, ulaze u sastav 3. armije (vidi knj. 37, dok. br. 4; Arhiv VII, reg. br. 1/1—2, k. 119/4: depešu Vrhovnog štaba NOV i POJ upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 1. januara 1945).

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8—1, k. 915 A.

[2] Po naređenju Štaba njemačkog 15. brdskog korpusa jedinice njemačke 373. i 392. legionarske divizije i 11. i 13. ustaško-domobranske divizije vršile su pripreme za napad na jedinice 8. divizije 4. korpusa i 35. divizije 11. korpusa NOVJ na području Plitvičkih jezera s

b) da bi 392. »Plava divizija« imala se rokirati na sjever prema Karlovcu i dalje u vezi ofenzive Crvene armije na Njemačku.

Obje ove pretpostavke su moguće, ali je vjerovatnija pretpostavka pod a), jer većina izvještaja ide tome u prilog.

Raspored i zadatak naših jedinica: 35. ud. divizija sa jednom brigadom zatvara pravac od Čudina Klanca i Babina Potoka, linijom Homoljac — Vrelo — Jezerce, sa dvije brigade na liniji Poljanak — Rakovica na odmoru i kao rezerva za dejstvo na pravac Čudin Klanac — Vrhovine.[3]

13. ud. divizija sa jednom brigadom na liniji Trnovac — Čanak, prema uporištu Ramljane, jedna brigada Medak — prema Ribniku i Bilaju, a njen jedan bataljon na Ljubovu prema Širokoj Kuli, u cilju zatvaranja i osiguranja pravca prema nepr. uporištima. Jedna brigada na liniji Grabušić — Bjelopolje, kao rezerva za pravac Bunić — Ljubovo i eventualno Udbina — Lapac.[4]

Na ovim položajima naše jedinice, pored zatvaranja i osiguranja pravaca prema oslobođenom teritoriju, imaju zadatak izviđanja i ispitivanja neprijateljskih garnizona u cilju prikupljanja podataka i proziranja njihovih namjera.

U vezi podataka sa kojima do sada raspolažemo o neprijatelju na ovoj liniji, pod pretpostavkama iznijetim pod a) i b)

naređujemo:

1) da bi se onemogućio svaki prodor neprijatelja na slobodan teritorij ili njegovo eventualno izvlačenje sa uporišta, koja drži u Lici, štab 13. i 35. ud. divizije, pored već poslatih izviđačkih dijelova prema neprijateljskim uporištima, angažovati će i jedinice, u koliko je potrebno, da borbom prikupe podatke što tačnije i u što kraćem roku, te time da se onemete svaka namjera neprijatelja.

2) 35. ud. divizija, pod pretpostavkom a), zatvarati će pravac prema Korenici i komunikaciji Kordun — Lika, angažujući brigadu sa ove linije, dok će ostale dvije brigade iz rezerve baciti na bok neprijatelju, težeći da ga po dijelovima razdvoji i uništi, što bi u ovom slučaju bilo moguće obzirom na bočno dejstvo glavnine snaga divizije; pod pretpostavkom

---

ciljem: ovladati komunikacijom Bihać — Prijeboj — Plitvički Leskovac — Vrhovine — Otočac i Plitvički Leskovac — Poljanak — Lička Jesenica — Plaški i onemogućiti vezu između Like i Korduna. Opširnije o tome vidi dok. br. 30, 44, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u prvoj polovini februara 1945.

[3] i [4] O rasporedu jedinica 35. i 13. NOU divizije u prvoj polovini februara 1945. vidi dok. br. 46 i 77.

b) divizija će se što prije angažovati u gonjenju neprijatelja i sprečavanju njegovog izvlačenja, a naročito njegovih komora i težeg naoružanja.

3) 13. ud. divizija, pod pretpostavkom a) angažovati će brigadu na liniji Čanak prema Ramljanima i bataljon sa Ljubova prema Kuli, tj. na pravcu gdje bi neprijatelj pokušao prodrijeti, dok bi brigadu iz rezerve sa linije Grabušić — Bjelo Polje angažovao kao pojačanje na jednom od ovih pravaca, gdje bude najpotrebnije. Brigadu sa Medka angažovati prema Ribniku i Bilaju ofenzivno i vezati snage neprijateljske iz ovih garnizona za sebe. Pod pretpostavkom b) divizija bi se angažovala po brigadama svaka na svom pravcu koristeći najpogodnije momente i mjesta za doček neprijatelja komunikacijom, posjedajući zgodne pozicije.

4) Divizija će svoje divizione upotrijebiti na pravcima gdje to bude najpotrebnije i najkorisnije pod ovim pretpostavkama, za što predvidjeti sve i osposobiti ih za brzo izvlačenje na položaj i dejstvo.

Štabovi divizija će besprekidno izvještavati ovaj štab o svim promjenama na svom sektoru, za što [će] se sa svoje strane angažovati da veze funkcionišu kako treba. Prikupljanju podataka posvetiti najveću pažnju starajući se da to bude brzo i tačno.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar pukovnik:
Šime Balen v.r.

Komandant generalmajor:
M.[6] Šakić v.r.

Da je prepis vjeran svom originalu potvrđuje:

Načelnik — potpukovnik:
Dim.[7] Vojvodić

M. P.

Dostavljeno:
Na izvršenje: Štabu 13, 35. ud. div.
Na uvid: G.Š.H.

---

[5] O izvršenju postavljenih zadataka vidi dok. br. 44, 45, 65, 77, 114 i 115; Arhiv VI, reg. br. 1—2, k. 119/10 i reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u prvoj polovini februara 1945. godine.

[6] Mićun

[7] Dimitrije

BR. 4

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 2. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA KOMUNIKACIJI KOSTAJNICA — BOSANSKI NOVI I O NAPADU NA ZAMLAČU, GRABOŠTANE I PRAČNO[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. *Br. 15/45*
2-II 1945

Operativni izvještaj o zasjedi na cesti Dvor — Divuša — Volinja. Napad na Zamlaču, Graboštane i Pračno.

ŠTABU IV. UDARNOG KORPUSA NOVJ.—

Prebacivši se na dvorski sektor sa našom I. i III. brigadom i artiljerijskim divizionom odmah su stupili u djelatnost naši izviđački dijelovi, koji su imali zadatak da osmatraju neprijateljsku komunikaciju Dvor — Kostajnica.

Saobraćaj na toj liniji bio je vrlo živ i donijeli smo odluku da se postavi zasjeda na toj komunikaciji koja se proteže lijevom obalom rijeke Une. Zemljište je prema zapadu ispresijecano, dok prema istoku tj. Uni se spušta u ravnicu, a prema sjeveru je šumovito. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.—

Zasjedu smo postavili sa našom I, III brigadom i uz pomoć jedne brdske baterije.

Za napad je bila izdata pismena zapovijest koju prilažemo.[2]

Borba sa neprijateljem vođena je 19. I. t.g. skoro ceo dan.[3]

Jedinice su zaposjele svoje određene položaje nezapaženo do 6 časova izjutra, 19. januara t.g.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—2, k. 814.

[2] Zapovijest se nalazi u Arhivu VII, reg. br. 2—1, k. 814.

[3] Borba je vođena protiv dijelova 4. ustaško-domobranske divizije (vidi knj. 37, dok. br. 83 i 121; Arhiv VII, reg. br. 1/10—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 19. januara 1945).

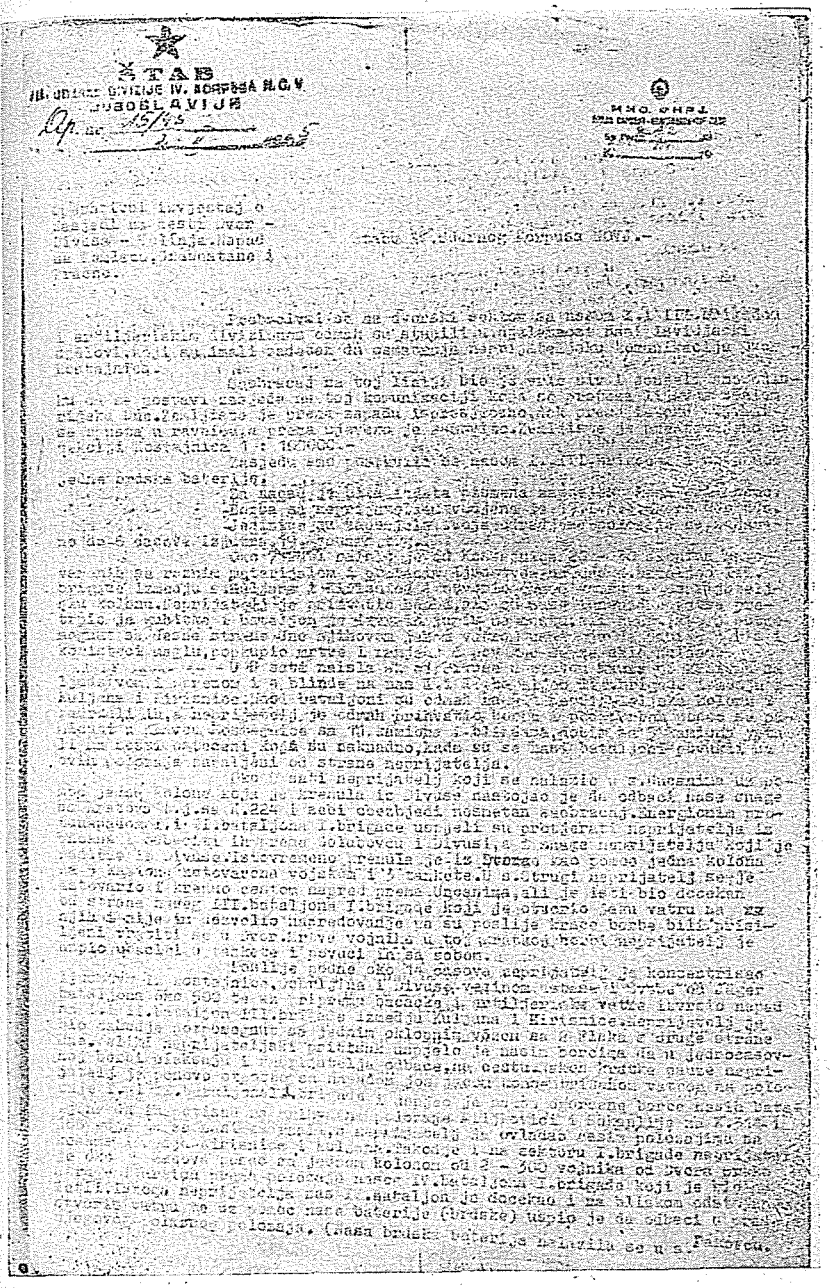

ŠTAB
III. UDARNE GRUPE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 45/45

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 4

Oko 7 sati naišlo je od Kostajnice 20—30 saonica natovarenih sa raznim materijalom i pratećim ljudstvom na naš I. bataljon III. brigade između s. Kuljana i Kirisnice i otvorio [je] odmah vatru na neprijateljsku kolonu. Neprijatelj je prihvatio borbu, ali od naše iznenadne vatre pretrpio je gubitke i bataljon je izvršio juriš na cestu, ali neprijatelj potpomognut sa desne strane Une njihovom jakom vatrom uspio je da odbije juriš i koristeći maglu pokupio mrtve i ranjene i povukao se za selo Kuljane.

U 8 sati naišli su od Divuše u pravcu Unčana 16 kamiona sa ljudstvom i spremom i 4 blinde na naš I. i II. bataljon III. brigade između s. Kuljana i Kirisnice. Naši bataljoni su odmah napali neprijateljsku kolonu i zadržali ih, a neprijatelj je odmah prihvatio borbu i pod borbom počeo se odmicati u pravcu Kostajnice sa 11 kamiona i blindama, dočim su 5 kamiona ostali na cesti oštećeni, koji su naknadno, kad su se naši bataljoni povukli sa ovih položaja, zapaljeni od strane neprijatelja.

Oko 9 sati neprijatelj koji se nalazio u s. Unčanima uz pomoć jedne kolone koja je krenula iz Divuše nastojao je da odbaci naše snage sa Krstova, tj. sa (K. 224) i sebi obezbijedi nesmetan saobraćaj. Energičnim protunapadom I. i II. bataljona I. brigade uspjeli su protjerati neprijatelja iz Unčana i odbaciti ih prema Golubovcu i Divuši, a i snage neprijatelja koji je nadirao iz Divuše. Istovremeno krenula je iz Dvora kao pomoć jedna kolona sa 5 kamiona natovarena vojskom i 3 tankete. U s. Strugi neprijatelj se je istovario i krenuo cestom napred prema Unčanima, ali je isti bio dočekan od strane našeg III bataljona I. brigade koji je otvorio jaku vatru na njih i nije im dozvolio napredovanje pa su posle kraće borbe bili prisiljeni vratiti se u Dvor. Mrtve vojnike u toj kratkoj borbi neprijatelj je uspio ubaciti u tankete i povući ih sa sobom.

Poslije podne oko 14 časova neprijatelj je koncentrisao ljudstvo iz Kostajnice, Dobrljina i Divuše, većinom ustaše i Švabe od Jäger[4] bataljona, oko 500, te uz pripremu bacačke i artiljeriske vatre izvršio napad na I. i II. bataljon III. brigade između Kuljana i Kirisnice. Neprijatelj je bio takođe potpomognut sa jednim oklopnim vozom sa 2 Flaka s druge strane Une. Veliki neprijateljski pritisak uspjelo je našim borcima da u jednočasovnoj borbi olakšaju i neprijatelja odbace na cestu. Nakon kratke pauze neprijatelj je ponovo otpočeo sa napadom još jačom koncentrisanom vatrom na položaje I. i II. bataljona III. brigade i uspjeo je nakon ogorčene borbe

[4] Lovačkog

naših bataljona da ih potisne na prihvatne položaje Miljkovići i Sakanlije na K. 314 i 188, gdje su se naši zadržali, a neprijatelj je ovladao našim položajima na kosama između Kirisnice i Kuljana. Takođe i na sektoru I. brigade neprijatelj je oko 15 časova pošao sa jednom kolonom od 2 — 300 vojnika od Dvora preko Struge i Hrtića prema položaju našeg IV. bataljona I. brigade koji je bio na Metli. Istoga neprijatelja naš IV. bataljon je dočekao i na bliskom odstojanju otvorio vatru te uz pomoć naše baterije (brdske) uspio je da odbaci u pravcu njegovog polaznog položaja. (Naša brdska baterija nalazila se u s. Pakovcu.)

Postavljeni zadaci su postignuti.

Neprijateljski gubici u mrtvim i ranjenim oko 80.—

Zaplijenjeno 12 cebadi i 6 šatorskih krila.

Oštećeno 5 kamiona (naknadno zapaljeni od neprijatelja). Ubijeno 9 konja.

Naši gubici: 5 mrtvih i 11 ranjenih. Među mrtvima nalazi se komandir 2 čete II. bataljona I. brigade drug Opačić Ljuban.

U ovim borbama naročito su se hrabro držali borci i rukovodioci I. i II. bataljona III. brigade koji se dugo nisu pomakli sa svojih položaja uprkos jake koncentrisane artiljerijske i bacačke vatre.

U ovoj borbi nije bilo jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

U ovoj borbi utrošeno je 24.400 puščane municije, 65 mina za t. bacač, 65 kom. mina za laki bacač, 30 kom. za Džon Bul i 120 kom. za Flak.

Štednji municije nije se posvećivalo dovoljno pažnje i utrošen je veliki broj metaka.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeću pouku:

1.— Ukoliko se borci dobro utvrde da ih ni najjača artiljerijska vatra ne može natjerati na napuštanje položaja.

Napad na s. Zamlaču.

Selo Zamlača nalazi se na komunikaciji Dvor — Kostajnica; selo je srednje dužine i u njemu je bilo nekoliko izgrađenih bunkera od drveta iz kojih je neprijatelj davao mali otpor. Zemljište je sa zapadne strane ispresijecano i dijelom pošumljeno, dok je sa istočne strane ravno i otvoreno koje se proteže do rijeke Une. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.—

Od naših jedinica učestvovala je naša I. brigada, a III. brigada osiguravala je napad i potpomognuta od jedne baterije topova (brdskih).

Neprijateljsku posadu sačinjavali su 70 — 80 domobrana i nešto ustaša,[5] koji su služili kao jedan dio osiguranja neprijateljskoj komunikaciji Dvor — Kostajnica.

Naša odluka je bila napasti neprijatelja u Zamlači, likvidirati uporište.

Za napad je izdana pismena zapovijest.[6]

Borba se vodila 22/23. I. 1945. g., a počela je [u] 23 časa.

Napad naših snaga izgleda da neprijatelj nije očekivao, jer kad je IV. bataljon I. brigade počeo napadati od pravca Starog groblja, K. 245, i sa dvije čete od rijeke Une mogli su se naši privući do na 50 m. i snažnim i brzim naletom i iznenadnom vatrom potjeraju ih prema Dvoru. Naš I. bataljon koji je napadao sa južne strane od Dvora kasno je stigao na odstojanje sa kojeg bi morao vršiti juriš i to je neprijatelj iskoristio i veći dio uspio je pobjeći. III. bataljon koji se nalazio na osiguranju od Dvora, tj. na K. 119 pripustio je neprijatelja koji je bježao na blisko odstojanje, otvorio jaku vatru i jedna grupa pobjegla je u šumu zapadno od Zamlače i sa istom nastala je borba. Od ove grupe uhvaćeno je 17 živih, nekoliko ubijeno i ranjeno.

Postavljeni zadaci u ovom napadu su postignuti.

Zarobljeno je ukupno 19, ranjeno i ubijeno 16 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjen je 1 p. mitr., 19 karabina, 3.000 metaka i 10 konja.

Naši gubici su bili u ovoj borbi: ranjenih 6.

U ovoj borbi nije bilo jedinice niti pojedinaca koji su se slabo držali od bataljona koji su vodili borbu.

Utrošeno 2.090 puščanih i mitraljeskih metaka.

U ovoj borbi zakasnila je jedna četa I. bataljona I. brigade i nije stigla na vrijeme da napadne neprijatelja, te je isti uspio u većem broju da pobjegne.[7]

Iz ove operacije možemo povući slijedeće pouke:

1.— Samo brzim i energičnim napadom iznenađuje se neprijatelj i zadatak se izvrši.

2.— Za vrijeme dok još traje snijeg potrebno je prve udarne grupe obući u bijele pelerine, jer lakše izvode zadatak.

Napad na s. Graboštane.—

Selo Graboštani nalazi se na glavnoj komunikaciji Sunja — Kostajnica, kuće su drvene i zidane. Zemljište oko sela

[5] Iz sastava 4. ustaško-domobranske divizije (vidi knj. 37, dok. br. 168).

[6] Vidi knj. 37, dok. br. 92.

[7] Detaljnije o napadu na Zamlaču vidi knj. 37, dok. br. 121 i 168.

pregledno, bez ikakvih prirodnih zaklona, nalazi se na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.—

Napad na isto uporište izvršila je naša II. Ud. brigada.

Neprijateljsko uporište imalo je posadu od jedne satnije Nijemaca koja ima zadatak da obezbjeđuje saobraćaj na komunikaciji Sunja — Kostajnica.

Naša odluka je bila da II. Ud. brigada napadne iznenadno to uporište i tim prepadom uništi neprijatelja i osvoji selo.

Za napad izdala je II. Ud. brigada zapovijest.[8] Raspored za napad bio je sledeći: I. bataljon napašće sjeverni dio sela, tj. od G. Hrastovca i od istočne strane, tj. od Mračaja iz Srednje Kose, a III. bataljon napašće južni dio sela. II. bataljon ima zadatak osigurati ispred sela Stublja, od Majura, a IV. bataljon u rezervi.

Borba je vođena 22/23 ov. mj., a počela je u 23 časa i trajala do 4.30 časa.

U samom privlačenju za napad neprijatelj je primijetio na 200 m. da se naše udarne grupe privlače, te kada su se približile na 100 m. neprijatelj je otvorio jaku vatru, tako da bombaška odelenja nisu uspjela izvršiti zadatak po pripremljenom planu, tj. da se privuku neopaženo do kuća i izvrše prepad bombama.

Pošto iznenađenje nije uspjelo, neprijatelj je organizovao odbranu i nije dozvolio prilaženje njihovim položajima. Borba je trajala oko 5 sati, ali je neprijatelj bio uporan te uslijed jake zime Štab brigade izdao je naređenje da se jedinice povuku sa položaja.

Postavljeni zadatak nije izvršen.

Gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici: 7 mrtvih i 5 ranjenih.

Utrošeno 3.800 puščanih i mitraljeskih metaka, šmajserske 650, mina za laki bacač 15 kom., tromblonskih bombi 10.—

Razlozi ovom neuspjehu bili su sledeći:

Štab brigade nije pripremio potrebne podatke o neprijatelju da bi mogao izvršiti akciju prepadom. Prelaz preko rijeke Sunje nije bio napravljen, te se idući na akciju izgubilo mnogo u vremenu, a pored toga borci su izmrzli prije početka samoga napada. Borci i niži rukovodioci nisu bili detaljno pripremljeni za ovaj zadatak, tj. nije svaki borac bio detaljno upoznat šta treba da radi. Takođe nije ništa preduzeto da se oružje ne smrzava te se je desilo da mnoga automatska oružja nisu mogla dejstvovati.

---

[8] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

Napad na s. Pračno.—

Selo Pračno nalazi se na jugoistočnoj strani rijeke Kupe na komunikaciji Sisak — Petrinja. Isto je dugačko 2 — 3 km, kuće su drvene a ima izvjestan broj zidanih kuća, naročito oko raskrsnice Pračno — Novo Selo, Pračno — Mošćenica. Zemljište oko sela je dosta pregledno i nema prirodnih zaklona, zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Napad na isto uporište vršila je naša I. Ud. brigada sa snagama od dva bataljona, i to jedan bataljon od pravca Novog Sela, a drugi sa sjeverne strane od pravca Capraga i pored Kupe.

Neprijateljska posada sastojala se od 3 satnije (Čerkeza),[9] a uporište služi neprijatelju kao predstraža neprijateljskog garnizona Sisak, a ujedno ima zadatak da kontroliše komunikaciju Sisak — Petrinja radi nesmetanog saobraćaja.

Naša odluka je bila da izvršimo prepad na to uporište i očistimo [ga] od neprijateljske posade.

Zapovijest brigade bataljonima izdata je usmeno. Učestvovalo je u napadu dva bataljona i to: jedan je imao zadatak da napada iz pravca Novog Sela (IV. bataljon), dok je II. bataljon imao zadatak da podilazi sa sjevera od pravca Capraga. Jedan bataljon je bio na osiguranju od Mošćenice, a dvije čete od tog bataljona fingirali su napad na Mošćenicu. Jedna četa II. bataljona osiguravala je od pravca Capraga. I. bataljon nalazio se u rezervi. Prilikom ovoga napada težili smo da postignemo iznenađenje kod neprijatelja, i to naročito kod jedne strojničke satnije[10] koja je bila u selu Pračnu u sjevernom dijelu sela.

Prilikom privlačenja i podilaženja naša patrola IV. bataljona naišla je na neprijateljsku patrolu u Novom Selu i pripucalo se, tako da je neprijatelj znao da se naše snage nalaze u Novom Selu i obratio je naročitu pažnju na taj pravac, dok je II. bataljon koji je podilazio sa sjevera postigao u potpunosti iznenađenje.

Borba se vodila 29/30. I. t.g. a počela je [u] 23.30 časa.

Odmah kada je napad započeo neprijatelj je pod pritiskom naših snaga počeo sa povlačenjem sa oba pravca prema raskrsnici u zidane kuće i tu je organizovao jak otpor. Borba je trajala oko 2 sata i pošto je otpor bio žilav, a za uporno čišćenje uporišta bile su male snage (dva bataljona) i pošto nismo imali potrebna jaka osiguranja to smo riješili da povučemo naše snage.

Postavljeni zadatak je djelimično uspio.

---

[9] Iz sastava njemačke 1. kozačke konjičke divizije.

[10] Riječ je o četi automatičara.

Zarobljeno 8, i to 6 Čerkeza i 2 domobrana. Mrtvih 25, sve Čerkezi.

Zaplijenjeno je 2 teška mitraljeza (ruska), jedan teški njemački bacač 81 mm, 9 konja, 40 mina za teški bacač, ruske municije 3.000 metaka, 3 poluautomatske puške, 9 karabina, 2 gasera, 20 šinjela, 12 hlača, 6 bluza i ostale ratne spreme.[11]

Naši gubici: 9 ranjenih i 1 poginuo. Među ranjenim nalazi se politkomesar 2 čete IV. bataljona drug Puškadije Franje Dragutin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Uroš Krunić**

Komandant, potpukovnik: **Mil. Pavlović**

M. P.

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 3. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I ŠTABU 3. ARMIJE NOVJ O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB X. KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 112
Dana: 3/II 1945

Koncept:

I. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
II. ŠTABU III. ARMIJE NOV I POJ

Dostavlja petnaestodnevni operativni izvještaj za vrijeme od 16. do 31. siječnja 1945.

Prema naređenju Štaba III. armije NOVJ Str. Pov. br. 3 od 7. I. 1945. dostavlja se petnaestodnevni operativni izvještaj za period vremena od 16. do 31. siječnja 1945. godine.

---

[11] Opširnije o prepadu na Pračno vidi Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 31. januara 1945. godine.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25—3, k. 557.

16. siječnja 1945. godine:

Raspored snaga bio je slijedeći:

33. divizija u glavnom na položajima od prošlog dana: Radotić (k. 235) — k. 273 — Bogaz (k. 228).

XII. proleterska brigada sa 2 bataljona drži s. Brzaju, jedan bataljon u sj.[evernoj] polovini s. Zrinska i jedan bataljon u rezervi u s. Šibeniku.

Zagorska brigada drži Bubanj.

32. divizija: brigada »Matije Gubca« na odsjeku Tavan — Obrova šuma.

XVIII. brigada[2] na liniji: Injatički Brijeg (sj. ist. izlaz iz Grub.[išnog] Polja) — potok Peratovica.[3]

Oko 10 sati uslijedio je do tada najjači neprijateljski napad na položaje 33. divizije,[4] a poglavito na k. 235. Neprijateljska artilerija plasirana na V. Brdu tukla je direktnom vatrom taj položaj, a koncentrična vatra od najmanje 10 minobacača neutralizirala je prilično rad naših strelaca i mitraljezaca, koji su u glavnom uz slabu podršku vlastitih bacača i haubičke baterije imali držati položaj. To je pomoglo neprijatelju da stvori veliku vatrenu nadmoćnost, a sve zajedno odlučilo je o ishodu borbe za ovu kotu. Nakon 30 minuta naše jedinice bile su potisnute sa ovog položaja. Bataljoni II. brigade dali su na ovom položaju svoju najbolju borbu u cijeloj ovoj operaciji i ispoljili veliku izdržljivost i volju da izvrše dobiveno naređenje — održati položaj, ali je bilo jasno da bi daljnji otpor taj položaj očuvao još za koji sat, ali bi ovo iziskivalo toliko žrtava, da to ne bi bilo opravdano. Nakon ovoga — jedinice 33. divizije povukle su se prema Srednjoj Zanogi i tu se učvrstile.

Napredujući dalje, neprijatelj je ovoga dana ovladao i k. 238 (Radotić), koju je branio jedan bataljon Virovitičke brigade, i ž. st. Vukosavljevica, koju je zauzeo na prevaru. Ovdje je neprijatelj poslao napred nekoliko kozaka, koji su digli ruke u zrak u znak predaje, a kada su naši napustili položaje i izašli iz utvrđenih kuća u pravcu ovih kozaka, neprijatelj je sa jednom drugom jačom grupom, koja je nastu-

---

[2] Riječ je o 18. brigadi 40. divizije 6. korpusa NOVJ.

[3] Opširnije o rasporedu jedinica 6. i 10. korpusa NOVJ vidi knj. 37, dok. br. 56, 61, 95, 97, 100, 103, 121 i 130; Arhiv VII, reg. br. 9/4, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa upućen Štabu 3. armije NOVJ 27. januara 1945.

[4] O sastavu i jačini njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica koje su učestvovale u borbama za virovitički mostobran u drugoj polovini januara 1945. vidi knj. 37, dok. br. 17 i 60.

pala iza ovih prvih, iznenadno otvorio vatru na naše borce, nanio im prilične gubitke i odbacio ih od stanice.

Na ostalom sektoru fronta nije bilo veće aktivnosti ni sa naše, ni sa neprijateljske strane.

17. siječnja 1945. godine:

Ovog dana izvršena je smjena jedinica 33. divizije, koje su neprestanom borbom bile zamorene — sa jedinicama 36. vojvođanske divizije.[5] 33. divizija povučena je u rezervu na prostor: Cremušina — Šibenik, radi odmora. 36. divizija preuzela je položaje 33. divizije i pripremala se za opći protivnapad.

Na odsjeku 32. divizije neprijatelj je koristeći maglu prethodno dobro izvidio položaje brigade »Pavleka Miškine« i ove napao podišavši kroz Obrovu šumu potokom Barna, te napao položaje brigade s boka i iz pozadine. Nakon kraće borbe, brigada je bila odbačena na položaj sjeverno od M. Barne. Odmah zatim poduzet je povratni napad na M. Barnu sa brigadom »Pavleka Miškine« i vraćeni su položaji, koje je ta brigada ranije držala, dok krajnji cilj: istjerivanje neprijatelja iz M. Barne nije uspio, zbog njegove nadmoćnosti.

Inače ovog dana nije bilo važnijih događaja.

18. siječnja 1945. godine:

Dolaskom XXXVI. divizije na ovaj dio fronta otpočinje II. faza ove operacije, u kojoj inicijativa prelazi u naše ruke.

Po završenoj smjeni XXXIII. divizije jedinice 36. divizije dobile su zadatak, da energičnim napadom unište neprijatelja, koji se zavukao u naše položaje na sektoru Vukosavljevica, k. 235 — V. Brdo — Sedlarica, te da se time razbije i cijela neprijateljska druga ofanziva na mostobran kod Virovitice.

Napad 36. divizije otpočeo je ovog dana u 0,6 sati i to sa jednom brigadom pravcem: Lozan — Babino brdo — Sv. Jelena (k. 131) — Kuturište — Sedlarica, a sa jednom brigadom pravcem: Radotić (k. 238) — k. 235 — V. Brdo — Karšanj. Težnja je bila da se neprijateljske snage opkole i unište.

Čim su jedinice krenule u napad, naišle su odmah na jak otpor neprijatelja, koji je svuda bio dobro ukopan. Oba krila dobro su napredovala. Desna kolona ubrzo je zauzela Sv. Jelenu i produžila nadiranje dalje prema s. Sedlarici. Lijeva kolona naišla je na jak otpor neprijatelja na Radotiću (k. 238).

[5] Trideset šesta divizija 12. korpusa NOVJ prešla je u Slavoniju 16. januara 1945. Opširnije o njenim dejstvima na virovitičkom mostobranu od 17. januara do 10. februara 1945. vidi dok. br. 6, 12, 29, 37 i 39 i knj. 37, dok. br. 65, 103 i 129.

Poslije podne ovog dana neprijatelj je bio prinuđen da bez borbe napusti Radotić, kao i ž. st. Vukosavljevicu, zbog opasnosti da bude otsječen na ovom odsjeku od strane naše desne kolone, koja je uspješno i dosta brzo dalje nadirala prema s. Sedlarica i Turnašica.

Na ostalom napadnom frontu jedinice 36. divizije su polako, ali sigurno napredovale i neprijatelj je [na] tome sektoru došao postepeno u tešku situaciju. On je ovdje ubacio u borbu skoro sve svoje raspoložive snage tako, da na svom komunikacijskom pravcu Pitomača — Kloštar — Đurđevac nije imao skoro nikakve rezerve. Zbog ovoga bacio je neprijatelj u toku ovoga dana 1. pukovniju PTS sa Bilo Gore u Podravinu u Kloštar.

19. siječnja 1945. godine:

Preko cijelog dana produžava se napad 36. divizije na neprijatelja na sektoru Turnašica — Sedlarica. Divizija uspjeva da ovlađuje k. 235 — V. Brdo. Oko 16 sati neprijatelj je uspeo da artiljerijskom vatrom prikrije svoje izvlačenje i konačno je napustio cijeli sektor i povukao se prema s. Otrovanec i Pitomači. Na ovaj način razbijeno je neprijateljsko lijevo krilo, koje je imalo glavni zadatak u cijeloj ovoj ofanzivi.

Zbog situacije u Podravini, kao i neuspjeha u ofanzivi na širokom frontu, neprijatelj ovog dana napušta Grubišno Polje, V. Barnu i V. i M. Zdence, kao i Kovačicu, te svoje snage s ovog sektora rokira prema zapadu na prostor: Pavlovac — V. Grđevac i V. Pisanicu.

Ovo izvlačenje neprijateljskih snaga zapaženo je s naše strane dosta kasno, te je poduzeto gonjenje od strane naših snaga bilo neefikasno.

Čim su dobiveni podaci da se neprijatelj povlači, naređeno je od strane ovog štaba odmah gonjenje neprijatelja i to: 32. divizijom i 18. brigadom. U ovom gonjenju brigada »Pavleka Miškine« zauzima istočni dio s. Pavlovca, dok je u zapadnom dijelu ostao neprijatelj. Brigada »Braće Radića« zauzela je s. V. Jasenovaču, dok je brigada »Matije Gubca« zaposjela Grubišno Polje. Daljnje gonjenje neprijatelja nije više bilo moguće, jer se on na liniji: Pavlovac — V. Grđevac — V. Pisanica već sredio i dovoljno učvrstio, te je pružao jak otpor.

Na taj način 19. o.mj. konačno je slomljena neprijateljska druga ofanziva na ovome sektoru na svim odsjecima i našim protivnapadom, te razbijanjem njegovog lijevog krila u Podravini, natjeran je neprijatelj na prelaz u defanzivu. Tim je postignut cilj ove operacije u potpunosti.[6]

---

[6] Detaljnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 159, 161, 162, 163, 164 i 165.

20. siječnja 1945. godine:

U toku ovog dana, osim obostrane izviđačke aktivnosti nije bilo važnijih događaja.

Sa naše strane vršene su pripreme za opći napad, da se neprijatelj odbaci dalje prema zapadu.

XXXII. divizija goneći neprijatelja izbila je 19. o. mj. na liniju s. Pavlovac — V. Zdenci — Grubišno Polje.

II. brigada 33. divizije održala je svoje položaje u G. Kovačici, a III. brigada na liniji Bačkovica — Mladine.

Neprijatelj je napao iz V. Pisanice položaj I. Zagorske brigade kod Prokopa, k. 220, a istovremeno sa sektora Ribnjačka i Bedenička I. brigadu kod Čađavice[7] i Poloma. Kod Prokopa neprijatelj je odbijen a I. brigada morala se povući na Javorovac (k. 233).

21. siječnja 1945. godine:

Ovoga dana do podne na cijelom frontu samo obostrana izviđačka aktivnost. Naše jedinice spremaju se za izvršenje novog zadatka.

Po izvlačenju snaga na komunikaciju Bjelovar — Pavlovac neprijatelj se ograničio na obranu.

U 16 sati 36. i 40. divizija i 12 proleterska udarna brigada zauzele su u Podravskom sektoru polazne položaje za napad na Pitomaču, Otrovanec i Dinjevac. Na Bilogorskom sektoru, radi osiguranja leđa ovim napadnim snagama — 32. i 33. divizija zauzele su položaje na liniji: Grubišno Polje — V. Barna — G. Kovačica (k. 176) — k. 220 — k. 208 — 227 — Turski Grobovi.

U toku noći na Podravskom sektoru 36. divizija uspjela je probiti se u Otrovanec, a 12. ud. brigada zauzela je Đuretinu.[8] Neprijatelj se uporno branio.

22. siječnja 1945. godine:

Jedinice 36. i 40. divizije i 12. proleterske udarne brigade ne uspjevši u toku noći likvidirati neprijateljske objekte, zbog jakog neprijateljskog otpora, povukle su se 22. o. mj. pred zoru na polazne položaje, radi izvršenja priprema za protivnapad.

U toku dana izviđanja neprijateljskih položaja.

U 18 sati ovog dana izvršen je ponovno napad, koji zbog ogorčenog otpora neprijatelja nije uspio, te su se jedinice u toku noći 22./23. I povukle na svoje polazne položaje.

---

[7] Čađavica nije pronađena na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na s. Čađavac, 17 km jugozapadno od Pitomače.

[8] Opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 103, 129 i 130; Arhiv VII, reg. br. 1/9—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 22. i 23. januara 1945.

Na južnom odsjeku fronta kod 32. i 33. divizije jaka vlastita izviđačka djelatnost u pravcu Garešnice i Bačkovice, gdje se osjećaju neprijateljski pokreti.

Radi pojačanja južnog sektora, jedna brigada 36. divizije prebačena je na sektor Turski Grobovi — Bogaz, a I. i III. brigada prebačene su na liniju: Topolovci — Gakovo, kao rezerva.

23. siječnja 1945. godine:

Tog dana pred noć i u toku noći napustili su Čerkezi sektor Grubišno Polje, M. i V. Zdence i Hercegovac, kamo su stigli u toku dana, a povukli se u pravcu Pavlovca i Garešnice.

24. siječnja 1945. godine:

U 0,7.30 sati neprijatelj nepoznate jačine napao je sa pravca G. Kovačica položaje I. Moslavačke brigade kod M. Grđevca, koja je taj napad odbila. Istovremeno neprijatelj je vršio pritisak na s. Zrinsku i povremeno gađao artiljerijom položaje I. Zagorske brigade na Bubnju. Napad jedne satnije PTS na odsjeku Turski Grobovi također je odbijen.

U 0,8 sati izvršila su napad dva bataljona I. Donskog puka na položaje 33. divizije kod M. Grđevca i uspjela potisnuti naše prednje dijelove iz zapadnog dijela sela i tu se zadržati do 15 sati, kada je koncentričnim napadom naših jedinica neprijatelj protjeran uz vrlo osjetljive gubitke u G. Kovačicu i V. Grđevac.

Istovremeno je prema položajima 32. divizije nastupala 1. bojna 21. pukovnije, kao osiguranje desnog boka kozačkih snaga, a prema položajima I. Zagorske brigade na Bubnju jedna satnija 21. pukovnije. Nakon kratke borbe neprijatelj je protjeran u svoje ishodne baze.

Na Podravskom sektoru obostrana izviđačka aktivnost.

25. siječnja 1945. godine:

Na našem sektoru, osim obostrane izviđačke aktivnosti, ništa nova.

Sa pravca Garešnice krenuo je neprijatelj nepoznate jačine u pravcu Hercegovca i Klokočevca.

U toku današnjeg dana 40. divizija smjenjuje snage 33. divizije i Zagorske brigade. 33. divizija odlazi na sektor Grubišno Polje, radi izvršenja novog zadatka, a Zagorska brigada u Viroviticu, kao rezerva.

26. siječnja 1945. godine:

U toku dana samo obostrana izviđačka djelatnost.

U noći 26./27. I. kratka obostrana aktivnost artiljerije, radi uznemirivanja.

Na južnom odsjeku fronta neprijatelj je vršio prisilna izviđanja prema položajima 40. divizije kod M. Grđevca i 32. divizije kod Grbavca od pravca Pavlovca. Neprijatelj je odbijen bez vlastitih gubitaka i protjeran u ishodne baze. Zarobljen je jedan kozak.

27. siječnja 1945. godine:

25. o. mj. Moslavački odred djelujući u pozadini neprijatelja postavio je nagazne mine na prostoriji Dišnik, na koje je naišla neprijateljska patrola, od koje je ubijeno 5, a ranjen 1 nepr. vojnik.

Noću 25./26. I. jedan bataljon Moslavačkog odreda sa diverzantima porušio je 5 mostova na sektoru Hercegovac — Pavlovac — Dražice. Iste noći postavljene su mine na cesti s. Voloder, gdje su dijelovi Moslavačkog odreda postavili i zasjedu, na koju je naišao neprijatelj i tom prilikom je ubijeno 17 neprijateljskih vojnika, bez vlastitih gubitaka.

Inače na cijelom frontu nije bilo važnijih događaja.

28. siječnja 1945. godine:

Na južnom sektoru fronta neprijateljska kozačka grupa sa prostora Pavlovca i V. Grđevca izvršila je jednim dijelom snaga rokiranje preko V. Zdenaca prema Končanici. Istovremeno je jedna kozačka kolona neutvrđene jačine nastupala iz Garešnice preko Sokolovca za Brestovac i dalje prema s. Končanici. Točna namjera ovih neprijateljskih snaga nije poznata.

Naša 33. divizija, koja je sa sektora Šibenika bila upućena preko Grub.[išnog] Polja, Končanice i Hercegovca u desni bok i pozadinu I. hrvatske udarne divizije na prostoru Pisanica — Bedenička — Ribnjačka — Lasovac, zbog novo nastale situacije zadržana je na sektoru Končanica — G. Daruvar sa zadatkom da spriječi daljnje neprijateljsko nadiranje prema Daruvaru i da aktivnim djelovanjem odbaci neprijatelja sa tog pravca.

U toku dana 33. divizija imala je sukob s neprijateljem kod s. Končanice i kote 175 (2 km ist. od Brestovca). U ovim borbama zadržano je daljnje neprijateljsko nadiranje prema Daruvaru.

Na ostalim sektorima fronta, osim izviđačke djelatnosti, nije bilo važnijih događaja.

29. siječnja 1945. godine:

Na sektoru kod Daruvara 33. divizija energičnim protunapadom izbacila je neprijatelja iz Brestovca i kod s. Končanice desnom napadnom kolonom divizije izbila je na k. 173 kod sredine samog sela. Uslijed jakog neprijateljskog otpora,

daljnje nadiranje ove kolone bilo je zadržano. Isto tako intervencija brigade 32. divizije od Grubišnog Polja preko V. Zdenaca u pozadinu neprijateljskih snaga kod Končanice nije uspjela, zbog jakog otpora neprijatelja u dobro izgrađenim položajima na raskrsnici puteva s. V. Zdenci.[9]

Na ostalom dijelu fronta samo izviđačka djelatnost.

30. siječnja 1945. godine:

Na sektoru Daruvara neprijatelj dovlači pojačanja sa pravca Garešnice i pravca V. Grđevac — Pavlovac, te ponovo zaposjeda s. Dežanovac i Brestovac, odakle u zajednici sa snagama u Končanici vrši jak pritisak na položaj 33. divizije. Svi neprijateljski napadi odbijeni su. Obzirom da neprijatelj na južnom odsjeku našeg fronta prikuplja jake snage i time ugrožava za nas najvažniji pravac prema Suhopolju, odnosno Virovitici, to je u cilju bolje organizacije stavljena 40. divizija opet pod komandu svojeg VI. Korpusa i naređeno je njeno rokiranje sa odsjeka Brzaja — Zrinska na sektor Grubišno Polje. Na njeno mjesto upućena je 32. divizija sa sektora Grub.[išno] Polje, kao i Zagorska brigada, koja je do tada bila u rezervi u Virovitici.

Na ostalim sektorima izviđačka i artiljeriska djelatnost.

31. siječnja 1945. godine:

Poslije podne ovog dana pod pritiskom naše 33. i 40. divizije neprijatelj napušta Končanicu, Brestovac, V. i M. Zdence i Pavlovac, te se povlači prema Garešnici.

Na ostalom sektoru fronta samo izviđačka djelatnost.

XXXIII. divizija upućena je na prostor Drljanovac — Bulinac — Rača u cilju napada u bok i pozadinu I. Hrvatske Udarne Divizije[10] na prostoru V. Pisanica — Bedenik — Lasovac, kako je to ranije bilo predviđeno.

Inače u toku dana nije bilo važnijih događaja.

Iz saslušanja zarobljenika naknadno je utvrđeno, da su na prostoru Brestovac — Končanica operirali 2. sibirski, koji je došao sa pravca Garešnice, IV. kubanski i dijelovi I. donskog puka sa prostora Pavlovac — V. Grđevac.

Neprijateljski i vlastiti gubici:

U vremenu od 16. do 31. I. 1945. jedinice X. korpusa (32. i 33. divizije, Zagorska brigada i Moslavački odred) zadale su neprijatelju slijedeće gubitke:

---

[9] Vidi knj. 37, dok. br. 169.

[10] Odnosi se na 1. ustaško-domobransku diviziju (vidi knj. 35, dok. br. 147; knj. 36, dok. br. 167).

2) Osjetljivost naših boraca u borbi protiv neprijateljskih oklopnih snaga i pored većeg broja protivoklopnih oružja — znatna je.

Uzrok: — Nedovoljna obučenost i neprekaljenost boraca u vođenju frontalnih bojeva.

3) Službi izviđanja neprijateljskih snaga posvećeno je malo pažnje. Sadanja organizacija naših izviđačkih organa pruža velike mogućnosti i garancije za uspješno pribavljanje potrebnih podataka o neprijatelju.

Do sada osjećalo se pomanjkanje samoinicijative kod rukovodilaca obavještajne službe.

4) Artiljerijske jedinice naših divizija za vreme svih bojeva koji su vođeni u ovom vremenskom periodu uglavnom su vrlo uspješno tukle sve ciljeve postavljene u zadatak artiljeriji.[5]

Protivkolski topovi redovno su dejstvovali iz neposredne blizine iz streljačkog stroja.—

Činjenica je da naša pješadija još nije obučena i osposobljena da do maksimuma iskoristi uspješno dejstvo artiljerije.

5) Osjeća se da se naša brigadna rukovodstva i jedinice nalaze u prelaznoj fazi — u preorijentaciji iz partizanskog vida ratovanja u frontalni (tzv. normalni) vid ratovanja.

Dok pojedini brigadni rukovodioci i suviše »istrčavaju naprijed« — u streljački stroj — dotle drugi i prilično kruto zaostaju i suviše pozadi tako da nisu u mogućnosti vladati i pravilno rukovoditi svojim jedinicama u toku akcije, reagirajući pravilno na sve novonastale momente u situaciji.—

6) Redovna je pojava da brigadni rukovodioci škrtare sa upotrebom rezerve — manevarskom snagom — koja ima jedini zadatak da eksploatiše postignute uspjehe.

Uzrok: Još nedovoljna rutina za upotrebu snaga i suvišna opreznost.

Kao posljedica ovoga redovno se zakašnjava sa upotrebom rezerve i proširenje početnih uspjeha izostaje.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab XII. Korpusa —
načelnik, major:
Rebula[6]

M. P.

---

[5] Opširnije o sadejstvu pješadijskih i artiljerijskih jedinica u borbama za virovitički mostobran vidi knj. 37, dok. br. 103 i 129.

[6] Eduard

ŠTAB
XII. UDARNI KORPUS NOVJ.
Op. br. 1.—
3. februara 1945. god.

ŠTABU III ARMIJE NOVJ.

Dostavlja se izvod operacijskog dnevnika ovoga Korpusa u vremenu od 16. I. do 31. januara 1945. god.

16. I. 1945.

16. N.O.U. divizija

Oko 6 časova ujutro posle jače artiljerijske pripreme kao i bacačke neprijatelj u jačini do 2000 vojnika i par tenkova[7] izvršio je napad na sektoru IV brigade i bataljona 2. brigade koji su držali položaj na liniji Čađavički potok — selo Čađavica — železnička stanica Čađavica.— U jednom silovitom napadu uspeo je neprijatelj potisnuti naše jedinice sa položaja i produžio sa prodiranjem uglavnom cestom Čađavica — Podravska Slatina.

U svom nadiranju neprijatelj je stigao do sela Saševa gde je bio smešten jedan bataljon I. brigade radi odmora. Ovaj bataljon je odmah primio borbu i izvestio ostale bataljone I. brigade u selu Vranješevcu i selu Medinci da odmah sa svojim jedinicama krenu prema neprijatelju. Posle žestoke i uporne borbe, naše jedinice pod cenu velikih žrtava uporno su branile svoje položaje, ali neprijatelj pošto su mu pristigla sveža pojačanja i nekoliko bornih kola uspeva da potisne naše jedinice i da polagano napreduje ka Vranješevcu.[8] II brigada po izveštaju sa svim svojim snagama krenula je u pomoć jedinicama I. i IV. brigade i uspela je oko 15.30 časova da stigne na sektor Senkovac.

Jedinice IV. brigade u toku celog dana vodile su borbu sa neprijateljem, koji je nadirao uz samu Dravu i posle žestoke borbe uspeo je da ovlada Noskovcima ne pokušavajući dalji prodor.

XV. brigada »Petefi«[9] sem jednog bataljona usiljenim maršem dospeva na sektor Bukovica — G. Viljevo — To-

[7] Vjerovatno dijelovi njemačke borbene grupe »Fišer« (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[8] Detaljnije o tim dejstvima vidi knj. 37, dok. br. 126.

[9] Njen formacijski naziv bio je: 15. vojvođanska NO brigada »Šandor Petefi«.

poljak sa zadatkom zatvaranja toga pravca, dok je jedan bataljon ostao na sektoru D. Predrijevo — Milanovac sa zadatkom zatvaranja pravca od Crnca.

Oko 16 časova neprijatelj-u jačini do 700 vojnika ušao je u Crnac i manjim delovima pokušao je da [se] probije ka selu Dobroviću, došavši do samoga sela oko 20 časova vratio se natrag u Crnac osiguravajući sebe sa jačin delovima oko samog Crnca.

Oko 18 časova jedinice I. i II. brigade izvršile su napad na neprijatelja, koji je ušao u selo Vranješevac. Posle borbe koja je trajala do 23 časa naše jedinice uspele su da zauzmu polovinu sela, ali posle izvršenog snažnog kontranapada nepr. pešadije potpomognute sa tri tenka naše jedinice bile su prisiljene da napuste selo Crnac i povuku na svoje polazne položaje. U ovoj borbi uništen je jedan nepr. tenk od strane naše artiljerije. Za vreme borbi naša artiljerija vrlo je uspešno potpomagala naše jedinice kako u napadu tako i u povlačenju. Po prikupljenim podacima gubici nepr. iznose oko 90 mrtvih i 150 ranjenih. Naši gubici su sledeći: 67 poginulih, 95 ranjenih. Gubici u oružju: 4 t. mitraljeza, 4 t. bacača, 5 l. bacača, 59 pikavaca,[10] 24 p. mitraljeza i 6 protivkolskih pušaka.

36. N.O.U. Divizija

Po izvršenoj smjeni i predaji položaja jedinicama Bugarske armije na levoj obali Drave (sektor od Torjanci — Zalata) vrše usiljeni marš prema Barču.[11]

51. N.O.U. Divizija. —

Smena svih jedinica 51. N.O.U. D. od strane XII. Bugarske diviz. završena.[12] Divizija vrši pokret na prostoriji Šikloš — Vilanj — Beremend u cilju odmora i izvođenja obuke.

Štab divizije prima od Štaba III. Armije zapovest[13] po kojoj sve jedinice 51. N.O.U. Divizije imaju sa prostorije Šikloš — Vilanj — Beremend izvršiti usiljeni marš i doći na prostor Daranj — Koštel-Domba — Lakoča.

---

[10] Riječ je o automatima.

[11] i [12] Trideset šestu i 51 NOU diviziju smijenile su 11. i 12. bugarska divizija u prvoj polovini januara 1945 (opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 31, 34 i 129).

[13] Redakcija nije pronašla to naređenje.

Noću 16—17. januara o.g. VII. brigada upućena je da se usiljenim maršem premesti u Daranj radi rasterećenja puta Šikloš — Vajslo — Šelje.[14]

17. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Jedinice ove divizije nalaze se na novoposjednutim položajima na liniji G. Predrijevo — Krčevine — Šibovac — D. Bazije.

Neprijatelj nije ispoljavao nikakvu aktivnost u toku dana.—

36. N.O.U. Divizija.—

Sve su jedinice u pokretu ka Barču.

51. N.O.U. Divizija.—

Sve su jedinice u pokretu u cilju dolaska na prostoriju Daranj — Koštel-Domba — Lakoč.

18. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija

Jedinice ove divizije nalaze se na istim položajima.

Oko 9 časova ujutro nepr. u jačini do 300 vojnika izvršio je napad na bataljon 2. brigade koji je ostavljen u Baziju. U prvom naletu neprijatelja, bataljon je uspeo da vrati nepr. na polazne položaje. U toku celog dana nepr. je pet puta vršio juriš, ali je svaki puta bio odbačen na polazne položaje. Prema neproverenim podacima nepr. je u ovoj borbi imao oko 25 mrtvih i 35 ranjenih vojnika i oficira.

Naši gubici u ovoj borbi iznose 3 mrtva i 5 ranjenih. Na ostalim otsecima naših jedinica obostrano izviđanje i manje čarke.

36. N.O.U. Divizija.—

Tokom noći 17/18 januara dve pešad. brigade i artiljerijska brigada prebačeni su preko Drave kod Barča na sektor zapadno od Virovitice i po dolasku odmah ubačene

[14] Štab 3. armije NOVJ naredio je Štabu 7. NOU brigade 16. januara 1945. u 22.10 časova da iz sela Daranja usiljenim maršem krene odmah preko Virovitice za Podravsku Slatinu, a ne 17. januara ujutro, kako joj je ranije naredio Štab 51. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 33—4, k. 1399 A).

u borbu protiv neprijatelja koji pokušava da ugrozi mostobran kod Virovitice.[15]

Borba je počela u 06.00 časova. Čim su naše jedinice krenule u napad na svim pravcima naišle su na nepr.[16] koji se dobro utvrdio. Oba krila su brzo napredovala, dok se na željezničkoj stanici Vukosavljevica i Radotić brdu nepr. uporno branio sve do 16 časova 19. januara o.g. kada se povukao.[17]

51. N.O.U. Divizija.—

Za vreme marša Štab divizije dobio je novu zapovest po kojoj sve jedinice ne zadržavajući se na ranije predviđenoj prostoriji (Daranj — Koštel-Domba — Lakoč) imaju produžiti usiljenim maršem pravcem Barč — Virovitica — Podr. Slatina.

Prebacivanje jedinica preko Drave nailazi na poteškoće usled malog broja prevoznih sredstava. Ipak Divizija je uspela da se u toku od 48 sati prebaci (bez intendanture i komore).

Radi rasterećenja prelaza kod Barča naređeno je VIII. i XIV. brigadi da svoje jedinice prebaci preko Drave kod Budakovca. Po prelasku Drave sve jedinice usiljenim maršem kreću na prostoriju Podr. Slatina — D. Bazije — Bukovica.

19. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Jedinice ove divizije nalaze se na istim položajima. U toku dana jedan bataljon 2. brigade vodio je lokalnu borbu i sadejstvovao sa jedinicama VII. brigade 51. Divizije, koje su napadale na neprijatelja u Adolfovom Selu.[18] Uspelo je da se neprijatelj protera iz sela, ali nepr. pošto je primio pojačanje izvršio je kontranapad, prisilio je naše jedinice da napuste selo i povuku na svoje položaje. U ovoj borbi neprijatelj je imao osetne gubitke naročito od artiljerije i bacača.

Naši gubici u ovoj borbi su jedan mrtav i 2 druga ranje-

---

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 5 i knj. 37, dok. br. 129.

[16] Riječ je o dijelovima 15. SS kozačkog konjičkog korpusa (vidi dok. br. 5, 12 i 39; knj. 37, dok. br. 17 i 103).

[17] Opširnije o borbama za navedene položaje vidi dok. br. 9; knj. 37, dok. br. 63 i 96; Arhiv VII, reg. br. 9/4, 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 27. januara 1945. pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[18] Opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 85 i 131.

na. Na ostalim sektorima naše jedinice u toku celog dana nije bilo promene.

36. N.O.U. Divizija.—

Oko 16 časova neprijatelj je uspeo da artiljerijskom vatrom kamuflira izvlačenje svojih trupa koje je primećeno tek kada su se zadnji delovi izvlačili.

Neprijatelj se povukao u pravcu Otrovanec — Pitomača, Otrovanec — Kloštar.

51. N.O.U. Divizija.—

Sve jedinice ove divizije nalaze se u maršu pravac Podrav. Slatina — D. Bazije — Bukovica.

20. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Od 3 do 5 časova bugarska artiljerija sa leve obale reke Drave tukla je neprijatelja u Čađavici, Noskovcu, Sašev-u, Adolfovcu i Vranješevcu.

Po prikupljenim podacima neprijatelju su naneseni osetni gubitci. S obzirom na aktivnost (pojačanu) nepr. na sremskom frontu,[19] naša divizija dobila je zadatak da u zajednici sa jedinicama 51. N.O.U. Divizije u toku dana napadne i protera neprijatelja sa položaja i ovlada N. dravskim kanalom.[20]

Artiljerijsku pripremu koja je počela u 15 časova i trajala do 15.15 časova izvršila je Artilj.[erijska] brigada ove divizije i artilj. bugarskih jedinica sa leve obale reke Drave.

Jedinice IV. brigade koje su prodirale ka Noskovcima, u prvom naletu proterale su nepr. sa položaja ispred Rastika na k. 116, a leva kolona ove brigade u jačini od dva bataljona izbila je severno od sela Noskovca i uspela posle jednog juriša ovladati k. 99, nateravši nepr. u samo selo. Po ovome nepr. je ubacio izvesna pojačanja, izvršio kontranapad i u žestokoj borbi koja je trajala jedan sat uspeo je da zbaci jedinice sa već zauzetih položaja na k. 116. Posle ovoga usledila su još tri uzastopna napada

[19] Riječ je o protivofanzivi Nijemaca na pravcima Staro Selo — Spajinske njive i Orolik — Ostojić 17. januara 1945 (vidi knj. 37, dok. br. 156; tom I, knj. 18, dok. br. 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 34 i 57).

[20] Zadatak za napad na položaje njemačkih jedinica na Novom dravskom kanalu izdao je Štab 3. armije NOVJ 19. januara, a Štab 12. korpusa 20. januara 1945 (vidi knj. 37, dok. br. 65 i 69).

IV. brigade, no nepr. se očajnički i uporno branio, tako da jedinice ove brigade ni posle tri izvršena juriša nisu mogle postići željene rezultate.—

Jedinice I. brigade, koje su napadale na nepr. u selu Vranješevci, glavninom svojih snaga zaobišle su severno i južno ovo neprijateljsko uporište i napale ga bočno i sa leđa, dok su samo jači vatreni pritisak vršili frontalno, tj. sa zapadne strane. Posle kraće borbe nepr. je sateran u selo i jedinice I. brigade preuzele su napad na samo selo. Nezapamćenom upornošću nepr. se branio. Prilaze ka svojim položajima neprijatelj je osvetljavao u toku cele noći, paleći pojedine kuće po uporištu kao i slame po dvorištima.—

Naše jedinice posle izvršenih nekoliko uzastopnih juriša i potpomognute protivkolskim brdskim topovima u samom streljačkom stroju nisu uspele ovladati ni jednom kućom, već su bile prisiljene da se povuku na svoje polazne položaje. Jedinice 2. brigade uspele su izbiti na komunikaciju Podrav. Slatina — Čađavica u visini sela Saševa, no pošto je neprijatelj ubacio jaka pojačanja u pešadiji sa 2 tenka uspeo je odbaciti naše jedinice sa komunikacije. Prilaze ka svojim položajima neprijatelj je tako uporno branio da ni novi napad naš nije uspeo.

Gubitci: neprijateljski, po saznanju koje još nije provereno iznose oko 500 izbačenih iz stroja.

Sopstveni: 47 poginulih i 212 ranjenih drugova.

36. N.O.U. Divizija.—

Jednica drži svoje stare položaje, a bez ikakvih promena u toku dana.

51. N.O.U. Divizija.

Sve jedinice 51. Divizije prebačene su na prostor Bukovica — Bjelkovac — Bazije gde su smenile jedinice 16. Divizije. Na osnovu zapovesti ovoga Štaba Korpusa jedinice 51. Divizije raspoređene su ovako:

VIII. brigada smenila je jedinice 16. Divizije na prostoru Milanovac — Bjelkovac — Đurin Lug, sa zadatkom da sa ove linije napadne neprijatelja pravcem Crnac — Moslavina i ovlada uporištima Crnac i Suhomlaka[21] i izbije na liniju Martinci — železnička stanica Moslavina.

VII. brigada smenila je jedinice 16. Divizije na prostoru Đurin Lug — D. Bazije. — k. 102 sa zadatkom da

[21] Na karti 1 : 100.000: Suha Mlaka.

sa ove linije napadne neprijatelja pravcem Adolfovo — S. Adolfovac — Čađavica i ovlada svim neprijateljskim uporištima.

XII brigada sa jednim svojim bataljonom produžava levo krilo VII. brigadi, a sa ostalim snagama u divizijskoj rezervi na području N. Bazije.

XIV. brigada u Korpusnoj rezervi kod Grabić — Bakić sela.

Art. brigada postavlja se na prostoru D. Bazije — Đurin Lug i potpomaže napad Divizije.

Određeno je da napad Divizije počne u 16 časova i da mu prethodi artilj. priprema u trajanju od 15 minuta. Štab Divizije u Dobroviću.

20. I. 45, u 15 časova započeo je napad. U najkraćem roku polazi VII. brigadi za rukom da potera neprijatelja iz Adolfovog sela i istim ovlada. Pod snažnim pritiskom VIII. brigade nepr. je prinuđen da napusti Oskoruša pst. i Suhomoljsko groblje.

Bataljon koji je dobio zadatak da napadne selo Crnac nije na vreme — greškom komandanta bataljona — krenuo u napad. U toku borbe osećalo se da neprijatelj raspolaže slabom artiljerijom i da municiju štedi, ali iz svojih uporišta pruža ogorčen otpor.[22]

Nalet VII. i VIII. brigade je zadržan, te artiljerija vrši pripremu za novi napad. Naređeno je da se napad izvrši jurišem. Napad je izvršen oko 20 časova i VIII. brigada je uspela da upadne u selo Suhomlaku i dopre do sredine istog. Potpomognut nepr. sa 6 tenkova preduzima protivnapad, protera VIII. brigadu iz Suhomlake te se ista zadržala na liniji Suhomoljsko groblje — Palež. U 23 časa pokušava VII. brigada da popravi svoje položaje ali je napad nepr. odbio.

21. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Jedinice ove Divizije nalaze se na istim položajima kao i prethodnog dana.

Prema naređenju Štaba XII Korpusa doneta je odluka da se jedinice pregrupišu i da se jedna brigada izvuče sa položaja, u cilju odmora i sređivanja, a koja će ujedno i služiti kao Divizijska rezerva. U tom cilju posle izvršene

[22] Opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 156 i 159.

smene jedinice I. brigade povučene su na prostoriju sela Bakić i Grabić. Smenjivanje je izvršeno u toku noći 21. i 22. o.m.

36. N.O.U. Divizija

Prema prikupljenim podacima nepr. koncentriše svoje jedinice na sektoru Pitomača — Otrovanec da bi ugrozio naše desno krilo.

Na osnovu ovih podataka jedinice ove Divizije izvršile su napad u 17 časova na svim sektorima. Za nepuna 4 sata borbe naše levo krilo očistilo je potpuno od nepr. selo Otrovanec, dok je desno krilo uspelo da prodre u ulice, na periferiji sela Pitomače. Odlučnu odbranu neprijatelj je dao na k. 126, na železničkoj stanici Pitomača, kao i na okuci ceste iznad železničke stanice, tako da naše snage nisu uspele proterati neprijatelja sa ove linije. Zbog ovako nezgodno stvorenog položaja naše jedinice [morale] su [da] se povuku na svoje polazne položaje.

51. N.O.U. Divizija

U 15 časova izvršen je ponovni napad na nepr. uporišta. Bataljon XII brigade uspeo je da prodre na ulazu u selo Čađavicu i uništio [je] 2 bunkera i dospeo do prvih kuća u selu. Radi neuspeha na ostalim otsecima naređeno je da se ovaj bataljon povuče, a svim ostalim jedinicama da se zadrže na dostignutim linijama i utvrde za upornu odbranu. Rezultat ove operacije je zauzeće Adolfovog sela i pst. Oskoruše.

Neprijateljski gubici u toku poslednja dva dana bili su: 1 zarobljen a ostalo neustanovljeno.

Vlastiti gubici su 400 izbačenih iz stroja. Naknadno je ustanovljeno da se prema 51. i 16. Diviziji nalaze glavnine 264. nemačke peš. divizije[23] delovi 111. nemačke vazduh. Divizije.

---

[23] Njemačka 264. pješadijska divizija tada nije postojala. Ona je uništena u borbama za Knin od 26. novembra do 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 33; knj. 35, dok. br. 75, 80, 82; knj. 36, dok. br. 17, 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; knj. 37, dok. br. 104).

Njemačka Vrhovna komanda za Jugoistok naredila je krajem septembra 1944. da se iz sastava 264. pješadijske divizije izvuče jedna ojačana pukovska grupa i uputi u rejon Beograda. Poslije povlačenja iz Beograda ona je dejstvovala u Sremu i istočnoj Slavoniji (vidi knj. 34, dok. br. 4, objašnjenje br. 12, str. 28; Erih Šmit-Rihberg (Erich Schmidt-Richberg), Das Ende auf dem Balkan (dalje: Kraj na Balkanu), Band 5, Kurt Vowinckel Verlag, Heidelberg, 1955).

22. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Jedinice ove divizije nalaze se na istim položajima. U toku daná nije bilo ništa novoga. Aktivnost neprijatelja svodila se samo na povremenu aktivnost izviđačkih patrola.

36. N.O.U. Divizija.—

U 18 časova po izvršenoj artilj. slaboj pripremi za napad jedinice su ponovo izvršile napad na obrambene linije nepr. koje su došle do samih obrambenih linija, odakle su se u zoru 23. o.m. povukle na svoje polazne položaje.

22, 23, 24 i 25 januar 1945

51. N.O.U. Divizija.—

Sve jedinice ove divizije nalaze se na dostignutim položajima. Jedinice su izvršile fortifikacijske radove.

XIV. brigada dolazi u sastav divizije i postavlja se na liniji Rastovac — Milanovac.

23. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Na položajima jedinica ove divizije nema promena.

36. N.O.U. Divizija.—

Na položajima jedinica nema nikakvih promena sem izviđačkih patrola.

24. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

U toku dana na položajima ove divizije nije bilo naročitih promena.

36. N.O.U. Divizija.—

U toku dana na položajima ove divizije nije bilo naročitih promena.—

25. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.

U toku dana na položajima ove divizije nije bilo naročitih promena.—

U cilju likvidacije i proterivanja nepr. izbočine zapadno od N. dravskog kanala i uspostavljanja čvrste odbrambene linije na istom, u zajednici sa Štabom 12. Divizije, donet je plan[24] za napad na neprijatelja na ovom prostoru. Obrazovana je glavna udarna grupa u koju je ušla i I. brigada ove Divizije sa zadatkom prodiranja pravcem: levo od komunikacije Adolfovo selo — Čađavica, a zatim dejstvovati u pravcu zapada na Saševo — Starin i Vranješevac. Ostale jedinice ove Divizije vršit će demonstrativan napad na svojim položajima, s tim što će se ovaj napad pretvoriti u stvaran napad na neprijatelja.

U 18 časova posle izvršene artilj. pripreme, koja je trajala 30 minuta, sve jedinice ove divizije krenule su u napad na određene položaje.

I. brigada izvršila je napad i uspela doći do samog sela, ali i posle 3 izvršena juriša nije uspela ući u selo pošto se nerpijatelj vrlo uporno branio. Jedan bataljon uspeo je izbiti na cestu Čađavica — Podr. Slatina, gde su se ove brigade zadržale na dostignutim položajima.

II. brigada sa svoja 3 bataljona izvršila je napad na selo Vranješevac i u prvom jurišu uspela proterati neprijatelja sa glavne borbene linije. Napad na samo selo nije uspeo pošto se je neprijat. vrlo uporno i žilavo branio, tako da ni art. ni bacači nisu neprijat. pokolebali. Brigada se zadržala na svojim dostignutim novim položajima.

IV. brigada sa svoja 4 bataljona izvršila je napad na k. 116 i Noskovce. Sa jednim snažnim naletom brigada je uspela da potisne neprijatelja sa svojih prednjih položaja i sterala ga u samo selo, gde se na ovoj liniji zadržala pošto napad na selo nije uspeo.

Pošto je ljudstvo naših jedinica pretrpelo osetne gubitke, Štab divizije doneo je odluku da se jedinice povuku na svoje polazne položaje koja je izvršena u 4 časa ujutro. Gubitci u ovoj borbi iznose 68 poginula i 149 ranjenih.

51. N.O.U. Divizija

U toku današnjeg dana nije bilo na položaju ove divizije nikakvih promena.

Divizija dobija zadatak da u zajednici sa jedinicama XVI. Divizije pristupi likvidaciji nepr. izbočine od N. dravskog kanala.

---

[24] Operativni štab 16. i 51. NOU divizije zapoviješću od 24. januara 1945. postavio je zadatak jedinicama da ovladaju izbočinom na Novom dravskom kanalu i selom Čađavicom, a zatim da otjeraju neprijatelja u pravcu sela Moslavine (vidi knj. 37, dok. br. 99).

Po stvorenom planu Štaba XII. Korpusa obrazovana je jedna snažna udarna grupa od VIII, XII. i I. brigade 16. Divizije, s tim da ova grupa dejstvuje pravcem Adolfovo Selo drumom Čađavica — Čađavica Most na kanalu i likvidira sva nepr. uporišta na ovom pravcu. Po likvidaciji rečene izbočine Divizija obrazuje front na N. dravskom kanalu i na istom organizuje najuporniju odbranu.

Divizijsku rezervu obrazuju dva bataljona VII. brigade i jedan bataljon XIV. brigade.

Artiljerija je dobila zadatak da se postavi na prostoru D. Bazije — Đurin Lug i potpomaže napad. Početak napada predviđen je za 18 časova.

U 17 časova bugarska artiljerija sa dravskog fronta tuče neprijateljske položaje u Moslavini i Čađavici.

U 17.30 časova otpočela je priprema naše artiljerije koja je trajala do 18 časova.

U 18 časova pešadija je pošla u napad.

Štab XII. brigade javlja se u 18.50 časova da brigada nadire ka Čađavici bez velikih zapreka.

VIII. brigada pristupa izvršenju svog zadatka sa znatnim zakašnjenjem, te ne pridržavajući se potpuno o uspostavljanju veze sa Štabom Divizije radi bez veze sa XII. brigadom. Iz Adolfovca neprijat. je pružio ogorčen otpor, naročito na mostu, te je Štabu brigade naređeno da protiv. istog dejstvuje obuhvatno.

Oko 20 časova uspeva XII. brigada da se primakne Čađavici na 50 metara. U isto vreme VII. brigada ogorčeno se bori za Adolfovac, naročito za most.

U 20.35 časova XII. brigada vrši juriš na Čađavicu i polazi joj za rukom da ovlada sa par kuća na kraju sela i protera neprijatelja sa željez. stanice, ali istu ne zauzima. U toku dalje borbe VII. Brigada je uspela da ovlada mostom pred Adolfovcem.

Do 24 časova VIII. brigada je uspela da prodre do druma istočno od Čađavice te se ista tu i zadržala na ovoj liniji.

XIV. brigada prilazi Suhomlaki na 100 metara.

Naši gubitci u ovim operacijama bili su osetni a i zamorenost trupa velika, kao i nepodesnost za odbranu novih položaja. Štab divizije je izdao naređenje da se sve jedinice povuku na svoje polazne položaje koje je izvršeno

u 4 sata ujutro.[25] U prvom borbenom redu ostala je VII. i XIV. brigada, a VIII. i XII. u divizijskoj rezervi.
Naši gubitci 200 izbačenih iz stroja, a neprijateljski znatni ali neustanovljeni.

26. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Neprijatelj nije ispoljavao nikakvu aktivnost u pravcu naših jedinica.

36. N.O.U. Divizija.—

Neprijatelj nije ispoljavao nikakvu aktivnost u pravcu naših jedinica.—

26. 27. 28 i 29. I. 1945.

51. N.O.U. Divizija

Neprijatelj ne pokazuje nikakve znake aktivnog dejstva.
Divizija se je učvrstila na svojim položajima.
Rad izvidnica u toku.
Noću 29/30. jedinice 51. NOU divizije smenjuju sve jedinice XVI. NOU divizije, koje odlaze u korpusnu rezervu.
Prema novom zadatku divizija poseda i uporno brani liniju Rastovac — Milanovac — Đurin Lug — D. Bazije — Žilovac[26] — G. Predrijevo — Drava.
Obrazuje i organizuje svoj II. i III. položaj da bi se postigla najupornija odbrana po dubini.
Raspored snaga izvršen je ovako:
XIV. brigada poseda i uporno brani liniju Rastovac — Milanovac — Đurin Lug — zaključno.

VII. brigada: Đurin Lug (isklj.) Bazije — Adolfovo Selo do Čađavičkog potoka.
XII. brigada od Čađavičkog potoka — Šibovac — Drava.

27. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Divizija na istim položajima. U toku dana nije bilo nikakvih promena.

---

[25] Opširnije o toj borbi vidi knj. 37, dok. br. 103 i 126; Arhiv VII, reg. br. 3—2, k. 590: izvještaj Štaba 51. divizije upućen Štabu 12. korpusa NOVJ 26. januara 1945.

[26] Ovo mjesto nije pronađeno na karti 1 : 100.000. Vjerovatno: Šibovac, predio 12 km sjeveroistočno od Podravske Slatine.

36. N.O.U. Divizija.—

Na celom Divizijskom položaju bez promene.—

28. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Na položajima jedinica ove divizije nema bitnih promjena. Povremena čarkanja izviđačkih patrola.

36. N.O.U. Divizija.—

Jedinice ove divizije nalaze se na istim položajima bez promene.—

29. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

S obzirom što se jedinice divizije već 60 dana nalaze na položajima bez odmora i smene i da su pretrpele dosta velike gubitke,[27] po naređenju Štaba ovoga Korpusa izvršena je smena ove divizije sa 51. N.O.U. Divizijom, te su sve jedinice ove Divizije upućene na odmor i sređivanje. Inače u toku ovoga dana nije bilo značajnijih promjena.

36. N.O.U. Divizija.—

Divizija se nalazi na istim položajima bez promjene, sem povremenog čarkanja izviđačkih patrola.

30. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija.—

Jedinice I. brigade, koje su bile smeštene u Bakiću i Grabiću, izvršile su pokret i smestile su se na prostoriju Gradina — Hađici[28] — Mitrovica.
Na delovima ostalih jedinica ove divizije nije bilo promjena u toku celog dana.
Smena cijele divizije izvršena je oko 20 časova i u toku noći izvršile su pokret na novu prostoriju.—

36. N.O.U. Divizija.—

Divizija se nalazi na istim položajima bez ikakve značajnije promjene.

---

[27] O gubicima 16. NOU divizije od 10. decembra 1944. (kada je prešla u Slavoniju), pa do kraja januara 1945. vidi dok. br. 68; knj. 36, dok. br. 61, 70 i 123; knj. 37, dok. br. 52 i 126.

[28] Na karti 1 : 100.000: Hadžićevo.

51. N.O.U. Divizija.—

Organizacija i uređenje položaja. Primopredaja pojedinosti.

31. I. 1945.

16. N.O.U. Divizija. —

U toku ovoga dana jedinice su stigle na novoodređene prostorije i smestile su se na sledećim položajima:

II. brigada: G. Miholjac — Višnjica — Španat — D. Meljani.

IV. brigada: Gaćište — Orešac — Žiroslavlje.

XV. brigada »Petefi«: Rušani — Želebine — Lukački Budrovac.

1. artiljerijska brigada: Bistrica — Cabuna.—

36. N.O.U. Divizija

Ova divizija nalazi se na istim položajima bez promjena.

51. N.O.U. Divizija.

Doterivanje fortifikacijskih postroja na položajima.—

ZAKLJUČAK:

16. N.O.U. Divizija.

— *Vlastiti gubitci* —

1.	Poginulih:	186 —	
	ranjenih:	465 —	
	nestalih:	45 —	od kojih se veći broj povratio u svoje jedinice.

— *Neprijateljski gubitci.*

1.	Poginulih:	212 —	
	ranjenih:	625 —	
	izbačenih iz stroja:	500 —	

Gubitci u oružju: — vlastiti —

1. 4 teš. mitraljeza
   4 teš. bacača
   5 lak. bacača
   59 pikavaca
   24 puš. mitraljeza
   6 protivkolskih pušaka.

36. N.O.U. Divizija.

— Vlastiti gubitci —

1. Mrtvih 173 —
   ranjenih 736 —

— Neprijateljski gubitci —

1. Mrtvih i ranjenih: 2130 —
   zarobljenih: 5 —

Gubitci u oružju: — vlastiti —

1. 20 puš.mitraljeza,
   5 lak. bacača,
   6 pikavaca,
   11 pušaka.

Gubitci u oružju — neprijateljski—

1. 2 puškomitraljeza »šarca«.

---

51. N.O.U. Divizija.

— Vlastiti gubitci —

1. Izbačenih iz stroja: 600.—

— Neprijateljski gubitci —

1. Neprijateljski gubitci su znatni ali neustanovljeni.
   Zarobljenih: 1 vojnik.
   Dezertera: 5 (muzičari)
   Samoranjavanih 6 (istraga u toku)

Celokupni gubitci XII Udarnog korpusa — vlastiti —

Mrtvih 359 —
Ranjenih 1201 —
Izbačeno iz stroja: 600 — (iz 51. div.)
Nestalih: 43 —(veći broj se povratio u svoje jedinice).
Samoranjavanja: 6 — (istraga u toku).
Dezertiralo: 5 — (muzičara).

Gubitci u oružju: — vlastiti —

4 tešk. mitraljeza, 4 teš. bacača, 10 lak. bacača,
44 puš.mitraljeza, 65 pikavaca, 11 pušaka,
6 protivkolskih pušaka.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab XII. U. Korpusa:
načelnik, major:
Rebula

BR. 7

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. NOU DIVIZIJE OD 3. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LADISLAV[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 35
Dana 3/II 1945. god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Bjelovar 1:100.000)

Jedinice ove Divizije u toku ove noći izvršiti će napad na uporište Ladislav koje se nalazi na glavnoj komunikaciji neprijateljskog pokreta i u neposrednoj blizini fronta prema mostobranu u Virovitici.

Neprijatelj se nalazi u s. Ladislavu po cijeloj dužini do same ž. pruge i ž. stanice u s. Ladislavu. Prilaz zapadnom dijelu sela kod ž. stanice je moguć i vjerovatno nije mnogo ni branjen.

Raspored neprijateljskih snaga je slijedeći:

Garešnica: jačina nepoznata, kozaci i domobrani, i jedan manji dio Nijemaca.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—1, k. 1208 I.

Zdenčac: u školi i jednom dijelu sela snage jednog eskadrona kozaka.

Palešnik: kozaci u cijelom selu sa osiguranjem na ž. stanici.

Hercegovac: kozaci u cijelom selu.

Trnava: neispitano.

Ladislav: kozaci, ustaše i domobrani. Nalaze se u cijelom selu. Osiguranje kod ž. stanice na zapadnom dijelu sela.

Pavlovac: kozaci u zapadnom dijelu sela.[2]

Dražica i ž. stanica Pavlovac — Dražica: nema neprijatelja.

Neprijateljske snage u gore pomenutim uporištima su većim dijelom snage koje su u pokretu i koje se svakodnevno kreću, te nije isključeno da uporište bude napunjeno ili bude ispražnjeno od vojske. Broj neprijateljskih snaga u pojedinim uporištima je nemoguće ustanoviti radi neprekidnog kretanja.[3]

Radi izvršenja prednjeg

NAREĐUJEMO:

1.) **I. Brigadi:**
sastav:
3. bataljona
6. t. bacača
1. pr. kol. top

Ima zadatak izvršiti napad na uporište Ladislav sa zapada, jugozapada i jugozapadne strane. Nastojati po mogućnosti precvikati selo, tj. razdvojiti jedan dio snaga i uništiti neprijatelja u odsječenom dijelu. U svom napadu težiti likvidaciji zapadnog dijela sela od crkve.

2.) **II. Brigadi:**
sastav:
3 bataljona
6. t. bacača

Ima zadatak postaviti osiguranje prema uporištima Trnava i Hercegovac na liniji groblja [kod] s. Trnave paralelno pored puta Hercegovac — Trnava te obuhvatiti majistočniji dio šume Trupinski Gaj zaključno do ž. stanice. Svojim lijevim krilom održavati vezu sa jedinicama I brigade koje će napadati uporište Ladislav sa jugozapadne strane.

3.) **III Brigadi:**
»Nikola Demonja«

Ima zadatak postaviti osiguranje u pravcu neprijateljskih uporišta Pavlovca i sjeveroistočnog dijela s. Ladislava sa zadatkom da

---

[2] U navedenim mjestima nalazili su se dijelovi njemačkog 1. kozačkog konjičkog korpusa (vidi dok. br. 14 i knj. 37, dok. br. 17).

[3] U trouglu Bjelovar — Daruvar — Virovitica prikupljale su se tada njemačke i ustaške jedinice pripremajući se za opšti napad na virovitički mostobran (opširnije o tome vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

sastav:
3 bataljona
6. t. bacača

spriječi obuhvat naših snaga koje će napadati. Zasjedu postaviti na liniji s. Dražica od crkve preko Rakovca, te preko ž. stanice Dražica — Pavlovac u pravcu kapele na putu Ladislav — Dražica, gdje će svoju zasjedu okrenuti paralelno s. Ladislav u pravcu k. 141 na Staroj zemlji.

4.) **Mjesto štabova:** Štab I brigade nalaziti će se na putu Ladislav — Trnovitica i kako budu jedinice napredovale kroz selo Štab će se pomerati za jedinicama u sela.

Štab II brigade nalaziti će se u šumi Trupinski Gaj u polovici rasporeda svojih snaga.

Štab III brigade »N. Demonja« nalaziti će se na mjestu gdje presijeca put Ladislav — Dražica ž. prugu.

Štab Divizije ostaje na svom sadašnjem mjestu.

5.) **Znaci:** Znaci raspoznavanja za noć 3/4. II. 1945 jesu:
U borbu — za domovinu

6.) **Početak napada:** Početak napada na uporište jeste u 21 sat[4] 3. II. 1945 g.

7.) **Veza:** Prema zapovijesti referenta za vezu.

8.) **Sanitet:** Prema zapovijesti referenta saniteta.[5]

9.) **Povlačenje:** Jedinica sa položaja izvršiti će se prema zapovijesti ovog Štaba.

Napomena: Napad na uporište Ladislav biti će vršen istovremeno sa ostalim našim snagama sa istočne strane.[6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Mutak Vlado

Komandant, potpukovnik:
J.[7] Antolović

M. P.

DOSTAVLJENO:
Štabu X Korpusa »Zagrebačkog« NOVJ
na uvid.
Štabu I brigade
Štabu II brigade
Štabu III brigade »N. Demonja«
na izvršenje.

Položaj, dne 3. II. 1945 u 11 sati.

[4] Napad je započeo dva sata kasnije (vidi dok. br. 14).
[5] Referent saniteta 33. NO divizije bio je Josip Cimaš.
[6] O toku i rezultatima napada na Ladislav vidi dok. br. 14 i 65.
[7] Josip

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 4. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I ORGANIZACIJI JEDINICA[1]

A. 73
4. II. 1945.

Opći vojno-organizacioni izveštaj za mjesec januar 1945. dostavlja se

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

I. Opća vojna situacija

U toku mjeseca januara naš Korpus nije bio naročito aktivan, jer je visoki snijeg ograničio mogućnost djelovanja. S druge strane neprijatelj na našem sektoru drži garnizone uzduž glavnih komunikacija, koji su dobro utvrđeni, te ih je teško zauzeti u uslovima visokog snijega i velike hladnoće. Neprijatelj u toku ovog mjeseca nije preduzimao veće akcije protiv naše oslobođene teritorije.

Poslije akcije na Vaganac, koja je završena početkom ovog mjeseca,[2] dekoncentrisali smo snage. VII. udarna divizija vraćena je na Baniju, a VIII. ud. divizija i Unska operativna grupa ostale su prema Bihaću i na sektoru Rakovica — Poljanak; Divizije su po tom djelovale svaka na svom sektoru.[3]

VII. Udarna divizija djelovala je na cesti Dvor — Kostajnica, gdje je likvidirala uporište Žamlaču kod Dvora, i na cesti Kostajnica — Sunja, gdje je izvršen neuspeli napad na Graboštane.[4] Krajem mjeseca izvršen je prepad na Pračno kod Siska i postignut samo djelimičan uspjeh.[5]

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27—2, k. 434.

[2] Napad na Vaganac otpočeo je 31. decembra 1944, a završio se 2. januara 1945 (vidi knj. 36, dok. br. 106; knj. 37, dok. br. 16, 19, 21, 28 i 121; Arhiv VII, reg. br. 1/2—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa od 2. januara 1945. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[3] Opširnije o dejstvima 8. NOU divizije i Unske operativne grupe u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 19, 21, 40, 111 i 121; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u januaru 1945.

[4] Vidi dok. br. 4.

[5] Napad na Pračno izveden je 29/30. januara 1945. O postignutim rezultatima vidi dok. br. 4.

VIII. Udarna divizija izvršila je prepad na neprijatelja u Baljevcu i postigla djelimičan uspjeh.[6] Nekoliko upada neprijatelj je izvršio u Plaščansku Dolinu, ali je bio izbačen.[7]

34. Udarna divizija likvidirala je železničke stanice Draganići, Domagović i Lazinu i uporišta Rajić, Breganu i Rečicu.[8] Krajem mjeseca izvršen je napad na uporište Žažinu.[9] Napad nije uspio, ali se je neprijatelj usled pretrpljenih gubitaka povukao iz Žažine. Sada naše snage kontrolišu ugao između Save i Kupe do Odre kod Siska i na sjeveru do Turopolja.

Neprijatelj je izvršio više ispada na Karlovački sektor. Karlovački odred nije bio u stanju spriječiti ga u tome, tako da je tamo neprijateljski uticaj dosta ojačao. Neprijatelj je također vršio ispade sa pruge Zagreb — Karlovac prema Žumberku, a da ga u tome Samoborsko-jaskanski odred, koji tamo djeluje, nije bio u stanju uspješno spriječiti.

Saobraćaj prugom Zagreb — Karlovac i prugom i cestom Zagreb — Sisak (osim na dijelu Turopolje — Zagreb) bio je u toku cijelog mjeseca prekinut. Neprijatelj je jedino jačim snagama povremeno saobraćao cestom Zagreb — Karlovac.

Unska operativna grupa vodila je manje borbe s neprijateljem prema Bihaću i pored Unske komunikacije.[10] Pošto je izgubio Vaganac, neprijatelj je uspostavio čvršću odbranu u Izačiću i Turi.[11]

Taktičke saradnje sa savezničkom avijacijom nije bilo. Neprijateljska avijacija nije bila aktivna.

II. **Organizacija štabova**

U štabu našeg Korpusa organizovani su novi odsjeci: propagandni, artiljerijski i veterinarski. Šef artiljerijskog otsjeka je major Magličić,[12] koji se do sada kao referent artiljerije nalazio u operativnom otsjeku. U otsjeku je još potporuč-

---

[6] Neprijateljsku posadu u Baljevcu napala je 2. brigada 8. NOU divizije 26. januara 1945 (opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 111).

[7] Opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 121; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa od 27. januara 1945. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[8] O rezultatima napada na navedena mjesta vidi knj. 37, dok. br. 29, 46, 78 i 121.

[9] Vidi dok. br. 1.

[10] O rezultatima tih borbi vidi knj. 37, dok. br. 40 i 121.

[11] Sela Izačić, Turiju i Vrstu zauzeo je neprijatelj 6. januara 1945 (vidi knj. 37, dok. br. 40; Arhiv VII, reg. br. 1/5—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 6. januara 1945).

[12] Ivo

nik Živković Vladimir. Referent veterine odvojen je od sanitetskog odjeljenja, te je formiran veterinarski otsjek. Šef tog otsjeka je poručnik Badovinac Josip, dosadašnji referent veterine u VI. ud. diviziji.

Štab VII. Ud. divizije je potpun. Za pomoćnika politkomesara došao je drug Milutin Omazić, dosadašnji pomoćnik komesara 2. brigade te divizije. Komandant 2. brigade kapetan Zebić[13] premješten je u G.Š.H.,[14] te je za komandanta došao kapetan Sava Milutinović, koji izgleda da će biti dobar u radu. U artiljerijskom divizionu divizije za ađutanta postavljen je kapetan Mrđan Milosav, aktivni artiljerijski oficir, koji je u jesen 1944 došao iz domobranstva.

Štab VIII. Ud. divizije je potpun. Za pomoćnika politkomesara upućen je drug Stevo Ilić, dosadanji rukovodilac politodjela VII. Ud. divizije.

Štabovi I. i II. brigade su potpuni. Komandant III. brigade major Pajić Dragan, zbog rane ne može privremeno da vrši dužnost, te se nalazi u operativnom otsjeku štaba Korpusa. Brigadom komanduje načelnik kapetan Čujić Đuro.

Štab 34. Ud. divizije je potpun. Za pomoćnika politkomesara postavljen je drug Livada Dušan, dosadanji rukovodilac politodjela. Štab brigade F.O.S.[15] nema načelnika. Inače je štab priličan. Štab Karlovačke brigade nema operativnog oficira. Ovaj štab je dobar. Naročito se ističe komandant major Boco Balaš. Štab žumberačke brigade je vrlo slab. Zbog krivice za gubitak jednog bataljona (koji je zarobljen od neprijatelja u Kupčini), štab ove brigade stavljen je pod istragu koja je u toku. Za v.d. komandanta postavljen je Ljuban Ajdinović, načelnik Seljine brigade.

U Štabovima Unske operativne grupe nije bilo promjena.

III. U formacijskom pogledu nije bilo promjena. Vrši se dalja popuna i oformljavanje specijalnih jedinica.

IV. **Pregled brojnog stanja i naoružanja** prilaže se.[16]

V. **Socijalni i nacionalni sastav** prilaže se.[17]

VI. **Obuka**

U okviru našeg operativnog otsjeka formirali smo nastavni centar u kojem je sada samo potpukovnik Latas, ali

---

[13] Janko

[14] Glavni štab Hrvatske

[15] »Franjo Ogulinac Seljo«

[16] O brojnom stanju i naoružanju 34. NO divizije u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 79.

[17] Redakcija nije pronašla taj prilog. O socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva 34. NO divizije u februaru 1945. vidi dok. br. 57.

ćemo u ovaj centar postaviti još jednog vojnika po profesiji, jer potpukovnik Latas ne uspjeva da potpuno savlada posao na organizaciji vojničke obuke. U smislu raspisanog takmičenja pojačana je vojnička obuka u jedinicama. O toku obuke u mjesecu januaru poslali smo mjesečni izvještaj.

VII. U radu specijalnih službi i jedinica nije bilo znatnijih promjena u toku ovog mjeseca. Veću pažnju posvetili smo artiljerijskim jedinicama. U divizijama formirani brdski divizioni dobro se razvijaju. Pored haubičkog diviziona formirali smo i poljski divizion od 2 baterije sa po 3 oruđa.

VIII. **Moral i borbenost**

Uslovi pod kojima su vođene borbe u toku mjeseca januara bili su usled snijega, hladnoće i slabije ishrane nešto teži nego ranije, pa je to imalo u nekim jedinicama i odraza. U Žumberačkoj brigadi 34. Ud. divizije dezerterstvo je bilo stalo, ali slučaj sa zarobljavanjem cijelog jednog bataljona te brigade pokazao je, da je tamo moral još uvijek slab. Druge dvije brigade te divizije dobre su, naročito Seljina, na koju ni veliki gubici kod Žažine nisu negativno utjecali. Kod VII. i VIII. Ud. divizije i Unske operativne grupe stanje je nepromenjeno.

Ishrana je bila slabija nego prošlih mjeseca. Naročito se osjeća oskudica u mesu.

Oprema je dosta dobra. U toku mjeseca nismo primili nove količine odijela i obuće, jer zbog snijega nije bilo prometa. Osjeća se jedino pomanjkanje šinjela i veša. Za Omladinsku brigadu[18] na vježbi trebaće nam također oko 400 pari odijela.

Zdravstveno stanje slabo je kod VII. ud. divizije, gdje je bilo preko stotinu slučajeva oboljenja od tifusa, dok je kod drugih jedinica bilo samo nekoliko sporadičkih slučajeva. Drugih zaraznih bolesti nije bilo. U VII. ud. diviziji, kao i na cijelom terenu Banije preduzete su sve mjere predohrane, pa se nadamo da tifus neće uzeti većeg zamaha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik Komandant, ppukovnik

[18] Omladinska dopunska NO brigada 4. korpusa NOVJ formirana je u januaru 1945, a njen je zadatak bio da obučava novomobilisano ljudstvo (opširnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 112 i 113).

BR. 10.

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE OD 6. FEBRUARA 1945. VRHOVNOM ŠTABU NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU ARTILJERIJSKIH JEDINICA[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE.
Pov. Op. br. 147
6. II. 1945.

Mjere preduzete za kompletiranje artilerije.

VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ.

Prema vašem naređenju depešom br. 3 od 1. I. 1945 g., koje se odnosi na kompletiranje artiljerije,[2] dostavljamo sljedeći izvještaj:

U vezi sa pretstojećim kompletiranjem artilerijskih jedinica, preduzete su sljedeće mjere:

1) Po Korpusima izvršen proračun potrebnog ljudstva i stoke, ali samo približno, jer još nije dobijena formacija motorizovanih artilerijskih jedinica, zbog čega nije poznato formacijsko brojno stanje ljudstva po kategorijama u tim jedinicama.

Također nije poznato, koje jedinice će biti motorizovane i u kojoj mjeri, zbog čega se ne može tačno odrediti potrebno brojno stanje konja.

2) U pogledu popune ljudstvom i konjima:

a) Ljudstvom:

Iz jedinica je povučeno sve ljudstvo, koje je ranije služilo u artileriji i uvršteno u artilerijske jedinice, bilo na formacijska prazna mjesta, bilo u dopunske jedinice, gdje se sa istim vrši obuka.

Povučeni su svi artilerci do položaja komandanta bataljona.

Artilerijskim oficirima popuna se vrši uzdizanjem kadrova u 1. art. oficirskoj školi i na vodničkom kursu kod VIII Korpusa.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/2, k. 118.

[2] Vidi dok. br. 73, objašnjenje br. 3.

Nedostak u ljudstvu, koji je velik, popunit će se mobilizacijom, izvršenje koje je naređeno Vojnim Oblastima,[3] ali mobilizacijom neće se moći podmiriti potpuno formacijsko brojno stanje, naročito na teritoriju IV. i XI. Korpusa, jer je sve sposobno ljudstvo na oslobođenom teritoriju već mobilisano i nalazi se u pješadijskim jedinicama. Mobilizaciju i prebacivanje iz Istre za sada je nemoguće izvršiti.

Do sada mobilisano ljudstvo za artileriju upućeno je u dopunske artilerijske jedinice, koje postoje u svakom korpusu, na obuku.

Za popunu specijalista također su preduzete mjere:

Šoferi u koliko ih je bilo povučeni su iz pješadijskih jedinica u minimalnom broju, a nedostatak će se donekle osposobiti na šoferskim kursevima kod IV. i VIII. Korpusa, kod kojih već ovi kursevi postoje.

Za artilerijske majstore obrazovani su kursevi.

Ljudstvo za vezu osposobljava se već postojećim kursevima i u jedinicama za vezu.

Niže veterinarsko i bolničarsko osoblje osposobit će se na kursevima kod odnosnih otsjeka, dok veterinarskih oficira nema i u tom pogledu bit će veliki nedostatak.

Pirotehničari i laboranti ne mogu se kod nas uzdići, jer za to nema stručnjaka ni uslova.

Topografi također ne mogu da se spreme, jer nema artileriskih oficira topografa, a niti postoje mogućnosti za njihovo uzdizanje zbog pomanjkanja instrumenata i stručne literature, kao i slabe osnovne naobrazbe kadrova.

b) Konjima:

Za popunu konjima, također su preduzete mjere i naređen je popis konja, ali na teritoriji ovog štaba za sada nema dovoljno konja niti za sadanje potrebe artilerije i mahom ne odgovaraju potrebama artilerije. Ishrana stoke na većem dijelu teritorije je jako otežana i nedovoljna.

Dostavljajući prednje, molimo, a u cilju da bi se omogućila pravilna popuna art. jedinica stručnjacima, odnosno izvršili pripremni radovi:

1) Da se čim prije dostavi formacija motorizovanih art. jedinica.

2) Da se kod Vašeg štaba obrazuju kursevi za veterinarske oficire, na koje bi mogli poslati potreban broj kandidata, ili da se isti dodijele u potrebnom broju ovome štabu, ako takovim raspolažete.

---

[3] Odnosi se na korpusne vojne oblasti.

3) Da se kod vojno-geografskog instituta obrazuje art. topografski kurs, na kome bi se osposobio za nas potreban broj topografa.

4) Također, molimo, da se omogući uzdizanje pirotehničara i laboranata, za uzdizanje kojih mi nemamo mogućnosti.

5) Da nam se ukaže pomoć u stoci i stočnoj hrani, odnosno predviditi veći procenat motornih vozila sa dovoljnom količinom goriva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
R.[4] Žigić

Komandant,
Gošnjak[5]

M. P.

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. BRIGADE OD 6. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA ZDENČAC I O BORBI KOD HRASTOVCA[1]

ŠTAB IV. BRIGADE
XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 307
Dana: 6/II 1945.g.

Koncept

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE
(Sekcija Bjelovar — Pakrac 1:100.000)

Položaj

1. — Jedinice ove brigade, t.j. IV. bataljon imao je zadatak da napadne a ujedno i da zaposjedne s. Zdenčac, a II. bataljon, koji se nalazio u s. Hrastovcu, vršio je odbranu pošto je neprijatelj, koji se nalazio u uporištu Garešnici, napao naš II. bataljon.

[4] Rade
[5] Ivan

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—2, k. 887.

IV. bataljon ove brigade po svome dobivenom zadatku, da napadne a ujedno i da zaposjedne s. Zdenčac, poradi toga što su jedinice XII. Proleterske brigade, t.j. 2 bataljona napadale uporište Hercegovac.[2]

2. — IV. bataljon po dolasku u s. Zdenčac stupio je u borbu sa neprijateljem, a desno od nas borile su se jedinice, tj. 2 bataljona XII. Proleterske brigade u uporištu Hercegovac, dok 1 bataljon XII. Proleterske brigade, koji se nalazio pod komandom Operativnog štaba ove brigade, nalazio se ispred s. Kajgane od pravca s. Garešnice i nije imao borbe, a naš II. bataljon, koji se nalazio u s. Hrastovcu, i po nailasku neprijatelja iz uporišta Garešnica, primio je borbu. I. bataljon naše brigade, koji se nalazio u s. Duhovi i braneći prilaz neprijatelju iz s. Antunovca u toku ovih operacija tj. borbe, nije bio od strane neprijatelja napadnut, tj. nije učestvovao u borbi.

3. — Neprijateljske snage koje su se nalazile u s. Zdenčacu, koje je napadao naš IV. bataljon, nisu nam poznate, kao i imena njihovih komandanata, a neprijateljske snage, koje su napadale naš II. bataljon, koji se nalazio u s. Hrastovcu, jačina neprijatelja bila je oko 500—600 Čerkeza i Nijemaca[3] i nešto ustaša, dok imena njihovih komandanata nisu nam poznata.

4. — IV. bataljon naše brigade prema dobivenom naređenju imao je zadatak da spreči neprijatelja u njegovom nadiranju u pravcu napadnutih u uporištu Hercegovac, dok. II. bataljon ove brigade bio je napadnut od strane neprijatelja, a namjere neprijatelja bile su te da iz istog sela u kojem se nalazio naš II. bataljon — sela Hrastovca izvuče hranu koja je ostala od Švaba, koji su napustili isto selo.

Zbog jačine neprijatelja, koji se nalazio u s. Zdenčacu, IV. bataljon nije mogao po dobivenom naređenju da zaposjedne položaj, pošto neprijateljske snage su mnogo jače, a isto tako i naš drugi bataljon, koji je imao zadatak da brani pristup neprijatelja u s. Hrastovac, nije mogao odbiti istoga pošto u istom pravcu neprijatelj je nastupao sa mnogo jačim snagama.

5. — Zapovijesti za posjedanje položaja, kao i odbranu bile su izdate pismeno,[4] i koje se prilažu uz ovaj izvještaj.

6. — Borba koja se vodila na sektorima naših bataljona, tj. II. i IV. bataljona; kod II. bataljona borba je počela

---

[2] Vidi dok. br. 72.

[3] Riječ je o dijelovima njemačkog 15. SS konjičkog korpusa (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[4] Redakcija nije pronašla te zapovijesti.

u 06,30, a završila se u 10,00 čas., a kod IV. bataljona borba je počela 4. II. u 05,00 čas. a završila se u 08,00 čas.

7. — IV. bataljon ove brigade u svom nastupu ka neprijatelju, koji se nalazio u s. Zdenčac; početak kao i razvijanje borbe bio je dosta dobar, dok neprijatelj nije nastupio iz uporišta Garešnice i počeo da napada naš bataljon, koji je morao da se povuče sa prvih položaja na druge položaje, a II. bataljon ove brigade davao je otpor na nastupajućeg neprijatelja, koji je isto nastupao iz uporišta Garešnice, ali pred jačim snagama neprijatelja morao se povući. Borba koja se vodila na sektoru ovih bataljona, kao i njen završetak bio je taj, po odstupanju IV. bataljon završio je borbu na k. 124, dok II. bataljon prilikom povlačenja iz s. Hrastovca i upada neprijatelja u isto selo, po čemu je završena borba, pošto neprijatelj od gore navedenog položaja kao i pomenutog sela nije dalje nastupao.

8. — Prema dobivenim naređenjima, zadatak kao i postavljeni ciljevi nisu u potpunosti izvršeni, s tim što je neprijatelj u većim snagama nalazio se u s. Zdenčac, a isto napad neprijatelja na s. Hrastovac bio je u većim snagama.

Gubitci neprijatelja: oko 22 mrtva, i oko 30 ranjenih.

Dana 3. II. o.g. II. bataljon je zarobio jednog njemačkog podoficira, vođu patrole 9. njemačke kompanije,[5] koja se nalazi u Garešnici.

U toku akcije dana 4. II. nije zarobljeno niti zaplijenjeno ništa, a dana 3. II. zarobljena je 1 puška, opasač, fišeklije, uprtač i 2 handgranate,[6] koje su uhvaćene kod gore navedenog zarobljenog podoficira.

9. — Naši gubitci: 5 ranjenih, od kojih 3 lakše. Među ranjenim nalazi se i komesar 1. čete II. bataljona Petrin Martin.

Poginulih nije bilo, a materijalne štete također nije bilo.

10. — Utrošeno municije: mauzer 1450 kom., manliher 200 kom., engleske 2200 kom., talijanske 300 kom., šmajserske 550 kom., mina za laki bacač 24, za teš. bacač 40 i za Džon-bul 5 komada.

Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo.

11. — U ovoj borbi naročito se istakao mitraljezac Demir Rasim, kao i posluga teškog bacača iz II. bataljona, koji su precizno gađali.

12. — U toku ovih borbi nije bilo nikoga tko se slabo držao i koga bi trebalo pozvati na odgovornost.

---

[5] To jest: čete.

[6] Ručne bombe.

13. — U toku ovih borbi, jedinice ove brigade, tj. IV. bataljon nije stigao na vreme po dobivenom naređenju, pošto prelazi, tj. mostovi na r. Ilovi bili su porušeni i time je bio otežan prelaz. Zapovijesti za ove operacije bile su izdate od strane štaba ove brigade pismeno. Komandovanje, kao i rukovođenje nižih jedinica bilo je dosta dobro. Za samo zaposjedanje položaja kao i za uzajamni rad kako snagom ljudskom, tako i sa oružjem nije bilo učešća u ovome zadatku od strane drugih jedinica, kao i pojedinih bataljona, pošto ostali bataljoni kao i ostale jedinice bile su udaljene jedne od drugih u dosta velikom prostoru. Zato u buduće u koliko bi učestvovala ili bila napadnuta koja naša jedinica trebale bi ostale jedinice da bez naređenja priteknu jedna drugoj u pomoć.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
poručnik
Šljivarić[7]

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. KORPUSA OD 7. FEBRUARA 1945. ŠTABU 3. ARMIJE NOVJ O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U PRAVCU VIROVITIČKOG MOSTOBRANA[1]

ŠTAB
XII UDARNI KORPUS NOVJ.
Op. Broj: 5/1945.
Dana 7. februara 1945. g.

ŠTABU III. ARMIJE NOV. JUGOSLAVIJE.—

1.) Prema izjavama zarobljenih njemačkih vojnika i izvještaja dobivenih obavještajnih organa 51. i 16. divizije, neprijateljske (njemačke) jače snage koje su do sada bile angažovane na sremskom frontu, pojačane izvjesnim jedinicama koje su se probile kroz istočnu Bosnu, pokreću se ka zapadu, sa namjerom da se probiju od Našica preko Podr. Slatine ka Virovitici i dalje ka Koprivnici.

---

[7] Franjo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—3, k. 590.

Svi dosada prikupljeni podaci o neprijateljskim snagama koje su u pokretu ovim pravcem ka zapadu govore o pet njemačkih divizija, i to: 297. pješadijska div. — 7. SS »Princ Eugen« divizija, 181. njemačka divizija, 41. tvrđavska divizija i 117. Jäger divizija.[2]

Do sada je tačno utvrđeno i provjereno da se u prethodnici neprijateljskih snaga kreću 297. pješ. divizija i 7. SS »Princ Eugen« divizija, i iz istih divizija do sada uhvaćeno je nekoliko vojnika koji nam daju te podatke.

Položaje koje su ove njemačke snage držale na sremskom frontu preuzele su ustaške i domobranske jedinice.

2.) 6. o. m. rano u zoru 297. divizija sa prostorije Našice — Đurđenovac — Bokšić preduzela je energičan i silovit napad na jedinice XII. divizije VI. korpusa[3] i posle kraće borbe uspjela zbaciti iste sa položaja i potisnuti ih nazad ka Feričancima.

U isto vrijeme dok je 297. divizija vodila borbu sa jedinicama XII. divizije potiskujući stalno i energično istu ka zapadu, jedinice 7. SS »Princ Eugen« divizije kretale su se i prodirale u levo od ove divizije krećući se u glavnom padinama i grebenom istočnog dijela Papuka tako da je ova nepr. kolona prodrla 6. o. m. do mraka do u visinu manastira sv. Nikole, gdje je i zanoćila.

---

[2] Zbog planirane protuofanzive na prostoru Blatnog jezera Njemcima su smetali virovitički mostobran i pojačana aktivnost jedinica 3. armije NOVJ u pozadini sremskog fronta. Zato su odlučili da što prije očiste prostoriju Virovitica — Donji Miholjac — Valpovo i njeno zaleđe. Za tu operaciju grupisane su početkom februara 1945. slijedeće jedinice: njemačka 297. pješadijska, 7. SS divizija, 1. i 2. kozačka konjička divizija, borbena grupa »Fišer« ojačana jednim pukom 11. poljske vazduhoplovne divizije i dijelovi 1. i 5. ustaško-domobranske divizije. Sa prikupljenim snagama Nijemci su 6. februara 1945. prešli u koncentričan napad na cijelom frontu mostobrana.

a) Borbena Grupa »Fišer« ojačana pukom 11. poljske vazduhoplovne divizije nastupala je od Donjeg Miholjca duž Drave na zapad;

b) 297. pješadijska divizija sjeverozapadno od Našica preko Podravske Slatine do Virovitice i Barča;

c) 7. SS divizija zapadno od Našica preko Voćina do Virovitice;

d) 1. kozačka konjička divizija pravcem Pitomača — Virovitica;

e) 2. kozačka konjička divizija iz Pakračke Poljane i Garešnice preko Uljanika i Sokolovca ka Končaniei;

f) 1. i 5. ustaško-domobranska divizija i PTZ (Poglavnikova tjelesna garda) sa Istočnih padina Bilo-gore ka Virovitici (vidi dok. br. 29, 31, 37, 38, 39, 72, 80, 91, 92, 93, 94, 95, 96 i 97; Erih Šmit-Rihberg (Erich Schmidt-Richberg): Kraj na Balkanu, str. 95—96).

[3] Na navedenom području nalazile su se Osječka NOU brigada i Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška« 12. NOU divizije. Dvanaesta proleterska i 4. NOU brigada te divizije dejstvovale su tada u rejonu Daruvara (vidi dok. br. 38 i 72; Arhiv VII, reg. br. 1—6, k. 881/A: istorijat 12. NOU divizije).

7. o. m. nepr. obe divizije produžile su dalje sa prodorom ka zapadu svaka svojim određenim pravcem i jedinice 297. nepr. divizije uspjele su 7. o. m. ujutro potisnuti jedinice XII. divizije koje su se postavile na položaj Pištana — Šuma,[4] Bukovica — Humljani, Vojlovički potok.[5] Neprijatelj izbjegao je frontalni napad i napao ove jedinice bočno i leđno tako da su se iste bez neke naročite žestoke borbe morale povući u nazad. Neprijatelj težište svoga prodora usmjerio je pokretom preko planinskih grebena težeći da izmanevriše naše utvrđene linije i položaje, izbjegavajući na taj način ujedno borbe u ravnici.

U toku današnjeg dana nepr. je ovladao selom Čačincima, Mikleušom, željez. stanicom Vojlovica, s. Humljani — s. Pušina i Slat.[inskim] Drenovcima.[6]

Leva neprijateljska kolona (jedinice divizije »Princ Eugen« produžile su tokom današnjeg dana dalji pokret grebenom Papuka odvajajući izvjesne snage) po neprovjerenim podacima jačine jednog puka ka Slat.[inskom] Drenovcu i dalje ka s. Rijenci.

Vjerovatna namjera neprijatelja je produžiti sa prodorom grebenom Papuka ka Voćinu a potom dalje drumom ka Suhom Polju.[7]

3.) Obzirom na ovakovu situaciju i na vrlo brze prodore neprijatelja u pravcu Podr. Slatine ubacili smo u pravcu nepr. prodora u borbu dve brigade XVI. divizije i jednu brigadu 51. divizije[8] koje su u susretu sa neprijateljskim snagama na liniji Miljevci — kanal — k. 181, Balinci — Čeralije i posle žestoke borbe u kojima je neprijatelj pretrpeo velike gubitke uspjelo se da se dalji nepr. prodor zadrži i onemogući.

Gubici nepr. prema podacima naših bataljona iznose oko 500 mrtvih i ranjenih.

Gubici naših jedinica osjetni su (detaljnije podatke o ovome dostavit ćemo naknadno).[9]

---

[4] Vjerovatno se misli na šumu u predjelu zvanom Bukovica, sjeverozapadno od Orahovice.

[5] Taj pravac je zatvarala Osječka NOU brigada (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—6, k. 881/A).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 92.

[7] Neprijateljeve jedinice su zauzele Suhopolje 9. februara 1945 (vidi dok. br. 39 i 94).

[8] Odnosi se na 2. i 4. brigadu 16, i 8. brigadu 51. NOU divizije (vidi dok. br. 31 i 38).

[9] Vidi dok. br. 29.

4.) Na sektoru 36. divizije u toku dana u glavnom bez promjena.[10] Jedna neprijateljska kolona u jačini od 200 vojnika jutros oko 10.00 časova krenula je Turskim grobovima iz Sijećice, gdje su ih sačekale jedinice X. korpusa i u zajednici sa dijelovima 36. divizije razbile i protjerale.[11]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Pukovnik:
Jovo Kapičić

KOMANDANT
general-major:
Gligor Mandić

M. P.

BR. 13

ZAPOVIJEST ŠTABA 7. NOU DIVIZIJE OD 7. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MOŠĆENICU[1]

Op. br. 17/45

ZAPOVIJEST

ŠTABA VII. UDARNE DIVIZIJE IV. UDARNOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE ZA 7. FEBRUAR 1945 GOD. ZA NAPAD NA S. MOŠĆENICU

(Sekcija Kostajnica — Petrinja 1 : 100.000.—)

I. PODATCI O NEPRIJATELJU:

Mošćenica: Jedna satnija ustaša jačine oko 140 vojnika,[2] naoružanih sa 2 l. bacača, 13 p. mitr. i ostalo karabini. Posada je smještena i utvrđena u sredini sela oko raskrižja. Od utvrđenja imaju nekoliko bunkera izgrađenih od drveta i zemlje i rovove, te jedan red bodljikave žice. Glavne tačke njihove odbrane su dio sela oko crkve i željezničke stanice.

---

[10] Trideset šesta NOU divizija se nalazila u rejonu Pitomače (vidi dok. br. 37).

[11] Vidi dok. br. 37 i 57.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 28—1, k. 814.

[2] U Mošćenici su se nalazili dijelovi 19. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 113).

Sisak: Dvije kompanije Nijemaca oko 260 vojnika. Jedna opkoparska[3] bojna jačine oko 210 vojnika, dvije ustaške bojne jačine oko 620 vojnika, jedna radna kompanija jačine 60 Nijemaca i 100 Talijana. Pomoćni skup 100 vojnika. Jedna protuzrakoplovna bitnica jačine oko 100 vojnika. Dvije satnije domobrana jačine oko 180 vojnika. Jedan bataljon Čerkeza.[4] Ukupna jačina oko 2.000 vojnika.

Caprag: Dvije satnije opkoparske bojne jačine oko 200 vojnika.

Petrinja: Jedna ustaška bojna jačine oko 860 vojnika. Jedna bojna domobrana oko 320 vojnika. Doknadna Žestra bojna[5] jačine oko 400 vojnika. Pomoćni sat 105 vojnika. Dijelovi jedne bitnice[6] 105 mm. sa dva topa, jačina posluge oko 80 vojnika i oružnički vod 40 vojnika, te razni pomoćni dijelovi sa manjim snagama. Ukupna jačina oko 2.300 vojnika.

Česko Selo: Jedna satnija ustaša jačine oko 180 vojnika, naoružani sa 2 l. bacača, 1 t. mitr. i 7 p. mitr.

II. ZADATAK NAŠIH SNAGA:

Naša divizija ojačana jednom brigadom Unske Operativne grupe[7] i jednom haubičkom baterijom ima zadatak napasti i likvidirati neprijatelja u s. Mošćenici. Za izvršenje ovoga zadatka.

N a r e đ u j e m o :

1. I. Brigada ojačana jednim bataljonom Musl. brig. i odelenjem protukol. topova i vodom pionirske čete.

Zadatak: osiguraće pravac od Češkog Sela i Petrinje. Položaj zaposjesti na liniji s. Drenčina, k. 103, istočni dio Češkog Sela, k. 159 — Generalovo brdo (k. 178) i s. Taborište. Od desnog krila iz s. Drenčine upućivati patrole prema Kupi i kontrolisati desnu obalu rijeke Kupe. Predvidjeti rušenje pruge i trganje telefonskih veza na pruzi Petrinja — Sisak kod Češkog Sela u momentu kada otpočne napad na Mošćenicu. Minerskim odelenjima podminati cestu prema Petrinji.

---

[3] Pionirska

[4] Pripadali su njemačkoj 1. kozačkoj konjičkoj diviziji (vidi dok. br. 4 i 113).

[5] Dopunski željezničko-stražarski bataljon

[6] Baterija

[7] Odnosi se na 2. muslimansku NO brigadu (vidi dok. br. 36).

2. II. Ud. brigada ojačana vodom protukolskih topova i minerskom četom.	*Zadatak:* osiguraće pravac od Siska i Capraga. Položaj zaposjesti na liniji i to: lijevo, desna obala rijeke Kupe, k. 104, pa u desno sjeverna ivica šume V. Lasinja, Kanak — Crnac tako da desno krilo kontroliše desnu obalu rijeke Save. Pri posjedanju položaja zaposjesti i prve kuće u sjevernom dijelu s. Pračno. Minerskom četom podminati sav predteren ispred položaja birajući pravce kuda bi neprijatelj mogao naići. Predvidjeti rušenje pruge i trganje telefonskih veza prema Sisku u momentu kada počne napad na s. Mošćenicu.
3. III. Brigada ojačana jednom brdskom baterijom 75 mm. i jednom protukol. bater.	*Zadatak:* napasti i likvidirati neprijateljsku posadu u s. Mošćenici. Pravac napada, glavni pravac od šume Kotar pa niz južni dio sela ka križanju i crkvi. Pomoćni pravac napada od šume zapadno od s. Pračno prema železničkoj stanici.
4. II. Musl.[imanska] brigada bez jednog bat.	*Zadatak:* nalaziće se u divizijskoj rezervi u s. Komarevu sa tri bataljona i upućivati patrole prema Vučjaku i Brđanima. Jedan bataljon uputiti Štabu I. Ud. brigade VII. Ud. Divizije gdje će dobiti zadatak i pod njihovom komandom ostaće do daljnjeg naređenja.
5. P.O.[8] Banije.	*Zadatak:* osiguraće pravac od Sunje i Kostajnice. Sa dva bataljona zaposjesti položaje na liniji Brđani — Vukoševac tako da im lijevo krilo bude naslonjeno na cestu i prugu. Patrole upućivati preko Oršlaka u pravcu s. Graduse i rijeke Save. Sa jednim bataljonom u cilju osiguranja od Kostajnice zaposjesti položaj između Prevršca i Kukuruzara, k. 213, kukuruzarsko groblje.
6. Artiljeriski divizion	*Zadatak:* 2 haubice i brdsku bateriju 75 mm. (Američku)[9] plasirati na prostoru raskrsnica puteva Komarevo — Pračno— Madžari pa u lijevo lugarnica

[8] Partizanski odred
[9] Riječ je o bateriji američke proizvodnje.

sjeveroistočno od s. Klobučaka i tući dio sela oko crkve i želj. stanice. Brdsku bateriju 75 mm. »Škoda«, 3 odelenja protukolskih topova 47 mm. i jedno odelenje protukolskih topova 52 mm. uputiti u sastav III. brigade i dejstvovaće pod komandom navedenog štaba. Jedno odelenje protukolskih topova 47 mm. uputiti štabu I. brigade, a jedno štabu II. Ud. brigade u čijem će sastavu i dejstvovati.

7. Inžinjerski bataljon. — *Zadatak:* minersku četu sa nagaznim i šrapnel minama uputiti štabu II. Ud. brigade gdje će dobiti zadatak. Od pionirske čete jedan vod uputiti I. brigadi, a jedan II. Ud. brigadi. Ostatak bataljona sa pontonirskom četom biće u Bijelniku.

8. Izviđačka četa. — *Zadatak:* spustiće se u s. Vučjak, istočno od s. Komareva, i kontrolisati desnu obalu rijeke Save prema Gradusi i pokrete neprijatelja na komunikaciji Sisak — Lukavac lijevom obalom rijeke Save.

9. Veza. — Glavni centar veze biće u Novom Selu, a sve ostalo prema priloženoj zapovijesti za vezu.

10. Sanitet. — Divizijsko zavojište i kirurška ekipa biće u s. Madžari, a sve ostalo prema priloženoj zapovijesti[10] za sanitet.

11. — Početak napada noću 7/8. ov. mj. u 2 sata do kog vremena sve jedinice moraju biti na svojim mestima.

12. — Štab Divizije nalaziće se u Novom Selu u blizini crkve.

13. — *Utvrđivanje:* jedinice na osiguranju trebaju svoj položaj dobro da urede, da se utvrde i maskiraju, jer u koliko se neprijatelj ne likvidira tokom noći napad će se produžiti tokom dana, a neprijateljska intervencija nije isključena. U koliko se vrijeme promijeni i bude hladnije treba voditi strogo računa o čistoći oružja i njihovom pravilnom podmazivanju kako ne bi došlo do zamrzavanja.

---

[10] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

14. — Ishrana će se vršiti preko intendanture divizije doturom na položaj. Svima borcima treba izdati suve hrane bar za dva obroka.

15. — Znaci raspoznavanja za noć 7/8. ov. mj. biće: Karabin — Komarevo, a ugovoreni znaci Jovo — Milan. Ugovoreni vidni znaci za dan biće: u stavu stojećem ispružiti obe ruke u stranu, a odgovor u stavu klečećem izdići obe ruke u vis. Znaci raspoznavanja za noć 8/9. ov. mj. biće: Metak — Mošćenica, ugovoreni znaci Kapa — Kupa. Ugovoreni vidni znaci za dan 9. ov. mj. biće: kapu na pušci izdići dva puta vertikalno u vis, a odgovor kapu na pušci izdići vertikalno u vis i napraviti dva kruga oko glave.

Napomena: Za vrijeme dok naša divizija vrši napad na Mošćenicu[11] snage XXXIV. Divizije vršiće pritisak vatrom na Petrinju — Mošćenicu i Sisak sjeverno od rijeke Kupe.[12]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Uroš Krunić v.r.

Komandant, potpukovnik:
Mil.[13] Pavlović, v.r.

M. P.

DOSTAVLJENO:
Štabu IV. Ud. Korpusa na uvid
Štabu 1—3 brigade, Štabu II. Musl. brigade, Štabu P.O. Banije, Štabu artiljerijskog diviziona, Štabu inžinjerskog bataljona.
Referentu za vezu i referentu saniteta.
Komandi izviđačke čete.

Tačnost prepisa ovjerava
Načenilk major:
M. P. M.[14] Trninić

---

[11] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 36 i 65; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2. k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9. februara 1945.

[12] Sadejstvujući 7. NOU diviziji jedinice 34. NOU divizije su vodile borbe kod Odre i Bresta. Pri tom je poginulo 15, zarobljeno 7 i ranjeno više neprijateljskih vojnika i zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 7 pušaka i 500 metaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/6: depešu štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9. februara 1945).

[13] Milan

[14] Milan

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 7. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA LADISLAV[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 36
Dana 7. II 1945 god.

Operativni izvještaj za borbe vođene oko Ladislava 3, 4 i 5. II. 1945, dostavlja.—

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Zemljište na kojem je vođena borba jest valovito, djelomično pošumljeno, pokriveno tankim slojem snijega i naseljena mesta Ladislav, predstavlja na sekciji Bjelovar 1:100.000. Prilog: skica.[2]

Napad na uporište Ladislav i osiguranje u pravcu uporišta Hercegovac i V. Grđevac vršile su jedinice XXXIII Divizije. Lijevo i desno nije bilo naših jedinica.

Neprijateljske jedinice pripadale su I Kozačkoj Diviziji, tj. II Sibirskom, I Donskom i IV Kubanskom puku. Jačina neprijatelja u samom mjestu Ladislav cijenila se na 500 kozaka, dok je 5. o. mj. u 7 sati isto uporište pojačano sa 600 konjanika iz pravca Pavlovca. Imena komandanata nepoznata.

Neprijatelj se nalazio u odbrani na liniji Garešnica — V. Grđevac i vršio sređivanje svojih jedinica, popunjavao ih ljudstvom i materijalom za nove pothvate u pravcu Daruvara.[3]

Za vrijeme tog sređivanja naša Divizija prebačena je sa sektora Daruvara na sektor V. Trnovitica sa zadatkom da djeluje na neprijateljskoj komunikaciji i ometa sređivanje neprijateljskih jedinica. Imajući pred sobom neprijatelja koji se pripremao za nove pothvate donesena je odluka da ga se napadne i uništi dio njegove žive snage u selu Ladislavu.

Napad je izvršen prema zapovijesti Op. br. 35 od 3. II 1945 koju prilažemo.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8—2, k. 1208.

[2] Redakcija nije pronašla tu skicu.

[3] O namjerama neprijatelja vidi dok. br. 7, objašnjenje br. 2.

[4] Vidi dok. br. 7.

Ostale zapovijesti izdavane su telefonskim putem za vrijeme same borbe.

Napad je počeo 3. II. o. g. u 23 sata.

U prvom naletu I brigada izbacila je neprijatelja iz predstražnih položaja i zaposjela zapadnu polovicu s. Ladislava. Neprijatelj je tokom noći vršio više povratnih napada, ali su svi bili odbijeni. Poslije izvršene popune municijom 4. II. o.g. u 5 sati produžen je napad u pravcu crkve u s. Ladislavu. Juriš I. Ud. bataljona I brigade nije uspio, bataljon je vraćen na polazne položaje. Odmah poslije odbijenog juriša neprijatelj je izvršio artilerijsku i minobacačku pripremu i odbacio taj bataljon iz sela do ž. pruge, i zaposjeda položaje istočno od mosta na bezimenom potoku u zapadnom dijelu s. Ladislava. Jedinice I brigade pretrpjele su u tom noćnom napadu dosta velike gubitke, a ujedno su ostale bez mina za t. bacač. I Brigada zaposjela [je] položaje na pruzi i povezala se sa II i III brigadom koje su vršile osiguranje. Kod tih brigada nije bilo nikakovih promjena do 15 sati, kada je neprijatelj iz Pavlovca izvršio pritisak prema ž. stanici Pavlovac — Dražica, a iz Ladislava uspio da odbaci bataljon sa Stare zemlje. Neprijatelj iz Hercegovca također je odbacio bataljon II brigade koji se nalazio na istočnoj ivici Trupinski Gaj. Položaji Divizije u glavnom su se prostirali uz prugu između ž. stanice Pavlovac — Dražica i ž. stanice Trnovitica — Hercegovac. U 17 sati II brigada odbacila je neprijatelja iz Trupinskog Gaja i zaposjela ranije položaje. Uhvatila je vezu sa XVI Omladinskom brigadom[5] u s. Trnavi.

U toku noći trebao je biti izvršen napad na s. Ladislav kad bi stigle mine za t. bacač koje su poslane iz Korpusa. Jedinice su bile spremne za izvršenje toga zadatka, ali su mine stigle tek 5. II. o. g. u 5 sati. Izvršena je popuna po jedinicama i određen je čas za napad u 6,30 sati. Istovremeno kad je 1 brigada otpočela napad na zapadni dio sela Ladislava, III brigada nastupala je putem Dražica — Ladislav i zauzela Kapelicu na Staroj zemlji. Jedinice XVI Omladinske brigade vršile su pritisak sa jugoistoka preko slova V. riječi »Ladislav«. I brigada uspjela je da pređe preko mosta na bezimenom potoku, ali je tom prilikom pretrpjela teške gubitke. Za vrijeme tog napada ranjen je cijeli Štab I brigade osim pom. politkomesara, što je unijelo pometnju u redovima cijele brigade, tako da [su] se bataljoni opet povukli na prugu. Neprijatelj je kao i prošle noći odmah izvršio povratni napad i dobivši pojačanje iz Pavlovca u jačini od 600 konjanika krenuo jednom

[5] Odnosi se na Omladinsku brigadu »Joža Vlahović«, koja je bila u sastavu 40. NO divizije (vidi dok. br. 80).

kolonom u pravcu jugoistoka kroz bezimeni potok i stigao do slova »J« riječi »Jazmak«, zatim je ta kolona krenula u pravcu zapada, izbila na ž. prugu.

Izbijanjem neprijatelja na ž. prugu bile su razdvojene snage I. i II. brigade. Sa pruge jedna kolona neprijatelja krenula je prema sjeveru, a druga prema jugu. Izbivši I brigadi na desni bok i u leđa, jedinice su se povukle bez naređenja. Osjetivši komešanje u našim redovima neprijatelj je izvršio jak frontalni pritisak i odbacio brigadu u pravcu V. Trnovitice. Neprijateljska kolona koja je krenula u pravcu juga razbijena je od II brigade i vraćena kilometar nazad. U toku tih borbi oko 13 sati neprijatelj iz Hercegovca izvršio je ispad kroz šumu Trupinski Gaj i zašao za leđa jedinicama II brigade, koje su vršile napad na neprijatelja koji je prugom nadirao prema jugu. Imajući neprijatelja za leđima, a nalazeći se u pokretu, jedinice II brigade morale su obustaviti gonjenje neprijatelja u pravcu Ladislava i prihvatiti borbu s neprijateljem iz Hercegovca. Sredivši se, kolona koja je nastupala prugom izvršila je ponovni pritisak u pravcu juga i uz pomoć kolone iz Hercegovca odbacili su III brigadu u pravcu V. Trnovitice. U 14 sati I i II brigada zaposjele su položaje u V. Trnovitici južno i sjeverno od puta V. Trnovitica — Ladislav.

Jedinice III brigade »N. Demonja« izvršile su oko 13 sati pritisak na neprijatelja koji je izbio na ž. prugu zapadno od s. Ladislava. U isto vrijeme neprijatelj iz Pavlovca napao je III brigadu »N. Demonja« na ž. stanici Pavlovac — Dražica, ali nije uspio da odbaci naše jedinice nego se oko 21 sat povukao u pravcu Pavlovca, isto kao i neprijatelj sa pruge zapadno od Ladislava. U 19 sati stigao je neprijatelj u jačini od 300 žandara iz N. Rače u Orlovac i izvršio pritisak preko mostova na Česmi u pravcu Dražice, ali je odbijen i u toku noći povukao se ponovo u Novu Raču. III. brigada »N. Demonja« povučena je oko 22 sati u M. Trnoviticu.

Neprijateljske jače patrole ostale su na ž. stanici Trnovitica — Hercegovac.

Borba je završena 5. II o. g. u 21 sat, s tim da su naše jedinice zaposjele Veliku i Malu Trnoviticu.[6]

Ciljevi koji su postavljeni pred našu Diviziju djelomično su izvršeni. Uništen je samo dio neprijateljskih snaga u Ladislavu, a usporeno je provođenje ranije zamišljenog neprijateljskog plana, tj. prodora prema Daruvaru, jer je neprijatelj bio angažovan u borbi sa našom Divizijom. Ubijeno neprijatelj-

[6] Opširnije o toku borbi oko Ladislava vidi dok. br. 87, 88, 89, 90 i 91; Arhiv VI, reg. br. 4—2, k. 557: tabelarni pregled dejstava jedinica 33. NO divizije u februaru 1945.

skih vojnika 60, a ranjeno 120, dok je jedan živ zarobljen. Zaplijenjena je 1 puška, 1 šmajser.

Naši gubitci su 30 poginulih, 119 ranjenih i 1 nestao. Među poginulima nalaze se slijedeći oficiri, odnosno politrukovodioci: kapetan Ivanišević Teodor, komandant II bat. I brig., poručnik Crnić Drago, komandant I bataljona II brigade, te politđelegati — zastavnici Valentak Franjo, Lecak Viktor i Pilaš Drago, svi iz I brigade. Ranjeni su slijedeći: major Čorković Dušan, komandant I brig., kapetan Simatović Pero, načelnik Štaba I brig., politkomesar I brigade Župančić Zvonko, Banovac Dragutin, politkomesar bataljona I brig., pom. polkomesara čete I bat. I brig. Makovica Stjepan, Štaglar Mijo, pom. polkomesara čete I bat. I brig., Nemet Josip, pom. polkomesara čete I bat. I brig., pom. polkomesara I bat. I brig., Trlaja Dane, pom. polkomesara III bat. I brig., Sušić Žarko, politkomesar čete I bat. I brig., Vrpka Josip, komandant čete I bat. I brig. Đuras Franjo, komandir čete II bat. I brig., Sertić: politdelegati — zastavnici Babić Drago, i Uzelac, komandir čete I bat. II brig., Jušić Josip, komandir čete II bat. III brig., Božić Eduard.

Utrošeno je za puške i p. mitraljeze 64.560 metaka, za šmajsere 7.830 metaka, mina za t. bacač 674, mina za l. bacač 188, mina za džon-bul 54, ručnih bombi 48. Uništen 1 p. mitraljez engleski, a izgubljen 1 šmajser i 1 puška.

U ovim borbama naročito [su] se istakli svojim požrtvovanjem i hrabrošću slijedeći borci i rukovodioci: Iz I brigade Alojz Belov, v.d. komandira čete III bat., Ivan Belošić, delegat, Savo Živković, borac, Mijo Dobriković, vodnik, Joso Ivančić, borac, Ivan Šafradi, borac, Husein Đajić, borac, Mato Pohrebnoj, borac, svi iz III bataljona; Ristojević Mirko, borac, Pahar Mijo, desetar, Sabol Mato, borac, Barlević Vlado, borac, Trupec Dragica, bolničarka, svi iz I bataljona; i Vestek Pavao, st. vodnik iz III bataljona.

Iz II brigade: Podunajec Stjepan, mitraljezac, Kos Josip, pom. mitraljesca, Bermanec Mato, ml. vodnik, Zovt Petar, borac, Vučinić Josip, borac, Cedermas Slavko, borac, Hamdanović Hagan, vodnik, Brcković Ivan, mitraljezac, Ramić Ramo, desetar.

Iz III brigade »N. Demonja«: Sajdović Resik, komesar čete, Bodinovac Branko, st. vodnik, Babić Petar, borac, Zdorc Drago, vodnik.

Sam napad bio je dobro pripremljen i organizovan, jedino što je za vrijeme borbe ponestalo mina za t. bacač i džon-bul, što je bilo presudno za dalje provođenje napada. Nedostatak u ovoj borbi, a ujedno i glavni nedostatak naših jedinica uopće jeste nesnalaženje nižeg komandnog kadra i nedr-

žanje jedinica čvrsto u rukama počev od komandira četa pa na niže. Dešavalo se da pojedini borci napuštaju položaj i odlaze do jedinica koje ne vode borbu i javljaju se tek po završetku borbe u svoju jedinicu. Samim tim slabila se udarna moć naših jedinica koja je uslijed malog brojnog stanja i onako dosta slaba.

Još jedan momenat koji je naročito uticao na razvoj borbe bio je gubitak komandnog kadra u I brigadi. Niti jedan Štab bataljona nije po završetku borbe ostao kompletan. U svakom štabu poginuo je odnosno bio ranjen komandant ili politkomesar odnosno pomoćnik politkomesara. Najodsudniji momenat bio je u času kada je jedna mina ranila Štab I brigade.

Upotreba teških kao i lakih bacača bila je pravilna i ista je glavni činilac postignutih uspjeha.

Od specijalnih jedinica naročito se može pohvaliti veza i sanitet koje su za vrijeme borbe potpuno izvršavali postavljene zadatke.

Ishrana je također funkcionirala.

Gubitci koje su pretrpjele naše jedinice bili su u glavnom za vrijeme napada na uporište i nisu posljedica nedovoljnog utvrđivanja, što bi se moglo pretpostaviti.

Udarna moć naših jedinica poslije ovih borbi još je više smanjena i najhitnije bi trebalo izvršiti popunu naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vladimir**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

M. P.

BR. 15

NAREĐENJE ŠTABA 3. ARMIJE NOVJ OD 9. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA DA RASKLOPE PONTONSKI MOST KOD VIROVITICE[1]

ŠTAB III. ARMIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Pov. O. Br. *Sl.*
9 februara 1945 god.
U 19.00 h.

— ŠTABU XII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
— INŽINJERSKOM ODELENJU OVOGA ŠTABA I
— INŽINJERSKOM BATALJONU III ARMIJE.

Pošto će noćas biti završeno prebacivanje na levu obalu Drave svih jedinica koje su se prema planu ovoga Štaba imale prebaciti,[2] to ćete u toku noći početi sa rasklapanjem pionirskog mosta preko Drave.

N a r e đ u j e m o :

1.) Početak rasklapanja mosta biće noćas 9/10 o. m. u 1 sat posle pola noći.

2.) Rasklapanje mosta vršiti na najbrži način, tako da do svanuća sve plovne potpore budu izvučene na ovostranu obalu, iznete i stavljene na najbliža sklonita mesta, kako bi se na taj način očuvale od puščane i mitraljeske vatre.

Ovostrani deo mesta na stojnim potporama uopšte ne rasklapati. Imaju se rasklopiti do svanuća takođe i sve skele.

3.) Da bi rasklapanje mosta išlo što brže, u krajnjem slučaju može se gornji stroj mosta (sem gvozdarije) baciti u vodu, no ako bude bilo moguće izvlačenje potpora do svanuća, onda se može izneti i gornji stroj na obalu (patos mosnice i ograda).

4.) Na železničkom mostu, postaviti nekoliko pionira, koji će kad dobiju naređenje od komandanta XXXVI Divizije[3] uništiti improvizirane drvene lestvice preko kojih su prelazili pešaci.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8—1/2, k. 293.

[2] O prebacivanju jedinica 12. NOU korpusa na lijevu obalu Drave, poslije napuštanja virovitičkog mostobrana, vidi dok. br. 29, 39 i 72.

[3] Komandant 36. NOU divizije bio je tada Dušan Vukasović.

5.) Štab XII Korpusa odrediće jedan kompletan bataljon pešadije, koji će pomoći nositi pontone sa obale na sklonita mesta prema uputstvu štaba inžinjerskog bataljona ove Armije.

6.) Dok most ne bude rasklopljen na desnoj strani Drave odrediti jednu zaštitnicu u jačini jedne čete koja će obezbeđivati rasklapanje mosta.[4] Ova zaštitnica prebaciće se preko železničkog kolskog mosta kada bude dobila naređenje od komandanta XXXVI Divizije.

Rukovodioci Inžinjerskog odelenja i Inžinjerskog bataljona založiće se do krajnjih granica za izvršenje ovoga naređenja u potpunosti.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab
Načelnik štaba
pukovnik
V.[6] **Subotić**

M. P.

---

[4] Kao zaštitnica Inžinjerijskog bataljona ostavljena je jedna četa 36. NOU divizije. O njenom povlačenju vidi dok. br. 37.

[5] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 39.

[6] Vukašin

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. KORPUSA OD 9. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU VETERINARSKOG ODSJEKA I BROJNOM STANJU STOKE[1]

Koncept[2]

ŠTAB XI. KORPUSA NOVJ.
VETERINARSKI ODSJEK
Broj: 1
Dne 9. februara 1945. god.

Predmet: Veterinarski
izvještaj za mjesec januar 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
Veterinarsko odjeljenje

Podnosi se veterinarski izvještaj za mjesec januar 1945. sastavljen na temelju izvještaja referenata veterine pojedinih jedinica, kao i opažanja veterinara Štaba korpusa.

1) **Brojno stanje stoke:** prilaže se ispunjen obrazac broj 3.

2) **Opće zdravstveno stanje stoke:** U odnosu prema prošlom mjesecu, opaža se pogoršanje općeg zdravstvenog stanja. Zbog oštre zime, nedovoljnog hranjenja kao i vrlo lošeg smještaja pala je kondicija stoke, a vrlo se je proširila šugavost na teritoriji Like, gdje se sada nalazi glavnina stoke, dok su prilike u Gorskom Kotaru znatno bolje, jer su ishrana i smještaj povoljniji.

Među civilnom stokom u Lici jako je proširena šugavost, pa kako je radi pomanjkanja štala i vojska prisiljena stavljati svoju stoku u seljačke štale, gdje se nalazi zaražena seljačka stoka, to je glavni razlog za veliku proširenost [šuge kod] vojne stoke baš u tom [kraju].

Da bi se popravilo stanje, nabavljena je posredovanjem ovog štaba veća količina nafte za Okružni NOO za Liku, čime će se liječiti civilna stoka. Nadalje je učinjen pokus, da se la-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—19, k. 575.

[2] Dopisano mastilom.

kim mazanjem dlaka naftom kod zdrave nezaražene stoke sprječi zaražavanje, što je do sada pokazalo dobre rezultate.

18. I. 1945. pretvorena je stočna ambulanta 35. ud. divizije u korpusnu stočnu bolnicu zajedno sa svim personalom. U 35. ud. diviziji osnovat će se nova stočna ambulanta. Uz stočnu bolnicu gradi se plinska komora za liječenje šuge, te će u najskorije vrijeme biti sagrađena. Isto takva komora gradi se uz stočnu ambulantu 13. ud. divizija. Poduzete su mjere za nabavku veće količine sumpora. U divizijske ambulante smješta se stoka koja se ne može liječiti u jedinici, dok se teže oboljela stoka upućuje u stočnu bolnicu korpusa. Nabavljena je dovoljna količina nafte, s kojom su opskrbljene bolnice i ambulante.

O broju i vrsti oboljenja prilaže se obrazac broj 15.

3) **Potkivanje i stočna oprema:** Potkivanje stoke vrši se po mogućnosti redovito, u čemu se međutim nailazi na velike zapreke. Radi velikog snijega bio je obustavljen saobraćaj s drugim područjima, pa je ponestalo potkova i čavala. U zadnje vrijeme stigla je veća količina čavala, te će pokriti potrebu za nekoliko mjeseci. Za pokrivanje potreba za potkovama poduzete su mjere da ih izrađuju sami potkivači, ali do sada uspjeh ne zadovoljava, budući da često nedostaje željeza, ugljena itd.

Nabavljena je i veća količina pribora za čišćenje stoke, koji se također u manjoj količini izrađuje u pojedinim jedinicama. Isto tako se u pojedinim radionama izrađuju i popravljaju samari i sedla. Većina tovarne i jahaće stoke opskrbljena je pokrivačima.

Sada su uglavnom sve jedinice opskrbljene potkivačkim osobljem, ali se osjeća manjak potkivačkog alata.

4) **Higijena, njega i smještaj stoke:** 43. divizije relativno su povoljni, dok je u 13. i 35. diviziji stanje u tom pogledu mnogo lošije iz naprijed već navedenih razloga. Zbog nedostatka pribora za čišćenje još se uvijek vrši većinom s gužvom od slame ili sijena.

Kako je većina nastamba u Lici popaljena, to su u ovom hladnom vremenu jedinice prisiljene smještati stoku u već prenatrpane i nehigijenske štale.

5) **Ishrana stoke:** Zbog teške mogućnosti nabavke hrane, stoka se hrani neredovito i nedovoljnom količinom. Većinom

se hrani sijenom i slamom, a rijetko sa zobi ili kukuruzom, osim jahaćih konja, koji se nešto bolje hrane.

6) **Pregled mesa i živežnih namirnica animalnog porijekla:** vrši se jedino u mjestu gdje ima veterinara. Inače se pazi na čistoću klanja. Ostaci kod klanja se ne prerađuju u tehničke svrhe.

7) **Stanje sanitetskog materijala i instrumenata:** Svoje potrebe sanitetskog materijala pokrivaju jedinice u divizijskim apotekama te uglavnom zadovoljava.

Stanje instrumenata ne zadovoljava, te je zatraženo nešto instrumenata od veterinarskog odjeljenja G.Š.H., ali do sada nije ništa primljeno. Stanje bolničarskih torba ostalo je nepromijenjeno od prošlog mjeseca.

8) **Organizaciono stanje:**

a) *Kadrovi:* U toku zadnjeg mjeseca zbile su se slijedeće promjene veterinara i potkivačkog osoblja: u korpusnu stočnu bolnicu postavljen je za upravnika veterinar dr. Veljko Šmalc, prije ref. veterine 35. ud. divizije. Na mjesto referenta veterine 35. ud. divizije postavljen je drug Jure Prša, prije marveni bolničar iste divizije. U veterinarski odsjek došao je do daljeg rasporeda veterinar Artur Randić, do sada veterinar Okružnog NOO-a za Gorski Kotar. U korpusnu stočnu bolnicu postavljen je za potkivača drug Matija Pleše, koji je do sada bio u službi kod Općinskog NOO-a Dalmacije, te će na kursu, koji će se održavati za stočne bolničare biti nastavnik potkivanja.

U 43. diviziji postavljen je za ref. veterine dr. A. Sadiković, koji je stigao s neoslobođenog teritorija.

b) *Rada veterinarskog osoblja u operacijama nije bilo,* jer nije bilo ni većih operacija u toku prošlog mjeseca.

c) *Kursevi vet. propagande.* Kako se u jedinicama osjeća manjak stočnih bolničara, to će se održati kurs za stočne bolničare u korpusnoj stočnoj bolnici.

U toku mjeseca održan je sastanak s referentima veterine 13. ud. divizije, 35. ud. divizije i upravnikom stočne bolnice. Od veterinarskog odjeljenja GŠH-a primljene su brošure »Pregled mesa i mesnih proizvoda« i »Šuga konja« koje su podijeljene jedinicama i vojno-pozadinskim ustanovama.

Primljeni su slijedeći akti od vet. odjeljenja GŠH: br. 9, 5, 4, i 24/45.

Primjedbe i prijedlozi: Rad veterinarskog osoblja u toku prošlog mjeseca bio je u odnosu na stručnu obrazovanost većine osoblja zadovoljavajući, ali kako su većina vet. osoblja marveni bolničari s kratkim kursem, to se moli Vet.[erinarsko] odjeljenje GŠH, da što prije uputi ovamo obećane veterinare i studente veterine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Šime Balen**

Komandant — generalmajor: **M.[3] Šakić**

Šef odsjeka
A.[4] Širk
M. P.

[3] Mićun
[4] Antun

PREG

brojnog stanja konja, mula i

JEDINICA		KATEGORIJA		
		Tegleća (vozni)		
		Teški (za teško artiljeriju i sl.)	Srednji (za srednje-teški teret poljsku artiljeriju)	Laki (za laki teret laka kola itd.)
		VT	VS	VL
Štab korpusa	Pripada po form. [aciji]			
	Ima na licu		18	
	Nedostaje			
	Pretiče			
Korpusni artiljerijski divizion	Pripada po form.			
	Ima na licu	34	18	2
	Nedostaje			
	Pretiče			
13. Udarna divizija	Pripada po form.			
	Ima na licu	4	20	30
	Nedostaje			
	Pretiče			
35. Udarna divizija	Pripada po form.			
	Ima na licu	17	29	30
	Nedostaje			
	Pretiče			
43. divizija	Pripada po form.			
	Ima na licu		32	
	Nedostaje			
	Pretiče			
Stočna bolnica	Ima na licu			
Ukupno	Ima na licu	55	117	62

M. P.

magaraca na dan 1. veljače 1945.

KONJA						
	Tovarni					
Jahaći	Teški (za brdsku artiljeriju)	Laki (za mitraljeze)	Mule	Magarci	Ukupno	OPASKA
J	TT	TL	M	MAG		
16			3		37	
6		2	2		64	
24		90	55	2	225	8
38		101	17	3	235	
16	7	20	15	43	133	Podaci za mjesec prosinac 1944.
					39	
100	7	213	92	48	733	

Veterinar
A. Širk

o stanju zdravlja i kretanju bolesti kod XI.

1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12
Jedinica	Brojno stanje stoke	Zarazne i parazit. bolesti		Bolesti organa za disanje						Bolesti organa za kretanje	Različite povrede i bolesti	Fistule edrosi (gnojenje grebena)
		Scabies (šuga)	Tetanus (ražac)									
Štab korpusa	37	1										
Korpusni art. divizion	64	2										3
13. ud. divizija	225	7								1	1	6
35. ud. divizija	235	9									3	7
43. divizija	133	5									2	13
Stočna bolnica	39	30	1	1						5	1	6
Ukupno	733	54	1	1						6	7	35

M. P.

ŠTAJ

korpusa u mjesecu siječnju 1945.

13		14	15		16	17		18	19	20	21	
Ostalo bolestnih iz prošlog mjeseca			Svega bolovalo			Ostaje na liječenju						
u jedinici	u bolnici	Prinovljeno	u jedinici	u bolnici	Ukupno	u jedinici	u bolnici	Uginulo	Onesposobljeno	Ubijeno u borbi	Nestalo	Opaska
		1	1		1	1						
2		3	5		5	5						
9		6	15		15	8		6				
			19		19	7		8			4	
7	1	12	12	8	20	7	9					
	24	20		44	44		39	5				
18	25	42	52	52	104	28	48	19			4	

Veterinar
A. Širk

BR. 17

NAREĐENJE ŠTABA 12. KORPUSA NOVJ OD 9. FEBRUARA 1945. ŠTABU 36. DIVIZIJE DA PREUZME KOMANDU NAD PONTONSKIM MOSTOM KOD VIROVITICE I OBEZBIJEDI PREBACIVANJE JEDINICA NA LIJEVU OBALU DRAVE[1]

ŠTAB
XII. UDARNI KORPUS NOVJ.
Op. Broj: 7/1945
Dana 9. februara 1945 g.

ŠTABU 36. N.O.U. DIVIZIJE.—

1.— Odmah po povlačenju jedinica 16. i 51. divizije, preduzmite najhitnije miniranje čitavog predterena mostobrana.[2] Za tu svrhu uzmite pod svoju komandu inžinjerski bataljon 51. N.O.U. Divizije (isti se nalazi na radu oko mosta).

Izraditi skicu minskih polja i upoznati detaljno sve svoje jedinice o rasporedu istih.—

2.— Preduzmite komandu nad pontonskim mostom na Dravi, ostvarujući punu kontrolu nad saobraćajem preko istog.

Predvideti i preduzeti potrebno da se u slučaju jačeg neprijateljskog pritiska na mostobran i vašeg povlačenja na levu obalu Drave isti rasklopi ili minira.[3]

U ovom pogledu inžinj. bataljon III. Armije dobio je potrebna uputstva.—[4]

3.— Dobro fortifikacijski utvrditi cijelu liniju mostobrana, a naročitu pažnju obratiti na levi bok mostobrana, na liniju Žljebine — k. 107 — Poljanka — k. 113 — Drava.

Nemojte dozvoliti da dođete u tešku situaciju, eventualnim jačim dejstvom neprijatelja, na bokove mostobrana.—

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23—1, k. 590.

[2] Jedinice 16. i 51. NOU divizije prebačene su na lijevu obalu Drave 9. februara 1945 (opširnije o tome vidi dok. br. 31, 38 i 39).

[3] Zadržavajući pritisak neprijatelja na mostobran, jedinice 36. NOU divizije su započele povlačenje na lijevu obalu Drave 9. februara u 21.30 časova, tako da su 10. februara u 01,00 čas prebačene sve jedinice, sem jedne čete koja je obezbjeđivala. Inžinjerijski bataljon dok je rasklapao most, a zatim se i ona povukla u 04.30 časa (vidi dok. br. 37).

[4] Vidi dok. br. 15.

4.— Našu brigadu plasirajte ispred Barča, tako da može efikasno tući predteren mostobrana.—

5.— Sve vaše teške dijelove i komore prebacite na levu obalu Drave a snabdijevanje jedinica vršite iz Barča.—

6.— Redovno nas izvještavajte o situaciji, telefonskom vezom, koju s nama uspostavite hitno.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMANDANT
general-major:
Gligor Mandić

M. P.

DOSTAVLJENO:
Štabu 36. N.O.U. Divizije.—

BR. 18

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 40. DIVIZIJE OD 9. FEBRUARA 1945. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ[1]

ŠTAB XL. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. Pov. Broj 12
Dana: *9/II 1945* god.

ŠTABU VI. UDARNOG KORPUSA.

U prilogu dostavljaju se:

1) Pregled brojnog stanja i naoružanja sa stanjem na dan 5. II. 1945. g.
2) Objašnjenje viška,[2]
3) Objašnjenje manjka,[3]
4) Objašnjenje rashoda,[4]
5) Nacionalni socijalni sastav.[5]

Sve sa stanjem na dan 5. II. 1945. g.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: **I.[6] Vondraček**

V.d. Komandanta — major: **Miljanović Savo**

M. P.

---

[1] Original (tabela štampana, nazivi jedinica i cifre pisani mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 10—2, k. 1293.

[2], [3] i [4] Navedena objašnjenja nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 10—1/2, k. 1293.

[5] Redakcija nije pronašla taj dokumenat. O nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva 40. NO divizije u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 53.

[6] Ivan

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 10. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU KORPUSNE VOJNE OBLASTI[1]

ŠTAB IV. UDARNOG KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
A. Broj *81/45*
10. II. 1945.

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
Broj *921* dne *14. II 1945*
4/45

Izveštaj o radu i
stanju Korpusne vojne
Oblasti za mjesec
januar 1945 dostavlja se

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Političko-ekonomska situacija

Od novih momenata u političkoj situaciji na teritoriji ove Korpusne oblasti u prošlom mjesecu,[2] moglo bi se konstatovati slijedeće:

Općenito na svim područjima vladalo je interesovanje o stanju u Grčkoj, naročito poslije izjave kralja Petra, u kojoj se on izjasnio protiv sporazuma Tito — Šubašić.[3]

Osim toga ovi događaji išli su na ruku nekim četničkim i Mačekovim agentima, da u još neobaviještenom dijelu srpskog i hrvatskog stanovništva, na oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju, pojačaju svoj uticaj. Ovo se naročito odrazilo u povećanom broju dezertera i odlaženja u miliciju, i to uglavnom na Žumberačkom (kotar Jaska), na Turopoljsko-pokupskom (kotar Pisarovina i Sisak) i na II. Kordunaškom području (općina Cetingrad), odakle je *16 mladića otišlo* u neprijateljsku vojsku.

Da u vezi tih događaja vlada neizvjesnost i izvjestan strah i kod nekog dijela srpskog stanovništva, to se moglo primijetiti za vrijeme demonstracija protiv izjave kralja Pe-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu *VII*, reg. br. 4—4, k. 128.

[2] O političkoj situaciji na teritoriji Korpusne vojne oblasti u decembru 1944. vidi knj. 37, dok. br. 12.

[3] Opširnije o sporazumu između Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i izbjegličke jugoslovenske vlade i o napadima Petra Karađorđevića na taj sporazum vidi knj. 37, dok. br. 15, 16, 35 i 121.

tra na I. Kordunaškom i Banijskom području, gdje se neka sela nisu odazvala demonstracijama, nasjedajući lažnoj propagandi četničkih elemenata, da treba ostati po strani, jer da bi moglo doći i kod nas do istog stanja kao u Grčkoj.

Posebno za pojedina područja od važnijih momenata moglo bi se navesti za Banijsko, da tamošnju situaciju otežava povlačenje većeg broja izbjeglica sa Kostajničkog, a kasnije i sa Petrinjskog kotara dublje u oslobođeni teritorij, zbog češćih ispada neprijatelja i paljenja sela sa njegove strane. Ove izbjeglice, u većini gole i bose, nose sobom epidemiju tifusa, koja je na tim kotarevima, u nekim selima, uzela već priličnog maha i sada njihov smještaj i ishrana, ako se uz to još želi suzbiti epidemija, stvara prilične teškoće.

Na Karlovačkom području također je slična situacija u vojnom pogledu. Neprijatelj gotovo svakoga dana iz uporišta vrši ispade u obližnja sela. Ovo vrši uglavnom radi pljačke hrane, jer sada ustaše dobivaju novčanu hranu, što im nije dosta, što je također jedan od razloga da pljačkaju.

Pored manjih ispada na Karlovačkom području u prošlom mjesecu ustaše i Nijemci izvršili su jedan širi ispad na oslobođeni teritorij, kojom prilikom, osim pljačke koju su vršili, vršili su i zvjerstva nad narodom. Tako u selu Ponikvama poklali su oko 40 žena i djece, a i u drugim selima bilo je manjih slučajeva. Narodu govore da su partizani uništeni i da od njihovih porodica neće ostati nitko pošteđen. Traže odbornike po selima i koga uhvate vode ga u Karlovac i tamo ga obično strijeljaju ili objese. U Ozlju je formiran jedan trup, kome je jedan od glavnih zadataka čišćenje i hvatanje odbornika po selima. No i pored ovih svih zvjerstava i zastrašivanja od strane neprijatelja, narod se još uvijek drži dobro i voli i u tim ugroženim selima da dâ dobrovoljni prilog za partizane, nego za neprijateljsku vojsku.

Ekonomska situacija

Općenito zalihe hrane su vrlo slabe. Za sada rezerve u žitu i mesu predviđene su do kraja ovoga mjeseca, inače za iduće mjesece, u koliko se ne nađu novi izvori, snabdijevanje će biti otežano.

Sa Žumberačkim, Karlovačkim i II. Kordunaškim područjem ne možemo računati. Na prva dva područja, što se još prikupi biće odaslano u Gorski Kotar i za 43. diviziju.[4] I. Kor-

[4] Četrdeset treća divizija bila je u sastavu 11. korpusa NOVJ. Dejstvovala je na području Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Istre (vidi dok. br. 41 i 61; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u februaru 1945).

dunaško područje isto slabo, sad već ne može da prehranjuje ni 8. diviziju, pored svojih ustanova koje snabdijeva sa hranom. Na Bihaćkom području bi se još stvorile neke zalihe, ali je postavljeno od ZAVNOBIH-a[5] da se kampanja vrši samo za njihove potrebe.

Što se tiče Banije, čiji je sektor bio pored Turopoljsko-pokupskog područja jedan od glavnih izvora hrane, ni s njim ne možemo mnogo računati. Već se iscrpljuju posljednje rezerve. Veće količine hrane otpremljene su za XI. Korpus, sada za Dalmaciju, a uglavnom ispomoć ishrane garnizona i 8. divizije vrši se sa Banije. Ekonomsku situaciju na Baniji naročito oslabio je gubitak »trokuta«,[6] koji je sada popaljen i popljačkan, a i neka ekonomski jača sela sa Petrinjskog kotara, tako da je još pored toga i ishrana izbjeglica s tih sektora pala na teret preostalom dijelu Banije.

Jedino još preostaje Posavina, otkuda se može još jedan dio hrane izvući, i novooslobođena sela Sisačkog kotara. Osim ovih, za sada drugih izvora hrane sa kojima bi mogli računati trajnije, ne bi bilo. Tako je isto stvar i sa stočnom hranom.

Kad se uzme svakodnevna potrošnja hrane, te zalihe i izvori koje imamo, onda već sada pitanje obezbjeđenja ishranom postaje važan problem koji se može riješiti samo na taj način, ako pronađemo nove izvore. Ovo proizlazi još iz razloga toga što od kampanje idućeg proljeća ne možemo očekivati zadovoljavajuće rezultate, jer su kampanje već nekoliko puta vršene i mnogo su ranije počele u prošloj, nego u pretprošloj godini. Tome bi se još moglo nadodati da je u prošloj jeseni zasijano od zimskih usjeva svega 50%, i da je zbog velike suše prošlog ljeta prihod kukuruza podbacio negdje 30, a negdje 50%.

II. Organizaciono stanje KVO i rad po referadama

Izmjene u organizacionom pogledu u prošlom mjesecu bile su ove: Riješen je dužnosti šefa otsjeka za mobilizaciju drug kapetan Hrženjak i upućen na novu dužnost u propagandni otsjek Korpusa. Riješen je dužnosti šefa industrijske sekcije poručnik drug Dobrijević Jovo i upućen po vlastitoj želji u V. Korpus. Šef željezničke sekcije drug Malinarić Branko podlegao je od pjegavca. Drug kapetan Mrđen, koji je do sada bio na radu u tehničkom otsjeku, riješen je svoje dužnosti i

---

[5] Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine

[6] Odnosi se na područje između rijeke Save i komunikacije Sunja — Kostajnica — Dubica.

upućen u VII. ud. diviziju na raspolaganje. Tehničarka vodnik drugarica Paula Vajs poslana je na raspolaganje u X. Korpus.

Na nove dužnosti u otsjecima KVO primljeni su drugovi i to: za šefa industrijske sekcije potporučnik drug Koceić Nikola, u ekonomski otsjek za tehničara drug Ivo Vratarić, a privremeno na rad uzeti su: u tehnički otsjek drug kapetan Ivan Radoš, a u saobraćajni Dragutin Ivanek.

2) U prošlom mjesecu rad KVO bio je uglavnom usmjeren na organizaciju prikupljanja i prebacivanja hrane iz Posavine i sa Pokuplja, zatim rad na čišćenju snijega na svim glavnim komunikacijama. Ovi radovi bili su savladani sa dosta dobrim uspjehom, premda su bile teškoće zbog golotinje i bosotinje radnih jedinica. Tehnički otsjek u vezi s ovim radovima također izvršio je svoj zadatak pravovremenim snabdijevanjem komunikacija sa dovoljnim brojem ralica i drugog materijala.

Već sada je postignuto da u radu otsjeka postoji puna koordinacija na terenu i da se složeni zadaci, koji se stavljaju pred KVO mogu na vrijeme i dosta uspješno izvršavati. Povećana je odgovornost u radu i disciplina, naročito kod rukovodećeg kadra u otsjecima. Sa šefovima otsjeka redovno se održavaju tjedni sastanci i pretresaju se najaktuelnija pitanja za koja treba donesti plan da se što prije zadatak može izvršiti.

3. Rad po referadama

Ekonomski otsjek

U radovima na prikupljanju hrane u prošlom mjesecu u Posavini, na Turopoljsko-pokupskom području i Banijskom, otsjek je sa svoje strane dao punu pomoć, tako da su radovi dali dobre rezultate. U cjelini rad otsjeka zadovoljava i drugovi su marljivi i poletni u radu. Rezultati o prikupljanju hrane po područjima jesu slijedeći:

Banijsko područje: 25.056 kg kukuruza, 4.538 kg pšenice, 556 kg ječma, 2.108 kg zobi, 5.795 kg krumpira, 318 kg masti, 756 kom. blaga i 310 kom. svinja. Uglavnom ova hrana prikupljena je rekvizicijom.

Turopoljsko-pokupsko područje: 88.502 kg kukuruza, 14.789 kg pšenice, 749 kg ječma, 230 kg zobi, 7.154 kg graha, 490 kg masti, 490 kom. blaga, 162 kom. konja i 75 kg špeka. Ovo je prikupljeno uglavnom na dobrovoljnoj bazi.

Na Karlovačkom području kao i na Žumberačkom sakupljeno je ukupno sve hrane 22.961 kg, što je upućeno za Gorski Kotar i 43. diviziju. Na ostalim područjima prikupljene količine hrane su dosta neznatne. U kampanji na Bihaćkom području prikupljene su veće količine, ali kako je već napred

navedeno, ta je hrana prikupljena za ZAVNOBIH. Tražiti od ZAVNOBIHA da nam pomogne.[7]

Ishrana operativnih jedinica, garnizona, raznih kurseva i drugih ustanova na teritoriji KVO za sada još teče zadovoljavajuće, također i ishrana bolnica. Jedino nedostaje variva, što je uglavnom uzrok velika zima, pa se ne može krumpir, kao glavni artikl variva, vaditi iz trapova.

Rad po radionicama kojima rukovodi direktno ekonomski otsjek dao je u prošlom mjesecu slijedeće rezultate.

Šusterska radionica izradila je 257 pari cipela, 12 pari čizama, popravila 246 pari cipela i 9 pari čizama.

Šnajderska radionica izradila je 157 ogrtača, 20 pari odijela, 83 kape i 52 kom. ženskog veša.

Sapunara izradila je 312 kg kolomaza, 105 kom. svijeća, 215 kg vazelina, 208 tutkala, 400 kg masti za sapun, a zbog pomanjkanja sode izrađeno je svega 167 kom. sapuna.

Tekstilna radionica izradila je 219 m zavoja, 170 m platna.

Keksara izradila je 146 kg tarane i 97 kg keksa.

Uljara izradila je 80 kg ulja.

Četkarska radionica izradila je 57 kom. četaka.

Otsjek za mobilizaciju

U ovome otsjeku sada radi svega jedan drug, poručnik Mladen Drakulić, dok šef otsjeka biće kroz kratko vrijeme postavljen. U prošlom mjesecu mobilisano je:

na Banijskom području	227	na Karlovačkom	243
„ I. Kordunaškom	66		
„ Turopoljsko-pokupskom	57		
„ II. Kordunaškom	166		
„ Bihaćkom	103		
„ Žumberačkom	64		

Svega je mobilisano u prošlom mjesecu . . . . . 926, od čega je Srba 395, Hrvata 446, muslimana 85, od toga upućeno u operativne jedinice 472, na omladinski kurs 83, na vojno pozadinske dužnosti 270, a ostalo (101) kao nesposobno otpušteno kući.

Kako je već u prošlom izvještaju navedeno, uslovi za mobilizaciju na oslobođenom teritoriju gotovo ne postoje, tek sad se nešto mobiliše u novo oslobođenom dijelu Sisačkog kotara i mobilizacija kreće dobro. Inače ovaj otsjek po pita-

[7] U originalu dopisano mastilom, vjerovatno u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

nju mobilizacije i sređivanju spiskova mobilnih I. i II. poziva zadovoljio je u potpunosti.

Saobraćajni otsjek

Rad ovoga otsjeka u cjelosti zadovoljava, rukovodeći drugovi u otsjeku su dobri organizatori, marljivi i inicijativni. Gotovo svaki zadatak koji se stavi pred otsjek bude sa uspjehom izvršen.

Željezničku sekciju sada je vodio drug Malinarić Branko, međutim on je sada podlegao od pjegavca i mjesto njega biće postavljen drug Malović, šef saobraćajne sekcije u Karlovačkom području. Radovi željezničke sekcije u prošlom mjesecu na izgradnji pruge i pragova su bili zastali iz razloga što su radne jedinice, koje su radile na pruzi, uglavnom bez odjeće i obuće. Nešto se radilo na povezivanju pragova na Banijskom području i na izgradnji šlipera na Turopoljsko-pokupskom području.

Rad PTT sekcije bio je ograničen na manje radova, dok na podizanju novih linija i udaranju stupova uslijed velike zime i snijega nije rađeno. Pošto je rad pošta na svim područjima bio sveden na bivše poštanske pravilnike, osim na Žumberačkom i Karlovačkom području, to je sada upućen sa strane saobraćajnog otsjeka pomoćnik šefa sekcije, da rad pošta i na ova dva područja prevede na isti pravilnik.

Transportna sekcija, kao i uvijek, tako i u prošlom mjesecu, imala je izvršiti veće prevoze žita i ostale hrane, kao i raznog drugog materijala, na svim područjima. Najveće teškoće u ovom radu činila je slaba ishrana i iscrpljenost konja koje ima narod, tako da će u idućim mjesecima pitanje prevoza konjskom spregom biti još veći problem. Unatoč toga svi potrebni prevozi bili su izvršeni. Prevaljeno je 168. 956 km puta, preveženo hrane i ostalog 914.859 kg sa ukupno 8.232 kolska prevoza. Stanice za snabdevanje kamiona gorivom raspolažu sa 44.840 kg drva i 14.600 uglja.

Sekcija za nadzor i održavanje komunikacija u prošlome mjesecu svodila je uglavnom svoj rad na čišćenje komunikacija od snijega. U tim radovima očišćeno je 293 km ceste, izrađeno 338 mimoilaznica, očišćen 51 most, 306 propusta, 381 stup, 951 kolobran. Za taj rad je utrošeno 4.587 radnika i 146 stočnih nadnica.

Pod komandom ovog otsjeka nalazi se vozarski eskadron sa 16 pari konja, koji služi uglavnom za prevoz hrane, a u sastav ovog eskadrona dolaze i eskadroni komandi područja. Pored toga otsjek ima 3 saugas kamiona, koji mu mnogo olakšavaju prevoz hrane i ostalog materijala, a ujedno služe za obučavanje na saobraćajnom kursu koji vodi ovaj otsjek.

Tehnički otsjek

Rad ovoga otsjeka krenuo je u zadnje vrijeme na bolje. Dosadanji šef industrijske sekcije drug poručnik Dobrijević smijenjen je, jer nije u radu zadovoljavao i na njegovo mjesto postavljen je novi drug, koji se prilično dobro snašao i očekuje se da će rad ove sekcije moći mnogo više dati nego ranije. Ova sekcija rukovodi neposredno sa radionicom br. 4, gdje radi ukupno 79 drugova. U prošlom mjesecu ova radionica izradila je 44 samara, 367 vijaka i matica, 1.750 zvjezdica, 300 kašika, 25 karbitlampi, 25 vezova za skije, 4 osovine, 25 lagera, 95 kom. raznog posuđa, 25 ogrijevnih peći, 25 kolenringa i popravila 3 topa. Također je popravljeno nekoliko bacača, protuavionski mitraljez, puškomitraljeza, pušaka, šmajsera, pisaćih mašina itd.

U radionici Bešlinac rade 64 druga i u prošlom mjesecu izradila je: 126 peći i šparheta, 25 dijelova za tenk, 400 kašika, 7 lagera za mlin, 1 mašina za užare, 1 kotao za lijevanje, 200 kom. čavala i oko 1.800 raznih drugih predmeta. Popravljeno je 48 šmajsera, 25 karabina, 2 topa, nekoliko pištolja.

Po građevinskoj sekciji postignuti su u prošlom mjesecu ovi rezultati: izgrađena su 2 mosta, 3 zgrade, 1 sušionica za kukuruz, 1 peć za sušenje i kuhanje skija, električna centrala u Cetin Gradu, sazidano 6 peći, formirana je automehanička radionica u Topuskom, otesano je 2.582 kom. željezničkih pragova, dovršena je pilana u selu Brezovici i raznih drugih građevinskih predmeta.

Pod komandom ovoga otsjeka nalazi se radni bataljon koji broji na licu 105 drugova, od kojih je sada 20 prebačeno za pomoć oko transporta žita iz Posavine, uglavnom nestručnih radnika. U prošlom mjesecu bataljon je izgradio 2 zgrade, ukupne površine 85 m², popravljeno 2 zgrade, napravljeno 13 kreveta, 51 sanduk i raznog drugog materijala. Osim toga otsjek vodi tehnički kurs, od kojih je jedan završen prošlog mjeseca od 40 slušača i nastavio drugi sa 33 slušača.

Pred otsjek je postavljeno da se tehničke radionice razviju u što više grana i pojačaju sa stručnim radnicima, kako bi kapacitet mogao biti što veći, a kursevi da se dalje nastavljaju, kako bi se što više vlastitim odgojem osposobilo stručnog osoblja za rad u radionicama.

III. *Organizaciono stanje Komandi područja i rad po referadama*

U prošlom mjesecu organizacione promjene na područjima bile su ove:

Banijsko područje: Za komesara Komande mjesta Kostajnica postavljen je drug Vouk Stanko, dosadanji zamjenik komandanta Petrinjske komande, a na njegovo mjesto postavljen je drug Hrelac Ivan, upravnik pilane Despot, dok je prijašnji komesar Komande mjesta Kostajnica razriješen dužnosti i stavljen na raspolaganje Okružnom NOO-u Banija, budući je po zanimanju geodet.

Bihaćko područje: Razriješen je dužnosti referent ekonomije i stavljen na raspolaganje Ekonomskom otsjeku KVO, a mjesto njega postavljen je drug Delić Dušan. Postavljen je za komandanta Komande mjesta Cazin drug ....[8], do sada na dužnosti komandanta bataljona u Unskoj operativnoj grupi, pošto zbog dobivene rane nije mogao više da bude u operativnoj jedinici.

I. *Kordunaško područje:* Smijenjen je referent ekonomije drug Nikola Fićur i postavljen za člana ekonomskog otsjeka KVO. Na njegovo mjesto postavljen je drug Mrkić Dragan, dosadanji pomoćnik referenta ekonomije.

II. *Kordunaško područje:* Na ovom području tokom prošlog mjeseca nije bilo organizacionih promjena.

Pokupsko-turopoljsko područje: Razriješen je dužnosti dosadanji referent naoružanja i upućen u 34. diviziju na raspolaganje. Njegovu dužnost preuzeo je dosadanji komandant Komande mjesta Pisarovina. Razriješen je dužnosti referent tehničke sekcije i na njegovo mjesto biće postavljen drugi drug. Rasformirana je Komanda mjesta Pokupsko. Komandant te Komande mjesta postavljen je za komandanta Komande mjesta Pisarovina, a komesar postavljen je za komesara Komande mjesta Orleković. Dosadanji komesar ove komande upućen je u 34. diviziju. Zamjenik komandanta Komande mjesta Pokupsko postavljen je za zamjenika komandanta Komande mjesta Pisarovina, a zamjenik Komande mjesta Pisarovina postavljen je za nastavnika podoficirskog kursa.

Žumberačko područje: Smijenjen je zamjenik komandanta područja i postavljen za komesara Turopoljskog područja. Također je smijenjen zamjenik komandanta Komande mjesta Sošice Ljepović Stevo i postavljen za komandanta radnog bataljona. Na njegovo mjesto postavljen je drug Kukulj Jure, dosadanji komandir čete bolničke straže.

Na *Karlovačkom području* nije bilo organizacionih promjena tokom prošlog mjeseca.

Rad Komandi područja u celini kreće se povezano u smjeru zadataka koji su postavljeni pred otsjeke KVO, i po svim sektorima rada moglo bi se reći da su po područjima

[8] Ime je izostavljeno u originalu.

postignuti povoljni rezultati. Po svim linijama, kako u organizacionom tako i u vojno-političkom pogledu, Komande područja stoje danas mnogo bolje nego ranije. Također je postignuto i to, da se kod Komandi područja razvio u dovoljnoj mjeri osjećaj odgovornosti, što se vidi po rješavanju zadataka i problema i po postignutim uspjesima, i uopće po načinu na koji Komande područja shvaćaju i primaju pojedine zadatke koji se pred njih postavljaju. Nije se još dogodio slučaj, da je jedna od Komandi područja primljeni zadatak ostavila neriješen ili da ga je zanemarila. Kod svih Komandi područja ima električno osvjetljenje, a isto tako gotovo i u svim odjeljenjima bolnica. Tehničke i druge radionice formirane su po svim područjima i od strane komandi poklanja im se mnogo pažnje i one se stalno povećavaju i pojačavaju svoj kapacitet.

IV. *Organizaciono stanje i djelatnost partizanskih straža*

U vojničkom pogledu čete partizanske straže prilično dobro stoje. Mnoge od njih već su danas dorasle da ih se komotno može uvesti u novo oslobođene gradove. U tome još najslabije stoje neke Komande mjesta Turopoljsko-pokupskog područja. Inače straže Žumberačkog, Karlovačkog područja neprekidno su na terenu i često puta dolaze u sukob sa neprijateljem. Isto tako na Bihaćkom području straža Komande mjesta Bužim uspješno je odbila jedan trup, nanesavši neprijatelju gubitke od nekoliko mrtvih i ranjenih, što je podiglo i ugled ove komande u očima naroda, pošto je ranije već jednom ova komanda bila razbijena i protjerana od jednog trupa koji ju je napao. U prošlom mjesecu također su straže imale uspjeha i u čišćenju dezertera. Tako je na Banijskom području uhvaćeno *174*, I. Kordunaškom *75*, II. Kordunaškom *76*, na Bihaćkom *152*, Turopoljsko-pokupskom *101*, Žumberačkom *163*, dok Karlovačko nije u svom izvještaju navelo broj uhvaćenih dezertera. Svi pohvatani dezerteri upućeni su u jedinicu. Također je pohvatano dosta švercera i drugih sumnjivih lica.

Brojno stanje Komandi područja:

Banijsko područje ima brojno stanje po spisku *1.850*, od čega otpada na 7 četa partizanske straže 530. Ostalo u radnim jedinicama, radionicama, a najviše je zaposleno oko pomaganja u transportu hrane po ekonomskoj grani.

I. Kordunaško područje ima brojno stanje *1.290*, od čega otpada na 6 četa partizanske straže 332.

II. Kordunaško područje ima brojno stanje 1.093, od čega otpada na 6 četa partizanske straže 311.

Bihaćko područje ima brojno stanje 970 od, čega otpada na 6 četa partizanske straže 310.

Pokupsko-turopoljsko područje ima brojno stanje 959, od čega otpada na 5 četa partizanske straže 314.

Žumberačko područje ima brojno stanje 811, od čega otpada na 6 četa partizanske straže 322.

Karlovačko područje ima brojno stanje 644, od čega otpada na 6 četa partizanske straže 180.[9]

V. *Razno*

Sve straže i radne jedinice po područjima vrlo su slabo obučene, što otežava njihov rad na terenu. Također nekim će se Komandama područja trebati dati pomoć u oružju i municiji.

VI. *Problemi i zadaci*

Glavni zadaci ove Oblasti jesu stvaranje novih zaliha hrane, mobilizacija novog ljudstva i čišćenje dezertera, a jedan od glavnih zadataka Komandi područja je davanje pomoći i zalaganje za što efikasnije sprečavanje epidemije pjegavca, koji se već sada pojavio na svim područjima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik
S.O.

Zamj. Komandanta ppukovnik
S.[10] Bjelajac

M. P.

[11]Na uvid
Načelnicima Ek., Saobr. i
Tehn. odjeljenja GŠH[12]

[9] Opširnije o brojnom stanju, naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva u komandama područja, ustanovama i radionicama Vojne oblasti 4. korpusa NOVJ vidi dok. br. 50.

[10] Stanko

[11] Dopisano olovkom.

[12] Načelnici navedenih odjeljenja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bili su tada: Ekonomskog odjeljenja Dragutin Čokalica, Tehničkog odjeljenja inž. Bogumil Čop, Saobraćajnog odjeljenja Đorđe Pauča.

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. KORPUSA OD 10. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I OPŠTEM STANJU U JEDINICAMA[1]

Koncept[2]

ŠTAB
XI. KORPUSA N.O.V.
— JUGOSLAVIJE —
Op. br. 51, 10.II.1945.

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec januar 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA:

Na teritoriji ovog Korpusa u toku mjeseca januara bile su slijedeće promjene: njemačka 237. planinska divizija, koja se nalazila na sektoru Hrvatske Istre, rokirala se prema Trstu i dalje prema Slovenskom Primorju, a dijelom prešla je granicu Austrije.

Tri četnička korpusa popa Đuića: 501, 502 i 509 koji su se povlačili iz Dalmacije[3] preko Like i Hrv. Primorja dislocirali su se na području Istre.

188. lovačka njemačka divizija još se uvijek sa svoja tri puka: 137, 139 i 128. artiljerijskim nalazi na sektoru Trst — Kopar — Tržič, Trst — Umag; 136. puk prema nekim podacima krenuo je u pravcu Piave, dok se 138. puk sa svoja tri bataljona nalazi na sektoru Rijeka — Matulje — Rijeka — Urinj — Kraljevica.

Na području Istre neprijatelj u toku mjeseca januara o.g. nije preduzimao ofanzive većeg stila, već je manjim grupama bio vrlo aktivan, te vršio čišćenje terena u cilju uništavanja pozadinskih ustanova i kočenja mobilizacije za NOV.

U Primorju u toku mjeseca nije bilo značajnih promjena. Neprijatelj je bio prilično aktivan, te je preduzimao ma-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39—2, k. 573.

[2] Dopisano mastilom.

[3] O povlačenju četnika iz Dalmacije vidi dok. br. 33; knj. 36, dok. br. 27, 72, 75 i 102.

njim odjeljenjima češće prepade, postavljao zasjede, u čemu je prilično uspijevao.[4]

U Gorskom Kotaru na sektoru Ogulin — Brinje, neprijatelj je bio manje aktivan uslijed vremenskih nepogoda, te nije dolazilo do naročitog sukobljavanja sa našim jedinicama. U cilju rasterećivanja komunikacije Žuta Lokva — Brinje — Ogulin, neprijatelj je prebacio I. Udarnu bojnu 13. hrvatske divizije (ranije 33. ustaške bojne) sa sektora Gospić na sektor Ogulin u cilju angažovanja[5] snaga naše 43. divizije za pomenuti sektor, kako bi komunikacija Brinje — Ogulin bila rasterećena i osposobljena za nesmetan saobraćaj.

U Lici tokom ovog mjeseca nije bilo značajnih promjena. Držanje neprijatelja bilo je defanzivno na svima odsjecima, osim što je sa manjim skijaškim jedinicama vršio ispade u pravcu našeg položaja u cilju izviđanja, prikupljanja podataka o našim snagama i njihovom rasporedu.[6]

Naše jedinice u toku mjeseca januara nisu preduzimale ofanzivne akcije uslijed velikog snijega, te se rad sveo na patrolna izviđanja, prikupljanje podataka o neprijatelju i na vojno-političku nastavu.

II. ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA SA NJIHOVOM OCJENOM.

Korpus se sastoji iz: štaba, jedinica pri štabu, art. diviziona korpusa, 13, 35. i 43. divizije.

Štab korpusa je kompletan. Od posljednjeg izvještaja[7] nije bilo nikakovih promjena.

ODSJECI:

Operativni odsjek: mjesto šefa operativnog odsjeka je još upražnjeno. U operativnom odsjeku sada se nalazi kapetan Todorić Simo od ranije i kapetan Hodanić Vjekoslav, koji se vratio iz bolnice i sada vrši dužnost šefa oper. odsjeka. Poručnik Sava Tomić koji je bio na službi u operativnom odsjeku postavljen je za šefa kancelarije štaba korpusa. Rad u odsjeku do sada bio je vrlo slabo razvijen, uslijed nedostatka kadra.

---

[4] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u januaru 1945.

[5] Smisao je: vezivanje.

[6] O aktivnosti neprijateljevih jedinica u Lici u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 10, 116. 121 i 128; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10; reg. br. 39—2, k. 915: operacijski dnevnik 13. NOU divizije.

[7] Redakcija nije pronašla taj izvještaj.

Za referenta inžinjerije postavljen je novo došli drug Devetak Josip (bivši jugoslov. inžinjerski kapetan) koji je dodijeljen od Glavnog Štaba. Pored referenta inžinjerije u odsjeku nalazi se potporučnik Trope Srećko, bivši komandant inžinjerijskog bataljona 13. Ud. divizije, koji se do sada nalazio na bolovanju. Za davanje ocjene o radu referenta inžinjerije bilo bi prerano, jer je novodošli i tek se uvodi u posao.

Za referenta nastave određen je drug Crnković Andrija, koji je ranije vršio dužnost šefa Nastavnog centra ovog Korpusa. Za šefa Nastavnog centra postavljen je drug Hamović Milorad — ranije nastavnik izviđačkog kursa pri Nastavnom centru Korpusa. Mjesto politkomesara još je upražnjeno.

Za nastavnike pri kursu Nastavnog centra postavljeni su slijedeći drugovi: Pavičić Luka — oficirski kurs, povučen iz Nastavnog centra 35. ud. divizije; Tomac Josip — nastavnik iz fiskulture kod svih kurseva, do sada borac 35. ud. divizije; Brnčić Ivan, intendantski kurs, ranije na službi u intendanturi XI. Korpusa; Mikulić Joso, potporučnik, nastavnik u minobacačkom kursu, ranije u Nastavnom centru 35. ud. divizije; Kurtini Ivan, referent fiskulture u XI. Korpusu, ujedno je vršio dužnost nastavnika kursa; Starčević Vilim, potporučnik, Semenčić Mate i Rakić Rudolf, nastavnici pri kursu za vezu povučeni iz Odsjeka za vezu XI. Korpusa.

Referent nastave drug Crnković novo je postavljeni. Marljiv je i pokazuje volju za rad. Rezultati dosadašnjih kurseva pri Nastavnom centru ovog Korpusa zadovoljavaju.

Vojno-Obavještajni odsjek: Za šefa odsjeka čije je mjesto bilo upražnjeno postavljen je kapetan Kovačić Joža, ranije na službi u ob. odsjeku IV. Korpusa. Poručnik Jakešević Franjo povučen je sa dužnosti ob. oficira 43. divizije, a kapetan Mile Pokrajac postavljen je za šefa Obavještajnog punkta Gospić.

Rad u odsjeku kao i na terenu postepeno se popravlja. Velik se nedostatak još uvijek pojavljuje u nestručnom kadru i ljudstvu kao i sredstvima za vezu.

Šef odsjeka je u svom kratkom radu do sada pokazao volju i organizatorsku sposobnost.

Odsjek za vezu: Ovaj odsjek uglavnom je popunjen starješinskim kadrom. Za referenta veze artiljerije postavljen je potporučnik Vojvodić Danilo, bivši komandir čete za vezu pri Štabu ovog Korpusa. Veza u Korpusu još uvijek ne zadovoljava uslijed manjkavosti materijala i nedovoljnog stručnog osoblja. Šef odsjeka kapetan Rajčević Janko prilično se angažirao po svom sektoru rada, ali nema dovoljno širine u svom radu i organizatorske sposobnosti. Na dosadanje nedostatke uka-

zano mu je i u radu data puna potpora ovog Štaba. Radio-veza svakim danom daje bolje rezultate.

Šifrantski odsjek: U ovom odsjeku nije bilo značajnih promjena. Predstoji reorganizacija odsjeka prema formaciji. Rad odsjeka zadovoljava.

Personalni odsjek: Nije bilo naročitih promjena. Na službu u ovaj odsjek povučen je bivši komesar čete 35. ud. divizije poručnik Božanić Nikola — invalid. Šef odsjeka Gašparović Drago dobro se snalazi u poslu tako da posao u odsjeku prilično se razvija. Osjeća se da odsjek u radu sve više se osamostaljuje.

Artiljerijski odsjek: Ovaj odsjek je novoformirani i u razvitku. Za šefa odsjeka dodeljen je major Adamik Rudolf. Pored šefa odsjeka na službu je dodeljen potporučnik Milovan Dupor, do sada oficir pri štabu art. diviziona 13. ud. divizije. Kapetan Bujan Filip do sada na dužnosti u ovom odsjeku, postavljen je za šefa art. odsjeka 13. ud. divizije.

Rad u odsjeku se prilično dobro odvija i ako ima objektivnih poteškoća dosta. Šef odsjeka je marljiv, dobar organizator, ali još nije uspio da upozna prilike i saobrazi svoj rad njima, našto mu je ukazana pažnja. Na svojoj dužnosti do sada zadovoljava.

Intendantura: U toku mjeseca bile su slijedeće promjene: za pomoćnika načelnika postavljen je kapetan Branko Loušin, do sada nastavnik na nižem intendantskom kursu. U profijant intendanture došao je potporučnik Milan Marčetić iz VIII. Korpusa. Formirana je pri intendanturi radna četa od 45 drugova. Drug Brnčić na službi u intendanturi određen je za nastavnika nižeg intendantskog kursa pri Nastavnom centru Korpusa.

Rad u intendanturi u ovom mjesecu nije u potpunosti zadovoljio. Iako su bile velike teškoće za dotur hrane zbog snijega, nisu se iskoristile sve mogućnosti koje su bile i jedinice su gladovale više dana.

Sanitetsko odjeljenje: U toku ovog mjeseca nije bilo značajnijih promjena. Formirana je korpusna kirurška ekipa kojoj je upravnik kirurg dr. Fink. Rad sanit. odjeljenja prilično je oživio, a naročito u organizaciji sprečavanja protiv pjegavog tifusa.

Veterinarski odsjek: Ovaj odsjek je u razvitku. Za šefa odsjeka postavljen je drug Širk Anton, do sada referent veterine ovog Korpusa. U ovom odsjeku kao i po jedinicama osjeća se veliko pomanjkanje stručnog osoblja tako da po divizijama dužnost veterinara vrše marveni bolničari. U ovom mje-

secu otvorena je korpusna marvena bolnica, koju vodi dipl. veterinar dr. Veljko Šmalc, do sada na dužnosti ref. veterine 13. ud. divizije.

Odsjek za naoružanje: Šef odsjeka kapetan Mihovilović Milanko premješten je u 35. ud. diviziju za šefa art. odsjeka. Za v.d. šefa odsjeka postavljen je prijašnji član potporučnik Maravić Ilija, koji se sa voljom i elanom unio u posao.

Vojni sud: U mjesecu januaru nije bilo nikakvih promjena.

Jedinice pri štabu: Prateća četa je kompletna i zadovoljava u svom radu. Značajnijih promjena nije bilo.

Četa za vezu: komandir čete za vezu potporučnik Vojvodić Danilo povučen je u odsjek za vezu, a za komandira ove čete postavljen je vodnik iste čete Zlatković Ivan. Četa je kompletna i u vršenju svoje dužnosti zadovoljava.

Auto-četa: U toku ovog mjeseca nije bilo nikakvih promjena.

Artiljerijski divizion: Dosadanji v.d. komandanta XI. korpusa poručnik Žurčin Živan postavljen je za komandanta art. diviziona 43. divizije. Za v.d. komandanta diviziona postavljen je drug Joco Njegomir, do sada na službi u art. odsjeku Korpusa. Komesar diviziona je drug major Maras Jure, a pomoćnik komesara drug Sekardi Albert, ranije komesar baterije art. diviziona 13. ud. divizije. Divizion još nije kompletan, ali može zadavoljiti.

13. Udarna divizija: U toku mjeseca nije bilo nikakvih promjena. Mjesto operativnog oficira i ađutanta stoji upražnjeno. Rad u Štabu se odvija pravilno i nije bilo većih promjena.

I. brigada: Štab brigade je kompletan. Komesar Stipančić Ivan koji se nalazio kao rukovodioc part. kursa, vratio se na svoj raniji položaj. Načelnik štaba kapetan Platiša Nikola vratio se sa višeg vojnog kursa pri GŠH i primio svoju raniju dužnost. Drugih promjena nije bilo.

II. brigada: Štab brigade je kompletan. Promjene u toku mjeseca bile su slijedeće: načelnik štaba drug Frank Ivan upućen je na viši pješadijski kurs, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan Emil Antić, ranije u Grupi odreda.[8] Ob[avještajni] oficir ove brigade Ivanišević Rudolf povučen je na dužnost u Štab divizije, a na njegovo mjesto postavljen je drug Dobrić Josip. Štab brigade u ovom sastavu može zadovoljiti.

[8] Riječ je o Grupi primorsko-goranskih NOP odreda.

III. brigada: Štab brigade je kompletan. Dosadanji komandant kapetan Kombol Stanko premješten je u I. hrvatsku diviziju KNOJ-,[9] a na njegovo mjesto postavljen je raniji komandant Grupe odreda kapetan Lončar Bogdan. Pomoćnik politkomesara drug Dovečar Fric postavljen je za rukovodioca politodjela 13. ud. divizije, a na njegovo mjesto postavljen je drug Trbović, ranije na dužnosti komesara I. odreda 13. ud. divizije. Za zamjenika komandanta brigade postavljen je kapetan Potrebić Danilo, ranije na službi u VIII. Korpusu.

Štab u ovakvom sastavu je dobar i moći će da zadovolji. Komandant brigade kapetan Lončar slabog je teornog znanja, ali u rukovođenju energičan je i prodoran.

Pionirski bataljon: Na upražnjeno mjesto komandanta bataljona postavljen je poručnik Frbežar Josip, bivši komandant bataljona III. brigade. Za v.d. komesara postavljen je drug Čohar Milan.

Artiljerijski divizion: koji je ranije postojao rasformiran je tako, da su dvije trećine ljudstva i stoke ušle u sastav korpusnog diviziona, a jedna trećina ostala je u Gorskom Kotaru i ušla u sastav art. diviziona 43. divizije. Formiran je novi art. divizion te se vrši popuna ljudstvom i materijalom.

Za komandanta diviziona postavljen je potporučnik Toljagić Bogdan, ranije komandir baterije u 35. diviziji. Za komesara postavljen je drug Mićo Domjan, a za pomoćnika komesara drug Baričević Mato.

Dopunski bataljon: je u formiranju i ima svega jednu četu.

35. Udarna divizija: U Štabu divizije tokom ovog mjeseca nastale su slijedeće promjene: načelnik štaba kapetan Milan Počuča otišao je na viši oficirski kurs, a njegovu dužnost primio je major Trbović Gojko. Za v.d. oper. oficira postavljen je Dronjak Milojko, do tada načelnik štaba II. brigade iste divizije. Dužnost ob. oficira primio je drug Javornik Ivo, ranije ob. oficir I. brigade iste divizije. Ob. oficir ove divizije Zec Radovan premješten je i postavljen na dužnost načelnika štaba II. brigade. Štab je uglavnom popunjen i može izvršavati postavljene zadatke.

I. udarna brigada: Štab brigade je potpun, sem što nedostaje ob. oficir. Dosadanji ob. oficir drug Javornik Ivo postavljen je za ob. oficira štaba divizije. Ovaj štab ne snalazi se u potpunosti. Slabost se osjeća kod komandanta brigade kapetana Gostovića Branka, koji nema dovoljno širine i snalažljivosti u komandovanju. Od Štaba divizije mu je ukazana pomoć, te ima izgleda da će zadovoljiti.

---

[9] Riječ je o Korpusu narodne odbrane Jugoslavije.

II. brigada: Štab brigade je popunjen i kao takav zadovoljava. Od zadnjeg izvještaja nastale su slijedeće promjene: načelnik štaba brigade poručnik Dronjak Milojko povučen je na dužnost oper. oficira iste divizije, a na njegovo mjesto postavljen je drug Zec Radovan, bivši vojnoobavještajni oficir divizije.

III. brigada: U toku mjeseca nastupile su slijedeće promjene: komesar brigade drug Bašić Rudi stavljen je na raspoloženje Štabu XI. Korpusa. Dužnost komesara primio je drug Rapajić Milan. Ovom izmjenom komesara i pruženom pomoći Štaba divizije moći će zadovoljiti.

Artiljerijski divizion: formiran je, ali raspolaže samo sa najpotrebnijim kadrom i materijalom, tako da još uvijek ostaje otvoreno pitanje komandnog kadra i stručnog osoblja. Vrši se popuna materijalom. Za v.d. komandanta diviziona postavljen je poručnik Zorić D. Lazo, za komesara Vujnović D. Jovo, kapetan, a za pomoćnika komesara drug Lukić K. Vojo.

Dopunski bataljon: je formiran i izvodi se nastava po predviđenom planu. Daljnji rad i funkcija ove jedinice ovisit će o uspješnoj mobilizaciji.

43. divizija: U toku mjeseca u ovom štabu bile su slijedeće promjene. Operativni oficir kapetan Mrvoš Rade, koji je privremeno vršio dužnost komandanta I. brigade primio je ponovno dužnost oper. oficira divizije. Vojno-obavještajni oficir poručnik Jakešević Franjo upućen je u Štab korpusa, a na njegovo mjesto postavljen je poručnik Drinković Marko. Za referenta veterine postavljen je drug Sadiković dr Asaf. Za šefa art. odsjeka ove divizije postavljen je kapetan Bursać Đuro. U Odsjeku za vojne vlasti nije bilo nikakvih promjena.

I. brigada: Za v.d. komandanta postavljen je kapetan Vukićević Pero, a za pomoć. politkomesara drug Blažić Vlado, ranije na istoj dužnosti u II. brigadi iste divizije. Za v.d. načelnika štaba postavljen je privremeno poručnik Kadar Josip, ranije komandir punkta Ogulin. Članovi štaba brigade sem komesara svi su novopostavljeni te se ne može dati konačna ocjena, ali ima izgleda da će uz svesrdnu pomoć štaba divizije zadovoljiti.

II. brigada: Pomoćnik komesara drug Vlado Blažić premješten je na istu dužnost u 1. brigadu, a na njegovo mjesto postavljen je drug Mišljenović Milivoj. Za v.d. načelnika štaba brigade postavljen je poručnik Jajić Ignjatije. Za obavještajnog oficira poručnik Mladenić Ivan. Oper. oficir kapetan Klobas Ivan upućen je na kurs te je njegovo mjesto ostalo upražnjeno. Uz pomoć štaba divizije, štab brigade razvit će se i može se očekivati da će zadovoljiti.

III. brigada: U štabu ove brigade nastupile su slijedeće promjene. Komandant brigade kapetan Ivošević Miloš upućen je u Štab korpusa na raspoloženje. Za v.d. komandanta postavljen je kapetan Joka Nikola. Za ob. oficira postavljen je poručnik Tepšić Aćim. Politkomesar drug Deželin Joža poletan je i dobro se snalazi. Uz pomoć štaba divizije dat će se mogućnosti za razvijanje ostalih članova štaba.

Artiljerijski divizion: Za komandanta art. diviziona postavljen je poručnik Curčin Živan, a za politkomesara kapetan Matić Vlado. Za pomoć. politkomesara postavljen je drug Marčelja Josip, ranije pomoć. politkomesara bataljona. Divizion je formiran ali još nedostaje komandnog kadra i stručnog osoblja.

S obzirom da je to novo postavljeni štab, ne može se dati pravilna ocjena.

Grupa istarskih odreda: U toku mjeseca nije bilo značajnih promjena. Bataljoni su podijeljeni na manje čete zbog lakšeg djelovanja i situacije u Istri.

Dopunski bataljon je u razvitku. Za komandanta bataljona postavljen je potporučnik Ličina Savo, za komesara drug Buneta I. Branko, a za ađutanta drug Ružić F. Branko.

Brojno stanje i naoružanje: dostavlja se u prilogu.[10]

Socijalni i nacionalni sastav: dostavlja se u prilogu.[11]

Nastava u jedinicama, školama i kursevima: Nastava po jedinicama izvodi se po nastavnom planu, koji je ovaj Štab dostavio divizijama. Po jedinicama bio je predviđen najviše praktičan rad, ali uslijed vremenskih nepogoda u ovom mjesecu moralo se odstupiti od plana, te se rad sveo na teornu nastavu.

Naročita pažnja je posvećena nižem starješinskom kadru u kojem cilju postoje razni kursevi, radi poprimanja vojničke, stručne i opće naobrazbe, a kod divizija osnovani su dopunski bataljoni kroz koje ima da prođu novomobilisani drugovi, kao i zarobljeni i k nama prebjegli vojnici, kako bi dobili osnov vojnog-političkog znanja.

Slušaoci postojećih kurseva do sada su pokazali dobre rezultate.

Pri Štabu korpusa održavaju se slijedeći kursevi: ofic.-[irski] kurs, izviđački, niži intendantski, minobacački, fiskulturni, kurs za vezu, šifrantski i niži tehnički kurs.[12]

---

[10] i [11] Redakcija nije pronašla te priloge. O brojnom stanju, naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu jedinica 11. korpusa NOVJ u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 118 i 119.

[12] Detaljnije o kursevima koji su održavani u jedinicama vidi dok. br. 65.

Specijalne jedinice:

Izvđačke jedinice: Rad ovih jedinica svodio se uglavnom na manja izviđanja uslijed vremenskih nepogoda. Veliki je nedostatak ovih jedinica što nisu osposobljene za pokret na skijama kao i sam nedostatak skija i ostale opreme. Ujedno ove jedinice do sada nisu pravilno korišćene te im nisu davani odgovarajući zadaci. Na ovo je ukazano svim štabovima od strane Štaba korpusa.

Artiljerijske jedinice: U svim divizijama formiran je po jedan divizion. Vrši se popuna komandnim kadrom, ljudstvom kao i materijalom. Ovaj Štab nastoji svim silama da se ove jedinice u što kraćem periodu osposobe za eventualne zadatke.

Intendantura: ovog korpusa popunjena je sa starješinskim kadrom kao štabovi divizija i brigada, te se svaki dan osjeća sve agilniji rad intendanata, čemu je mnogo doprinijelo održavanje intendantskih kurseva, gdje je drugovima koji su bili zaduženi po ovoj grani ukazata svestrana pomoć i dato im potrebno uputstvo.

Sanitet: U toku ovog mjeseca sanitetska služba je zadovoljila.[13]

Vojno-obavještajna služba iako teži da zadovolji po svom sektoru, nije polučila željenih rezultata. Nedostatak stručnog kadra i ljudstva kao i udaljenost pojedinih sektora od svojih centara u dostavljanju raznih izvještaja zakašnjava. Nedostatak sredstava za javljanje (radio-stanica) u velikom onemogućuju brzi rad po ovoj službi.

Moral, borbenost, ishrana, oprema, zdravstveno stanje jedinica, razni problemi koji se postavljaju:

Moral, borbenost i udarna moć kod naših jedinica na dostojnoj su visini, što se naročito osjeća kod jedinica 13. i 35. divizije. Kod jedinica 43. divizije borbenost se svaki dan sve više izdiže, na što ima naročito utjecaj stručna sposobnost i borbeno držanje starješinskog kadra.

Ishrana jedinica u toku mjeseca bila je vrlo slaba, tako da je uslijed pomanjkanja hrane kondicija boraca znatno opala, te je dolazilo do slučajeva da su vojnici oboljevali od slabosti pa čak i padali u nesvijest.

Oprema i obuća boraca po divizijama prilična je, sem što još nedostaje priličan broj šinjela, donjeg veša i čarapa.

---

[13] O stanju i radu sanitetske službe u jedinicama 11. korpusa NOVJ vidi Arhiv VII, reg. br. 5—1, k. 575: izvještaj Sanitetskog odjeljenja upućen Štabu 11. korpusa NOVJ 10. februara 1945.

Zdravstveno stanje jedinica našeg Korpusa osrednje je. Pojavilo se nekoliko slučajeva pjegavog tifusa, a što je uzrok slabe stambene prilike, nemanje rezervnog veša i miješanje vojske sa pučanstvom. Preduzete su najstrože mjere od strane Saniteta, te se sprečilo daljnje širenje ove epidemije. Bilo je priličan broj slučajeva gripe bez naročitih posljedica.

Problem se još uvijek pojavljuje u pomanjkanju kadrova u jedinicama 43. divizije iako je od strane Glavnog Štaba Hrvatske u tome pružena pomoć.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Šime Balen**

Komandant — generalmajor: **M. Šakić**

M. P.

BR. 21

IZVJEŠTAJ SANITETSKOG ODJELJENJA ŠTABA 11. KORPUSA NOVJ OD 10. FEBRUARA 1945. O ORGANIZACIJI I RADU SANITETSKIH USTANOVA I O ZDRAVSTVENOM STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB XI. KORPUSA NOVJ
SANITETSKO ODJELJENJE
Broj 273.
Dne 10. II. 1945. god.

ŠTABU XI. KORPUSA

A) *Organizaciono stanje.*

U mjesecu januaru nastupile su slijedeće promjene u organizaciji saniteta XI. Korpusa:

1. Iz naših bolnica u Italiji vratili su se major dr. Milan Premru i kapetan doktor Dinko Kozulić. Obojica su raspoređeni na dužnost Oblasnoj vojnoj bolnici — na kirurška odjeljenja.

2. Poručnik doktor Lenzi Luiđi, dermatovenerolog Oblasne vojne bolnice, pušten je u svoju domovinu na jednomjesečni dopust.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1/18, k. 575.

3. Student medicine Rossi, zaposlen u oporavilištu prihvatne bolnice 13. Divizije, također Italijan, na traženje vraćen je u domovinu.

4. Poručnik doktor Senegagliezi vraćen je iz Žumberačke bolnice gdje je bio ostavljen sa našim zaraznim bolesnicima prilikom prebacivanja Korpusa iz Goranskog na Lički sektor[2] i momentalno raspoređen na zarazno odjeljenje XI/2.

5. Zubar drug Lekić, koji nam je stavljen na raspoloženje sa strane Sanitetskog odjeljenja IV. Korpusa raspoređen je [u] Oblasnu vojnu bolnicu, gde vodi zubnu ambulantu.

6. Zubar 35. divizije, drug Montiljo Marušić radi bolesti (akutna upala vena) upućen je u Oblasnu vojnu bolnicu na liječenje.

7. Apotekarski pomoćnik drug Frančić radi nedisciplinovanosti prebačen je iz Centralne apoteke XI. Korpusa u operativnu jedinicu u istom svojstvu — III. brigade 13. divizije.

B) *Higijensko stanje i opće zdravstveno stanje boraca.*

1. Stanovanje.

Smještaj jedinica XI. korpusa u toku mjeseca januara ostao je nepromijenjen, sa svim svojim nedostacima, osim jedinica 43. divizije čije su smještajne prilike vrlo dobre. U Lici se i nadalje smještava po bajtama, drvenjarama i trošnim kućicama. Primorani smo da se stalno miješamo sa civilnim pučanstvom, što je razlog pojave pjegavca među nekim našim jedinicama (Trnovac, Srkašić[3] itd.).

2. Ishrana.

Nije zadovoljila — kako u pogledu količina tako i u pogledu kakvoće. Uslijed velikih vremenskih nepogoda, bio je kroz više tjedana sav saobraćaj ugrožen, pa je doturivanje hrane bilo nedostatno i skopčano sa velikim objektivnim poteškoćama.[4] Jedinice su dobivale samo dva obroka kašice, a nekad i jedan. Često je ista bila neslana i nemasna. Uslijed toga je i fizička kondicija boraca pala, a sljedstveno tome i otporna snaga prema bolestima. Kalorična vrijednost kretala se između 1200—2000 kalorija. Da bi poboljšali ukusnost ishrane i kod naših operativnih jedinica, uveli smo u 13. diviziji i kratki kuharski tečaj. Kada uslijedi redovitije i obilni-

[2] Štab 11. korpusa NOVJ zajedno sa 13. divizijom prešao je iz Gorskog kotara u Liku u prvoj polovini novembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 34, dok. br. 110; knj. 35, dok. br. 2, 58 i 97).

[3] U rejonu Trnovca nalazili su se tada dijelovi 35. NOU divizije, a u Frkašiću dijelovi 1. brigade 13. NOU divizije (vidi dok. br. 67 i 77).

[4] O radu jedinica 8. i 11. korpusa NOVJ na raščišćavanju snijega na komunikaciji Gračac — Obrovac — vidi knj. 37, dok. br. 121.

je sledovanje vidjet ćemo koliko smo u tom pogledu uspjeli. I 43. divizija bori se također sa teškoćama ishrane. U velikoj oskudici mesa a donekle i masti. Bolesti u direktnoj vezi sa ishranom nije bilo.

3. Voda. Odgovara svim higijenskim zahtjevima.

4. Odjeća i obuća.

Odjeća i obuća zadovoljava. Ima još u svakoj jedinici po nekoliko drugova nedovoljno obučenih i obuvenih — specijalno novomobilisani, ali ti nedostaci stalno se uklanjaju novim pošiljkama robe. Rublje još uvijek nedostaje u velikoj mjeri, kao i čarape i rukavice. Da bi sačuvali obuću, a time i noge naših drugova od smrzavanja, potrebno bi bilo riješiti problem maziva za iste.

5. Lična higijena.

Tokom mjeseca naše jedinice uglavnom su se odmarale, i to smo iskoristili u sprovođenju svih mjera lične i opće higijene. Stalno se pere, po mogućnosti i kupa. Sve su jedinice, naredbom štaba Korpusa podvrgnute obaveznom šišanju, brijanju stidnih i pazušnih dlaka, pranju i raskuživanju. Uslijed tih mjera ušljivost je znatno pala. Istim mjerama podvrgnuti su i civili u selima u kojima zajednički borave sa vojnicima. Seoski zdravstveni odbori, koji su u toku ove kampanje protiv pjegavca u svim srezovima postavljeni, još se nisu pokazali dovoljno efikasni, zato i svu higijensku službu preuzeo je na sebe vojni sanitet.

C) *Kretanje zaraznih bolesti i borba protiv njih.*

U toku mjeseca januara imali smo u svemu 33 slučaja pjegavca i to: 13. divizija 4 slučaja, 35. divizija 18 slučajeva, prištapske jedinice Korpusa 3 slučaja (artiljerijski divizion 1, prateća četa 1 i vojni sud 1), auto četa GŠH 1, I. Ličko područje, 1, II. Ličko područje 4, Okružni NOO za Liku 1 i zarobljenički logor u Gračacu 1. Najveći broj slučajeva pada na 35. diviziju, i to prvenstveno na I. brigadu. Kod iste bilo je u četi za vezu 8 slučajeva, u 2. bataljonu iste brigade 2 slučaja, u 3. bataljonu 1 slučaj i 3 slučaja u 4. bataljonu. Sanitet brigade 1 slučaj i štab divizije 2 slučaja. Epidemiološkom anketom utvrđena su 3 izvora zaraze:

1. Prvi izvor bila je četa za vezu, gdje je zarazu donio drug Hrnjak Dane, koji je početkom januara bio na odsustvu u Krbavici, odakle je posjećivao neke svoje rođake u Čanku, među kojima su neki po njegovom pričanju preležali neku jaku influencu. U tom dobu, po našim obavještenjima bilo je sigurnih pjegavaca među civilnim pučanstvom u Čanku.

2. Drugi izvor predstavlja prihvatnu bolnicu 35. divizije u Srednjoj Gori. Tu se nalazio drug Horvatin, koji se zbog visoke temperature nalazio nekoliko dana u odjeljenju za posmatranje iste bolesti. Vatra je pala nakon tri dana i drug je vraćen u jedinicu. (Bez sumnje da se zarazio u odjeljenju za posmatranje, jer je bolest nakon 10-tak dana izbila.)

3. Treći izvor bila je jedna drugarica, higijeničarka u I. brigadi — Petrović Ljubica, koja se je vjerojatno inficirala negdje oko Korenice, kada je kao konačarka sprovađala higijensko preventivne mjere u bajtama u kojima je neprijatelj boravio.

U 13. diviziji među oboljelim drugovima nalaze se izviđači, koji su se sigurno zarazili na »ničijoj zemlji«, gdje neke bajte koriste i naši i neprijateljski vojnici za kratko boravljenje prilikom svojih patroliranja. Od ostalih slučajeva u Komandama područja i drugih ustanova radi se većinom o kuririma, terenskim radnicima i šoferima — drugim riječima o ljudima koji su uslijed svoga zvanja i zaposlenja primorani na česte pokrete i boravke po raznim sektorima. Samo oboljenje ima za sada prilično lagani tok. Nakon 10—14 dana veće ili manje temperature, sa velikim brojem slučajeva bez osipa, nastupa kritični pad temperature i usporeni oporavak. Od 33 slučaja imali smo samo 1 smrtni, dakle mortalitet oko 3%. Do sada nismo zabilježili niti jednu komplikaciju.

Među civilnim pučanstvom pjegavac je poprimio na sektoru Gračaca (Zrmanja — Otrić) kao i na sektoru Gospića epidemični karakter. Epidemija na gračačkom sektoru nastala je još početkom novembra, a u gospićkom kotaru koncem decembra. Glavni izvor zaraze bile su četničke i ustaške bande, koje su se tokom tih mjeseci prebacivale iz sjev. Dalmacije i Centralne Bosne za Krajinu i Liku.[5] Upada u oči dosta veliki mortalitet u općini Zrmanja, gdje se kreće u pojedinim selima između 12—20%. Što nije ni čudno znajući bijedne higijenske prilike u kojima živi i stanuje ondašnji živalj, kao i nedostatak stručne liječničke pomoći.

Na sektoru Gospića zaraza se je uglavnom lokalizirala u općini Medak. Tu je započela u selima Divoselo, Čitluk pa preko Počitelja i Brezika za Papuču, Vrebac, [Vrebački] Pavlovac i Mogorić. Epidemija zadnjih dana jenjava. Tu su naime angažirane i vojne higijenske ekipe, koje sprovode u zajednici sa brigadnim sanitetom sve zaštitne mjere i među civilnim pučan-

---

[5] Njemačke, ustaško-domobranske i četničke jedinice su se povlačile iz Dalmacije pod pritiskom 8. korpusa NOVJ. (vidi dok. br. 33; knj. 35, dok. br. 56; knj. 36, dok. br. 17, 19, 27, 35, 45 i 111).

stvom. Mortalitet je nizak i kreće se oko 4%. Tačni podaci nalaze se u izvještaju šefa vojno-pozadinskog saniteta.

Među jedinicama 43. divizije, kao i na čitavom sektoru Gorskog Kotara, Primorja i Istre nije bilo slučaja pjegavca.

Od ostalih zaraznih bolesti imali smo tokom mjeseca januara dva slučaja trbušnog tifusa među borcima 13. divizije. Radi se o kontaktnoj infekciji, jer baš na tom sektoru bilo je prošlih mjeseci među civilnim pučanstvom nekoliko slučajeva istog oboljenja (kliconoše!).

Od polnih bolesti imali smo 5 slučajeva luesa, i to: 35. divizija 3 slučaja, 13. divizija 1 slučaj, prekomorska brigada (VIII. korpusa) jedan slučaj. Epidemiološkom anketom utvrđeno je, da je drug Silobrčić, referent saniteta III. brigade dok je boravio u novembru mjesecu na Kordunu, zarazio se ne znajući za zarazu iako je imao jasni ulkus durum, a i jedan lijepo izraženi maculo papulozni eksantem. Imenovani drug zarazio je i bolničarku svoje ambulante. Nakon ozdravljenja povest će se prema istom disciplinski postupak. Drugi izvor bila je neka drugarica iz okoline Štaba 35. divizije. Slučaj u 13. diviziji datira još iz Istre. Drug iz prekomorske brigade zarazio se je u Napulju.

Osim toga imali smo i tri slučaja gonoreje, i to dva slučaja iz 43. divizije i 1 slučaj iz 35. divizije. Sva tri slučaja su starijeg datuma i sada se radi o eksarcerbaciji hroničnog procesa. U sanitetskoj četi 35. divizije imali smo dva slučaja morbilla. Malo čudno, ali sigurno (tipičan Koplik, enantem, eksantem, kataralne pojave na očnim veznicama, treneobronhitis i t.d.).

Od ostalih oboljenja imali smo mali broj influenca i dosta običnih nazeba.

Prilikom akcije na Kamensko[6] imali smo i desetak slučajeva smrzotina prstiju nogu, prvog i drugog stepena.

U cilju suzbijanja akutnih zaraznih bolesti u jedinicama i vojno-pozadinskim ustanovama, a specijalno pjegavca uspjeli smo zatalasati široke mase boraca i pridobiti ih za aktivno učešća u ovoj našoj svestranoj kampanji. Da bi naše upute a i naređenja dobili što veći autoritet, izdano je nekoliko naredbi sa strane štaba ovoga korpusa u cilju sprovađanja svih higijensko-preventivnih mjera i to kako u jedinicama koje su samo ugrožene od pjegavca, tako i za jedinice gdje se već pojavio pjegavac. Sve smo ove mjere najvećim dijelom uspjeli

[6] Dijelovi 11. korpusa NOVJ vodili su borbe u rejonu Kamenskog protiv jedinica njemačke 373. legionarske divizije u drugoj polovini decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 3/29—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 22. decembra 1944).

prebaciti i na civilno pučanstvo, specijalno u mjestima gdje zajedno borave sa vojskom. Nesumnjivo, da nailazimo na mnoge teškoće zbog bijednih uslova života naših jedinica, specijalno u pogledu stanovanja, nedostatka rublja, sapuna itd., itd. Jedan razlog što se je u I. brigadi 35. divizije pojavio najednom veći broj oboljelih od pjegavca jeste i stručna nespremnost dotičnog referenta saniteta brigade. Dotična drugarica nije kriva, jer nije niti student niti ljekar. Nedostatak je u manjkavosti našeg kadra. Iako smo već prije 3 mjeseca tražili nekoliko studenata medicine, koji bi podigli stručni nivo rada u našim brigadama — sa strane GŠH još do danas nismo ih dobili. Sličan primjer stručne nespreme pokazuje i drug Silobrčić, koji iako [neko] nosi jasne i vidljive znakove luetične infekcije na sebi nije u stanju uslijed neznanja da ih utvrdi. Mi nastojimo i preko referenata saniteta divizija, a i nas samih — članova Sanitetskog odjeljenja Korpusa, da čim više budemo na terenu i da pomognemo tamo gdje ustreba stručni liječnički pregled i savjet. Ali uslijed velikih razdaljina i teških saobraćajnih veza, često smo u nemogućnosti. Zato smo mišljenja da je apsolutno potrebno da svaka brigada, kad već nema liječnika, da ima barem starijeg i iskusnijeg medicinara za referenta brigade.

U cilju aktiviranja civilnog pučanstva u borbi protiv pjegavca, a shodno naređenju GŠH održana je i konferencija sa predstavnicima vojnih i civilnih vlasti. Organizirani su odbori počam od Okružnog do seoskih. Dat je detaljan plan rada tim odborima i svestrana pomoć sa strane vojnog saniteta, ali po svim dosadašnjim rezultatima njihov rad je još mlitav i nedorastao danom zadatku. Prema naknadnom naređenju Sanitetskog odjeljenja GŠH angažirao se je vojni sanitet u ovoj kampanji protiv pjegavca u potpunosti, tako da je sada ne samo savjetodavni organ, već i glavni nosilac cjelokupne borbe i kod civilnog pučanstva. To su ogromni problemi i verujem da ćemo ih teško riješiti sa potpunim uspjehom, ako nam se ne pruži puna podrška i sa strane civilnog saniteta, koji je do sada apsolutno slab i nedorastao svome zadatku. (Na ovom sektoru bila bi potrebna za potrebe civilnog saniteta najmanje 3 agilna liječnika.) S druge strane potrebna nam je svestrana pomoć naših tehničkih otsjeka područja i odjeljenja vojne oblasti radi izgradnje potrebnih higijenskih postrojenja, tj. raskužnih stanica. U ovom potonjem smislu održane su i konferencije sa predstavnicima tehničkih odjeljenja u sanitetskom otsjeku ovoga Korpusa. Već se vide i pojedini plodovi ovih zajedničkih napora u vidu dovršavanja izgradnje raskužnih stanica u Korenici, Udbini, Ričicama, Gračacu i Obrovcu — na tim našim glavnim saobraćajnicama. Pristupilo se je i

izgradnji suhih komora u pojedinim brigadama i Komandama područja. Svakim danom se osposobljava veliki broj buradi u korpusnoj sanitetskoj četi, koja se zajedno sa higijenskim ekipama šalju na ugroženi teren. Tek zadnjih dana kada je vojni sanitet preuzeo izvještajnu službu prijave zaraznih bolesti i kod civila u svoje ruke, počela je bolje funkcionisati obavještajna služba.

Da bi u vojnim jedinicama naša kampanja bila što uspješnija, raspisali smo i natjecanje među našim divizijama. Drugovi se stalno putem usmene i pismene propagande upoznaju sa opasnostima koja im prijeti od pjegavca. Na svakom mjestu, na svakom koraku uz punu podršku vojno-političkih rukovodilaca vrši se propaganda. Dobro nam dolazi i propagandni materijal, koji nam redovno šalje Sanitetsko odjeljenje GŠH.

D) *Funkcionisanje saniteta u operacijama.*

Operacije većeg opsega nije bilo. Sve se je svodilo na male akcije pojedinih bataljona i na nasilna izviđanja. Tako je III. brigada 35. divizije imala jednu omanju akciju na Leskovac.[7] Druga akcija bila je na Gradinu kod Kamenskog, koju su također vodili bataljoni 35. divizije. Evakuacija ranjenika bila je teška zbog dubokog snijega i vremenske nepogode. Sanitet je uglavnom zadovoljio.

E) *Rad kirurških ekipa.*

Tokom prošlog mjeseca cjelokupni rad divizijskih kirurških ekipa sveo se je na kiruršku obradu nekoliko rana i prijeloma. Mnogo aktivnija bila je korpusna kirurška ekipa koja je momentalno u sastavu područne vojne bolnice XI/2. Iz izvještaja koji prileži,[8] vidjet će se i par uspjelih većih intervencija. Čitav ovaj mjesec upotrijebili smo u kompletiranju naših kirurških ekipa, a specijalno korpusne kirurške ekipe. Ona je sada snabdjevena sa instrumentarijom, odabranim osobljem, potrebnim sanitetsko-apotekarskim materijalom i drugim najnužnijim potrebama. Istovremeno smo u sklopu sanitetskog odjeljenja Korpusa obrazovali korpusnu sanitetsku četu. Ona se za sada sastoji iz jednog evakuacionog voda i jedne higijenske desetine. U svemu od 36 boraca (uslijed malobrojnog stanja naših jedinica). Svi rukovodioci te čete poslani su u sanitetsko-podoficirsku školu. Za ostale pripadnike iste održavamo jednomjesečni kurs. Četa iako je brojčano dosta

[7] Riječ je o borbi koju je 3. brigada 35. NOU divizije vodila kod Plitvičkog Leskovca protiv dijelova njemačke 392. legionarske divizije 6. januara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/7—2, k. 119/10).

[8] Redakcija nije pronašla taj prilog.

mala, pokazala je već do sada dragocjenih rezultata. Izgrađeno je kupatilo pri štabu Korpusa i savremena raskužna stanica u Korenici. Stalno se izgrađuju burad za raskuživanje u radionicama te čete, kao i potrebne udlage za naše operativne jedinice. Četa prihvata naše ranjenike kao i ranjenike ostalih korpusa koji se prebacuju kroz naš sektor, te ih evakuira do pozadinskih bolnica. Uvjereni smo da će ova četa ubrzo služiti kao primjer ostalim sanitetskim četama, a ujedno poslužiti će nam kao centar za popunu naših kadrova po divizijama (rukovodilaca).

F) *Bolnice.*

1. Prihvatne bolnice. Smještajne prilike ovih bolnica znatno su se popravile, dolaskom na nova odredišta. Prihvatna 13. divizije smjestila se je u Debelom Brdu, a prihvatna 35. divizije u Klašnici. Prihvatna 43. divizije nalazi se oko Kuželja — također dobro smještena. Higijena u istima znatno je bolja. Sve prostorije su okrečene, nužnici uređeni, raskužne stanice propisno izgrađene. Svaka bolnica ima svoje izolaciono odjeljenje, odjeljenje za kirurgiju, interno odjeljenje, proširena zarazna odjeljenja i rekonvalescentno odjeljenje. Zarazna odjeljenja smo proširili kako bi izbjegli dugim transportima sijanje zaraze. I ove kao i ostale naše bolnice, osim Oblasne, osjetile su nedostatak u hrani, a specijalno u dijetalnoj ishrani. Nema riže, bijelog brašna, čaja i šećera. Stručni rad je na osrednjoj visini. Odnosi su zdravi. Osiguranja dostatna. Administracija nedovoljna uslijed nedostatka kancelarijskog materijala. Brojno stanje ovih bolnica kreće se između 80—120 ranjenika i bolesnika.

2. *Područne bolnice.*

a) Područna bolnica XI/2. I u ovoj bolnici stanje se popravlja. Stručni nivo se podiže kao i higijena u istoj uglavnom zaslugom agilnoga doktora Finka. Tako da je u vrlo kratko vrijeme formirana ranjenička prihvatnica, raskužna stanica sa kupatilom, nova kuhinja itd. Ishrana je osrednja. I ovdje nedostaju artikli za dijetalnu ishranu. Oprema sanitetsko-apotekarskim materijalom je dovoljna. U bolnici vlada drugarstvo i harmonija u radu između liječnika i komesara. Kad bi mogli ovoj bolnici da popunimo inventar (kreveti, rublje, osvetljenje), osiguramo dobru ishranu, specijalno dijetsku, zatim kad bi mogli da obučemo i odjenemo bolničko i stražarsko osoblje, onda bi se bolnica mogla staviti uz bok oblasne. I ovoj bolnici kao i ostalim nedostaje sapun. Brojno stanje bolnice kreće se oko 150 ranjenika.

b) Područna bolnica XI/5.

Promjena u toj bolnici prošloga mjeseca nije bilo. Smještaj dobar, stručni rad osrednji (uglavnom mala kurirgija), higijena dobra, ishrana osrednja, osiguranje dovoljno, odnosi zdravi. Ova bolnica ima slijedeće potrebe: Upotpunjavanje kirurškog instrumentarija, snabdijevanje bolnice sa specijalnim artiklima ishrane i upotpunjavanjem bolnice još nedostatnim inventarom (plahte, slamarice, ćebad, kreveti).

3. *Oblasna vojna bolnica.*

Smještaj je bolnice vrlo dobar. Ishrana jednolična ali obilata, higijena se znatno popravila (svi nužnici se pretvaraju u čučavce, zbog nedostatka vode), osvjetljenje je uvedeno, a obećana je i nafta (1000 kg. mjesečno) sa strane štaba VIII. Korpusa kao i ugljen za ugrijevanje bolničkih prostorija. Inventar bolnice se svakim danom popunjava. Snabdjevenost sa lijekovima, sanitetskim materijalom dostatna. Dolaskom doktora Kozulića i doktora Premrua i stručni rad se brže i pravilnije odvija. Sam rad je na visini, jedino sam primijetio pri obilasku iste tri nedostatka:

1. nemogućnost sprovađanja transfuzije krvi, 2. neupotreba gazgangren seruma u terapiske svrhe i 3. nemogućnost aktivnog liječenja tuberkuloze u našoj bolnici. Na zajedničkim konferencijama pretresana su mnoga aktuelna pitanja pa i ova potonja. Angažirana je straža bolnice kao i stručno bolničko osoblje kao dobrovoljni davaoci krvi. U pogledu aktivnog liječenja tuberkuloze pluća (kolaps terapija, tj. pneumotorax, frenico exaereza, pneumoliza itd.) složili smo se da bi intervencijom Sanitetskog odjeljenja GŠH bila osnovana za sada na teritoriju VIII. Korpusa jedna bolnica u koju bi se sklonili tuberkulozni bolesnici sviju zainteresovanih korpusa. U toj bolnici pored dobrog interniste trebao bi biti uz potreban rentgen aparat i dobar stručnjak kirurg za grudnu kirurgiju (doktor Komljenović, dr. Neubauer ili koji drugi).

Odnosi među liječnicima i komesarima pojedinih odeljenja vrlo su dobri. Pomoćno stručno osoblje je dostatno, te vrši svoju dužnost savjesno. Ima po koji slučaj nedisciplinovanosti, ali taj se u zametku riješava. Osiguranje bolnice je dostatno, administracija još uvijek nije na visini.

Pri oblasnoj vojnoj bolnici radi i sanitetska podoficirska škola. I. klasa započela je svoj jednomjesečni kurs po jedinstvenom programu raspisanom sa strane Sanitetskog odjeljenja GŠH. Komandu škole sačinjava komandant i komesar škole. Nastavnici su liječnici i komesari pojedinih odjeljenja. Polaznika ima 30.

G) Kadrovi. U cilju usavršavanja i popunjavanja sanitetskog osoblja održavaju se mnogobrojni kursevi kao: Kursevi za četne bolničare pri svim divizijama, za bolničko osoblje u svim bolnicama. Kurs za bataljonske referente pri područnoj bolnici XI/2. Pri oblasnoj vojnoj bolnici gore spomenuta podoficirska sanitetska škola. Kursevi za instrumentarke pri područnoj bolnici XI/2 i XI/5 kao i pri oblasnoj vojnoj bolnici. I nadalje šaljemo drugove u sanitetsku oficirsku školu i u školu za zdravstvene nadzornike pri GŠH. Za sada još uvijek upućujemo naše apotekarsko osoblje na kurs za apotekarske pomoćnike u centralnu apoteku IV. Korpusa.

H) *Odnosi.* Odnosi među sanitetskim kadrom s jedne strane i vojno-političkim rukovodstvima s druge strane dobri su. Odnosi između liječnika i komesara svakim su danom sve bolji, kao i između ovih potonjih i stručnog pomoćnog sanitetskog osoblja. Ophođenje sa ranjenicima drugarsko je. Odnos prema civilnom sanitetu na žalost još uvijek je jednostran, tj. na svakom koraku pružamo im punu pomoć i podršku, ali od njega još nemamo nikakve pomoći ili je ista sasma neznatna. Naprotiv, ne možemo vjerovati kako se malo pažnje posvećuje sa strane ZAVNOH-a civilnom sanitetu ovoga kraja. Stalno tražimo da se pojača civilna sanitetska služba; što je vrlo aktuelno baš sada u kampanji protiv pjegavca. Međutim do sada to pitanje ostalo je neriješeno.

I) Sanitetska oprema. Dolaskom materijala iz Bari-a kao i bacanje istog od strane saveznika u Gorskom Kotaru, zadovoljene su uglavnom naše potrebe. Detaljniji izvještaj vidi se iz izvještaja apotek. referenta ovog Korpusa.

J) *Fiskultura.* U cilju sprovođenja fiskulture u našim jedinicama i stvaranja jednog solidnog kadra instruktora i nastavnika održan je jedan desetodnevni tečaj za instruktore fiskulture. Kursu je prisustvovalo 10 slušalaca iz brigade. Uspjeh je bio vrlo dobar. Drugovi su upućeni u jedinice, da u zajednici sa komandnim kadrom sprovađaju fiskulturu. Nastavnom centru našeg Korpusa dali smo također jednog instruktora koji je zadužen sa radom fiskulture u tom centru. Pri svim našim štabovima održava se propisana tjelovježba. Na izviđačkom kursu kao i u pratećoj četi i četi za vezu Korpusa održavaju se specijalni skijaški kursevi. Dolaskom ljepših dana biti će nam omogućeno i sprovođenje raznih sportova na terenu specijalno iz područja lake atletike.

K) *Plan daljeg rada.* 1) Otvaranjem očnog odjeljenja Korpusne vojne bolnice povisit ćemo stručni nivo u istoj. 2) Dolaskom obećanih studenata medicine podići ćemo stručni

nivo u našim brigadama kao i u kirurškim ekipama divizija. 3) Dolaskom epidemiologa dr. Švalbe pojačati ćemo cjelokupnu službu u našem korpusu a specijalno službu suzbijanja akutnih zaraznih bolesti. 4) Otvaranjem jednog odjeljenja za grudne bolesnike u sastavu jedne od bolnica VIII. Korpusa riješiti ćemo problem smještaja i liječenja tuberkuloznih bolesnika. Molimo Sanit. odjeljenje GŠH da poradi kod zdravstvenog odsjeka ZAVNOH-a dolazak makar triju liječničkih sila na teritorij Like radi pojačanja civilne sanitetske službe u istoj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:
Šime Balen **M. P.**

Komandant
general-major
M. Šakić

Načelnik — major:

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DIVERZANTSKOG ODREDA OD 10. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O DIVERZIJAMA NA PODRUČJU SJEVERNE HRVATSKE[1]

ŠTAB
III. DIVERZANTSKOG ODREDA
GRUPE DIVERZ. ODREDA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 38/45
Dana 10. II. 1945 g.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«[2]

Izvještaj o izvršenim akcijama na dolje navedenim komunikacijama od 25. I. 45. — 10. II. 1945 g. kao i onima koje su prije izvršene, a o njima nisu stigli podaci.

20. I. 45 g. U Zagrebu u Supilovoj ulici postavljena mina od koje su ubijena 3 agenta (ustaše). Ovom akcijom su rukovodili i izvršili ju dva borca 2. čete. Akcija je izvršena pod teškim okolno-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29—3, k. 557.
[2] U originalu dopisano mastilom.

stima, zbog jake neprijateljske kontrole samoga grada. Utrošena je 1. magnet mina.

21. I. 45 g. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Rovišta i Cirkvene uništeno je 120 šina i dignut i most dug 6 m. Akcijom je rukovodio zamjenik komandanta II. Bataljona Radošević Drago, sa dva komandira, 3 vodnika, 2 delegata, 4 desetara, i 29 boraca. Akcija izvršena bez ikakove smetnje i ako banda daje jaka osiguranja po pruzi. Utrošeno je 120 kg. [eksploziva], 65 štapinskih kapsla, 70 m. brzo gorećeg štapina, 15 m. sporogorećeg štapina.

21. I. 45 Na pruzi Varaždin — Koprivnica kod Ludbrega, dignut je u vazduh 1 most dug 5 metara. Akcijom je rukovodio vodnik 2. čete Krčmar Adam, sa još 5 drugova. Ova akcija izvršena [je] pod dosta teškim okolnostima, pošto neprijatelj daje jaka osiguranja po ovoj pruzi. Utrošeno je 40 kg. eksploziva, 3. štap. kapsla, 2 m. brzogorećeg štapina.

22. I. 45 Na cesti Zagreb — Varaždin, između Sv. Ivana Zeline i Komina, postavljene su dve anti-tenk mine, od kojih daljnjih podataka nemamo.

22. I. 45. Na pruzi Zagreb — Bjelovar između Prikraja i Vrbovca, postavljene su dve pješadijske mine. Daljnjih podataka nemamo.

22. I. 45 U selu Luka opć. Ludbreg susreli smo se sa nadmoćnijim neprijateljem, bio je 1 ubijen i dva ranjena neprijateljska vojnika. — Akcijom je rukovodio komandir 1. čete Đuretek Vlado, sa još 10 drugova. Utrošeno je 200 šmajserskih, 50 puščanih metaka.

22. I. 45. Na cesti Koprivnica — Varaždin, kod Malog Bolfana dignut je u vazduh njemački kamion sa vojskom. Isti je potpuno uništen. Istoga dana dignuta su u vazduh civilna kola, sa civilom, koji je išao u uporište. Kola, konje i civila mina je raznijela. Akcijom je rukovodio vodnik 2. čete Mato Lončarić, 1. desetar i 3 borca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto nije bilo nikakvih smetnji prilikom izvršavanja te akcije. — Utrošene su 4 antitenkovske mine.

22. I. 45. Na cesti Vrbovac — Božjakovina, kod šela Lonjice, dignut je u vazduh drveni most dug 12 m. Daljnjih podataka nemamo.

24. I. 45. g. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga kod Graberja, ubijen je 1 domobran, od šrapnel-mine, a za 3 još nemamo podataka. Utrošene su 4 šrap. mine.

24. I. 45. Na cesti Koprivnica — Varaždinske Toplice, na rijeci Bednji, dignut je u vazduh cestovni drveni most dug 25 m. Sa akcijom je rukovodio pom. komesara 2. čete Golubović Ivan, jedan vodnik, 1 delegat, 1 desetar, 11 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto smo se morali probijati kroz neprijateljske zasjede do mosta, a isto kod mosta 100 m. bila je zasjeda. Utrošeno je 120 kg eksploziva, 6 štap. kapsli, 30 m. brzogorećeg štap., 1 m. sporogor. štap.

24. I. 45. Na cesti Koprivnica — Križevci dignuta su u vazduh dva mosta, 10 i 6 metara. S akcijom je rukovodio komandir 2. čete Vitas Branko, sa 1 vod., 1 desetarom [i] 4 borca. Akcija je vršena pod lakim okolnostima, jer neprijatelj po noći ne može dovoljno kontrolisati cestu. Utrošeno je 70 kg. ekspl., 6 rad. kapsli i 1 m. sporogorećeg štapina.

24. I. 45. g. Na cesti Ludbreg — Varaždinske Toplice, dignut je u vazduh betonski most. Utrošeno je 160 kg. eksploziva, 3 štap. kapsla, i 1 met. sporogorećeg štapina.

24. I. 45. g. Na cesti Koprivnica — Križevci kod sela Majurca, dignuta su u vazduh dva mosta 12 i 6 metara dugi (betoski). Sa akcijom je rukovodio zamj. komandanta II Bataljona, Radošević Drago. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 100 kg. eksploziva, 6 štap. kapsli, 1 metar sporogorećeg i 2 m. brzog štapina.

24. I. 45. g. Pripucali smo na Varaždinske Toplice, poslije toga banda je tukla iz svega oružja čitavu noć. S akcijom je rukovodio pomoćnik polit. komesara 2. čete Golubović Ivan sa još 12 drugova. Utrošeno je 120 mitr. i 400 šmajserskih metaka.

25. I. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Vojnog Križa uništeno je 20 šina.[3] Sa akcijom je rukovodio pom. polit. komesara II. Bataljona Kapusta Drago, sa još 10 drugova. Akcija je izvršena pod vrlo teškim okolnostima, pošto je neprijatelj imao jake zasjede na pruzi. Sam prelazak preko ceste bio je težak, a dolazak na prugu trebalo je rastjerati zasjedu i zapaliti mine. Poslije detonacije mina, banda je tukla iz Novo-Selca[4] i iz Križa sa brzometnim topovima i sa svim oružjem, dulje vremena, dok mi smo se povukli bez ikakovih gubitaka. Utrošeno je 20 kg. eksploziva, 20 štap. kapsli, 10 m. brzogorećeg, 2 metra sporogorećeg štapina, 10 temp. olovki.

25. I. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga između Kutine i Volodera, dignut je u vazduh kamion sa vojskom.[5] Isti je potpuno uništen, što se znade ima mrtvih od postavljenih mina 31 neprijateljski vojnik i 10 ranjenih, a dok ih ima i više, ali nismo mogli doznati. S akcijom je rukovodio vod.[nik] 2. čete II. Bat. Krčmar A. sa 10 boraca, 1 delegat, uz osiguranje Mosl.[avačkog] Odreda. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima pošto smo imali osiguranje prilikom postavljanja mina. Utrošeno je 12 antitenkovskih i 15 šrapnel mina.

25. I. 45. Na cesti Garešnica — Bjelovar kod Ladislava dignuto je u vazduh 5 cest. mostova duljine 5 — 12 m. Akcijom je rukovodio vodnik 1. čete Knez Ivan, 1 delegat, sa 5 boraca. Akcija je izvršena pod povoljnim okolnostima. Utrošeno je 200 kg ek.[sploziva], 10 štap. kapsli, 5 met. brzogorećeg i 2 metra sporogor. štap. — Ova akcija je izvršena uz pomoć 1. čete Mosl. Odreda.

25. I. 45. Na cesti Dugo Selo — Bjelovar, između Vrbovca i Gradeca, dignut je u vazduh armirano-betonski most dug 12. m. Sa akcijom je rukovodio komandir 1. čete Vitas Branko sa još 10

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 109.
[4] Na karti 1:100.000: Novoselec.
[5] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. januara 1945.

boraca. Utrošeno 40 kg. eksploziva i 5 štapinskih kapsla, 1 metar sporogorećeg štapina.

25. I. 45. Na pruzi Koprivnica — Varaždin, uništeno je 70 šina, sa akcijom je rukovodio zamjenik komandanta II. Bataljona drug Radošević Drago, komandir 2. čete, 2 vod. i 1 delegat, dva desetara, 16 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima pošto smo imali osiguranje 1. četu Kalničkog Odreda. Utrošeno 105 kg. eksploziva, 25 štap. kapsli, 70 met. brzogorećeg i 10 met. sporogorećeg štapina.

26. I. 45. Pripucali smo na ustašku posadu u selu Čukovcu opč.[ina] Ludbreg, sa akcijom je rukovodio zamjenik komandanta Drago Radošević, sa još 10 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto smo se privlačili nekoliko sati do samog uporišta. Utrošeno je 200 šmajserskih i 40 puščanih metaka.

26. I. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga između Kutine i Volodera, dignut je u vazduh betonski most dug 8 m., akcija je izvršena pod lakim okolnostima pošto smo imali osiguranje od II. Bataljona Mosl. odreda. Utrošeno je 50 kg. eksploziva, 4 štapinske kapsle, 2 m. brzogorećeg štapina i pol. metra sporogorećeg štapina.

26. I. 45. g. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, kod Gradeca, uništeno je 120 šina.[6] Sa akcijom je rukovodio komandir 2. čete Ivan Vrbas, sa 20 — boraca, od toga 2 vodnika, 1 delegat, 3 desetara. Akcija je izvršena pod povoljnim okolnostima, pošto banda slabo osigurava prugu po noći. Utrošeno je 120 kg. eksploziva, 120 štap. kapsli, 80. met. brzogorećeg, 2 met. sporogor. štapina.

26. I. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Dijanovca i Ivanić Grada uništeno je 80 šina, sa akcijom je rukovodio vodnik Svetlečić Ivan,

---

[6], [7] i [8] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. januara 1945.

sa još 10 drugova. Akcija je izvršena pod vrlo teškim okolnostima, pošto se treba provlačiti između neprijateljskih zasjeda preko ceste, a isto tako teško je doći i na prugu, jer su zasjede. Utrošeno je 80 kg. eksploziva, 40 štap. kapsli, 30 met. brzogorećeg i 2 metra sporogorećeg štapina.

26. I. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod sela Volodera, dignut je u vazduh 1 most betonski, dug 12 met. Sa akcijom je rukovodio pom. komesara 1. čete Popec Drago sa dva borca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto su imali osiguranje II. Bataljona Mosl. Odreda. Utrošeno je 45 kg. eksploziva, 2 štapinske kapsle i 0,50 m. sporogorećeg štapina.

27. I. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar kod Prikraja, ubijeno je 6, a 13 ranjeno neprijateljskih vojnika,[7] akcijom je rukovodio komesar 2. čete I. Bat. Božičnik Milan sa 5 drugova. Utrošena je 1 nagazna antitenk mina.

27. I. 45. Na cesti Zagreb — Križevci kod Sv. Ivana Žabna na rijeci Glogovnici[8] dignut je u vazduh drveni most dug 20 m. Akcijom je rukovodio komandir 2. čete I. Bataljona, sa 1 vod., 1 delegatom, 2 desetara i 14 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto banda daje zasjede oko mosta, te se k mostu trebalo privlačiti, tako da zasjede ne opaze prilazak k mostu. Uništeno je 40 kg. eksploziva, 20 mt. brzogor., 2 met. sporogorećeg štapina i 6 štapinskih kapsli.

27. I. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga u selu Graberju, dignut je u vazduh neprijatelj. kamion, koji je potpunoma uništen. Ubijeno 8 ustaša koji su naišli na mine koje su bile postavljene kraj kamiona, i dignut je u vazduh 1 most betonski dug 6 met., sa akcijom je rukovodio zamj. komandanta I. Bat. Mršić Stjepan, sa 1 vodnikom, 1 delegatom, dva desetara, i 16 boraca. Akcija je izvršena pod težim okolnostima pošto neprijatelj daje jaka osiguranja na cestu a obično kod mostova postavlja zasjedu. Utrošeno je 20 kg. eksploziva, 6 anti tenk.

mina, 0,50 met. sporogor. štapina, 2 štap. kapsle.

27. I. 45. U selu Ladislavu kod D. Garešnice ubijeno je 10 Čerkeza koji su naišli na šrapnel mine. Sa akcijom je rukovodio vodnik 3. voda 1. čete I Bat. sa 6 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima jer smo imali osiguranje od Moslavačkog Odreda. Utrošena je 1 šrapnel mina.

27. I. 45. g. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga kod Volodera, dignut je u vazduh 1 kamion, 4 konja i 1 kola i 5 Nijemaca. Akcijom je rukovodio pom. polit. komesara 1. čete I. Bataljona Popec Drago sa dva borca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto je bilo osiguranje II. Bat. Mosl. Odreda. Utrošene su: 2 šrapnel i dve antitenk mine.

28. I. 45. g. U selu Ciglenici kod Kutine, dignuti su u vazduh dva Čerkeza zajedno sa konjima i 1 žena koja je išla u uporište. Akcijom je rukovodio vod. 2. voda I. čete I. bataljona Knez Ivan, sa još 10 boraca. Akcija je izvršena pod težim okolnostima, pošto smo išli sami bez ikakvog osiguranja, a neprijatelj daje jača osiguranja po cesti. Uništena je 1 šrapnel i 1 antitenk mina.

28. I. 45. g. Na rijeci Česmi između St. Ploščice i Međuraće, dignut je u vazduh drveni most dug 40 m., sa akcijom je rukovodio vodnik 3. voda 1. čete 1. Bataljona Mikec Stjepan, sa još 6 drugova. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno materijala 60 kg. eksploziva, 10 štap. kapsli, 2 m. brzogorećeg, 2 mt. sporogorećeg štapina.

29. I. 45. U Srp. Selištu kod Kutine ubijena su dva Čerkeza sa konjima, koji su naišli na nagazne mine i vođena je borba sa neprijateljem koji je nadirao od Kutine. Akcijom je rukovodio vod.-[nik] 2. voda 1. čete I. Bataljona, Knez Ivan, sa 10 boraca. Akcija je vršena pod teškim okolnostima, jer je prihvaćena borba sa protivno [mnogo] nadmoćnijim neprijateljem. Utrošeno je 2 pešad. nagazne mine, 150 metaka mitraljeske i 300 komada šmajserske municije.

29. I. 45. Kod mosta na rijeci Česmi, između Stare Plošćice i Međurače, ubijena su 3 ustaša, a 6 ih je ranjeno. Akcijom je rukovodio vodnik 3. voda 1. čete I. Bat. Mikec Stjepan, sa 6 drugova. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno dve šrapnel mine.

29. I. 45. Na pruzi Križevac — Bjelovar između Rovišća i Sv. Ivana Žabna, uništene su 192 šine.[9] Sa akcijom je rukovodio komesar I. Bataljona Šepak Zlatko sa 1 komandirom, 1 delegatom, dva vodnika, 3 desetara i 20 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 192 kg. eksploziva, 96 komada štap. kapsli, 70 met. brzogoreće, 15 met. sporogoreće.

30. I. 45. U selu Koritnu kod Vrbovca jedan vod 2. čete I bat. pucao je na avion, koji je pao između Dugog Sela i Andrilovca, ubijena su dva avijatičara. Akcijom je rukovodio komesar I. Bat. Šepak Zlatko, sa komandirom 2. čete Vrbasom I. i 10 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto avion nije dao nikakav otpor jer se odmah zapalio. Utrošeno je 60 komada mitr. metaka, 25 mauz.[erskih] metaka.

30. I. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Gradeca i Repinca, uništeno je 200 šina, stanica Gradec, 1 vodocrpka, 1 automatska vaga za vaganje vagona, ubijen je 1 ustaša. S akcijom je rukovodio komesar I. Bataljona Zlatko Šepak, sa 1 komandirom, 2 vodnika, 2 delegata, 4 desetara i 18 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto banda pravi zasjede, u samom Gradecu i po pruzi, te je trebalo ispitati da li je zasjeda ili ne. Utrošeno je 215 kg. eksploziva, 100 kapsli štap., 70 met. brzogorećeg, 20 met. sporogorećeg štapina, 100 mitr. metaka, 200 šmajserskih i 50 mauzerskih metaka.

31. I. 45. Na putu između Kutine i Gračanice ubijeni su 2 ustaše, isti su naišli na šrapnel mine. Sa akcijom je rukovodio vodnik 2 voda 1 čete I bat. Knez Ivan sa delegatom, 2 desetara i 8 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima po-

[9] Neprijatelj je sutradan popravio prugu.

što smo imali osiguranje od 1. čete II bat. M. P.[10] Odreda. Utrošene su 2 šrapnel mine.

31. I. 45. Na putu između Repinca[11] i Kutine — ubijena su 2 Čerkeza i 1 civil. Akcijom je rukovodio vodnik 2. voda 1. čete I. bataljona Knez Ivan sa još 8 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto je bilo osiguranje 1. čete II. Bataljona M.P. Odreda. Utrošeno je 12 kg. ekspl., 1 temp. olov., 2 šrap. mine 1 nag. mina.

1. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između Prečeca i Ostrne, pokušalo se ići na prugu, ali se nije moglo, pošto je bila jaka neprijateljska zasjeda. Sa akcijom je rukovodio komesar I. Bat. Zlatko Šepak, sa komandirom, pom. komes. čete, i 10 boraca.

1. II. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, u selu Šumećanima eksplodirale su dve mine, od kojih nemamo podataka. Sa akcijom je rukovodio vodnik 1. voda Svetlečić Mato, sa delegatom, 2 desetara, i 12 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto sam dolazak u to selo je težak, jer banda stalno je u njemu. Utrošene su 4 tenk mine, 4 šrapnel mine, 30 met. brzogorećeg štapina, 10 štapinskih kapsla.

2. II. 45. U Žitnjaku (Zagreb) dignuto je u vazduh vatrogasno spremište, u kome je banda imala namjeru da se useli i da stvori garnizon. Akciju su izvršili i rukovodili sa njome dva borca od 2. čete. Akcija je izvršena pod vrlo teškim okolnostima, pošto je to predgrađe Zagreba, i tu je banda naseljena u jakim formacijama. Utrošeno je 10 kg. eksploziva, 3 štap. kapsle i 3 temp. olovke.

2. II. 45. g. Na pruzi Zagreb — Križevci između Prikraja i Božjakovine uništene su 144 šine, sa akcijom je rukovodio komesar I. Bat. Zlatko Šepak, sa komesarom čete i komandirom 1. čete I. Bat. te sa 15 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 225 kg. eksploziva, 108 štap. kapsla, 100 m. brzogorećeg štapina, 20 met. sporogorećeg štapina.

---

[10] Moslavačkog partizanskog
[11] Vjerovatno: Repušnica.

2. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Crkvene i Rovišća, uništeno je 120 šina i 1 most dug 6 met. (betonski). Sa akcijom je rukovodio zamj. komandanta II. Bataljona Radošević Drago, 2 komandira, 3 vodnika, 2 delegata, 4 desetara, 28 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 120 kg. ekspl., 65 štapinskih kapsla, 65 met. brzogorećeg i 15 met. sporogorećeg štapina.

3. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Rovišća i Crkvene, dignuto je u vazduh 10 Bobanovaca,[12] koji su popravljali prugu. Istoga dana na cesti između Crkvene i Rovišta dignuti su u vazduh 4 ustaše, 1 civil sa konjima i kolima koji su naišli na minu, tom akcijom je rukovodio zamj. komandanta Radošević Drago sa 2 komandira, 3 vodnika, 2 delegata, 4 desetara i 28 boraca. — A akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošene su 4 šrapnel mine i 2 nagazne drvene mine.

3. II. 45. I selu Ivanja Rijeka kod Zagreba, priključila su [se] Pos. P. Odredu 4 borca, i zajednički su napali ustaše, bilo je 17 mrtvih i 8 ranjenih ustaša. Utrošeno je 200 komada šmajserskih metaka.

3. II. 45. Na cesti Garešnica — Veliko Vukovje dignut je u vazduh drveni most, dug 8 met. Kraj mosta ubito je 8 a ranjeno 10 Čerkeza, te dva čerkeska konja, pomenuti su naišli na mine. Akcijom je rukovodio zamj. komandira 1. čete I. Bataljona Petljak Franjo, sa 9 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima, pošto je davala osiguranje 1. četa I. Bataljona M. P. Odreda. Utrošeno je 80 kg. eksploziva, 4 šrapnel mine, dva štap. kapsle.

3. II. 45. Kod sela Mostari u zajednici sa jednom četom Zagr. [ebačkog] P.[artizanskog] Odreda, prihvatili smo borbu. Neprijatelj je pobjegao prema Kloštru Ivaniću. Akcijom (diverzantima) je rukovodio vodnik 1. voda, 1. čete Svetlečić Mato, sa 1 delegatom, 2 desetara i 12 boraca. —

[12] Misli se na pripadnike 5. ustaško-domobranske divizije kojom je komandovao Rafajlo Boban.

Utrošeno 200 komada šmajserske, 70 kom. mauzer, 400 kom. mitraljeske municije.

3. II. 45. g. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga kod Graberja, postavljene su 1 tenk. i dve šrapnel mine. Daljnjih podataka nemamo. Sa akcijom je rukovodio vodnik 1. voda 1. čete Svetlečić Mato, sa 1 delegatom, dva desetara i 12 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima pošto smo najprije morali bandu istjerati sa ceste, a onda postavljati mine. Utrošeno je 150 šmajserskih, 60 k.[omada] mitraljeskih metaka, 1 [protiv] tenk. i 2 šrap. mine.

6. II. 45. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, dignut je u vazduh željeznički most, dug 10 met. Uništeno 8 šina i ubijen 1 njemački vojnik.[13] Sa akcijom je rukovodio komesar II. Bat. Samošćanac Alojz.

6. II. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, između Deanovca i Ivanić Grada, dignut je u vazduh 1 oklopni automobil. Isti je potpunoma uništen. Sa akcijom je rukovodio zamj. komandanta I. Bat. Mršić Stjepan, sa 1 vod., 1 delegatom, 2 desetara i 10 boraca. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto stalno cestom prolaze neprijateljske kolone, te zbog njih daju jaka osiguranja. Utrošene su 2 antitenkovske mine.

7. II. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Volodera, postavljani su nagazni aparati i napadana je neprijateljska zasjeda, u zajednici sa II. Bat. Mosl. Part. Odreda. Sa diverzantima je rukovodio vodnik 2. voda Knez Ivan, sa 1 delegatom, 2 desetara i 6 boraca. Utrošeno je 13 kg. eksploziva, 1 m. sporogorećeg štap., 11 kom. štap. kapsli, 3 olovke (temp.).

7. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Vrbovca i Gradeca uništeno je 60 šina. Sa akcijom je rukovodio pkomesar II. Bataljona Kapusta Drago, sa 1 komandirom, 1 komesarom, 1 vodnikom, 1 delegatom, 2 desetara i 20 bora-

[13] Prema dnevnom izvještaju Glavnog stožera Ministarstva oruž anih snaga NDH diverzija je izvedena 5. februara 1945. (vidi dok. br. 98).

ca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 90 [kg] eksploziva, 15 štap. kapsli. 22 m. brzogorećeg i 7 met. sporogorećeg štapina.

8. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Brezovljana i Sv. Ivana Žabna, uništeno je 120 šina, 1 most dug 6 met. Akcijom je rukovodio zamj. komandanta II. Bat. Radošević Drago sa 1 komandirom, 1 komesarom, 2 vod., 2 delegata, 2 desetara i 31 borac. Akcija je izvršena pod teškim okolnostima, pošto neprijateljska su uporišta blizu, te izbacuje van zasjede i patrole, te prilikom miniranja na tom mjestu neprijatelj je tukao sa topom, sa bacačem, i sa više automatskog oružja. Našem se nije nikome ništa dogodilo, jer je neprijatelj podbacivao i prebacivao. Utrošeno je 230 kg. eksploziva, 33 štap. kapsle, 50 met. brzogorećeg, 20 met. sporogorećeg štapina.

8. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Deanovca i Ivanić Grada, uništeno je 40 šina.[11] Sa akcijom je rukovodio komandant I. Bataljona, Josip Grdak, 1 vodnik, 1 delegat, 2 desetara i 10 boraca. Akcija je izvršena pod lakim okolnostima. Utrošeno je 60 kg. eksploziva, 42 štap. kapsle, 20 met. brzogorećeg štapina, 10 temp. olovaka.

Imali bi i više akcija, ali uslijed velikog snijega, i jakog neprijateljskog osiguranja, tj. tačno vršenje kontrole nad prugom, nemoguće je postavljati na pruzi mine za vlakove, pošto ih neprijatelj pronalazi, a isto zbog velikog snijega i jakog neprijateljskog osiguranja, prilaz je bio mjestimično nemoguć, a dok iz II. Bat. nismo dobili izvještaje u potpunosti, jer će oni naknadno stići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. Polit. komesara
Jovan S. Rusić

Komandant:
Milan Vignjević

M. P.

[11] Vidi dok. br. 92.

BR. 23

NAREDBA BR. 87 ŠTABA 10. KORPUSA OD 11. FEBRUARA 1945. O RASFORMIRANJU ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE I FORMIRANJU GRUPE ODREDA 10. KORPUSA[1]

NAREDBA Br. 87
Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« NOVJ od 11. februara 1945. god.

I.

RASFORMIRANJE ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE PO HRVATSKE.[2]

Prema ukazanoj potrebi rasformiraju se Istočna i Zapadna Grupa Partizanskih Odreda Hrvatske kao i štabovi obih grupa.

Komandant Zapadne Grupe major Stjepan **Kučiš** stavlja se na raspoloženje Štabu X. Korpusa.

Politkomesar Boris **Majer** stavlja se na raspoložanje Štabu X. Korpusa.

Načelnik Štaba Marko **Lucić** stavlja se na raspoloženje Štabu X. Korpusa.

II.

FORMIRANJE GRUPE ODREDA X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«

Formira se Grupa Odreda X. Korpusa »Zagrebačkog« sa sektorom djelovanja na cijelom teritoriju X. Korpusa »Zagrebačkog«. U sastav Grupe Odreda ulazi Moslavački, Posavski, Kalnički, Zagrebački i Zagorski Partizanski Odred.

Za komandanta Grupe Odreda postavlja se major **Kličković** Nikola.

Za politkomesara postavlja se **Janić** Vjekoslav.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4—1, k. 558.

[2] U sastavu Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ bili su: Moslavački, Posavski i Bilogorski odred, a u Zapadnoj grupi: Kalnički, Zagorski i Zagrebački NOP odred (vidi knj. 37, dok. br. 17).

Za v.d. načelnika Grupe Odreda postavlja se poručnik **Dopuđa** Milan.

Štab Grupe Odreda potpada pod neposrednu komandu ovog Štaba.[3]

III.

Prva Zagorska brigada koja se nalazila u sastavu Zapadne Grupe PO Hrvatske ulazi u sastav XXXII. Divizije NOVJ.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Ivan Šibl**

Komandant — general-major: **Vlado Matetić**

M. P.

Dostavljeno:
Štabu III. Armije na uvid.
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu Grupe Odreda POH.
Štabu Moslavačkog P. Odreda
Štabu Posavskog P. Odreda
Štabu Kalničkog P. Odreda
Štabu Zagrebačkog P. Odreda
Štabu Zagorskog P. Odreda
Korpusnoj vojnoj oblasti
na znanje.

[3] Štabovi Istočne i Zapadne grupe NOP odreda također su bili pod neposrednom komandom Štaba 10. korpusa.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 57 i 60.

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 12. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA MOŠĆENICU[1]

ŠTAB IV UDARNOG KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Op. broj 60
12. II. 1945.

Dostavlja op. izveštaj o napadu na s. Mošćenicu.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Mjesto Mošćenica nalazi se jugozapadno od Siska na komunikaciji Sisak — Petrinja. Selo je dosta veliko, proteže se u tri pravca, u njemu ima nekoliko zidanih kuća, zidana škola i crkva, sa sjeverne strane proteže se željeznička pruga i rijeka Kupa. Na željezničkoj pruzi iznad sjeveroistočnog dijela sela nalazi se željeznička stanica i oko nje nekoliko zidanih zgrada. Zemljište oko sela sa sjeverozapadne strane je ravno i otkriveno, sa istočne strane imade jedan manji dio pošumljen, dok se južni dio blago uzdiže i prelazi u pošumljeni deo. Za svoju odbranu neprijatelj se utvrdio u bunkere izgrađene od drveta i zemlje i zidane kuće u zapadnom dijelu sela, u dijelu sela oko raskrižja i crkve, istočnom dijelu sela i stanici.[2] Južni dio sela neprijatelj nije držao. Utvrđeni dio sela neprijatelj je opasao jednim redom bodljikave žice, a iza toga na svim prilazima podminao teren pješadijskim nagaznim minama. Držanjem željezničke stanice neprijatelj je svojom vatrom zatvarao prilaze sa istočne, sjeverne i zapadne strane. Prilaz ovom uporištu bio je moguć i najpovoljniji pravac južnim dijelom sela, pošto ovaj dio sela neprijatelj nije držao i pružao mogućnost da se koristeći kuće izvrši napad u sredinu neprijateljskog rasporeda. Prostorija na kojoj se vodila borba predstavljena je na sekciji Kostajnica-Petrinja 1:100.000.

Namjere neprijatelja bile su, držati u svojim rukama Mošćenicu i time obezbediti slobodan saobraćaj komunikacijom Sisak — Petrinja, s jedne strane i kao predstraža za Sisak i Caprag s druge strane.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—2, k. 434.

[2], [3] i [4] Vidi dok. br. 13.

Naš cilj bio je, napasti i uništiti neprijateljsku posadu u Mošćenici, te time prekinuti saobraćaj Sisak — Petrinja i na taj način garnizonu u Petrinji oduzeti i poslednju komunikaciju i pravac za snabdijevanje, a u vezi sa daljnjim razvojem situacije produžiti sa napadom na spoljne odbrane Petrinje i na sam grad.

Neprijateljske snage u Mošćenici: jedna satnija ustaša, jačine oko 150 vojnika. Zapovjednik posade ustaški zastavnik Martinović.

Napad na uporište vršila je cijela III. Brigada VII. Udar. Divizije, potpomognuta sa dve brdske baterije 75 mm. i jednom protivkolskom baterijom. Osiguranje od pravca Siska vršila je II. Ud. Brigada iste divizije, osiguranje prema Petrinji vršila je I. Ud. Brigada iste divizije, ojačana sa jednim bataljonom II. Muslimanske brigade. II Muslimanska brigada bez jednog bataljona nalazila se u rezervi.

Obzirom da je uporište u Mošćenici zatvaralo prilaz k Sisku sa južne strane, a Petrinji sa istočne strane i pošto je garnizonu u Petrinji ostao još jedini pravac za snabdevanje i vezu sa susjednim garnizonima preko Mošćenice, donijeta je odluka, da se uporište likvidira.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovjest Štaba VII Udarne divizije Op. br. 17/45, koja se prilaže.[3] Prema odluci štaba divizije akcija je predviđena za dan 6/7 t.g., ali po naređenju ovog štaba, akcija je odložena za dan 7/8 t.g. zbog koordinacije sa akcijom 34. Udarne divizije.[4]

Napad je počeo 7/8. II. 1945. g. u 00.2 sata.

Na osnovi neprijateljskog rasporeda i sistema utvrđenja donijeta je odluka, da se napad na uporište izvrši u dva pravca. Glavni pravac napada niz južni dio sela ka raskrižju i crkvi, pomoćni pravac od šume istočno od sela prema željezničkoj stanici.

Razvođenje jedinica i izbijanje na polazne položaje izvršeno je na vrijeme i neopaženo. Napad pješadije određen je poslije dobro izvedene artilerijske pripreme. Dijelovi artilerije bili su raspoređeni, jedna brdska baterija 75 mm, i protivkolska baterija pridodata je brigadi na glavnom pravcu napada kao prateća artilerija, a jedna brdska baterija 75 mm, neposredno je potpomagala napad brigade. Od 2 do 2.30 sati vršena je artilerijska priprema, kao i minobacačka, za koje vrijeme su se jurišni pioniri uspjeli privući do same žice i napraviti brešu za prelaz pješadije. Za to vrijeme i pješadija prišla je u neposrednu blizinu žice na oko 100 metara. Na glavnom pravcu napada neprijatelj je usled jake artilerijske i minobacačke vatre napustio prve rovove i kuće do žice i povukao se dublje prema crkvi, što je omogućilo pješadiji da na

gat Kovačević Vjekoslav. Među ranjenima nalazi se komesar bataljona kapetan Blagojević Stevo, poručnik Kljajić Dragan, komesar bataljona kapetan Panjković Svetozar, komandir čete potporučnik Mrazovac Dragan, zastavnik delegat Mađarac Uroš, komandant bataljona poručnik Keser Petar, poručnik Bukvić Rade, komesar čete poručnik Rakas Božo, zastavnik delegat Tadić Stjepan, komesar čete poručnik Oljača Milan, i potporučnik Cvijanović Jovo.

Utrošeno municije: puščane i mitraljeske raznih vrsta 72.725 komada, za bacač 81 mm. 280 komada, za lake bacače 376 komada, za Džon Bul bacače 102 komada, ručnih bombi 102 komada. Artilerijska municija: 75 mm. 232 komada, 47 mm 158 komada, 52 mm. 9 komada, haubice 100 mm. 25 komada.

Napad na Mošćenicu bio je vojnički i politički pripremljen. Sve odluke i zapovijesti koje su izdavane bile su realne i odgovarale situaciji. Za osiguranje nije se unapred moglo sve predviditi, ali u toku borbe jedinice su se dobro snalazile. Naročito za vrijeme napada na Mošćenicu došlo je do dobre saradnje artilerije i ostalih jedinica.

Jedino što je kao nedostatak u ovoj akciji primijećeno, a to je, da pojedini štabovi bataljona znadu vrlo malo o artileriji, o načinu gađanja, probojnosti, dometu, rasturanju zrna, te zbog svega toga kad imaju u sastavu ili pod komandom dio artilerije ne znaju pravilno da joj izaberu položaj i da joj odrede ciljeve koje će tući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **V.[8] Holjevac**

Komandant — potpukovnik: **M.[9] Šumonja**

M. P.

[8] Vjećeslav
[9] Miloš

BR. 25

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 12. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA NA KOMUNIKACIJAMA GAREŠNICA — GRUBIŠNO POLJE — BASTAJI — SUHOPOLJE[1]

ŠTAB X. KORPUSA
»ZAGREBAČKOG«
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Adj. Broj 94/45
Dana 12/II 1945 u sati

ZAPOVIJEST
(sekcija Bjelovar 1:100.000)

Dijelovi kozačke divizije u toku jučerašnjeg i današnjeg dana odbacili su naše jedinice od komunikacije Bastaji — Grubišno Polje i istom ovladali.[2] Nije provjereno da li je neprijatelj zaposjeo Đulovec[3] i Koreničane, ali prema svim znacima neprijatelj teži da ovlada komunikacijom Banova Jaruga — Garešnica — Grubišno Polje — Bastaji — Suhopolje.

Na otsjeku fronta našeg korpusa neprijatelj drži Rašenicu, Ivanovo Selo, Maslenjaču — Bastaje — k. 202 i Sv. Anu. U toku noći XXXII. i XXXIII. Divizija zaposjesti će položaje Ribnjaci — Škodinovac.

Jedna divizija VI. Ud. Korpusa nalaziti će se u Pakracu — Badljevina.[4]

Za izvršenje zadatka.

Naređujemo:

XXXII. divizija: 4 brigade — Zauzeti će položaje Borova kosa — k. 221 — Donja Vrijeska k. 227 — Škodinovac — Kik. Zagorsku brigadu staviti će u Korpusnu rezervu u Donji Daruvar na raskršću cesta Konča-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11—1, k. 557.

[2] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije i 1. ustaško-domobranske divizije ovladali su tom komunikacijom poslije ogorčenog otpora koji su pružile jedinice 32, 33. i 40. NO divizije (vidi dok. br. 42, 51 i 64).

[3] Sada: Miokovićevo.

[4] Štab 40. divizije 6. korpusa NOVJ 11. februara bio je u Badljevini, 12-tog je prešao u Donji Daruvar, a 13. februara 1945. premjestio se u Pakrac (vidi dok. br. 80).

nica — Donji Daruvar — Bastaji. Izviđačke dijelove isturiti k Suhopolju i Voćinu koji će imati stalnu kontrolu komunikacije Grubišno Polje — Suhopolje. Štab Divizije smjestiti će se u Podborske Batinjane kod crkve.

XXXIII. Divizija: 3 brigade — Posjeda položaje k. 194 — Čikošev salaš — željezničku stanicu Končanica. Stalne izviđačke dijelove isturiti u Imsovce sa zadatkom izviđanja komunikacije Garešnica — Grubišno Polje. Štab Divizije smjestiti će se u Končanicu.

Veza: Šef Otsjeka za vezu korpusa regulisati će vezu sa štabovima divizija i korpusnom rezervom.

Štab Korpusa nalaziti će se na svom sadanjem mjestu.

Napomena: Posjedanje položaja izvršiti do 13. II. 1945. najkasnije do 5 sati u jutro. Na položajima dobro se utvrditi i po mogućnosti izgraditi bunkere. Određene položaje najupornije braniti. Jedinice sa svojih položaja moraju ispoljiti stalnu aktivnost izviđačkim dijelovima i vršiti partizanske prepade na saobraćaj koji bi se odvijao komunikacijom Garešnica — Grubišno Polje — Suhopolje. Na cestu postavljati nagazne mine pješadijske i tenkovske. Štabovi divizija postarati će se da izvrše popunu sa municijom i podnijeti trebovanja za materijal koji im nedostaje (mine, exploziv itd.).—[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Ivan Šibl**

Komandant — general-major: **Vlado Matetić**

M. P.

[5] O realizaciji ove zapovjesti vidi dok. br. 42 i 64.

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. BRIGADE OD 12. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBI NA LINIJI KUZMA — LISIČINE[1]

ŠTAB IV. BRIGADE
XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. *330*
Dana: *12 / II* 1945 g.

Koncept

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE

Položaj

1.— Jedinice ove brigade, koje su imale zadatak da zaposjednu položaje Kuzma — Lisičine i cestu koja vodi od Voćina i Huma i da brane iste položaje od neprijateljskog nadiranja, koji se kretao od Voćina u pravcu Huma.

2.— U toku ovih dana, tj. 8. i 9. o. mj. vodila je borbu naša brigada sa tri bataljona, a levo od nas vodile su borbu jedinice Vojvođanskih brigada,[2] dok desno od nas na položajima nalazila se XVI. Udarna brigada,[3] tj. 1 bataljon od iste.

3.— Neprijatelj koji je nastupao u pravcu naših položaja i protiv kojega se vodila borba bili su većinom Švabe[4] i ustaše, a imena njihovih komandanata nisu nam poznata, dok jačina od istih koji su kretali od Voćina i protiv kojih se vodila [borba] bila je oko 2000.—

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—2, k. 887.

[2] Riječ je o 4. brigadi 16. NOU divizije (vidi dok. br. 31 i 39).

[3] Odnosi se na Omladinsku NOU brigadu »Joža Vlahović« 40. NO divizije. Prilikom formiranja, krajem decembra 1942, ona je dobila naziv 16. NO brigada Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, a juna 1943, prema naređenju Glavnog štaba preimenovana je u Zagrebačku omladinsku brigadu »Joža Vlahović« (vidi knj. 10 dok. br. 43, 87 i 91; knj. 16, dok. br. 107).

Prema izvještaju Štaba 12. divizije, upućenom Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945, Omladinska brigada (sa dva bataljona) i 4. bataljon 4. brigade 16. vojvođanske NOU divizije držali su položaje na liniji Obrov (k. 539) — Jovanovica — Lanište (Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[4] Misli se na 7. SS diviziju »Princ Eugen« (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

4.— Neprijatelj koji je nastupao u gore navedenom pravcu, tj. od Voćina u pravcu Huma imao je namjeru da se probije u pravcu mostobrana,[5] a zadatak naših jedinica bio je taj da ga sprečimo u njegovim namjerama.

5.— Za zaposjedanje ovoga položaja, zapovijest je bila izdana pismena od strane štaba ove brigade.[6]

6.— Borba koja se vodila u toku dana 8. o. mj. počela je u 11,00 čas., a završena je u 15,00 čas., a 9. o. mj. borba je otpočela oko 16,00 čas. i trajala do 21,00 čas.

7.— Jedinice naše brigade, koje su se nalazile na položajima 8. o. mj. na liniji položaja Kuzma — Lisičine, te vezale se sa cestom između Voćina i Huma u pravcu k. 150 nakon jačeg pritiska neprijatelja bile su odbačene i povukle se na položaje u visini s. Nove Krivaje, iste položaje zauzele su u toku noći između 8./9. o. mj., gdje su u toku dana 9. o. mj. primile ponovno borbu sa neprijateljem koji je bio nastupao u pravcu naših položaja, tj. od Klise u pravcu s. Nova Krivaja.

Na istim položajima, borba je završena i gdje je primljeno naređenje da u toku noći, tj. u 24,00 čas. 9. o. mj. brigada izvrši pokret u pravcu s. Badljevina, a koje je naređenje primljeno od strane Štaba divizije.[7]

8.— U toku ovih borbi zadatci kao i ciljevi nisu u potpunosti postignuti, s tim što je neprijatelj u pravcu naših položaja nastupao sa mnogo jačim snagama.

U istim borbama nije ništa zarobljeno, kao ni zaplijenjeno, dok gubitci neprijatelja u ljudstvu iznašaju sledeći broj: 77 pobijenih i oko 90 ranjenih.

Zarobljeno nije ništa.

9.— Naši gubitci:

— 5 poginulih, među kojima i komandir čete iz II. batalj. drug Šolaja Nikola,

— ranjenih 9, među kojima polit. komesar čete iz II. bat. drug Čukunović Ivan i polit. delegati četa iz istog bataljona, drugovi: Smiljanić Josip i Katić Andrija.

— Nestalih 13, od kojih će se vjerojatno neki povratiti.

10.— Utrošak municije: Mauzerske 9.190, Manliher 1320, engleske 7850, talijanske 700, Belgijske 250 i šmajserske 710

---

[5] Virovitički mostobran jedinice 3. armije NOVJ napustile su 9/10. februara 1945 (vidi dok. br. 12, 15, 17, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 80).

[6] Redakcija nije pronašla to naređenje.

[7] Po naređenju Štaba 12. NOU divizije, 4. brigada je 9/10. februara prebačena vozom iz Koreničana u Badljevinu, a sutradan preko Pakraca u požešku kotlinu (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

metaka, mina za teški bacač 94, ručnih bombi 5 i tromblon bombi 30 komada.

Izgubljeno odnosno nestalo: 1 teški mitraljez »Fiat« sa 400 metaka, 3 puškomitraljeza, 2 šmajsera sa 60 metaka, 14 kom. pušaka raznih sa 320 metaka.

11.— U ovoj borbi naročito se istakao nišandžija teškog mitraljeza, iz II. bataljona, drug vodnik Baričević Nikola, koji je precizno gađao iz svoga mitraljeza.

12.— U toku ovih borbi, nije bilo takvih koji su se slabo držali i koje bi trebalo kazniti i uzeti na odgovornost.

13.— Za samo zaposjedanje ovoga položaja odnosno ovih operacija zapovijesti od strane ovoga štaba bile su izdate pismenim putem.

Sam raspored snaga bio je dobar, kao i priprema, ali s obzirom na umor jedinica prilikom borbe nije izvršen dovoljan manevar, tako da je neprijatelju uspjelo odbaciti nas sa prvih položaja, dok su nakon toga poduzete sve mjere i novi položaji zauzeti, sa kojih je neprijatelj odbijen.

Nedostatci su i u tome, što su same komande četa nepravilno rukovodile, već postale mitraljesci, tako da je prilikom novih položaja koje su zauzimali nevojnički postupano. U tome samom pogrešio je mnogo i Štab II. bataljona, koji nije poduzeo nikakve mjere prilikom izbačenja jedne komande čete iz stroja, tako da je četa ostala bez komande čete. Iz toga razloga padom drugova mitraljezaca nisu izvučena tri mitraljeza, tj. puškomitraljeza iz borbe, koji su pali neprijatelju u ruke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
poručnik
Šljivarić

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. BRIGADE OD 12. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB IV. BRIGADE
XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 238/I
Dana 12. II 1945. g.

Predmet: Operativni izveštaj.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE
(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

Položaj

1.— Naše jedinice, koje su se nalazile na položajima: Dežanovac — Brestovac — Končanica, dana 27. I. o. g. imale su borbu na položajima koji se nalaze od Dežanovca prema Kreštelovcu i tu su primile borbu sa neprijateljem, koji je dolazio od Blagorodovca.

Prema naređenju XXXIII. divizije povukle su se sa ovih položaja u pravcu s. Končanica, tj. k. 167 — želj. stanica Končanica, k. 155, i sjeverozapadno sve do raskrsnice puteva iz s. Končanice, koji vode za Vel. i Male Zdence — Brestovac. Iste položaje zauzele su 28. I. o. g.

2.— U ovoj borbi nalazile su se jedinice: I. i IV. bataljona IV. brigade, a susjedne jedinice bile su iz XXXIII. divizije,[2] i to na levom krilu naših jedinica, a desno od nas nije bilo nikoga.

3.— Naziv neprijatelja, protiv kojega su se borile naše jedinice jesu Čerkezi, jačina njihova na ovome sektoru jeste oko 2 čerkeske divizije,[3] dok su pod komandom njemačkih oficira. Imena komandanata jedinica nisu poznata.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3—2, k. 883—A.

[2] O rasporedu i dejstvima 33. NO divizije u drugoj polovini januara 1945. vidi dok. br. 5.

[3] O njemačkim i ustaško-domobranskim jedinicama, angažovanim u borbama za virovitički mostobran, kao i o pravcima njihovog nastupanja, vidi dok. br. 12 i 72 i knj. 37, dok. br. 165.

4.— U koliko su nam poznate namjere neprijatelja, koji je nadirao u pravcu našeg oslobođenog teritorija, tj. u pravcu mostobrana, kojeg drže naše jedinice, jeste da preko Daruvara ovlada mostobranom na Dravi.

Zadatak naših jedinica jeste, da spreči neprijatelju njegovu namjeru, kao i prolaz preko našeg oslobođenog teritorija, kao i prilaz ka mostobranu.

5.— Naše jedinice, koje su se nalazile do sada gore na navedenim položajima i dolazivši u sukob sa neprijateljem, a ujedno povezane sa XXXIII. divizijom, dobile su usmeno naređenje od Štaba XXXIII. divizije.

6.— Dana 27. I. o. g. naše jedinice koje su imale borbu na položajima Dežanovac — Krešteloväc, ista je počela oko 10.00 čas. i trajala do 14,00 čas. Dana 28. I. o. g. na položajima k. 167 — želj. stan. Končanica, k. 155, pa sve do raskrsnice puteva Vel. i Mali Zdenci, borba je otpočela u 08,00 pa sve do 18,00 čas.

7.— Dana 27. I. o. g. položaj koji se nalazio između Krešteloväca i Dežanovca, neprijatelj, koji je dolazio od s. Blagorodovca uspjelo ga je zadržati, međutim, jedna kolona odbila se od Krešteloväca preko Imsovca u pravcu s. Brestovac, tako da su se naše jedinice morale povući na nove prihvatne položaje u visini s. Gornji Daruvar, k. 181 zaključno do ceste.

Drugi dan na položajima sjeverno od s. Končanice, k. 167, želj. stanica — k. 155, pa zaključno sa cestom koja vodi od raskrsnice s. Končanice za s. Brestovac, jedinice naše brigade nalazile su se na istim položajima. Neprijatelj koji se nalazio u Vel. i Malim Zdencima, kao i u s. Brestovcu, nastupao je iz Vel. i Malih Zdenaca preko Sigeta i krenuo u pravcu našeg položaja u tri napadna pravca. Prvi napadni pravac bio mu je u pravcu k. 167, drugi napadni pravac — cestom u pravcu k. 155, a treći napadni pravac bio je u pravcu k. 148 Borisov salaš.

Naše jedinice, koje su se nalazile na gore navedenim položajima, davale su žestoki odpor, ali pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja morale su se postepeno povlačiti sa svojih položaja a ujedno i braniti daljnje nadiranje neprijatelja, koji je sve više i više nadirao u pravcu s. Končanice, tako da se vodila žestoka borba u samom s. Končanici, odstupano [je] i napušteno selo kuća po kuća, a ujedno i pravljeni kontra napadi.[4] Sama borba završila se na sjeverozapadnoj strani s. Kon-

[4] Detaljnije o tome vidi knj. 37, dok. br. 166; Arhiv VII, reg. br. 1/13—2, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 28. januara 1945.

čanice, od k. 185, pa južno do k. 153, gdje su naše jedinice zauzele položaje.

8.— Rezultati borbe, kao i postavljeni ciljevi za izvršenje zadatka nisu u potpunosti uspjeli, s tim što je neprijatelju uspjelo probiti desno krilo XXXIII. divizije, tj. na našem levom krilu, gdje se nalazio sa jednim bataljonom iste divizije, jer neprijatelj koji je kretao iz s. Brestovca od pravca k. 163 u pravcu k. 178 uspelo mu ga je potisnuti, tako da smo na našem levom krilu dobili bočnu vatru i usled toga nastalo je povlačenje.

Jačina neprijatelja, koji je nadirao na naše položaje bila je oko 2 čerkeske pukovnije.

U ovoj borbi nije ništa zarobljeno, a gubitci neprijatelja iznose: mrtvih 216 i ranjenih 307 neprijateljskih vojnika.

9.— Naši gubitci: u ljudstvu: 29 poginulih, među kojima: komesar čete I. bataljona drug Kreisbacher Josip, komandiri četa iz IV. bataljona Maljevac Leopold i Stanojević Nikola.

Ranjenih: 19 drugova, od kojih komesar i ađutant IV. bataljona — komesar Jurec Zvonko i ađutant Marko Primorac.

Nestalih: 14 drugova, od kojih su 10 iz IV. bataljona i pratili su ranjenike, ali isti će se verovatno povratiti.

Zarobljena 2 druga, od kojih jedan vojno-obaveštajni oficir iz I. bataljona — drug Sosić.

10.— Utrošak municije — Mauzerske 9.780, manliherske 985, francuske 120, belgijske 735, engleske 2655, talijanske 700, šmajserske 1400 kom. metaka, mina za laki bacač 15 kom., za teški bacač 99 kom., nagaznih mina 6 kom. i ručnih bombi 4 kom.

Gubitci u materijalu: 2 puškomitraljeza, koji su pogođeni iz bacača i potpuno uništeni, oštećena 2 puškomitraljeza: 1 brnac i 1 belgijanac, koji su upućeni na popravak, 15 pušaka i 1 šmajser.

11.— U ovoj borbi istakli su se kako borci, tako i rukovodioci u rukovođenju i to: prema mnogo nadmoćnom neprijatelju koji je nadirao, te tako da su pojedini niži rukovodioci komandiri četa i ostali morali pretvarati u borce a naročito se istakli:

— Iz I. bataljona: komesar 1. čete drug Barac Marijan, pomoć. komesara 1. čete Mujić Ivica, vodnik kod teškog bacača Čavlović Nikola, u rukovođenju svojim jedinicama, kao i svojim oružjem, referent za naoružanje Drglin Božo za uspješno konspirisanje i postavljanje nagaznih mina, drug desetar Lucič Marijan i drug Dragić Nikola, koji su poginuli uz svoj teški mitraljez, drug borac Car Petar, koji je teško ranjen pri izvlačenju ranjenih drugova, te komesar 2. čete Kreisba-

cher Josip, koji je sa 6 drugova držao vatru prilikom posljednjeg povlačenja.

— Iz IV. bataljona: komandiri četa Maljevac Leopold i Stanojević Nikola, koji su jurišali na neprijatelja te tako i poginuli, te vodnik Brkić Ivan koji je kao ranjen otimao od Čerkeza prilikom borbe »šarca«.

12.— U ovoj borbi nije bilo lica koja su se slabo držala, pred neprijateljem, kao i koje bi trebalo uzeti na odgovornost.

13.— Pošto [se] naše jedinice nalaze tamo na položaju, a prilikom nadiranja neprijatelja sa svih strana menjani su položaji, a naređenja dobijana su usmeno, a tako isto izdavata na licu mjesta, s obzirom na to što se vršio prelaz sa jednog položaja na drugi štabovi bataljona kao i komande četa dosta su se dobro snašle u rukovođenju, te upravljanju naprama dobivenim zapovijedima, tj. naređenjima od štaba brigade. Suradnja, kao i potpomaganje svih oružja sa kojima raspolažemo bila je dobra, s tim što [je] jedan bataljon od XXXIII. divizije napustio svoj položaj, tako da smo dobili bočnu vatru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba poručnik
Šljivarić[5]

[5] Franjo

BR. 28

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 14. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA DA NAPADNU NEPRIJATELJA NA LINIJI K. 202 — MALA MASLENJAČA — BASTAJI[1]

ŠTAB X. KORPUSA
»ZAGREBAČKOG«
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Adj. Broj: *101*
Dana 14/II 1945 u sati

ZAPOVIJEST
(sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

Njemačke trupe nalaze se u otstupanju sa sremskog fronta i zbog toga je neprijatelj ovladao komunikacijom Osijek — Virovitica — Varaždin i istom vrši izvlačenje. U cilju bočnog osiguranja jedinice I. kozačke divizije (II. brigada) ovladale su komunikacijom Garešnica — Grubišno Polje — Bastaji.[2] Da bi neprijatelj mogao nesmetano vršiti komuniciranje zaposjeo je neke tačke na južnoj strani Ilove, i to k. 202 — Sv. Ana i mlin južno od Ilovskog luga sa isturenim dijelovima u kućama južno od mlina prema Čikoševom salašu.

Naš korpus dobio je zadatak da onemogući neprijatelja da slobodno komunicira cestom Garešnica — Grubišno Polje — Bastaji. U toku današnjeg dana naše će jedinice izvršiti napad na k. 202 i kuće na Ilovi (južno od mlina).

Za izvršenje zadatka,

Naređujemo:

XXXII. Divizija: 4 brigade

Sa tri bataljona Zagorske brigade koja će u Korpusnoj rezervi izvršiti napad na k. 202 i crkvicu Sv. Ana. Po likvidaciji k. 202 — Sv. Ana preduzeti opći napad na neprijatelja na liniji most na Ilovi — M. Maslenjača — Bastaji sa ciljem likvidacije uporišta. Sa na-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12—1, k. 557.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 25, 42, 64 i 80.

padom otpočeti u 24 sata[3] 14. februara 1945. Sa ostalim snagama vršiti pritisak na čitavom sektoru i po mogućnosti likvidirati M. Maslenjaču na dijelu komunikacije Bastaji — Rašenica i zaposjesti most na Ilovi između Ivanova Sela i M. Maslenjače.

XXXIII. Divizija: 3 brigade — Odbaciti će neprijatelja sa južne strane Ilove sa položaja koji je u toku današnjeg dana neprijatelj posjeo na njezinom sektoru. U 24 sata izvršiti napad na D. Rašenicu u cilju presjecanja komunikacije Ivanovo Selo — Grubišno Polje i pomoći XXXII. Diviziji.[4]

Veza: — Šef otsjeka za vezu regulisati će rad jedinica za vezu.

Evakuacija ranjenika. — Ranjenike slati u korpusno previjalište u Daruvar.

Evakuacija zarobljenika. — Zarobljenike evakuisati u II. odjeljenje Korpusa u Daruvar.

Vrijeme napada: — Početak 14. februara 1945. i 17 sati.

Znaci raspoznavanja: — Za noć: Dugme — Durmitor.

Mjesto Štabova: — Štab Korpusa Daruvar. Osmatračnica korpusa nalaziti će se u toku dana na rubu šume (sjeverni dio na putu Podbor. Batinjani — k. 135), Štabovi divizija na svojim sadanjim mjestima.

Napomena: Cilj je ovoga napada ovladavanje sa južnom stranom Ilove kao prvi dio borbe, a zatim odbacivanje neprijatelja sa komunikacije Bastaji — Grubišno Polje kao drugi dio borbe. Štabovi divizija neka obrate naročitu pažnju koncentraciji vatre

---

[3] Napad je otpočeo 14. februara u 18 sati (vidi dok. br. 64).

[4] Jedinice 33. NO divizije vodile su borbe za komunikaciju Grubišno Polje — Bastaji od 11. do 18. februara 1945. Međutim, uslijed nadmoćnosti neprijatelja nisu mogle napasti Rašenicu (vidi dok. br. 42 i 52).

Dakle, glavni udar neprijatelja usledio je na sastavku rejona 51. i XII. divizije, vrlo osjetljivom pravcu i za naše snage najnepodesnijem.

U isto vreme dok je 297. divizija vodila borbu sa jedinicama XII. divizije, potiskujući konstantno ovu diviziju u nazad — ka zapadu, jedinice 7. SS »Princ Eugen« divizije kretale su se u levo od ove divizije krećući se uglavnom padinama i grebenom istočnog dijela Papuka tako da je ova neprijateljska kolona prodrla 6. o. m. do mraka do u visinu manastira sv. Nikola gdje su i zanoćile.

7. o. m. neprijateljske obe divizije produžile su dalje sa prodorom ka zapadu svaka svojim određenim rpavcem i jedinice 297. nepr. divizije uspjele su 7. o. m. ujutro potisnuti jedinice XII. divizije koje su se postavile na položaj Pištana — Šuma, Bukovica — Humljani, Vojlovički potok.[5] Neprijatelj izbjegao je frontalni napad i napao ove jedinice bočno i leđno tako da su se iste bez neke naročite borbe morale povući unazad. Neprijatelj težište svoga prodora usmjerio je pokretom preko planinskih grebena težeći da izmanevriše naše utvrđene linije i položaje, izbjegavajući na taj način ujedno borbe u ravnici.

U toku ovoga dana neprijatelj je ovladao selom Čačincima, Mikleušom, želj. stanicom Vojlovica, s. Humljani — s. Pušina i Slat. Drenovcima.[6]

Leva neprijateljska kolona — jedinice divizije »Princ Eugen« produžile su tokom dana dalji pokret grebenom Papuka odvajajući izvjesne snage (po neprovjerenim podacima jačine jednog puka) ka Slat. Drenovcu i dalje ka s. Rienci.

Vjerovatna namjera neprijatelja je produžiti sa prodorom grebenom Papuka ka Voćinu a potom dalje drumom ka Suhopolju.

Obzirom na ovakvu situaciju i na vrlo brze prodore neprijatelja u pravcu Podr. Slatine ubacili smo u pravcu neprijateljskog prodora u borbu dve brigade XVI. divizije i jednu brigadu 51. divizije koje su u susretu sa neprijateljem na liniji Miljevci — kanal — k. 181, Balinci — Čeralije i posle žestoke borbe u kojoj je neprijatelj pretrpio velike gubitke uspjelo se da se dalji neprijateljski prodor zadrži i onemogući.

Na sektoru 36. divizije u toku dana uglavnom bez promjena. Jedna neprijateljska kolona u jačini od 20 vojnika je ujutro oko 10 sati krenula prema Turskim grobovima i Sječići, gdje su ih sačekale jedinice X. korpusa i u zajednici sa dijelovima 36. divizije razbile i protjerale[7].—

---

[5] i [6] Opširnije o tome vidi dok. br. 38, 90 i 92.

[7] Vidi dok. br. 37.

7. o. m. ov. god. neprijatelj sa svojim snagama ušao je u s. Voćin (7. SS »Princ Eugen« divizija).

Na osnovu ovakove situacije štab korpusa donosi sledeću odluku:

U toku noći 7. o. m. jedinice su postavljene na liniju:

51. divizija: — Drava — Kapinci — G. Miholjac — Sladojevci.

16. divizija: — Sladojevci — Slani Bunar — Hum.

36. divizija: — nalazi se na svom starom položaju.

8. o. m. — na sektoru 51. divizije Drava — Kapinci — G. Miholjac — Sladojevci.—

Već u samo svanuće neprijatelj napada na celom frontu.

VIII. brigada postavlja se na liniju: Sladojevci — Livadak.

XII. brigada zauzima novi položaj na G. Miholjcu i kanalu.

VII. brigada drži Kapince i vezuje se jednim bataljonom XIV. brigade za XII. brigadu.

XIV. brigada u rezervi na liniji Španat — Novaki.

Oko 8 časova neprijatelj napada žestoko na celom frontu potpomognut brojnim tenkovima. Usled pojave tenkova ljudstvo VIII. brigade na prvoj i drugoj borbenoj liniji pokolebalo se te ih je zahvatila panika. No brzom intervencijom rukovodstva i članova štaba vojnici se vraćaju na svoja mjesta; front je ponovo pravilno obrazovan te s. Cabuna ostaje u našim rukama.

Pred sam mrak napuštena je Cabuna i obrazovan front na liniji Trešnovo Polje — Višnjička linija — Žiroslavlje — zapadno od Novaka — pošto je Vaška pod borbom napuštena.

Štab divizije Suhopolje napušta 9. o. m. u 6 časova i odlazi u Gradinu.

Pod pritiskom teških gubitaka neprijatelj ne vrši nikakav pritisak ispitujući slaba mjesta našeg raspóreda.

8. o. m. na sektoru 16. divizije (postavljene na položaje Sladojevci — Hum) neprijatelj u toku dana ispoljio je svoju jaču aktivnost na krajnjem desnom krilu ove divizije vršeći ujedno jači pritisak na levo krilo divizije, na položajima iznad sela Sladojevci.—

Neprijateljska jača kolona koja je pokušavala iz sela Voćina prodrijeti preko s. Huma, posle dva izvedena napada odbačena je uz teške gubitke i tek u trećem napadu kojeg je neprijatelj izveo pred sam pad mraka, uspeo je potisnuti jedinice XVI. divizije nekoliko kilometara u nazad na položaje koji su neposredno branili pristupe ka komunikaciji Cabuna — Suhopolje.

Na levom krilu ove divizije (na položajima iznad s. Sladojevaca) neprijatelj i pored svojih brojnih napada u toku dana nije uspeo zadobiti nikakovih terenskih pozicija koje su držale naše jedinice.—[8]

8. o. m. na sektoru 36. divizije — oko 8 časova posle žestoke art. pripreme neprijatelj je napao svojim pešadijskim delovima na ovaj sektor uglavnom u tri pravca, i to: Kozarevac — k. 151, Ribnička — Turski grobovi, k. 262, Bedenička — Siječica.

Posle bezuspešnog napada koji je trajao više od jednog sata, neprijatelj koncentriše snažni napad na naše levo krilo preko jedinica X. korpusa.[9] Po ogorčenoj borbi neprijatelj je uspeo izbiti na Siječicu i time ugrozio naše levo krilo korpusa. Usled ovakve situacije jedinice ovog korpusa morale su se povući na kose (padine) zapadno od s. Sedlarica i Otrovanski Brijeg — Veliko Brdo — k. 235, gde su uspele zadržati neprijateljsko dalje nadiranje.

U 18 časova neprijatelj u jačini od 700—800 vojnika pokušava ponovo bočnim napadom od pravca Siječice ugroziti levo krilo divizije. Brzom intervencijom naših trupa neprijateljski pokušaj je slomljen i njegovi delovi odbačeni su na svoje polazne položaje (Siječicu).

9. o. m. na sektoru 51. divizije u toku celoga dana neprijatelj vrlo oprezno i polako napreduje ispitujući raspored snaga naše divizije.

Odstupanje se nastavlja po planu pravcem G. Bazije — Terezino Polje. Oko podne štab divizije premjestio se u s. G. Bazije, odakle je pratio razvoj povlačenja, te se oko 15 časova premešta na sam most na Dravi radi regulisanja prelaska poslednjih dijelova divizije.

Do mraka jedinice i ostali dijelovi divizije bili su prebačeni na levu obalu reke Drave u Barč.—[10]

9. o. m. na sektoru 16. divizije — usled nadiranja jačih neprijateljskih snaga (nekoliko divizija) izdato je naređenje za povlačenje divizije u pravcu Barba i prebacivanje preko reke Drave.[11]

U vezi toga naređenja brigade ove divizije svoje glavnine povukle su sa položaja radi prebacivanja, a manje delove ostavile su na položajima radi zaštite izvlačenja i prebacivanja preko r. Drave.

---

[8] Vidi dok. br. 31 i 93.

[9] Jedinice 10. korpusa NOVJ (32. NO divizija) povukle su se pod pritiskom nadmoćnijih snaga 1. ustaško-domobranske divizije i 1. puka PTZ (vidi dok. br. 57).

[10] i [11] Vidi dok. br. 31 i 38.

Ormah po prebacivanju preko mosta na Dravi kod Barča jedinice ove divizije nastavile su sa pokretom prema novoj prostoriji gdje su se i smjestile.

9. o. m. na sektoru 36. divizije — oko 14 časova neprijatelj napada od pravca Rušana prema [Podrav.] Majkovcu sa 4 tenka i 250 vojnika, sa 7 tenkova i oko 400 vojnika od pravca Rušani — Žlebina, sa 5 tenkova i 250 vojnika od pravca Virovitice prema G. Bazijama.

Neprijatelju je uspelo u 17 časova ovladati Dijelkom dok su na ostalim sektorima zadržani. Usled ovakvog stanja divizija je bila primorana povući svoje jedinice na liniju: Crni Zatonj — Ada, k. 107 — željez. pruga Virovitica — Barč.

U 18 časova sa pojačanjem jednim bataljonom VI. brigade zadržan je neprijatelj u s. Dijelki, te je isti prestao sa daljim napadom.

Oko 21.30 časova jedinice ove divizije postepeno su izvlačene sa položaja i upućene na prebacivanje preko Drave. Povlačenje i prebacivanje neprijatelj nije osetio.

Sve snage ove divizije prebačene su preko reke sem jedne čete koja je ostala na desnoj obali r. Drave radi obezbeđenja inžinjeriskog bataljona — koji je rasklapao most i ista se povukla u 4.30 časova na 1. obalu r. Drave.

Po izvršenom prebacivanju naše jedinice su zaposjele levu obalu Drave od k. 109 (na Dravi) do Drava-Tamaši.—[12]

GUBITCI KOD 51. N.O.U. DIVIZIJE:

Poginulih 106 — ranjenih 165 — nestalih 295 — konja 66.

Pušaka 236 — pikavaca 34 — puškomitraljeza 33 — mitraljeza 10 — bacača 13 — topova kal. 45 mm 4 kom. — topova kal. 76 mm 4 kom. — kola 25, baterijski durbin 1 kom. — ručna dvogleda 2 kom. — goniometar busole 2 kom. — protivtenkovske puške 4 kom., granata kal. 76 mm 215 kom., granata kal. 45 mm 248 kom.

NEPRIJATELJSKI GUBITCI:

Izbačenih iz stroja 2686.

Uništeno haubica kal. 105 mm 1 kom., onesposobljeno tenkova 3, vojnika zarobljenih 3.—

GUBITCI KOD 16. N.O.U. DIVIZIJE:

poginulih 56 — ranjenih 56 — nestalih 183

pušaka 55 — puškomitraljeza 22 — pikavaca 37 — lakih bacača 3, protivkolske puške 3.

[12] O položajima koje su posjele jedinice 12. korpusa NOVJ po prelasku na lijevu obalu Drave vidi detaljnije u Arhivu VII, dokumenat reg. br. 2—1, k. 293.

NEPRIJATELJSKI GUBITCI:

Izbačenih iz stroja 550.
Zaplenjeno 2 puškomitraljeza i 2000 metaka.

GUBITCI KOD 36. N.O.U. DIVIZIJE:

Poginulih 50, ranjenih 139, nestalih 69.
Teški ruski mitraljez 1 kom., puškomitraljeza (ruskih) 11. kom., pikavaca (ruskih) 38 kom., protivtenkovske puške (ruske) 3 kom., pušaka A.V.T. 12 kom., bacača 50 mm 1 kom., pušaka (Zbrojovka) 1 kom., pikavaca (engleskih) 2 kom., pušaka (mauzer) 55, pušaka (talij.) 13, pušaka (engles.) 4 kom.

NEPRIJATELJSKI GUBITCI:

Poginulih oko 400 — ranjenih oko 600.
Tenkova uništenih 3 — tenkova oštećenih 2.—

UKUPNI GUBITCI OVOGA KORPUSA:

Poginulih	212.—
Ranjenih	360.—
Nestalih	547.—
Gubitci u stoci:	
Konja	66.—
Gubitci u oružju i materijalu:	
Pušaka	366.—
Pikavaca	111.—
Puško-mitraljeza	66.—
Mitraljeza	11.—
Bacača	17.—
Topova 45 mm	4.—
Topova 76 mm	4.—
Kola	25.—
Baterijski durbin	1.—
Ručna dvogleda	2.—
Goniometar busola	2.—
Protivtenkovske puške	10.—
Granata 45 mm	248.—
Granata 76 mm	215.—

NEPRIJATELJSKI GUBITCI:

Izbačenih iz stroja	3686.—
Zarobljeno vojnika	3.—

Gubitci u materijalu:

Haubica kal. 105 mm . . .	1.—
Tenkova onesposobljenih . .	5.—
Tenkova uništenih	3.—
Puškomitraljeza zaplenjeno . .	2.—
Metaka puščanih	2.000.—

OPŠTA ZAPAŽANJA:

Činjenice, koje se u ovim operacijama naročito ističu su:

1.— Pored najvećih napora službe izviđanja nije donijela željenih pozitivnih rezultata.

2.— Pored prednje činjenice neprijatelj nije postigao iznenađenje blagodareći budnosti jedinica.

3.— Brojna nadmoćnost neprijatelja, a naročito nadmoćnost u motorizaciji i oklopljenim snagama bila je očigledna.

4.— Napadački duh neprijatelja bio je na visokom stupnju.

5.— Manevarska sposobnost neprijatelja osobito se ističe. Najveći broj svojih uspjeha postigao je blagodareći ovoj svojoj odluci.—

6.— Plan odbrane i organizacija iste bila je sa naše strane pravilno postavljena i izvedena.

7.— Nasuprot neprijateljskoj prodornosti naše jedinice su gotovo redovno pokazale dovoljno žilavosti i upornosti. Kada pak ovo nije bio slučaj, uzrok je bio da je neprijatelj manevrom prinudio naše snage na privremeno napuštanje položaja.

8.— Usled nedovoljnog iskustva u borbi sa neprijateljskim opkoljenim snagama kao i radi nedovoljnog iskorišćavanja protivkolskog oružja, osjetljivost naših jedinica bila je znatna;

9.— Povlačenje jedinica bilo je uglavnom organizovano naročito u poslednjoj fazi. Može se reći da je samo operacija povlačenja posmatrana kao usamljena taktička radnja izvedena sa uspjehom; —

10.— Međusobno obavještavanje naših i susjednih jedinica nije bilo redovno. Na pr. ne saoptašava se momenat kada jedna jedinica napušta svoj položaj. Ovo je dovodilo do teških situacija kod neobaviještene susjedne jedinice, koja je bila prinuđena svoje odluke donositi na prečac.

11.— Koncentracija vatre na pojedine ciljeve nije uvijek vršena, što znači da je uprava vatrom ponekad bila slabija.—

12.— Veza nije uvijek zadovoljila. Uzrok slab materijal i nedovoljno iskustvo za podizanje veze u ovako teškim operacijama.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

NAČELNIK — MAJOR:
Rebula

BR. 30

ZAPOVIJEST ŠTABA 13. NOU DIVIZIJE OD 14. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE PRITISAK NA NEPRIJATELJSKE SNAGE U ČUDINOM KLANCU, BABINOM POTOKU I CRNOJ VLASTI[1]

ŠTAB
13. UDARNE DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.J.
Op. Broj: *22/14-II* 1945

B/V. 110

ZAPOVEST

Štaba 13. Ud. Divizije XI. Korpusa NOVJ za dan 14. II. 1945. godine

Sekcija Gospić — Novigrad 1 : 100.000.

PODACI O NEPRIJATELJU:

Neprijatelj sa jakim snagama već tri dana ispao je iz Bihaća preko Petrova Sela i Vaganca k Drežniku, dok je također ovaj prodor pojačao sa snagama iz uporišta Otočac — Babin Potok većinom legije, vjerovatno u cilju da snage sa linije Lapac — Bihać izvuče i prebaci k Ogulinu i dalje prema Karlovcu.[2] Oko Drežnika, Čatrnje i Poljanka vode se vrlo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1, k. 915.

[2] O sastavu, jačini i namjerama neprijateljevih jedinica koje su prodirale navedenim pravcima vidi dok. br. 3, 44, 65, 77, 95, 96, 97, 98 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/36—2 i 1/37—2, k. 119/10: depeše štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 15. februara 1945. godine.

žestoke borbe.[3] Neprijatelj je svoja uporišta na liniji Vrhovine — Čudin Klanac oslabio, tako da po najnovijim podacima s kojima raspolažemo na ovoj liniji nalazi se svega jedan bataljon legije i nešto ustaša raspoređenih po uporištima: Prvi bat. 847 regimente[4] jednu svoju satniju drži na Čudinom Klancu a ostale snage u Babinom Potoku i linijom prema Vrhovinama. Jedan bataljon ove regimente ponovo se vratio u Ramljane, dok ostale ustaške jedinice[5] na liniji Otočac — Gospić — Bilaj nalaze se na svojim starim mjestima. Najslabiju svoju stranu na uporištima neprijatelj ima liniju Čudin Klanac — Vrhovine, koju je oslabio odašiljanjem snaga prema Drežniku i Rakovici. Uporišta na ovoj liniji su solidno izgrađena. Naoružanje ovih jedinica s obzirom na sadanju promjenu nije detaljno poznato. Moral je na srednjoj visini a borbenost prilična.

PODACI O NAŠIM SNAGAMA:

13. Ud. Divizija sa tri brigade.

35. Ud. Divizija sa jednom brigadom od tri bataljona i pet brdskih topova kal. 75 mm.

Sadejstvo savezničke avijacije.

ZADATAK NAŠIH JEDINICA:

U cilju rasterećenja fronta koga drže 8. i 35. divizija na liniji Drežnik — Čatrnja — Poljanak i vezivanja ostalih neprijateljskih snaga koje bi mogle poći kao pojačanje na ovu liniju a ujedno ukoliko se ukaže prilika pristupiti likvidaciji pojedinih uporišta s obzirom na manje snage i dejstva savezničke avijacije.[6]

---

[3] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 65, 77, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2 i 1/20—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13, 14. i 15. februara 1945; reg. br. 6—1, k. 828: pregled dejstava jedinica 8. divizije u februaru 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945. godine.

[4] Riječ je o 847. puku njemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 41—3, k. 74: izjave zarobljenih njemačkih oficira Fridriha Zmoelinga i Desideriusa Reindla).

[5] Odnosi se na dijelove 11. ustaško-domobranske jedinice (vidi dok. br. 114).

[6] i [7] Iz dokumenata i depeša jedinica 11. korpusa NOVJ kao i iz bojnih relacija 11. i 13. ustaško-domobranske divizije i dnevnih izvještaja Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH se ne vidi da je savezničke avijacija učestvovala u toj operaciji (vidi dok. br. 77, 97, 98, 99, 100, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/36—2 i 1/37—2, k. 119/10).

III. Ud. Brigada 35. Ud. Divizije: Sa tri bataljona izvršit će pritisak na neprijatelja i to jednim bataljonom pravcem Vukmirović — k. 923 i na k. 828, jedan bataljon južno od komunikacije preko Nikolića i Končarevog Kraja na uporište Čudin Klanac, a jedan bataljon u rezervi cestom od Plitvičkog Leskovca prema uporištu.

I. Ud. Brigada 13. Ud. Divizije Sa dva bataljona izvršit će pritisak na neprijateljsko uporište Čudin Klanac — Bab.[in] Potok i to: jednim bataljonom bez mitraljeskog voda izvršit će pritisak pravcem zapadne padine k. 1005 desno oslanjajući se na Končarev Kraj i bataljon III. Brigade 35. Divizije, dok će vod mitraljeza postaviti na k. 761. koja će služiti kao zaštita artileriji kod Hom.[oljačkog] Klanca. Jedan bataljon, tj. njegove čete istočnim padinama Kose preko k. 990, koju prethodno očistiti ukoliko bude neprijatelja izvršiti pritisak na kuće u Bab.[inom] Potoku, gde se nalazi artilerija i glavnina snaga legionarskog bataljona. Dok će jednu pješačku četu i mitraljeski vod ostaviti kod Obljaja i k. 761 zapadno od puta kao zaštita artilerije na Hom. Klancu.

II. Brigada 13. Ud. Divizije Sa četiri bataljona izvršit će pritisak na neprijatelja, i to jednim bataljonom pravcem Velika Greda, k. 983 — Metla sa zadatkom da svojom jačom vatrom sa pogodnih i bliskih položaja onemogući svako dovlačenje snaga iz Crne Vlasti i Vrhovina prema Babinom Potoku. Jednim bataljonom linijom Klanac — Jurišina — Metla — k. 1000, na Oblajac, odakle izvršiti pritisak na Crnu Vlast sprečavajući sa te linije svako dovlačenje snaga prema Bab.[inom] Potoku i uništavajući neprijatelja koji se odmah poslije bombardovanja iz aviona i artilerije bude sklanjao iz uporišta i kuća. Jedan bataljon na liniji Štampari aktivizirat će se prema Ramljanima, vršiti pritisak na uporište i vezujući snage na sebe. Jedan bataljon biti će na divizijskoj rezervi u selu Sječevica. Prateću četu Štab brigade će upotrebiti na pravcu Gornji Bab.[in] Potok.

III. Brigada 13. Ud. Divizije: Ima zadatak da aktivno djeluje na liniji Ribnik — Bilaj i Gospić — Brušane sa snagama koje su kod Metka, dok će bataljon sa Ljubova angažovati linijom preko Ljubova ka Kuli i Marinoj Glavi. Ukoliko se neprijatelj nalazi na Ljubovu. U sadejstvu sa bataljonom I brigade koji će biti također na tom sektoru ima zadatak napasti svom žestinom neprijatelja na ovoj liniji i odbaciti ga prema Kuli. Bataljon u Mogoriću držati u rezervi.

Art. divizion 35. Ud. Divizije: Ima zadatak da jakom vatrom sa položaja kod Hom.[oljačkog] Klanca, gdje će se plasirati, tuče neprijateljska uporišta u Čudinom Klancu i Bab.[inom] Potoku. Da bi vatra bila sređenija postaviti na pogodnim mjestima blizu uporišta osmatračnice koje dobro povezati sa artilerijom. Cestu ispred sebe na pogodnom mjestu, tj. ispred osiguranja koje će imati artilerija, minirati.

PRVA FAZA BORBE: U prvoj fazi borbe jedinice će vršiti pritisak i nastupati prema uporištima sa jačim bojnim patrolama hvatajući kontakt sa neprijateljem, cijeneći njegove slabije strane gde upotrebiti jače snage i veći pritisak. Koristiti dejstva avijacije tako da se sa bliskih odstojanja van opasnog prostora od bombi tuče svaki pokret neprijateljski koji će vjerovatno uslijediti poslije dejstva avijacije[7] i artilerije. Ujedno koristiti i paniku koja će vjerovatno biti kod neprijatelja prilikom bombardovanja te posjesti zgodnije položaje odakle će moći bolje da dejstvuje, ujedno i približit se uporištima.

DRUGA FAZA BORBE: Po ocjeni situacije, tj. poslije izvršenog bombardovanja avijacijom i artilerijom i jakom pritisku jedinica na uporište ukoliko se ukaže mogućnost pristupiti likvidaciji uporišta redom, tj. na pravcima gdje jedinice vrše pritisak. Napad mora biti silovit i prodoran ne dozvoljavajući neprijatelju da se pribere.

VEZA: Održavati će se telefonima i radio putem, ugovorenim znacima i kuririma. Način veze regulisane zapoviješću za vezu koja se prilaže.[8] Vezi

[8] Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 915.

pokloniti naročitu pažnju i tražiti od viših rukovodioca za puno zalaganje oko organizacije i pravilnog rada.

SANITET: Divizijsko previjalište nalazit će se u Homoljcu gdje najkraćim putem upućivati ranjenike a kirurška ekipa nalazit će se u Vrelu na raskrižju.

ISHRANA: Vršit će se iz intendanture, tj. intendanture — ekonomati pribavljat će hranu preko intendanture pretpostavljenog štaba redovnim putem i na vrijeme.

MJESTO ŠTABOVA: Štab divizije nalazit će se na Sječivici — k. 1182. Štab I. Brigade nalazit će se južno od Končarevog Kraja — k. 873. Štab III. Brigade 35. Divizije nalazit će se cestom Leskovac negdje kod sela Vukmirović u blizini Vodenica.[9] Štab II. Brigade 13. Divizije nalazit će se na Velikoj Gredi. Štab III. Brigade u Metku.

POČETAK OPERACIJE: Saveznički avioni će otpočeti sa bombardovanjem u 15. časova 14. II. 1945. U isto ovo vrijeme otpočet će dejstvo i artilerija na određeno uporište. Jedinice u ovom vremenu moraju biti na bliskim polaznim položajima, odakle će moći da brzo pristupe pritisku i eventualno napadu na uporišta. Jedinice trebaju voditi računa o opasnom prostoru koga bi mogla tući avijacija ali ne toliko daleko više od 500 metara lijevo i desno od ceste na kojoj se nalazi uporište. Jedinice će otpočeti sa pritiskom odmah čim se završi bombardovanje avijacije, tj. jačim pritiskom, dok će koristiti bombardovanje kao olakšicu za podilaženje i uzimanje boljih položaja. Štabovi bataljona i brigada ovdje će sami se snalaziti i koristiti svaki momenat da se što pre i što bliže primaknu uporištu, ne čekajući naročito za to naređenje.

ZNACI RASPOZNAVANJA i UGOVORENI ZNACI Za 14. II. 1945. godine znaci raspoznavanja su: **Lika — Sloboda.** Ugovoreni znaci **Juriš u pobjedu.** Ovo su znaci za dan dok za noć 14/15. II. 1945 **Puška — Peć, Janko — Milan.** Ugovoreni znaci sa raketama prema ranije propisanom naređenju.

---

[9] Natpis Vodenica nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na Nikolića mlinove, 11 km istočno od Vrhovina.

NAPOMENA: U ovoj operaciji svi Štabovi treba da razviju punu samoinicijativu i da koriste i najmanje slabosti kod neprijatelja, tj. izazvanu paniku kod neprijatelja i da ne čekaju za naređenje ako im se ukaže prilika za likvidaciju uporišta. Postarati se da bude redovan dotur municije i ostalih potreba jedinica na položaju, a naročito ukoliko se borba dulje produži. Po zauzeću jednog uporišta bunkere odmah porušiti, a naročito ako se dade prilika u prvoj fazi borbe ako se zauzmu neka uporišta voditi računa o savezničkoj avijaciji da ne tuče naše trupe gdje biti obazriv.[10]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: Komandant — potpukovnik:
Dim.[11] **Vojvodić**

M. P.

Dostavljeno: Na znanje Štabu XI. Korpusa NOVJ.
Na izvršenje Štabu I, II. i III. Brigade
13. Ud. Divizije i III. Ud. Brigadi
35. Ud. Divizije te art. divizionu
35. Ud. Divizije.

[10] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 65, 77, 97, 98, 99, 100, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/36—2 i 1/37—2, k. 119/10.

[11] Dimitrije

BR. 31

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 16. DIVIZIJE OD 14. FEBRUARA 1945. UPUĆEN ŠTABU 12. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB
XVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 44/45
14 februara 1945 god.

ŠTABU XII UDARNOG KORPUSA NOVJ

1. U prilogu dostavljamo izvod iz operacijskog dnevnika u vremenu od 1. do 14 o.m., kao i preglede brojnih stanja ljudstva i stoke i naoružanja ove divizije po obr. I, II i III.[2] 2. U vremenu od 1 do 14 februara jedinice ove divizije vodile su par dana vrlo žestoke borbe sa jakim neprijateljskim snagama i neprijateljskom motorizacijom.[3] I ove borbe otkrile su nedostatke naših jedinica.

Od 1 do 6 o.m. naša divizija bila je smeštena na prostoriji Gaćište — Orešac — Gradina — Rušani i G. Bazje — Turanovac u cilju odmora i sređivanja svojih jedinica ali ovo vreme nije se moglo koristiti za odmor, već su jedinice stalno bile na pozicijama na radu kopanja i utvrđivanja odbrambene linije.

Neposredno pred same operacije naša divizija primila je oko 2000 novih boraca, koji su bili nedovoljno obučeni u rukovanju sa oružjem i neiskusni u borbama, sporo se snalazili u situacijama, nisu umeli dovoljno da koriste zaklone, da budu dovoljno budni, te su svojim držanjem ometali pravilan rad starijim borcima. Uočeno je da su automatska oružja usled hladnoće imala prilično zastoja te nisu mogla biti u potpunosti korišćena. Neprijatelj je sve ove nedostatke naših jedinica uočio, te je još sa većom zaštitom i upornošću tukao, što je opet kod novih boraca negativno delovalo. Stariji borci u poslednjim borbama pokazali su se vrlo disciplinovani i spremni za borbu.

3. Sadašnji odmor naših jedinica koristimo u izvođenju obuke u jedinicama i za obučavanje boraca u rukovanju sa oružjem, kao i borbenoj obuci.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 24—1, k. 953.

[2] Redakcija nije pronašla te preglede.

[3] i [15] Vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2.

4. Veza u poslednjim borbama nije u potpunosti došla do izražaja i to uglavnom iz razloga, što su jedinice stalno bile u pokretu sa jedne na drugu prostoriju i usled nedostatka telefonskog materijala.

5. Jedinice naše divizije, tj. I, II i IV brigada potpuno su naoružane, dok XV Mađarska i Art. brigada stoje dosta slabo sa pešadiskim naoružanjem. Broj nenaoružanih drugova u našoj diviziji sada iznosi 2191.

6. U diviziji imamo bosih oko 1000 drugova a slabo obuvenih oko 500, dok slabo obučenih imamo oko 2500.

7. U prilogu dostavljamo i skicu rasporeda naših jedinica na sadašnjoj prostoriji.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za štab,
Načelnik,
kapetan **Živko Mihić**

M. P.

IZVOD
iz operaciskog dnevnika u vremenu od 1 do 15-II-1945 godine Štaba **XVI NOU divizije**

1-II-1945 — Jedinice ove divizije raspoređene su na istoj prostoriji. U toku dana sa jedinicama je izvođena obuka po predviđenom planu rada.

Radi osiguranja mostobrana na reci Dravi južno od Barča I brigada prebacila se sa sadašnje prostorije i smestila se na prostoriju G. Bazje — Turanovac — Lukački Budrovac — Lukačko Dugo Selo.

I Artileriska brigada, po dolasku u svoj sastav protivoklopnog diviziona koji se nalazio na položajima jedinica 51. divizije, prebacila se sa sadašnje prostorije i smestila se na sektor s. Gradina i Hadžići, sa zadatkom sređivanja svojih jedinica.

---

[4] Redakcija nije pronašla navedenu skicu. O rasporedu jedinica 16. NOU divizije od 6. do 14. februara vidi dok. br. 12; Arhiv VII, reg. br. 22—1, k. 953: izvještaj Štaba 16. NOU divizije o borbama od 6. do 9. februara 1945. upućen Štabu 12. korpusa NOVJ 11. februara 1945. godine.

2-II-1945 — Jedinice ove divizije raspoređene su na istoj prostoriji. U toku dana izvođena je obuka sa jedinicama po predviđenom planu rada.

I brigada na svojim položajima organizovala je odbrambenu liniju (kopanje rovova) na liniji: od Drave preko k. 106 preko Labudovca na k. 109 — k. 110 — duž kanala na k. 107 — preko Zlebina na k. 107 — k. 106 do Drave.

3-II-1945 — Jedinice ove divizije nalaze se na istoj prostoriji. U toku dana sa jedinicama je izvođena obuka.

4-II-1945 — Divizija raspoređena na istoj prostoriji. Sa jedinicama je u toku dana izvođena obuka.

5-II-1945 — U cilju što uspešnijeg zatvaranja pravaca od linije Moslavina — Čađavica jedinice ove divizije, prema naređenju štaba XII U. Korpusa dobile su naređenje[5] da se postave na liniju Drava — Kapinci — G. Miholjac — Sladojevci.

U toku [dana] jedinice ove divizije postavljene su i to:

— IV brigada na prostoriju Sladojevci — Meljani — Španat — G. Miholjac, sa zadatkom fortifikaciskog utvrđivanja ove linije, služe ujedno kao neposredna rezerva jedinicama 51. divizije u slučaju neprijateljskog prodora sa sadanje linije fronta.

— XV brigada »Petefi« na prostoriju Višnjica — Novaki — Zidine, sa zadatkom utvrđivanja ove linije.

— II brigada, na prostoriju N. Gaćišće — Gaćišće — Orešac, služeći ujedno kao neposredna rezerva jedinicama IV i XV brigade.

— I brigada ostaje i dalje na istoj prostoriji.

U toku dana sa jedinicama je izvođena obuka.

6-II-1945 — Jedinice ove divizije raspoređene su na istim položajima. U toku dana nije bilo ništa novo. Sa jedinicama je izvođena obuka.

---

[5] Vidi Arhiv VII, reg. br. 9—1, k. 952.

7-II-1945

Na celom frontu neprijatelj je vrlo aktivan i prodirao je u pravcu Podr. Slatine. U vezi ovakve situacije naša divizija dobila je zadatak da se sa jednom brigadom najhitnije postavi na cesti Čačinci — Podr. Slatina u cilju zatvaranja toga pravca i sprečavanja neprijateljskog prodora.[6]

II brigada postavljena je i to: sa dva bataljona ispred sela Mikleuša, a sa druga dva bataljona sa zadatkom zatvaranja pravca od Čeralija prema Podr. Slatini, gde su bataljoni uhvatili vezu sa jedinicama Osječke brigade, koje su se pod jakim pritiskom neprijatelja povlačile.[7] Ova dva bataljona postavljena su na k. 215, 171 i 169 i Konjičić, sa jačim isturenim delovima na k. 149. Prva grupa koja je bila postavljena ispred Mikleuša, stupila je odmah u borbu sa neprijateljem, gde je vodila žestoku borbu sve do same noći, a zatim se prema naređenju štaba divizije povukla i postavila ispred Podr. Slatine.[8]

Na sektoru druge grupe bataljona neprijatelj je vrlo brzo i energično prodirao. Bataljoni su vodili borbu sve do pola noći, a zatim su se povukli i postavili na položaje istočno od ceste Čeralije — Slatina na k. 242 do Vučje Jame.

XV brigada »Petefi«[9] u toku dana dobila je naređenje da se sa dva bataljona postavi i zaposedne sela Kapince i selo Vaška, dok se sa druga dva bataljona u toku noći prebacila i postavila na sektor Levinovac, sa zadatkom da spreči prodor neprijatelja cestom Voćin — Hum.[10]

---

[6] Pravcem Čačinci — Podravska Slatina — Virovitica prodirala je njemačka 297. pješadijska divizija. Opširnije o tome vidi dok. br. 12, 29, 38, 39 i 72; Arhiv VII, reg. br. 22—1, k. 953.

[7] O povlačenju Osječke brigade 12. NOU divizije pravcem Feričanci — Orahovica — Čačinci — Mikleuš vidi dok. br. 38, 39 i 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. godine.

[8] Jedinice njemačke 297. pješadijske divizije zauzele su Podravsku Slatinu 8. februara 1945 (vidi dok. br. 29, 39 i 93).

[9] Odnosi se na mađarsku NO brigadu »Šandor Petefi«.

[10] Navedenim pravcem prodirali su dijelovi njemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« (vidi dok. br. 12 i 38).

IV brigada postavljena je u toku dana na sektor Sladojevci — Bakić — Grabić, sa zadatkom utvrđivanja ove linije. U vezi novostvorene situacije, s obzirom na prodiranje neprijatelja dolinom Vojlovice i Voćinske reke u pravcu Ćeralija i Voćina brigada je dobila naređenje da se usiljenim maršem prebaci sa sadašnje prostorije i postavi na sektoru od Konjičića (iznad Ćeralija) do ceste Voćin — Suhopolje, sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog prodora na tome pravcu.

8-II-1945

II brigada dobila je naređenje da se najhitnije postavi na položaje Donje i Gornje Kusonje, sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog prodora od pravca Ćeralija i Macuta. Jedan bataljon koji se nešto kasnije povukao sa položaja ispred Slatine, bio je skoro iznenađen od strane neprijatelja koji je ušao u Sladojevce i nastavio sa prodiranjem u pravcu D. Meljana. Ovaj bataljon se odmah orijentisao prema neprijatelju i prihvatio borbu sa istim. Bataljon je sam uspeo da zadrži neprijateljsku pešadiju, koji je iskoristivši gužvu kod ostalih jedinica uspeo da nesmetano pređe reku Čađavicu, iako je most blagovremeno bio porušen. Neki delovi VIII brig. 51 div. koji su se povlačili, bili su postavljeni desno od ovog bataljona na Golo brdo i kose desno od ceste ispred Meljana.[11] Ovaj bataljon je stalno zadržavao neprijatelja i vodio borbu sve do Suhopolja.

Ostala tri bataljona koji su postavljeni na položaje D. i G. Kusonje — Mačkovac, odmah po dolasku na ovu prostoriju prihvatili su borbu sa neprijateljem i održali se na istoj sve do 19 časova, kada su radi situacije na cesti Bistrica — Suhopolje povučeni u selo Trnavu i Pčelić.

U toku dana na sektoru jedinica IV brigade, neprijatelj u jačini 3500—4000 vojnika, krenuo je u tri napadne kolone prema položajima jedinica ove brigade. Bataljoni su odmah

[11] O borbama jedinica 51. NOU divizije za virovitički mostobran vidi dok. br. 29, 38 i 39.

stupili u borbu sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem, koji je drsko napadao. Posle žestoke borbe koja je trajala 2 sata, neprijatelj je uspeo da potisne jedinice ove brigade, koje su zaposele nove položaje na ivici sela Lisičina, na kanalu ispred Huma i na groblju istočno od Huma. Neprijatelj je i dalje vršio uzastopne juriše u više napadnih kolona. Bataljoni su uspeli odbiti dva neprijateljska juriša uz velike gubitke po istog, tako da je neprijatelj bio prisiljen da se povuče sa čistine na ivicu šume Voćinskog brda, odakle je preduzeo ponovo sa napadima na položaje naših jedinica. Na desnom krilu neprijatelj je pošao u napad na selo Lisičinu, te pošto je tu odbijen pomerio je svoje napade u desno prema jedinicama Brodske brigade[12] i uspeo da potisne bataljon ove brigade i izbije na kose severozapadno od Lisičine. Bataljon IV brigade, koji se nalazio u selu bio je prisiljen da se povuče iz sela i zaposedne nove položaje na k. 453, gde je vodio borbu do samog mraka i onemogućio neprijatelju dalje prodiranje.

Bataljon koji je u toku celog dana vodio borbu na kanalu ispred Huma, bio je prisiljen da se pod jakim pritiskom neprijatelja povuče i zaposedne prve kuće u selu Hum, gde se razvila žestoka borba za svaku kuću. Neprijatelj je uspeo da zauzme jednu trećinu sela, dok su ostale dve trećine držale naše jedinice.

Bataljon, koji je vodio borbu na levom krilu, pojačan sa dve čete ostalih bataljona pod jakim pritiskom neprijatelja povukao se a da o tome nije nikoga obavestio u kom pravcu se povukao. Prema naknadno dobivenim podacima bataljon je pokušao da se povuče pravcem Budim — Hum — Levinovac, ali mu je to bilo onemogućeno pošto je neprijatelj već zaposeo ovu liniju tako da je isti bio otsečen od svoje brigade i zadržao se u šumama izme-

[12] Vjerovatno se misli na 4. brigadu 12. NOU divizije koja je zatvarala pravac Kuzma — Lisičina (vidi dok. br. 26).

Brodska brigada je tada dejstvovala u sastavu 28. NOU divizije na području Bijeljine (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—2, k. 1125: istorijat 28. NOU divizije).

đu Popovca — Macuta i Petrova Sela.[13] Posle povlačenja ostalih jedinica sa ovoga sektora nije se čula nikakva borba na sektoru ove otsečene grupacije, tako da ne postoji sumnja da je ova grupa uništena ili da je pretrpela veće gubitke.[14]

U samo veče dva bataljona XV brigade stupila su u kontakt sa neprijateljom. Borba je trajala oko 40 minuta i usled povlačenja jedinica Brodske brigade i jedinica naše IV brigade, ovi bataljoni bili su prisiljeni da se pod borbom povlače pravcem Majerova pustara — Pepelana — Suhopolje.

9-II-1945

Usled nadiranja jačih neprijateljskih snaga (nekoliko divizija)[15] i pošto je bilo verovatno da će neprijatelj uspeti da ovlada komunikacijom Podr. Slatina — Virovitica izdato je naređenje za povlačenje naših jedinica u pravcu Barča i prebacivanja preko reke Drave. U vezi toga izdato je naređenje brigadama da glavninu svojih snaga povuku sa položaja i otpočnu sa prebacivanjem istih preko Drave, a manje delove da ostave na položajima, koji imaju zadatak da štite izvlačenje ostalih jedinica.

II brigada u toku dana sa tri bataljona prebacila se preko mosta kod Barča, dok je jedan bataljon ostao kao pojačanje jedinicama IV brigade, koje su štitile izvlačenje jedinica. I ovaj bataljon u toku dana prebacio se preko Drave.

IV brigada postavljena je na liniji: na reci ispred Crne Jaruge sa jednim bataljonom, a jednu cestu ispred sela Kapan prema Naudovcu. Posle izvlačenja jedinica II brigade, brigada se otkačila od neprijatelja, ostavljajući manja zaštitnička odelenja a zatim krenula u pravcu Barča, gde se u toku dana i noći prebacila preko Drave.

---

[13] Vjerovatno se misli na s. Petrovo Polje, 6 km jugoistočno od Podravske Slatine. Petrovo Selo nalazi se 7 km sjeveroistočno od Podravske Slatine na području koje nije pošumljeno.

[14] Ojačani 4. bataljon 4. vojvođanske NOU brigade nije bio uništen. Poslije borbe na prostoriji Lisičine — Hum — Budim (trig. 289), Bataljon se povukao prema Daruvaru, gdje je ušao u sastav 12. NOU divizije (vidi dok. br. 39; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

XV brigada svoja dva bataljona u toku dana prebacila je preko Drave, dok su ostala dva bataljona ostala na položajima Županijski kanal — Vaška i pod pritiskom neprijatelja ovi bataljoni su se pod borbom povlačili do Budakovca i Detkovca, gde su zaposeli liniju na kanalu kod pustare Lunka.[16] Pod jakim pritiskom neprijatelja ova dva bataljona su se povlačila pravcem Majkovac — Ada, a zatim u toku noći 9/10 prebacili se preko Drave kod Barča.

I brigada držala je mostobran južno od Barča na reci Dravi i u toku dana prema dobivenom naređenju izvršila je prebacivanje celokupnog svog ljudstva preko Drave.

Odmah po prebacivanju preko mosta na Dravi kod Barča, jedinice ove divizije nastavile su sa pokretom prema novoj prostoriji gde su se smestile.

Naši gubitci u ovim borbama iznose: 56 poginulih, 56 ranjenih i 483 nestala,[17] tj. bataljon sa još dve čete otsečen je i ostao u Slavoniji i priključio se jedinicama VI korpusa. Izgubljeno je oružja: 55 pušaka, 22 p. mitraljeza, 37 pikavaca, 3 laka bacača i 3 protivkolske puške. Oružje izgubljeno u borbi je uglavnom ostalo kod poginulih boraca i oštećeno od neprijateljske vatre.

Zaplenjeno je 2 puškomitraljeza i 2000 metaka.

Uništen jedan neprijateljski tenk. I. Artileriska brigada 7 o.m. prebačena je preko Drave u Mađarsku, tako da nije učestvovala u ovim borbama.

10-II-1945 Jedinice ove divizije u toku noći i dana smestile su se na sledećoj prostoriji:

I brigada u s. Felše Sent Marton, u cilju prikupljanja i sređivanja svojih jedinica,

II brigada u s. Lakoča i Kalman pst., sa zadatkom odmora i sređivanja svojih jedinica.

IV brigada u s. Drava Gardonj, sa zadatkom odmora i sređivanja svojih jedinica.

---

[16] Nije nađena na karti 1:100.000.

[17] Dalji dio rečenice naknadno je dopisan mastilom.

XV brigada »Petefi« u s. Tot Ujfalu, sa zadatkom odmora i sređivanja jedinica.

I Artileriska brigada smeštena je na položajima i u selu Bogdasa.

11-II-1945 Jedinice ove divizije, prema dobivenom naređenju[18] izvršile su pokret sa sadašnje prostorije i smestile se na sledećim prostorijama i to:

I brigada u selu Molvanj.
II brigada u selu Nemeške.
IV brigada Tot Sent Đerđ.
XV brigada Kiš Tamaši.

I Art. brigada smeštena je na položajima Tot Ujfalu — Felše Sent Marton — Sv. Borbaš, sa zadatkom pojačanja bugarske artilerije na ovim položajima.

12-II-1945 Jedinice ove divizije nalaze se na istim položajima, sem IV brigade koja se premestila iz s. Tot Sent Đerđ u sela Pata i Palaske.

U toku dana sa jedinicama se izvodi obuka i radi se na sređivanju jedinica.

13-II-1945 Jedinice su raspoređene na istim položajima. U toku dana nije bilo ništa novo. Sa jedinicama se izvodi obuka po predviđenom planu.

14-II-1945 Divizija raspoređena na istoj prostoriji. U toku dana sa jedinicama je izvođena obuka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za štab,
Načelnik
kapetan
Mihić

M. P.

[18] Vidi Arhiv VII, reg. br. 14—1, k. 952: zapovijest štaba 16. NOU divizije od 10. februara 1945. godine.

BR. 32

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 15. FEBRUARA 1945. GENERALŠTABU JA O OPERACIJAMA ZA KONAČNO OSLOBOĐENJE DALMACIJE[1]

ŠTAB
VIII UDARNOG KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 113
15 februara 1945. g.

Operativni izvještaj za vrijeme od 7 IX do 15 XI 1944. g., odnosno od početka operacija za oslobođenje Dalmacije do bitke za Knin.[2]

GENERALŠTABU JUGOSLAVENSKE ARMIJE[3]

Zemljište gdje su se vodile operacije za oslobođenje Dalmacije.

Zemljište na kojem su vršene operacije oko oslobođenja Dalmacije obuhvatalo je uglavnom teritoriju Dalmacije, dio jugozapadne Like, dio jugozapadne Bosne i dio jugozapadne Hercegovine (prilog br. 1).[4]

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 527.

[2] Napad jedinica 8. korpusa NOVJ na Knin započeo je 26. novembra, a završen 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 33; knj. 35, dok. br. 75, 80, 82; knj. 36, dok. br. 17, 19, 27, 35, 45, 98 i 111).

[3] Odlukom Povjereništva narodne odbrane Vrhovni Štab NOV i POJ je preimenovan u Generalštab JA 1. marta 1945 (vidi tom II, knj. 1, str. 623).

[4] Redakcija nije pronašla priloge (skice) na koje se u izvještaju ukazuje.

Po svojoj konfiguraciji ovo zemljište je u svom dalmatinskom dijelu krševito i golo i sa malo manevarske mogućnosti, dok je u istočnom dijelu Bosne brdovito, ali više pošumljeno — sa više manevarske sposobnosti. U dijelu Like je većinom planinsko, golo i krševito, a u dijelu Hercegovine brdovito-planinsko i golo sa malom mogućnosti manevrovanja, osim u dijelu doline Neretve, gdje je dosta ravnice sa manevarskim uslovima.

Putevi po kojima se neprijatelj kretao u većini slučajeva su bili u slabom stanju i uglavnom uništavani od naših jedinica, tako da je neprijatelju put uvijek predstavljao jednu prepreku, koju je stalno morao popravljati i osiguravati. Za nesmetano vršiti saobraćaj u cilju manevrovanja jedinicama odnosno prebacivati snage sa sektora na sektor, neprijatelj je morao stalno držati snage na pojedinim putevima da bi imao stalan siguran saobraćaj.

Po ovom zemljištu upotreba tenkova bila je vrlo slaba, a na nekim mjestima potpuno nemoguća, radi čega dugo tenkovi nijesu mogli doći do izražaja. Zbog toga upotreba tenkovskih jedinica morala se ograničiti na puteve i njihovu najbližu okolinu osim u dolini rijeke Neretve, gdje su mogli doći do jačeg izražaja.

Upotreba artiljerije također nije mogla doći do izražaja na svakom zemljištu, osim brdske artiljerije koja se prilagođavala zemljištu uslijed svoje lake pokretljivosti, dok artiljerija na konjsku vuču i motornu vuču nije bila svagdje upotrebljiva, i zato su joj se zadaci i davali obzirom na njezinu pokretljivost prema raspoloživim putevima.

Ove operacije oko oslobođenja Dalmacije vodile su se na zemljištu koje obuhvaćaju zemljište sekcija: 1:100.000.— i to: br. 75 — Zadar, 76 — Novigrad, 77 — Knin, 78 — Drvar, 89 — Dugi Otok, 92 — Žirje, 93 — Šibenik, 94 — Split, 108 — Vis, 109 — Omiš, 110 — Makarska, 111 — Mostar, 123 — Sušac, 124 — Korčula, 125 — Mljet, 126 — Dubrovnik, 127 — Trebinje, 136 — Kotor (vidi pregled sekcija Jugoslavije).

Uz ovaj operativni izvještaj prilažu se kopije sekcija 1:100.000.— sa označenim operacijama oslobođenja Dal-

macije po periodima oslobođenja i sa naznačenim pravcima operacija.

Jedinice NOVJ koje su učestvovale u operacijama za oslobođenje Dalmacije, kao i jedinice savezničkih dijelova.

U operacijama za oslobođenje Dalmacije učestvovao je cijeli VIII udarni Korpus NOVJ, tj. IX, XIX, XX i XXVI divizija, Tenkovska brigada, Artiljerijska grupa, sjeverna, srednja i južna grupa dalmatinskih partizanskih odreda, kao i grupa otočkih odreda uz pripomoć Ratne Mornarice NOVJ, a uz saradnju dijelova XXIX herc. divizije, tj. II. dalm. prol. brigade.

Od saveznika: bila je pripomoć avijacije samo u zaštiti prevoza jedinica preko mora i u onemogućavanju neprijateljske avijacije, dok sama saveznička avijacija nije imala aktivnog učešća u samim operacijama, jer se sa istom nije mogla održavati dobra veza.

Od savezničkih jedinica: dva diviziona artiljerije na otocima i jedan komandos nisu također došli do izražaja prilikom desanta naših jedinica na kopno i otoke, uslijed slabih veza sa istima, te se njihova upotreba svodila samo na zaštitu prevažanja sa otoka na kopno naših jedinica.

Savezničke mornarica nije uzela učešća u operacijama, već je samo vršila djelomično kontrolnu zaštitu prevoza naših jedinica na otoke i kopno.

Snage i raspored neprijateljskih i naših snaga prije početka operacija za oslobođenje Dalmacije.

Neprijateljske snage, koje su se nalazile na teritoriji Dalmacije vide se na priloženoj skici teritorije VIII Korpusa.

Naše snage: VIII korpus, Tenkovska brigada, artiljerijska grupa, grupe odreda — sjeverna, srednja i južna grupa, Grupa otočkih odreda, Grahovsko-petiljski od-

red i dijelovi XXIX hercegovačke divizije, vide se u priloženoj skici teritorije VIII Korpusa NOVJ (prilog br. 1.)

Naziv i jačina neprijateljskih snaga, protiv kojih su se vodile operacije za oslobođenje Dalmacije i njihov raspored u Dalmaciji pre početka operacija i za vrijeme operacija.[5]

Na teritoriji Dalmacije i teritoriji oko Dalmacije koja dolazi u obzir za operacije oko oslobođenja Dalmacije bile su ove neprijateljske snage, koje bi se mogle podijeliti na dvije grupe i to:

I. — Prva grupacija neprijateljskih snaga obuhvata teritoriju južno od Dubrovnika, istočnu i zapadnu Hercegovinu, južnu Dalmaciju, do linije približno Omiš — Sinj — Livno — Duvno — Konjic. Ovu grupaciju sačinjava uglavnom V. SS. Korpus sa ustaškim, domobranskim, četničkim formacijama, nešto italijanskih fašista i nešto domaće milicije, a uz saradnju nešto Ratne njemačke Mornarice i nešto avijacije.

[5] Na području Dalmacije nalazili su se dijelovi 5. SS brdskog armijskog korpusa (118. lovačka i 369. legionarska divizija, 649. obalski artiljerijski puk kopnene vojske, dijelovi 15. brdskog armijskog korpusa, 264. pješadijska divizija, 374. legionarska divizija, 944. obalski artiljerijski puk kopnene vojske, 29. puk tvrđavskih pionira), mornaričke jedinice i ustaško-domobranske i četničke jedinice. Početkom septembra 1944. one su imale slijedeći raspored: 118. lovačka divizija na obalskom odsjeku Stobreč — Neretva sa 738. pukom u Zadvarju i 750. pukom u Janjini na Pelješcu; 688. artiljerijski puk bio je podijeljen po pješadijskim pukovima; komandant Divizije general-major Jozef Kibler (Jozef Kübler) nalazio se sa Štabom u Ljubuškom; 369. legionarska divizija na obalskom odsjeku ušće Neretve — Gruda, sa 369. pukom u Trebinju i 370. pukom u Ošlju, dok su dijelovi 369. artiljerijskog puka bili pridati pješadijskim pukovima; komandant Divizije general-major Fric Najdhold (Fritz Neidhold) sa Štabom u Blagaju; 649. obalski artiljerijski puk sa 622. divizionom u rejonu Makarske i 949. divizionom u rejonu Dubrovnika; 264. pješadijska divizija na obalskom odsjeku južnog dijela otoka Paga do Stobreča, sa 891. grenadirskim pukom u Zadru, 893. grenadirskim pukom u Šibeniku i 892. grenadirskim pukom u Klisu, dok je 264. artiljerijski puk bio podijeljen po pješadijskim pukovima; komandant general-major Martin Garajs (Martin Gareis) sa Štabom u Drnišu; 373. legionarska divizija duž komunikacija Bosanski Novi — Bihać — Knin, sa ojačanim 383. pukom u Kninu, 384. pukom u Srbu, dok je 373. artiljerijski puk bio podijeljen po jedinicama; komandant general-lajtnant Eduard Aldrijan (Eduard Aldri-

2. — Druga grupacija neprijateljskih snaga obuhvata na sjeveru i zapadu od granice I grupacije, tj. srednju i sjevernu Dalmaciju, dio jugozapadne Like i Bosne do linije Gospić na sjeverozapadu i na sjeveroistoku Bihać. Ovu grupaciju sačinjava uglavnom XV. Gebirgs[6] Korpus sa ustaškim, domobranskim, četničkim formacijama i nešto italijanskih fašista oko Zadra, uz nešto domaće milicije, a uz pripomoć njemačke ratne mornarice i nešto avijacije iz Gospića i Banje Luke.

---

an), sa Štabom u Ostrošcu; 949. obalski artiljerijski puk jačine 4 diviziona, neposredno na obali od Crikvenice do Splita, od kojih su tri diviziona (946, 947. i 948) u Dalmaciji, Štab u Drnišu; 29. puk tvrđavskih pionira bio je raspoređen na čitavom obalskom području 15. armijskog korpusa, a na području Dalmacije vjerovatno jedan bataljon; mornaričke snage pod komandom admirala Jadrana (Komandierenden Admiral Adria) bile su raspoređene na području čitavog Jadrana; komandant viceadmiral Joakim Licman (Joachim Lietzmann) sa Štabom u Opatiji. Od ovih mornaričkih snaga u Dalmaciji su bile slijedeće: dijelovi 11. divizije za obezbjeđenje (11. Sicherungsdivision), sastava 1. i 2. flotila za eksport i 2. protivpodmornička flotila; dijelovi 1. divizije torpednih čamaca, sastava: 3, 7. i 24. flotila torpednih čamaca; dijelovi 6. flotile minobacača; dijelovi 10. desantne flotile; dijelovi 6. transportne flotile; Pomorska komanda sjeverne Dalmacije, sa 540. mornaričkim artiljerijskim divizionom (svega 10 baterija) i 771. pionirski bataljon za iskrcavanje; Pomorska komanda južne Dalmacije sa 612. i 628. mornaričkim divizionom (ukupno 13 baterija);

— Sedmi ustaški zdrug, jačine sedam bataljona, na području sjeverne Dalmacije, Štab u Drnišu;

— Šesti ustaški zdrug, jačine šest bataljona: pet na području srednje Dalmacije a jedan u Livnu, Štab u Imotskom;

— Deveti posadni zdrug , jačine šest bataljona, od kojih tri u Dalmaciji: jedan u Sinju, a dva na širem području Dubrovnika, Štab u Dubrovniku; Drugi bataljon 9. ustaškog zdruga u rejonu Brela — Makarska, dvije čete ovog zdruga u rejonu ušća Neretve i jedna četa u Grudi, Štab zdruga u Mostaru; Drugi bataljon 3. posadnog zdruga u Kninu;

— Sedmi žandarmerijski puk, sa sjedištem u Splitu, i dijelovi 6. žandarmerijskog puka, čije je sjedište bilo u Mostaru;

— dijelovi mornarice NDH (Pomorska komanda u Splitu sa jednom četom obalne komande i 22. flotila torpednih čamaca, potčinjena njemačkom admiralu Jadrana);

— Dinarska četnička oblast (pod komandom popa Momčila Đujića): 1. i 2. dalmatinski, Dinarski (502. korpus), 1. bosanski i 1. lički korpus na široj prostoriji Knina i dijelom u južnoj Lici, Štab u Kosovu;

— Dubrovački četnički korpus sa Dubrovačkom četničkom brigadom u Slivnici kod Dubrovnika (opširnije o tome vidi knj. 24, dok. br. 104; knj. 34, dok. br. 112; knj. 35, dok. br. 56; Arhiv VII, film I London 000918—000932: Izvod iz ratnog dnevnika admirala Jadrana; Gertler Rudolf und ..., Der Weg der 118. Jäger Division, Augsburg; Franc Šraml (Franz Schraml): Kriegsschauplatz Kroatien, die deutsch-kroatischen Legionsdivisionen, Kurt Vowinckel Verlag, Neckargemünd, 1962).

[6] Brdski

Po podacima koji su se mogli dobiti preko naše obavještajne službe i preko zarobljenika u obe grupacije nalazile su se slijedeće neprijateljske jedinice koje su naznačene po garnizonima u priloženoj skici (karte 1 : 200.000.)

NJEMAČKE JEDINICE:

1. V. SS. A.[7] Korpus.

118. Jeger divizija — Štab u Mostaru a dijelovi raspoređeni i to:

738. lovačka regimenta[8] — komandant p. pukovnik Stosker. Štab u Ljubuškom.

I bataljon — Komandant poginuo na Braču. Štab u Ljubuškom.

II bataljon — komandant Schmidt — Štab u Posušju.

III bataljon — komandant Luteiret, mjesto nepoznato.

750. Jeger regimenta — komandant major Zirngiebel, prema podacima povlačila se iz Mostara prema Sarajevu. Štab se nalazi u Mostaru u vremenu operacija.

37. dopunska regimenta povlačila se prema Bihaću.

668. artiljerijska regimenta, — komandant, pukovnik Gartler, Štab u Mostaru i dijelovi.

I. divizion — komandant, major — Pakfofen — Posušje.

II. divizion — komandant, kapetan Klanenberg — Metković.

III. divizion, — komandant, major Lang. Mjesto nepoznato.

118. baterija p.k. topova nalazila se je oko Imotskog i povlačila se je prema Mostaru.

118. izviđački bataljon nalazio se u raznim mjestima i na otocima, a trebao se povlačiti sa 37. dopunskom regimentom prema Bihaću.

118. pion.[9] bataljon podijeljen u dvije grupe od kojih je jedna bila na sektoru Imotskog a druga na komunikaciji Ljubuški — Mostar.

Napomena: Ova je divizija aprila mjeseca 1943. g. došla sa istočnog fronta u Albaniju, a oktobra 1943. g. preko Crne Gore došla na sektor Dubrovnika, gdje je iz-

[7] Armijski
[8] Puk
[9] Pionirski

vršila zaposjedanje južnodalmatinskog otočja sa dijelovima 738. i 750. regimente, a sa ostalim snagama iz navedenih regimenta i 37. dopunske regimente zaposjela je obalu od Splita[10] (granica je nešto južnije sa 264. divizionom) do iza Dubrovnika.

Pri zauzimanju otoka sa strane naših jedinica ova je divizija pretrpjela osjetljive gubitke u ljudstvu i materijalu a naročito 750 regimenta,[11] koja je vršila popunu iz Njemačke sa ljudstvom iz oblasti Hanovera. Posljednja popuna vršena je u septembru 1944. god.

369. »Vražja divizija: Štab u Mostaru. Komandant, general-major Najdhold.

369. pješadijski puk — komandant obrst Kluck.

I bataljon — Trebinje,

II bataljon — nalazio se oko Dubrovnika.

III bataljon sa nekim dijelovima oko Posušja.

370. pješadijski puk — Komandant major Becker, u selu kod Mostara smješten sa Štabom.

I. bataljon oko Duvna,

II bataljon na lijevoj obali Neretve,

III bataljon na sektoru Stona.

369. artiljerijski puk — komandant obrst Kreischer.

I. divizion — Mostar,

II. divizion — na sektoru Posušje,

369. izviđački bataljon — štab nepoznato, a komora na sektoru Posušja — Mostara i u pokretu prema Mostaru.

Napomena: Divizija je formirana 1942. god. u Rumuniji od Legije koja je bila razbijena pred Staljingra-

---

[10] Podaci o 118. lovačkoj diviziji nisu tačni. Odlukom njemačke Vrhovne komande u proljeće 1943. u Sarajevu je 738. divizija za obezbjeđenje preformirana u 118. lovačku diviziju. Do dolaska u Dalmaciju Divizija je dejstvovala u Bosni, Sandžaku i Crnoj Gori (»Der Weg 118. Jäger Division«).

Prema izjavi koju je dao zarobljeni kapetan Oto Primavesi, u novembru 1943. godine 118. divizija smijenila je 7. SS diviziju »Prinz Eugen« na području Slano — južno od Splita — Zadvarje — Imotski — Ljubuški — Čapljina — Metković. Srednjodalmatinske otoke (Brač, Hvar, Korčulu i Mljet) zaposjela je 118. lovačka divizija u decembru 1943 (Arhiv VII, reg. br. 1—3, k. 73 A).

[11] Još u proljeće 1944. jedinice 26. NOU divizije izvele su više napada na dijelove 118. lovačke divizije na Mljetu, Korčuli, Hvaru i Braču (opširnije o tome vidi knj. 26, dok. br. 64, 117, 120, 123, 175 i 176; knj. 27, dok. br. 3, 13, 167; knj. 28, dok. br. 23, 24, 25, 31 i 33; knj. 29, dok. br. 32).

dom,[12] te je nakon dva mjeseca prebačena na sektor St. Pazova — Slav. Brod za osiguranje željezničke pruge gdje se je zadržala 40 dana, pa je prebačena na sektor Zenica — Sarajevo i postepeno se formirala prema Prozoru i Dubrovniku, tj. do na sektor na kojem se nalazila prije početka ovih naših operacija.

Nacionalni sastav ove divizije je: 10% Nijemaca (većinom Austrijanci) i ostatak Hrvati iz raznih krajeva, a jedan dio Hrvata iz Bosne. Borbenost prilično slaba, a moral jako uzgiban porazima koje su jedinice pretrpjele.[13] Gubici ove jedinice u ljudstvu su veoma veliki, a popuna slaba, te je brojno stanje regimente iznosilo prije naših operacija oko 1300 ljudi.

USTAŠKE JEDINICE:

IX. ustaški zdrug. — Mostar. Stožerna satnija, Mostar.

I. Bojna — Gabela.
I. satnija — Mostar, II satnija — Hutovo, III satnija — Ravno.

IV. Bojna — Tasovčići.
XIII satnija — Gruda, XIV satnija — Studenci, XV. satnija — Domanovići, XVI satnija — Bivolje Brdo.

Pomoćni željeznički oklopni voz — Gabela.

VI. Ustaški Zdrug. Nalazio se je u Imotskom. Jedinice ovog zdruga bile su raspoređene po garnizonima koje je držala 118. njemačka lovačka divizija. Jedinice ovog zdruga sa štabom povukle su se prema Mostaru — Sarajevu.

Podhvatno zapovjedništvo »Cetina«.

Komandant — p.pukovnik J. Potočnik, zvani Lulica. Obješen u Sinju. Pod zapovjedništvo ovog područja pripadale su 26. Ustaška bojna i 3. Bojna VII ust. zdru-

---

[12] Njemačka 369. legionarska divizija formirana je u Döllersheimu (sjeverno od Beča). Prebačena je u Hrvatsku u decembru 1942. Po dolasku u Zagreb upućena je na liniju Sisak — Petrinja — Kostajnica — Dubica. Od 20. januara 1943. učestvuje u IV, a zatim i u V ofanzivi protiv jedinica NOV i POJ (Arhiv VII, reg. br. 2—6, k. 78—A: Njemačka operativna i teritorijalna vojska na teritoriju NDH 1941—1945).

[13] Opširnije o gubicima 369. legionarske divizije vidi Franc Šraml, navedeno djelo.

ga, koje su uništene u operacijama na području Sinj — Vrlika. Ovom podhvatnom zapovjedništvu »Cetina« pripadala je i »Lečevička ustaška Bojna«.

DOMOBRANSKE JEDINICE:

IX. Posadni Zdrug. Štab u Mostaru. I. Bojna — Mostar, II. Bojna — Mostar, IV. Bojna — Nepoznato.

Napomena: Jedinice IX. Posadnog Zdruga bile su raspoređene po garnizonima koje su držale jedinice 369. hrvatske »Vražje divizije«. Većina ovog ljudstva iz Zdruga je zarobljena, uništena ili je dezertirala, a ostatak se povlačio sa Nijemcima prema Mostaru i Sarajevu.

MILICIJA:

Nalazila se je oko Imotskog — Ljubuškog — Livna — Duvna — Sinja — i Splita. Svega oko 3000.—

ČETNICI:

Manje grupe nalazile su se oko Trebinja i Zagorja, oko Dubrovnika i oko Neretve.

ITALIJANSKI FAŠISTI:

Jedna skupina jačine jednog bataljona nalazila se oko Ravnog u Hercegovini, ukupno oko 800.— ljudi.[14]

AVIJACIJA:

Nešto na aerodromu u Mostaru i Sarajevu, ali slabe snage, većinom za izviđanje.

Ovdje su navedene samo snage koje dolaze u obzir, naročito V. SS. A. Korpusa u operacijama za oslobođenje Dalmacije, ostale snage ovog Korpusa nisu navedene.

Brojna jačina I. Grupacije oko V. SS. A. Korpusa može se uzeti *oko 28.000.— boraca.*

NJEMAČKE JEDINICE:

V. Gebirgs Korpus — komandant general Lüters.[15] Prije operacija štab se nalazio u Kninu.

---

[14] Odnosi se na legiju »San Marko« (vidi knj. 34, dok. br. 41, objašnjenje br. 2).

[15] Komandant 5. SS brdskog korpusa bio je tada Artur Fleps (Arthur Phleps).

U njegov sastav ulaze slijedeće jed.:

264. infanterijska[16] jedinica. Štab otišao za Bihać. Komandant general lajtnant Herlings.

891. regimenta. Štab bio u Drnišu.

I. bataljon — Zadar i okolica.

II. bataljon — povukao se je poslije oslobođenja prema Djevrskama i Bribirskim Mostinama ka Drnišu.

III. bataljon bio je angažovan u borbama uz obalu od Vodica do Zadra.

892. regimenta. Štab u Drnišu. Komandant obrst Murmans. Neke jedinice prije operacija otišle prema Bihaću.

I., II. i III. bataljon — nepoznato.

893. regimenta. Komandant obrst Blizk. Navodno je štab sa nekim dijelovima krenuo ranije za Bihać. Smještaj bataljona ove regimente nepoznat.[17]

264. artiljerijska regimenta. Komandant obrst Scheib. Štab u Drnišu.

I. diviizon — Štab u Kninu.

II. divizion. — Raspoređen po jedinicama.

III. divizion — sa dvije baterije prema Miočiću i na položajima oko Sivenića, a ostatak krenuo za Knin.

264. Pion.[irski] bataljon — Štab u Kninu.

I. kompanija — na cesti — Šibenik — Drniš,

II. kompanija — u sjevernoj Dalmaciji, i

III. kompanija u Kninu.

Napomena: Ova divizija je formirana u Rurskoj oblasti od nekih divizija koje su bile razbijene pred Staljingradom, nakon čega je prebačena u Francusku (Pas de Callais) gdje je imala vježbe za borbu protiv gerilaca. Učestvovala je u borbama sa francuskim partizanima. Septembra mjeseca 1943. god. krenula je iz Francuske za Jugoslaviju i u Kninu se pojavila istog mjeseca 1943. g. Iz Knina bila je raspoređena duž obale srednje i sjeverne Dalmacije.[18]

---

[16] Pješadijska

[17] U septembru 1944. po naređenju njemačke Vrhovne komande za Jugoistok povučene su po jedna ojačana pukovska grupa iz 118. lovačke i 264. pješadijske divizije radi upućivanja u rejon Beograda (opširnije o tome vidi knj. 34, dok. br. 4, str. 28).

[18] Navedena divizija je do sredine novembra 1943. stigla iz sjeverne Francuske i Belgije u sjevernu i srednju Dalmaciju i tu smijenila 114. lovačku diviziju koja je početkom 1944. prebačena u Italiju (vidi knj. 22, dok. br. 133, objašnjenje 46; knj. 23, dok. br. 29 i 91; Arhiv VII, reg. br. 2—6, k. 78 A: Njemačka operativna i teritorijalna vojska na teritoriju NDH 1941—1945).

Nacionalni sastav: 60% Nijemaca, 4% Poljaci, Ukrajinci, Česi, Mađari i jedan mali dio Rumunja. Borbenost osrednja. Gubitke u borbama sa NOVJ najviše je pretrpjela 891. regimenta.

373. hrvatska divizija. Komandant generalmajor Hefert.[19] Štab u Ostrošcu, južno od Bihaća.

383. regimenta — komandant obrst Wild. Štab u Kninu.

I. bataljon držao položaje oko Knina.

II. bataljon na sektoru Gračac — Knin.

III. bataljon sa jednom kompanijom[20] držao položaje oko Maovica (Vrlička Dolina). IX. kompanija ovog bataljona držala položaje nad Cigeljom, sjeveroistočno od Knina i oko Strmice, ojačana sa dva voda I. G. 13. kompanije.

384. regimenta — komandant obrst Botakseta. Mjesto štaba nepoznato.

I. bataljon — nepoznato.

II. bataljon — na komunikaciji od Kruga do Srpskog Klanca.

III. bataljon nalazio se prije operacije na sektoru Obrovac — Karin i poslije nekoliko dana po oslobođenju Benkovca produžio je za Drniš preko sjeverne Dalmacije

373. artiljerijska regimenta. Štab u Bihaću, jedinice ove regimente raspoređene su bile po uporištima koje su držale jedinice 373. hrvatske divizije.

373. Pion.[irski] bataljon. Štab u Lapcu.

I. kompanija — u Lapcu — Skočaju.

II. kompanija — u Bihaću.

III. kompanija Lapac — Knin.

373. Izviđački bataljon — nepoznato. Raspoređen po uporištima divizije.

373. p.k. bataljon raspoređen po uporištima od Knina do D. Lapca.

Napomena: Ova divizija formirana je u okolici Beča 1942. god. u septembru mjesecu, nakon čega je prebačena u Hrvatsku, gdje je vršila operacije po Slavoniji kraće vremena, nakon čega je krenula prema zapadnoj Bosni, gdje je bila u većim okršajima sa jedinicama

---

[19] General-major Johan Hefert, komandant njemačke 373. legionarske divizije 1944. godine.

[20] Četom

NOVJ. Decembra mjeseca došla je na komunikaciju Bosanski Petrovac — Knin, gdje je i ostala.[21]

Nacionalni sastav: 13% Nijemaca a ostalo Hrvati. (većinom Zagorci i Slavonci). Borbenost dobra. Prema našem iskustvu utvrđeno je da je mnogo bolja nego kod samih Nijemaca, tj. kod jedinica gdje su sami Nijemci.

USTAŠKE JEDINICE:

U sjevernoj i srednjoj Dalmaciji uz ovu grupaciju Nijemaca iz XV. Gebirgs Korpusa nalazile su se i slijedeće ustaške jedinice. Dijelovi VII. Ustaškog stajaćeg zdruga, III. bojna IX. posadnog zdruga sa ostalim dijelovima.

DOMOBRANSKE JEDINICE:

Isto kao i za ustaške, jer su u posljednje vrijeme domobrani bili ušli u sastav ustaša.

ČETNIČKE JEDINICE:

Ova grupacija četnika o kojoj će biti riječi nalazila se je uz njemačku grupaciju XV. Gebirgs Korpusa, tj. na sjeverozapadu i sjeveru od linije Omiš — Livno i to:

Dinarska četnička Oblast:

Komandant Momčilo Đujić. Štab — 7 oficira, 13 podoficira. Osiguranja štaba 172 četnika sa 13 p. mitraljeza, 8 strojnica, 3 teška bacača, 72 puške.

Dinarska divizija — komandant Momčilo Đujić — Kosovo.

Prominska brigada — Komandant Radić. Sastav 600 četnika, 8 puškomitraljeza i 6 strojnica.

Brigada »Gavrila Principa« — Topolje. Komandant Perišić Stevo, bivši jugos. kapetan. Sastav 700 četnika, 3 oficira, 7 podoficira sa 650 pušaka, 12 puškomitraljeza, i 20 strojnica.

---

[21] Njemačka 373. legionarska divizija »Tiger« formirana je u Kremsu, Kaufholcu i Cvetlu u Njemačkoj. Starješinski sastav i specijalne jedinice sačinjavali su Nijemci, dok je ostalo ljudstvo, najvećim dijelom, regrutovano u Hrvatskoj. Divizija je stigla iz Njemačke u aprilu i maju 1943. Polovinom maja raspoređena je na prostoriji: Bihać — Bos. Novi — Travnik — Bos. Grahovo — Gospić. Poslije kapitulacije Italije veći dio njenih jedinica raspoređen je u dolini Une i na komunikaciji Knin — Otrić — Srb — Donji Lapac — Nebljusi — Bihać (Arhiv VII, reg. br. 2—6, k. 78—A: Njemačka operativna i teritorijalna vojska na teritoriju NDH 1941—1945).

Velebitska brigada. Komandant Crljenica Đuro, jug. oficir. — Gračac. Sastav 800 četnika, 6 podoficira, 3 oficira sa naoružanjem od 10 p. mitraljeza i 20 strojnica.

Bukovačka brigada. Komandant Stevo i Uroš Njegovan-Oton. Sastav 600 četnika, 2 oficira sa naoružanjem, 8 p. mitraljeza, 20 strojnica.

Skradinska brigada. Komandant — nepoznat. Štab u Drnišu.

Napomena: U sastav četničke Dinarske Oblasti spadaju još neke samostalne čete, bataljoni, odredi i novoformirani leteći korpus. Mjeseca oktobra 1944. god. iz Bosne su se prebacili preko Šatora manje grupe četnika za Kosovo.

Dinarska divizijska četnička Oblast — uračunavajući tu četnike bez bosanskih prebačenih preko Šatora imala je: 21 aktivnog i rezervnog oficira, 107 aktivnih i rezervnih podoficira, 6264 borca sa naoružanjem od 5758 pušaka, 176 strojnica, 84 p. mitraljeza, 12 teških bacača. Veći broj četnika nalazio se je u Kosovskoj Dolini. Neke manje dijelove četnika doveli su Nijemci iz Banje Luke na ovu teritoriju i komunikaciju Srb — Bihać.

MILICIJA:

Na nekim mjestima ustaške vlasti u zajednici sa četnicima naoružali su pojedine grupe seljaka kao miliciju, i upotrebili ih samo za čuvanje puteva i drugih komunikacija.

ITALIJANSKI FAŠISTI:

Oko Zadra i u Zadru ostalo je još poslije pada Italije nešto fašista koje su štitili Nijemci, a koji su zajedno s njima vršili ispade iz Zadra prema unutrašnjosti. Njihova jačina sa karabinijerima mogla je biti najviše oko 2000.— ljudi.

Brojna jačina II. grupacije oko XV. Gebirgs Korpusa može se računati obzirom na broj jedinica oko *34.000.* boraca.

AVIJACIJA:

Nijemci su raspolagali sa nešto avijacije u Zemuniku, Gospiću i Banjoj Luci za ovaj sektor.

MORNARICA:

513. Jadranska flotila. Mjesto Štaba nalazilo se na Sušaku. Komandant admiral Adria.

952. odjeljenje obalske odbrane (većinom artiljerija, sjedište Sušak, a neki dijelovi od istog odjeljenja nalazili su se na sektoru Split — Dubrovnik.

946. odjeljenje obalske odbane (većinom artiljerija, sjedište Zadar.

947. odjeljenja obalske odbrane (većinom artiljerija) sjedište Šibenik.

Napomena: Brodovlje u Jadranskom Moru bilo je razno i većinom starih tipova. Neke su brodove dovodili iz talijanskih luka i sa njima vršili transportovanje trupa iz Dubrovnika — Splita za Sušak.

Brojna jačina Mornarice:

U sva tri sektora Split — Dubrovnik — Zadar i Šibenik može se računati na oko 3000.— ljudi.

Namjere neprijatelja prije nego su počele operacije za oslobođenje Dalmacije.

Vjerovatne namjere neprijatelja u Dalmaciji prema prikupljenim podacima bile su slijedeće:

1. — Odbrana morskih komunikacija pored obala Dalmacije od juga prema sjeveru i obratno: od Dubrovnika — Metkovića — Splita — Šibenika — Zadra — Rijeke za Trst, zbog kojih su morali držati u svojoj vlasti otoke. Isto tako držali su otoke i iz razloga spriječavanja iskrcavanja saveznika ili NOVJ na dalmatinsko primorje. U vezi toga utvrdili su otoke i obalu Dalmacije i držali su suvozemnu komunikaciju uz samu obalu pod svaku cijenu.

2. — Odbrana komunikacija koje vode u unutrašnjost radi osiguranja povlačenja neprijateljskih jedinica sa jugoistoka Balkana na komunikacije koje vode prema jugozapadu Balkana, a budući su neprijateljske jedinice bile tada u povlačenju sa Balkana, a komunikacije na sjever ugrožene od NOVJ i Crvene armije.

Ove komunikacije mogu se podijeliti na dva glavna pravca i to:

1) Pravac: Mostar — Prozor — G. Vakuf — Bugojno — Jajce — Banja Luka;

a) pravac Mostar — Posušje — Duvno — Bugojno — Jajce — Banja Luka.

b) pravac: Mostar — Čapljina — Imotski — Lipovo — Drvar — Bihać ili za Duvno — Kupres — Bugojno — Jajce — Banja Luka.

Ovaj bi pravac odgovarao V. SS A. Korpusu.

2) Pravac Split — Sinj — Knin — Srb — Bihać ili Gračac — Gospić — Ogulin.

a) pravac Šibenik ili Zadar preko Drniša i Knina za Gračac — Gospić — Ogulin ili Knin — Srb — Bihać, ili Knin — Grahovo — Drvar.

Ovaj bi pravac odgovarao XV. Gebirgs Korpusu.

Zapovijesti izdate u toku operacija za oslobođenje Dalmacije.

Ove zapovijesti ne iznose se u izvještaju, jer nisu davate kao opšte, već djelomično usmeno komandantima divizija, a djelomično depešama u cilju saradnje među divizijama. Takova naređenja i zapovijesti izdavane su na temelju donijetih odluka Štaba Korpusa u vezi novonastale situacije a obzirom na pometenost neprijatelja u odbrani Dalmacije i njene pozadine uslijed novih uspjeha Crvene armije na Balkanu i NOVJ.

Jačina i naoružanje naših jedinica pre početka operacija oko oslobođenja Dalmacije.

Jačina i naoružanje naših jedinica (VIII Korpusa) pre oslobođenja Dalmacije vidi se iz priloženog pregleda[22] koji je uzet kao mjerilo srednjeg stanja od mjeseca septembra, oktobra i novembra 1944. g. br. 4.

Jačina neprijateljskih snaga u Dalmaciji, i u pozadini pre početka operacija za oslobođenje Dalmacije.

Jačina neprijateljskih snaga u Dalmaciji i u pozadini Dalmacije prije početka operacija za oslobođenje

[22] i [81] Redakcija nije mogla pronaći taj pregled. O brojnom stanju i naoružanju jedinica 8. korpusa NOVJ u septembru, oktobru i novembru 1944. vidi knj. 33, dok. br. 111; knj. 34, dok. br. 111; knj. 35, dok. br. 98 i 111.

Dalmacije, a prema prikupljenim podacima iznosi zajedno Nijemaca, četnika, milicije, fašista i domobrana može se računati za I. grupaciju *oko 28.000.*—, od čega: Nijemaca 14800, ustaša i domobrana 8400, milicije oko 3.000, četnika 1.000. i fašista 800.—

II. grupacija oko 36.000.—, od čega:
Nijemaca 15700, ustaša 2500, četnika oko 9000, milicije 4000 i fašista oko 2000.

Mornarica oko 3000 boraca.

Ukupno dakle oko *67.000.*— *boraca* neprijateljskih.

Naše namjere za izvođenje operacija oko oslobođenja Dalmacije.

Naša i prva najbitnija namjera je bila oslobođenje Dalmacije, iskorištavajući uspjehe Crvene armije na Balkanu i Srbiji i pometenost neprijatelja u tom vremenu.

Da bi mogli izvršiti prednju namjeru moralo se: 1. Pristupiti pripremi za oslobođenje Dalmacije zauzimanjem otoka Brača kao baze sa koje bi se vršio desant na ostale srednjodalmatinske otoke i na samu dalmatinsku obalu, a s tim presjecanje neprijateljskog pomorskog saobraćaja između sjevernog i južnog Jadrana.

2. Izvršiti desant, zauzeti, posjesti i braniti komunikacije za snabdijevanje jedinica na kopnu.

3. Presjeći neprijateljske komunikacije uz samu obalu i u unutrašnjosti Dalmacije.

4. Sa svim jedinicama VIII udarnog korpusa uz sadejstvo XXIX herc.[egovačke] divizije vršiti čišćenje Dalmacije.

Za izvršenje ovih namjera, plan izvođenja operacija za Dalmaciju podijelili smo na četiri perioda i to:

Pripremni period: Zauzimanje otoka Brača.

I Period: Zauzimanje ostalih srednjodalmatinskih otoka i primorja južne Dalmacije, presjecanje komunikacije, Dubrovnik — Mostar — Metković i presjecanjem neprijateljskih komunikacija sa pozadinom Dalmacije, tj. ovladivanjem istih na prostoru Livna.

II. Period: Zauzimanje Splita i njegovog Primorja i zaleđa, zauzimanje Trogira, Imotskog itd.

III. Period: Zauzimanje Šibenika, Drniša, Kosova Polja, Promine, Siverića, Cetinske Doline i učvrstiti se na komunikaciji Knin — Gračac i Srb.

Pripremni period.
Zauzimanje otoka Brača.

U vezi dobivenog direktnog naređenja Maršala **Tita** donesena je odluka zauzeti Brač kao bazu za presjecanje kanala, da bi neprijatelj napustio ostale otoke ili ih morao pod borbom napustiti napadom naših jedinica.

Naše namjere da napadnemo Brač oko 18. IX 44 g. uz pripomoć savezničke avijacije neprijatelj je procijenio i prepadom na Hvar sa »Brandenburškim« bataljonom 7. IX nastojao je prikriti svoje pripreme za povlačenje.[23] Brzom intervencijom I. Dalm. Prol.[24] brigade taj je bataljon raspršen, a od savezničke avijacije potopljena su 4 broda (od ukupno 5 brodova) te je od 450 vojnika svega se vratilo na kopno oko 150 neprijateljskih vojnika. Ovaj njemački bataljon iskrcao se je na Hvaru 7-IX. U tom vremenu osjetilo se neprijateljsko izvlačenje iz Nerežišća na Braču i hitno je prebačena XII ud. brigada na sektor Nerežišće — Supetar, a XI i I dalm. prol. brigada upućena je prema Sumartinu. Iz Nerežišća se neprijatelj povukao bez borbe, ostavivši dosta ratnog materijala. U Supetru je neprijatelj prikupio magazine oružja radi daljnjeg prebacivanja na kopno, ali je uslijed upada dijelova XII ud. brigade neprijatelj morao sve napustiti i brodovima povući se za Split (jedan je brod zaplijenjen i ostao u Supetru).

U Sumartinu je neprijatelj u očekivanju brodova za izvlačenje držao svoje ranije jako utvrđene položaje Sv. Nikola — Sumartin (podzemni bunkeri pokriveni sa saobraćajnicama a ispred ovih tri reda žice sa minama pored toga je cio predteren preprečen minskim poljima pješadijskih nagaznih mina. Neprijatelj se uporno držao na ovim položajima u očekivanju svojih brodova za izvlačenje, a naša I udarna prol. brigada i I. bataljon XII. brigade sa I. divizionom brdske artiljerije u toku 13. i 14. IX uzalud su pokušavali zauzeti ove položaje. Moralo se pribjeći prodiranju noću u Sumartin što je i uspijevalo, ali se danju moralo uvijek povući uslijed jake vatre i opasnosti od zarobljavanja.

[23] Opširnije o tome vidi knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102.
[24] Dalmatinske proleterske

Poslije ovih manjih neuspjeha trebalo je naći drugog izlaza i donijeti novu odluku koja se sastojala u napadanju i zauzimanju Sumartina, ali s tim da se napad izvrši sa južne strane uz samu obalu i tako izolira Sv. Nikola od mora i opsadom prisili posadu na predaju. Ovaj novi napad po novoj odlici uspio je uz nevjerovatan heroizam boraca. Neprijatelj, videći da se neće moći održati, pokušao je proboj iz Sv. Nikole koji nije uspio. Sumartin je osvojen a neprijatelj potučen.

Ovim odvajanjem i zauzimanjem Sumartina a pritješnjeni uz obalu i bez uslova za daljnju moguću borbu predalo se 590 Nijemaca.

Na osnovu zauzimanja otoka Brača kojeg je neprijatelj mislio napustiti, a u čemu su ga spriječile naše jedinice, pokoleban je cijeli neprijateljski sistem odbrane otoka, a neprijatelj je bio prisiljen da se žurno povlači i da ostavi materijal.[25]

U ovoj desantnoj operaciji uspjelo nam je potpuno uz dosta teški i žilavi neprijateljski otpor da se zauzme otok Brač, koji će poslužiti kao polazni položaji za daljnje operacije za oslobođenje Dalmacije, a ovu operaciju uzimamo kao početni pripremni period operacija za oslobođenje Dalmacije. Našim jedinicama koje su učestvovale u ovoj borbi data je mogućnost da se stvarnom borbom obuče za buduće borbe koje su predstojale i da pješadijske jedinice nauče sarađivati sa artiljerijom i obratno, te da u saradnji sa avijacijom znaju koristiti uspjehe iste.

U ovom pripremnom periodu operacija, neprijatelj je na otoku imao slijedeće jedinice: 4 čete II bataljona 738 puka 118. lovačke divizije, jednu četu protukolaca, četiri baterije I diviziona 668 artil.[26] puka i šest baterija mornaričke artiljerije. Ubijeno je 330 — neprijateljskih vojnika. Zarobljeno i ranjeno 593 neprijateljska vojnika (Nijemci).

Zaplijenjeno je: 10 brdskih topova, 9 haubica, 15 teških bacača, 35 teških mitraljeza, 630 pušaka, 20 strojnica, 2 kamiona te vagonske količine municije i drugog ratnog materijala.

U ovoj pripremnoj operaciji uspjeh je bio potpun. Učestvovale su jedinice XXVI divizije sa I. divizionom brdske artiljerije u sadejstvu sa nešto mornarice NOVJ.

---

[25] Vidi knj. 33, dok. br. 64, 73, 102, 107, 134, 135 i 137; Arhiv VII, mikrofilm London 1: Kriegstagebuch des Komandirenden Admiral Adria, für die Zeit vom 16—30.9.1944, str. 59—61.

[26] Artiljerijskog

I. PERIOD OPERACIJA

Zauzimanje ostalih srednjo-dalm. otoka i dalmatinskog primorja, presjecanje komunikacije Dubrovnik — Mostar — Metković i presjecanje neprij. komunikacije sa pozadinom Dalmacije i ovlađivanjem komunikacija na sektoru Livna.

U ovom periodu operacija bio je cilj: da se sa zaposjedanjem srednjo-dalmatinskih otoka i primorja južne Dalmacije stvori mogućnost našim jedinicama sa otočkih baza, da mogu lakše vršiti iskrcavanje jedinica, materijala (teškog artil.[jerijskog] oruđa, motoriz.[ovanih] i mehanizovanih jedinica) i odatle sa kopna početi operacije za presjecanje komunikacija Dubrovnik — Mostar — Metković i operacija za presjecanje komunikacija neprijatelju za vezu sa pozadinom Dalmacije i ovlađivanjem tih komunikacija na sektoru Livna.

Naše jedinice.

U ovim operacijama učestvovale su slijedeće naše jedinice: sve brigade XXVI divizije, Tenkovska brigada, Artiljerijska grupa, Grupa otočkih odreda, dijelovi naše ratne mornarice i dijelovi XXIX herc.[egovačke] divizije.

IX. divizija sa svoje tri brigade i sa dva poljska topa uz saradnju sa dijelovima XX divizije (X ud. brig.) koja je zatvarala i osiguravala pravce eventualnog neprijateljskog pojačanja, i Livanjsko-Glamočki Odred sa svoja četiri bataljona sa istim ciljem kao i dijelovi XX divizije.

XIX divizija je svojim akcijama u sjevernoj Dalmaciji zadržavala i uznemiravala neprijateljske snage na komunikacijama Knin — Bihać, Knin — Gračac i Knin — Drniš — Šibenik, Knin — Benkovac — Obrovac — Zadar.

Neprijateljske jedinice.

Neprijateljske jedinice koje su vodile borbu i branile teritoriju u ovom periodu operacija, vide se iz prilo-

žene kopije — skice br. 1 i iz teksta na strani ovog izvještaja 3 — 7.

Namjere neprijatelja.

Namjere neprijatelja u ovom periodu operacija povezane su sa opštim namjerama neprijatelja, a naročito ovdje dolazi u obzir prva tačka navedenih njegovih namjera, što se vidi na strani 7. ovog izvještaja. Ovaj period operacija počeo je preuranjeno, jer je zauzimanje otoka Brača bilo predviđeno tek 18 IX. a počeo se sa 7 IX iz razloga što je neprijatelj spremajući se na evakuaciju otoka istu htio pritajiti i vršio demonstraciju upadom na otok Hvar, tako da je ubrzao akciju naših snaga i izazvao brže okončanje pripremnog perioda, tj. zauzimanje otoka Brača, a uz to i čišćenje otoka Hvara.

I. DIO

Oslobođenje otoka.

Radi zaštite Vrhovnog štaba, XXVI divizija morala je ostaviti šest bataljona na Visu, sa kojima se mogao u jednom naletu očistiti poluotok Pelješac i iskoristiti trenutnu zbunjenost neprijatelja u povlačenju sa otoka i zato je potpuno čišćenje istoga došlo docnije.

Otok Korčula. Sa Korčule se je neprijatelj[27] povukao pod pritiskom jednog bataljona III Prekomorske brigade. Ovo iskrcavanje uslijedilo je 13. IX u malom zaljevu jugozapadno od Smokvice — Brna, preko Smokvice. Neprijatelj je držao položaje oko Pupnata i samog mjesta Korčule. Naše jedinice, tj. bataljon III prek.[omorske] brigade od Smokovice uputio se je za Pupnat gdje je izvršio pritisak na neprijatelja, koji se povukao odmah za mjesto Korčulu i položaje oko Zrnova i Postrane, koje je također poslije kraće borbe napustio i prebacio se pod zaštitom svoje artiljerije na Pelješac za Orebić. Pored jednog bataljona III. Prek.[omorske] brig. u akciji na Korčuli učestvovali su i ostali bataljoni III Prekomorske brigade kao i XI brigade, koji zbog neaktivnosti neprijatelja nisu bili potrebni. Kod Pupnata naš bataljon III Prek.[omorske] brig. u dvije manje kolone upu-

[27] Na Korčuli su se nalazili dijelovi njemačke 118. lovačke divizije. O njihovom povlačenju sa Otoka na Pelješac vidi knj. 33, dok. br. 73, 102 i 107; Gertler Rudolf und ..., navedeno djelo.

tio se ka Korčuli gdje je neprijatelj istu napustio bez veće borbe, a pod utjecajem oslobođenja Brača.

Neprijatelj se je uspjeo povući bez većih gubitaka ostavivši nekoliko magazina ratne spreme, municije i hrane.

Ova akcija uspjela je bez žrtava, jer je neprijatelj uvidio uzaludnost borbe i sa manjim pritiskom povukao se za Pelješac.

Otok Mljet. Na Mljetu je neprijatelj imao manje snage. Pod pritiskom Mljetskog part. odreda i pod uticajem gubitka otoka Brača napustio je otok i povukao se sa svojim snagama za Ston na Pelješcu, ostavivši sve magazine municije i spreme, a među njima i 17 poljskih topova, 2 teška bacača, 3 teška mitraljeza, te oko 50 sanduka razne municije.[28]

Mljetski odred iskrcao se je na jugozapadni dio otoka južnije od rta Maharac za Babino Polje, gdje je neprijatelj imao svoja utvrđenja, a koja je branio vrlo slabo zaštitničkim dijelovima i povukao se preko Sovre za Pelješac na Ston u sastav ostalih neprijateljskih jedinica.

U ovoj akciji neposredno učešće u oslobođenju otoka Mljeta imao je mljetski p. odred uz podršku Grupe Otočkih part. odreda, koja nije mogla učestvovati uslijed neprijateljskog povlačenja (vidi se iz priložene skice br. 2).

Ova akcija oslobođenja Mljeta također je posljedica oslobođenja otoka Brača. Oslobođenje Mljeta izvršeno je 13. IX 1944. g.

Otok Pelješac. U ovoj akciji za oslobođenje Pelješca učestvovale su XI i III Prekomorska brigada XXVI div. Ove dvije brigade imale su prvobitni zadatak da očiste Korčulu, a pošto se neprijatelj sa Korčule povukao bez većeg otpora pred snagama jednog našeg bataljona, koji se prvi iskrcao na Korčulu. Snage ovih dviju brigada nisu ni stupile u akciju. Ove su produžile za neprijateljem koji se uspio većim dijelom snaga prebaciti na Pelješac kod Kučišta i nešto niže od Orebića. Na ovom mjestu prebacile su se sa 5 bataljona i jednom baterijom brdskih topova, usprkos neprijateljskoj nadmoćnosti. Brzim i smjelim akcijama ovih bataljona neprijatelj se postepeno povlačio u toku 15, 16 i 17 IX za Trpanj na liniju Janjina — Drače — Popova Luka, napuštajući sav materijal, stoku i oružje koje je palo nama u ruke. Ovdje je našim jedini-

[28] Vidi knj. 33, dok. br. 64, str. 281.

cama uspjelo zarobiti čitave čete i nanijeti neprijatelju velike gubitke u mrtvima. Tako je u jednom naletu zauzet cio Pelješac do Stona i stvorena odlična baza za iskrcavanje. Nešto kasnije neprijatelj je uvidjeo težinu gubitka i vršio pripreme za ponovni napad na Pelješac, da bi nam oduzeo zauzete baze za iskrcavanje na kopno, no nije uspio.

Neprijatelj je imao slijedeće gubitke: ubijenih 180, ranjenih 95, zarobljeno 431, a jedna četa Vražije divizije se je čitava predala (domobrani).

Zaplijenjeno:

8 haubica, 11 teških bacača, 10 šaraca, 180 strojnica, i veće količine ratnog materijala i spreme.[29]

Neprijatelj je pod uticajem naših uspjeha doveden u tešku pometenost i tako pod borbom neorganizovano napustio Pelješac, a nama stvorio mogućnost da dobijemo dobru bazu za daljnje operacije na kopno Dalmacije.

Naši dijelovi XI i III brigade pokazali su silan elan i požrtvovanost u izvršenju ovih zadataka i svojim energičnim napadima na pometenog neprijatelja skratili su predviđenu dugu borbu sa jakim i dobro opremljenim neprijateljem.

Uz ovu operaciju na Pelješac bila je i manja koordinacija operacija na istočni dio otoka Hvara, tj. na preostalog neprijatelja oko rta Sučuraja. Ovu akciju izvršio je V. bataljon I brigade. Akcija je započela i završila 15 IX 44. Bataljon se iskrcao jugoistočno od mjesta Bogomolja na otoku Hvaru, kod malog zaljeva i mjesta Kožja, te svojim energičnim nastupanjem u pravcu Sučuraja u jednom naletu ovladao je položajem k. 246 (Ublina), gdje je neprijatelj imao svoje manje utvrđene dijelove, što je neprijatelja znatno iznenadilo, radi čega se počeo prebacivati na kopno pod zaštitom svoje artiljerije sa kopna oko Zaostroga i dijelova u samoj zaštitnici.

Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u novim akcijama na Pelješcu, istočnog dijela otoka Hvara vide se na priloženoj skici br. 1 i 2.

Otok Šolta. Otok Šolta je za neprijatelja bio jako važan, i istoga je namjeravao održati pod svaku cijenu, jer je on za nas služio kao istaknuta tačka za naša iskrcavanja. Ova akcija zauzimanja Šolte počela je i završila 22 IX a učestvovali su dijelovi XII brigade, tri baterije savezničkih topova sa njihovom zaštitom.

[29] Opširnije o toku i rezultatima borbi na Pelješcu vidi knj. 33, dok. br. 64, 73 i 107; knj. 35, dok. br. 56.

Neprijateljske snage vide se na priloženoj skici br. 1 i 2 uz ovaj izvještaj.[30]

22 IX iskrcala se je na Šoltu naša XII brigada kod Stomorine, jugoistočno od Grohota. Kolona brigade krenula je nastupnim maršem, a kod Rudina se podijelila u dvije kolone radi lakšeg obuhvata i napada na neprijatelja.

Neprijatelj je držao nešto malo posade oko Talinje Luke[31] sa nešto bunkera radi odbrane od iskrcavanja sa zapada a glavne snage držao je oko Grohota i k. 103. Zapadna kolona i jača kolona koja je išla k Talinoj Luki likvidirala je brzo posadu kod ove luke i prošla istočno od kote 208 Vela Straža u cilju obuhvata Grohota sa sjeverozapadne strane, a istočna kolona kao slabija kolona uputila se pored zaliva na Grohote.

Neprijateljska posada videći opasnost napada na sami otok tražila je pojačanje i pošto ga nije dobila donijela je odluku da evakuira Šoltu. Od tri broda koja su ukrcavala Nijemce dva su potopljena uz samu obalu od naše artiljerijske vatre. Svo ljudstvo se uglavnom potopilo dok je jedan manji dio zarobljen. Osim toga bio je zarobljen sav materijal i municija na Šolti kojeg Nijemci nisu uspjeli dignuti u zrak.

U ovoj operaciji istakli su se dijelovi XII brigade čiji su borci u silnom naletu neprijatelja natjerali da se odluči na evakuaciju od koje je doživio potpun poraz.

Na ovaj način je otok Šolta oslobođen i stvorena je odlična baza za operacije iskrcavanja na kopno i primorje oko Splita i Trogira.

Neprijatelj je imao slijedeće gubitke:

35 ubijenih, 60 ranjenih, 6 zarobljenih.

Zaplijenjeno:

4 brdska topa, 4 haubice, 2 teška mitraljeza. Potopljeno 180 Nijemaca. Zaplijenjena 2 motorna čamca i jedna radio stanica te vagonske količine municije i materijala.[32]

---

[30] Na Šolti su se, u rejonu sela Grohote, nalazile 2. i 9. četa 3. bataljona 892. puka 264. pješadijske divizije, ojačane sa dva minobacača, a podržavane od 948. artiljerijskog diviziona 944. puka obalske artiljerije kopnene vojske sa otoka Čiova i od 5. baterije 628. diviziona mornaričke artiljerije sa otoka Velog Drvenika (Arhiv VII, reg. br. 1/5, k. 141: Uput za borbu u podsektoru Trogir odbrambenog sektora Split, Komande podsektora Trogir, Ia, Nr. 51/44. od 22. VIII 1944).

[31] Na karti 1 : 100.000: Tatinja.

[32] Vidi knj. 35, dok. br. 56; Arhiv VII, reg. br. 9—5, k. 1100: izvještaj Štaba 26. divizije o toku operacija na otocima upućen Vrhovnom štabu NOV i POJ 28. septembra 1944.

Sa ovom operacijom kao posljednjom oko oslobođenja otoka postiglo se je mnogo, jer se svi srednji otoci nalaze sada u našim rukama i na iste se možemo osloniti i uzeti ih kao baze za daljnje operacije na kopno Dalmacije, a najviše sa zauzećem otoka Šolte i Pelješca, istočnog rta Brača i Hvara te strana Korčule. Zauzimanjem Šolte naše su jedinice iskrcale se na V. Drvenik,[33] ali su se morale povući uslijed jake artiljerijske vatre sa kopna.

Otok Ston i Drvenik. Ove tačke prelazne su tačke našim jedinicama za kopno. Neprijatelj je riješen da ih uporno brani i zato se je trebalo preurediti i dobro pripremiti za nastavak operacija ovog perioda za iskrcavanje na kopno i u tom smislu izdata je zapovijest radi odbrane osvojenih otoka i daljnjih priprema za iskrcavanje. Dosadanje operacije oslobađanja otoka u ovom prvom periodu mogu se smatrati kao prvi dio ovog perioda, a slijedeće operacije kao drugi dio ovog perioda.

II. DIO

Desant i operacije u unutrašnjosti.

Namjere neprijatelja su bile defanzivnog karaktera, tj. odbrana obale od eventualnog našeg iskrcavanja i omogućavanja izvlačenja snaga sa juga. Raspored neprijateljskih snaga na obalskom sektoru ostaje uglavnom isti a prema ranijim informativnim podacima unijetim u skicama 1 i 2. Neprijateljske snage koje su bile primorane našim uspjelim operacijama da se povuku sa otoka, skoncentrisane su na prostoriji Čapljina — Ljubuški — Imotski.

Zadatak naših snaga.

Na prvom mjestu i glavnom odbrana otoka Visa. Odbrana dosada oslobođene teritorije, u kom cilju se ima na raspoloženju iste snage kao u početku operacija za otoke. Zatim zauzimanjem Primorja južne Dalmacije, presjecanje komunikacije Dubrovnik — Mostar — Metković i presjecanje komunikacija sa pozadinom Dalmacije, ovladivanje istih na sektoru Livna.

---

[33] Na V. Drvenik su se iskrcale jedinice 12. brigade 26. divizije (vidi knj. 35, dok. br. 56).

Po direktivi ovog Korpusa IX divizija dobila je zadatak da u saradnji sa XX divizijom i Grahovsko-Peuljskim odredom zauzme Livno, čijim padom bi se poljuljao sistem odbrane komunikacija neprijatelju koje ga vežu sa pozadinom Dalmacije i na taj način držale u šahu neprijateljske jedinice, da ne mogu svojim snagama priteći u pomoć jedinicama gdje mi imamo vršiti operacije.

8 X t.g. IX divizija dobila je naređenje da izvrši koncentraciju svojih snaga na pravcu Livna radi likvidiranja istog. Pokret IX divizije izvršen je po planu i na vrijeme. U ovoj akciji učestvovala je IX divizija, Livanjski i Glamočki odred te dijelovi XX divizije sa zadatkom osiguranja akcije, tj. zatvaranja puteva i onemogućit intervenciju pojačanja neprijatelju.

Za vrijeme napada na Livno posadu istog sačinjavale su slijedeće jedinice:

I Bojna[34] (4 pješačke i jedna stožerna i jedna prateća četa) baterija topova 75 mm, I četa »Vražje« divizije.[35] Ukupno oko 740 vojnika i oficira. Komandant dobrovoljačke Bojne u Livnu bio je nadporučnik Cernjavski Julije. Prema dobivenim podacima neprijatelj je predvidio napad na Livno, ali nije mogao znati kada će napad biti. Na dan prije samog napada neprijatelj je dobio pojačanje od oko 100 vojnika »Vražje divizije« iz Aržana.

Zemljište gdje se imao vršiti napad i podaci o utvrđenjima u Livnu.

Samo uporište Livno bilo je utvrđeno, opkoljeno nizom streljačkih, mitraljeskih i bacačkih gnijezda — bunkera, povezanih međusobno streljačkim zaklonima i pokrivenim saobraćajnicama. Ispred ovog niza zaklona protezala se prosta bodljikava žica vezana sa nagaznim minama. Strane uporišta branjene su bile bacačkom i artiljerijskom vatrom. Prilazi uporištu osim onog sa istočne skoro su potpuno brisani i goli, prividno ojačani još nizom potočića i bara. Najpogodniji prilaz bio je sa istočne strane, kojim je donekle bilo omogućeno prikrive-

[34] Odnosi se na 1. bojnu 6. ustaškog zdruga (vidi Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842 A: operacijski dnevnik 9. NO divizije).

[35] Riječ je o njemačkoj 369. legionarskoj diviziji »Vražjoj«.

no kretanje i prilaženje, ali je ujedno taj prilaz mogao biti jako branjen jer je obilovao nizom objekata koji su se dali lako preurediti u fortifikacijske objekte.

Raspored naših snaga i zadatak.[36]

III udarna brigada dobila je zadatak da napadne Livno sa 5 bataljona i četom pratećeg oružja sa istočne strane i jugoistočno od Vajs Kule[37] zaključno, do Žabljak izvora isključno. U tu svrhu u 12 sati 10 X ima da izvrši pokret preko Krug planine na Debelo brdo, odakle će izbiti na k. 1075. Ova brigada napada na Livno sa istočne i jugoistočne strane.

IV. splitska brigada dobila je zadatak da napada pravcem Priluka — M. Kablići — Suhača — Zastinje i zapadnu stranu Livna.

XIII Južnodalm. brigada dobila je zadatak da napada Prolog — Grborezi na neprijateljski garnizon M. Guber jednom kolonom, a drugom kolonom Prolog — Zabrišće — Žabljak — Drinova Međa — Livno, s tim da po likvidaciji Gubera produži napad na Livno.

Artiljerija: dva poljska topa 75 mm, dobija zadatak da se plasira na prostoru Golubić pozadi k. 729 i da paralizuje neprijateljsku artiljeriju koja je bila smještena na južnoj strani grada među komunikacijama Livno — Sinj i Livno — Duvno.

Livanjski i Glamočki odred postaviće se za osiguranje i to s jednim bataljonom u pravcu Duvna kod Mokronoga s jedne i s druge strane komunikacije. Sa ostalim snagama zatvoriti pravac od Šujice. Zaposjedanjem Borove Glave i jače svoje dijelove izbaciti u pravcu Cincara.

X udarna brigada XX divizije dobila je zadatak za osiguranje od pravca Duvna na Prevali, dok će sa ostalim dijelovima vršiti demonstrativni napad na Aržano.

Pored dobivenog naređenja III udarna brigada dobila je naređenje da odredi jednu udarnu grupu koja će upasti u Livno prije samog napada i dejstvovati kao diverziona grupa.

Početak napada bio je određen noću 9/10 u 1 sat u jutro.

---

[36] Zadaci jedinica detaljno su razrađeni u zapovijesti Štaba 9. NO divizije od 9. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 25).

[37] Nije nađena na karti 1 : 100.000.

Vjerovatna neprijateljska namjera je bila: da sa upornom odbranom Livna se zadrži, jer držanjem Livna koji osigurava jednu od najvažnijih komunikacija za njega Metković — Mostar, Mostar — Imotski — Sinj, jer je s tim komunikacijama mogao lako dobiti pojačanja svoje motorizacije i pješadije iz svog bližeg uporišta Aržana i Duvna.

Na osnovu iznijetog donijeta je odluka da se zauzme Livno kao polazna tačka za daljnje operacije oslobođenja Dilmacije i presjecanja komunikacija sa pozadinom Dalmacije.

Tok napada na Livno.

Sam početak napada na Livno počeo je s kraćom artiljerijskom pripremom na neprijateljsko uporište Livno. Poslije artiljerijske pripreme, a za koje vrijeme su brigade izvršile podilaženja ka određenim ranije položajima započeo je sam napad na Livno. Početak napada neprijatelj je dočekao jakom automatskom, bacačkom i artiljerijskom vatrom. Daljnjim razvijanjem napada, jedinice su naše uspjele postići vatrenu nadmoćnost nad neprijateljem, koja se nadmoćnost održavala sve dotle dok je neprijatelj rastrojen bio izbačen iz Livna. Neprijateljska vatra vjerovatno zbog same noći i rada naše diverzione grupe u samom gradu nije bila sređena, te u napadu nije kočila naše dijelove, tj. prvi borbeni red koji je skoro u jednom naletu dohvatio se prvih bunkera samog odbranbenog sistema odbrane grada. Po padu bunkera neprijatelj je još jednom pokušavao da dade mjestimičan otpor po dubini samog grada, što mu nije uspjelo iz razloga toga, što je XIII Južnodalm. brigada po likvidaciji Gubera naglo podišla — približila se njegovim artiljerijskim položajima.[38]

Energičnim zajedničkim radom brigade su uspjele da prodiranjem ne dozvole da se pribere — uredi i zaposjedne mogućne prihvatne položaje u gradu i van istoga, nego su ga potpuno onako kako je bilo naređeno rastrojile i odbacile južno od grada.

Zadatak izdat zapoviješću brigadama nije se mijenjao u toku same borbe, jer se je situacija razvijala potpuno onako kako je bilo predviđeno.

---

[38] Vidi Arhiv VII, reg. br. 18—1, k. 847A: operacijski dnevnik 13. brigade od 1. oktobra 1943. do 31. decembra 1944.

Po izvršenju čišćenja — likvidiranju neprijatelja u samom Livnu jedinice su zauzele slijedeći raspored: III udarna brigada i XIII Južnodalm. brigada zatvorile su pravac od Karlov Hana i Šujice, dok je IV. splitska brig. zadržata u samom Livnu kao posada.

Borba za Livno završena je tačno u 4.30 sati istog dana. Jedinice IX divizije izvršile su zadatak u potpunosti onako kako je bilo predviđeno.[39]

Gubici neprijatelja i plijen.

Zarobljeno:

84 vojnika, te komandant Bojne — posade sa još 4 oficira.

Zaplijenjeno:

3 topa od 75 mm, 8 teških mitraljeza, 10 puškomitraljeza, 8 teških bacača, 12 lakih bacača, 150 pušaka, 8 strojnica, 18 pištolja, 790 granata za top 75 mm, 670 bacačkih granata, 35 mazgi, 10 konja, 2 radio aparata, 120.000 metaka, mnogo granata za laki bacač, dosta zaprežnog pribora, hrane i ostalog ratnog materiajla.

Gubici neprijatelja u mrtvima iznosili su 185 mrtvih.

Naši gubici.

8 mrtvih, 26 ranjenih i 1 nestao drug. Među poginulima bio je komandant V. bataljona III udarne brig. (talijanski bataljon) i pomoćnik politkomesara IV bataljona Koceić Zvonko te komandir čete talijanskog bataljona.

Jedinice i pojedinci koji su se najviše istakli.

III udarna brigada

Komandant I bataljona poručnik Mindoljević Ante sa polovinom svog bataljona koji su prvi ušli u grad i odigrali vrlo važnu ulogu kao diverziona grupa.

IV. bataljon iste brigade sa svojim komandantom poručnikom Mijanić Andrijom, koji je u energičnom naletu

[39] Opširnije o toku i rezultatima napada na Livno vidi knj. 34, dok. br. 54, 110, 131, 132 i 133: Arhiv VII, reg. br. 23/6, k. 845: izvještaj Štaba 3. brigade upućen Štabu 9. NO divizije 11. oktobra 1944; Arhiv VII. reg. br. 9—2, k. 847: izvještaj Štaba 4. brigade upućen Štabu 9. NO divizije 14. oktobra 1944. godine.

vrlo brzo prešao sve prepreke i likvidirao bunkere te provalio u grad. Istakao se je i I bataljon XIII Južnodalm. brigade pod komandom poručnika Mate Blajića koji je po likvidaciji Gubera prišao gradu i zauzeo neprijateljsku artiljeriju koju neprijatelj nije uspio onesposobiti. U ovoj akciji iskorištena je zabuna i strah koji je zavladao kod neprijatelja kad je osjetio izvlačenje njemačkih jedinica iz tog sektora.

Akcija je uspjela jer je bila pripremljena tako da se i u toku iste nije mijenjalo uloge i zadatke. Pošto je sve bilo dobro pripremljeno i predviđeno, to je akcija tekla kako se je prilikom sastavljanja zapovijesti i zamišljala. Jedinicama je dato potrebno vrijeme za dolazak na polazni položaj pa je napad bio koncentričan, brz i energičan. Odlično je radila diverziona grupa uvlačenjem u grad prije samog početka napada. Jedina greška je u tome što su dijelovi jedinica koje su napadale sa južne strane propustile neprijatelja da se izvuče, kojom prilikom su najgori ustaški koljači uspjeli pobjeći.

Iz ovog napada jedinice kao i rukovodioci ove divizije imali su prilike da uvide kako dobro može uspjeti svaka akcija — operacija, ako je smišljeno pripremljena i ako se održava stalna i neprekidna veza između svih dijelova; a naročito između pridatih dijelova pješadije i artiljerije, kao i kad napad tačno počne u određeno vrijeme sa svim predviđenim, te kad se kod napada odmah u početku neprijatelju nanesu osjetljivi gubici. Kod ovoga napada naročitu ulogu odigrala je pored ostalih i postignuta i održavana nadmoćnost u vatri.

Čišćenje zemljišta u pravcu Duvna i okolice.

Po naređenju komandanta Korpusa pok. generalmajora Vlade Ćetkovića[40] IX divizija imala je zadatak da očisti zemljište oko Duvna i da zauzme Duvno i selo Kovači.

Neprijateljska milicija ojačana ustašama kojima je uspjelo pobjeći iz Livna zadržala se je u pojedinim selima, demoralisana, spremna da i dalje bježi, pa je pristup ka Duvnu bio otvoren za naše snage. Samo Duvno nezgodno je bilo napadati zbog toga što je neprijatelj težište svoje

[40] Narodni heroj Vlado Ćetković. Poginuo 21. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 12—2, k. 523: izvještaj Štaba 8. korpusa upućen Vrhovnom štabu NOV i POJ 4. novembra 1944).

odbrane oslanjao na tenkove kojih je imao 11 a zemljište ne samo u neposrednoj blizini grada nego i na nekoliko kilometara oko grada vrlo je podesno za manevrisanje tenkovima. Osim toga komunikacije koje vode ka gradu ne pružaju mogućnosti rušenja ili ma kojih prepreka koje neprijatelj ne bi mogao sa tenkovima da zaobiđe.

Neposredno kod sela Kovači nalazi se most koji vodi preko rijeke Šuice, kojeg kad bi srušili neprijatelj u Duvnu ne bi mogao računati na brzu pomoć iz pravca Imotskog. Drugi pravac od kuda bi neprijatelju mogla da dođe pomoć jeste komunikacija od Aržana, koja je pogodna za odbranu i lako bi se mogla spriječiti intervencija sa te strane.

Naša namjera.

Očistiti sav teren od Livna do Duvna, stisnuti neprijatelja u sam grad Duvno i koncentričnim udarom razbiti ga i ovladati gradom, a s time stvoriti mogućnost daljnjim operacijama. Poslije protjerivanja neprijatelja iz okolnih sela 14. X naše su jedinice potpuno blokirale Duvno. Donijeta je odluka da se iste večeri preduzme napad na grad.

Namjera neprijatelja.

Namjera neprijatelja bila je da upornom borbom poslije gubitka Livna zadrži pod svaku cijenu Duvno i na taj način da spriječi naše daljnje prodiranje, koje bi eventualno dovelo u pitanje komunikacije koje su mu nužne. Težište odbrane neprijatelj je uzeo manevar sa tenkovima.

Ideja napada.

Duvno je trebala da likvidira naša III ud. brigada, selo Kovače i uništiti most dobila je zadatak XIII. J. Dalm. brigada, a IV. splitska brigada bila je određena u divizijsku rezervu sa 2 bataljona, a ostala dva bataljona služili su kao rezerva na pravcu Prevale. Kao osiguranje od pravca Aržana nalazila se je X. ud. brigada XX divizije, koja je demonstrativno napadala neprijateljske snage u Aržanu. Livanjski odred imao je jedan svoj bataljon na osiguranju poviše mjesta Šujice radi četničkih bandi, a drugi svoj bataljon poviše sela Letka, radi osiguranja ispada milicionera ili četnika iz tog pravca. U akciji bila je angažovana i artiljerija IX. divizije.

Tok napada.

Na osnovu izdate usmene zapovijesti III dalm. brig. napala je sa svojim jednim bataljonom grad sa sjeverne strane obuhvatajući sa svojim lijevim krilom grad sa istočne strane. II bataljon napadao je sa zapadne strane — desno od I bataljona. Jedan bataljon utvrdio se je u mjestu Kolo sa ciljem da spriječi eventualno bježanje iz grada ili za slučaj intervencije neprijatelja iz pravca Kovači, tj. da štiti bok onih dijelova koji su napadali na grad. Manjim svojim dijelovima brigada je napadala grad sa južne strane, a ostale svoje snage imala je u rezervi. XIII Južnodalmatinska brigada imala je jedan svoj bataljon u selu Podgaj kao pojačanje ovog pravca, dok je sa 3 bataljona napala jednim dijelom s. Kovače a ostalim snagama s. Brišnik i u zajednici sa dva bataljona IV. splitske brigade postavila se na liniju Križevac (k. 1027) — Tupača (k. 987) radi spriječavanja intervencije domaće bande iz Roškoga Polja.

Borba je počela 14 X u 24 sata.

Neprijateljske snage.

U Duvnu neprijateljske snage iznosile su: 11 tenkova od kojih su se dva nalazila kod mosta s. Kovači, jedna pancer kompanija, jedna kompanija »Vražje divizije« i 250 ustaša i domobrana. Uporište Kovači brojilo je jedan vod Nijemaca i 60 — 80 milicionera i dva spomenuta tenka. Snage u Aržanu: jedan bataljon »Vražje divizije«.

Tok napada.

Napadu pješadije prethodila je jaka koncentrična artiljerijska vatra iz naših 5 topova (3 od 75 mm i 2 od 7.62 mm) i vatre teških bacača. Vatra je bila dosta precizna i snop vatre našeg teškog oružja obasipao je čitav grad i donekle je postignuto iznenađenje. Naša pješadija koristila se mrakom i podišla je na dosta blisko odstojanje i u momentu prekida vatre iz teškog oružja izvršila je juriš na grad. Neprijatelj nije izdržao nalet naše pješadije, već se je povukao iz čitavog grada pružajući slabi otpor i sklonio se u spremljenu utvrdu samostan fratara i crkvu, oko kojih je plasirao tenkove i uporno se branio. Sam samostan i crkva nalaze se nešto udaljeni od grada i na čistini, tako da je neprijatelj iz puškarnica sa te osnovne tačke mogao uspješno da se brani, a osim toga tenkovi su se stalno kretali i branili prilaze ka ovoj tački.

Dva tenka tipa »Panter« neprijatelj je smjestio sa južne strane oko 300 metara daleko na vrh jedne jaruge kroz koju se je moglo jedino privući samostanu i na taj način je branio prilaz ka istom. Naši borci sa »džon bulima« došli su blizu tenkova i gađali ih iz neposredne blizine, a u nekim slučajevima i sa 6 — 10 metara a da tenkovi nisu bili ozbiljno oštećeni. Naši borci nenaučeni borbi sa tenkovima nisu bili odlučni pa je situacija ostala nepromenjena do zore, kada je izdato naređenje da se jedinice povuku do obližnje kote. Borba za s. Kovače započela je u isto vrijeme kao za Duvno. Most kojeg su dobili u zadatak naši borci da ga poruše, branila su dva tenka i nekoliko vojnika. Ovdje se je pokazalo da »džon buli« nisu ispunili zadatak kako se je iščekivalo, iako su tenkovi pogođeni sa nekoliko granata. Uspjeha nije bilo i naši dijelovi nisu mogli doći do mosta. Posada u samom mjestu Kovači bila je razjurena isto tako kao i u Duvnu.

15 X opetovali smo napad sa istim rasporedom, samo što je napad počeo u 21 sat. Postojala je nada da će se pronaći neka slaba tačka kod neprijatelja čarkajući cijelu noć i istu iskoristiti. Pored »džon bula« pripremljene su bile benzinske flaše i borci su bili na brzinu obučavani o borbi sa tenkovima. Izvršen je napad na Duvno i na most s. Kovači, i pošto se nije uspjelo, naređeno je da se jedinice u zoru povuku na polazne položaje.

16 X. nije se napadalo već 17 X i to odmah po sumraku. Akcija je temeljito pripremljena i uslijedila je poslije savezničkog bombardovanja manastira i crkve. Raspored je bio skoro isti kao i prvi dan, samo što su dva bataljona IV. splitske brigade trebala da likvidiraju s. Brišnik — Mrkodol, gdje se nalazilo oko 200 razbojnika iz Kapulićine bande.[41] U Duvnu neprijatelj je izveo istu odbranu kao i prošle noći a u toku dana dobio je pojačanje od 80 ljudi. Rezultati su bili isti. XIII Južnodalmatinska brigada nije uspjela likvidirati s. Kovači, a iz sela Brišnika i Mrkodola neprijatelj je protjeran i uništeni su njegovi magazini i zarobljeno nešto materijala i stoke. Divizija je naredila brigadama da se u jutro povuku na svoje polazne položaje.

Ciljevi u ovim akcijama nisu postignuti i odustalo se je od daljnjih akcija. Neprijatelj je u ovim borbama imao 64 mrtva, 58 ranjenih i 16 zarobljenih. Oštećena su dva tenka i uništena 3 kamiona.

---

[41] Riječ je o ustaškoj miliciji.

Naši gubici iznose: 11 mrtvih i 52 ranjena. Među ovima 4 mrtva i 3 ranjena Talijana.[42]

Pouka.

U ovoj akciji koja je bila dobro pripremljena, naše snage bile su dobro raspoređene, i sam plan za likvidaciju bio je realan. Dobiveni podaci o tipovima tenkova nisu bili tačni, jer se naišlo na mnogo jače tipove tenkova, nego li su dobiveni podaci, te IX divizija sa svojim tenkovskim oružjem nije bila u stanju da te srednje tenkove uništi. Na taj način uslijed nemogućnosti uništenja tenkova i dobrog zemljišta za tenkove nije se uspjelo u akcijama od ova tri dana da se likvidira Duvno i okolina. Tenkovi su bili postavljeni tako, da su branili pristup neprijateljskim utvrđenjima, a naša oruđa nisu ih mogla uništiti, pa se poslije ovih akcija osjetila manjkavost u diviziji jačeg protutenkovskog oruđa. Još se također zapazilo da naši borci kao i rukovodioci nerado napadaju mjesta koja brane tenkovi.

Razne akcije manjeg karaktera IX divizije.

IX. divizija je poslije neuspjelih napada na Duvno, preduzela čišćenje terena oko Duvna — Posušja i pripremanja za napad na Imotski — Posušje. U tom vremenu očistila je Kongora — Roško Polje, komunikaciju Mrkodol — Posušje. Izvršila je više napada na neprijateljske kolone Mrkodol — Posušje, Duvno — Imotski, Duvno — Posušje. Ove sve akcije imale su uspjeha i neprijatelju naneseni su gubici u ljudstvu i materijalu.

Neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 296 mrtvih, 464 ranjena, 18 zarobljenih.

Naši gubici:

7 mrtvih i 31 ranjen.

Zaplijenjen je slijedeći materijal:

1 kamion, 1 motocikla, 2 šarca, dosta municije, konja, kola i ostalog ratnog materijala.

---

[42] Opširnije o borbi za Duvno vidi knj. 34, dok. br. 66 i 110; Arhiv VII, reg. br. 24/6, k. 845: izvještaj 3. brigade pisan Štabu 9. NO divizije 18. oktobra 1944; Arhiv VII, reg. br. 18—1, k. 847: operacijski dnevnik 13. NO brigade.

Ove akcije vršile su se u vremenu od 1 do 28 X 44 g.[43]

Zauzimanje Benkovca.

XIX ud. divizija u zajednici sa Grupom sjevernodalmat. part. odreda u vremenu od 4 — 7 X izvršila je napad na Benkovac. Neprijatelj[44] je jednim dijelom uspio pobjeći prema Zemuniku, a drugi dio je uništen. Ovim zauzimanjem Benkovca važne raskrsnice u sjevernoj Dalmaciji počele su akcije za čišćenje iste, koje će se docnije povezati sa akcijama oslobođenja Dalmacije.

Gubici neprijatelja u borbama za Benkovac iznose: mrtvih 165 i zarobljenih 116.

Zaplijenjeno:

5 topova od 105 mm od kojih 3 ispravna, 1 top 75 mm, 3 p.a. mitraljeza, 3 t. bacača, 2 t. mitraljeza, 17 šaraca, 7 p. mitraljeza, 2 laka bacača, 3 tromblona, 7 strojnica, 193 puške, 11 ispravnih kamiona, te razne druge spreme i municije.

Naši gubici: 13 mrtvih i 40 ranjenih.[45] XIX divizija imala je još akcija sa svojim brigadama i odredima i one su se svodile na ometanje komuniciranja i uznemiravanja neprijatelja u uporištima i likvidiranju manjih uporišta. Divizija je vodila akcije i na zemljištu oko komunikacija Knin — Srb, i Knin — Gračac, Šibenik — Đevrske, Šibenik — Zadar i Zadar — Obrovac.

XX. divizija.

XX divizija izvršila je akciju na Aržano, Lučane i to: Aržano 21. X, 22. X Lučane. Uspjeh je postignut i ova mjesta su oslobođena. Naročito je važno oslobođenje Aržana,[46] kao važne raskrsnice puteva za: Sinj — Livno — Imotski — Duvno — Šestanovac i Blato n/C.[etini].

---

[43] Vidi Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842A: operacijski dnevnik 9. NO divizije.

[44] Uoči napada u Benkovcu su se nalazili: štab 2. bataljona 891. puka sa dijelom snaga, 5. bataljon ustaškog Zadarskog poluzdruga i dijelovi Benkovačke i Leteće četničke brigade s nekim manjim dijelovima raspršenih četničkih jedinica. U gradu i okolini bilo je ukupno oko 800 do 1000 vojnika (vidi knj. 34, dok. br. 12).

[45] O toku i rezultatima napada na Benkovac vidi knj. 34, dok. br. 88, 126, 127, 128, 130, 132 i 133.

[46] Aržano je oslobodila 10. brigada 20. NOU divizije (vidi knj. 34, dok. br. 71).

Neprijateljski gubici u ovim akcijama su:
74 mrtva, 32 ranjena i 61 zarobljen.

Naši gubici:
1 mrtav i 2 ranjena.

Zaplijenjenog materijala malo.
Uslijed oslobođenja Aržana, a prije toga Livna stvoreni su uslovi za napad na Imotski.

Operacije na komunikaciji Metković — Dubrovnik — Mostar i kod Stona na otoku Pelješcu.

U ovim operacijama učestvovale su: I dalm. prol. i XI ud. brigada XXVI divizije sa Grupom Otočkih odreda, jedan divizion brdskih topova 75 mm, jedna baterija brdskih topova i jedna baterija engleskih dugih topova u saradnji dijelova XXIX herc. divizije, koja je pravila pritisak na neprijatelja i angažovala njegove snage. Neprijatelj je radi osiguranja komunikacija Dubrovnik — Metković duž ceste zaposjeo je više uporišta sa manjim snagama, a najjače je posjeo i branio Stonsku Prevlaku.

Zadatak naših dijelova bio je zauzimanje Stona, presjecanje komunikacija Dubrovnik — Metković i sadejstvo XXIX herc. divizije pri napadu na Dubrovnik.

Jačina neprijateljskih snaga:[47] (Vidi se iz skice br. 1 i 2.)

Tok operacija: Počele su noću 15 na 16 X a trajale su do zaključno 26 X t.g.

Vrhovni štab naredio je[48] sadejstvo naše XXVI i XXIX divizije s tim, da XXVI zauzme Ston i presječe komunikaciju Dubrovnik — Mostar a XXIX divizija da zauzme Dubrovnik.[49] Ston je bio jako utvrđen.

---

[47] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga na prostoriji Dubrovnik — Metković vidi knj. 34, dok. br. 41, objašnjenje br. 2, str. 197.

[48] Riječ je o naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ od 10. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 47).

[49] Jedinice 29. NOU divizije u sadejstvu sa 2. dalmatinskom proleterskom brigadom oslobodile su Dubrovnik 18. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 47, 58, 110, 140 i 142; Franc Šraml: navedeno djelo).

Prije početka ovih operacija XXIX herc. divizija zauzela je Trebinje,[50] te je time stvorila preduslov za zauzimanje Dubrovnika.

Naša odluka: sa 3 bataljona XI brigade napadati Ston. Sa I prol. dalm. brigadom ojačanom sa jednim bataljonom XI brigade iskrcati se na kopno i obuhvatnim manevrom potpomoći napad na Ston sa kopna.[51]

Noću 15/16 X I dalm. prol. brig. sa tri bataljona iskrcala se prema Slivnu — Ravnu, a sa jednim prema koti Čurilu. Slivno — Ravno zauzeto je na juriš poslije 3 sata borbe. Prvi bataljon nadirao je preko kote 365 (Marijin Vijenac) a III. bataljon preko Zavale izbili su na komunikaciju Dubrovnik — Metković. Naročito su se vodile oštre borbe za Marijin Vijenac (k. 365).

II. bataljon poslije 12 časovne borbe zauzeo je kotu Čurilo i tako je u toku 16. X pao Neum koji je bio napadnut sa dva pravca.

U toku 17. na 18. X frontalnim nastupanjem manjih naših snaga, a obuhvatom jačih naših snaga, zauzeta su uporišta Duži, Topola, Ošlje.

U toku 16. X zauzeti su neprijateljski položaji utvrđeni jako na Vukovu Klancu[52] i onemogućilo se neprijatelju rušenje ceste kod sela Radeša i Gradine a koje je već bio pripremio.

Oko k. Oštrikovac — 257 vodile su se dvodnevne borbe, koje su bile jako ogorčene, jer je neprijatelj dovlačio stalno pojačanje. Tri bataljona XI brigade od 14. na 15. X, 15. na 16. X u toku tih noći vršila su stalno prepade na Ston. 16. X noću prebačen je III bataljon XI brigade čamcima na vesla pravcem Luka — Mali Ston, tako da obilaznim manevrom napadne Stonsku prevlaku i Ston sa leđa.

17 X zauzet je Humac i Bartolomej.

Noću 17/18 X preko Debelog Vrha — Đonta Doli izbio je III. bataljon na Zamaslinu, potpuno iznenadio neprijatelja i zauzeo k. Strinčeru, koja dominira sa Stonom i time je neprijatelj bio potpuno zatvoren u Stonu. Nakon kraće žestoke ulične borbe, *zauzet je Ston.* Posada je bila što pobijena a što zarobljena, ali nije uspjela pobjeći.

---

[50] Trebinje je oslobođeno 6. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 123 i 128).

[51] Zadaci jedinice detaljno su razrađeni u zapovijestima štabova 26. NOU divizije i 11. NOU brigade (vidi knj. 34, dok. br. 41 i 49).

[52] Natpis Vukov klanac nije unesen u sekciju 1 : 100.000. Nalazi se u rejonu sela Buđala, na komunikaciji Neum — Mostar.

U toku 19. X vršen je pritisak na komunikaciju Slano — Metković, kod Oštrikovca i Rudina.

Neprijatelj je u toku 19. i 20. X vršio prikupljanje snaga oko k. Oštrikovac u cilju probijanja prema Metkoviću. Pošto su jasno uočene namjere neprijatelja izvršena je pregrupacija I. dalm. prol. brigade. Dva bataljona raspoređena su sjeverno od komunikacije s tim da se zajedno sa XI brigadom prebace neprijatelju za leđa u momentu odstupanja.

Tri bataljona južno od komunikacije s tim da na Marinom Vijencu prime odsudnu odbranu. Ako neprijatelj bude nastojao prodrijeti prema Slivnu — Ravnu, odnosno da mu spriječe povlačenje prema Metkoviću i Vukovu Klancu.

U tom cilju je porušena komunikacija ranije pripremljena od Nijemaca za rušenje u Vukovu Klancu.

Neprijatelj je pokušao 17. X sa 8 tenkova i jurišnom pješadijom od 150 ljudi od Metkovića da pomogne koloni od Dubrovnika, ali je ova pomoć potpuno uništena i 7 tenkova zarobljeno, dok je jedan samo pobjegao.

Neprijatelj je noći 21. na 22. X počeo drsko probijanje iz Dubrovnika prema Metkoviću bez obzira na gubitke i ovim je načinom uspio doći do Radeža do 14 časova. Tri naša bataljona sa Marinog Vijenca, potpomognuta sa jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, ustavili su kolonu i borba se je vodila 22. X cijelu noć i 23. X. Za to vrijeme pristigla su i druga dva bataljona I. dal. prol. brigade i dva bataljona XI brigade, i izvršili su pritisak sa leđa. Neprijateljska kolona izgubivši od Oštrikovca svu artiljeriju sastavljenu od raznih dijelova jedinica, obezglavljena bespomoćno je grunula uz cestu zbijena uz istu, a 23. X je preostali mali dio kolone u panici, bez oružja, motorizacije, kola i municije bježao po brisanoj cesti prema Metkoviću. Sve je neprijatelj napustio, čak i ranjenike, a u svom paničnom bijegu vojnici su bacali puške i spremu.

200 motornih vozila, sva kola, komore i konji, kao i artiljerija ostali su na cesti i pali u naše ruke.

Neprijateljski gubici:
mrtvih 2000.—, zarobljenih 1070, uništeno 12 tenkova, 2 blinde, 20 kamiona.

Zaplijenjeno: 211 motornih vozila (kamiona i motora), jedan ispravni tenk od 13 tona, 60 raznih topova (većinom oštećenih), 89 raznih mitraljeza, 289 konja, 37

kola, 10 bacača, 23 šarca, p. mitraljeza 2, strojnica 60, pušaka oko 900 — i drugog ratnog materijala.[53]

Naši gubici: Uvesti će se zajedno za sve periode operacija XXVI divizije.

Ovim operacijama XXVI divizija je pokazala svoju veliku spremu boraca i rukovodioca, jer je smišljenim manevrima zadala neprijatelju jake i osjetne gubitke koji će utjecati i povlačiti posljedice u docnijim operacijama. Saradnja između artiljerije i pješadije i obratno u početku nije bila na visini, a tako isto pješadije i tenkova, no docnije se to ispravilo pa je ujedno kod ovih operacija ovo služilo za pouku o saradnji tih dijelova među sobom.

Ova operacija počela je 15. a završila potpunim uspjehom naših snaga 23. X tek. god. U ovom vremenu XXVI divizija oslobodila je Dubrovnik, i to 19. X tek. god.

Čišćenje Biokovskog sektora i spoljnjeg pojasa neprijateljske odbrane Splita i pozadine splitske neprijateljske grupacije.

Čišćenje Biokovskog sektora uslijedilo je porazom neprijatelja južno od Neretve.

Dijelovi 118. njemačke divizije, ustaše i domobrani žurno se povlače.[54]

Iskoristivši pravilno situaciju a po uputstvima od strane ovog Korpusa XXVI divizija izbacila je XII brigadu sa Brača, na kopno. Ova brigada je od 19. X do 20. X oslobodila Bašku Vodu, Brela, Dubce, Zadvarje i spasila centralu Kraljevac, Šestanovac i Makarsku, nanijevši neprijatelju osjetne gubitke.[55] U međuvremenu naše su jedinice ovladale Mosorom i Klisom (XX divizija) a poslije pada Sinja i Dicma, koja su mjesta oslobođena[56] 24, 25. i 26. X. [1944].

---

[53] O borbama za oslobođenje Stona i uništenju glavnine 369. legionarske divizije vidi knj. 34, dok. br. 77, 90, 110, 137, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147; knj. 35, dok. br. 56; Arhiv VII, mikrofilm London 1: Kriegstagebuch des Kommandirenden Admiral Adria, für die Zeit vom 16—31. 10. 1944, str. 27; Franc Šraml: navedeno djelo.

[54] Vidi knjigu: Gertler Rudolf und..., navedeno djelo.

[55] Vidi knj. 35, dok. br. 56.

[56] O oslobođenju Sinja i Dicma vidi knj. 34, dok. br. 81, 91 i 110.

XII brigada XXVI div. iskrcala se je sa Brača na predjelu Omiša sa dvije kolone, i to: jedna sjeverno od tvornice cementa Dugi Rat, a druga južno od Omiša kod tvornice cementa. Na taj način oslobođen je Omiš i otvoren je put za Zadvarje, Bašku Vodu, Brela, Šestanovac i Makarsku, koja su mjesta oslobođena akcijom ovog iskrcavanja sa Brača.[57]

XX divizija zauzimanjem Sinja, Klisa, Dicma napravila je pritisak na Split.[58]

U to vrijeme iskrcala se III Prekomorska brigada sa polutenkovskom brigadom[59] i upućuje se prema Splitu. Grupa južnodalmatinskih odreda međutim vrši čišćenje Primorja od Igranja do Gradca, čisti Stazu na Biokovu, Kozicu i u dvije kolone napreduje prema sjeverozapadu i jugozapadu, gdje oslobađa Zagvozd, važnu raskrsnicu puteva, i Vrgorac, pa poslije Klobuk. Vrgorac je oslobođen u vremenu od 23. do 25. X.

Neprijateljski dijelovi koji su se nalazili u Makarskom Primorju i oko Zadvarja, Šestanovca — Zagvozda povukli su se prema Imotskom, a dijelovi neprijatelja koji su se izvukli iz sektora Pelješca povukli su se prema istočnoj Hercegovini. Naše jedinice XXVI divizije i dijelovi XX divizije u ovim operacijama pokazali su veliku vještinu, borbenost, snalažljivost i veliki elan, te nesavladivu volju. Naročito su u ovim prilikama pokazali se rukovodioci svojim snalaženjem u novoproisteklim situacijama, više puta ostavljeni da rade po svojoj inicijativi. Moral je bio odličan a samoprijegor na visini. Sa ovim je završen I period operacija za oslobođenje Dalmacije koje su uspjele sjajno, a jedinice su pokazale sjajnu borbenost i spremu kao i njihovi rukovodioci. U ovim operacijama I perioda učestvovale su sve divizije Korpusa, neka više a neka manje, ali je saradnja među njima bila dobra iako je XXVI divizija imala velikih operacija. Međutim bez pritiska i saradnje ostalih divizija i odreda ne bi mogla sama sve izvršiti, jer ako jedna divizija nije napadala to je bar privezivala snage neprijatelja na drugi

[57] Vidi knj. 34, dok. br. 87 i 148 i knj. 35, dok. br. 56.

[58] Opširnije o tome vidi knj. 34, dok. br. 91 i 110; knj. 35, dok. br. 56; Arhiv VII, reg. br. 3/1, k. 519: pregled operacija vođenih na prostoru Sinj — Dicmo — Klis — Split koji je štab 20. divizije pisao štabu 8. korpusa NOVJ 9. novembra 1944.

[59] Od 1. tenkovske brigade na sektoru Omiš — Krilo iskrcali su se 3. tenkovski, 4. inžinjerijski i pola 2. tenkovskog bataljona sa pristapskim jedinicama. Njen 1. bataljon i pola 2. bataljona prebačeni su krajem oktobra u Dubrovnik i tu stavljeni pod komandu 2. korpusa NOVJ (vidi knj. 35, dok. br. 56; knj. 36, dok. br. 98).

sektor, tako da neprijatelj nije bio u mogućnosti slati pojačanja na ugroženi sektor, a još k tome prekidanje komunikacija neprijatelj nije bio u stanju kako je ranije radio da manevriše sa svojim jedinicama, a naročito sa motorizacijom. Jedini uspjeh sa motorizacijom imao je kod Duvna. Naša Tenkovska brigada svojom pojavom u operacijama iznenadila je neprijatelja i omela ga u njegovim odbranama, pa se može zaključiti da je sva snaga neprijatelja baš ležala u njegovoj motorizaciji, odnosno tehničkoj nadmoćnosti treba pripisati uspjeh prema našim jedinicama, ali pojavom naših tenkova i naših protutenkovskih oruđa situacija je izmijenjena u našu korist.

Naša artiljerijska grupa vrlo je korisno upotrebljena i ona je dosta doprinijela uspjehu naših jedinica, jer i naše jedinice bez podrške artiljerije nisu mogle niti se usuđivale sudariti s neprijateljem u akcijama većeg obima koji je potpuno naoružan i tehnički opremljen, te je i artiljerija imala mnogo utjecaja na operacije i dala mnogo istima.

XXIX hercegovačka divizija svojom saradnjom u operacijama na južni dio obale Dalmacije pridonijela je mnogo skupnim operacijama ostalih divizija ovog Korpusa.

Naša Ratna Mornarica svojim učešćem u prevozu jedinica sa Visa na otoke i sa otoka na kopno, također je mnogo učinila, kao i zaštićujući ove prevoze i prebacujući materijal na kopno.[60]

Ni jedna jedinica nije se slabo pokazala, sve su dale sve od sebe.

Neprijateljski gubici bili su ogromni u ljudstvu i materijalu, koji će se donijeti na kraju ovog izvještaja, jer sve jedinice za sve operacije nisu dostavile pojedinačne gubitke, već ukupne za sve operacije.

Isto vrijedi i za naše gubitke.

Neprijateljska odbrana komunikacija duž obale (morskih) i suvozemnih i u unutrašnjosti te u pozadini Dalmacije je onemogućena u potpunosti, jer smo zavladali morskim komunikacijama Dubrovnik — Metković do Splita a tako i suvozemnim zavladali smo komunikacijama Livno — Aržano, Sinj — Lovreč — Šestanovci — Zagvozd — Vrgorac.

---

[60] O sadejstvu jedinica Mornarice NOVJ u navedenoj operaciji vidi knj. 35, dok. br. 56; tom VIII, knj. 3, dok. br. 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 83, 85, 87 i 96.

Na ovaj način naše jedinice su ispunile zadatak u potpunosti, a koji im je bio namijenjen.

Operacije XX divizije za Sinj — Dicmo i Klis.

XX divizija vodila je borbe u okolini Sinja i vršila jak pritisak na sva uporišta i spoljnja utvrđenja u saradnji sa ostalim divizijama, te je neprijatelj uslijed ovih pritisaka napustio Hrvace a poslije Han-Obrovac. Ova uporišta napuštena su od strane neprijatelja i uslijed jakog pritiska na iste neprijatelj nije imao vremena da digne most u zrak kod Han-Obrovca. Čitavi minirani prostor kod ovih uporišta i kod Sinja pređen je sa minimalnim gubicima.

Za vreme pritiska na Sinj, nastalo je kolebanje između domobranskih oficira i domobrana u Sinju, od kojih je oko 100 prešlo na našu stranu, a prije toga su onesposobili topove, zatvarače su bunkerisali. U toku noći dobivena su obavještenja da se neprijatelj u 7 sati u jutro ima povlačiti iz Sinja, i tako je ispoljena žestoka vatra, te je neprijatelj uslijed toga bio rastrojen. Uslijed učinka naše jake vatre bacača, topova i teških mitraljeza sa pogodnih mjesta neprijatelj je u paničnom bjekstvu napustio Sinj. Sobom je povezao dosta hrane, municije i teško naoružanje, a s njime se povukao i neprijateljski dio građanstva (fratri i ustaški koljači). Kolona je krenula prema Dicmu. Ubrzanim maršem krenula su dva bataljona preko Visoke (k. 891) sa ciljem bočnog dejstva na ustašku kolonu, dok su dva bataljona VIII brigade sa tenkom i artiljerijom krenuli za ustaškom kolonom. Događaji su se brzo razvijali, naš tenk je odigrao najznačajniju ulogu u ovoj akciji uništenja kolone. Neprijateljska kolona je bila uklještena kod Dicma od strane X udarne brigade a sa boka od naše IX brigade XX divizije, dok sa začelja od dijelova naše VIII brigade i našeg tenka. Tenk je prošao kroz neprijateljsku kolonu i izbio na čelo kolone, okrenuo se i do začelja pobio velik broj ustaša, koji su ostavili sav materijal. Ta razbijena kolona počela je da bježi bezglavo lijevo i desno da bi se pojedinačno spasilo. Koncentričnim dejstvom kolona je skoro sva uništena. Sprema, materijal i oružje zaplijenjeno, samo pojedine grupice uspjele su da pobjegnu. Ovo je bilo 25. X 1944 g.[61]

[61] Vidi knj. 34, dok. br. 91 i knj. 35, dok. br. 56.

Poslije ovoga raspored je bio slijedeći: I. dalm. prol. brigada na prostoriji Trilj — Dicmo sa dva bataljona iz II brigade.[62] Dva bataljona na prostoriji Neorić — Zelovo. Jedna brigada na prostoriji Sinj — Maljkovo. Neprijateljski gubici u ovim operacijama: ubijeno 237 vojnika, 54 ranjena, 1104 zarobljena (280 se predalo). Zaplijenjeno: 5 obalskih topova, 2 brdska, 4 haubice, 6 teških bacača, 18 lakih bacača, 23 jurišna bacača, 29 teških mitraljeza, 25 p. mitraljeza, 1131 puška, 30 pištolja, 195.000 metaka, 2650 topovskih granata, 290 teških mina, 280 lakih mina, 3270 bombi, 4 kamiona, 8 osobnih kola, 3 motocikla i jedan autobus.

Naši gubici: 1 mrtav i 12 ranjenih.

U ovoj operaciji rukovodioci i borci pokazali su veliki elan i požrtvovanost, umješnost u snalaženju.

II. PERIOD.

zauzimanje Splita i njegovog Primorja, Trogira, Imotskog i prikupljanje jedinica za napad na Šibenik.

Ove operacije obuhvataju oslobođenje Splita, Kaštela, Trogira, Imotskog i služe kao priprema za napad na Šibenik. Ovoj operaciji je više bio cilj da se iskoristi pometenost kod neprijatelja i da se jedinice spreme za operacije za Šibenik, jer Split i Trogir su bili ionako pred padom, a također i Imotski, a kao posljedica naših sjajnih uspjeha u srednjoj i južnoj Dalmaciji. Naša je namjera bila da se sa ovom operacijom završi oslobođenje srednje Dalmacije i da se oslobode važna mjesta i raskrsnice i spoje sa oslobođenim zaleđem Sinjom.

U ovim operacijama učestvovala je dijelom XXVI divizija uz podršku dijelova XX i XIX, i IX divizije, pored tenkovske brigade i artiljerijske grupe, kao i grupe Srednjo i Južnodalmatinske grupe odreda.

Uspjeh naših jedinica u prvom periodu operacija imao je za posljedicu da neprijatelj smeten bježi ili se povlači kako bi dobio u vremenu u cilju izvlačenja svojih dijelova i materijala. Domobrani i četnici bili su demoralisani i napuštali su svoje jedinice, ili se predavali.

[62] Odnosi se na 11. dalmatinsku NOU brigadu (2. brigada 26. NOU divizije).

Pripremna naređenja.

XX. diviziji je naređeno da svoju X brigadu zadrži na prostoru kod Dicma, koja bi imala biti kao rezerva snagama XXVI divizije, koja će napadati Split; a ostale brigade da zadrži na prostoru Sinj — Muć za pripremanje akcije ka sjeveru. Ovo je naređeno 25. X. XIX diviziji je naređeno 28. X da hitno izbije sa dvije brigade na liniju Pađene — Zrmanja i da presiječe neprijatelju odstupanje prema sjeveru.[63]

IX. diviziji je naređeno 28. X da zatvori sve komunikacije i pravce, odakle bi neprijatelj pokušao intervenisati u pravcu predstojećih operacija oko Splita. Da se postave minska polja na liniji: Duvno — Karlov Han i Imotski — Lovreč — Aržano kao i da se ove linije uporno brane.

XXVI diviziji naređeno je da izvrši koncentraciju divizije, kako bi bila spremna za daljnje operacije.

Tok operacija:

XX divizija poslije svog sjajnog uspjeha kod Sinja i okoline, Dicma i Klisa spustila se sa svojim dijelovima na padine Mosora i ugrozila Split i Kaštela, dok su jedinice XXVI divizije 25. X zauzele Žrnovnicu (XII brigada). III. Prekomorska brigada preduzela je gonjenje neprijatelja u cilju da ga zaobiđe u Splitu i da zatvori obruč prema Solinu.

Pritisak XX divizije imao je uspjeha. Neprijatelj nalazeći se u bezizlaznom položaju morao se je povući (ustaše i Nijemci) a domobrani i mornari su bili zarobljeni u Splitu,[64] u koji su ušle naše jedinice 25./26. X 44 g. Ušli su dijelovi XX i XXVI divizije bez borbe. U toku 26 i 27 neprijatelj daje veći otpor kod Kaštel Sućurca[65] i Divulja, ali naša III Prekomorska brigada u naletu uz pomoć tenkova čisti brzo Kaštela i Divulje.[66]

Noću 27 i 28 X zauzet je napušteni Trogir, gdje su prvi ušli naši tenkovi.

---

[63] Za izvršenje tog zadatka, 19. NOU divizija angažovala je svoju 3. brigadu (vidi knj. 35, dok. br. 106).

[64] Vidi knj. 34, dok. br. 91, 110 i 150; knj. 35, dok. br. 56.

[65] Na karti 1 : 100.000: Sućurac (4 km sjeverno od Splita).

[66] O oslobođenju Divulja vidi knj. 34, dok. br. 110, objašnjenje br. 179, str. 554; knj. 35, dok. br. 56.

IX. divizija ulazi noću 28/29. u napušteni Imotski, gdje se predalo oko 150 domobrana sa muzikom, koja je svirajući dočekala naše dijelove.[67] Neprijatelj je napustio Imotski pod pritiskom IX. divizije i uslijed naših uspjeha u Dalmaciji. Neprijatelj se povukao jednim dijelom za Ljubuški a jednim za Posušje.

Dijelovi XIX divizije vršili su u ovo vrijeme više akcija i angažovali neprijatelja, i to oko Skradina, Đevrsaka, i Roškog Slapa, a drugim dijelovima je ova divizija ugrožavala neprijatelju komunikaciju za povlačenje prema sjeveru Knin — Srb i Knin — Gračac. Ova divizija je 31. X oslobodila poslije više akcija Skradin i Roški Slap.[68]

Dijelovi XXVI divizije nastavili su goniti neprijatelja prema Prapatnici na komunikaciji Šibenik — Trogir. 31. X pod pritiskom dijelova XIX divizije i Grupe sjevernodalmatinskih odreda neprijatelj napušta i bježi iz Zadra bez borbe, jednim dijelom morem prema sjeveru, a drugim dijelom pored obale za Šibenik. U Zadar ulaze naši dijelovi iz Grupe sjevernodalmatinskih odreda 31. X 1944 g.[69]

31. X također su oslobođeni: Nin, Zemunik, Biograd n/M, Pakoštane od strane XIX divizije i grupe sjevrnodalm. p. odreda.

Razbijeni neprijatelj u ovom periodu operacija svoje dijelove većinom iz Splita, Sinja, Kaštela i Trogira povukao je u pravcu Šibenika i Drniša a iz Zadra kopnom za Šibenik a morem za sjever, dok dijelove iz Imotskog u pravcu Posušja i Ljubuškog.

U ovom periodu operacija vidi se da se neprijatelj nalazi u paničnom bijegu i povlačenju i da nije u svim ovim uporištima dao ozbiljnijeg otpora, već je neka uporišta napuštao bez borbe. U koliko je pružio otpor, to je bio otpor za dobitak u vremenu da bi izvukao jedinice i materijal. Pošto se je neprijatelj povukao u pravcu Šibenika, Posušja, Drniša, to se je naslućivalo da u tim mjestima neprijatelj misli dati ozbiljniji otpor radi održavanja komunikacija za eventualno potpuno izvlačenje iz Dalmacije.

U ovim operacijama sve su se jedinice pokazale vrlo spremne i dorasle svojim zadacima, pune elana, kao jedna cjelina i sve su sarađivale zajedno u cilju uništenja i protjerivanja neprijatelja.

---

[67] Vidi Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842 A: operacijski dnevnik 9. NOU divizije.

[68] i [69] Vidi knj. 35, dok. br. 33 i 97.

Svojim brzim naletima su potpuno omele neprijatelja i dovele ga do panike, tako da neprijatelj nije ni pomišljao na neki jači otpor.

Sve su naše jedinice pokazale vrlo dobru spremu i nema jedinice ili pojedinca koji su se slabo iskazali. Gubici neprijatelja u ovim operacijama ne navode se, već će se navesti pri kraju zajedno.

Pouke: osnivaju se na vrlo smišljeno manevrovanje i u koordinaciji u radu između pješadijskih jedinica kao i u koordinaciji u radu između pješadije, artiljerije i tenkovskih jedinica, koja je koordiniranost u radu dovela neprijatelja da se povlači bez jačeg otpora i da napusti za njega važne komunikacije.

III. PERIOD.

Priprema za napad na Šibenik, zauzimanje istog, zauzimanje Drniša, Kosova Polja,[70] Promine, Siverića, Cetinske Doline.

Naša namjera u ovoj operaciji je bila da se neprijateljske snage na sektoru Šibenika otsjeku od onih u Drnišu i Kninu i počesno tuku, i da ovladamo sa komunikacijama Šibenik — Drniš, Drniš — Knin i da se četničke grupacije Đujića unište, zatim da se vrši pritisak na Knin i zatvore sve komunikacije neprijatelju za izvlačenje na sjever.

Neprijatelj nastoji pod svaku cijenu da se uredno izvuče sa svom svojom spremom i materijalom a da mu četnici štite povlačenje. Daljnje su im namjere bile ili izvlačenje četnika sa Nijemcima ili oslanjajući se na propagandu svojih četničkih vođa da očekuju intervenciju od saveznika.

Isto tako neprijatelju je bila namjera povlačenja prema Bihaću i spasavanja materijala.

Ovaj period operacija trajao je od kraja oktobra do 15 XI 1944 g.

Naše snage.

U ovim operacijama Korpusa učestvovale su neposredno XIX, XX. i XXVI divizija, artiljerijska grupa, tenkovska brigada. Uz ovo XX divizija upotrebila je i

[70] Na karti 1 : 100.000: Kosovo.

Srednjodalmatinske odrede. Za zatvaranje pravca upotrebljen je i Grahovski p.[artizanski] odred.

IX. divizija je imala zadatak zatvaranja pravca i osiguranja ovih operacija od strane Duvna i Mostara.[71]

Neprijateljske snage.

Neprijateljske snage koje su se nalazile na ovim sektorima ne mogu se tačno utvrditi, jer su mnoge snage u povlačenju iz dijelova oslobođene Dalmacije prikupile se i pojačale prvašnje neprijateljske garnizone. Uglavnom se nalaze na ovim sektorima njemačke snage grupacije XV. Gebirgs korpusa (čije je sjedište bilo u Kninu), ustaške i domobranske snage koje su se povukle sa obalskih garnizona, milicije, četnika popa Đujića. Približna jačina ovih snaga može se vidjeti iz skice br. 1.

Da bi se lakše ove operacije mogle iznijeti u ovom izvještaju, podijelit ćemo ih u tri dijela:

I. dio: Zauzimanje Šibenika i presjecanje komunikacije za Drniš.

II. dio: Zauzimanje Drniša, Vrličke Doline, Cetinske Doline i Kosova Polja.

III. dio: Stezanje obruča oko Knina.

I. dio operacija III. perioda.

XXVI divizija imala je izvoditi operacije duž komunikacije Vrpolje — Šibenik, Šibenik — Drniš i Drniš — Kosovo, uključivši i napad za zauzimanje Šibenika.

XX. divizija iz Cetinske Doline sadejstvovala je sa XIX divizijom.

XIX divizija sadejstvovala je sa sjeverne strane rijeke Krke prema Skradinu i Roškom Slapu, činila je pritisak na komunikaciju Knin — Otrić, te na taj način neprijatelju onemogućavala nesmetano izvlačenje materijala i ljudstva za Bihać.

IX divizija zatvara i osigurava pravce od Mostara.

XXVI divizija.

Izdala je svojim brigadama i dijelovima slijedeće direktive[72] za napad na Šibenik i presjecanje komunika-

[71] Zadaci jedinica detaljno su razrađeni u direktivi Štaba 8. korpusa od 26. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 87).

[72] Vidi zapovijest Štaba 26. NOU divizije od 31. oktobra 1944; knj. 34, dok. br. 115.

cije Šibenik, Drniš, pošto je uglavnom napad na Šibenik imala izvesti XXVI divizija uz sadejstvo ostalih divizija.

Iznašamo njenu zamisao napada.

I dalm. prol. brigada imala je zadatak da napada pravcem: Vrpolje — Šibenik, lijeva zona širenja do mora a desna Danilo — Kraljice — Biranj — Dračevac — Mihaljević — Lišćarica, gdje ima da uhvati vezu sa XII brigadom.

XII ud. brigada imala je zadatak da napada pravcem: k. 544 (Vel. Glava) — k. 426 (Ravni Gaj) — k. 496 (Orlovača) — k. 344 (Debeljak). Lijeva zona širenja do desne zone I brigade a desna zona širenja do linije: Ljubostinje — Cvrljevo — Skradinski Buk sa zadatkom presjecanja komunikacije Šibenik — Drniš, da se osigura prema Drnišu i potpmogne likvidaciju Šibenika i da zauzme Skradin.

XI brigada XXVI divizije ima da osigura izvršenje akcija I. i XII brigade od pravca Drniša kod Konjevrata pa do Pakova Sela i da vrši nasilno izviđanje prema Drnišu. Sa jednim bataljonom da zatvori komunikaciju Drniš — Unešić — Koprno i da sa ovim bataljonom uhvati vezu preko Moseća sa dijelovima XX divizije u Petrovom Polju. Rezerva koju sačinjava III. Prekomorska brigada da se smjesti na prostoriji Slivno — Danilo — Kraljice.

Tenkovska polubrigada: jedna četa nastupa sa I. dalm. brigadom a druga četa pravcem Vrpolje — Danilo — Kraljice — Dubrava.

Artiljerija: (dvije brdske baterije i jedna haubička) plasira se na prostoriji Danilo — Biranj sa zadatkom potpomaganja I. brigade i eventualnim potpomaganjem XII brigade. Napad je počeo u 6 sati 2 XI 1944 god.

XXVI divizija uzela je ovakav raspored napada u vezi sa primljenim direktivama korpusa i shodno saradnji XX i XIX div.

XX. divizija

XX divizija imala je zadatak da zauzme sva uporišta Cetinske Doline sa Vrlikom, zatim sela Maovice, Štikovo i Kijevo i da izbije na liniju Štikovo — Kozjak — Polača i Plješivica, a pored ovoga da izvrši pritisak na Drniš. Ovo stoga da ne bi neprijateljske snage mogle pomagati neprijatelja iz Drniša u Šibeniku.

Ovim izvršenjem zadatka stvaramo sebi mogućnost izbijanja na najosetljiviju i najvažniju po neprijatelja

komunikaciju Drniš — Knin, preko koje se neprijatelj povlači za sjever, a tako nam se isto stvara mogućnost napada na dva najveća neprijateljska uporišta Knin i Drniš. Ova divizija ima da koordinira operacije sa XXVI divizijom.

XIX divizija.

Ova divizija imala je sadejstvovati sa sjeverne strane Krke prema Skradinu i Roškom Slapu i na komunikaciji Otrić — Knin, i na taj način držati neprijateljske snage.

Tok operacija:

1. Prol. brigada XXVI divizije počela je 2. XI napadom na Vrpolje, dok su XI i XII brigada izbile na komunikaciju Šibenik — Drniš.

Neprijatelj se je pred I brigadom povlačio i napustio Šibenik.[73] Međutim je XII brigada zaposjela kotu

[73] Na području Šibenika i Drniša nalazile su se tada slijedeće neprijateljske jedinice:
Štab II bataljona 892. puka, 5, 6. i 7. četa 892. puka;
Štab I. bataljona 893. puka, 3. i 4. četa 893;
Štab II bataljona 893. puka, 6, 7. i 9. četa 893. puka;
Štab III diviziona obalske artiljerije 944. puka i 1 vod topova 75 mm, 1 haubica 155 mm, 1 vod 7. baterije 264. artiljerijskog puka i 4. baterija 264. artiljerijskog puka.
Mornarička obalska baterija Sjeverni Zlarin i Luša.
1 četa 582. mornaričkog streljačkog bataljona;
3 PT topa 75 mm iz 892. puka;
2 PT topa 50 mm iz 892. puka;
1 PT top 88 mm iz 893. puka;
2 voda pješadijskih topova 75 mm 892. puka;
1 vod iz 892. puka (Arhiv VII, reg. br. 6/1, k. 15a: izvještaj komandanta borbene grupe »Alerman« majora Alermana).
Lučki komandant Šibenika, kapetan korvete Oto Kulavić, u svom izvještaju od 7. novembra 1944. o borbama prilikom povlačenja iz Šibenika za Drniš, naveo je pored ostalog slijedeće: »... Kada je svanulo (3. XI), kolona je bila svega nekoliko kilometara udaljena od Šibenika, počela je jača mitraljeska vatra sa okolnih visova, a utvrđeno je prisustvo tenkova sprijeda i na začelju. Neprijateljski pritisak postajao je sve jači. Sprijeda se mučno, stopu po stopu morao probijati put, kolona je morala da stoji u neprijateljskoj vatri, a na zaštitnicu je vršen sve jači pritisak... U ovom vremenu došlo je do opasnih situacija, naročito kada je neprijatelj počeo da upotrebljava minobacače... Gubici su već do ovog vremena bili znatni, ljekari i bolničari imali su mnogo posla... Borbeni moral pobočnica i zaštitnica vidno je opao, vojnici su se obično, odmah po otvaranju vatre, povlačili i tražili zaklon... Čitava slika dobivala je sve više izgleda neuredne, bježeće gomile zahvaćene panikom...« (Arhiv VII, mikrofilm London 2, snimak 388—392: Kor. Kapt. Otto G. Kulavicz, Hafenkommandant Šibenik, Bericht über die Räumungs — und Sperrmassnahmen vom 2. 11.44. sowie die anschliessende Absetzbewegung, Knin, an 7. novembre 1944).

Debeljak, razbila i uništila četničke bande u Konjevratima i drugi (II.) četnički Korpus oko Lozovca.

XI brigada razbila je skradinsku i mosećku četničku brigadu, razoružala miliciju oko Unešića i zaposjela komunikaciju Šibenik — Drniš od Konjevrata do Žitnića sa osiguranjem prema Drnišu, ovladala obroncima Moseća, Crni Vrh — Gradina.

3 XI neprijatelj je preduzeo probijanje iz Šibenika prema Drnišu, gonjen od I brigade. Neprijatelj je forsirao probiti se putem oko kote Debeljak, koju je držala XII. brigada i koja je prelazila iz ruke u ruku nekoliko puta.

U međuvremenu, dok je XII brigada zadržavala neprijatelja na Debeljaku ubačena je III brigada iz rezerve na komunikaciju kod Konjevrata sa jednom tenkovskom četom. Ova je brigada potpuno razbila neprijatelja kao i jedinicu, iako se je neprijatelj uspio probiti kroz XII brigadu uz teške gubitke. Veliki dio neprijatelja je zarobljen.

Ostatak ove neprijateljske kolone je dočekan od XI brigade kod Konjevrata i Pakova Sela i uništen je do kraja, tako da je od 1700.— Nijemaca došlo do Drniša oko 300 vojnika i 70 motornih vozila.

Šibenik je napušten istog dana kada je i počeo napad. Neprijatelj se zadržao u predgrađu dok je prikupio svoje dijelove za probijanje ka Drnišu, odatle je počelo probijanje 3 XI.

II. dio operacija
III. perioda.

XX divizija je u tom vremenu, praveći pritisak na Knin — Drniš — Kosovo, uspjela zauzeti Maovice, Vrliku, Kozjak — Cetinsku Dolinu osim Kijeva čije je zauzeće uslijedilo 3 XI. Ova divizija je i dalje nadirala prema Drnišu od strane Cetinske Doline praveći jak pritisak na Kosovo Polje i Drniš, tako da je neprijatelj bio obezglavljen a još i pod uticajem uništenja kolone na putu iz Šibenika za Drniš. Noću 4/5 XI napustio je Drniš u koji su ušli XI brigada i Mosorski p. odred.[74] U ovoj borbi XX divizije, neprijatelj je pretrpio velike gubitke a drniška milicija se raspršila (oko 1200.—). Četnici su se naknadno pojavljivali sa oružjem, čitave manje jedinice.

[74] O borbama jedinica 26. NOU divizije za Šibenik i Drniš vidi knj. 35, dok. br. 56.

Dijelovi XIX divizije oslobodili su Obrovac 3 XI.[75]

5 XI jedinice XXVI divizije brzim naletom zauzele su Siverić i Prominu i spriječile su rušenje rudnika i električne centrale. Zatim je zauzeta Treskavica. Neprijatelj je uspio odbaciti dijelove XX divizije sa Kosova, sela Rađa, Markovca i Orlića i tu je dao jak otpor.

XIX diviziji dato je naređenje da dejstvuje na prostoru Knin — Zrmanja i da se preko Plavna i Golubića poveže sa XX divizijom, radi što boljeg zatvaranja odstupnice neprijatelju.[76]

Na pravcu XX divizije neprijatelj je jak i uporan, drži Oštru Glavicu — (k. 543). U Kninskom Polju i Vrpolju su jače neprijateljske snage i neprijatelj vrši jak pritisak na oba krila XIX divizije. Zato je naređeno XXVI diviziji da se njeno dejstvo što prije ispolji južno od Knina da bi tako omogućila izvršenje zadatka ovim divizijama a naročito da se poveže sa XIX divizijom i da joj pomogne sa teškim naoružanjem, jer XIX divizija vodi najteže borbe. 7. XI. dato je naređenje XIX diviziji da se poveže sa snagama XXVI divizije koja se nalazi na liniji Bobodol — k. 680 — k. 759 — Kuk [k. 550] — k. 543, preko pruge k. 360, a snage XX divizije pred linijom Biskupija — Topolje — Vrpolje — Plješivica.

XXVI divizija u cilju što jačeg dejstva sa juga prikupila je sve svoje dijelove, sredila ih i izvršila napad i pritisak u cilju ovlađivanja prostorijom pred Kninom, i to na sela Rađa, Donje Riđane, Kosovo, Kaldrma, Ramljane, i da bi presjekla komunikaciju Treskavica — Knin.[77] Cilj ovih operacija je bio da se smanji pritisak neprijatelja prema XIX diviziji koja je imala zadatak ugrožavanja komunikacija sjeverozapadno od Knina.

XIX diviziji naređeno je da bočno tuče neprijateljske kolone koje se povlače prema Srbu i četničke koje se povlače prema Strmici i da se poveže sa snagama XXVI divizije.

Grahovski p. odred dobio je naređenje da goni četnike koji se izvlače prema planu, pošto je Cigelj napušten od Nijemaca.

U ovom II. dijelu III. perioda operacija, ovaj je dio završen oko 8 XI te je na taj način neprijatelj uobručen

---

[75] O borbama 20. NO divizije u Cetinskoj dolini početkom novembra 1944. vidi knj. 35, dok. br. 3, 9 i 55.

[76] Opširnije o borbama 19. NOU divizije za oslobođenje Obrovca vidi knj. 35, dok. br. 54.

[77] O izvršenju postavljenog zadatka vidi knj. 35, dok. br. 17 i 56.

na prostoriji Knina i to: — sa južne strane: dijelovima XXVI divizije: Promina — Treskavica — Rađa — Riđane — Kosovo — Kaldrma. Sa istočne strane: dijelovi XX divizije sa Srednjodalmatinskim odredima i Grahovski p. odred. Sa sjeverne strane dijelovi XX divizije.

U ovom dijelu uspjeh je bio potpun. Neprijatelj je na svim sektorima razbijen i u paničnom bijegu pokušao probiti se i naći izlaza iz očajne situacije u kojoj se nalazi.

Četnici su demoralisani, neki se predaju, neki se kriju, a najteži zločinci bježe sa Nijemcima. Isto vrijedi i za ustaše. Nijemci, uzdajući se u svoju moć, nisu se nadali ovakvim porazima odnosno udarcima od naše strane, te jedino misle na izvlačenje ljudstva i materijala prema Bihaću ili Gračacu, ali tamo ih već čekaju naše jedinice i uništavaju im kolone svojim bočnim dejstvima i udarcima.

III dio III.
Perioda operacija.

U ovom dijelu operacija obuhvaćeno je stezanje obruča oko Knina, da bi se završile pripreme za napad na Knin, gdje će neprijatelj dati jači i otsudan otpor sa preostalim snagama koje se nijesu mogle izvući iz Dalmacije.

XXVI divizija je po zauzimanju sela Kaldrme na 7 km južno od Knina, zatvarajući isti sa jugoistočne i sa jugozapadne strane prikupila svoje dijelove i do 15 XI njene akcije svodile su se samo na aktivnost izviđačkih dijelova i uznemiravanje neprijatelja.

XIX divizija je vršila stalno napad na neprijatelja ugrožavajući mu komunikaciju Knin — Srb i Knin — Gračac, onemogućavajući mu sigurno i nesmetano izvlačenje ljudstva i materijala iz Knina.[78] Ova divizija imala je mnogo akcija manjeg značaja, te nije ni u jednoj imala učešća cijela divizija, već su samo sarađivale pojedine brigade među sobom. U vremenu od 7 do 15 XI imala je slijedeće akcije: kod Borja — Cvjetnića — Klenovca — Kite — Zrmanje — Vagića Stanova — Oštri Vrh — Komlenovi Stanovi, Jagodnjak — Sučevića Brdo — Prevjes — Debelo Brdo — Plješivica i Markoševi Stanovi.

---

[78] Detaljnije o tome vidi knj. 36, dok. br. 17, 18, 19 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ pisan 25. januara 1945.

XX divizija zadržala se u ovom vremenu u Cetinskoj Dolini, na Kosovu i prema Dinari sa zadatkom da dejstvuje prema Strmici i uništava četničke bande.

IX divizija nalazila se je na setkoru kod Duvna i Posušja. Vršila je češće napade na Posušje i Rakitno koje je i zauzela, i to Posušje definitivno 16 XI, a Duvno 15 XI.[79]

Pošto su Nijemci i četnici zauzeli Grahovo, to je ova divizija svoje namjere da goni neprijatelja morala ostaviti za docnije. Zadatak divizije je bio da se snage neprijatelja iz Grahova ne bi spojile sa onima iz pravca Mostara. Sa ovim se završava III dio operacija III perioda za oslobođenje Dalmacije i nastati će nova operacija — bitka za Knin.

Zaključak o operacijama za oslobođenje Dalmacije.
Pripremni period: Dijelovi XXVI div., dijelovi tenkovske brigade, artiljerijske grupe i dijelovi mornarice.

Zauzimanje otoka Brača i rastjerivanje neprijatelja sa otoka Brača uspjelo je potpuno. Jedinice koje su učestvovale, pokazale su veliki samoprijegor i hrabrost, a rukovodioci pokazali su da znaju voditi svoje jedinice. Iskoristili su pojedine momente, pokazujući svoju samoinicijativu. Iako su ove borbe bile kao uvod u veće operacije iste nisu zaostale za nastupajućim operacijama. Kod ovih operacija moglo se opaziti jedino to da nije veza uvijek najbolje upotrebljavana i da nije uvijek postojala trajna — neprekidna veza sastavljena iz više sredstava, a tako isto veza pješadije sa artiljerijom i sa tenkovima. To je proizašlo iz toga što je za borce i rukovodioce još upotreba artiljerije i potpomaganje iste bilo no-

---

[79] O oslobođenju navedenih mjesta vidi knj. 35, dok. br. 71; Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842 A: operacijski dnevnik Štaba 9. NO divizije.

vo, a tako isto saradnja pješadije sa tenkovima i tenkova sa pješadijom. Borci i rukovodioci izvršavali su sva naređenja potpuno i ista su shvaćali u potpunosti.

I. PERIOD.

Dijelovi XXVI div., dijelovi IX divizije, dijelovi tenkovske brigade, dijelovi art. grupe, dijelovi ratne mornarice, savez. dij. ratne mornarice, avijacije[80] i artiljerije.
Dijelovi XXIX herceg. divizije.

U svim ovim operacijama I. perioda istakli su se svi rukovodioci u pravilnom rukovođenju, snalaženju u svim situacijama i u pravilnim procjenama.

Borci su pokazali masovni heroizam i dali su divnih primjera i podviga.

Ove operacije pokazale su da samoinicijativa i samoprijegor mnogo znače kod vojske i da vojska koja ima povjerenje kod sebe može mnogo da učini.

Zadatak operacija koji je bio stavljen za ovaj period u potpunosti je izvršen i naše su jedinice uspjele zauzeti otoke i srednju dalmatinsku obalu, te presjeći neprijatelju morske komunikacije, kao i suhozemne pored obale: a tako isto i one u pozadini Dalmacije kao i presjeći komunikaciju Mostar — Dubrovnik — Metković.

Uspjeh u ovim operacijama leži pored navedenog u brzom snalaženju i stvaranjem neprijatelju novih situacija na koje se nije bio spremio i na taj način unijeta je kod neprijatelja pometenost te se je morao riješiti na povlačenje i evakuiranje otoka i obale, da ne bi bio uništen ili zarobljen zbog naših brzih intervencija u raznim pravcima.

---

[80] O sadejstvu jedinica savezničke mornarice i avijacije u navedenim borbama vidi knj. 35, dok. br. 56.

Koordiniranost svih jedinica u ovim operacijama također je pravilno i korisno tekla.

II. PERIOD.

Dijelovi XXVI div., dijelovi XX div., dijelovi IX divizije, i XIX divizije, grupe srednjo i južnodalm. odreda, naša Ratna Monarica uz podršku sav.[ezničke] mornarice i avijacije.

U ovom periodu operacija iskoristila se je pometenost neprijatelja i njegova panika pa do pravih borbi nije ni došlo, jer je neprijatelj napuštao garnizone i povlačio se je jednim dijelom prema Mostaru i Imotskom a drugim dijelom prema Šibeniku, te se je moglo pretpostaviti da će dati jači otpor u pomenutim garnizonima u III. periodu. Neprijatelj se je gledao skoncentrisati u pojedine važne garnizone i držati važne raskrsnice, da bi tu dao jači otpor u cilju spasavanja svojih isturenih i zaostalih dijelova.

Naše su ga jedinice u svojim brzim i energičnim operacijama potpuno obezglavile, tako da su se počele domobranske jedinice predavati, milicija raspršavati a ustaški i njemački razbojnici bjekstvom spasavati glavu. U ovim operacijama nisu učestvovale četničke bande.

Kod ovih operacija pokazala se je kod svih jedinica ovog korpusa, a koje su učestvovale po njima, saradnja, jedinstvo misli oko istjerivanja neprijatelja i oslobođenja Dalmacije, tako da više puta nije ni bilo potrebno izdavati pojedina opšta naređenja, jer su sve divizije radile u duhu opšteg cilja. Starješine su pokazale svoju visoku sposobnost komandovanja i kod težih slučajeva, a samoinicijativa bila je u potpunosti zastupljena.

Kod IX divizije sjajno je uspjela operacija kod napada i zauzimanja Livna, u kojoj je sarađivala i XX. divizija, Grahovski i Livanjski Odred.

Kod ovih operacija saradnja između artiljerije i pješadije u potpunosti je bila zastupljena, a to je proizišlo kao posljedica pouke iz I. perioda i pripremnog perioda. Saradnja između pješadije i tenkovskih dijelova također je bila mnogo bolja nego u prijašnjim operacijama, a i

ovo je posljedica pouke iz prvih operacija. Potčinjeni štabovi radili su potpuno u duhu zadatka, ako je koji put bilo samoinicijative ona je bila potpuno na svom mjestu i korisna.

III. PERIOD.

Učestvovali su svi dijelovi Korpusa.

U ovom periodu operacija, XXVI divizija je imala glavni teret borbe, zauzimanjem Šibenika, presjecanjem komunikacije Drniš — Šibenik a docnije Drniš — Knin. XX divizija je sarađivala praveći pritisak na neprijatelja sa strane Cetinske Doline i Kosovo Polje, dok je XIX divizija pravila pritisak sa desne strane Krke i na komunikaciju Knin — Srb i Knin — Gračac. IX divizija osiguravala je izvođenje ovih operacija sa pravca Mostara i zatvarala taj pravac.

Operacija oko Šibenika i presjecanje komunikacije Drniš — Šibenik — Knin izvršena je u potpunosti iako se je neprijatelj žilavo branio da bi mogao izvući svoje dijelove iz obruča kod Drniša i Knina. Neprijatelju je ostala nesigurna komunikacija Knin — Gračac i Knin — Srb — Bihać koji mu stalno ugrožava XIX i XX divizija.

Saradnja između divizija i artiljerije i tenkovskih dijelova u ovoj operaciji, a kao posljedica i koristi koje su dale ranije operacije, te se je moglo uvidjeti što treba još dopuniti i te manjkavosti su dopunjene.

Saradnja na pojedinim sektorima između brigada također je bila zastupljena u potpunosti. Veza je dobro zadovoljavala iako se nema svih sredstava za istu, ali manjkavosti pojedinih sredstava zamjenjivalo je požrtvovanje jedinica za vezu.

Intendantura je funkcionisala iako nije bilo baš dovoljno sredstava, pa je ovu manjkavost zamijenila snalažljivost intendanata i komandanta u pronalasku sredstava za prenos potreba. Nije se osjećalo niti je bilo slučajeva da pojedine jedinice i dijelovi nisu primali hranu duže vremena u borbi ili pokretu.

Popuna municijom nije bila baš najbolja, jer su u tome ometale prenatrpanosti brigada koje su odveć opterećene komorom i materijalom koji je više puta nepotreban. Stoga je komora bila prespora i popuna je morala biti spora.

Sanitet je odlično funkcionisao. Organizacija i evakuacija ranjenika, zalaganje i požrtvovanost sanitetskih dijelova bila je visoka. Kirurške ekipe su odlično i brzo sa tačnošću odvijale svoj posao i vođena je tačna evidencija ranjenih i poginulih.

Popuna u municiji, kako je napred navedeno, zaostajala je uslijed prenatrpanosti brigade i uslijed toga je otežana pokretljivost. Drugo, raznovrsnost naoružanja je također velika smetnja u popuni municije i trebalo bi izvršiti pregrupisavanje oružja, tj. oružje jednog tipa da se dodijeli jednoj jedinici, drugog tipa drugoj jedinici, te bi na taj način i doturanje municije bilo mnogo lakše.

Opći zaključak za operacije kod oslobođenja Dalmacije.

Divizije kao čisto pješadijske jedinice pokazale su u manevarskoj vojni veliku sposobnost manevrovanja, brzinu snalaženja u raznim situacijama i veliku energiju i polet u akcijama. Naročito su se istakle u zauzimanju utvrđenih mjesta i likvidiranju utvrđenja oko istih. Više i niže rukovodstvo pokazalo se doraslim svima i raznim iznenadnim zadacima koji su se pred njima pojavili.

Artiljerijska grupa. Korištenje artiljerijske vatre kod pješadijskih jedinica nije još potpuno. Događa se koji put da pješadija za vrijeme artiljerijske vatre ostaje na svojim položajima do završetka artiljerijskog gađanja pa tek po završetku ovih počinje napadati. Potrebno je da ovo vrijeme iskoristi za podilaženje, što je znak da pješadijske jedinice nisu upoznate sa dejstvom artiljerijske vatre i sa njenom ulogom u borbi, pa je potrebno o ovome upoznati pješadijske rukovodioce i borce.

Neke pješadijske jedinice ne obraćaju dovoljno pažnje osiguranju artiljerije, a ovo je osiguranje naročito potrebno onda kada koja manja artiljerijska jedinica istura unapred u cilju što uspješnijeg dejstva na neprijateljske ciljeve i položaje. Pješadija uvijek ne obavještava na vrijeme dijelove artiljerijskih jedinica koje su joj pridodate o povlačenju, a što bi joj bila prva dužnost te se je dogodio slučaj napada neprijateljske jedinice ručnim bombama na osmatračnicu II. brdskog diviziona. Pješadijski rukovodioci ne bi trebali da se miješaju u tehničke stvari artiljerije već da samo traže da ista tuče one moguće ciljeve koji su potrebni da se unište ili ućutkaju.

Tenkovska brigada. U pogledu sadejstva i upotrebe tenkova kao novog roda vojske nema dovoljno razumijevanja kod pješadijskih jedinica i starješina. Više puta su štabovi bataljona i brigada pješadijskih jedinica smatrali sebe za mjerodavne za upotrebu tenkova koji operišu na njihovim sektorima. Stoga su često puta direktno izdavali naređenja posadama tenkova, vodnicima i komandirima tenkovske jedinice a bez prethodnog sporazumijevanja i zajedničke procjene situacije i pravca njihove upotrebe. Takvim načinom ne nadležnog i nepravilnog napredovanja dolazilo je nekoliko puta do natezanja i prepiranja između pješadijskih i tenkovskih starješina. Tih slučajeva je bilo naročito u prvim akcijama, dok su se poslije te manjkavosti otklonile.

Veza između tenkovskih jedinica i pješadije bila je u početku operacija dosta slaba. Tenkovske jedinice nisu bile obavještavane o razvoju situacije na pojedinim sektorima i o liniji do kojih je stigla pješadija. Međusobna veza u tenkovskim jedinicama održavana je, a planovi u jedinicama zajedno su razmotreni i sprovodili se u život. Iz iznijetog može se donijeti zaključak da pješadijske jedinice treba bolje obučiti u zajedničkoj borbi i saradnji sa tenkovima, a starješine da budu upoznate kada i gdje im treba i kakve zadatke davati da ih ne stavljaju pred nemoguće zadatke i da se potpuno ne oslone na tenkovske jedinice oslobađajući time svoje dijelove od pojedinih zadataka. Ovo isto vrijedi za pješadijske dijelove u saradnji sa artiljerijom. Naročito da se pazi na održavanje veze i na upoznavanje artiljerijskih i pješadijskih dijelova sa situacijom kao i do koje je linije pješadija stigla.

Rukovođenje operacijama.

Sa svim opštim operacijama kod oslobođenja Dalmacije rukovodio je štab VIII korpusa.

Štabovi divizija rukovodili su operacijama u kojima je učestvovala dotična divizija.

Štab Korpusa

Komandant, generalmajor Petar Drapšin,
Politkomesar, pukovnik: Boško Šiljegović,
Načelnik, pukovnik: Kuprešanin Milan.

IX divizija

Komandant pukovnik: Banina Ante,
Politkomesar, potpukovnik: Kovačević Andro,
Načelnik, major: Pecotić Bogdan.

XIX Divizija

Komandant, p.pukovnik: Parmač Stanko,
Politkomesar, p.pukovnik: Babič Petar,
Načelnik, p.pukovnik: Damjanović Danilo.

XX Divizija

Komandant, pukovnik: Uzelac Miloš,
Politkomesar, p.pukovnik: Santini Edo,
Načelnik, major: Branko Dude.

XXVI divizija:

Komandant, pukovnik: Božović Božo,
Politkomesar, p.pukovnik: Korač Dušan,
Načelnik, p.pukovnik: Biočić Ante.

I. Tenkovska brigada

Komandant, p.pukovnik: Grujić Periša,
Politkomesar, p.pukovnik: Kočevar Frane,
Načelnik, major: Sekulić Branko.

Artiljerijska Grupa

Komandant, pukovnik: Levičnik Karlo,
Politkomesar, p.pukovnik: Radaković Ilija,

Neprijateljski gubici.

U ljudstvu:

Ubijeno 7500.— vojnika, podoficira i oficira,
ranjeno 4586.— vojnika, podoficira i oficira,
Zarobljeno 6573.— vojnika, podoficira i oficira,

Prešlo na našu stranu — Jedna četa Vražje divizije

U materijalu: (zarobljeno)

brdskih topova	47.	ručnih bombi	17560.
poljskih topova	30.	pištolja	520.
haubica	57.	strojnica	283
p.tenk. topova	49.	tenkova	2.
teških bacača	98.	kamiona	59.
lakih bacača	40.	bicikla	58.
teš.[kih] mitraljeza	248.	bac.[ačkih] i top.[ovskih] gran.[ata]	28.550.
lakih mitraljeza	57	konja	561.
šaraca	146.	mazgi	390.
p.mitralj.[eza]	93.	putn.[ičkih] autom-[obila]	9.
pušaka	8486.	radio stanica	25.
raznih metaka	732.000.	radio aparata	33.
telefona	115.	kola	206.
telef.centrala	3.	tromblona	15.
kabla u km	47.	dvogleda	16.
bacača plamena	2.	nafte i petroleja u bačvama	350.
nagaznih mina	60.000.	razne hrane u vag. [onima]	14.
poljskih kuhinja	20.		
žita u vagonima	12.		
novaca u kunama	135.000.		
motocikla	38.		

razne municije (bacačke, artiljerijske i puščane) 55 vagona

Uništeno:

Tenkova	16.
kamiona	98.
kola	65.
motocikla	39.
mitraljeza	12.

Naši gubici.	U ljudstvu:	
Poginulo	438.	vojnika i oficira.
Ranjeno	1404.	vojnika i oficira.
Zarobljeno	8.	vojnika i oficira.
Nestalo	43.	

U materijalu:

(uništeno ili izgubljeno)		teških mitraljeza	1.
teških bacača	3.	p. mitraljeza	7.
lakih bacača	1.		
pušaka	57.		

Prilozi:

Uz operacijski izvještaj za oslobođenje Dalmacije prilažu se slijedeći prilozi:

Prilog br. 1.

Prikaz neprijateljskih snaga i raspored istih, kao i položaji—sektori gdje su se nalazile naše snage u početku operacija za oslobođenje Dalmacije (mjesec septembar).

Prilog br. 2.

Prikaz operacija u pripremnom periodu operacija za oslobođenje Dalmacije (oslobođenje otoka Brača, kao baze za ostala iskrcavanja, Hvara, Korčule, Šolte.)

Prikaz operacija u I., II. i III. periodu operacija za oslobođenje Dalmacije do bitke za Knin.

Prikaz br. 3.

Pregled srednjeg brojnog stanja i naoružanja VIII. ud. korpusa mjeseca septembra, oktobra, i dijelom novembra 1944. god.[81]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: Komandant, generalmajor:

M. P.

Načelnik, pukovnik
Ante Biočić

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 15. FEBRUARA 1943. GENERALŠTABU JA O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE KNINA[1]

ŠTAB
VIII. UDARNOG KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 115
15. februar 1945. god.

Operacijski izvještaj
o bitci za Knin.
Sekcija
Knin—Šibenik 1:100.000.—

GENERALŠTABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

1. — Poslije teških gubitaka koje je neprijatelj pretrpio prilikom oslobođenja Šibenika i Drniša,[2] nastupila je u njegovim redovima panika i Nijemci su odstupali dosta bezglavo u pravcu Knina, gdje su skoncentrisali sve svoje glavne snage. Naše jedinice nastupajući sa juga i goneći neprijatelja prema Kninu zauzele su 5. novembra niz tačaka spoljnje odbrane Knina i presjekle mu sve njegove veze sa sjeverom. Međutim narednih dana neprijatelju je uspjelo da uspostavi uz pomoć snaga iz Bihaća[3] vezu i saobraćaj na komunikaciji Knin — Bihać i da zbaci naše snage sa zauzetih položaja (vidi skicu — položaj neprijateljskog fronta na dan 10. XI).[4]

2. — U bitci za Knin učestvovale su slijedeće snage VIII udarnog korpusa:

IX, XIX, XX i XXVI divizija, Tenkovska polubrigada, bataljon tenkova 26., polubataljon blindi 11, dvije protu-kolske baterije 6 topova, i dva p.a.mitraljeza 20 mm, Inžinjerski

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15—1, k. 21 A.

[2] O borbama za oslobođenje Šibenika i Drniša vidi dok. br. 32, knj. 35, dok. br. 36 i 97.

[3] Neprijateljskim snagama u rejonu Knina pritekli su u pomoć dijelovi njemačke 373. legionarske divizije pravcem Bihać — Srb — Otrić — Zrmanja i dijelovi 392. legionarske divizije pravcem Gospić — Gračac — Zrmanja (vidi knj. 36, dok. br. 19; Franc Šraml: navedeno djelo, str. 199—213).

[4] Redakcija nije pronašla skice na koje se ukazuje u ovom izvještaju.

polubataljon sa zadatkom potpomaganja operacija XXVI i XIX divizije na pravcima njihova dejstva. Artiljerijska grupa VIII Korpusa sa 4 brdska diviziona i haubičkim motorizovanim divizionom, u čijem sastavu se nalazila i baterija od teških haubica 150 mm.

3. — Na sektoru Knina bile su skoncentrisane slijedeće neprijateljske snage:[5]

a) 264: Infant. divizija, komandant, generalmajor Windiš,[6]

891. regimenta sa I i III bataljonom, svaki bataljon sa po dvije čete.

892. regimenta sa I i II bataljonom, I bataljon sa I četom a II bataljon sa dvije čete.

893. regimenta sa I bataljonom, koji je bio sastavljen od raznih dijelova ove regimente.

264. artiljerijska regimenta sa dva diviziona.

264. dopunski bataljon sa pet četa (auto četa, sanitet, komora, P. I. kompania, četa za vezu), *ukupno 3400.*— vojnika i oficira.

b) 373. hrvatska divizija, v.d. pukovnik Hermann.[7]

383. regimenta sa II i III bataljonom,

384. regimenta sa II i III bataljonom,

383. regimenta sa 13, 14 i 15 kompanijom,

Dijelovi od dva diviziona 373 artiljerijske regimente.

2. i 3. P. I. kompania 373 divizije.

Ukupno oko 1890.— vojnika i oficira.

c) **Mornarica:**

944 regimenta (H.K.A.)[8]

581 mornarički bataljon,

540 M.A.A.[9]

501. Inženjerski bataljon

Ukupno oko 885 neprijateljskih vojnika i oficira.

d) Pored Nijemaca nalazilo se je na sektoru Knina od jedinica NDH oko 80 ustaša.

---

[5] Vidi knj. 36, dok. br. 27, objašnjenje br. 8.

[6] Alojz Vindiš

[7] Komandant njemačke 373. legionarske divizije bio je tada Eduard Aldrijan (Eduard Aldrian).

[8] Heeres Küsten Artilerie Regiment (Obalski artiljerijski puk kopnene vojske)

[9] Prema izvještaju Štaba 26. NOU divizije taj bataljon je ranije uništen (vidi knj. 35, dok. br. 56, str. 275).

VIII UDARNOG KORPUSA
n.O.V.Jugoslavije
Op. br. 115

15. februara 1945 g.

Operacijski izvještaj
o bitci za Knin.

Sekcija
Knin -Šibenik 1:100.000.

GENERALŠTAB JUGOSLAVENSKE ARMIJE

1.- Poslije teških gubitaka koje je neprijatelj pretrpi prilikom oslobodjenja Šibenika i Drniša, nastupila je u njegovim redovima panika i Njemci su odstupali dosta bezglavo u pravcu Knina, gdje su skoncetrisali sve svoje glavne snage. Naše jedinice nastupajuci sa juga i goneci neprijatelja prema Kninu zauzele su 5. novembra niz tačaka spoljnje odbrane Knina i presjekle mu sve njegove veze sa sjeverom. Medjutim narednih dana neprijatelju je uspjelo da uspostavi uz pomoć snaga iz Bihaća vezu i saobracaj na komunikaciji Knin - Bihać i da zbaci naše snage sa zauzetih položaja. / vidi skicu -položaj neprijateljskog fronta na dan 10 XI /

2.- U bitci za Knin učestvovale su slijedeće snage VIII udarnog korpusa:
IX,XIX,XX i XXVIdivizija, tenkovska polubrigada, /bataljon tenkova 26.,polubataljon blindi 11,dvije protu kolske baterije 6 topova, i dva p.a.mitraljeza 20 mm, inzinjerski polubataljon sa zadatkom potpomaganja operacije XXVI i XIX divizije na pravcima njihova dejstva. Artiljerijska grupa VIII Korpusa sa 4 brdska diviziona i haubičkim motorizovanim divizionom, u čijem sastavu se nalazila i baterija od teških haubica 150 mm.

3.- Na sektoru Knina bile su skoncetrisane slijedece neprijateljske snage:
a/ 264.Infant. divizija, komandant,generalmajor Windiš.
891. regimenta sa I i III bataljonom, svaki bataljon sa po dvije čete.
892. regimenta sa I i II bataljonom, I bataljon sa 1 četom a II bataljon sa dvije čete.
893. regimenta sa I bataljonom)koji je bio sastavljen od raznih dijelova ove regimente.
264. artiljerijska regimenta sa dva diviziona,
264 domunski bataljon sa pet čete/ auto četa,sanitet, komora,P.i kompania, četa za vezu/ ukupno 3400.- vojnika i oficira.

b/ 373. hrvatske divizija, v.d. pukovnik Hermann.
383. regimenta sa II i III bataljonom,
384 regimenta sa II i III batljonom
383 regimenta sa 13.,14, i 15 kompanijom,
Dijelovi od dva diviziona 373 artiljerijske regimente.
2. i 3. P.i kompania 373 divizije.
Ukupno oko 4.000.- vojnika i oficira.

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 33

Četnici:

Četnici Dinarske Oblasti pod komandom popa Đujića, ukupno oko 4300.—, od tog broja 2300 u operativnim jedinicama i oko 2000.— naoružanih kod svojih kuća.[10]

4. — Namjera neprijatelja bila je slijedeća:

a) Odbrana Knina pod svaku cijenu[11] kao važne strateške tačke na tromeđi Bosne — Dalmacije i Like.

b) Odbrana životne komunikacije koja prolazi dolinom rijeke Save, povezuje Zagreb sa Srijemom, gdje se nalazi glavni njemački front u Jugoslaviji. Nijemci su dobro uočili da poslije pada Knina, tek u Bihaću mogu dati solidniju odbranu ove važne arterije.

c) Vezivanje VIII korpusa i sprečavanje spajanja ovih snaga sa snagama XI i IV korpusa. Koncentracija vrlo jakih naših snaga na prostoru Like, Korduna i Banije ugrozila bi sam Zagreb, glavni centar organizacije i odbrane u Jugoslaviji. Njemački front u Sremu imao bi u svom zaleđu vrlo jakog protivnika i došlo bi brzo u pitanje ovo važno njemačko uporište.

d) Spriječavanje snabdijevanja vojske u Hrvatskoj oružjem i ostalom spremom, koju nam stavljaju saveznici na raspoloženje.

e) Prikazivanjem vojničkim slabim i izazvati nepovjerenje u Narodnoj Oslobodilačkoj vojsci te na ovaj način spriječiti ili barem odužiti mobilizaciju Srba Kninske krajine, koju je putem izdaje vodio raspop Đujić.

5. — Na osnovu iznijetog donijeta je odluka da se osujeti neprijatelja u njegovim namjerama i to na taj način, da ga se potpuno opkoli na kninskom sektoru, uništi i zarobi, a njegovo naoružanje zarobi.[12]

Ideja napada i manevar sastojali su se u slijedećem: a) Sa XIX divizijom presjeći komunikaciju Knin — Otrić, onemogućiti izvlačenje i spriječiti da neprijatelj dobije pojačanje.

b) Sa XX divizijom izvršiti manevar sa sektora Vrlike i pojaviti se sa sjeveroistočne strane između Grahova i Knina,

---

[10] U toku borbi za Knin jedinice četničke Dinarske oblasti pod komandom Momčila Đujića u panici su napuštale položaje i povukle se pod zaštitom Nijemaca u rejon Bihaća (vidi knj. 35, dok. br. 80, 83 i 111; Franc Šraml: navedeno djelo, str. 199—213).

[11] O značaju koji su Nijemci pridavali odbrani Knina vidi knj. 35, dok. br. 56, objašnjenje br. 9.

[12] Vidi zapovijest štabova 19, 20. i 26. NOU divizije za napad na Knin (knj. 35, dok. br. 75, 80 i 82).

očistiti neprijateljsko uporište u Strmici i Grubiću,[13] preko Debelog Brda spojiti se sa snagama XIX divizije i sa sjevera preko Kninskog Polja nadirati prema Kninu.

c) Sa XXVI divizijom napadati sa juga i izbaciti neprijatelja i iz samog Knina, nabaciti ga na XX i XIX diviziju i na otvorenom ga uništiti.

d) Sa IX divizijom u korpusnoj rezervi potpomoći napad XX i XXVI divizije i u slučaju uspjeha izbiti na komunikaciju Zrmanja — Otrić radi suzbijanja svakog pokušaja neprijateljskog prodora sa sjevera od Gračaca ili Bihaća. (Vidi se na skici — ideja napada i raspored snaga VIII. ud. Korpusa.)

Shodno ovoj ideji izvršena je sledeća grupacija naših snaga:

XX divizija sa zadatkom da ovlada spoljnim odbranama Knina i da desnim obuhvatnim manevrom izbije na liniju Žagrović — Debelo Brdo i da se poveže sa jedinicama XIX divizije i na taj način onemogući izvlačenje neprijatelja iz pravca Srba.

XXVI divizija sa zadatkom da napadne ili likvidira neprijateljska uporišta južno od Knina na sektoru istočno od linije: Oštra Glavica — Crna Glavica — Krkić i zapadno: lijeva obala rijeke Krke do sela Matasi — Vukadin — Čaloković — Bulajuša — Bulatova Kula.

XIX divizija sa zadatkom da ovlada komunikacijom Padani[14] — Prevjes i da likvidira neprijateljska uporišta na masivu Kom i južnim dijelovima Pađena — Ilića Stanovi — s. Očestovo kao i sva manja neprijateljska uporišta južno i zapadno od pomenute komunikacije od rijeke Krke u lijevo zaključno sa masivom Kom — k. 980.

Tenkovska brigada na sektoru I. Dalm. Prol. brigade sa šest tenkova, tri blinde, 2 topa od 57 mm i jedan p.a. mitraljez 20 mm. Opšti pravac napada Oklaj — Zelići — Lisnik — Marjanovići — Dubac[15] — Knin.

Na sektoru III. Prekomorske brigade 4 tenka, 3 blinde, 1 top 75 mm i jedan p.a. mitraljez od 20 mm. Opšti pravac napada Vuči Polje — Vukadin — Škarić — Miloševići — Jaramazi.

Na sektoru XI brigade 3 tenka, 1 top 57 mm. Pravac napada Kosovo — Kaldrma — Sv. Nikola.

---

[13] Misli se na s. Golubić (vidi knj. 35, dok. br. 75).

[14] Na karti 1:100.000: Pađene.

[15] Dubac nije nađen na karti 1:100.000. Vjerovatno se misli na selo Ljubač, 2 km zapadno od Knina.

Na sektoru XIX divizije na pravcu Radučić — [ž. st] St. Straža 6 tenkova, 5 blindi, 3 topa 57 mm. Ovaj pravac smatrao se kao vrlo važan, jer se sa tog sektora ugrožavala odstupnica neprijatelju prema Gračacu.

Za zaštitu artiljerije i kao brigadna rezerva ostalo je 6 tenkova.

6. — Poslije prikupljenih podataka i svestranog izviđanja prišlo se razradi plana napada uz sudjelovanje komandanata artiljerije i tenkovske brigade.[16]

Napad na Knin počeo je 25. XI u 5 časova u jutro na sporednom pravcu, i to na sektoru XX divizije.[17]

Opšti tok operacija odvijao se na sijedeći način: Tenkovi u manjim grupicama upotrebljavani su prvih dana na pojedinim sektorima divizija, više za demonstraciju, kako bi se ispitala jačina i raspored neprijateljske p.[rotu] kolske odbrane. Neprijatelj je brzo reagirao vršeći protunapade i žestokom artiljerijskom vatrom tako da je bilo momenata kada je gađalo sa jedne i druge strane oko 150 topova sa jedne i druge strane.

Tokom borbe ustanovljeno je da neprijatelj raspolaže sa vrlo malim brojem bacača, da su položaji minirani na velikoj dubini i da raspolaže sa velikim brojem protuoklopnih oruđa. Pomanjkanje bacača bilo je iskorišćeno na taj način, da su naše prve jedinice bile pomaknute tik uz neprijateljske, te nas na ovaj način neprijateljska artiljerija nije mogla gađati, dok su naši bacači stalno tukli bliske ciljeve.

U toku dana 26, 27, 28. XII vodile su se ogorčene borbe. Pojedini položaji prelazili su iz ruke u ruku, dolazilo je do borbe prsa u prsa i položaji su uzimani tek nakon što je bio ubijen i posljednji Nijemac.

29. XI naše jedinice su presjekle neprijateljske komunikacije kojima su se mogli povlačiti prema sjeveru.

Radi velikih gubitaka u borbama ranijih dana neprijatelj je 30. XI skratio front (vidi skicu).

U toku 30. XI i 1. XII izvršene su pripreme za odlučujući napad. Izvršena je koncentracija tenkovske brigade na sektoru I. Dalm. Prol. brigade sa zadatkom da se ovlada prostorom između linije Ljubač — Jaramazi i na taj način prisili neprija-

[16] Komandant artiljerijske grupe 8. korpusa NOVJ bio je Karel Levičnik, a komandant 1. tenkovske brigade Periša Grujić.

[17] Jedinice 19. i 26. NOU divizije započele su napad 26. ujutro (vidi knj. 36, dok. br. 27 i 45; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije o napadu na Knin upućen Štabu 8. korpusa NOVJ 25. januara 1945).

telja na povlačenje preko Krke. Izrađen je plan u potpomaganju tenkova i pješadije od strane artiljerije.

2. XII započeo je posljednji napad.

XXVI divizija izvršila je proboj neprijateljskog položaja u selu Miloševićima [i] uz pomoć tenkova u 11 časova uništila II bataljon 892 puka 264. divizije. Neprijatelj je sa susjednih položaja davao ogorčeni otpor, ali jedinice I. Dalm. prol. i XII brigade, uz podršku jednog tenkovskog bataljona, prodrle su kroz otvor i upale u sam Knin.

XX divizija potukla je neprijatelja u Kninskom Polju i sa sjeveroistočne strane upala u Knin i spojila se sa snagama XXVI divizije. Time je bila odsječena južna grupa Nijemaca u jačini od oko 1200.— vojnika.

XIX divizija, nadirući sa zapada, zauzela je Očestovo, izbila na komunikaciju Knin — Pađene i spojila se sa jedinicama XX divizije tako, da je na prostoru Žagrovića i Knina opkoljena II. najveća grupacija Nijemaca. Lijevo krilo XIX divizije zauzelo je Prevjes i željezničku stanicu Pađene i spojilo se sa jedinicama XX divizije, koje su sa Otona nastupale ka zapadu i jugu. Na taj način opkoljena je III. i posljednja grupacija Nijemaca.

3. XII u 11 časova predala se je grupacija južno od Knina, a 4. XII grupacija u Pađenima.

U cilju spriječavanja povlačenja i uništenja neprijateljske grupacije na sjever u pravcu Otrića, postavljena je na taj pravac IX divizija. Na taj način i posljednja grupacija koja je uspjela da se izvuče iz I. obruča uništena je i zarobljena. (vidi se na skici).

Knin je bio oslobođen i postavljeni zadatak time bio je u potpunosti izvršen.

7. — Tok operacija na pojedinim sektorima divizija odvijao se je na slijedeći način:

Sektor XX ud.
divizije.

Divizija je otpočela borbu prema unapred predviđenom planu. 25. XI u 5 časova kod VIII brigade, a na sektoru IX i X brigade u 6 časova.

Na lijevom krilu divizije imala je VIII brigada zadatak da sa dva bataljona napadne na žandarmerijsku stanicu, k. 451, dejstvujući prema Topolju (k. 444) — Crnoj Glavici (k. 451) — k. 449 i k. 389 u cilju zauzimanja pomenutih kota kao i u cilju vezivanja neprijateljskih snaga.

U samu zoru, pod zaštitom mraka, uspeva iznenaditi neprijatelja i zauzeti kotu 451, djelomično i kotu 449. U toku či-

tavoga dana neprijatelj vrši povratni napad potpomognut jakom artiljerijskom vatrom u cilju da ponovno ovlada kotom 451 i 449. Svi neprijateljski protunapadi bili su odbijeni i zauzeti položaji zadržani.

Kod pada mraka, potpomognuti artiljerijskom vatrom brigada na tom sektoru prelazi u napad i uspijeva potpuno ovladati kotom 449, dok svi pokušaji da se ovlada Oštrom Glavicom ostaju bez uspjeha. Na srednjem otsjeku divizije IX brigada je imala zadatak napasti i zauzeti neprijateljske položaje Uljaj (k. 496) — selo Vrpolje — k. 357 — Golubić — Medića Staje, dejstvujući u pravcu Topolja u cilju potpomaganja napada VIII brigade.

Na otsjeku ove brigade neprijatelj se je uporno držao i davao ogorčeni otpor tako da je brigada tek u 17 časova uspjela da zauzme Uljaj (k. 496) a zatim i kotu 510.

Na desnom krilu divizije, imala je X udarna brigada zadatak da zauzme Veljuv (k. 462) — k. 476 — Kesići — Vukovići — Dragaši — Plavčići — k. 316 — Vukovići — Vojnovići — k. 638 u cilju potpune kontrole ceste Veljuv — Strmica, izolovanje Strmice od Golubića te zatim napadaja u pravcu Golubića.

Neprijatelj je na ovom sektoru također pružao žestok otpor, naročito se grčevito branio na Veljuvu (k. 462) i k. 476. Borba se je vodila nesmanjenom žestinom u toku cijelog dana i divizija je uspjela da zauzme k. 804, k. 638 i k. 805, dok Veljuv (k. 462) i k. 476 neprijatelj uspijeva zadržati i pored upornih napada divizije.

U toku noći izvršeno je pregrupisavanje snaga na tom sektoru, jer je u pojačanje stigao Vrlički Odred, koji dobija zadatak, da u sadejstvu sa Grahovsko-peuljskim odredom blokira neprijateljske snage na prostoriji Strmica — Stožišta — Cigelj.

Borbe u toku 26. XI. Na lijevom krilu divizije neprijatelj u jutro rano prelazi u napad ali biva odbijen. Do podne neprijatelj vrši još dva napada koja ostaju bezuspješna. Poslije podne nakon jake artiljerijske pripreme, VIII brigada prelazi u napad i uspijeva ovladati kotom 379 i k. 451, dok napad na Oštru Glavicu ostaje bezuspješan. Neprijatelj ubacuje pojačanja i prelazi u povratni napad te uspijeva ovladati Crnom Glavicom (k. 451).

Na srednjem sektoru Divizije, neprijatelj u jutro rano prelazi u napad i uspijeva zauzeti Uljaj (k. 496), na što brigada prelazi odmah u kontranapad ne dozvoljavajući neprijate-

lju da se sredi i ponovo zauzima Uljaj.[18] U toku čitavog dana neprijatelj je pokušavao da odbaci naše snage dovlačeći pojačanja ali bez uspjeha. Na desnom krilu divizije jedinice prelaze u napad i poslije kraće ali oštre borbe zauzimaju kotu 476 i nastavljaju gonjenje neprijatelja kroz Golubić, koji biva zauzet do 12 časova i produžuju gonjenje u pravcu Kablari — Drobac — k. 553, dok se je jedna grupa četničkih bandi zadržala u željezničkoj stanici Golubić u visini sela Dragaši.

U 18 časova, poslije uporne borbe, uspijeva na juriš zauzeti Veljuv (k. 462) i nastavlja se gonjenje neprijatelja u pravcu Vrpolja. Naglim zauzimanjem Veljuva i prodiranjem u Golubić neprijatelj je bio tako iznenađen da je sav ratni materijal ostavio u Golubiću i Vrpolju.

Grupa četnika, koja je bila blokirana u željezničkoj stanici uspijeva i dalje da se održi.

Razvoj borbe 27. XI na lijevom krilu divizije. VIII brigada u sadejstvu sa dijelovima XI brigade, poslije jake artiljerijske pripreme, vrši napad na Oštru Glavicu i uspijeva djelomično ovladati istom ali je neprijatelj u kontranapadu uspijeva odbaciti. Uslijed uporne neprijateljske odbrane na Oštroj Glavici koja predstavlja ključ položaja na njenom otsjeku brigada se ograničuje na odbranu zauzetih položaja. U toku dana neprijatelj u nekoliko navrata prelazi u napad ali je svaki puta odbiven.

Na srednjem sektoru jedinice prelaze u 12 časova u napad odbivši prethodno jedan neprijateljski napad i u 18 časova zauzimaju neprijateljske položaje na k. 357 — bezimena kota (južno od Medića Staja).

Na desnom krilu zauzeti su k. 553, k. 659, zaseok Jerkovići i Kablari i neprijatelj je odbačen u pravcu Plavna. Na pravcu Vrpolja neprijatelj, nakon što je ubacio pojačanje potpomognut jakom artiljerijskom vatrom preko cijelog dana vrši napadaje u cilju ponovnog zauzimanja Veljuva. Svi neprijateljski pokušaji odbiveni su uz krvave gubitke po neprijatelja.

Četnička grupa koja se je nalazila u željezničkoj stanici Golubić uspjela se je održati do mraka i pored toga što je krov na zgradi bio zapaljen p. k. topovima. Po padu mraka, ova grupa se uspijeva probiti u pravcu Plavna.

Na pravcu Strmice, Vrlički odred uspijeva ovladati Strmicom zauzevši k. 389 i k. 483.

Razvoj borbe 28. XI — na lijevom krilu i srednjem sektoru divizije borbe su trajale čitavog dana, ali je položaj na-

[18] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 24—4/4, k. 1032: izvještaj Štaba 8. brigade pisan Štabu 20. NOU divizije 11. decembra 1944.

ših jedinica ostao nepromijenjen. Na desnom krilu divizije neprijatelj je rano u jutro uz podršku jake artiljerijske vatre prešao u napad u pravcu Vrpolja — Veljuva, upućujući dijelove u pravcu Aćimovići — Čukci. Svi njegovi pokušaji ostaju bezuspješni i pred mrak neprijatelj je odbačen u pravcu Novakovića.

29. XI divizija vrši pokret na prostoriju Marića Glavica (k. 543) — Debelo Brdo u cilju obuhvatnog manevra i presijecanja komunikacije Žagrović — Pađene. Borba se je vodila na koti 357 — k. 510 i na bezimenoj koti južno od Medića Staja. U protunapadu uspijeva vratiti kotu 510 dok ostale izgubljene položaje neprijatelj uspijeva da zadrži.

Na otsjeku X brigade, neprijatelj je sa manjim snagama, uglavnom četnicima, prešao u napad preko Plješevice (k. 725), k. 535 i Crnog Vrha u cilju da ovlada kotom 659. Poslije kraće borbe neprijatelj je odbačen u Plavno. Na pravcu Vrpolje — Veljuv neprijatelj je u dva navrata prelazio u napad ali je svaki put odbiven. Položaje koje je držala VIII brigada u toku dana preuzima XI brigada XXVI divizije.

30. XI. — Jedinice lijevog krila divizije, tj. VIII brigada vrši pokret pravcem Vučkovića Staje — Suvo Polje — Popinove Staje — Golubić i sa dva bataljona kreće pravcem Golubić — Plavno sa zadatkom posjedanja Kite (k. 676) — Žabinac u cilju obezbeđenja u pravcu Plavna.

U nastupnom maršu odbačene su grupice četnika iz sela Rađevac, Zadinca, Kite u pravcu Plavna. Izbijanjem dvaju bataljona na navedeni položaj četnici su se iz Plavna povukli prema sjeveru, dok su druga dva bataljona u zoru izbila na Marića Glavicu (k. 543) — Medveđak (k. 740) — Debelo Brdo, odbacujući poslije kraće borbe slabije neprijateljske dijelove sa tog pravca.

Na srednjem sektoru vodile su se borbe u pravcu Kablari — Sv. Nikola — Čeranići i poslije uporne borbe uspijeva se odbaciti neprijatelja i ovladati zaseocima Stanići — Čamići[19] — Čeranići — Bojanići. Neprijatelj u tri navrata prelazi u povratni napad uz podršku jake artiljerijske vatre i minobacača, upotrebljavajući i protuavionske mitraljeze 20 mm. Svi njegovi pokušaji ostaju bezuspješni i jedinice zadržavaju zauzete položaje.

1. XII. — Na sektoru IX brigade borba se je vodila oko k. 357, koju neprijatelj uspijeva zadržati usprkos opetovanih vlastitih napadaja.[20]

---

[19] Čamići nisu nađeni na karti 1 : 100.000.

[20] Vidi Arhiv VII, reg. br. 19/3, k. 1032/I: izvještaj Štaba 9. brigade o borbama za Knin pisan Štabu 20. NOU divizije 8. decembra 1944.

Na srednjem sektoru Divizije, X ud. brigada prešla je u napad i poslije žestoke borbe ručnim bombama i borbom prsa u prsa uspijeva da zauzme Drenovac, k. 389, i izbija na komunikaciju Knin — Žagrovići. Time presijeca odstupnicu nejatelju iz Knina. Neprijatelj je čitavoga dana vršio protunapadaje i u više navrata dolazilo je do borbe prsa u prsa, ali jedinicama uspijeva zadržiti Drenovac i k. 389, dok su neposredno sa same ceste odbačene. U toku noći borba se je nastavila nesmanjenom žestinom tako da su jedinice nekoliko puta izbijale na komunikaciju Knin — Žagrovići i bile odbacivane.

Na desnom krilu divizije, VIII brigada je napadala na k. 612 — k. 675 — Sv. Nikola — Gradina i uspjela odbaciti neprijatelja sa kote 619 i Gradine, dok svi pokušaji da se zauzme k. 619 ostaju bezuspješni.

2. XII.— Na otsjeku VIII brigade neprijatelj u jutro prelazi u napad ubacivši pojačanja od oko 800 vojnika. Poslije uporne borbe u toku čitavog dana ova neprijateljska grupa je razbijena i u neredu se je povukla željezničkom prugom Bojanić — Pađene. Na večer prelazi brigada sa dva bataljona u napad na neprijateljsku artiljeriju kod željezničke stanice Stare Straže, a sa dva bataljona pravcem Popovići i Kneževići — k. 357 — Pađene. Poslije ogorčene borbe brigada uspijeva odbaciti neprijatelja i zarobiti 9 teških topova od kojih je neprijatelj sam uništio 4 topa. Neprijatelj je na tom pravcu vršio povratne napade ubacujući u borbu tenkove. Pošto se brigada sa dva bataljona nije mogla održati, uništava topove i pod borbom povlači se na padine Marića Glavica i k. 619, dok druga dva bataljona uspijevaju odbaciti neprijatelja iz Popovića i Kneževića i ovladati k. 357. Na otsjeku IX brigade, jedinice prelaze oko 18.00 časova u napad, i poslije tri bezuspješna juriša na k. 357 i bezimenu kotu južno od Medića Staja brigada ubacuje u borbu bataljon rezerve i oko 01.00 časova uspijeva ovladati k. 357. bezimenom kotom južno od Medića Staja i nastavlja gonjenje u pravcu Knina. Neprijateljske zaštitnice pružale su u prvo vrijeme grčeviti otpor i žrtvujući se za spas glavnine, ali su bile razbijene i u neredu se povukle u Knin. Brigada nastavljajući gonjenje oko 04.30 časova ulazi u Knin i nastavlja gonjenje u pravcu Žagrovića.

Na otsjeku X brigade neprijatelj ujutro prelazi u napad sa snagama oko 1500 vojnika i poslije dvosatne ogorčene borbe prsa u prsa uspijeva zauzeti Drenovac, (k. 389) i s time omogućava izvlačenje svojih snaga iz Knina u pravcu Stare Straže. U toku cijelog dana vodile su se ogorčene borbe i neprijatelj je pružao ogorčeni otpor. U 19.00 časova brigada prelazi u napad i ponovno zauzima Drenovac (k. 389).

U toku dana stigla je u Golubić III ud. brigada IX divizije kao divizijska rezerva, čija su dva bataljona u toku noći upućena za pojačanje VIII brigadi.[21]

3. XII. — Na sektoru VIII brigade neprijatelj je pokušavao da se u toku dana probije u pravcu Pađena, što mu nije uspjelo jer je brigada nakon što je dobila pojačanje od 2 bataljona III udarne brigade IX div. uspjela zadržati komunikaciju u svojim rukama. Po padu mraka brigada prelazi u napad i uspjeva na svom sektoru razbiti neprijatelja, koji se je u neredu povlačio u pravcu Očestova, osim jedne grupe od 500 vojnika sa nešto motornih vozila, koja je uspjela da se probije, nakon što je odbacila naše snage u pravcu sela Marići. Štab VIII brigade primijetio je prodor neprijatelja na tom pravcu i pregrupacijom svojih snaga usiljenim maršem nastavio gonjenjem i uspijevajući veći dio ove kolone i vozila uništiti ili zarobiti.

IX brigada sa jednim bataljonom nastavlja gonjenje u pravcu Knin — Žagrović i potpomognuta dijelovima XXVI divizije uspijeva ovladati zaseocima Bradaši — Dundari i zatim nastavlja gonjenje u pravcu Stare Straže.

X udarna brigada vodila je u toku cijelog dana ogorčene borbe i Drenovac, k. 389, prelazio je dva puta iz ruke u ruku. Pred mrak brigada izbija na komunikaciju Knin — Žagrović, spaja se sa dijelovima XXVI divizije i IX brigada nastavlja gonjenje neprijatelja u pravcu Stare Straže. Neprijatelj je u toku noći bio potpuno razbijen i uništen. U povlačenju uspjeva zapaliti u tunelu kod Stare Straže magazin sa municijom kojom prilikom je nastradalo i 500 njemačkih vojnika — ranjenika.

Nastavljajući s gonjenjem i uništavanjem neprijatelja brigada izbija na raskrsnicu ceste u Staroj Straži i u 05.00 časova spaja se sa dijelovima tenkovske brigade i XIX div.

Sektor XXVI ud.
divizije

Raspored snaga XXVI divizije bio je usmjeren slijedećim pravcima:

I. Dalm. Prol. brigada napadala je pravcem Lisnik (k. 367) — Miloševići i pravcem Grguri — Cvijanovići — Marjanovići sa ciljem presijecanja komunikacije Sv. Nikola — Knin i orijentacije snaga u pravcu Konja i Podkonja.

---

[21] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 27/6, k. 845: izvještaj Štaba 3. brigade pisan Štabu 9. NOU divizije 6. decembra 1944.

III. Prekomorska brigada napadala je sa južne strane Bulajuša — Sv. Nikola i pravcem s. Vukadin — Sv. Nikola.

XI brigada napadala je pravcem istočno od komunikacije Drniš — Knin, k. 308 — Bulatova Kula — Biskupija sa zadatkom da ovlada tom prostorijom i u zajednici sa VIII brigadom XX divizije da likvidira Oštru Glavicu i da nakon toga usmjeri svoj pravac napada u pravcu Podkonja.

U toku 26 i 27. XI na čitavom sektoru je bila vođena žestoka borba. I. brigada svojim lijevim krilom očistila je sela: Grgure — Cvijanoviće i Marjanoviće te izbila na k. 344 južno od sela Ljubače i 27. XI u 12.00 časova ovladala Lisnikom. Uslijed jače artiljerijske vatre i kontranapada odbačena je I brigada istog dana sa Lisnika a njeno lijevo krilo, koje je bilo suviše istureno (selo Marjanovići) uslijed pristizanja neprijateljskog pojačanja, bilo je prisiljeno da se povuče na liniju s. Želići — Grgur.

Na sektoru III. Prekomorske i XI brigade pojedini neprijateljski položaji prelazili su u toku ova dva dana borbe, po nekoliko puta iz ruku u ruke (Bulajuša, k. 308, Oštra Glavica) ali značajnijih uspjeha nije bilo.

Kako su neprijateljske snage na tom sektoru bile duplo jače, nego što je procijenjeno pri preduzimanju napada a situacija je nalagala potrebu da se što više ugroze neprijateljske snage sa sjeverne strane Knina, pravcem Debelo Brdo — željez. stanica — Pađene i pravcem Radljevac — St. Straža, to je Štab Korpusa donio odluku da se VIII brigada XX divizije sa sektora Oštra Glavica — Krkič orijentiše sa sjeverne strane Knina, a dotadanji njen pravac i sektor da preuzme XI brigada. Na osnovi iznijetoga preduzeto je vršenje priprema za ponovni napad. Do izvršenja novog napada jedinice su zadržale osvojene položaje.

Ponovni napad uslijedio je 1. XII u 07.000 časova; u međuvremenu dok su se vršile pripreme za ponovni napad neprijatelj je uslijed pretrpljenih gubitaka 30. XI u mrak napustio Lisnik — Bulajuša — Oštru Glavicu.

Kako je sektor I brigade bio i suviše velik obzirom na jačinu i raspored neprijatelja, donijeta je odluka da se za ponovni napad na prostoriju između I. i III. brigade ubaci XII brigada i to pravcem: s. Dujakovići — Miloševići — Šeat. Na taj način ostala je divizija bez divizijske rezerve, pa je stoga brigadama naređeno da zadrže jače sektorske rezerve.

Zadatak III. Prekomorske brigade ostao je isti a XI brigada dobila je zadatak da sa pravca sela Radulović — Crnogorac likvidira Crnu Glavicu i da se nakon toga orijentiše prema Podkonju.

U toku 1. XII — I. dalm. prol. brigada čitavog dana vodi borbu za selo Marijanoviće, koje neprijatelj uporno brani i za odbranu istog dovlači pojačanja i tek u 24.00 časa I. brigada uspijeva da likvidira Marijanoviće i da izbije na k. 344.

XII brigada u međuvremenu vrši žestok napad na položajima s. Dujakovići — Miloševići — Škarići i uspijeva da ovlada prednjim neprijateljskim položajima.

III Prekomorska brigada a istovremeno i I. Dal. brigada čiste selo Škarići i izbijaju na liniju s. Dujakovići — Kneževići povezujući se na taj način sa XII brigadom.

XI brigada 1. XII u toku noći je bezuspješno napadala Crnu Glavicu.

2. XII u 12.00 časova XII brigada uz podršku jake artiljerijske i minobacačke vatre u silnom naletu osvaja selo Miloševiće, gdje djelomično uništava a djelomično raspršu[je] II bataljon 892. puka[22] i produžuje napad k selu Jaramazi. U [to] vrijeme I brigada vrši napad na selo Ljubač a III prekomorska brigada likvidira Sv. Nikolu.

Nakon likvidacije sela Miloševići i pojavom tenkova sadejstvuju sa XII brigadom na pravcu sela Jaramazi, nastalo [je] čitavo rasulo u neprijateljskom sistemu odbrane, zapadno od komunikacije Sv. Nikola — Knin. Ubrzo nakon toga likvidirana su sela Jaramazi i Ljubač[23] i dok se vršila likvidacija ovih sela upućen je po jedan bataljon I. i XII brigade da izbiju kod mosta na rijeci Krki južno od Knina kako bi na taj način otsjekli sve neprijateljske snage, koje su se našle južno od Knina. Ova dva bataljona stigla su kod mosta 2/3. XII u 3 časa i neprijatelj je istovremeno kako su se naši bataljoni približavali mostu isti digao u zrak.[24]

Na taj način ostale su neprijateljske snage južno od Knina u bezizlaznoj situaciji, te su dijelom uništene a dijelom zarobljene od naših jedinica.

XI brigada, koja je nakon ovlađivanja Crnom Glavicom produžila pravcem Knin — s. Bradasi — Dundari ulazi u Knin zajedno sa jedinicama XX divizije koje su ulazile sa sjeverne strane.

Na sektoru Bradasi — Dundari vođena je bila 3. XII u toku čitavog dana borba sa neprijateljem, koji se je iz Knina izvukao do tih položaja. Duž čitave komunikacije od Knina do

---

[22] Riječ je o 892 puku njemačke 373. legionarske divizije (vidi knj. 35, dok. br. 56 i 97).

[23] Selo Ljubač zauzela je 1. dalmatinska proleterska brigada (Arhiv VII, reg. br. 22/4, k. 1102: izvještaj Štaba 1. proleterske brigade pisan Štabu 26. NOU divizije 6. decembra 1944).

[24] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 9—17, k. 1102: istorijat 12. dalmatinske NOU brigade.

Prevjese jedinice XXVI divizije u sadejstvu sa XIX i XX divizijom ukočile su bile neprijateljsku kolonu koja je namjeravala da se probije za Zrmanju.

Sektor XIX ud. divizije.

Divizija je otpočela borbu prema unapred predviđenom planu 26. XI u 06.30 časova na sektoru XIV brigade, u 07.10 kod VI brigade i u 08.30 kod V. brigade. Napad nije uslijedio jednovremeno radi prekinutih telefonskih veza.

Na desnom krilu divizije imala je XIV brigada zadatak da napada i da zauzme Markoševe Stanove, k. 316 i 347 — Vijenac — Cvetinac — s. Samardžije, želj. stanicu Pađene uključivši selo Očestovo, Bojanić i Klenovac.

Na srednjem sektoru divizije napadala je V. brigada i to pravcem Zrmanja, Ilića Stanovi — s. Pađene — Kravlji Most.

Na lijevom krilu napadala je VI. brigada pravcem masiva Kom, sa zadatkom da ovlada neprijateljskim položajima na k. 780 — k. 1000 — k. 990 — k. 417 — Prevjes i da likvidira na k. 375 i k. 336.

Svakoj brigadi bila je dodijeljena jedna baterija korpusne artiljerije.

Na komunikaciji Radučići — Žagrovići potpomagale su blinde napad na Markijeve Stanove[25] i Očestovo — Samardžije a nakon izbijanja naših snaga na komunikaciju Žagrović — Prevjes imale su ove štititi od eventualnog neprijateljskog prodora od Knina i Palanke.

Prvog dana borbe zauzeti su Markijevi Stanovi, k. 429[26] — zapadno od s. Radani i na sektoru Kom — Prevjes, neprijatelj je bio protjeran sa k. 1000 — k. 990 i 830.

Uslijed jako utvrđenih neprijateljskih položaja i minskih polja, kao i radi uporne odbrane neprijatelja, u toku ovog dana nijesu postignuti značajniji uspjesi.

27. XI. — Na sektoru XIV brigade, jedinice su izvršile napad na k. 347 i preko s. Očestovo na k. 356. I pored jake artiljerijske pripreme i minobacačke vatre napad nije uspio jer je neprijatelj davao ogorčen otpor. U toku borbe vršeni su česti juriši, dolazilo se je na dohvat neprijatelja sa ručnim bombama ali ovaj se je grčevito branio te u protunapadu u 16.00 časova ponovno je zauzeo Markijeve Stanove.

Na ostalim sektorima vodila se je borba, ali radi jake neprijateljske odbrane ciljevi nisu postizavani.

---

[25] Treba: Markoševi st.

[26] Kota 429 nije nađena. Vjerovatno se odnosi na kotu 329, 10 km sjeverozapadno od Knina.

Toga dana padala je jaka kiša, a pred noć počela je duvati jaka bura, koja je u mnogome otežavala upotrebu oružja i sprečvala aktivnost trupa.

28. XI. — Na srednjem sektoru uspijeva prisiliti neprijatelja da napusti položaje južno od k. 329 i nakon likvidacije neprijatelja u Ilića Stanovima zauzeti su pod večer položaji s. Radani — Sv. Đorđe — cesta Pađene — Mokro Polje do rijeke Zrmanje.

Na ostalim sektorima vođene su bile borbe ali bez bitne promjene na položajima.

U toku 29. i 30. XI vođene su bile borbe na lijevom krilu divizije, gdje uspijeva neprijatelja izbaciti sa k. 417 i potisnuti ga na Prevjes.

1. XII. — Toga dana dobila je divizija zadatak, da izvrši napad na prostoru između rijeke Krke i Zrmanje. Pravac napada XIV brigade bio je na krilu ovladati Tanginom Glavicom i obuhvatom preko Cvetinca izvršiti napad na Očestovo — k. 347.

V. brigada imala je zadatak, da u toku dana ovlada Radanima i svojim desnim krilom pomogne pritisak na s. Samardžije i izbijanje XIV brigade na k. 308, da se privuče što bliže Šolajama k. 319 — Sv. Đorđe i da ovlada međuprostorom ceste koja se odvaja za Mokro Polje i ceste Pađene — Prevjes, kao i da na krajnjem lijevom krilu izbije na cestu sjeverno od Prevjesa.

U teškoj borbi, često prsa u prsa, divizija je napadala na pomenute neprijateljske položaje i nakon zauzimanja Vijenca, izbijanja do sela Samardžija prisilila je neprijatelja na naglo povlačenje prema s. Bojanići — k. 359 i prema željez. stanici Pađene. U 21.00 čas divizija izbija svojim prednjim dijelovima uz vrlo dobro sadejstvo brdske artiljerije, na komunikaciju Knin — Pađene na predjelu između k. 412 i Klenovca kao i na komunikaciju Knin — Radučići, južno od s. Bojanići. Na sektoru između Vijenca i ceste Pađene — Mokro Polje vodile su se žestoke borbe sa neprijateljem koji se je dobro utvrdio i tukao naše položaje koncentričnom artiljerijskom vatrom i vatrom automatskog oružja. Pojedina sela kao Šolaja, Samardžije, Sv. Đorđe prelazila su [u] toku dana često iz ruke u ruku. Pod veče toga dana divizija je na tom sektoru izbila na liniju k. 308 — Samardžije — Šolaja — k. 319 — Sv. Đorđe i paralelno cestom Pađene — Mokro Polje sa naslonom na kanjon Zrmanje.

Na sektoru komunikacije Pađene — Zrmanja jedinice VI brigade držale su položaje na liniji Kom — k. 1000 — k. 980 — k. 990 sa isturenim dijelovima prema Palanci. Borba

se je vodila oko k. 990, koja je u toku dana prelazila iz ruku u ruke i konačno ostala u našim rukama.

U luku rijeke Zrmanje, jedinice su držale položaje od zaseoka Bjedovi — k. 417 — bezimena kota na Prevjesu — Kravlji Most.

2. XII. — Neprijatelj je nastojao da ponovno uspostavi vezu na komunikaciji St. Straža — Pađene i u tu svrhu je poduzeo napad od St. Straže i od željez. stanice Pađene u pravcu k. 412, kako bi se preko ove spojio i ponovno ovladao cestom. Ovaj napad ne uspijeva i neprijatelj biva odbačen na polazne položaje.

Vlastitim napadom na k. 359, gdje je neprijatelj dobro utvrđen, nije uspio u toku dana i tek noću od 2 na 3 u 02.00 uspijeva XIV brigada da izbije na k. 359 i da sa istom ovlada te na taj način čvrsto drži u svojim rukama komunikaciju Žagrovići — Radučići.

Na srednjem sektoru divizije borba se je vodila za željezničku stanicu Pađene. Borba se je vodila od 19.00 časova i trajala je čitavu noć, ali našim jedinicama nije uspjelo zauzeti tu stanicu.

Na sektoru Šolaja — Ilićev Stan neprijatelj je napadao naše položaje od pravca Šegana. Borba je počela oko 08.00 časova. Jakom vatrom automatskog oružja bataljona V. brigade neprijatelj je odbačen.

Oko 1300 časova došlo je neprijatelju pojačanje od Zrmanje i to 3 tenka i 6 kamiona sa oko 200 vojnika. I ako je dolazak tenkova i kamiona primijećen blagovremeno i artiljerijskom vatrom tučen Kravlji Most, ipak mu je uspjelo probiti se u Borje. Poslije kraćeg vremena neprijatelj je sa tri tenka i oko 250 vojnika napao naše položaje. Umjesnim ubacivanjem snaga V. brigade na prostor između mjesta, gdje se sastaju putevi od Zrmanje i Mokrog Polja sjeverno od raskrsnice u Pađenima, neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje i povukao se u Borje. Tom prilikom jedan tenk je naišao na minu a drugog je neprijatelj sam uništio kako ne bi pao u naše ruke.

U cilju likvidacije neprijatelja u selu Pađene izvršen je napad na s. Samardžije — Borje — k. 231 i na s. Iliće — Šegani.

Nakon više satne borbe neprijatelj se je povukao iz Borje u s. Iliće, dok su ostale jedinice napale Šegane. U borbi koja je trajala čitav dan i tokom noći nije se uspjelo da se neprijatelja uništi i da zauzme s. Ilići.

3. XII. — Pod udarcima XX i XXVI divizije, neprijatelj je počeo napuštati Knin u cilju povlačenja prema Zrmanji. Radi potpunog zatvaranja otstupnice, divizija je imala zadatak

da odbaci neprijatelja sa Klenovca i Bojanića i da orijentiše svoje glavne snage u pravcu Žagrovića, gdje se je imala povezati sa jedinicama XX divizije. Na sektoru Pađene — Prevjes, trebala je očistiti Prevjes, ovladati prostorom Prevjes — k. 237, porušiti most kao i cestu od k. 231 — k. 350. U cilju izvršenja postavljenog zadatka izvršen je napad na željez. stanicu Pađene — St. Stražu kod k. 412 — Klenovac kao i na prostor raskrsnice u Žagrovićima.

U 07.00 časova neprijatelj uspijeva da odbaci naše snage za 800 metara od kumnikacije i da se probije sa 400 vojnika prema Pađenima.

U protunapadu koji je bio potpomognut sa dva tenka izvršen je u 09.00 časova napad na željez. stanicu Pađene i izbijanjem jedinica na cestu ponovno je presječena otstupnica. U tom momentu nastala je kod neprijatelja panika i demoralizacija. Neprijatelj se je počeo predavati u masama.

U toku dana neprijatelj je uzaludno pokušavao da se probije preko Klenovca i preko k. 412 u pravcu Zrmanje, ali svi pokušaji su bili uzaludni i slomljeni od jedinica ove divizije.

Radi potpunog uništenja neprijateljskih kolona koje su otstupale od Knina izvršena je pregrupacija snaga i to sa pravcem dejstva: Pađene — Žagrovići i Radučići — Žagrovići uz sadejstvo 11 tenkova, 4 blinde i 3 brdske baterije. Jedinice na pravcu Pađene — Stara Straža pomagalo je 7 tenkova a snage na pravcu Radučići — Zagrovići 4 tenka i 3 blinde.

U 07.00 časova zauzeta je bila k. 231 i porušen Kravlji Most[27] te je time otsječena otstupnica prema Zrmanji, a ujedno postignuti uslovi za likvidaciju neprijatelja u Pađenima.

Radi sprečavanja povlačenja neprijateljskih grupa preko Otona ubačene su vlastite snage između s. Ilići — k. 231 — zaseok Kneževići, a deo snaga izbio je lijevom obalom Zrmanje preko k. 347 u visini zaseoka Popovići i Vujinovići.

U s. Ilići i Smuđi neprijateljske snage bile su istovremeno uništene nakon čega je uslijedio napad na Pađene, od kuda je neprijatelj u paničnom bijegu napustio selo.[28] U povlačenju je neprijatelj uništio 2 topa od 150 mm i nekoliko manjih slagališta municije.

Na prostoru željez. stanica Pađene — s. Žagrovići skupila se je jača neprijateljska grupacija koja je težila da se probije u pravcu Pađena i Bendera. Sa ovim neprijateljem koji je

---

[27] Kravlji most nije nađen na karti 1:100.000.

[28] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 9—3, k. 1016: izvještaj Štaba 5. brigade pisan Štabu 19. NOU divizije 6. decembra 1944.

bio tokom dana razbijen u manje grupe vodila se je borba dok ove nijesu bile potpuno uništene ili zarobljene.

Na sektoru Prevjes — Palanka vodila se je borba od 06.00 časova.

Četiri tenka i to dva iz pravca Očestova a dva od Mokrog Polja izbili su na okuku komunikacije Pađene — Mokro Polje, odakle su tukli Prevjes.

Artiljerijskom vatrom bile su tučene k. 375 i k. 350. Dok su jedinice u prvom naletu ovladale kotom 375. neprijatelj je uporno branio i držao k. 350 i pod zaštitom artiljerijske vatre omogućio izvlačenje svojih snaga prema Palanci. Teško naoružanje nije uspio izvući i ostavio ga je. Time je počelo gonjenje neprijatelja prema sjeveru.

Jedinice koje su se nalazile na Komu spustile su se prema cesti i vatrom iz svih oružja spriječavale neprijatelja u povlačenju. Oslanjajući se na kotu 350 neprijatelj je izvršio žestoki juriš na jedinice koje su mu presjekle komunikaciju prema Palanci i ove odbacio prema Dragi, između k. 830 i 990, te na ovaj način omogućio daljnje izvlačenje svojih snaga. Uslijed velikih gubitaka i stalnih napada od strane naših jedinica, neprijatelj nije otstupao cestom već putem Palanka — Budimir.

4. XII — Divizija je ovoga dana čistila prosor između Očestova — k. 347 — Bojanići — St. Straža, Iliće i uništavala pojedine grupe koje su se probijale komunikacijom Pađene — Kravlji Most.

Ovim danom završene su operacije ove divizije za oslobođenje Knina.

I. Tenkovska brigada N.O.V.J.

U vremenu od 20. XI do 25. XI zaključno, sve jedinice su se nalazile na sektoru Drniš — Oklaj, gdje su se odmarale poslije napornih akcija i sređivale se za predstojeće zadatke. Neprijatelj je imao jaku protukolsku odbranu preko 30 topova, 75 mm i 80 mm. Svi prilazi ka položajima koji su branili Knin bili su minirani. Protukolski topovi su uglavnom bili postavljeni na važnim pravcima oko ceste.

Pojava tenkova bila je potrebna iz što više pravaca da bi se neprijateljska protukolska odbrana što više oslanjala, te da bi se kasnije veći dio tenkova mogao upotrebiti na glavnom pravcu napada.

Raspored tenkovske brigade bio je slijedeći:

Na sektoru I. Dalm. prol. brigade 6 tenkova, 3 blinde, 2 topa 57 mm i jedan p.a. mitraljez 20 mm. Opšti pravac napada Oklaj — Želići — Lisnik — Marjanovići — Ljubač — Knin.

Na sektoru III. Prekomorske brigade 4 tenka, 3 blinde, 1 top 75 mm i jedan p.mitraljez od 20 mm. Opšti pravac napada Vučipolje — Vukadin — Skarići — Miloševići — Jaramazi. Opšti pravac napada Kosovo — Kaldrma — Sv. Nikola.

Na sektoru I divizije 6 tenkova, 5 blindi i 3 topa od 57 mm. Pravac napada Radučići — Stara Straža. Ovaj pravac smatrao se je vrlo važnim jer se je sa tog sektora ugrožavala otstupnica neprijatelju prema Gračacu.

Za zaštitu artiljerije kao i za brigadnu rezervu zadržano je 6 tenkova.

Glavni centar veze bio je u Oklaju a pomoćni u Radučiću i Siveriću.

26. XI u jutro poslije artiljerijske pripreme u 07.30 časova pošli su u napad tenkovi na svim sektorima.

Na sektoru III. Prekomorske brigade i XI brigade dejstvo tenkova bilo je ograničeno uslijed jakog miniranja i snažne protukolske odbrane. Ipak su došli tenkovi do izražaja prilikom prihvata pješadije i u čišćenju manjih uporišta.

Na sektoru I. Dalm. prol. brigade vodila se je najjača borba. Teren za manevrisanje tenkova je bio vrlo težak, ali ipak u sadejstvu sa pješadijom zauzeti su Cvijanovići. Tom prilikom izgubljen je jedan tenk a jedan lakše oštećen.

Na sektoru XIX divizije u sadejstvu sa pješadijom očišćeni su istureni neprijateljski položaji do ispred Očestova. Na tom sektoru je također izgubljen jedan tenk.

Borba u toku 26 i 27. XI bila je vrlo oštra i teška. Jedinice su uspjele da ovladaju mnogim važnim položajima.

U toku 28. XI borbe su se vodile na pojedinim odsjecima fronta, naročito kod XIX divizije, i to više lokalnog karaktera.

U toku 29 i 30. XI vršene su pripreme za odlučujući napad koji je uslijedio 1 i 2. XII.

Tenkovska brigada imala je zadatak:

a) Glavninom snaga dejstvovati na pravcu I. Dalm. prol. brigade, ovladati linijom Ljubač — Jaramazi i na taj način prisiliti neprijatelja da se povuče preko Krke.

b) Brzim manevrom prebaciti tenkove, blinde sa sektora XXVI divizije preko Roškog Slapa i Kistanja na sektoru XIX divizije. Odakle preko Radučića i Mokrog Polja što prije izbiti na komunikaciju Knin — Pađene — Gračac i onemogućiti neprijatelja da se izvuče na tom pravcu.

Za ostvarenje ovog zadatka, a u duhu zapovijesti štaba korpusa i štaba XXVI divizije krenulo je 1. XII u 07.30 časova u pravcu I. Dalm. Prol. brigade 10 tenkova, 6 blindi, 4 p.k. topa 57 mm i 2 p.a. mitraljeza 20 mm.

Neprijatelj je napustio Lisnik bez borbe, pošto je prethodnih dana pretrpeo velike gubitke U toku dana zauzeti su Marijanovići, ali na pravcu Ljubača neprijatelj je koncentrisao glavnu p.k. odbranu tako da se je borba nastavila i vodila i u toku 2. XII.

2. XII u 12.00 časova poslije žestoke artiljerijske i minobacačke vatre sve jedinice su pošle na juriš i u tom naletu su tenkovi sa dva pravca od Marijanovića i Miloševića ušli u Ljubač i Jaramaze zajedno sa pješadijom. U toku noći neprijatelj je napustio položaj na desnoj obali Krke i preduzeo evakuaciju Knina.

I dio plana je bio uspješno završen.

3. XII hitno su prebačeni svi tenkovi sa sektora XXVI divizije sa Radučić. Na položajima XIX divizije vodila se je žestoka borba. Jedinice XX divizije izbile su svojim desnim krilom na Debelo Brdo i na taj način još više ugrozili povlačenje neprijatelja iz Knina prema Pađenima.

U toku noći neprijatelj je grčevito nastojao da se probije preko Stare Straže i Pađena u pravcu Zrmanje i Otrića. Nastala je ogorčena i krvava borba. Tenkovi su izbili jednom kolonom na Staru Stražu, drugom preko Radučića na željez. stanicu Pađene i trećom kolonom pored Ilićevih Stanova kod Kravljeg Mosta. Neprijatelj je čelom kolone prešao Pađene, dok su mu se zadnji dijelovi nalazili pred samim Kninom.

Pojava i snažno vatreno dejstvo tenkova na komunikaciju Pađene — Stara Straža izazvala je kod neprijatelja paniku. Duga kolona raznih vozila bila je presječena na nekoliko mjesta i put je bio zakrčen. Otpočelo se je sa konačnim uništenjem neprijatelja. U zadnjim trzajima Nijemci su jurišali na tenkove skakali na njih, bacali ručne bombe i benzinske flaše nastojeći na svaki način da odbiju napad i da se probiju. Napadi su ostali bez uspjeha iako su ručnim bombama i benzinskim flašama zapalili dva tenka. Tenkovi su jurili duž kolone, a pješadija je napadala sa svih strana tako da je neprijatelj bio brzo potučen. Sva ratna tehnika i velik broj zarobljenika pali su u ruke naših jedinica.[29]

Artiljerijska grupa II ud. korpusa[30]

U akcijama za oslobođenje Knina sudjelovala je ova grupa sa 4 brdska diviziona i haubičkim motorizovanim divizionom u čijem se sastavu nalazila i baterija haubica 150 mm.

---

[29] Vidi izvještaj Štaba 1. tenkovske brigade o borbama za Knin, knj. 35, dok. br. 98.

[30] Odnosi se na Artiljerijsku grupu Štaba 8. korpusa NOVJ (vidi knj. 35, dok. br. 102).

Neprijatelj je svu svoju artiljeriju rasporedio na dva sektora, južni i zapadni. Zadatak artiljerije južnog sektora bio je razbijanje ofanzivnih namjera naših trupa sa juga i istoka. Artiljerija zapadnog sektora vjerovatno je imala zadatak čuvanje komunikacije prema Gračacu i razbijanje napadaja naših trupa sa zapada, te pomaganje artiljerije južnog sektora.

Artiljerija južnog sektora bila je razmještena na devet položaja. Položaji su birani s namjerom da sva oruđa osim gađanja ciljeva u svojoj normalnoj zoni mogu dati podršku braniocu na glavnoj komunikaciji za Knin. Na to ukazuje koncentracija oruđa na prostoriji Konj — Podkonje i Jaramazi. 4 p.a. topa 88 mm predviđena su bila za gađanje zemaljskih ciljeva. Na tom sektoru je raspolagao sa 25 oruđa osim flakova i pješadijskih topova.

Na zapadnom sektoru neprijatelj je rasporedio artiljeriju na 12 položaja. Oruđa su postavljena tako da mogu korisno pomagati pješadiju u povlačenju, a ujedno štititi Knin od napadaja sa zapada i sa leđa. Svi su položaji oruđa bili tik uz komunikaciju Knin — Ilićev Stan. Na tom sektoru neprijatelj je raspolagao sa 36 oruđa, osim flakova i pješadijskih topova.

Prema broju zarobljenih oruđa može se zaključiti da je neprijatelj raspolagao sa 17 topova i haubica kal. 152 i 150 mm, 42 topa i haubica kal. 105, 100, 88, 75 mm a vjerovatno sa oko 16 pješadijskih topova 75 mm i 30 cijevi p.a. 20 mm.

U prilogu pregled ciljeva i art. jedinica koje su sudjelovale u borbi za Knin iznijeto po danima dejstva.

8. *Neprijateljski gubitci u materijalu:*

Zaplijenjeni materijal:

Topova raznih kal	75	opasača njem.[ačkih]	220
P.a. flakova 4 cijevi	20 mm	fišeklija njem.	220
P.a. mitraljeza 20 mm	39	ranaca njem.	180
mitraljeza 8 mm	95	dvogleda	24
šaraca	199	korde sporogoreće	680 met.
Mitraljeza »Breda«	91	automatske puške	122
šmajsera	101	sanduka eksploziva	26
p. mitraljeza »Zbrojovka«	8	kamiona	73
p. mitralj. Bren	2	luks. automob.	24
pištolja	338	motocikla	31
tromblona	51	tenkova od 8 tona	2
sign. pištolja	34	tanketa talijan.[skih]	3
bacača 81 mm	26	bazuka	3
bacača lakih	38	Soša mitraljeza	2
pušaka raznih	5057	trokolica	13

granata za top 135 mm	250	bicikla	103
„ „ p.k. top. 75 mm	38	kola	276
granata za p.k. 47 mm	72	radiostanica	13
met. za p. mitr. 20 mm	2000	telefona	59
mina za bacač 81 mm	980	bacača plamena	2
„ „ l. bacač	1500	poljskih kuhinja	13
„ „ tromblon	1000	konja	100
municije tal. 6.5 mm	86.000	radio aparata	5
„ za t. bredu	98.000	snajperka	1
„ 7,9 mm	580.000	vagona razne municije	5
ručnih bombi	9.940		

Uništeni neprijateljski materijal:

topova raznih kal.	31	tenka	4
p.a. mitraljeza	12	kamiona	49
mitraljeza raznih modela	70	bicikla	115
pušaka	300	vagona municije	2
bacača plamena	1		

Neprijateljski gubici u ljudstvu:

Mrtvih	6.555.—
Zarobljenih	4.758.—

9.— *Vlastiti gubici:*

Mrtvih	629.—
Ranjenih	2273.—
Nestalih	126.—

U materijalu:

lakih bacača	1	pušaka	28
flakova	1	pištolja	3
mitraljeza	12	šaraca	2
tromblona	3	tenka	4
p. mitraljeza	2	blinda	1

Većina od zarobljenog nam oružja je uništena od neprijateljske artiljerije i bacača.

10. Utrošak municije:

Puščanih metaka	1.204.940	metaka za t. haubicu 150 mm	186
municije za t. mitr.	670.000	„ „ haubicu 100 mm	1973
mina za bacače	21.000	„ „ brd. top 75 mm	31.170
tromblonskih bombi	4.700	„ „ p.k. top 57 mm	495
ručnih bombi	4.900		

11. Kritički osvrt.

Kninska operacija je po svom obimu, broju divizija koje su učestvovale kao i po sadejstvu artiljerije i tenkova jedna od zamašnih i velikih operacija NOV Jugoslavije.

Posmatrajući tok borbe i konačni ishod može se zaključiti da je međusobno sadejstvo pješadijskih jedinica, artiljerije i tenkova bilo vrlo dobro.

Utoliko prije se može to tvrditi jer je to prva borba naših jedinica takove vrste i sa takovim modernim ratnim sredstvima.

Posmatrajući napose rad pojedinih divizija i pojedinih rodova vojske, možemo donijeti slijedeće zaključke:

a) Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Zapovijesti za pojedine akcije bile su izdavane usmeno i prije provedbe prodiskutovane sa štabovima divizija, grupe artiljerije i tenkovske brigade.

b) Komandni kadar štabova divizija snalazio se je vrlo dobro i pokazao se je dovoljno spremnim za izvođenje ovako složenih operacija. Komandni štabovi pojedinih brigada često su griješili u procjeni situacije i u procjeni vremena, za pravovremeno stizanje na određene položaje, što je imalo za posljedicu, da pojedine akcije nijesu počinjale jednovremeno, iako je to po planu zapovijesti bilo predviđeno.

c) U borbama za Knin došlo je do punog izražaja izdržljivost, hrabrost i požrtvovanost boraca i rukovodilaca.

Štabovi divizija istakli su se pravilnim rukovođenjem, snalaženjem i pravilnom procjenom situacije.[31]

Upotreba artiljerije.

Koristeći iskustvo iz prošlih operacija u pomanjkanju koordinacije između artiljerije i pješadije, možemo zaključiti da se je korišćenje artiljerijske vatre od strane pješadijskih jedinica u ovoj borbi popravilo, ali još uvijek nije bilo potpuno. Tako na pr.: dok se je vršila artiljerijska priprema i tućenje pojedinih neprijateljskih ciljeva naše pješadijkse jedinice ostale su nepomične na svojim polaznim položajima, i tek nakon

---

[31] Naredbom od 6. decembra 1944. Glavni štab NOV i PO Hrvatske izrazio je priznanje i zahvalnost jedinicama 8. korpusa (Arhiv VII, reg. br. 30—11, k. 529).

Četiri dana kasnije, jedinice 8. korpusa pohvaljene su i posebnom naredbom vrhovnog komandanta NOV i POJ maršala Josipa Broza Tita (tom II, str. 563).

prekida artiljerijske vatre počeli su sa podilaženjem ka neprijateljskim položajima. Ovo je neprijatelj iskoristio i vratio se u momentu prekida artiljerijske vatre na svoje položaje i naše jedinice sprečio u dejstvu.

Veza između artiljerije i pješadije bila je u ovim akcijama dobra, jer su artiljerci — osmatrači bili uvijek zajedno sa pješadijskim komandantima. Još uvijek se ne poklanja dovoljna pažnja u osiguravanju artiljerije od strane pješadijskih jedinica.

Štabovi pješadijskih jedinica nisu upoznavali uvijek artiljerijske štabove dovoljno blagovremeno o svojim namjerama i zadacima, koji su bili predviđeni za artiljeriju, pa tako artiljerijskim štabovima nije ostavljeno da sami provjere podatke o neprijatelju, da tačno utvrde položaje neprijatelja, ciljeve za artiljeriju, te da izvrše dovoljnu pripremu za artiljerijsko gađanje. U najviše slučajeva tražilo se je od artiljerijskih jedinica iznenadno i hitno gađanje ciljeva, za koje prethodno nije bila izvršena priprema, što je povećavalo utrošak municije.

Upotreba tenkova.

Prilikom Kninske operacije stečena su slijedeća iskustva:

a) Tenkove ne treba rasturati po malim grupicama, već treba na glavnom i najpogodnijem pravcu upotrebiti veći dio snaga i postići željeni rezultat.

b) Pojavu tenkova sa više pravaca treba i dalje koristiti u cilju oslabljenja neprijateljske protukolske odbrane, ali u pogodnom momentu treba težiti manevru i grupisanju tenkova na odlučujućem i glavnom pravcu napada, dok na pomoćnim pravcima samo demonstrirati.

c) Upotreba tenkova noću je potpuno nepraktična i skoro nemoguća, naročito po slabom zemljištu i van ceste, a sve zbog slabe vidljivosti sa tenka.

d) Napad tenkova u jednom snažnom naletu uz dejstvo svih vatrenih oružja skoro uvijek urodi plodom. Manevrisanje i zastajkivanje tenkova po položajima uslovljava gubitak tenkova i koncentraciju neprijateljske vatre na tom prostoru, od čega trpe i pješadijske jedinice.

e) Stvaranjem dimnih zavjesa pomoću dimnih bombi pokazalo se je vrlo praktično i korisno za uspješno napredovanje tenkova i pješadije.

f) Tenkovi su pokazali veliku moć rušenja raznih preprека, naročito zidova visine i debljine do 2 m.

g) Sadejstvo tenkova i pješadije često puta nije bilo potpuno. Ponavljali su se slučajevi iz prošlih akcija i bilo je momenata kada je pješadija napadala bez podrške tenkova i obratno, što je sve koristio neprijatelj koncentrišući snažnu vatru na dotičnom sektoru.

Dolazilo je do manjih nesporazuma između pješadijskih starješina (obično komandanta bataljona) i vodnika odnosno komandira tenkovskih četa po pitanju momenta i načina upotrebe tenkova i prava komandovanja nad tenkovima. Ovakvi slučajevi po našem mišljenju su uzrok nedovoljnog poznavanja tenkova kao novog roda oružja i pomanjkanja ratnog iskustva u pogledu najsvrsishodnije uzajamne pomoći i sadejstva.

Ipak je u toku ovih akcija i pored navedenih grešaka postignuta naročita dobra saradnja i na sektoru XIX divizije. Štabovi tenkovskih bataljona naišli su na puno podrške i dobro razumijevanje od strane pješadijskog rukovodstva. U više mahova žrtvovali su se tenkovi za spas i pomoć ugroženih pješadijskih dijelova, dok je pješadija sa druge strane vršila po tri do četiri juriša samo da spasi posadu u zapaljenoj blindi ili tenku. Ovakvi momenti kao i mnogi drugi su naročito učvrstili borbeno jedinstvo i povjerenje između boraca brigada i tenkovskih jedinica.

h) Veza unutar tenkovske brigade bila je zadovoljavajuća. Veza između vodnika i vođa tenkova u vodu prilikom napada češće puta je bila prekinuta uslijed jednovremenog miješanja svih posada tenkova u razgovore. Tako je bilo momenata, da vodnici u napadu nisu mogli uvijek da komanduju pojedinim tenkovima i ovi su bili ostavljeni svojoj sudbini.

Veza između pješadije i tenkova u dosta slučajeva nije bila stalna. Naročito se je primijetilo da ne postoji tijesnog povezivanja i stalnog dodira komandi i štabova tenkovske jedinice sa štabovima pješadijskih brigada i bataljona. Radi ove činjenice napadi su često zakašnjavali i planovi jednostrano rađeni i doneseni bez zajedničkog savjetovanja.

U više slučajeva momenat napada ili juriša zakašnjavao je. Artiljerijska i minobacačka vatra nije korištena u momentu kada je bila najjača za nesmetano nastupanje prema neprijatelju. Najčešće pješadija i tenkovi kretali su u napad poslije naše završene artiljerijske pripreme, što je uvijek iziskivalo veće žrtve.

Sve to dolazi do izražaja kao posljedica neodržavanja stalne i neprekidne veze između pješadijskih artiljerijskih-minobacačkih dijelova — sa tenkovskom jedinicom.[32]
Prilozi: 3 skice sa sektora Knina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:
Boško Šiljegović s.r.

Komandant, generalmajor:
Petar Drapšin s.r.

M. P.

Načelnik štaba,
pukovnik
Ante L. Biočić s.r.

CILJEVI I POLOŽAJI KOJE JE GAĐALA ARTILJERIJSKA GRUPA VIII UDARNOG KORPUSA NOVJ

20. XI.

I. brdski divizion.	3. baterija gađala trupe duž želj. stanice Pađene. Gađanje uspješno. Po izvještaju pješaka 10 sanitetskih kola kupilo mrtve i ranjene.
	2. br.[33]
II. brdski divizion.	1. baterija gađala Kupreš (kotu 285), 300 m lijevo od sela Vidović i desno od sela Milić.
	3. baterija gađala kotu 308.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija gađala s uspjehom neprijateljske položaje.

22. XI.

I. brdski divizion.	3. baterija je gađala Komnenove Staje i k. 309. Uspjeh vrlo dobar, radi čega je baterija pohvaljena od načelnika V. udarne brigade.

[32] Opširnije o toku i rezultatima borbi za Knin vidi knj. 35, dok. br. 17, 18, 19, 27, 35, 45; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ; Franc Šraml: navedeno djelo, str. 199—213.

[33] Baterija

Haubički motoriz. divizion.	1. baterija na položaju u Vučipolju gađala Lisnik. Neprijatelj je pokušao kontrabatirati, u bateriju palo 10 zrna koja nisu nanijela štetu.
	23. XI.
I. brdski divizion.	3. baterija potpomagala nastupanje pješadije i gađala Komnenov Stan.
II brdski divizion.	2. baterija gađala s. Biskupiju.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija gađala jednim bodom neprijateljsku kolonu između Vujatovića i Čolakovića.
	24. XI.
II brdski divizion.	1. baterija gađala kotu Bulajuša.
	25. XI.
I. brdski divizion.	2. baterija gađala kotu 830 i 714. 3. baterija gađala položaje k. 641, 629, 637 i 63. Neprijatelj je morao napustiti položaje. Osmotrena neprijateljska baterija 677, 618 prenesena vatra na nju. Uspjeh vrlo dobar. Neprijateljska baterija prestala gađati i primijećena velika eksplozija i svjetlo. Vjerovatno uništeno slagalište municije.
II brdski divizion.	1. baterija gađala kotu Oštra Glava. 2. baterija gađala neprijateljske položaje iz Kosova.
	26. XI.
I. brdski divizion.	1. baterija gađala cestu s. Očestovo, Pađene. 2 topa sa novog položaja gađala k. 347. 2. baterija tokom dana gađala k. 990, 1000, 830, i 417, zatim Vagićeve Stanove, Komnenove Staje, Prevjes. 3. baterija gađala k. 320, Ilićeve Stanove i Iliće.

II brdski divizion.	1. baterija izvršila pokret Uzdolje — Kosovo, odakle je gađala k. 361 — Kupreš, neprijateljsku kolonu u s. Vrančić i crkvu u selu Brandići. 2. baterija gađala razne ciljeve. 3. baterija gađala bezimenu kotu lijevo od k. 510.
III. brdski divizion.	1. baterija gađala ciljeve na k. 359. Rezultat gađanja vrlo dobar. 2. baterija gađala iste ciljeve sa istim uspjehom. Prilikom kontrabatiranja imala dva mrtva i 4 ranjena. 3. baterija gađala ciljeve na k. 347. Protuavionski divizion baterije gađao ciljeve u s. Vukadin.
IV. brdski motoriz. divizion.	I. baterija gađala k. 573, k. 361, a zatim gađanje prostorije između Kupreša i kote 573. 2. baterija gađala osim prednjega k. 359.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija zauzela novi položaj 9100 — 6975. Gađala neprijateljsku pješadiju na Lisniku i Ljubaču. 2. baterija je na položaju k. 260. Gađala Lisnik, k. 367, 340 i 344. 3. baterija 150/18 iz s. Suknovci gađala k. 345.
	27. XI.
I. brdski divizion.	I. baterija gađala k. 347, zatim Staru Stražu. 2. baterija gađala k. 1000, 999, 830 i 417. 3. baterija gađala k. 309, 319, 329 i Ilićeve Stanove.
II brdski divizion.	1. baterija registrirala k. 308, zatim gađala Bulajušu. 2. baterija gađala zadane ciljeve. 3. baterija utrošila za gađanje 440 granata.
III. brdski divizion.	1. baterija gađala s. Čolakoviće. Uspjeh dobar. 2. baterija gađala iste ciljeve. P.K. vod gađao bunkere na k. 359 i 342.

IV. brdski motoriz. divizion.	2. baterija gađala k. 543 i 359 u potpomaganju napada III. Prekomorske udarne brigade. 1. baterija gađala k. 543 i utrošila 222 granate.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija gađala Lisnik i utvrđenja, te neprijateljsku bateriju koja je kontrabatirala. 2. baterija gađala k. 367, 365, 340 i 344. 3. baterija gađala Konj, Bulajušu i komunikaciju sjeverozapadno od Knina.

28. XI.

I. brdski divizion.	1. baterija gađala Markoševe Stanove u nekoliko navrata. 2. baterija gađala k. 1000, 990, 830, 417. 3. baterija gađala Ilićeve Stanove, Pađene, k. 329, koju je neprijatelj morao napustiti.
II brdski divizion.	3. baterija gađala s. Ličane i cestu.
III. brdski divizion.	Sve tri baterije gađale s. Vukadin i s. Čolakovići.
IV. brdski divizion.	1. baterija ispalila 9 granata u blizini s. Popović radi uznemiravanja neprijatelja.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija galađa Lisnik. 2. baterija gađala Lisnik, zatim k. 356, 359. 3. baterija gađala uspješno komunikaciju sjeverozapadno od Knina sa dobro osmotrenim pogodcima.

29. XI.

I. brdski divizion.	1. baterija gađala s. Pađene, s produženjem preko k. 347. 2. baterija je gađala k. 517, Komnenove Staje, k. 385 i još nekoliko ciljeva u rejonu Pađena. Gađanje uspješno. 3. baterija gađala željez. stanicu Pađene, Kravlji Most i Sv. Đorđe.

II brdski divizion.	1. baterija gađala neprijateljsku kolonu, artiljeriju na Konju. 2. baterija gađala s. Pric. 3. baterija gađala neprijateljske položaje oko Ličana u nekoliko navrata.
III. brdski motoriz. divizion.	1. baterija gađala na ciljeve koji su bili tučeni i prethodnog dana.
IV. brdski motoriz. divizion.	1. baterija vršila registraciju s. Jelovine i gađala k. 543. 2. baterija gađala s. Svinjkalo.
Haubički motoriz. divizion.	1. baterija gađala neprijateljsku bateriju na prostoriji Konja. 2. baterija gađala Lisnik i k. 365 — s. Marjanoviće — s. Miloševiće i k. 344. 3. baterija gađala Konj, zatim neprijateljsku artiljeriju u s. Ličane. U toku gađanja kontrabatirana.
	30. XI.
I. brdski divizion.	1. baterija gađala položaje 724986. 2. baterija gađala bunkere i bacače na k. 357. 3. baterija gađala neprijateljsku artiljeriju kod Konja.
II brdski divizion.	2. baterija potpomagala našu pješadiju u suzbijanju kontranapada.
III. brdski motoriz. divizion.	2. baterija gađala položaje oko Bulajuše.
IV. brdski motoriz. divizion.	2. baterija kontrabatirala neprijateljsku artiljeriju na prostoriji Konja.
Haubički motoriz. divizion.	3. baterija gađala komunikaciju sjeverozapadno od Knina.
	1. XII.
I. brdski divizion.	1. baterija gađala k. 356, 347, Pađene. Po završenom gađanju uputila se na položaj 665, 959.

2. baterija gađala k. 990, 357, koje su Nijemci osvojili ali uslijed naše vatre ponovno napustili. Uništen je jedan neprijateljski p. k. top i oštećen je jedan tenk.

3. baterija gađala ciljeve u Pađenima, školu, željez. stanicu, Iliće, Sv. Đorđa. Osim toga tučene su neke četničke kolone.

2. XII.

1. baterija otvorila vatru u dva navrata. Uspjeh dobar.

2. baterija gađala ciljeve oko k. 375 i Prevjesa. Osim toga gađane su neprijateljske kolone i tenkovi koji su se kretali prema našim jedinicama. Uništena su dva tenka i oštećena jedna blinda koju je naša pješadija zarobila.

3. baterija toga dana uništila je jedan teški p.a. mitraljez i jedan top 105 mm. Od posade spomenutih topova spasili su se svega trojica.

3. XII.

1. baterija preko noći otvorila vatru na Pađene i gađanje trajalo do 3 sata u jutro. Zatim je baterija promijenila položaj i smjestila se u s. Kneževići, odakle je tukla neprijateljsku kolonu, raskrsnicu St. Straža. Gađanje je bilo vrlo uspješno.

2. baterija gađala je Palanku. Gađanje zadovoljavajuće.

3. baterija tukla je ciljeve u Pađenima. Zatim je uništen jedan dalekometni top. Jedna baterija koja je gađala u naše položaje uništena je. Zapaljena je jedna šumica i prema izvještaju štaba brigade baterija je uništila 5 kamiona i jedan auto-taxi.[34] Uništen je jedan tenk i zaplijenjeno slagalište municije.

[34] Riječ je o putničkom automobilu.

4. XII.

1. baterija gađala je ciljeve od raskrsnice puteva i k. 412, zatim je promijenila položaje i smjestila se u s. Radošić.
2. baterija smjestila se u s. Javornik.
3. baterija smjestila se u s. Japundžić.

M. P.

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 15. FEBRUARA 1945. GENERALŠTABU JA O BORBAMA ZA KOMUNIKACIJU KNIN — GORNJI LAPAC[1]

ŠTAB
VIII UDARNOG KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 114
15. februara 1945 g.

Koncept[2]

Operativni izvještaj.
Ovlađivanje komunikacije Knin — G. Lapac u vremenu od 3 XII 44 do 3 I 1945 g.

GENERALŠTABU JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Po završenim operacijama za oslobođenje Knina[3] preduzeto je gonjenje potučenog neprijatelja, a što je upravo zadnja faza ovih borbi.

Prije početka samih operacija IX udarna divizija nalazila se sa dijelom svojih snaga na komunikaciji Knin — Otrić, a sa drugim dijelom u pokretu na tu prostoriju. XX udarna divizija bila je na sektoru Knina.[4]

---

[1] Neovjereni prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8—3, k. 526.
[2] Dopisano plavim mastilom.
[3] Vidi dok. br. 33.
[4] O rasporedu jedinica 9. i 20. NOU divizije poslije oslobođenja Knina vidi knj. 36, dok. br. 35 i 45.

1.— Sekcija Knin — Bihać 1 : 100.000. (jug. izr.)

Operacije u vremenu od 3 XII 1944 do 3 I 1945 g. vođene su na prostoriji Knin — G. Lapac. Na toj prostoriji neprijatelj se je povlačio komunikacijom koja je u prvom dijelu dvostruka, cesta i željeznička pruga, a potom jednostruka — cesta uz riječnu dolinu.[5] Teren je planinskog karaktera, djelomično pošumljen, ispresijecan i teško prolazan izvan puteva za vojničke formacije. Duž komunikacije su već unapred za odbranu organizovane i utvrđene pojedine otporne tačke u obliku uporišta sa posadom. Zemljište ide u prilog kod ugrožavanja neprijateljskih snaga koje se povlače, a otežava nam pokret pri zauzimanju položaja i kod gonjenja pokretom.

2.— Operacija se može podijeliti u dvije faze.

a) I. faza:

Gonjenje i likvidacija [neprijateljskog] komunikacionog čvorišta Otrić. U ovoj fazi učestvuje:

IX udarna divizija sa dvije brigade.[6]

VI brigada XIX ud. divizije,[7] sve pod komandom IX udarne divizije.

b) II. faza:

Produženje gonjenja i likvidacija uporišta do Gornjeg Lapca. Borbu vodi:

XX udarna divizija, ojačana sa dvije motorizovane baterije kal. 75 mm, 2 protukolske baterije, jednom haubičkom baterijom kal. 100 mm.

3.— Snage neprijatelja bile su slijedeće:

Ostatak razbijenih jedinica iz Knina, ostaci 264 i 373 divizije i Đujićevih četnika ..... svega oko 1200.— vojnika.

— Na sektoru Knin — Lapac — ..... II. bataljon 384 puka 373 divizije ..... svega 1100.— vojnika,

— I. bataljon 384 puka 373 divizije ..... svega 900.— vojnika.

— Artiljerija i tenkovi, sa pojačanjima pristiglim iz Lapca ..... svega 2200.— vojnika.

Ukupno 5400 neprijateljskih vojnika.

---

[5] Misli se na dolinu Une.

[6] Odnosi se na 3. i 4. dalmatinsku NOU brigadu (vidi Arhiv VII, reg. br. 29—6, k. 845 i reg. br. 12—2, k. 847: izvještaje štabova 3. i 4. brigade upućene Štabu 9. NOU divizije 10. decembra 1944).

[7] O učešću 6. brigade 19. NOU divizije u borbama za Otrić vidi knj. 36, dok. br. 111; Arhiv VII, reg. br. 10—2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen Štabu 8. korpusa NOVJ 25. januara 1945.

4.— a) Namjera neprijatelja:
— organizovano povlačenje prema sjeveru,
— borba za dobitak u vremenu,
— bočno osiguranje glavnog i općeg strategijskog pravca savske doline.

b) Naša odluka bila je:
— Dokrajčiti uništavanjem neprijatelja, zarobiti mu naoružanje i tehniku,
— gonjenje vatrom i pokretom,
— osloboditi čvorište Otrić,
— likvidirati uporišta Otrić — Lapac.

Na ovoj liniji je neprijatelj već ranije izradio fortifikacijska utvrđenja i postavio žičane i minske prepreke sa rovovima. Sa ovim je dopunio svoje prosječno slabo naoružanje koje je oslabio sa gubicima u kninskoj bitci.[8]

5.— Gonjenje potučenih neprijateljskih snaga i ugrožavanje neprijateljskog povlačenja prema sjeveru predviđeno je u općoj zapovijesti za napad na Knin. IX udarnoj diviziji pred završetak kninske bitke naređeno je da se sa svoje dvije brigade postavi na liniju kod Zrmanjskog Klanca pošto je neprijatelj izvršio prodor sporednim pravcem prema Benderu. Za sve ove operacije osim za oslobođenje Otrića nisu izdate posebne pismene zapovijesti, već su date usmene direktive prema razvoju situacije. Za likvidaciju Otrića štab IX udarne divizije izdao je pismenu zapovijest.[9]

6.— Početak bobre:

a) U I. fazi počinje borba noću 3/4 XII, a završava u zoru 9. istog mjeseca oslobođenjem Otrića.

b) U drugoj fazi početak 15 XII a završetak 2 I ov. god. sa oslobođenjem Dobrog Sela.

7.— Rad IX udarne divizije:

4/5 XII noću dijelovi potučenog neprijatelja probili su se od Žagrovića prema Benderu. III ud. brigada koja je upućena na ovaj sektor posjela je položaje Kita (k. 676) — k. 643 — Šijanova Glava (k. 633) i nanosila je cio dan ogromne gubitke neprijatelju. Protivnik je pod svaku cijenu htio ovladati ovim položajima. Borbe su bile žestoke, položaji su prelazili iz ruku u ruke nekoliko puta tako da se mali

[8] O gubicima njemačkih jedinica u borbama za Knin vidi dok. br. 33; knj. 36, dok. br. 18, 27, 35, 45 i 111.

[9] Zapovijest za napad na Otrić i Veliku Popinu izdao je Štab 9. NOU divizije 7. decembra 1945 (vidi knj. 36, dok. br. 17).

dio snaga probio prema selu Prljevo, a ostatak je razbijen i nabačen u rijeku Zrmanju.

6 XII stiže IV. splitska brigada usiljenim maršem iz Vrlike na položaje Viojla (k. 875) — k. 603 — k. 404 — Inkuša (k. 760) sa zadatkom da sačeka i uništi potučenog neprijatelja. Ovog dana je dovršeno uništavanje neprijateljskih snaga u dolini rijeke Zrmanje, zajedničkim radom obiju brigada, a uveče istog dana je IV brigada likvidirala nepr. uporište u Zrmanja Vrelu, koje je brojilo 200 vojnika.

U toku sutrašnjeg dana produžuje se borba za ovu komunikaciju. Naročito su bili jaki neprijateljski napadi na Viojlu, k. 615, i Inkušu (k. 760). U tim napadima naše su jedinice uspjele zadržati Inkušu (k. 760) dok je druge položaje zauzeo neprijatelj uz velike gubitke u ljudstvu i materijalu. Za neprijatelja je bilo od neobične važnosti omogućiti izvlačenje ugroženih mu snaga.

8 XII neprijatelj je sa manjim snagama zauzeo Viojlu (k. 875) — Debelo Brdo — Popova Muda (k. 851) — Sučevića Brdo — k. 805, dok je sa glavnim snagama zaposjeo i težište odbrane naslonio na k. 615 — k. 603 (Sv. Trojica). Utvrdio se je također dobro na bezimenoj koti Gradina i na koti 711. Odbranu je pojačao sa 3 do 4 tenka. Glavni položaji su ograđeni žicom, rovovima i okruženi minskim poljima.

9 XII Za potpunu likvidaciju neprijateljskog garnizona i posljednje raskrsnice Otrić napad su vršile tri brigade sa niže navedenim rasporedom. Napad je započeo 8 XII u 14 časova. Tokom jutra neprijatelj je vršio jake protunapade vjerovatno u cilju da konsoliduje svoje položaje i na taj način da se omogući povlačenje.

— VI brigada XIX udarne divizije likvidirajući uporišta na Viojli i Debelom Brdu sprečava intervenciju od Gračaca a potom sa dijelom snaga potpomaže napad na k. 615 i Otrić.

— IV. brigada napada jako uporište k. 603 i likvidira k. 615 i Gradinu, a neprijatelj time natjeran na povlačenje na k. 711 i brzo poslije toga ista brigada upada u mjesto Otrić.

— III udarna brigada odbacuje neprijatelja sa k. 920 i k. 800, i spriječava intervenciju od Srba.

U prvi sumrak po zauzeću dominantnih položaja neprijatelj je prisiljen na opšte povlačenje sa ove prostorije. Vrlo mračna i kišovita noć onemogućila je gonjenje. Pod zaštitom mraka snage neprijatelja uspjele su izvući jedan

dio materijala i žive sile; dok je veći dio uništen ili zarobljen.[10] (Prilog skica br. 1)[11]

Rad XX udarne divizije

15 XII ova divizija nastavila je gonjenje neprijatelja prema sjeveru sa X brigadom. Neprijatelj je odstupao rušeći sa sobom sve propuste i mostove. Poslije kraće ali žestoke borbe u ovome gonjenju Srb i Donja Suvaja pali su u naše ruke.[12] Zahvaljujući nabujalosti potoka neprijatelj je uspio izvući veći dio materijala iz ovih mjesta.

U tom vremenu IX brigada je prebačena na prostoriju Bruvno — Mazin[13] dok je VIII brigada zadržana na prostoru Velika Popina u Divizijskoj rezervi.

U svome paničnom povlačenju ipak neprijatelj uspijeva zadržati dobro utvrđene položaje Međeđak — Brotnja — Doljane i Dobro Selo. Likvidaciji uporišta na ovoj liniji pristupila je divizija na slijedeći način:

Lijeva kolona napada pravcem: Mazin — Mandina Glava — Dobro Selo i vrši pritisak na G. Lapac.

Desna kolona napada sa sektora Brezovac — Donji Zaklopac pravcem: Kalanjuša — Dukići — Debeljača — Doljane, i drugim: Lipovača (k. 781) — (Ivanjuša k. 773) — Doljane.

Rezerva:

U toku prethodnih borbi desna kolona stiže na desno krilo desne kolone kao divizijska rezerva.

24 XII Započela je borba neprijateljskim ispadima iz Lapca tako da su naše snage bile primorane preći momentalno defanzivnoj borbi. Našim pritiskom desne kolone kod sela Doljana uspijeva se ovladati spoljnjim odbranbenim položajima. Dovlačenjem pojačanja iz D. Lapca napad ne uspijeva. Neprijatelj postaje na ovom sektoru vrlo aktivan. Svaki dan vode se uporne borbe za položaje oko s. Doljane i Dobro Selo.

27 XII. X ud. brigada jednim jakim ofanzivnim naletom i dobrim manevrom zauzima Lipovaču k. 781, i selo Brotnju. Ovim porazom neprijatelj ostavlja samo zaštitničke dijelove na Gradini, k. 559.

[10] O toku i rezultatima borbe za Otrić i Veliku Popinu vidi knj. 36, dok. br. 35 i 111; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2, k. 119: depeše Štaba 8. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 10. decembra 1944.

[11] Navedene priloge (skice) redakcija nije pronašla.

[12] Deseta NOU brigada je oslobodila Srb 16. a Donju Suvaju 20. decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—3, k. 1029 I: izvještaj Štaba 10. brigade upućen Štabu 20. NOU divizije 5. januara 1945).

[13] Na tu prostoriju Brigada je stigla 22. decembra 1944. Do tada je bila na prostoriji Pađene — Golubić — Očestovo — Žagrović — Bradaši (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—3, k. 1029 I: izvještaj Štaba 9. brigade upućen Štabu 20. NOU divizije 5. januara 1945).

28 XII Divizijska rezerva dolazi na liniju Babina Strana — Lipovača — Kalanjuša i vještim manevrom svojih snaga preko komunikacije vrši napad na selo Doljane sa sjeverne strane preko Debeljače (k. 777) i iznenađuje neprijatelja koji uvidjevši da je ugrožen, nastoji pod svaku cijenu zadržati položaje kod Dobrog Sela — Mandina Glava — k. 732.

Ove neprijateljske namjere onemogućava IX brigada upornom borbom, dok X brigada napada selo Doljane na svom pravcu, a zatim dolazi u divizijsku rezervu.

31 XII Borba se vodi za svaki bunker, prsa u prsa, neprijatelj uporno brani Ivanjovaču (k. 773) i čak što više dovlači pojačanje u tenkovima i pješadiji, koja nastoji preko sela Brežine udariti u leđa našim snagama kod sela Doljana. Tenkovima nadire cestom od Dobrog Sela ne bi li prokrčio sebi put ka Dobrom Selu. Na ovaj manevar odgovoreno je sa snagama iz rezerve i isti bude osujećen, a iste naše snage zauzimaju Gradinu (k. 559), te na taj način nagone neprijatelja da odstupa iz Doljana.

1. 1. 1945 g. Noću koristeći mrak za izvlačenje neprijatelj izvlači glavninu snaga sa ovog sektora, a zaštitničke dijelove zadržava u Dobrom Selu. Izvlačenje je primijećeno sa malim zakašnjenjem, izvršen je napad na neprijateljske zaštitnice i zauzima se Dobro Selo.

Zadatak je ovim izvršen, neprijatelj je odbačen prema G. Lapcu, gdje se je i zadržao na raskrsnici puteva[14] (prilog skica br. 2).

8.— Kad je Otrić zauzet jedinice IX udarne divizije krenule su na sektor Imotski — Ljubuški u cilju zatvaranja pravca od Širokog Brijega i Mostara.

Po zauzimanju Dobrog Sela XX ud. divizija ostavlja na ovome pravcu prema G. Lapcu jednu brigadu a ostale odlaze na odmor u sjevernu Dalmaciju.

Postavljeni ciljevi odnosno zadaci su postignuti. Gonjenje neprijatelja je uspješno izvršeno, linija i komunikacija Knin — Lapac oslobođena je.

[9.—] *Neprijatelju su naneseni slijedeći gubici:*

a) *U ljudstvu:*

Ubijeno	1212.—
Ranjeno	450.—
Zarobljeno . . .	375.—

[14] Opširnije o borbama 20. NOU divizije na pravcu Srb — Gornji Lapac vidi knj. 36, dok. br. 45, 75, 93, 111; knj. 37, dok. br. 30.

b) *U materijalu:*

(zarobljeno)

teških bacača . .	2.—	ručnih bombi . .	200.—
mitraljez	1.—	osobni auto . . .	1.—
p. mitralj. . . .	9.—	vagona hrane . .	2.—
šaraca	31.—	razne municije 400.000 [metaka]	
strojnica	24.—	mnogo druge spreme i materijala	
pušaka	450.—	konja	8.—
pištolja	44.—		
granata za teš. bacač	450.—		

(uništeno)

traktor	1.—	motocikla . . .	1.—
tenkova	4.—	kola	2.—
topova	9.—		
p.[rotu]kolaca . .	1.—		
Kamiona	35.—		

Vlastiti gubici:

Poginulo	210.—
Ranjeno i premrzlo	679.—

Od tog broja poginuli su slijedeći rukovodioci:

Poručnik Stanić Nedo — zamjenik komandanta bat.[aljona]

Drug Zekan Mate — obavještajni oficir bataljona

St. vodnik Labrović Ante — komandir čete

Drug Arteneri Atilijo — komandir čete

Drug Liskovčin Boris — komandir čete

Ranjeni su slijedeći rukovodioci:

Poručnik Jerković Mijo — komandant bataljona,

Drug Knezović Stipe — zamjenik komandanta bataljona

Drug Samadan Nedeljko — komandir čete,

Drug Baron Miroslav — komandir čete,

St. vodnik Jadrić Ante — zamj. komandira čete,

Drug Romić Ivan — zamj. komandira čete,

Drug Perišić Mate — zamjenik komandira čete,

Potporučnik Milošević Josip — pom. komesara čete,

„ Sinobad Tede — pom. komesara čete.

10.— Utrošena municija:

a) Puščana, puškomitraljeska i mitralj. . . 168.000.
granata za teški bacač . . . . . 860.
granata za laki bacač . . . . . 950.
granata za »Piat« . . . . . 62.
ručnih bombi . . . . . 620.
metaka za p.k. pušku . . . . . 176.
topovskih granata . . . . . 227.

b) Uništeno i izgubljeno:

p. mitraljeza i šaraca . . . . . 10.
pušaka . . . . . 21.
p. a. mitraljez . . . . . 1.
strojnica . . . . . 1.

11.— Operacijom gonjenja i zauzimanjem Otrića rukovodio je štab IX udarne divizije — komandant.[15] Nastavkom gonjenja rukovodio je štab X udarne brigade, dok je operacijom na sektoru Dobro Selo — Doljane rukovodio štab XX udarne divizije.

Sve jedinice dobro su se držale. Rad jedinica IX. divizije bio je mnogo brži i efikasniji, bolje je iskorišteno rasulo neprijateljskih snaga poslije katastrofe koje su te snage doživljele u kninskoj bitci. XX udarna divizija je svojim nedovoljnom aktivnošću dozvolila neprijatelju da preduzima aktivne radnje odbrane.

U svim borbama kao i velikim pokretima koji su prethodili operacijama sve jedinice su pokazale veliku izdržljivost, upornost i borbenost.

12.— Jedinica koje su se slabo držale u borbi ili inače nije bilo. Tako isto nema slučajeva velkih i na operaciju štetnih propusta rukovodioca.

13.— Sve vođene operacije nisu bile naročito prethodno pripremljene. Jedinice su ušle u borbu tokom razvoja situacije i poslije dugog i napornog marša. Loše vrijeme, velika studen i snijeg ometali su blagovremeno ometanje priprema i sadejstvo. Pripreme su izvršene prema raspoloživim mogućnostima a sposobnosti za borbu u mnogome je doprinijela laka pokretljivost naših jedinica.

Odluke i izdate zapovijesti bile su realne i odgovarale su momentalnoj situaciji, što dokazuju i postignuti rezultati.

Gonjenje nije u potpunosti iskorišteno, naročito u II fazi. Divizijska rezerva XX divizije, a sam štab u početku

[15] Ljubo Truta

tih operacija bili su predaleko od svojih jedinica te nisu mogli ispoljavati svoj utjecaj. Sadejstvo i uzajamni rad jedinica bilo je osrednje. Bacačke granate nisu na vrijeme stizale na položaje.

Pridodata artiljerijska oruđa nijesu došla do izražaja, ili u vrlo maloj mjeri. Ovo se donekle tumači zbog jakih sniježnih mećava i prema tome otežanog, gotovo onemogućenog posmatranja pogodaka.

Veza je zadovoljavala potrebu ovih operacija, ako se uzmu u obzir sve poteškoće za njezino uspostavljanje i održavanje.

U ovim operacijama su uspješno prebrođene mnoge poteškoće oko snabdijevanja i prebacivanja jedinica. Velika upornost i napori sa uspješno izvedenim manevrom i zabacivanjem naših snaga iza leđa neprijatelju omogućile su lomljenje neprijateljskog otpora i zauzimanje ove solidne utvrđene i važne linije.

Iz ovih operacija možemo se poslužiti iskustvom da treba gonjenju posvetiti isto toliko pažnje i pripremiti ga koliko i samu likvidaciju izvjesnog mjesta ili uporišta. Ne smije se dozvoliti neprijatelju da organizuje odstupanje. Kod vlastitih snaga treba stvoriti uvjerenje da je neprijatelj potpuno poražen onda kad mu je onemogućeno izvlačenje žive sile i materijala.

Prilozi: Skica iz sekcije Knin 1 : 100.000 (jug. izr.).[16]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:
Boško Šiljegović, s.r.

Komandant, generalmajor:
Petar Drapšin, s.r.,

M. P.

Da je prepis vjeran originalu:
Ovjerava:
Zamjenik načelnika štaba
pukovnik:

[16] Jugoslovenske izrade

BR. 36

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. NOU DIVIZIJE OD 15. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU SISKA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 25/45.
Dne 15-II 1945.

Operativni izvještaj
o borbi Staro Selo —
Trnjani — Mala Gradusa — Sabljića Groblje.[2]

ŠTABU IV UDARNOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.—

Staro Selo — Trnjani i Mala Gradusa, nalaze se na sekciji Kostajnica 1 : 100.000. Zemljište je dosta ispresijecano, dosta pošumljeno. U borbi je učestvovala naša II. brigada i bila je raspoređena ovako:

Jedan bataljon, tj. I. bataljon, položaj Staro Selo — Trnjani, IV. bataljon jednim djelom u Čakalama,[3] dok drugi deo ovog bataljona nalazio se je na položaju sjeverno od sela Severovca — šuma Vrlika i sjeveroistočno — Kesten, kota 108.[4] II. bataljon položaj Mala Gradusa, kota 228, Klupice, sjeverno od sela Svinjice. III. bataljon nalazio se u brigadnoj rezervi.

Sastav i naziv neprijatelja koji je nadirao na oslobođenu teritoriju bile su ustaše,[5] a jedan mali dio Čerkezi. Navodno izgleda da su jedinice »bobanovci«,[6] koji su prije nekoliko vremena smijenili Čerkeze u Sunji, kao i jedan dio jasenovačkih

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4—2, k. 814.

[2] Sabljića Groblje nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[3] Na karti 1 : 100.000: Čakalska Kosa (14 km j.i. od Siska).

[4] Kota 108 nije nađena. Vjerovatno se misli na k. 198 u predjelu Kesten, 15 km j.i. od Siska.

[5] Odnosi se na dijelove 14. pješačkog zdruga 4. ustaško-domobranske divizije (vidi dok br. 113).

[6] Riječ je o 5. ustaško-domobranskoj diviziji čiji je komandant bio Rafajlo Boban. Ona je dejstvovala na sektoru Bjelovar — Križevci — Đurđevac — Virovitica (vidi dok. br. 12; knj. 36, dok. br. 48, 51, 63 i 111; knj. 37, dok. br. 17, 60, 103 i 121; Arhiv VII, reg. br. 1/2—3, k. 59: bojnu relaciju 5. ustaško-domobranske divizije).

ustaša.[7] Čerkezi su iz Policijskog bataljona koji je bio u selu Pračno, a koji se sada nalazi u Sisku. Ukupne neprijateljske snage ocijenili smo na oko 850 neprijateljskih vojnika. U njihovom naoružanju imali su dva topa i nekoliko teških bacača. Ispad neprijatelja izvršen je u pravcu Trnjana — Čakala i Starog Sela, kao i drugom kolonom Mala Gradusa — Sabljića Groblje, a cilj im je bio pljačka, palež i terorisanje stanovništva.

Naša odluka bila je, da se neprijatelj spriječi u nadiranju na oslobođenu teritoriju i zaštitimo sela i stanovništvo od pljačke i paljenja. Za ovu borbu izdata je usmena zapovijest.

Borba je vođena 3. o. mj. od 9 čas. u jutro a trebala je do 16 čas. poslije podne.

Neprijatelj je primijećen oko 9 čas. u jutro od prvih naših dijelova sa jednom kolonom da ide u pravcu Čakala i Trnjana kao i druga kolona primijećena je u Paukovi s pravcem nastupanja Sabljića Groblje. Borba je otpočela u samom selu u Čakalama i Trnjanima, kao ispred samog Sabljića Groblja, istočno od Male Graduse.

Prvi neprijateljski nalet od manjih neprijateljskih dijelova u sukobu kod sela Trnjana i Čakala bili su odmah vraćeni u pravcu Kinjačke. Međutim se poslije kratkog vremena pojavila jedna kolona iz pravca Mađara sa kojom smo prihvatili borbu od strane našeg I. bataljona i odbili ih natrag u pravcu Mađara. Oko 10, 30 čas., obe neprijateljske kolone su se spojile i krenule na ponovni napad i pod borbom potiskivale su naše snage prema raskrsnici puteva Čakale — Trnjani — Staro Selo. Naše snage bile su primorane da se povuku na položaj oko raskrsnice puta, odakle su izvršile protunapad na neprijatelja i uspjeli su ga potisnuti natrag.

Novim napadom od strane neprijatelja na naše položaje oko raskrsnice uz pomoć artiljerijske vatre i bacačke, uspio je da zauzme naše položaje i naše jedinice su se povukle prema Groblju, južno od crkve u Starom Selu. Dijelovi naših snaga koji su se nalazili na Vrljiki i Kestenu mogli su potpomagati naše odbijanje neprijatelja samo sa vatrom, jer im je pokret bio onemogućen prema Čakalskoj Kosi, zbog samog zemljišnog oblika koji nije dozvoljavao prilaz Čakalama.

Kada je neprijatelj počeo paliti Trnjane i Čakale, mi smo ponovo pošli u protunapad sa pravca od Groblja duž sela i od crkve prema raskrsnici Trnjani — Čakale i uspjelo nam

[7] U Jasenovcu se nalazio 1. ustaški odbrambeni zdrug. O njegovoj dislokaciji vidi Arhiv VII, reg. br. 19—1, k. 119: obavještajni izvještaj Štaba 4. korpusa upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 31. januara 1945.

je da izbijemo na raskrsnicu, ali neprijatelj je izvršio na nas novi protunapad, odbio i produžio sa napadom u pravcu Groblja i zauzeo Groblje.

Naše su se snage bile povukle duž puta na sledeće položaje: Dukići — Groblje — sledeća bezimena kota, koja vodi prema Biskupovcu. Snage od Vrljike i Kestena rokirale su se južno od Vrljike, iznad samog Sjeverovca — kota 207.

Oko 16 čas. primijećeno je da neprijatelj namjerava otstupiti i odmah smo počeli sa novim napadom. Neprijatelj se pod zaštitom vatre iz njegovih teških oruđa povlačio pravcem Čakalska Kosa — Kinjačka, a jednim manjim dijelom prema Trnjanima i Bestrmi. Dijelovi IV bataljona II brigade gonili su neprijatelja pravcem povlačenja sve do Kinjačke i Brđana i u sam mrak prekinuli su kontakt sa neprijateljem koji se je povukao u Sunju. Na našem desnom krilu druga neprijateljska kolona koja je zaštićavala neprijatelju bok i privlačila naše snage, došla je do Sabljića Groblja, kota 220, i nije se dalje kretala. Naš II. bataljon bio je u stalnom kontaktu sa neprijateljem, koji je istovremeno sa povlačenjem neprijatelja iz Trnjana i Čakala počeo sa povlačenjem u pravcu Drljača — Sunje.[8]

Postavljeni zadaci u ovoj borbi nijesu postignuti.

Zarobljen nije ni jedan neprijateljski vojnik, a ubijeno je oko 20 neprijateljskih vojnika, ranjeno oko 30.

Od spreme zarobljen je jedan karabin, 4 bombe, 3 okvira za puškomitraljez, jedan par cipela.

Naši gubitci u ljudstvu: 4 mrtva druga i 12 ranjenih. Među poginulim drugovima nalazi se poručnik — politkomesar drug Čavić Stojan, zastavnik — politdelegat drug Pribičević Milan. Među ranjenim drugovima nalazi se potporučnik pom. politkomesara drug Dakić Milan, poručnik — ađutant Jednak Luka.

U ovoj borbi utrošeno je puščane municije 1.130 metaka, puškomit.[raljeske] 5.950 i za Bredu 8.530 metaka. Mina 81 mm. 26 komada, tromblonskih bombi 27 komada. U ovoj borbi naročito se je dobro držao I. bataljon II. brigade, a naročito 2. i 3. četa tog bataljona.

Sadejstvo teškog oružja, bacača, mitraljeza i pješadije bilo je dobro.

U rukovođenju sa jedinicama u pojedinim momentima činjene su greške, kao napr. istrčavanje pred jedinicu.

---

[8] Prema depeši Štaba 4. korpusa, upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 5. februara 1945, neprijatelj je prilikom povlačenja u Starom Selu zapalio više kuća (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/4).

Štednji municije nije se posvećivalo mnogo pažnje, tako da je u posljednjoj fazi borbe neka jedinica ostala bez municije.

Napad na selo Mošćenicu

Selo Mošćenica nalazi se jugozapadno od Siska na komunikaciji Sisak — Petrinja. Neprijatelj se je nalazio utvrđen u bunkerima oko crkve i željezničke stanice. Opasan je bio sa preprekom od žice, kako se vidi iz priložene skice.[9] Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovala je naša I, II i III brigada, P.O. Banije, Artiljerijski divizion, II. Muslimanska brigada, U.O.G.[10] i jedna haubička baterija.

Napad je izvršila III brigada uz pripomoć jedne brdske baterije i jedne protukolske baterije, dok su ostale jedinice bile na osiguranjima.

Neprijateljsku posadu sačinjavala je jedna satnija ustaša, jačine oko 140 vojnika.[11]

Naša odluka bila je napasti to neprijateljsko uporište, likvidirati ga i time otseći neprijateljske garnizone Petrinju od Siska, a prema razvoju situacije vršiti daljnji pritisak na Petrinju.

Za napad je bila izdana pismena zapovijest,[12] koju prilažemo i iz koje se vidi raspored jedinica.

Borba se vodila noću 7/8 — II — o.g. i uporište je likvidirano oko 7 časova, kada je prestao svaki otpor.

Prilikom podilaženja III brigade, došlo je do manjeg puškaranja između patrola.

Napad je počeo u 2 časa u jutro.

Brdski topovi i haubički izvršili su artiljerijsku pucnjavu i tukli po onim ciljevima koji se smatraju kao otporne tačke neprijateljske obrane. U tom međuvremenu naši bataljoni III brigade težili su za tim da otklone žičanu prepreku sa oba napadna pravca, tj.: I i II bataljon sa istoka i sjeveroistoka, a III i IV bataljon sa juga i jugozapadne strane od Mošćenice.

III bataljon uz pomoć jurišnih pionira uspio je nakon kratke borbe da napravi prolaz kroz prepreku i započeli sa čišćenjem pojedinih bunkera i zidanih kuća, koje su služile neprijatelju kao obrana. IV. bataljon uspio je također poslije kratke borbe da otkloni prepreke i nastavio je borbu duž sela, ali je bio zaustavljen od neprijatelja pred bunkerima. II. bataljon koji je išao cestom, nakon 30 minuta borbe uspio je

[9] i [17] Redakcija nije uspjela pronaći te skice.
[10] Unske operativne grupe
[11] Vidi dok. br. 13, objašnjenje br. 2.
[12] i [15] Vidi dok. br. 13.

likvidirati prve bunkere i otklonivši žicu sa ceste nastavio je borbu duž sela prema crkvi. I. bataljon koji je napadao sa istočne strane prugom, uspio je poslije kratke borbe otkloniti žicu sa pruge i nastavio je sa pritiskom prema željezničkoj stanici. Međutim u pravcu stanice neprijatelj je imao i drugu prepreku od žice, koja je bila efikasno tučena od naše artiljerije i I. bataljon je bio zaustavljen ispred stanice.

Borba je dalje nastavljena kod sviju bataljona i neprijatelj je davao jak otpor iz svih svojih fortifikacijskih objekata, kao i zidanih kuća i željezničke stanice i tako je trajalo do 5 čas.

Pošto [je] još uvijek otpor neprijatelja bio jak, izvršena nova priprema sa svim teškim oruđima i topovima i pod tako jakom koncentrisanom vatrom nastavilo se sa čišćenjem kuću po kuću, a neprijatelj se povlačio oko crkve. Od strane naših boraca primijećeno je kolebanje kod neprijatelja i u silovitom naletu sa bombama naterala je neprijatelja u bijeg iz kuće i crkve prema rijeci Kupi. Tu su bili dočekani od jedne čete IV. bataljona, koja ih je potpuno dotukla — uništila. Borba je bila završena oko 7 čas. iza jutra a selo Mošćenica je potpuno osvojeno, a posada je većinom poginula, dok je mali broj zarobljen.[13]

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su.

Zarobljeno je 9 neprijateljskih vojnika, a pobijeno 108, od kojih jedan ustaški oficir (zastavnik).

Od oružja zaplijenjeno je 34 karabina, 5 puškomitraljeza, jedan teški mitraljez, dva pištolja, jedan laki talijanski bacač i postolje za bredu. Municije 3.200 metaka Mauzer, talijanske 520, engleske 2.000. Od spreme je zarobljeno 30 pari cipela, 18 opasača, 19 bluza, 6 šinjela, 4 hlače, 17 ćebadi i dr.

Naši gubici su 20 mrtvih, 66 ranjenih drugova.

Među poginulim nalazi se komesar bataljona Joka Nikola, među ranjenima nalaze se komesar bataljona Stevo Blagojević i poručnik Kljajić Dragan.

U ovoj borbi utrošeno je Mauzer municije 30.480 metaka, engleske 12.800, šmajserske 580, ručnih bombi 77, mina za teški bacač 298, flak municije 340 metaka, za Džon-Bul 102, za laki bacač 75, za tromblone 105. Od artiljerijske municije utrošeno je 139 komada pancirnih 47 mm., 114 komada udarnih 75 mm., 9 komada pancirnih 52 mm., i 19 komada polupancirnih 47 mm.

---

[13] Opširnije o tome vidi dok. br. 13, 93 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9. februara 1945.

U ovoj borbi istakli su se svojom hrabrošću i upornošću naročito borci 1. č.[ete] IV bataljona kao i III. bataljon. Inače cijela III. brigada se požrtvovano borila za likvidaciju uporišta.

Od strane štabova bataljona nije povoljno i pravilno iskorišćena prateća artiljerija, koja im je bila pridodata.

Brdska baterija za vrijeme borbe tukla je rovove i oko crkve sa dobrim uspjehom, doh haubička baterija nije došla do izražaja i nije mogla potpomoći sam napad.

Borbe na osiguranju
Češkog Sela i Petrinje.

Češko Selo nalazi se istočno od Petrinje na pruzi Sisak — Petrinja. Teren oko Češkog Sela je otvoren. Zemljište se vidi na sekciji Petrinja 1:100.000.

Na tom osiguranju i zatvaranju pravca Češko Selo — Petrinja učestvovala je naša I. brigada sa jednim bataljonom II Muslimanske brigade. Neprijateljske snage koje su napadale na tom pravcu: oko jedne bojne od 400 — 500 vojnika.[14]

Naša odluka je bila da se sve neprijateljske snage koje budu napadale iz pravca Češkog Sela i Petrinje napadnu i odbace na polazne položaje radi nesmetanog izvođenja akcije na Mošćenici i presijecanja komunikacije Sisak — Petrinja.

Za to osiguranje bila je izdana pismena zapovijest.[15]

Borba je započela 8-II-1945. g. od 10 čas. do 16 čas. poslije podne.

Neprijateljske snage koje su se nalazile u Češkom Selu bile su u vrlo malom broju i nije smio izlaziti iz žica kojim je opasana posada Češkog Sela. Međutim kada im je stiglo pojačanje oko 9 čas. u jačini od jedne bojne iz Petrinje, onda su se razvili za borbu i krenuli u pravcu naših utvrđenih položaja. Njihov napad bio je potpomognut artiljerijskom i bacačkom vatrom i usredotočili ga na naš I. bataljon, i niži komandni kadar bio je pokoleban, tj. komandir 3. čete potporučnik Mrazovac Dragan i v.d. komandira mitraljeske čete Kekuš Miljkan, te su sa svojim četama napustili svoje položaje i povukli se na prihvatne položaje lijevo od ceste iza Češkog Sela. Odmah je upućen III. bataljon koji se nalazio u brigadnoj rezervi da interveniše i odbaci neprijatelja na polazne položaje, što im je odmah uspjelo.

Oko 12 čas. pokušao je neprijatelj ponovo da napadne naše lijevo krilo prema Generalovom Brdu, gdje se je nalazio naš II. bataljon i nastojao je da ga odbaci, ali mu nije uspjelo

---

[14] Na pravcu Petrinja — Češko Selo napadali su dijelovi 19. ustaškog zdruga 4. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 113).

jer je bio dočekan jakom vatrom iz svih oruđa i vraćen uz gubitke.

Treći puta oko 14 čas. neprijatelj je pokušao da nas napadne iz dva pravca, i to sa jednom kolonom prema Novoj Drenčini, a drugom kolonom više Češkog Sela na vijenac,[16] ali su i ovoga puta morali pod žestokom vatrom našeg II. bataljona da se povuku natrag. U povlačenju neprijatelj je bio ostavio 5 mrtvih, ... dočim ostale su oni pod zaštitom njihove vatre izvukli sa položaja. Toga dana više na ovom pravcu neprijatelj nije pokušavao da ispada.

Postavljeni zadatak postignut je.

Zarobljeno je 7 neprijateljskih vojnika, a ubijeno 19. Ranjenih ima u većem broju.

Zaplijenjeno je 11 karabina sa 400 metaka i druge ratne spreme.

Naši gubitci bili su 3 mrtva druga i 16 ranjenih. Od rukovodioca ranjen je komesar bataljona drug Panjković Svetozar i potporučnik Mrazovac Dragan i zastavnik Mađarac Uroš.

U ovoj borbi utrošeno je puščane i mitraljeske municije 9.590 metaka, 22 mine za laki bacač, 100 mina za teški bacač, 420 šmajserskih metaka, 19 udarnih granata 47 mm.

U ovoj borbi i osiguranju istakao se I i IV, bataljon a naročito se istakla 3. četa IV. bataljona.

Borba na osiguranju Pračno — Crnac.

Selo Pračno, šuma Velika Lasinja, Kanak — Crnac, nalazi se južno od Siska, odnosno istočno od rijeke Kupe i zapadno od rijeke Save. Zemljište je dosta pregledno, mjestimično pošumljeno i močvarno. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Raspored odbrane, tj. osiguranja, obilježen je na skici.[17]

Od naših snaga na ovom pravcu osiguranja od Siska bila je angažovana cijela II. brigada, a zadatak joj je bio da osigura nesmetano izvođenje likvidacije neprijateljskog uporišta s. Mošćenice i ujedno presiječe neprijateljske garnizone Sisak — Petrinja.

Za ovo osiguranje izdata je zapovijest u vezi sa napadom na s. Mošćenicu.

Borba je vođena 8-II-t.g. od 9 čas. do 17 čas. poslije podne.

Prema zapovijesti naša II. brigada zauzela je određene položaje i minirala sav predteren i prilaz od Capraga u pravcu Pračna i Crnca. Neprijatelj je primijetio naše snage i počeo

[16] Vjerovatno se misli na brda južno od Češkog Sela.

je gađati sa artiljerijom iz Capraga i Siska. Neprijateljska artiljerijska vatra bila je dosta efikasna i tukla je duž sela po cijelom Pračnom. Tokom noći nije neprijatelj ispadao, nego je samo tukao vatrom iz prednjih bunkera Capraga.

U jutro između 9 i 10 čas. Jedna grupa neprijateljskih vojnika — ustaša koja je nastojala da se probije iz Mošćenice krenula je pokraj Kupe u pravcu Capraga, ali su bili potučeni i pohvatani. Poslije podne neprijatelj je počeo da napada sa manjim grupama na naše desno krilo iz Caprašk stanice u pravcu šume Lasinje, ali je bio vraćen na polazne položaje. Poslije ovoga pokušaja, neprijatelj je pokušao sa jednom kolonom od 200 vojnika da se zabaci u šumu Velika Lasinja, što mu je uspjelo i počeo je sa napredovanjem šumom prema jugu, tj. prema Pračnom. Međutim jedan dio snage koji je bio u brigadnoj rezervi, upućen je u šumu Lasinju da suzbije i povrati neprijatelja. Kada je neprijatelj u nastupanju osjetio naše snage u šumi, promijenio je pravac i skrenuo u desno u pravcu pruge i sjevernog dijela s. Pračna. Ovim njegovim skretanjem došao je bočno našem II. bataljonu, koji je držao položaj na sjevernom djelu s. Pračna. Naš II. bataljon povukao se unazad duž sela prema jugu, tako da je neprijatelj nastavio sa nastupanjem do samog međuprostora gdje se spaja rijeka Kupa i cesta. Uz pomoć naše artiljerije i energičnim protunapadom za kratko vrijeme borbe, neprijatelj je bio odbačen natrag za Caprag i sa našim dijelovima zaposjednut je isti položaj koji smo i prije držali.

Postavljeni zadatak je postignut.

Zarobljen je jedan puškomitraljez, 20 karabina, 300 metaka i druge spreme koja je svučena sa neprijateljskih vojnika.

Ukupno je ubijeno 58 neprijateljskih vojnika.

Naši gubitci u ljudstvu jesu: 50 ranjenih i 9 mrtvih drugova. Među poginulim nalazi se drug zastavnik — politdelegat Kovačević Vjekoslav. Među ranjenim nalazi se poručnik Keser Sime Petar, poručnik Bukvić Dragana Rade, poručnik — politkomesar Rakas Rade Boško, zastavnik — politdelegat Tadić Laze Stjepan, poručnik — politkomesar Oljača Miloša Milan.

Ova borba je bila prilično pripremljena i svi borci i rukovodioci su se dobro držali.

Sadejstvo teškog oružja i artiljerije dosta dobro je upotrebljeno. U ovoj borbi utrošeno je 8. 365 metaka puščanih i mitraljeskih i 28 mina za teške bacače.

Štednji municije posvetila se je velika pažnja i obzirom na zadatak nije utrošeno mnogo municije.

Osiguranje i držanje blokade
neprijateljskog uporišta Petrinje:

11. o.mj. 1945 g. neprijatelj je krenuo sa jačim snagama u više pravaca, sa namjerom da nas odbaci ispred samog Siska i ujedno uspostavi vezu sa blokiranim neprijateljskim uporištem Češko Selo — Petrinja.

Naša I. brigada nalazila se je oko Mošćanice i Pračna, a naša II. brigada držala je položaj desno od I. brigada u jačini od dva bataljona. Neprijatelj je krenuo sa četiri kolone iz Capraga i to: prva kolona pokraj rijeke Kupe, druga kolona cestom prema Pračnu, treća kolona kroz šumu Lasinju prema Pračnu a četvrta kolona putem od Capraga prema Kanaku i koti 98. Istovremeno krenule su dvije neprijateljske kolone iz Češkog Sela prema Mošćenici, i to: jedna kolona cestom, a jedna kolona poredˇ rijeke Kupe. Namjere neprijatelja iz Češkog Sela bile su da ukoliko neprijatelj iz Siska uspije prodrijeti u Pračno, da bi istovremeno i on zaposjeo i ovladao sa selom Mošćenicom.[18]

Naša odluka je bila spriječiti i ne dozvoliti neprijatelju uspostavljanje veze i držati ga u blokadi.

Za ovo osiguranje i držanje položaja izdata je usmena zapovijest.

Raspored naših snaga bio je sledeći:

I. brigada. Jedan bataljon suprotstavio se je neprijateljskim snagama iz Češkog Sela i oko pruge i kote 102. III. i IV. bataljon držao je položaj desno od Kupe, kota 104, i cestu, a I. bataljon držao je položaj u šumi Lasinji.

II. brigada: III. bataljon držao je položaj sjeverno od Crnca, na samom rubu sela prema Kanaku, desnim krilom naslonjen na rijeku Savu. IV. bataljon držao je položaj sjeverno od Capraških Poljana, vezujući se u desno sa lijevim krilom III. bataljona, a u lijevo putem do šume Lasinje i tako bili povezani sa desnim krilom I. brigade.

Borba je vođena 11 o.mj. Započela je u 9 čas, a završena je u 16,30 čas.

Sve neprijateljske snage bile su odmah dočekane od naših bataljona i odmah je započeta borba i neprijatelj je bio zaustavljen. Potpomognuti našom artiljerijskom vatrom, kao i vatrom naših bacača izvršen je protunapad vrlo oštar, naročito od strane našeg III. i IV bataljona sjeverno od raskrsnice puteva Mošćenica — Pračno. Neprijatelj je bio prinuđen od-

[18] O neprijateljevim jedinicama koje su pokušale da deblokiraju posadu u Mošćenici vidi dok. br. 113.

mah da se povlači u svim pravcima i na tom glavnom dijelu borbe neprijatelj je ostavljao na bojnom polju mrtve vojnike i oficira.

Naš I. bataljon I. brigade nije dozvolio neprijatelju koji je nastupao kroz šumu Lasinja napredovanje, već ga je potisnuo natrag. Oko 16,30 čas. borba je bila potpuno završena i neprijatelj se povukao sa svim svojim snagama na polazne položaje, tj. u Caprag i Češko Selo.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi i osiguranju postignuti su.[19]

Neprijatelj je imao sledeće gubitke: 47 mrtvih, od kojih 5 njemačkih oficira. Od toga je ostavio na položaju 17 vojnika i oficira. Veći broj ranjenih uspio se je povući.[20]

Zaplijenjeno je: dva šmajsera, 8 karabina, 3 pištolja, 5 ručnih bombi, 4.750 metaka, dvonožac od teškog bacača, te mnogo druge spreme koju su imali neprijateljski vojnici ostavljeni na položaju.

Naši gubitci: 16 ranjenih drugova i jedan mrtav drug. Među ranjenim nalazi se potporučnik Cvijanović Jovo.

U ovoj borbi utrošeno je puščane i mitraljeske municije 10.890 metaka, 600 šmajserskih metaka, mina za laki bacač 56 komada, mina za teški bacač 81 mm. 75 komada. Od artiljerijske municije utrošeno je 112 udarnih granata 75 mm. i 6 šrapnela. Haubički topovi utrošili su 8 udarnih granata i 19 šrapnela.

U ovoj borbi nije bilo niti jedne jedinice koja se slabo držala, a naročito su se istakli borci IV. bataljona koji je pokazao upornost i snalažljivost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik
Uroš Krunić,

Komandant, potpukovnik
Mil. Pavlović

---

[19] Detaljnije o tome vidi dok. br. 65, 94, 95, 96 i 106; Arhiv VII, reg. br. 1/20—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13. februara 1945.

[20] O ukupnim gubicima Nijemaca, ustaša i domobrana u toj borbi vidi dok. br. 95, 96, 97 i 98.

BR. 37

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 36. DIVIZIJE OD 15. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB
XXXVI. NOU DIVIZIJE
K. Pov. Br. 44
15. II 1945 u __ čas.

ŠTABU XII KORPUSA

Dostavlja se izvod iz operacijskog dnevnika u vremenu od 1. do 15. ov. m., pregledi brojnog stanja i naoružanja po obrascu[2] br. 1, 2, 3 i 4 i šema rasporeda naših jedinica na dan 15. ov. m.

U ovom periodu naše jedinice su vodile vrlo žestoke borbe. U vremenu kada nisu vodile borbu po 3 bataljona su držale položaje a po 2 utvrđivali odbrambene linije.

U borbama ovoga perioda se ispoljilo nedovoljno snalaženje naših vojnih rukovodioca, počev od brigadnih pa do četnih. U borbi 2. februara Štab V brigade je dozvolio da 2 bataljona uglavnom ponesu teret borbe. Isti se slučaj dešava u borbi 8. ov. m. od Štaba naše III Brigade a 9. ov. m. od Štaba naše VI brigade. U manevru sa rezervama takođe se kod naših štabova brigada ispoljile krupne greške. Sve rezerve su ubacivane u samom početku borbe iako je neprijatelj napadao u više pravaca, tako da u najpotrebnijim momentima njih nije bilo. Još jedan krupan nedostatak je što su naše jedinice nedovoljnom kontrolom rukovodioca izgubile prilično velik broj oružja. Većom pažnjom od rukovodioca naših jedinica je mogao biti manji broj i ljudstva izbačenog iz stroja. Baterije protivkolskih topova su naši štabovi brigada vrlo slabo iskoristili u borbi 9. ov. m.

Sadejstvo jedinica nije došlo do punog izražaja.

Ma koliko god su se ispoljili nedostatci naših vojnih rukovodilaca osetila se upornost za izvršenje zadatka.

---

[1] Original (pisan na mašini, ćirilicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—3, k. 590.

[2] Redakcija nije pronašla obrasce br. 1, 2 i 3, kao ni navedenu šemu.

Služba veze je zadovoljila, sem kod VI brigada za vreme borbe 9. ov. m. Uzrok je nedovoljno zauzimanje rukovodioca.

Obaveštajna služba je na vreme dostavljala podatke o neprijatelju i njegovoj nameri. Moral boraca je bio na punoj visini.

Sanitet je u potpunosti zadovoljio.

Rad na političkom polju, pošto su jedinice bile ili na položaju ili se utvrđivale, se prilično malo upražnjavao

Svakodnevno borcima su čitane vesti. Svi borci su upoznati sa situacijom na našem sektoru i sa zadatkom naše divizije.

Na kulturno-prosvetnom polju se takođe zbog istih razloga nije mnogo radilo. Diviziska umetnička ekipa i sve brigadne, kao i neke bataljonske priredile su oko 10 priredbi za vojsku i narod.

Sa narodom se nije radilo, sem što su mu doturivane vesti i pojedini dnevni listovi.

Na našem sektoru u Slavoniji je narod uglavnom naš, ali je bilo i indiferentnog i neprijateljski raspoloženog.

Pitanje obuće i odeće u našim jedinicama nije u potpunosti rešeno, tako da mi imamo još do 20% drugova sa slabom odećom i obućom a oko 130 drugova imamo potpuno bosih.

Ishrana je zadovoljila kako kvantitetom tako i kvalitetom. Jedini nedostatak je oskudica u soli.

Zbog stambenih prilika u kojima se nalaze naše jedinice u Slavoniji a i u kojima se nalaze na ovom sektoru higijena je vrlo slaba.

Sa municijom naša jedinica stoji vrlo slabo a naročito sa artiljerijskom.

Protivavionskom divizionu nedostaje 20 pari konja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar	Načelnik major,	Komandant
potpukovnik,	**Hribar**[3]	pukovnik,
Bogdan A. Vujošević		**Dušan Vukasović**

M. P.

[3] Artur

ŠTAB
XXXVI NOU DIVIZIJE
O. Br. 44
Dana 15. februara 1945.

Izvod iz operaciskog
dnevnika u vremenu
od 1. do 15. II. 45.

ŠTABU XII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I

Zadatak:

Po svaku cenu održati liniju Nasip između Šašnatog Polja — Starog Gradca — šuma istočno od sela Pitomače — krst na cesti Pitomača — Stari Gradac — k. 123 — Sveta Jelena — Glożige — k. 151 — k. 193 — k. 262.

Situacija:

Neprijatelj od 28. I ispoljava velike aktivnosti na sektoru Daruvara. Na sektoru Garešnice, Velike Pisanice, Pavlovca, Bedeničke vrši koncentraciju.[4]

Na našem sektoru je svakodnevno aktivna neprijateljska artiljerija i izviđačka delatnost odeljenjima od po 100—200 vojnika. Neprijatelj vrši jedan ispad sa snagama od 500—600 vojnika.

Naše jedinice su utvrđene u prvom borbenom redu a takođe su pripremile dva reda prihvatnih položaja i prate neprijateljske koncentracije.

1. februar

III Brigada sa svoja 3 bataljona i jednim bataljonom VI Brigade koji je bio pod komandom štaba III brigade drži liniju od Svete Jelene preko Konačine — Glożige — k. 151 do k. 262. Jedan rezervni bataljon se nalazi u selu V. Črešnjevica a jedan sa štabom brigade i svim pristapskim jedinicama u selu Turnašica.

V Brigada sa 3 bataljona drži liniju zapadnu ivicu šume istočno od Otrovanca — krst na cesti — Pitomača — Stari

[4] Pripremajući se za opšti napad na virovitički mostobran, zapadno i jugozapadno od Virovitice prikupljali su se dijelovi njemačkog 1. kozačkog konjičkog korpusa, 1. i 5. ustaško-domobranske divizije i 1 puk PTZ (opširnije o tome vidi dok. br. 5, 12, 29, 39 i 72).

Gradac — Sveta Jelena. 2 bataljona sa štabom brigade i svim prištapskim jedinicama nalaze se u selu Stari Gradac.

VI Brigada sa 2 bataljona drži nasip između Šašnatog Polja i Starog Gradca i liniju od nasipa do zapadne ivice šume ispred s. Pitomače. 2 bataljona sa štabom brigade i ostalim prištapskim jedinicama se nalaze u selu Stari Gradac.

Artiljeriska brigada sa divizionom bacača 120 mm. i divizionom pukovskih topova 76 mm. je na položaju između Đolte i Svete Jelene. Jedna baterija bacača 120 mm. je na položaju jugoistočno od Gložiga. 2 baterije protivkolskog diviziona 45 mm. su na položaju od krsta na cesti Pitomača — Stari Gradac do k. 123. Jedna baterija je na Konačinama.

Teški divizion sa baterijom Zis topova 76 mm. je na položaju zapadno od sela Lozana, a sa baterijom haubica na položaju zapadno od Barča.

Protivavionski divizion je na položaju oko Barča.

U dva maha neprijateljska artiljerija je tukla cestu Pitomača — Stari Gradac i položaj naše V brigade oko pomenute ceste.[5] Tom prilikom je lakše ranjen komandant IV bataljona V brigade. Oba puta je naša artiljerija odgovarajući na neprijateljsku vatru ućutkala neprijateljske topove. Pogodci naše artiljerije su bili dobri.

Istoga dana 2 neprijateljska izviđačka aviona su mitraljirala II bataljon V brigade u selu Stari Gradac, za vreme smotre. Tom prilikom je poginuo jedan drug a 10 [je] ranjenih.

Na ostalim sektorima je bilo obostrano pripucavanje iz automatskih oruđa.

U toku noći naše su patrole dolazile do samih neprijateljskih položaja i ulazile u selo Pitomaču.

2. februar

Raspored naših jedinica je kao i prethodnog dana. Štab divizije sa prištapskim jedinicama se kao i prethodnog dana nalazio u Špišić Bukovici a Medikosanitarni bataljon i diviziska intendantura u Virovitici.

Oko 08.00 časova posle jake artileriske i minobacačke vatre neprijatelj vrši ispad iz sela Pitomače sa snagama od 500—600 vojnika na sektoru šume istočno od Pitomače i ceste Pitomača — Stari Gradac, nastupajući u 3 kolone. Posle borbe od jednog časa naše pretstraže su se povukle na prvu odbrambenu liniju. Neprijatelj vrši vrlo snažan pritisak na našu prvu odbrambenu liniju, ali posle borbe koja je trajala ne-

[5] Vidi dok. br. 86.

puna 2 časa je prisiljen na povlačenje. Neprijateljska artilerija je štitila povlačenje pešadije tako da nam je onemogućila gonjenje iste.

Za sve vreme ove borbe naša artilerija je vrlo dobro sadejstvovala sa pešadijom.

U toku ove borbe smo imali 12 poginulih i 63 ranjenih drugova i drugarica.

Neprijatelj je imao 85 mrtvih i 245 ranjenih.

Gubitaka u oružju nismo imali.

Sadejstvo jedinica je bilo vrlo dobro.

Veza i sanitet su zadovoljili.

U toku noći su posle artileriske pripreme III, V i VI brigada sa po 4 voda vršile demonstrativan napad, radi uznemiravanja neprijatelja, na s. Otrovanec i Pitomaču.[6] Jedan drug je lakše ranjen.

3. februar

Raspored svih naših jedinica je kao i prethodnog dana. Na celom sektoru sem slabije artileriske i izviđačke delatnosti, drugih događaja nema. Žrtava takođe nije bilo.

4. februar

Sve naše jedinice su po ranijem rasporedu.

Neprijatelj, koji je ranijih dana držao uglavnom sredinu sela Pitomače, vrši manju koncentraciju u istočnom delu sela i utvrđuje se na samoj istočnoj ivici sela. Naši protivkovski topovi i bacači 82 mm. ga onemogućavaju, tako da se je uspeo utvrditi tek u toku noći.

Na ostalim sektorima je neprijatelj pokazao nešto življu izviđačku delatnost nego prethodnog dana. Artileriska delatnost je takođe bila nešto življa.

Naša artiljerija je odgovorila neprijateljskim topovima.

Žrtava nismo imali.

5. februar

Naše jedinice su na istim položajima po istom rasporedu.

Primećuje se kretanje neprijatelja od Garešnice i Končanice prema severu.

Sem slabijeg artileriskog dvoboja i patrolnog pripucavanja važnijih događaja nije bilo.

---

[6] Detaljnije o rezultatima tih napada vidi dok. br. 89.

Situacija:

Neprijatelj povlačeći se sa istoka u jačini 5 nemačkih divizija sa preko 50 tenkova nastupa komunikacijom Našice — Podravska Slatina.[7] Na sektoru XII divizije takođe vrši snažan pritisak,[8] [kao i] na sektoru Senkovac — Noskovci na jedinice 51 divizije od pravca Čađavice.[9] Na sektoru Pitomače i Otrovaneca vrši smenu jedinica i dovlači pojačanje.

6. februar

Naše jedinice su na istom položaju.

Osećajući neprijateljsku nameru naše jedinice su minirale sve puteve i podesnije prilaze ispred naših položaja.

Obostrana artileriska delatnost je bila prilično živa, a takođe je bilo i pripucavanja iz automatskih oruđa.

U toku toga dana imali smo jednog lakše ranjeno druga.

7. februar

Položaj i raspored naših jedinica je isti.

Neprijatelj je u jačini 150 vojnika preko Turskih Grobova napao na bataljon naše VI brigade, koji je bio pod komandom štaba III. brigade. Posle kraće borbe neprijatelj je odbijen i proteran preko Turskih Grobova u selo Ribnjačku.

Tom prilikom smo imali 2 mrtva druga.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 14 ranjenih.

8. februar

Položaj i raspored naših jedinica je nepromenjen.

U 08.30 časova posle jake artiljeriske vatre, neprijatelj u jačini 2.500 vojnika istovremeno vrši napad na jedinice naše

---

[7] O sastavu i jačini tih njemačkih snaga vidi dok. br. 12.

[8] Osječka i Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« 12. NOU divizije zatvarale su pravac Feričanci — Orahovica — Čačinci — Mikleuš — Podravska Slatina. Sedmog februara 1945. upućena je na taj pravac i 2. brigada 16. NOU divizije (vidi dok. br. 29, 31, 38, 39 i 72).

[9] Jedinice 51. NOU divizije organizovale su odbranu na liniji: r. Drava — Gornje Predrijevo — Senkovac — Donje Bazje — Đurin Lug — Milanovac — Breštanovci — Rastovac — Donje Predrijevo (vidi dok. br. 38; Arhiv VII, reg. br. 12—3, k. 590: izvještaj Štaba 51. divizije o borbama od 6. do 9. februara upućen Štabu 12. korpusa NOVJ 12. februara 1945).

III brigade u 3 pravca (Kozarevac — k. 151, Kozarevac — k. 193, Ribnjačka — Turski Grobovi — Siječica)

Posle bezuspešnog napada, koji je trajao više od jednog sata, nerpijatelj koncentriše snažan napad na naše levo krilo preko jedinica X korpusa, tako da je uspeo izbiti na Siječicu i ugroziti naše levo krilo.[10] Po izbijanju neprijatelja na Siječicu naše jedinice su se morale povući na kose zapadno od sela Sedlarice — Otrovanski brijeg — Veliko brdo — k. 235, gde su uspele zadržati neprijatelja.

U 18.00 časova neprijatelj u jačini 7—800 vojnika pokušava bočnim napadom od pravca Siječice ugroziti naše levo krilo. Ali su ga naše snage uspele odbaciti na Siječicu, usled čega je neprijatelj prestao sa napadom.

Istoga dana neprijatelj je od pravca Šašnatog Polja u jačini jedne satnije ustaša napao na desno krilo naše VI. brigade, ali je posle kraće borbe odbačen i protjeran iz Šašnatog Polja.

Na ostalim sektorima neprijatelj nije bio aktivan.

U ovoj borbi je sadejstvovala dobro naša artilerija, a naročito se istakla prva baterija diviziona bacača 120 mm, svojom aktivnošću i preciznim gađanjem.

III

Zadatak:

Po svaku cenu održati uži mostobran na desnoj obali reke Drave, dok se ne prebace sve jedinice našeg korpusa,[11] a po mogućnosti ga uopšte održati.

Situacija:

Neprijatelj jakim snagama pešadije i sa oko 40 tenkova prodire u Suhopolje i Viroviticu.[12]

Jedinice našeg korpusa se povlače preko reke Drave.

---

[10] U rejonu Siječice organizovale su odbranu jedinice 32. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 57).

[11] Detaljnije o zadacima 36. NOU divizije na obezbjeđenju prelaza 12. korpusa NOVJ na lijevu obalu Drave vidi dok. br. 15, 17, 31, 38 i 39.

[12] O ulasku neprijateljevih jedinica u Viroviticu vidi dok. br. 29, 38, 39, 72 i 80.

9. februar

U toku noći naše jedinice su se povukle sa ranijih položaja i zaposele liniju Lanka[13] — Žlebina — Lukački Budrovac — k. 106 — k. 110 — Netača — r. Drava.

III Brigada sa 3 bataljona od Lanke do Žlebine, VI Brigada sa 4 bataljona od Žlebina do k. 106, V Brigada od k. 106 do Drave.

Svi delovi artilerije kao i sve komore u toku dana su se prebacile preko reke Drave.

Artilerija je zaposela položaje uz obalu Drave oko Barča.

Divizijska intendantura i sve birgadne komore su se smestile u s. Drava Palfalva.

Oko 14 časova neprijatelj napada na naše položaje od pravca Rušana prema Majkovcu sa 4 tenka i 250 pešaka, sa 7 tenkova i oko 400 pešaka iz pravca Rušanj — Žlebine, sa 5 tenkova i 250 pešaka od pravca Virovitice prema Gornjim Bazjama.

Ovaj napad je neprijatelj vršio vrlo smelo i uspeo je u 17.00 časova ovladati Dijelkom,[14] dok je na ostalim sektorima zadržan. Kada je neprijatelj ovladao Dijelkom bili smo primorani povući jedinice na liniju Crni Zatonj — Ada — k. 107 — železnička pruga Virovitica — Barč.

U 18.00 časova, pošto smo 2 bataljona VI brigade pojačali bataljonom V brigade, uspeli smo zadržati neprijatelja u Dijelki. Posle zadržavanja neprijatelja u Dijelki, neprijatelj je prestao sa napadom. Naše jedinice su ostale na posednutim položajima sve do 21.30 časova, kada su se počele postepeno povlačiti i prebacivati preko mosta, pošto su se prebacile sve komore našega korpusa. Povlačenje je bilo organizovano i neprijatelj nije osetio. Sve snage su se prebacile do 01.00 časova 10. ov. m. sem čete koja je ostala na desnoj obali radi obezbeđenja inžinjeriskog bataljona III Armije, koji je rasklapao most i povukao se u 04.30 časova.

U toku borbe 8. i 9. ov. m. naši gubitci iznose:

a) u ljudstvu: 50 poginulih drugova i drugarica
139 ranjenih drugova i drugarica
60 nestalih drugova i drugarica

---

[13] Na karti 1:100.000: Lanka Leševo.
[14] Vidi dok. br. 95.

b) u oružju:
1 ruski mitraljez Maksim
11 ruskih puškomitraljeza
38 ruskih pikavaca
3 ruske protivtenkovske puške
12 ruskih pušaka ABT
1 ruski bacač 50 mm.
1 puškomitraljez ZB
2 engleska pikavca
45 pušaka Mauzer
13 italijanskih pušaka
4 engleske puške

neprijateljski gubitci:

a) u ljudstvu: oko 400 mrtvih
oko 600 ranjenih

u materijalu: 3 tenka uništena
2 tenka oštećena

Od izgubljenog oružja najveći deo je ili u borbi uništen ili odnet u sanitet sa ranjenicima ili sa nestalim borcima, koji se sem vrlo malog broja nalaze u jedinicama drugih naših divizija, a koji se svakog dana vraćaju u jedinicu.

IV

Zadatak:

Po svaku cenu sprečiti neprijateljsko eventualno forsiranje reke Drave.

Situacija

Neprijatelj je uspeo likvidirati mostobran kod Virovitice. Sve naše snage su se povukle preko reke Drave.[15]

10. februar

Po izvršenom prebacivanju naše jedinice su zaposele levu obalu reke Drave od k. 109 na Dravi do Drava-Tamaši.

---

[15] Prema depeši Štaba 3. armije NOVJ, upućenoj štabovima 6, 10. i 12. korpusa 10. februara 1945, prebacivanje jedinica izvršeno je prema planu i u potpunom redu. Sa jedinicama 12. korpusa NOVJ prešle su i Osječka brigada, komora i bolnica 12. NOU divizije, Auto-četa 10. korpusa NOVJ i još neki dijelovi (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 205).

VI Brigada od k. 109 do sektora Barča.
V Brigada sektor Barč.
III Brigada od sektora Barča do Drava-Tamaši.
Svi delovi artilerije na sektoru Barča.

U nekoliko mahova se neprijateljski izviđački avion nadletao iznad Barča, gde su ga gađali naši topovi protivavionskog diviziona.

U toku dana sve naše jedinice sem 2 bataljona V, 2 bataljona III i protivkolskog diviziona artileriske brigade izvršile su pokret i smestile se:

III Brigada u S. Daranj
V Brigada u S. Kalmanča
VI Brigada u S. Sulok
Artileriska brigada i samostalni divizioni u S. Daranj.
Diviziska intendantura i MSB u selo Kašteljoš Dombo.
Štab divizije sa prištapskim jedinicama u s. Daranj.

U toku dana neprijatelj se nije pojavljivao u blizini obale reke Drave.

11. februar

Bataljon V brigade koji je bio zapadno od mosta Barča i protivkolski divizion artileriske brigade, smenjeni su od jedinica VIII Bugarske divizije.

Ostale naše jedinice su na istom mestu sa istim rasporedom kao i prethodnog dana.

Neprijatelj je pokušao utvrđivati se na desnoj obali reke Drave zapadno od mosta kod Barča ali mu naši bataljoni nisu dozvolili.

12. februar

Bataljon V brigade koji je držao zaposednutu levu obalu reke Drave na sektoru Barča istočno od mosta smenjen je od jedinica XI Bugarske divizije.

Još u toku noći jedinice naše divizije izvršile su pokret i smestile se:

III Brigada u s. Pokloši,
V Brigada ostala je u selu Kalmanča,
VI Brigada na pustaru Cegled i pustaru Puvari,
Artileriska brigada u kući na putu Merenje — Kalmanča, severoistočno od s. Merenja.
Protivavionski i teški divizion na pustaru Gombkete.
Diviziska intendantura na pustaru Lajošhazi.

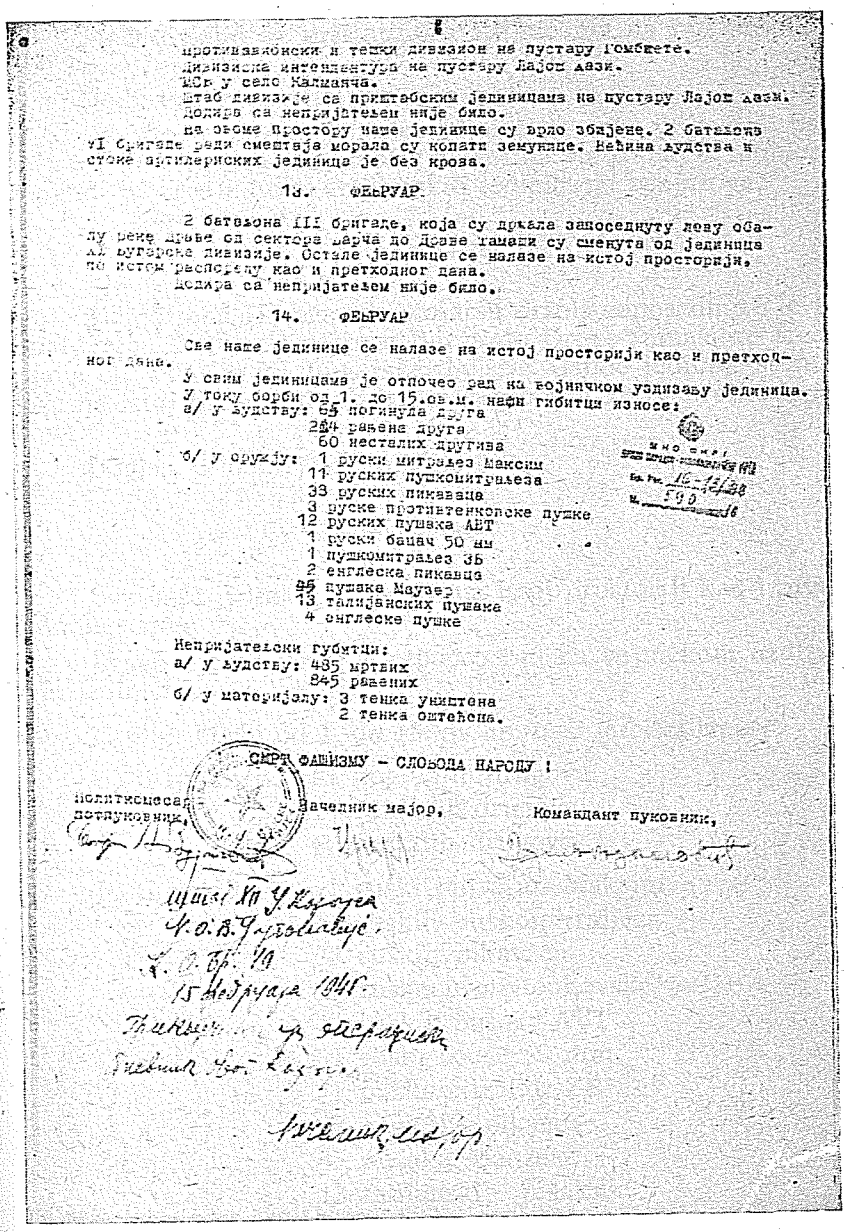

противавионски и тешки дивизион на пустару Гомбете.
Дивизиска интендантура на пустару Лајош Хази.
МСЊ у село Калмаича.
Штаб дивизије са приштабским јединицама на пустару Лајош Хази.
Додира са непријатељем није било.
На овоме простору наше јединице су врло збијене. 2 батаљона VI бригаде ради смештаја морала су копати земунице. Већина људства и стоке артилериских јединица је без крова.

13. ФЕБРУАР

2 батаљона III бригаде, која су држала запоседнуту леву обалу реке Драве од сектора Барча до Драве Тамаши су сменута од јединица XI бугарске дивизије. Остале јединице се налазе на истој просторији, по истом распореду као и претходног дана.
Додира са непријатељем није било.

14. ФЕБРУАР

Све наше јединице се налазе на истој просторији као и претходног дана.
У свим јединицама је отпочео рад на војничком уздизању јединица.
У току борби од 1. до 15.ов.м. наши гибитци износе:
а/ у људству: 65 погинула друга
244 рањена друга
60 несталих другива
б/ у оружју: 1 руски митраљез Максим
11 руских пушкомитраљеза
33 руских пикаваца
3 руске противтенковске пушке
12 руских пушака АВТ
1 руски бацач 50 мм
1 пушкомитраљез ЗБ
2 енглеска пикавца
95 пушака Маузер
13 талијанских пушака
4 енглеске пушке

Непријатељски губитци:
а/ у људству: 485 мртвих
845 рањених
б/ у материјалу: 3 тенка уништена
2 тенка оштећена.

СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ !

Политкомесар – потпуковник, Начелник мајор, Командант пуковник,

Штаб XII У. Корпуса
Н.О.В. Југославије
К.О. Бр. 19
15 Фебруара 1945.
Тринаести у операцијама
Начелник мајор

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 37

MSB[16] u selo Kalmanča.

Štab divizije sa prištapskim jedinicama na pustaru Lajošhazi.

Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Na ovome prostoru naše jedinice su vrlo zbijene. 2 bataljona VI brigade radi smeštaja morala su kopati zemunice. Većina ljudstva i stoke artileriskih jedinica je bez krova.

13. februar

2 bataljona III brigade, koja su držala zaposednutu levu obalu reke Drave od sektora Barča do Drave-Tamaši su smenjena od jedinica XI Bugarske divizije. Ostale jedinice se nalaze na istoj prostoriji, po istom rasporedu kao i prethodnog dana.

Dodira sa neprijateljem nije bilo.

14. februar

Sve naše jedinice se nalaze na istoj prostoriji kao i prethodnog dana.

U svim jedinicama je otpočeo rad na vojničkom uzdizanju jedinica.

U toku borbi od 1. do 15. ov. m. naši gubitci iznose:

a) u ljudstvu:	65	poginulih drugova
	214	ranjenih drugova
	60	nestalih drugova
b) u oružju:	1	ruski mitraljez Maksim
	11	ruskih puškomitraljeza
	38	ruskih pikavaca
	3	ruske protivtenkovske puške
	12	ruskih pušaka AVT
	1	ruski bacač 50 mm
	1	puškomitraljez ZB
	2	engleska pikavca
	45	pušaka Mauzer
	13	talijanskih pušaka
	4	engleske puške

[16] Mediko-sanitarni bataljon

Neprijateljski gubitci:

a) u ljudstvu: 485 mrtvih
845 ranjenih

b) u materijalu: 3 tenka uništena
2 tenka oštećena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar potpukovnik, **Bogdan Vujošević**	Načelnik major, **Hribar**[17]	Komandant pukovnik, **Dušan Vukasović**

M. P.

ŠTAB XII U. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
K.O. Br. 19
15 februara 1945

Priključiti uz operaciski dnevnik ovog Korpusa

Načelnik, major

[17] Artur

BR. 38

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA ŠTABA 51. DIVIZIJE OD 15. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. KORPUSA NOV O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB
51. N.O.U. DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj 163
Dana 15 II. 1945.

ŠTABU XII. UDARNOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

U prilogu podnosi se izvod operacijskog dnevnika štaba ove divizije sa skicom rasporeda,[2] brojnim stanjem i zaključkom.

S molbom na uviđaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik štaba
kapetan
Rud.[3] Akrap

[4]ŠTAB XII KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
K.O. Br. 19
15 februara 1945.

Priključiti uz oper.
dnevnik ovog Korpusa

Načelnik, major

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—3, k. 590. U originalu operacijskog dnevnika postoji rubrika »Primjedba«, ali je redakcija nju izostavila jer u toj rubrici nije ništa ubeleženo.

[2] Redakcija nije pronašla tu skicu.

[3] Rudolf

[4] Naknadno dopisano mastilom.

IZVOD

iz operacijskog dnevnika 51. NOU Divizije za razdoblje od 1. II do 15. II 1945. god.

Datum vreme mesto	SADRŽAJ
1., 2., 3., 4. i 5. II. 1945. g. promenljivo	Divizija u odbrani na sektoru G. Predrijevo — Senkovac — D. Bazje — Đurin Lug — Oskoruša — Breštanovci — D. Predrijevo. Aktivnost naših izvidnica, ali bez rezultata. Položaji se uređuju za najuporniju odbranu. Predviđen je II. i III. položaj, te se isti uređuje rezervama i mesnim stanovništvom. Aktivnost neprijatelja neznatna. Povremeno dolazi do sukoba sa slabijim neprijateljskim jedinicama, koje ne prihvataju borbu. Neopreznošću posluge jednog mitraljeza XIV. brigade neprijateljska izvidnica uspeva 2. II da se neopaženo privuče oruđu, pobije posadu i zapleni mitraljez.— 3. II ustaše ponavljaju svoj pokušaj na sektoru Oskoruše, ali je isti slomljen. Naši gubitci: 5 poginulih, Neprijateljski gubitci: 2 poginula.
	SITUACIJA:
6., 7., 8. i 9. II. 1945. promenljivo.	Neprijatelj koncentriše jake snage duž cijeloga sektora, koji brani 51. NOU diviziju[5]. Već 4. II. jasno je da neprijatelj priprema ofanzivu. Prostorija na kojoj neprijatelj vrši glavna svoja grupisanja otkriva da će neprijatelj za svoj *glavni operacijski* pravac uzeti u u obzir pravac: Đurđevac — Feričanci — Orahovica — P. Slatina, dok za pomoćni operacijski pravac može se uzeti pravac Čađavica — Vranješevac — Slatina.

[5] Riječ je o njemačkim jedinicama koje su angažovane u borbama za virovitički mostobran od 6. do 9. februara 1945 (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

ZADATAK:

51. NOU Divizije bio je uporno braniti sektor Drava — Predrijevo — Senkovac — D. Bazje — Đurin Lug — Milanovac — Breštanovci pst — Rastovac — G. Predrijevo zaključno.

RASPORED DIVIZIJE:

Dodijeljeni sektor štab divizije podijelio je na 3 otseka:

1. otsek od D. Predrijeva — Rastovac — Breštanovci pst — Milanovac — Oskoruša — Đurin Lug brani *XIV. brigada.*

2. otsek Đurin Lug (isklj.) — Adolfovo Selo — gornji tok r. Čađavice do kote 105 zaključno brani *VII. brigada.*

3. otsek od kote 105 (isklj.) — Senkovac — Vranješevac — Predrijevo — Drava brani *XII. brigada.*

Za odbranu svog levog krila ova brigada pojačana je IV. bataljonom iz VIII. brigade.

Divizisku rezervu obrazovala je VIII. brigada, razmeštena na prostoru G. Bukovica — Brezik — Dobrović.

Odbranu divizije pomagala je *artilerijska brigada* postavljena u dvije grupe i to: jedna jača grupa na prostoru Dobrović — Miljevci, potpomažući odbranu VII., a naročito XIV. brigade i druga slabija grupa na prostoru Medinaca radi pomaganja XII. brigade.

Desno od 51. divizije nalazila se je XII. divizija sa svoje dvije brigade (Osječka i Češka).[6]

TOK OPERACIJA:

Uprkos činjenici da je naša izviđačka i obaveštajna služba potpuno zakazala neprijatelj nije postigao iznenađenje. Predviđanja ovoga štaba potvrdili su i iskazi trojice zarobljenih nepr. vojnika. 6. II. u 6,30 sati neprijatelj otpočinje ofanzivu sa prostora Đurđenovca

[6] Vidi dok. br. 37, objašnjenje br. 8.

pravcem Feričanci — Orahovica — Čačinci, proširujući postepeno svoje operacije prema sjeveru do Obradovaca. Dakle glavni udar usledio je na sastavku reona 51. i XII. divizije — vrlo osetljivom pravcu, i za naše snage najnepodesnijem.

Već u 9 časova štab XII. divizije obaveštava ovaj štab da je neprijatelj napadajući znatno nadmoćnijim snagama[7] zauzeo Feričance, da prilazi Zdencima i Dolcima, te da se je divizija povukla na drugi položaj: Plavšićevo brdo — Velika Reka. Štab vrši pripreme za napuštanje Orahovice.

Do ovoga časa neprijatelj ne ispoljava namjere direktnog napada na sektor 51. divizije. Tek oko 9,30 časova neprijatelj upućuje jednu jaču izvidnicu nasuprot Ciganuši. Bataljon XIV. brigade dočekuje i glatko odbija neprijatelja zarobivši pri tome 3 nepr. vojnika.

Situacija na sektoru XII. divizije naglo se mijenja. Osjeća se da neće dugo izdržati na svome II. položaju. Pri ovakovom stanju ovaj štab pojačava desno krilo, koje potiskivanjem XII. divizije biva neposredno ugroženo.

Iz divizijske rezerve upućen je na d.[esno] krilo prema Obradovcima jedan bataljon, dok je zaštita *boka* div.[izijskog] rasporeda izvršena pomeranjem još jednog bataljona na prostor Brezovljani.

U momentu pristizanja ovih pojačanja (10.15 časova) neprijatelju uspijeva da probije odbranu naše XII. divizije i na II. položaju i da uđe u Orahovicu. U isto vrijeme opaženi su pokreti nepr. jačih snaga u pravcu Kokočaka i Humljana. Neposredni pritisak na otsek XIV. brigade vrlo je slab, dok na otsecima ostalih brigada ove divizije nikakav.

Pod utiskom razvoja događaja na sektoru XII. divizije ovaj štab izdaje zapovest

[7] Odnosi se na njemačku 297. pješadijsku diviziju (vidi dok. br. 12, 29, 80, 100 i 101; Arhiv VII, reg. br. 1—6, k. 881/A: istorijat 12. NOU divizije).

štabu XIV. brigade da se na cijelom svom frontu povuče na II. položaj: Voćin p.[otok], zadržavajući slabije snage na Vojlovica kanalu. Divizijska rezerva postavlja se na prostoru Bukovice, dok art. grupa za neposredno potpomaganje 1. i 2. otseka prelazi takođe na ovaj prostor. XII. divizija napušta Čačince.[8]

Tokom 6./7. položaji se konsoliduju na novoj liniji.

U rane jutarnje sate neprijatelj 7. II. preduzima žestok napad na položaje oko mosta na Voćin potoku i uspeva mu da u ponovljenim naletima probije naše odbrane na ovom dijelu i upadne u Mikleuš.[9]

Štab divizije interveniše upućujući dva bataljona iz opšte rezerve u protivnapad. Protivnapad delomično uspeva, ali u trenutku kada je isti izvođen došlo je obaveštenje da neprijatelj sa pravca Četekovca i Sadova ugrožava bok i pozadinu diviziskog rasporeda. Radi toga daljnje izvođenje protivnapada obustavljeno je i odmah izdata zapovest da se VIII. brigada postavi na liniju: Ključevac — Bukovica — Topoljak, a XIV. brigada na liniju Topoljak — G. Viljevo — r. Čađavica — kota 105. VII. brigada određena je u rezervu na prostor Bakić — Grabić.

Poravnavši tako svoj front na cijeloj njegovoj dužini, neprijatelj 7. u 16 časova otpočinje napad na otsek naše XII. brigade sa pravca Vranješevac. Napad je potpomognut tenkovima te u kratkom vremenu neprijatelj uspeva da probije naše odbrane i na ovom sektoru. U isto vreme napada s. Bukovicu, te u sumrak istoga dana istu zauzima.

Pred očigledno brojno nadmoćnim neprijateljem, koji ne štedeći svoje snage izvodi juriš za jurišem štab divizije izdaje zapovest da se jedinice tokom noći 7./8. povuku na liniju Kapinci — Ciganka — P. Slatina.

[8] i [9] O ulasku neprijateljskih jedinica u Čačince i Mikleuš vidi dok. br. 31 i 92.

U toku noći neprijatelj ne vrši naročiti pritisak te se jedinice sređuju i organizuju nove položaje.

Štab divizije napušta predveče P. Slatinu i odlazi u Sladojevce.

8. II. već u samo svanuće neprijatelj napada na cijelom frontu. Posle kratkog otpora VIII. brigada napušta Podravsku Slatinu[10] i postavlja se na liniji Sladojevci — Livadak. XII. brigada zauzima novi položaj na G. Miholjcu i kanalu. VII. brigada drži Kapince i vezuje se jednim bataljonom XIV. brigade za XII. brigadu. XIV. brigada u rezervi na liniji Španat — Novaki.

Oko 7 časova štab divizije preselio se je u Cabunu. Jedan sat kasnije neprijatelj je napao žestoko na cijelom frontu potpomognut brojnim tenkovima.

Bataljoni 1. borbene linije iz VIII. brigade pokolebali su se, te je iste zahvatila panika, koja je brzo prenešena i na II. borbeni red ove brigade. Brzom intervencijom rukovodstva i članova ovoga štaba nestaje panike i jedinice se vraćaju na svoja mjesta. Front je ponovo pravilno obrazovan i Cabuna ostaje u našim rukama. Duž cijeloga divizijskog sektora borbe su neobično žestoke u kojima neprijatelj trpi neobično velike gubitke.

Pred sam mrak napuštena je Cabuna i obrazovan front na liniji Trešnovo polje — Višnjička linija — Žiroslavlje — zap. od Novaki — pošto je Vaška pod borbom napuštena.

Štab divizije u Suhopolju, koje napušta 9. II. u 6. časova i odlazi u Gradinu.

Izdaje se direktiva svima jedinicama da se tempo otstupanja ubrza i da se isto izvodi sa zaštitom, koja će ipak neprijatelja kočiti u naglom napredovanju.

Pod pritiskom teških gubitaka neprijatelj tokom 9. II. ne vrši naročito jak pritisak,

[10] O borbama za Podravsku Slatinu vidi dok. br. 29, 39, 72 i 93.

već napreduje vrlo oprezno, ispitujući slaba mjesta našeg rasporeda.

Otstupanje se nastavlja po planu pravcem G. Bazje — Terezino Polje. Oko podne štab divizije premjestio se je u G. Bazje, odakle je pratio razvoj povlačenja, te se oko 15 časova premješta na sam most na Dravi, radi regulisanja prelaska poslednjih dijelova divizije.

9. II. do mraka jedinice i ostali dijelovi 51. NOU divizije bili su prebačeni kod Barča na levu obalu r. Drave.[11]

Intendantura, bolnice i ostali neborački dijelovi su evakuisani u pozadinu i prebačeni preko r. Drave.

10., 11., 12., 13., 14. i 15. II. 1945. Promenljivo.

Po uspešno izvršenom prelazu preko mosta divizija se razmešta na teritoriji Kiš [Dobsa] — Nađ Dobsa — Arkuš — Merenje.

Jedinice se sređuju i otpočinju sa obukom.

ZAKLJUČAK:

1. — **Vlastiti gubitci:** poginulih 106
ranjenih 165
nestalih 295

Ovi podatci uzeti su iz prvih izveštaja. Pošto znatan broj nestalih boraca postepeno pridolazi, to će se ovaj broj smanjiti, o čemu ćemo podneti naknadno izvešće.[12] Ovo važi i za gubitke u **stoci**, čiji broj iznosi 66 konja.

2.— **Gubitci u oružju i materijalu:**

pušaka	148
puškomitraljeza	42
Snajper pušaka	1
protivkolskih pušaka	5

[11] Prebacivanje jedinica 51. NOU divizije obezbjeđivala je 36. NOU divizija (vidi dok. br. 37 i 39).

[12] Štab 51. divizije dostavio je Štabu 12. korpusa NOVJ 28. februara 1945. izvještaj o gubicima u februaru, i oni su istovjetni sa podacima koji su ovdje navedeni (vidi Arhiv VII, reg. br. 25—5, k. 1396).

pikavaca	54	
Automatskih pušaka	35	
mitraljeza	4	
pištolja	16	
teških bacača	1	
topova 45 mm	4	
topova 76 mm	4	
kola	20	
Amova	7	
sedala	10	
nosila	2	
telefona	4	
kabla	146	km.
kalemova	13	
motalica	1	

Ovi podatci također nisu u potpunosti vjerodostojni. Tačnost istih moći će se utvrditi tek kada se prikupi nestalo ljudstvo (a što je sada u toku) i kada određena komisija za konstataciju gubitaka podnese svoj izveštaj, a što će biti u najkraćem roku.

3.— **Neprijateljski gubitci:**

Prema neproverenim podatcima iznose oko 2686 izbačenih iz stroja.

4.— **Neprijatelju nanete štete:**

1 haubica kal. 105 mm uništena,
3 tenka onesposobljena,
3 podoficira zarobljena.

Na komunikaciji Bukovica — Podravska Slatina — Suhopolje većina mostova porušeno.

5.— **Broj pridošlih:**

415 boraca dodeljeno je ovoj diviziji iz Dopunskog bataljona.

6.— **Stanje discipline i borbenog duha:**

Stanje discipline je na visini. Što se tiče borbene discipline ne može se reći da je ista uvijek bila kod naših jedinica zastupljena. Ovo naročito važi za momente u kojima je nastupila kriza, koji su bili toliko snažni da su trenutno dovodili do panike. Gubitci u oružju također su svedočanstvo da borbena disciplina nije na dostojnoj visini. U teškim momentima i povremenim krizama niže rukovodstvo teže se snalazi, dok je više rukovodstvo uvijek bilo na visini svog zadatka. Uzroci: nedovoljno iskustvo u frontalnim borbama i u borbama sa

neprijateljskim oklopljenim snagama, kao i činjenica da su jedinice u ogromnoj većini sastavljene od boraca prinudno mobilisanih, dok je broj dobrovoljava nadahnutih mržnjom prema neprijatelju veoma proređen.

Borbeni duh uoči bitke redovno je na zavidnoj visini. U toku bitke osjeti se da prodornost, žilavost ili upornost naših jedinica nisu stabilni. Ako je u pitanju borba sa neprijateljskim oklopljenim snagama duh je redovno labav. Vjerovatno da ovo proizlazi iz činjenice da borci nisu naviknuti na frontalni rat i što je manevarska sposobnost našeg nižeg rukovodstva i jedinica prilično oskudna.

7.— **Zdravstveno stanje:**

Zaraznih bolesti nije bilo. Bio je priličan broj smrzavanja, nazeba i bronhijalnih zapalenja. Fizička izdržljivost bobaraca dobra je.

8.— **Stanje odjeće i obuće:**

60% nema šinjela, 30% obučeno je u civilna odijela, 20% sa pohabanom ili drvenom obućom ili potpuno bosih.

9.— **Ishrana:** dobra.

Za vreme operacija prilično loša, budući da je intendantura prethodno upućena na levu obalu r. Drave.

10.— **Raspoloženje naroda prema NOV:**

Na našem području dobro. Na mađarskom području bezizražajno. Narod gunđa zbog zaposjedanja domova i traži intervenciju ruskih i bugarskih vojnih vlasti. Incidenata nije bilo i sva su pitanja rešena na zadovoljavajući način.

11.— **Odnos drugova i drugarica:**

Između starih pravilan. Bilo je slučajeva da u momentima krize niži rukovodioci u društvu jedne ili dveju drugarica napuste svoju dužnost. Pojedine drugarice istakle su se svojim dobrim držanjem, naročito u momentima krize. Slučajeva zaljubljivanja i odnosa, koji bi škodili moralu kod jedinica nije bilo.

12.— **Stanje oružja i municije:**

Oko 1000 nenaoružanih boraca, naročito u XIV. brigadi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
kapetan
Rud. Akrap

M. P.

brojnog stanja i naoružanja

Redni broj	Jedinica	Na licu			Oružje								
		drugova	drugarica	ukupno	pušaka	Pušaka protivkolskih	mitraljeza (pikavaca)	puškomitraljeza	teških mitraljeza	protivavionskih mitraljez.	bacača	topova	pištolja
1.	Štab 51 NOU divizije sa zaštitnicom i kuririma	244	14	258	54		124	13					33
2.	VII. U. brigada	1330	22	1352	1255	6	242	94	17		36		90
3.	VIII. U. brigada	931	55	986	677	21	253	109	21	2	34		98
4.	XII. U. brigada	1185	46	1231	709	3	261	86	11	1	37		102
5.	XIV. U. brigada	1664	12	1676	975	7	73	93	15	1	37		55
6.	Artiler. brigada	673		673	108	4	53	6			12	24	17
7.	Diviziska artiljer. i art. jedinice u sastavu peš.	838	13	851	314	2	60	13				52	20
8.	Sve jedinice i ljudstvo za vezu	418	22	440	133		48						14
9.	Inžinjerija (pioniri, mineri)	174	11	185	1		14			1			
10.	Sanitet, lekari, bolničari, bolesnici i ranjeni	372	195	567	132		17						33
11.	Intendantura, intendanti, ekonomi, kuvari, komora i u magazinu	1805	78	1883	858	26	162	20	5	2			133
12.	Sve druge jedinice i delovi i u magazinu												
	SVEGA	9634	468	10102	5216	69	1307	434	69	7	156	76	575

GLED

51. N.O.U. Divizije za 15. II. 1945.

konja			Kola			Motorna vozila					Bicikla	kuhinja		Primedba
						automobila		motorcikla						
jahaćih	teglećih	tovarnih	fijakera	dvoosovnih	jednoosovnih	putničkih	teretnih	bez prikolice	sa prikolicom	traktora		poljskih	brdskih	
13	16			8		1		1			1			
22		56	1			1	1	5			2			
21	12		5	19			1	3			2	4		
21	181		1	72		1		2				4		
15	213		2	97							1			
53	260		2	95		1		1			1			
39	345		3	99		1						1		
6	41		1	19				1			4	1		
	16		1	7										
5	136		4	66										
30	1196	24	7	548	3	1	2	1		3	9	4*		*obični kazani
225	2416	80	27	1030	3	6	4	14		3	20	14		nenaoružanih 2576

M. P.

Načelnik štaba
kapetan:
Rud. Akrap

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. ARMIJE OD 16. FEBRUARA 1945. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB III ARMIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. pov. O. Broj: 55
16. februara 1945. godine.

Pregled operacija na Virovitičkom mostobranu od 6 do 10. februara o.g.

VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE
(Za Operativno odelenje)

Dostavljamo vam pregled operacija na virovitičkom mostobranu od 6 do 10. februara 1945. godine.

1.) Pred odlučni neprijateljski napad na virovitički mostobran koncentracija novih neprijateljskih snaga primećena je već 2 i 3 februara i to: 297 nemačke divizije sa oko 50 tenkova na prostoru Našice — Đurđenovac, a »Princ Eugen« divizije u području Đakova. U području Garešnice I kozačka brigada pojačana je sa još jednim kozačkim pukom i jednim bataljonom Kamf grupe »Englbreht«.[2]

Naše snage bile su fizički dosta zamorene neprekidnim odbranbenim ili napadnim borbama.[3] Zbog slabe odjeće vojnici su bili izloženi hladnoći, naročito na otsjecima položaja gdje nije bilo naselja. Zabilježeno je dosta slučajeva smrzavanja.[4] Moral i borbeni duh je bio na visini.

Raspored naših i neprijateljskih snaga uoči napada na dan 6. II o.g. vidi se iz priložene skice.[5]

2.) 6 februara o.g. ujutro 264 i 297 nemačke divizije potpomognute jačim sastavom tenkova krenule su u napad iz

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—1/1, k. 21 A.

[2] O neprijateljevim jedinicama koje su učestvovale u borbama za virovitički mostobran kao i o pravcima njihovog nastupanja vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 12; knj. 37, dok. br. 52, 65, 69, 85, 99, 103, 125 i 129.

[4] Vidi dok. br. 6.

[5] Redakcija nije pronašla tu skicu. O rasporedu jedinica 3. armije NOVJ vidi dok. br. 29, 31, 37 i 38.

[illegible]
[illegible]
JUGOSLAVIJE

Str.pov.o.broj: 55

16 februara 1945 godine.

Pregled operacija na Virovitičkom mostobranu od 6 do 10 februara o.g.-

VRHOVNOM ŠTABU NOV i PO JUGOSLAVIJE
/Za Operativno odelenje/

Dostavljamo vam pregled operacija na virovitičkom mostobranu od 6 do 10 februara 1945 godine.

1./ Pred odlučni neprijateljski napad na virovitički mostobran koncentracija novih neprijateljskih snaga primećena je već 2 i 3 februara i to:297 nemačke divizije sa oko 50 tenkova na prostoru Našice - Djurdjenovac,a "Princ Eugen" divizije u području Djakova.U području Garešnice I kozačka brigada pojačana je sa još jednim kozačkim pukom i jednim bataljonom Kamf grupe "Engl breht".

Naše snage bile su fizički dosta zamorene neprekidnim odbranbenim ili napadnim borbama.Zbog slabe odjeće vojnici su bili izloženi hladnoći,naročito na otsjecima položaja gde nije bilo naselja.Zabilježeno je dosta slučajeva smrzavanja.Moral i borbeni duh je bio na visini.

Raspored naših i neprijateljskih snaga uoči napada na dan 6. II. o.g. vidi se iz priložene skice.

2./ 6 februara o.g. ujutro 264 i 297 nemačka divizija potpomognute jačim sastavom tenkova krenule su u napad iz prostora Našice - Djurdjenovac - s.Crnac,opštim pravcem ka Podravskoj Slatini.Istog dana do mraka neprijatelj je uspeo zauzeti s.Feričance,s.Orahovicu,s.Čačince,s.Suhomlaku i potisnuti naše južno krilo na liniju Mikleuš - Donje Bazje.

3./ 7 februara o.g. neprijatelj produžio sa upornim napadom i posle ogorčenih borbi zauzima s.Mikleuš.Zauzećem ove raskrsnice neprijatelju se pružila mogućnost obuhvatnog dejstva pravcem:s.Mikleuš - s.Čeralije - s.Voćin - s.Pivnice - s.Suhopolje.Neprijatelj to i koristi i pred mrak sa jakom kolonom potpomognutom tenkovima prodire u Voćin usprkos žestog otpora naših snaga kod s.Čeralije.

Usled ovog prodora i opšte nadmoćnosti neprijateljskih snaga na tom sektoru mostobrana,naše se jedinice noću 7/8 februara na celom frontu povlače na pripremljene odbranbene položaje na liniji:Drava - s.Kapinci - s.Sladojevci,dok su prema Voćinu ubačene dve brigade iz rezerve XII Udarnog Korpusa i XII brigada XL Divizije,sa zadatkom sprečavanja daljeg neprijateljskog prodora prema komunikaciji Suhopolje - Daruvar.

U području s.Čadjavice još nema neprijateljskog pritiska izuzev pojačane izvidjačke djelatnosti djelova "Luft wafe ziherund" divizije.

Iz Djakova u pravcu požeške kotline zapažen je toga dana pokret "Princ Eugen" divizije,a u daljoj pozadini pokret još nekih nemačkih divizija.Iz ovoga smo zaključili,da se radi o pokretu vrlo jakih neprijateljskih snaga iz oblasti Srema u zapadnom pravcu.

U toku 6 i 7 februara pojačana I kozačka brigada iz prostora V.Zdenci - s.Pavlovac - s.Hercegovac ispoljava ofanzivno dejstvo u pravcu Grubišnog Polja i Velike Barne.

Na sektoru Pitomače neprijatelj intenzivno izvidja greben Bilo-gore u pravcu Sječica - Turski grobovi.

4./ 8 februara neprijatelj produžava sa energičnim napadima na celom istočnom sektoru mostobrana.Posle borbe sa našim isturenim delovima neprijatelj ulazi u Podravsku Slatinu,a potom probija naše glavne položaje kod s.Sladojevaca i pred veče izbija na liniju s.Cabuna - s.Kapinci.Iz Voćina vrši jak pritisak u pravcu s.Pivnice.Tom prilikom dolazi do žestokih borbi na položajima kod s.Kuzme,s.Lisičine i s.Huma.Naše snage na severnom krilu povlače se na liniju:s.Čelić - s.Podravski Sokolac,nanoseći neprijatelju teške gubitke.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 39

prostora Našice — Đurđenovac — s. Crnac, opštim pravcem ka Podravskoj Slatini. Istog dana do mraka neprijatelj je uspeo zauzeti s. Feričance, s. Orahovicu, s. Čačince, s. Suhu Mlaku i potisnuti naše južno krilo na liniju Mikleuš — Donje Bazje.[6]

3.) 7. februara o.g. neprijatelj [je] produžio sa upornim napadom i posle ogorčenih borbi zauzima s. Mikleuš.[7] Zauzećem ove raskrsnice neprijatelju se pružila mogućnost obuhvatnog dejstva pravcem: s. Mikleuš — s. Ćeralije — s. Voćin — s. Pivnice — s. Suhopolje. Neprijatelj to i koristi i pred mrak sa jakom kolonom potpomognutom tenkovima prodire u Voćin usprkos žestokog otpora naših snaga kod s. Ćeralije.[8]

Usled ovog prodora i opšte nadmoćnosti neprijateljskih snaga na tom sektoru mostobrana, naše se jedinice noću 7/8. februara na celom frontu povlače na pripremljene odbrambene položaje na liniju: Drava — s. Kapinci — s. Sladojevci, dok su prema Voćinu ubačene dve brigade iz rezerve XII Udarnog Korpusa i XII brigade XII Divizije, sa zadatkom sprečavanja daljeg neprijateljskog prodora prema komunikaciji Suhopolje — Daruvar.[9]

U području s. Čađavice još nema neprijateljskog pritiska izuzev pojačane izviđačke djelatnosti dijelova »Luft wafe ziherung« divizije.[10]

Iz Đakova u pravcu požeške kotline zapažen je toga dana pokret »Princ Eugen« divizije,[11] a u daljoj pozadini pokret još nekih nemačkih divizija. Iz ovoga smo zaključili, da se radi o pokretu vrlo jakih neprijateljskih snaga iz oblasti Srema u zapadnom pravcu.

U toku 6 i 7 februara pojačana I kozačka brigada iz prostora V. Zdenci — s. Pavlovac — s. Hercegovac ispoljava ofanzivno dejstvo u pravcu Grubišnog Polja i Velike Barne.[12]

---

[6] i [7] Prema pravcima nastupanja neprijateljevih jedinica može se zaključiti da je Feričance, Orahovicu, Čačince i Mikleuš zauzela njemačka 297. pješadijska divizija, a Suhu Mlaku i Donje Bazje njemačka borbena grupa »Fišer« (vidi dok. br. 12, 29 i 31).

[8] Pravac Ćeralije — Voćin su zatvarali dijelovi 16. i 51. NOU divizije i Osječka brigada 12. NOU divizije (vidi dok. br. 31 i 38).

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 31, 38, 92, 93, 94, 95 i 96.

[10] Odnosi se na dijelove njemačke 11. poljske vazdùhoplovne divizije koji su u toj operaciji bili u sastavu borbene grupe »Fišer« (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[11] Riječ je o njemačkoj 7. SS diviziji »Princ Eugen« (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[12] i [13] O nastupanju njemačke 1. kozačke konjičke divizije i 1. i 5. ustaško-domobranske divizije na pravcima: Pakrac — Virovitica, Garešnica — Virovitica i Bjelovar — Turski grobovi — Špišić Bukovica — Virovitica vidi dok. br. 26, 37, 57, 79, 92, 93, 94, 95, 96, 97 i 98.

Na sektoru Pitomače neprijatelj intenzivno izviđa greben Bilo-gore u pravcu Siječića — Turski grobovi.[13]

4.) 8. februara neprijatelj produžava sa energičnim napadima na celom istočnom sektoru mostobrana. Posle borbe sa našim isturenim delovima neprijatelj ulazi u Podravsku Slatinu,[14] a potom probija naše glavne položaje kod s. Sladojevaca i pred veče izbija na liniju s. Cabuna — s. Kapinci.[15] Iz Voćina vrši jak pritisak u pravcu s. Pivnice. Tom prilikom dolazi do žestokih borbi na položajima kod s. Kuzme, s. Lisičine i s. Huma.[16] Naše snage na severnom krilu povlače se na liniju: s. Pčelić — s. Podravski Sokolac, nanoseći neprijatelju teške gubitke.[17]

Iz prostora Kapele Batrine I i IV Gorski zdrug nastupaju u pravcu Slavonske Požege i istog dana ulaze u Pleternicu.[18]

Po zauzeću Grubišnog Polja i Velike Barne, neprijatelj produžava s jakim pritiskom prema s. V. Peratovici i Ivanovom Selu.[19]

U prostoru Pitomače II kozačka brigada ujutro posle jake artiljerijske pripreme prešla je u napad iz Kozarevca u pravcu M. i V. Črešnjevice, a puk P.T.S. iz s. Ribničke grebenom Bilo-gore prema Turskim grobovima.

Posle nekoliko bezuspešnih napada u toku dana, neprijatelju je pred mrak uspelo zauzeti Turske grobove i Siječicu.[20] Naše snage na tom otseku fronta morale su [se] povući na liniju s. Sedlarica — Bogaz — s. Brzaja. U toku noći 8/9 neprijatelj je ponovo pokušao napredovati na tom otseku, ali je odbijen.

Ceneći situaciju ozbiljnom, naređujemo prebacivanje artiljerije, bolnice i komora na levu obalu Drave u toku noći 8/9, a potom i postpeno izvlačenje XVI i XLI Divizije XII

---

[14] Neprijatelj je ušao u Podravsku Slatinu pošto je prethodno savladao slab otpor 8. brigade 51. NOU divizije (vidi dok. br. 38 i 93).

[15] Liniju Cabuna — Kapinci zatvarale su jedinice 16. i 51. NOU divizije (vidi dok. br. 31 i 38).

[16] Liniju Kuzma — Lisičine — Hum branila je 4. brigada 12. NOU divizije i 4. brigada 16. NOU divizije (vidi dok. br. 26 i 31).

[17] Na toj liniji organizovali su odbranu dijelovi 16. i 51. NOU divizije (vidi dok. br. 31, 38 i 39).

[18] Sadejstvujući njemačkim jedinicama koje su vodile borbe za viroviti'ki mostobran, 1. i 4. gorski zdrug 7. ustaško-domobranske divizije poslije zauzimanja Požege i Pleternice nastavili su prodor u Požešku kotlinu (opširnije o tome vidi dok. br. 72, 80, 93, 94, 95, 96, 97 i 98; Erih Šmit-Rihberg: Kraj na Balkanu, str. 95—96).

[19] Opširnije o tome vidi dok. br. 72, 80, 95, 96, 97 i 98.

[20] Pravac Turski grobovi — Siječica — Špišić Bukovica zatvarale su jedinice 32. divizije 10. korpusa NOVJ i 36. divizije 12. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 31 i 57 u ovoj knjizi; Arhiv VII, reg. br. 4—2, k. 557: tabelarni pregled dejstava 32. NO divizije za februar 1945).

Udarnog Korpusa. Odlučujemo, da XXXVI divizija zadrži položaj na užem mostobranu na liniji: Drava — s. Neteča — s. G. Bazje — s. Dijelka — Drava,[21] a da VI i X korpus ostanu u Slavoniji radi dejstva na bokove i pozadinu nadirućih neprijateljskih kolona, sa osloncem na masiv Papuka i Psunja.[22] Ova naša odluka našla je potvrdu u direktivi koju smo primili od Vrhovnog Štaba.

5.) 9. februara neprijateljske snage potpomognute sa 52 tenka prelaze u opšti koncentrični napad ka Virovitici iz prostora: Pitomače, Velike Pisanice, Velike Peratovice, Voćina i Cabune. Istog dana prije podne neprijatelj, izvršivši prodor preko Suhopolja i Pivnice, ulazi u Viroviticu.[23]

U cilju sprovođenja naše odluke, XXXVI divizija iz prostora Pitomače povlači se bez borbe i istog dana po podne zauzima predviđeni uži mostobran. XVI i LI Divizija iz prostora Suhopolja — s. Gradina — Podravski Sokolac, izvlače se u pravcu Barča i prelaze na levu obalu Drave. Njihove zaštitnice vode teške i krvave borbe sa neprijateljskim tenkovima i pješadijom koja ih brzo sledi. U ovoj zaštitničkoj borbi uništena su nam 4 protuoklopna topa, dok su dva neprijateljska tenka onesposobljena.

Oko 16 sati pojavljuje se nekoliko neprijateljskih aviona nad prostorom Virovitice i Barča u cilju izviđanja i pokušaja ometanja prelaza preko reke, ali uspešnom intervencijom naše protuavionske artiljerije, njihovo dejstvo ne dolazi do izražaja.

Po padu mraka neprijatelj svojim prednjim delovima izbija na liniju našeg užeg mostobrana i to: od Suhopolja preko s. Gradine u s. Dijelku sa 4 tenka, od Virovitice sa s. G. Bazje sa 3 tenka, od kojih je jedan uništen i od s. St. Gradeca preko s. Bušetine sa 7 tenkova.

Zauzećem s. Dijelke neprijatelj je direktno ugrozio prelaz kod Barča i daljnji opstanak užeg mostobrana. Protivnapadom naših jedinica u prvoj polovini noći neprijatelj je za nešto odbijen i zadržan.[24] Kod s. Dijelke uništena 2 tenka.

---

[21] Detaljnije o prebacivanju jedinica 12. korpusa na lijevu obalu Drave vidi dok. br. 15, 17, 29, 31, 37, 38, 72 i 80.

[22] O dejstvima jedinica 6. i 10. korpusa NOVJ poslije povlačenja 12. korpusa i Štaba 3. armije NOVJ vidi dok. br. 42, 51, 52, 57, 60, 64, 66, 70, 72, 79 i 80.

[23] Prema depeši Štaba 10. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 10. februara 1945, neprijatelj je 9. februara, po padu mraka, ušao u Viroviticu (vidi dok. br. 72 i 95; Arhiv VII, reg. br. 1/15—2, k. 119/9).

[24] Dalji prodor neprijateljevih jedinica privremeno su zadržali bataljoni 5. i 6. brigade 36. NOU divizije (vidi dok. br. 37).

Zbog takvog razvoja situacije bili smo prinuđeni da u toku noći 9/10 prebacimo i XXXVI diviziju na levu obalu Drave.

U toku 9 februara neprijatelj ulazi u Slavonsku Požegu, dok je »Princ Eugen« divizija u svom pokretu ka požeškoj kotlini doprla do s. Ruševa.[25]

6.) 10. februara u zoru potpuno je završeno povlačenje i prebacivanje naših jedinica na levu obalu Drave i to uspešno i u potpunom redu. Pontonski most je raskloplјen.[26]

Neprijatelj oko 8 sati izbija na desnu obalu Drave kod Barča sa manjim dijelovima snaga i sa nekoliko tenkova, gde dolazi do obostrane vatrene djelatnosti.

Prema direktivama maršala Tolbuhina,[27] XII Udarni Korpus postavlja se sjeveroistočno od Barča na prostoriju: Daranj — Aranješ — Kalmanča — Merenje — Tot Sent Đerđ — Nemeške, radi odmora i sređivanja.[28]

Osiguranje leve obale Drave kod Barča i nizvodno primaju bugarske jedinice.

VI i X Korpus, napuštajući područje mostobrana, povlače se na prostoriju Daruvara i Pakraca radi izvršenja dobivenih zadataka.[29]

Štab Armije prelazi iz Barča u s. Ištvandi.

NEPRIJATELJSKI I NAŠI GUBITCI

a) Neprijateljski gubitci:

Izbačeno je iz stroja . . . 5.374 neprijateljskih vojnika i oficira.

Uništeno haubica k. 105 m/m . 1 kom.

[25] Poslije ovlađivanja virovitičkim mostobranom 7. SS divizija »Princ Eugen« dobila je zadatak da u sadejstvu sa 7. ustaško-domobranskom divizijom pročešlja planinu Papuk i Požešku kotlinu. Istovremeno su iz Pleternice i P'škorevaca nastupale na zapad policijske jedinice borbene grupe »Štefan«. Njihov je zadatak bio da izvuku što više hrane u čemu nisu imale znatnijeg uspjeha (opširnije o tome vidi dok. br. 95, 97, 99 i 100; Erih Šmit-Rihberg: Kraj na Balkanu, str. 95—96).

[26] Pontonski most kod Barča rasklopio je Pionirski bataljon 3. armije NOVJ pod zaštitom jedne čete 36. NOU divizije (vidi dok. br. 15, 17 i 37).

[27] Maršal SSSR Fjodor I. Tolbuhin komandant 3. ukrajinskog fronta. Redakcija nije pronašla navedenu direktivu. Prema naređenju Štaba 3. armije od 11. februara 1945. jedinice 12. korpusa NOVJ razmjestile su se na prostoriji: uključno Kalmanča — Kašteljoš Dombo — Zador — Serenj — Nađ — Ujfalu — St. Mihaljfa pst. — Đenđešmelek (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 293).

[28] Jedinice 12. korpusa NOVJ ostale su na toj prostoriji do 17. februara 1945, kada su po naređenju Štaba 3. armije NOVJ zaposjele za odbranu lijevu obalu Drave od njenog ušća u Dunav do sela Drava Palkonja (zaključno). Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 293.

[29] Opširnije o zadacima koje su jedinice 6. i 10. korpusa dobile od Štaba 3. armije vidi dok. br. 66.

Onesposobljeno tekova . . .	5	„
Uništeno tenkova	3	„
Zaplenjeno puškomitraljeza .	2	„
Zaplenjeno puščanih metaka .	2.000	„

b) Vlastiti gubitci:

Poginulo	347
Ranjeno	656
Nestalo	646

od kojih su dva bataljona iz XII Udarnog Korpusa zaostali na desnoj obali Drave i nalaze se u sastavu VI Udarnog Korpusa.

Materijalne gubitke javićemo naknadno dok se srede podaci.

OPŠTA ZAPAŽANJA

U toku vođenja ove teške i delikatne operacije, naše jedinice pokazale su visoki moral, borbeni duh i veliku izdržljivost u savlađivanju svih borbenih napora. Ima niz primera masovnog herojstva. Nigde nije došlo do panike iako su pojedini delovi bili potpuno opkoljeni, te su se morali probijati pod najtežim okolnostima.

Blagovremeno podignuti pontonski most kod Barča učinio nam je ogromne usluge. Bez njega zapali bi u tešku situaciju. Prelaz preko pontonskog mosta odvijao se brzo i uredno, što je uglavnom zasluga danonoćnog požrtvovanog i ustrajnog rada rukovodioca i vojnika našeg Inžinjerskog bataljona.

Glomazne kolske komore naših jedinica znatno su otežavale izvlačenje i prebacivanje preko reke. Civilno stanovništvo iz ugroženog područja, koje je u masama, u kolima i peške, prelazilo na levu obalu Drave, potenciralo je teškoće oko održavanja reda i brzine prebacivanja preko pontonskog mosta.

Nadmoćnost neprijatelja u ovoj operaciji nije se ogledala toliko u količini upotrebljenih snaga, koliko u angažiranju jakog tenkovskog sastava od oko 50 tenkova, među kojima je bilo i tenkova najveće tonaže. Pomoću tenkova neprijatelju je uspelo postići brze prodore i tako izmanevrirati naše odbranbene položaje i ugroziti njihov opstanak.

Neprijatelj je kvalitativno bio bolji. Naše jedinice i niži rukovodioci nemajući dovoljno iskustva i rutine u borbi sa jačim tenkovskim jedinicama, nisu se znali uvek snaći i pravilno reagirati na njihovu pojavu. Ovo naročito važi za protutenkovske jedinice.

Viši rukovodioci pravilno su cenili situaciju, donosili odluke i reagirali na neprijateljske pokrete.

U ovoj kao i ranijim operacijama, nedostatak artiljerije kao i nedovoljna količina mina za teške bacače kod VI i X Korpusa, imalo je često puta presudan uticaj na ishod borbi. Boreći se sa neprijateljem koji je raspolagao samo pred frontom X Korpusa sa 16 topova i velikim brojem teških bacača, jedinice ovih korpusa nisu bile u stanju postići vatrenu nadmoćnost ni u napadnim ni u odbranbenim borbama, što je osnovno za uspeh [u] frontalnoj borbi. Ovo je bio i razlog da smo u nekim borbama imali veliki broj izbačenih iz stroja, a da se dobiveni zadatak neki puta nije mogao izvršiti usprkos angažiranja vrlo jakih pešadijskih snaga.

Saradnja između pešadije i artiljerije još uvek ne zadovoljava u potpunosti. Pešadija ne koristi postignute rezultate artiljeriskog dejstva, dok artiljerija ne uočava momente kada bi, gde i na koji način trebala pešadija pomoći. Slabo se primenjuju koncentracije artiljerijske vatre, kao vrlo uspešno sredstvo za postizavanje vatrene nadmoćnosti i neutralisanje ili uništenje neprijatelja na presudno važnim mestima.

Kao što se iz prednjeg zapažanja vidi, težište našeg budućeg rada mora biti upravljeno u pravcu što bolje izobrazbe naših jedinica i nižih rukovodioca u vođenju frontalnog rata, kako u taktičkom pogledu, tako i u pogledu njegovog tehničkog izvođenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar.
pukovnik:

Komandant,
General-lajtnant:
Kosta Nađ

M. P.

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 16. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD PLAŠKOG[1]

ŠTAB
VIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. broj 9/1945
Dana 16. II. 1945

Operativni izvještaj o
borbama 3 brigade za dan
6 i 8. II. 1945

ŠTABU IV UDARNOG KORPUSA NOVJ

Borba je vođena u Plaščanskoj dolini. Sama dolina je uglavnom ravna, a s obe strane opkoljena je planinskim grebenima, tako da je mogućnost manevra i zaobilaženja omogućena. Inače zemljište je bilo pokriveno priličnim slojem snijega, tako da je pokret bez specijalnih sredstava za kretanje po snijegu bio znatno otežan.

Dne 6. ov. mj. u jutro krenuo je neprijatelj sa pravca Vojnovca prema Plaškom i Liscu sa jednom ustaškom bojnom i sa nešto legionera iz Erzatz bataljona.[2] Istodobno pojavio se neprijatelj jačine jednog bataljona legionera i nešto ustaša u Ličkoj Jesenici sa pravcem nadiranja prema Blatima i Plavča Dragi. Pred ovog neprijatelja upućena su dva bataljona III brigade, i to bataljoni, koji su se nalazili na krilnom rasporedu brigade. Ovi bataljoni zadržali su neprijatelja do sumraka ispred Blata.

Za vrijeme dok su bataljoni vodili borbu sa neprijateljem koji je došao sa pravca Vojnovca na liniji selo Zebići — Plaški — Staro Selo — Klašnica — pojavio se neprijatelj jačine jedne ustaške bojne u Tuku i Dragi, koji je iza Huma izbio neopaženo na Kneju, te poslije u Tuk i Dragu i okrenuo se prema bataljonima, koji su vodili borbu kod Plaškoga. Usled takve situacije naređeno je da se bataljoni što prije izvuku

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4—1, k. 828.

[2] U borbama protiv jedinica 8. NOU divizije na području Plaškog učestvovao je jedan bataljon njemačke 392. legionarske divizije i 1. i 2. bojna 17. ustaškog zdruga 13. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 92, 93 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8. februara 1945; reg. br. 6/1—1, k. 828: pregled dejstava jedinica 8. divizije u februaru 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945).

iz borbe sa fronta, te da se probiju sa pravca Klašnice preko Latas brda prema Tuku i Kneji. Nakon žešće borbe bataljoni su se probili, ali su pretrpili osjetljive gubitke. Nakon toga brigada se povukla na liniju Pištenik — Šumanjić — Tuk — Kneja. U sumrak neprijatelj sa pravca Blata probio se prema Dragi i spojio se sa neprijateljem u Plaškom.

Dne 7. II. o. g. neprijatelj se zadržao na liniji Vera — Plaški — Staro Selo — Klašnica i u toku dana nije vršio nikakvih ispada.

Raspored III brigade bio je slijedeći: Plavča Draga — Latas brdo — Lisac — Kneja.

Dne 8. II. o. g. neprijatelj je neopaženo prošao između naših predstražarskih položaja, tj. između Lisca i Latas brda preko ceste u Tuku i zaposjeo Strmicu. Pored toga krenuo je neprijatelj iz Plaškog prugom i cestom prema Dragi i tunelu.[3] Dolaskom neprijatelja na Strmicu bilo je znatno otežano povlačenje bataljona sa Latas brda. I ovaj put nakon žešće borbe prsa u prsa brigada se izvukla prema Bajićima, ali je pretrpila osjetljive gubitke u ljudstvu i materijalu.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 100 vojnika izbačenih iz stroja.

Mi smo imali 38 mrtvih, 41 ranjenog i 12 nestalih. Među poginulima nalazi se ađutant I bataljona poručnik Grba Dušan, komesar II bataljona kapetan Kosanović Ilija, Janjanin Stanko, komandir čete, komesar čete poručnik Ilić Jovan. Među ranjenim pomoćnik komesara čete potporučnik Tepšić Milić, komesar čete Lovrić Mirko, komesar čete poručnik Tarbuk Stanko. Među nestalima pomoćnik komesara čete potporučnik Dmitrović Stevo, oficir pri štabu bataljona poručnik Šimulija Miloš.

Izgubljeno je 1. t. mitraljez, 2 protukolske puške, 16 puškomitraljeza, 42 karabina, 2 šmajsera, 2 pištolja, 9 p. mitraljeskih ranaca, oko 3.000 metaka, 1 klm. kabla, 5 brdskih kazana, 2 konja, 2 samara.

Utrošeno je 20.496 raznih metaka, 37 bombi, 194 metka za protuavionski mitraljez.

Kritika: Neuspeh prvog dana pretrpjela je brigada radi toga što nije kontroliran pravac od Huma prema Kneji, tako da im se neprijatelj tim pravcem neopaženo provukao i izbio iza leđa. Drugog dana pretrpljen je neuspjeh također radi toga što međuprostori između bataljona nijesu bili dovoljno kontrolirani, te se neprijatelj neopaženo provukao između

[3] Riječ je o tunelu na željezničkoj pruzi Plaški — Draga.

položaja dvaju bataljona i izbio opet iza leđa. Ovaj dan nije bilo ni uzajamnog potpomaganja sa strane IV bataljona, koji iako je bilo mogućnosti nije napao neprijatelja u bok ili leđa kada je ovaj bio angažovan u borbi sa II bataljonom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik **D.[4] Hrstić** — Komandant, potpukovnik **Mihajlo Vojnović**

M. P.

BR. 41

PISMO ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 17. FEBRUARA 1945. ŠTABU 34. NOU DIVIZIJE U VEZI SA DOSTAVLJENIM IZVJEŠTAJIMA I O PROPUSTIMA PRILIKOM ORGANIZACIJE I IZVOĐENJA AKCIJA[1]

ŠTAB IV. UDARNOG KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 41/45.
17. II 1945. godine

ŠTABU 34 UDARNE DIVIZIJE

U prilogu dostavljaju Vam se primjedbe na pojedine podnošene Operativne izvještaje divizija kao i kritički osvrt na pojedine propuste u akcijama koji se kroz operativne izvještaje mogu uočiti.

Ove primjedbe, u koliko kojim nižim štabovima budu potrebne, pismeno ili usmeno im proslijediti.

Također Vam se dostavlja ponovni prepis naređenja[2] G.Š.H. Op. br. 440 od 18. novembra 1943. godine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **V. Holjevac** — Komandant, ppukovnik:

M. P.

---

[4] Dušan

[1] Dokumenat bez završetka (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15—2, k. 1225.

[2] Riječ je o naređenju za dostavljanje operativnih izvještaja (u Arhivu VII, reg. br. 14—2, k. 104 B).

Akcije su izvođene 27, 28 i 29. XII 1944. U akciji učestvovale: Udarna brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« i Karlovačka Udarna brigada.[3]

Može se primijetiti da situacija prije samog neprijateljskog napada Štabu 34. divizije nije bila poznata. Znači, da je u ovom slučaju informativna služba u diviziji podbacila. Ne bi se smjelo dogoditi da neprijatelj izvrši koncentraciju brojno dosta jakim snagama i u neposrednoj blizini, a da se za to blagovremeno ne sazna. Ovo je moglo dovesti do težih posljedica, što ovdje nije bio slučaj.

Procjena situacije od strane Štaba Divizije uopće nije ni vršena. Čim je štab dobio obaveštenje o koncentraciji neprijateljskih snaga, imao je odmah procijeniti situaciju i donijeti odluku, na koji način misli da parira neprijateljski rad, tj. što misli u toj situaciji da preduzme. Na ovaj način, premda u odbrani, jedino je moguće u najkraćem vremenu uzeti neprijatelju inicijativu iz ruke. Međutim, ostavljeno je sve slučaju, tj. razvoju situacije sutrašnje, kada nas neprijatelj bude napadao. U konkretnom slučaju borbe su se za nas dobro i pozitivno razvijale, ali to nije rezultat nekog planskog rada, nego hrabrost i svijest boraca, koja je to omogućila.

Zapovijest za ovu operaciju izdana je usmeno. Trebalo je navesti u izvještaju, kako je ona glasila, ko, kada, gdje, kome, kako i što je naredio (zadatak), tako da se bar donekle, kada nemamo procjenu situacije i odluku, može pratiti tok borbe. Ovako se dobiva utisak da uopće Štab divizije nije ništa poduzimao za pravilan razvoj borbe.

Ovako kako su se operacije razvijale, tok borbe je dobro opisan. Ako se prvog dana primila frontalna borba, koja se svodila na odbranu oslobođene teritorije, uslijed slabog poznavanja situacije, smatramo da se to nije smjelo desiti drugi i treći dan borbe. Trebalo je iskoristiti slabost, neaktivnost neprijatelja, energično izviđati i uzeti mu potpuno inicijativu iz ruke, pregrupisati gro svojih snaga, uvući neprijatelja na najzgodnijem mjestu, protunapadom sa manevrom jačim snagama i razbiti mu dobro jednu kolonu nanoseći joj što više gubitaka. Ovakovim radom uspjeh bi sigurno bio mnogo veći. Ovo se nije uradilo, nego se sva tri dana vodila frontalna borba, bez većih manevara. Neprijatelj je stalno zadržao inicijativu u svojim rukama, i dok su se drugi i treći dan borbe vodile samo na sektoru jedne brigade, druga je to cijelo vrijeme utrošila na manja čarkanja sa neprijateljem.

[3] O borbama na linji Donja Kupčina — Velika — Hasan Breg vidi knj. 36, dok. br. 127; knj. 37, dok. br. 21.

Manevri i protunapadi unutar brigada vršeni su ispravno. Moglo bi se primijetiti, da taj momenat nije dobro iskorišćavan. Svaki naš protunapad, koji je planski izveden i uspije, ne bi bio pravilno završen, ako se ne bi izvelo gornje kako treba. Čim se naiđe na malo jači otpor neprijatelja, gonjenje prestaje i povlači se na prvobitne položaje. Naprotiv, trebalo je preći u odlučan napad, ako ne sa svim snagama, a ono sa jednim dijelom.

Manevar koga je naredio Štab 34. Divizije, kojim je neprijatelj nabacivan na šumu, ne vidi se zašto je tako zamišljen, kada je neprijatelj ponovno uspio da dođe na svoj glavni pravac. Mišljenja smo, da je ovakav manevar naređen u težnji da se neprijatelj odbaci od svog glavnog pravca odstupanja, a bio koji ne uspije tamo nabaciti, ne puštati nego počesno tući. Manevar je potpuno uspio, ali nije ni malo iskorišćen i neprijatelj se povukao onako kako je htio.

Iz toka borbe vidi se da su veze između jedinica dosta slabo funkcionisale (između brigada), tako da brigade nisu bile tačno upoznate sa stanjem kod susjeda. Zato treći dan borbe nije pomoć stigla na vrijeme, već kada se moralo napustiti položaj.

Također se opaža, da jedinice po završetku borbe gube tijesan kontakt sa neprijateljem omogućavajući mu da ispred nas vrši manevrovanje i pregrupisavanje, a da mi to i ne opazimo. Ovo bi se izbjeglo iskorišćenjem inicijative koja mu je oteta i produženjem napadima u toku noći.

NAPAD NA s. MOŠĆENICU

Akcija izvođena 4/5. XII 1944. U akciji učestvovali: I, II, III, i IV brigada VII Divizije i Partizanski Odred Banije.

Operativni izvještaj nije dostavljen sasvim u duhu izdatih naređenja od strane ovog Štaba i G.Š.H.

Opis uporišta dovoljno je iznet, ali za pravilniju sliku trebalo je dostaviti skicu, sa tačnim naznačenjem neprijateljskih utvrđenja i rasporedom snaga.

U operativnom izvještaju nije izvršena nikakova procjena situacije. Jedino što se iz izvještaja i zapovijesti[4] vidi to su neprijateljske snage po pojedinim garnizonima, i to nepotpuno. Trebalo je još procijeniti situaciju obzirom na neprijateljsko uporište, tj. zemljište i raspored njegovih objekata i snaga. Također procjenu zemljišta obzirom na osiguranja. Na

[4] Zapovijest za napad na Mošćenicu izdao je Štab 7. NOU divizije 3. decembra, dok je izvještaj o rezultatima napada pisan 16. decembra 1944 (vidi knj. 36, dok. br. 7 i 49).

osnovi ovakove procjene donijeti i odluku. Odluka je morala glasiti: sa jednom brigadom napasti s. Mošćenicu glavnim pravcem napada Pračno — želj. stanica i crkva s. Mošćenice (Štab divizije određuje glavni pravac, a štab dotične brigade određuje i pomoćne pravce), a sa ostalim snagama vršiti osiguranje i to: nabrojiti pojedine linije izdane u zapovijesti i snagu.

Zapovijest koja je dostavljena u prilogu nije potpuna, nedostaju zapovijesti za vezu i sanitet. Ove dvije posljednje zapovijesti su nerazdvojni dio glavne oprativne zapovijesti i one se upotpunjuju. U zapovijesti za II brigadu nije potpuno razrađen zadatak. Tu je ostavljeno Štabu brigade da sam odluči na koji će način napadati, umjesto da dobije osnovnu ideju od Štaba Divizije kako bi Štab divizije osigurao izvršenje njegove osnovne ideje. Moralo je u zadataku biti bar naznačeno koji je glavni pravac napada. U zapovijesti izbaciti rubriku napomena, već svakoj brigadi u zadatku sve narediti.

Prateći tok operacije vidi se da nije čuvana konspirativnost akcije tako da je neprijatelj za nju doznao, što mu je omogućilo posadu uporišta na vrijeme pojačati. Ostavljajući štabu brigade, da sam odredi pravce napada, isti izgleda ovo nije pravilno procijenio. Da mu je pravac glavni bio određen na pravcu IV bataljona, sigurno bi iskoristio uspjeh ovog bataljona ubacujući u otvor odmah rezervu. Prema sporosti rada u akciji izgleda da veze nisu najbolje funkcionisale, inače ne bi bio nastao zastoj u energiji napada, već bi se sa probojem još pojačao, ne omogućavajući neprijatelju organizovano povlačenje i zauzimanje drugog položaja. Vidi se da je veza bila slaba i po tome što dijelovi na obezbeđenju prema Sisku nisu izvijestili, da se neprijatelj uspio probiti, već se to doznalo kada je isti sasvim ugrozio naše snage u s. Mošćenici, inače bi se one mogle blagovremeno povući.

BORBE NA PROSTORIJI LISAC — KLAŠNICA — PLAŠKI I U TOBOLIĆU.

Operacije su se izvodile 29. i 30. XI 1944. U akciji učestvovale: I Brigada i jedan bataljon II brigade VIII divizije.[5]

Kod ove operacije ne vidi se iz izvještaja da je bilo procjene situacije. »Kaže se, neprijatelj kreće u nekoliko kolona sa ciljem da ovlada Plaščanskom dolinom, a naša namjera odbaciti neprijatelja i djelimično uništiti te na taj način spriječiti ga u njegovim namjerama«. Tu je znači donešena odluka da se naše snage tuku sa svim kolonama. Pravilnije bi bilo izabrati jednu kolonu od ovih i napasti je sa jačim brojčano

[5] Vidi knj. 36, dok. br. 83.

i u oružju našim snagama, dok prema drugim kolonama uputiti slabije snage koje će za ovo vrijeme vezati je na sebe.

Inicijativa 29. XI 1944. data je neprijatelju u ruke, naše snage su ležale na položaju i čekajući da ih neprijatelj napadne na položajima za koje je neprijatelj vjerovatno unapred znao da ih držimo.

Neprijatelj je zauzeo za kratko vrijeme bočnim manevrom Lisac, koga je branio naš jedan bataljon. Znači bataljon nije imao svoje rezerve da parira ovaj manevar, a niti se je imala na podesnom mjestu opća rezerva, koja je trebala zaštititi desno krilo čitavog rasporeda naših snaga. U izvještaju se kaže: »Dok je neprijatelj ovladao Liscom, 3. omladinski bataljon uporno je držao Klašnicu, te iako je neprijatelj vršio jak pritisak nije mu uspjelo odbaciti ovaj bataljon sa Klašnice«. I ovdje se vidi manevarski potez neprijatelja, gdje je hteo osvajanjem Lisca naše snage na Klašnici opkoliti odnosno odsjeći od glavnih naših snaga, a to se kasnije vidi u nastavku borbe da je čim je Lisac bio zauzet po neprijatelju Omladinski bataljon izgubio Klašnicu i pretrpio osjetne gubitke, a možda bi bili i teži da nije donešena pravilna odluka u toku operacije da se izvrši protivnapad na Lisac sa bataljonom koji je odstupio sa Lisca i bataljonom iz rezerve, u kom se protivnapadu izbacio neprijatelj sa Lisca. Po ovlađivanju Lisca nije ovaj protivnapad iskorišćen u dovoljnoj mjeri, nije se smjelo stati na Liscu nego sa još žešćim protivnapadom nadirati za neprijateljem tako da se naš uspjeh uveća, a kod neprijatelja da se stvori zabuna i kod onih jedinica koje nisu pretrpjele prvi udarac našeg protivnapada.

Kod pojedinih sudara na pojedinim tačkama samo se kaže: »Neprijatelj jako navaljuje, ovladao itd.«, a trebalo bi navesti broj neprijatelja, koji je neprijatelj i kakovo naoružanje ima, bar toliko pa da možemo čitajući operativni izvještaj procijeniti situaciju i donesti pravilnu kritiku, za pojedine momente i kako bi ih poučno iskoristili. O neprijatelju koji je nastupao od Kamenice za Tobolič vrlo se je malo iznijelo. Ne vidi se njegova jačina niti momenti i situacija na tom pravcu.

Kod napada na neprijatelja u Latas Brdu[6] kaže se: »Da je napad bio dosta labav, tako da je neprijatelj to osjetio i izvršio protivnapad«. Treba izviditi i navesti zašto je napad bio labav i zašto nije izvršen zadatak, ako je isti bio pravilno postavljen i kakovo opravdanje zbog toga ima, kao da li se ta opravdanja mogu primiti. U protivnom, ako je zadatak nepravilno postavljen ne može se ni zahtijevati da se pravilno izvrši.

---

[6] Na karti 1 : 100.000 nije nađeno. Vjerovatno se misli na neko brdo kod s. Latasi.

Iz izvještaja može se viditi da još uvijek ne znaju i ne koriste manevar naše jedinice niti su sposobne da se bore po raznovrsnom terenu i u raznim pravcima, već automatski zauzimaju se najviše čuke sa njih se jednostavno brani i čim je neprijatelj za nešto obišao istu čuku kod jedinica se stvara strah opkoljavanja i sa vrlo malo otpora se napušta položaj i time dovodi se u težak položaj druga jedinica koja je rešena da izvrši postavljeni zadatak.

Kritički osvrt na akciju je kratak i nepotpun. Mnoge greške koje su uticale i povećavale neuspjeh nisu uočene niti iznešene.

NAPAD NA UPORIŠTE MAVRAČIĆI

Akcija izvođena noću 23/24. X 1944. Učestvovale tri brigade i to: Karlovačka, »Franjo Ogulinac-Seljo« i I. U. brigada 8. udarne divizije. Akcijom rukovodio Štab 34. Divizije.[7]

Izvještaj nije sastavljen u duhu naređenja Op. br. 440/43. Op. br. 22/44. G.Š.H. i u njemu ima dosta nedostataka:

Opis uporišta je previše kratak. Iz opisa mora se imati jasna slika uporišta gledanog kao napadni objekt, uočavajući sve teškoće i dobre strane. Ne treba navađati ono što se vidi iz sekcije. Kada ima fortifikacijskih objekata, mora se objasniti, gdje se nalaze, što brane, dejstvo u kojem pravcu, što je od kuća udešeno za odbranu itd. Zato je najbolje izraditi skicu iz koje se može dosta toga vidjeti i dati samo potrebna objašnjenja. Skica i opis se radi prema dobivenim podacima naše obaveštajne službe, a ako se uporište likvidira onda navesti i kako je u stvari bilo.

Nije naznačena jačina neprijateljske posade ni broj i vrsta oružja. U skici ucrtati gdje se pojedina oružja nalaze.

Osim neprijateljskih snaga u uporištu, trebalo bi navesti i snage, koje mogu priteći u pomoć za vrijeme našeg napada (jačina, sastav, naoružanje i vrijeme).

Procjena situacije ne vidi se iz izvještaja.

Iz pravilne procjene ocrtavaju se i napadni pravci, važnost pojedinih, težište napada, položaji za osiguranje itd. Ovo diktuje jačina i raspored naših napadnih kolona i osiguranja plasiranja naših težih oružja.

Po procjeni situacije, trebalo je navesti odluku Štaba. Iz odluke bi se vidjelo što se htjelo i moglo bi se dati pravilniju procjenu toka borbe.

Tok borbe je vrlo dobro opisan i iz njega se vidi, da su svi momenti u borbi pravilno korišćeni, što je i dovelo do pot-

[7] Vidi knj. 34 dok. br. 68, 69, 78, 110 i 148.

punog uspjeha. Može se ukazati kao primjer snalaženja u situaciji i promjena sata napada, iz razloga što je to situacija nalagala. Iz ovoga se pak vidi da je veza u toku akcije pravilno funkcionisala.

LIKVIDACIJA UPORIŠTA BABIĆI.[8]

Akcija izvođena 10. XII 1944. U akciji učestvovale 3 brigade, i to: Franjo Ogulinac-Seljo, Karlovačka i Žumberačka brigada.

U izvještaju nije dostavljena skica neprijateljskog uporišta sa rasporedom neprijateljskih utvrđenja.

Nije iznijeta procjena situacije, obzirom na uporište, niti procjena zemljišta obzirom na osiguranja. U tom smislu nije donešena ni odluka. Mjesto napomene, u samoj zapovijesti, svaki zadatak dati posebno po brigadama. Nije na kraju zapovijesti naznačeno kome je i kada otposlana i kako.

ODBRANA NA LINIJI STARO SELO — LETOVANCI — STRAŽBENICA.

Operacije izvođene 9. XII 1944. U akciji učestvovale su: I., II i III Brigada 7. divizije.

Operativni izvještaj[9] nije sastavljen u duhu naređenja Op. br. 440/43. i Op. br. 22/44 G.Š.H.

Može se primijetiti, da operacije nisu izvođene samo na sekciji Kostajnice, nego Petrinja — Kostajnica 1 : 100.000.

Neprijateljske snage nisu tačno navedene već samo pješadijski dijelovi, premda je u sastavu bilo i artiljerije.

Smatramo da procjena situacije nije bila pravilna, da će neprijatelj u toku sutrašnjeg dana produžiti sa maršem ka Sisku. Uzimajući u razmatranje udaljenost Sunja — Sisak, koja iznosi svega oko 28 km., gotovo je sigurno da bi ga neprijatelj izvršio u toku 1-dnevnog marša, te na taj način izbjegao iznenađenja. Postojale su dvije druge mogućnosti, i to: znajući za prisustvo naših snaga, osiguranje prolaza nekoj većoj koloni pravcem: Kostajnica — Sunja — Sisak, ili procjena, koju ste donijeli sutradan. Uzimajući koju bilo procjenu kao ispravnu, trebalo je u svakom slučaju jedan dio snaga isturiti ka neprijatelju u cilju izviđanja, obezbeđivanja i onemogućavanja neprijatelju slobodnog saobraćaja komunikacijom Sunja — Sisak. Postupajući ovako ne bi se dozvolilo sutradan neprijatelju da postigne iznenađenje. Neprijatelj bio bi zadržan vatrom naših obezbeđujućih dijelova, a Štabu bi se stvo-

[8] Vidi knj. 36, dok. br. 28, 59, 111 i 168.
[9] Vidi knj. 36, dok. br. 49.

rila mogućnost donošenja smišljene i pravilne odluke, koju bi mogao i blagovremeno sprovesti u djelo. Na ovaj način saznalo bi se i za približnu jačinu svake pojedine kolone, što bi omogućilo i upotpuniti odluku i izvjesnom idejom manevra.

Odluka koja je donešena za ovu operaciju sasvim je relativna (neodređena): »ne dozvoliti neprijatelju prodor na oslobođenu teritoriju i onemogućiti pljačku i palež po selima«. Odluka mora u najkraćim crtama naznačiti, na koji način se misli ovo izvesti, dakle: u tom cilju .....

Zapovijesti su za ovu akciju izdane usmeno, ali trebalo ih je navesti, tako da se znade što je svaka brigada imala za zadatak. Na ovaj način nismo u mogućnosti donijeti pravilne primjedbe na tok borbe. Također je trebalo navesti kakva je bila veza između pojedinih dijelova, kao i tko je rukovodio ovom operacijom i sa kojega mjesta. Ovo je sve vrlo važno, jer samo imajući sve ove podatke može se dobiti jasnu sliku operacije.

Nemajući gore navedene podatke nismo u mogućnosti donijeti pravilne primjedbe na tok borbe, ali ipak možemo primijetiti, da je sa neprijateljem čista frontalna borba, što nikada neće donijeti potpune rezultate, a neprijatelj će uspjeti, da izvrši svoj zadatak. Trebalo je neprijatelju frontalno suprotstaviti slabije snage, a svoje jače snage prikupiti i odlučno mu napasti najslabiju kolonu (u ovom slučaju iz s. Mošćenice), razbiti je, nanoseći joj što veće gubitke, i odmah rokirati manevarsku snagu u bok i pozadinu druge kolone itd., u kom slučaju bi neprijatelju bili nanešeni mnogo veći gubitci, a on ne bi imao veće uspjehe u pogledu prodora (pljačke i paleža), nego što ga je imao na ovaj način. Odbrana mora biti aktivna, ako hoćemo da postignemo rezultate.

Uslijed slabe procjene situacije, izviđanja i obezbeđivanja dozvolilo se da jedinica bude iznenađena, što se pri pravilnom radu ne bi smjelo desiti.

NAPAD NA CAZIN

Akcija izvođena 7. i 8. XI 1944. Učestvovale su: I brigada VII Udarne divizije, I i II Brigada VIII Udarne Divizije, I. i II. brigada Unske operativne grupe, baterija haubica i četa tenkova.[10]

Ovdje ćemo se osvrnuti općenito na sve jedinice koje su učestvovale, pošto su izvještaji i nedostaci približno podjednaki.

[10] O napadu na Cazin vidi knj. 35 dok. br. 13, 20, 26, 27, 29, 39, 68 i 97.

Izvještaji nisu sastavljeni u duhu izdatih naređenja, a u njima ima dosta nepotpunosti.

Opis samog položaja nije dobar. Ovdje je trebalo naglasiti i bolje opisati sve ono što se iz sekcije ne može da uoči. Naročito ovo vrijedi za neprijateljsku fortifikacijsku organizaciju. Kada se dostavlja skica, onda ne treba toliko opisivati, nego samo ucrtati raspored neprijateljskih fortifikacijskih objekata. U opisu samo navesti od kakvog su materijala izgrađeni fortifikacijski objekti, po mogućnosti pravce tučenja, profil itd. Također označiti raspored neprijateljskih snaga i mjesto rezerve. Ove podatke ucrtati onako kako ih se dobilo preko naše obaveštajne službe, a pošto se uporište likvidiralo, moglo se naznačiti kako je u stvari bilo, tako da se može donijeti pravilnija procjena same akcije, kao nedostatci obaveštajne službe sa poukom.

Iz skice moraju se jasno vidjeti naši napadni pravci (kolone) sa naznačenjem jedinica, mjesto odakle se započelo razvođenje napadnih kolona i polazni položaji, njezino širenje, mjesto plasiranja artiljerije, mjesto pojedinih štabova i osmatračnica. Na svakoj skici nastojati ucrtati i plan veza koje su se upotrebljavale za komandovanje, označavajući pojedine centre veza itd. Ovako dostavljena skica sa dobrim detaljima i legendom zamjenjuje pisanje i daje mnogo jasniju sliku.

U izvještajima se naznačavalo samo što je cilj ove operacije. To je uvijek jedno te isto uništenje neprijatelja, tj. njegove žive sile. Zato treba pravilno procijeniti situaciju, te da se taj cilj i postigne. Trebalo je dobro procijeniti njegovu živu snagu, tj. njen raspored, zemljište sa utvrđenjima, snage koje mogu priteći u pomoć za vrijeme izvođenja akcija, zemljište koje je najpovoljnije za prijem borbe (položaj) itd. Kada se ovo sve detaljno procijeni, vidi se odmah gdje su najslabije strane neprijatelja, a to nam kazuje da tuda moramo uputiti svoj napad, a također nam određuje i snagu koju moramo upotrijebiti. Odrediti važnost pojedinog pravca, predvidjeti kako će se napad razvijati i red zauzimanja pojedinih neprijateljskih otpornih tačaka kao i međusobno potpomaganje jedinica i od artiljerije u napadu. Pri procjeni eventualnih neprijateljskih pojačanja uzimati u obzir: Vjerovatne pravce, njegovu jačinu, naoružanje i za koje vrijeme može da uslijedi intervencija. Prema ovome razraditi postupak nižih jedinica, tako da unapred znaju sve što moraju poduzeti u pojedinim slučajevima u slučaju prekida veze.

Ovakova procjena situacije morala je biti u kratkim crtama iznešena u izvještajima, a mogu se pojedine stvari poka-

zati na skici. Odluka je u stvari mjerilo, da li su radnje izvođene pravilno i dosljedno u jednoj operaciji.

U ovim napadima prethodila je artiljerijska priprema napada, i to po čitavom neprijateljskom položaju, a u stvari to se je pokazalo kao nekorisno, jer je trebalo svu artiljerijsku vatru skoncentrisati na jednu do tri najvažnije tačke i u odsudnim momentima, a otporne tačke likvidirati pojedinačno po unaprijed pripremljenom planu. Docnije se iz izlaganja toka borbe vidi, da je ovo pravilno urađeno i da je bilo potpuno potpomaganje jedinica od strane artiljerije itd. Ostali rad je u toku borbe bez ikakove primjedbe, uslijed pravilnog rada. O borbama 12., 13. XI 1944. oko Cazina izvještaji su jako kratki i nepotpuni. Procjene situacije nigdje se ne vide, a zbog slabog procjenjivanja situacije proizašlo je niz nedostataka i neuspjeha.

Važnost uporišta Cazin za neprijatelja je očigledna i moralo se računati da će nastojati da ga ponovno zauzme. Očekivalo se je da će neprijatelj napadati samo iz Ostrošca. Međutim neprijatelj je vršio pripreme i prikupljao snagu i uspio prikupiti u Vagancu oko 1000 vojnika. Ovdje podbacuje izviđačka i informativna služba (II. brigada VIII. divizije). Obzirom na naše snage to nije bilo dovoljno, i moralo se računati na to da će nastojati izvršiti neki manevar i intervenisati sa drugim svojim snagama. Neprijatelj 12. XI 1944. vršio je napad slabijim snagama, od pravca Ostrošca u nastojanju da privuče svu pažnju na sebe, a pred mrak se povukao na položaje oko Ostrošca, koje je zadržao, koji da mu posluže sutra kao polazni položaj za ponovljeni napad, a za ovo vrijeme neprijateljske kolone iz Vaganca slabom izviđačkom službom VIII Divizije i Unske operativne grupe uspjele su da se neopaženo približe našim položajima.

Odbijanje neprijateljskog napada iz Ostrošca prvi dan bilo je dobro, organizacija odbrane i veza između dijelova bila je dobra, tako da je protivnapad pripremljen u kratkom vremenu i uspio.

Sam pokret brigade Unske operativne grupe i ostali rad gubljenja Cazina bio je dosta slab. Iz izvještaja može se još primijetiti, da se jedinice Unske operativne grupe za vrijeme marša uopće nisu obezbeđivale, već su pokret ka neprijatelju vršile u koloni. Na ovaj način dozvolile su da ih neprijatelj nespremne napadne, što je moralo dovesti do naglog odstupanja i privremenog rasula.[11] Jedinice za vrijeme pokreta nisu

[11] Vidi knj. 35 dok. br. 63.

održavale vezu, tako da nisu bile upoznate sa situacijom drugih jedinica. Potpomaganja u borbi također nije bilo (dva bataljona U.[nske] O.[perativne] Grupe II brigade), a da su se ove snage angažovale makar i donekle, mišljenja smo, da bi situacija drukčije izgledala. Primijetiti je još i to, da su jedinice slabo obučene u primanju borbe u susretu, ili kod iznenađenja, gdje se slabo snašao i sam štab dotične jedinice, a moglo bi se zaključiti da 13. XI 1944. nijedan štab nije imao svoje određeno mjesto niti je držao jedinice u svojim rukama.

U izvještaju Unske operativne grupe napominje se, da su jedinice vidjele kolonu (od Raštela),[12] ali da su držale da su to Kordunaši.[13] Tu već ima dvije greške: neprovjeravanje sumnjivih podataka i nehvatanje najhitnije veze sa našim jedinicama, kao i neodržavanje kontakta sa neprijateljem i nevršenje službe obezbeđivanja. Uglavnom zbog niza nedostataka štabova omogućeno je neprijatelju da našim nadmoćnijim snagama nanese gubitke u ljudstvu i materijalu.

NAPAD NA ČETNIKE U LIČKOJ JESENICI

Akcija izvršena 15. XII 1944. god. sa tri bataljona II brigade VIII divizije.[14]

Izvještaj nije sastavljen u duhu datih naređenja. Iz izvještaja se vidi da procjena situacije [ni]je bila nikakva. Odluka je bila napasti četnike u Ličkoj Jasenici sa tri bataljona kojih je bilo oko 2000. Ovdje je neprijatelj bio nadmoćan. O napadu na čitavu ovu grupaciju četnika radi likvidacije ne bi smjelo biti ni pomisli. Zapovijest za ovu akciju pismena nije izdata nego usmena, kako, ne vidi se. Izviđačka i informativna služba ovoj akciji nije uopšte prethodila. Raspored neprijateljskih snaga nije iznešen, što možemo zaključiti da i sam raspored pre napada nisu niti jedinice znale. Jedinice su u napad išle vrlo neoprezno te iako su one išle u napad dozvolile su da budu iznenađene neprijateljskim protivnapadom. Kada je neprijatelj izvršio protivnapad, to nije učinio na sve jedinice, ali ipak one jedinice koje nisu bile tog momenta ugrožene nisu pružile pomoć ugroženim jedinicama, tu možemo zaključiti da uzajamna pomoć između jedinica i veza bila je slaba. Kod povlačenja naših jedinica nije bilo prihvata i pružanja otpora sa novih vatrenih položaja kako bi se neprijatelju

[12] Na karti 1 : 100.000: Tržačka Raštela.

[13] Riječ je o dijelovima 8. NOU divizije (vidi knj. 35, dok. br. 68).

[14] Vidi knj. 36, dok. br. 82, 83 i 111.

razbilo vatreno dejstvo i da se omogući povlačenje najistu-renijih naših dijelova.

Kritički osvrt na ovu akciju uglavnom bio je dobar, a pouke iz nje nisu se dovoljno iskoristile pošto se iste i slične pojave ponavljaju.

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 17. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBI NA LINIJI SIGET — ŠKODINOVAC[1]

ŠTAB XXXIII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 45
Dana: 17. II 1945. god.

Operativni izvještaj o borbi vođenoj 11. II sjeverno od Daruvara na liniji Siget — Škodinovac, dostavlja.—

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Položaj na kojem su bile utvrđene naše jedinice jest ispresijecan, djelomično pošumljen, pokriven malim slojem snijega, a ispred samih položaja nalazi se vodena prepreka rijeke Ilova. To zemljište je predstavljeno na sekciji Bjelovar 1 : 100.000. Prilog: skica.[2]

Neprijatelj se nalazio na liniji Bastaji — Ivanovo Selo — Grubišno Polje — V. Zdenci. Snage neprijateljske, koje su

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9—2, k. 1208.

[2] Redakcija nije pronašla tu skicu.

bile ispred naših položaja, pripadale su I. Ud. Diviziji[3] i IV Kubanskom puku.[4]

Borbu su vodile jedinice ove Divizije, lijevo i desno nije bilo naših snaga.

Poslije povlačenja naših snaga sa mostobrana oko Virovitice,[5] neprijateljske snage koje su napadale iz pravca Grubišnog Polja dobile su zadatak da osiguraju komunikaciju Grubišno Polje — Bastaji i radi toga su poduzele napad na položaje naše Divizije koja im je ometala nesmetan saobraćaj tom komunikacijom. Ovladivanjem našim položajima koji se nalaze južno od Ilove neprijatelju je pružena mogućnost da lakše izvrši napad na Daruvar koji kako izgleda prema svim pripremama ima da uslijedi.

Naše jedinice nalaze se u odbrani na već ranije naznačenoj liniji u slijedećem rasporedu: I brigada kontrolisala i branila sve prelaze preko Ilove od Klokočevca zaključno do Čikoš salaša. III. brigada »N. Demonja« od Čikoš salaša zaključno k. 202. II brigada od k. 202 — preko M. Maslenjače — ž. st. putem u pravcu jugoistoka do slova »S« riječi Gornja Vrijeska. Zadatak naših jedinica da ometaju saobraćaj neprijatelja cestom i da osujete prelaz neprijatelja preko Ilove.

Zapovijesti su izdate usmeno, a u toku borbe izdavane su putem telefona.

Borba je počela 11. II. o.g. u 5 sati.

Neprijatelj u jačini od 800 Čerkeza uz jaku artileriisku-minobacačku vatru izvršio je prelaz preko Ilove južno od k. 129, i kod mlina južno od Ilovskog Luga i napao položaje III brigade N. Demonje između Čikoš salaša i k. 194. U bliskoj borbi neprijatelj je odbacio I i II bataljon te brigade u pravcu istoka, a III bat. u pravcu Čikoš salaša. Goneći I i II bataljon nakon trosatne borbe ovladao je k. 194 i 202 i ubacio neke dijelove u Borovu Kosu. I. i II bataljon III brigade »N. Demonja« zaposjeli su položaje groblje u D. Vrijeskoj i sjevero-zapadnu ivicu s. Bubanj. Izbijanjem na k. 202 i nastupanjem u pravcu Sv. Ane i D. Vrijeske [neprijatelj] ušao je u bok našim jedinicama koje su bile u M. Maslenjači i prisilio ih da se povuku na k. 227. Napadi neprijatelja iz pravca Bastaji, koje je zaposjeo u toku noći, bili su odbijeni od jedinica II brigade.

---

[3] Odnosi se na 1. ustaško-domobransku diviziju (vidi knj. 35, dok. br. 147; knj. 36, dok. br. 167).

[4] Četvrti kubanski puk bio je u sastavu njemačke 1. kozačke konjičke divizije (vidi knj. 37, dok. br. 17; Arhiv VII, reg. br. 2—6, k. 78 A: Njemačka operativna i teritorijalna vojska u NDH 1941—1945)

[5] Jedinice 3. armije NOVJ napustile su virovitički mostobran 9. februara 1945 (vidi dok. br. 12, 15, 17, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 80).

Oko 12 sati dva bataljona I brigade i III bataljon III brigade izvršili su napad na k. 194. Poslije uporne dvosatne borbe naše jedinice ovladale su k. 194, razdvojile neprijateljske snage, odbacile jedan dio preko Ilove u pravcu Ivanovog Sela, a drugi gonile ka k. 202.[6] Sredivši se neprijatelj je uspio da zadrži k. 202. U 21 sat neprijatelj je napustio Borovu Kosu i D. Vrijesku i pojačao svoje položaje na liniji k. 202. — M. Maslenjača. Borba je završila oko 22 sata, s tim što je neprijatelj zadržao k. 202 i M. Maslenjaču.

Postavljeni zadatci samo su djelomično izvršeni, jer je neprijatelj ovladao položajima koje smo mi držali. Povratnim napadom uspjelo nam je neke položaje povratiti, ali su ipak neki ostali u njegovim rukama. Zaplijenjeno i zarobljeno nije ništa, a gubitci neprijatelja u ljudstvu iznose 60 mrtvih i 80 ranjenih.

Naši gubitci 12 mrtvih, od toga politkomesar bataljona Mađerič Dragutin, komandiri čete Zrilić Luka i Žužić Stjepan i delegat Huzjak Stjepan. Ranjenih 32, među njima zastavnik Jednjak Milan, nestalih 7, od kojih pomoćnik politkomesara bataljona Rožić Franjo.

Od oružja izgubljeno je 3. p. mitraljeza (III. brigada), 1 šmajser, 1 engl. laki bacač i 7 pušaka. Utrošeno 22.900 mauzer municije, 16.050 engl. municije, 2090 šmajserske municije, 95 mina za t. bacač, 70 mina za l. bacač, 16 mina za džon-bul.

Nije bilo lica koja su se istakla.

Potrebno je pozvati na odgovornost Štab I bataljona III brigade.

Radi nedovoljne opreznosti došlo je do iznenađenja na položaju I bat. III brigade. Neprijatelj je koristio mrak, prešao Ilovu ne naišavši na nikakav otpor, a ujedno nije niti primijećen, I bataljon te brigade nije imao nikakove patrole na samoj Ilovi. Neprijatelj je tako bez otpora došao na jurišno odstojanje i poslije izvršene minobacačke i artileriske pripreme razbio taj bataljon. Upadom u položaj tog bataljona razdvojio je snage III brigade tako da Štab te brigade nije mogao da poduzme neke efikasne mjere pošto nije više imao veze sa svojim bataljonima.

Sanitet u ovoj borbi zadovoljio je. Uslijed nedovoljnog zalaganja i nesnalaženja na zemljištu veza u ovoj borbi nije funkcionisala.

---

[6] Vidi dok. br. 98, 99, 100 i 101.

Ubacivanjem I brigade u borbu i napad na neprijatelja koji je nastupao u pravcu k. 202 na njegov desni bok bio je pravilno postavljen. Uslijed nedovoljne opreznosti došlo je do uspjeha neprijatelja koje smo da bi ih umanjili platili žrtvama. Dakle, pouku iz ove borbe možemo izvući slijedeću: uspjeh koji bi postigli da je bilo više opreznosti, morali smo kasnije, radi neopreznosti, platiti gubitkom ljudstva i materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vladimir**

Komandant, potpukovnik **J. Antolović**

M. P.

BR. 43

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 7. NOU DIVIZIJE OD 18. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

PRE

Socijalnog i nacionalnog sastava

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca	
Štab i djelovi pri štabu	191[2]	37	106	9	4	30	5		
	645	100	523	7	2	12	1		
I Ud. brigada	295	20	249	3	5	16	2		
	1046	49	969	1	15	12			
II Ud. brigada	346	38	274	3	15	13	2	1	
	1062	87	842	11	95	24	1	2	
III brigada	365	14	118	5	13	13	2		
	1092	50	938	16	77	10		1	
PO. Banija	99	18	75	1	1	3		1	
	305	3	295		1	4	1	1	
Art. divizion	141	6	113	2	10	4	6		
	284	23	222	4	28	6	1		
S V E G A	1437	133	1135	23	48	79	17	2	
	4434	312	3789	39	218	68	4	4	

[1] Original (pisan na mašini i mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1, k. 828.

[2] Cifra u brojitelju označava broj rukovodilaca, a cifra u imenitelju broj boraca.

Politkomesar potpukovnik
Uroš Krunić

SMRT FAŠIZMU —

GLED

VII. Ud. Div. IV. Ud. Kor. NOVJ. 18. II 1945.

Srba	Hrvata	Rusa	Talijana	Jevreja	Muslimana	Slovenaca	Čeha	Poljaka	Danaca	Nemaca	Bugara	Madjara	Crnogoraca	
168	15			4		4								
574	15	14	32	9								1		
269	18	3		2		2	1							
861	86	51	27	9	9	2						1		
260	81	1		3		1								
585	395	27	32	5	12	1	2	2		1				
323	35	1	3	2	1									
726	252	39	58	4	7	4						2		
91	7										1			
293	10					1				1				
123	15			2									1	
205	41	2	28	5	2		1							
1234	171	5	3	13	1	7	1				1		1	
3244	799	133	177	32	30	8	3	2		2		4		

SLOBODA NARODU!

Komandant, potpukovnik
Mil. Pavlović

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 18. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
18. II. 1945. g.

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec februar 1945. godine.

ŠTABU IV. UDARNOG KORPUSA NOVJ

Prva polovica ovog mjesečnog perioda protekla je u glavnom bez borbi i svedeno je bilo na manje akcije partizanskog karaktera.[2] Ovakav rad diktirao je veliki snijeg. Također i neprijatelj nije bio aktivan, njegova aktivnost svela se na manje ispade sa skijaškim odeljenjima izviđačkog karaktera.

U prvoj polovici mjeseca februara povećala se mogućnost aktivnog djelovanja, što je neprijatelj iskoristio za vršenje ispada na oslobođeni teritorij. Da bi vjerojatno zamaskirao promjene koje su nastale odnosno koje su se vršile u njegovim garnizonima u dolini Une, te na liniji Otočac — Brinje — Josipdol — Karlovac, izvršio je neprijatelj ispad sa pravca Bihaća prema Petrovom Selu — Vagancu i Drežniku, te sa pravca Plaškoga i sa pravca Dabra preko Lič. Jasenice — Saborskoga i Poljanka za Drežnik.[3] Tim svojim ispadom neprijatelj je nama nametnuo borbe defenzivnog karaktera. U toj svojoj namjeri neprijatelj je uspio i spojile su mu se snage s jednog i sa dru-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1, k. 828.

[2] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u februaru 1945. godine.

[3] U pogledu rasporeda ili ojačanja neprijateljevih jedinica na tom sektoru nije bilo značajnijih promjena. U dol'ni Une bile su tada stacionirane jedinice njemačke 373. legionarske divizije, jedan bataljon njemačke 104. lovačke divizije i 10. ustaško-domobranska divizija. Pored tih, bilo je nekih manj'h njemačkih i ustaških jedinica koje su se poslije povlačenja iz Dalmacije, u decembru 1944, prikupile u rejonu Bihaća. Na pravcu Karlovac — Ogulin — Plaški — Lička Jasenica, Otočac — Vrhovine — Gornji i Donji Babin Potok i Vrhovine — Ramljane — Perušić — Gospić bile su raspoređene slijedeće jedinice: dijelovi njemačke 392. legionarske divizije, dijelovi njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka, 11. i 13. ustaško-domobranska divizija kao i neke manje nje-

gog pravca kod Drežnika, ali su se odmah poslije toga pod pritiskom naših jedinica povukle svaka u svom pravcu.[4] Kako nikakav materijal niti jedinice nisu prolazile sa jednog pravca na drugi, smatramo da je ovaj ispad vršen radi toga što je neprijatelj vršio smjenu jedinica u unskoj dolini, a vjerojatno su nastale neke promjene i na liniji Otočac — Brinje — Ogulin, a za koje mi do sada nemamo podataka.

Pored toga neprijatelj je bio aktivan i na ostalim pravcima i vršio ispade na oslobođeni teritorij kao na primer prema [s.] Trebinji i Cerovcu.

U ovom periodu izvršio je neprijatelj sa pravca Josipdola dva uzastopna ispada u Plaščansku Dolinu, te je uspio svojim manevrom zaobilaznim putem doći jedinicama III. ud. brigade iza leđa i nanijeti im osjetljive gubitke u ljudstvu i materijalu.[5] Ovaj manevar uspio je neprijatelj izvesti uslijed nedovoljne kontrole terena na desno-krilnom rasporedu brigade prvi puta i radi nedovoljne kóntrole među-prostora drugi puta.

Uslijed nemogućnosti izvođenja većih i složenijih operacija, divizija je raspoređena tako da sa jednom brigadom zatvara i kontrolira pravac prema Bihaću, s jednom prema Josipdolu,[6] s tim što će brigada svaka na svom pravcu aktivizirati partizanskim djelovanjem na transporte i pojedina manja neprijateljska uporišta.

b) Naš Štab je nepotpun. Nedostaje ađutant koji je premješten u XXXIV. diviziju.

Štab I. Brigade je potpun. U ovom periodu brigada nije imala naročitih borbi, te se rad štaba nije mogao dovoljno ocijeniti u vođenju brigade u operacijama. Inače Štab se saživio i u radu s jedinicama na odmoru pokazao se aktivan i dobar.

---

mačke i ustaško-domobranske jedinice (opširnije o tome vidi dok. br. 40. 65, 114 i 115 u ovoj knjizi; Erih Šmit-Rihberg: Das Ende auf dem Balkan. Band 5, Kurt Vowinckel — Verlag, Heidelberg 1945, dalje: Kraj na Balkanu, str. 89—90).

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 65, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 114 i 115; Arhiv VII. reg. br. 1—2, k. 119/6 i 119/10: depeše štabova 4. i 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 11. do 15. februara 1945; reg. br. 18—2, k. 118: izvještaj Štaba 4. korpusa upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 22. aprila 1945; reg. br. 6—1, k. 828: pregled dejstava jedinica 8. divizije upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945; Arhiv VII, reg. br. 41/3, k. 74: izjave zarobljenih njemačkih oficira Fridriha Zmoelinga i Desideriusa Reindla.

[5] Vidi dok. br. 40, 65 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2 i 1/18—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8. i 10. februara 1945. godine.

[6] Pravac Bihać — Ličko Petrovo Selo zatvarala je 2. brigada, pravac Josipdol — Tobolić 1. brigada, a 3. brigada 8. NOU divizije dejstvovala je glavninom snaga u rejonu Plaškog (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6).

Novopostavljeni komandant uslijed pomanjkanja vojničkog znanja, te općeg obrazovanja ne daje dovoljno garancije da će moći pravilno u borbi voditi brigadu. Štabovi bataljona u ovoj brigadi su popunjeni. Kao i do sada kvalitet komandnog kadra ostao je u glavnom nepromjenljiv. Ličnom stručnom usavršavanju rukovodioca u ovoj brigadi posvećena je u ovom periodu veća pažnja, a za to je postojala mogućnost jer se je brigada nalazila na odmoru.

Štab II. brigade je također potpun. Kod ovoga Štaba pokazalo se da nema dovoljno energičnosti pri pozivanju na odgovornost potčinjenih starješina radi učinjenih propusta. Štabovi bataljona u ovoj brigadi su potpuni. I kod njih se također osjeća nedostatak vojničkog znanja.

Štab III. brigade je potpun. Dolaskom starog komandanta[7] smatramo da će se stanje u ovoj brigadi poboljšati. [U] posljednje vrijeme brigada je u borbama u Plaščanskoj Dolini doživjela dva uzastopna neuspjeha, te su joj naneseni osjetljivi gubitci u ljudstvu i materijalu. Štabovi bataljona u ovoj brigadi nisu potpuni, a izvršit ćemo neke smjene pojedinih članova štabova bataljona i kazniti ih radi nedostataka i grešaka koje su napravili za posljednje vrijeme.

Pored ostalih nedostataka osjeća se kod rukovodioca III brigade i nedovoljna budnost za vrijeme držanja položaja, a isto tako i nedovoljna budnost prema raznim štetnim pojavama, kao na pr. po pitanju neprijateljske propagande u našim jedinicama.

Štab brdskog diviziona je potpun. Komande baterija također su potpune. U posljednje vrijeme povukli smo sve artiljljerce iz brigada u divizion, gde se sada sa njima vrši artiljeriska obuka. Kod naših artiljeriskih rukovodioca osjeća se još uvijek pomanjkanje stručnog znanja koje se osjeća prilikom upotrebe i dejstva artiljerije.

Općenito kod svih naših štabova postoji još uvijek sporost u izvršavanju naređenja. Pored svega dosadašnjeg iskustva naše jedinice sporo hvataju kontakt sa neprijateljem, te kada se ovaj uhvati ili kada se prekine borba labavo se održava, tako da se neprijatelj često puta izvuče da ga naše jedinice na vrijeme ili uopće ne primijete. Isto je tako sa izviđanjem i prikupljanjem podataka o neprijatelju. Kod rukovodioca, a naročito kod nižih, nije još uvijek u dovoljnoj mjeri razvijen stepen odgovornosti. Isto tako razvijen je u maloj mjeri kod Štabova brigada, a naročito kod štabova bataljona i komandi četa duh samoincijative. Ovi nedostatci uočeni su i

[7] Odnosi se na Dragana Pajića, koji je ranjen u borbi kod Plaškog krajem novembra 1944. On se sve do tada nalazio u bolnici. (Vidi knj. 36, dok. br. 83, str. 391.)

ukazani su onima na koje se odnose, ali do sada još nisu postignuti zadovoljavajući rezultati.

c) U ovom periodu nismo formirali novih jedinica, jedino što smo naš divizion popunili sa ljudstvom iz brigada koje je služilo u artiljeriji, te je od toga ljudstva formirana rezervna posluga s kojom se izvodi artiljerijska nastava.—

d) Brojno stanje i naoružanje vidi se iz priloženog pregleda. U II. i III. brigadi brojno stanje je smanjeno u odnosu na protekli mjesec,[8] jer im je u proteklim borbama izbačen iz stroja veći broj ljudstva, dok je brojno stanje u I. brigadi povećano, zato jer nije imala većih borbi i nije imala mnogo izbačenih iz stroja. Naoružanje je malo smanjeno, radi toga jer je u posljednjim borbama izgubljen jedan dio oružja. Pored svega toga u odnosu na brojno stanje i naoružanje divizija je sposobna za izvršavanje zadataka samostalno ili u zajednici sa ostalim jedinicama. Stanje mitraljeske i puščane municije se poboljšalo, dok još uvijek nedostaje mina za bacače, a isto tako nedostaje maziva za podmazivanje oružja.—

e) Socijalni i nacionalni sastav dostavlja se u prilogu ovog izvještaja. Većina boraca naše divizije su zemljoradnici, dok je manji broj radnika, intelektualaca i ostalih profesija. U nacionalnom pogledu divizija je sastavljena od Srba i Hrvata sa Korduna, te Hrvata iz Pokuplja, a ima nešto i ostalih narodnosti. Većih promjena po pitanju socijalnog i nacionalnog sastava u posljednje vrijeme nije bilo.—

f) U ovom periodu, a naročito u prvoj polovici kada je uslijed velikog snijega bilo ograničeno izvođenje većih operacija, bilo posvećeno više pažnje izvođenju vojno-političke nastave i po jedinicama. Nastava se izvodila jednoobrazno u svim jedinicama po nastavnom programu.

Naročita pažnja posvećena je pri izvođenju nastave iz ratne službe, borbene obuke i nastave gađanja, što još uvijek u znatnoj mjeri našim jedinicama nedostaje, te uslijed neznanja ne može se pravilno u borbi koristiti. Pretežan dio ljudstva u jedinicama obučen je u osnovnim vojničkim znanjima, ali naši rukovodioci nemaju dovoljno stručnog znanja koje bi im bilo potrebno pored ostalog za pravilno komandovanje sa jedinicama. Da bi se vojni kadar što bolje usavršio predviđen je pored ostalog specijalni program za rukovodioce po kome se održavaju časovi i teme na slijedeći način: Pojedini rukovodioci iz Štaba brigade ili iz štaba bataljona pripreme se za jednu već unapred predviđenu temu, po kojoj održe predavanje svima rukovodiocima iz brigade ili iz bataljona. A po održanom pre-

[8] Obrazloženje razlika nastalih u brojnom stanju i naoružanju jedinica u odnosu na januar 1945. nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 4—3, k. 828.

davanju razvije se međusobna diskusija kojom se predavač nadopuni, tako da se na taj način ta tema detaljno prouči. Ovakve teme odnosno časovi sa komandnim kadrom održavaju se kad god ima za to mogucnosti i do sada je ovakvim radom postignut izvjestan uspjeh u pogledu stručnog znanja vojnih rukovodioca. Pored ovoga programa sa vojnim rukovodiocima iz bataljona pređe se svaki dan uveče ono gradivo koje je rasporedom rada predviđeno za sjutrašnji dan za jedinice, te se na taj način rukovodioci podsjete odnosno nadopune svoje znanje, tako da mogu sjutra dan lakše i uz veće interesovanje predavati jedinici. Smatramo da je po pitanju nastave osnovno obučiti vojne rukovodioce i kada se ovi osposobe, pitanje izvođenja nastave kod boraca biće brzo rešeno.

U ovom periodu nismo imali većih i složenijih borbi upotreba artiljerije u sadejstvu sa pješadijom, pa u tom pogledu ni kod naših jedinica nema većih promjena od posljednjeg izvještaja. Prateće čete ne iskorištavaju se još uvijek u dovoljnoj mjeri iako naše jedinice imaju bogato iskustvo o važnosti pratećih četa i o upotrebi u borbi.

Kod vršenja priprema za borbu, te kod stvaranja plana vatre bilo u napadu ili odbrani krenulo se naprijed, ali još uvijek ne stvara se dovoljan plan i nije se postiglo da se ostane dosljedno pri sprovođenju toga plana u stvarnosti.—

Kod Štaba divizije obrazovan je stalni podoficirski kurs kroz koji je ovoga mjeseca prošlo 20 podoficira. Predavači na kursu a isto tako i slušaoci trude se da se vrijeme na kursu što bolje provede i da se slušaoci sa što više teoretskog znanja povrate u svoje jedinice. Također kod našeg Štaba postoji i kurs za vezu, koga sada posjećuje 18 slušalaca boraca iz četa za vezu brigada. Zadatak kursa je taj da se slušaoci što bolje osposobe u poznavanju službe veze, kako bi pri povratku u jedinice mogli što bolje i pravilnije koristiti sredstva s kojima za sada naša veza raspolaže.

Politička nastava izvodi se po predviđenom političkom programu, koji je najprije proračđen sa komesarima brigada pa redom naniže. Poslednji politički program proračđen je prilično dobro po našim jedinicama. U zadnje vrijeme pokrenut je i kulturno-prosvetni rad, te se održavaju pojedina naučna predavanja po jedinicama. Sve čete, bataljoni i brigade izdaju svoje četne novine, bataljonske i brigadne listove, a u našem Štabu izdaju se redovno »Naše novine«.

g) Stručna sprema, upotrebljivost i stanje specijalnih jedinica je slijedeće:

Služba veze kod svih brigada, te kod Štaba divizije postoje čete za vezu koje su snabdjevene sredstvima za održavanje telefonske, radio-telefonske i radiotelegrafske veze, te bar-

jačićima za održavanje signalne veze. Telefonska veza: Postavljanje i kupljenje telefonske linije odvija se u našim jedinicama brzo i telefonska služba gdje se god upotrebljava zadovoljava. Radio-telegrafska veza: Ova veza funkcioniše dobro onda kada postoji i telefonska veza, ali po prekidu telefonske veze ova nije u stanju da preuzme na sebe prenošenje izvještaja i naređenja od jednog Štaba do drugog. Razlog ovome je taj, što naši štabovi brigada navikavši se na telefonsku vezu nisu shvatili važnost telegrafske veze. Radio-telefonska veza također se slabo koristi. Sada smo dobili nekoliko radio-telefonskih stanica za bataljone koje još do sada nisu efikasno upotrebljivane. Preduzeti ćemo sve mjere i posvetiti punu pažnju radio-telefonskoj i radio-telegrafskoj vezi, tako da bi ova mogla zadovoljiti potrebama u slučaju prekida telefonske veze. Ljudstvo četa za vezu obučeno je u radu signalnim barjačićima i gerc-aparatima, ali taj način održavanja veze nije do sada praktikovan u našim jedinicama.

Izviđačka služba: Kod Štaba divizije postoji izviđačka četa, a kod brigada izviđački vodovi. Naročite koristi od vojno-obavještajnih organa i od izviđačkih jedinica u ovom periodu nismo imali. Često puta neprijatelj lansira pojedine netačne vijesti o svojim namjerama i pokretima, koje preko stanovništva dođu do naših vojno-obaveštajnih organa koje oni nemajući drugih podataka prihvaćaju. O pokretu pojedinih neprijateljskih jedinica, te o njihovoj identifikaciji, naša vojno-obaveštajna služba teško doznaje i poslije njihovog prolaza ili upada u oslobođeni teritorij. Iako se posvetila [pažnja] prikupljanju podataka ličnim izviđanjem i osmatranjem, do sada u tom pogledu nisu postignuti zadovoljavajući rezultati.

Inžinjerske jedinice: Promjena u inžinjerskim jedinicama od prošlog izvještaja nije bilo. U ovom periodu oni nisu nigde ni upotrebljavani, te nisu mogli ni doći do izražaja. Povratkom sa kursa inžinjerskih rukovodioca, te predviđenim rasporedom rada za inžinjerske jedinice smatramo da će se stanje po pitanju stručne spreme u njima poboljšati.

Jurišni-pionirski vodovi postoje kod brigada, ali u ovom periodu nisu nigde upotrebljivani. Sa njima se izvodi za njih predviđena specijalna nastava.

Intendantska služba organizovana je dobro i dobro funkcioniše. Radionice krojačke, šusterske i ostale kako stalne tako i pokretne rade dobro i u glavnom zadovoljavaju našim potrebama.

Sanitetska služba organizovana je kod nas dobro. U borbama previjanje i evakuacija ranjenika vrši se dobro i na vrijeme.

h) Borbenost i borbeni moral kod naših jedinica je dobar, jedino u III. brigadi uslijed gubitaka koje je ta brigada pretrpjela, borbenost je malo opala.

Ishrana jedinica vrši se kao i do sada preko intendanture Divizije, sledovanje se na vrijeme dostavlja jedinicama. Ishrana po jedinicama vrši se 2 puta dnevno sa kazana.

Stanje odjeće i obuće se poboljšalo, samo još zasad nedostaje broj bluza i hlača.

Zdravstveno stanje: u ovome periodu bilo je 17 slučajeva zaraze pjegavog tifusa, 12 slučajeva trbušnog tifusa i nešto slučajeva ostalih oboljenja. Zaraza pjegavca i trbušnog tifusa počela je uglavnom sa sektora Vaganac, gde je bilo uglavnom slučajeva zaraze pjegavog i trbušnog tifusa kod civilnog stanovništva.

Općenito stanje u našoj diviziji gledajući na vojničke nedostatke i političke probleme je srednje. Divizija je sposobna samostalno, a i u sastavu Korpusa prema sadašnjem brojnom stanju i naoružanju voditi borbu u napadu i odbrani. Borbenost kod I. i II. brigade uglavnom je nepromijenjena od prošlog izvještaja, dok kod III. brigade s obzirom na poslednje neuspjehe borbenost je za nešto oslabila, kao i brojno stanje brigade se je smanjilo, što također utiče i na borbenost jedinice.

Nedostatci u vojničkom pogledu u prošlim operacijama prouzrokovani su uglavnom zbog slabog i nevještog rukovođenja štabova brigada, slabe procjene situacije, nebudnosti pojedinih jedinica na položaju, slabog i nevojničkog osiguranja itd.

Politički problemi koji su iskrsli u ovom periodu potencirali su vojničke neuspjehe.

Da bi se napred iznijeto stanje poboljšalo naš Štab preduzeo je slijedeće: povećati politički i vojnički rad po jedinicama, energično čistiti iz naših redova pojavu četničkih elemenata i neprijateljske propagande, više kontrolisati i najstrožije uzimati na odgovornost potčinjene štabove za neizvršenje naređenja i pojedinih propusta, kako vojničke tako i političke prirode, a ujedno i davanje pomoći štabovima brigada i bataljona u vojničkoj izobrazbi i rukovođenju jedinicama u borbi i van iste, te u pronalaženju i otklanjanju političkih i ostalih problema u jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
potpukovnik

V.d. komandanta — potpukovnik
Mih.[9] Vojnović

M. P.

[9] Mihajlo

socijalnog i nacionalnog sastava VIII.

Jedinica	Brojno stanje	Socijalni sastav						
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih. trgov.	Namještenika i srednjoškol.	Vojna lica	Financi policija i žandari
Štab divizije	128[13] / 392	12 / 19	105 / 351	5 / 7	1 / 6	2 / 6	3 / 2	— / 1
I. ud. brigada	445 / 1166	34 / 20	385 / 1059	3 / 2	10 / 10	10 / 8	3 / —	— / 3
II. ud. brigada	427 / 1166	15 / 19	396 / 1127	1 / 2	8 / 9	2 / 9	1 / —	4 / —
III. ud. brigada	381 / 897	24 / 39	331 / 831	5 / 8	6 / 10	10 / 5	4 / 1	1 / 3
I. brdski divizion	186 / 142	34 / 7	136 / 117	4 / 1	6 / 10	5 / 5	— / 2	1 / —
UKUPNO	1567 / 3699	119 / 104	1353 / 3485	18 / 20	31 / 45	29 / 33	11 / 5	6 / 7

SMRT FAŠIZMU —

M. P.

Politkomesar potpukovnik
D.[14] Hrstić

[13] Cifra u brojitelju označava broj rukovodilaca, a cifra u imenitelju broj boraca.

[14] Dušan

GLED

ud. divizije za februar 1945.

Nacionalni sastav												Primjedba
Srbi	Hrvati	Slovenci	Crnogorci	Muslimani	Talijani	Rusi	Jevreji	Česi	Holandani	Poljaci	Nijemci	
106 / 337	20 / 48	2 / 3	2			1	1					
398 / 840	47 / 250	2		2	3	4	1					
406 / 905	17 / 243			1 / 2	2 / 12		1 / 4					
364 / 739	70 / 152	1		1		1	3					
183 / 92	3 / 44			1	5							
1457 / 2913	104 / 737	2 / 6	0 / 2	1 / 6	2 / 20	6	1 / 9					

SLOBODA NARODU!

K-dant, potpukovnik
Mih. Vojnović

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 18. FEBRUARA 1945. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU PLITVIČKIH JEZERA[1]

ŠTAB
35. UDARNE DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.J.
Op. broj 327. 18/II 1945

Operativni izvještaj za vođenje borbe dana 11, 12, 13. i 14. II. o.g. dostavlja.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

I. **Opis položaja:** Sekcija Gospić, razmjera 1 : 100.000 (jug. voj. izrade). Sektori: Saborski — Poljanak — Čatrnja i Plitvički Leskovac — L. Petrovo Selo. Zemljište nisko planinsko, pokriveno, a topografski jako. Sektore povezuju komunikacije: Saborski — Poljanak — Drežnik, Poljanak — Plitvička jezera — Prijeboj i L. Petrovo Selo — Prijeboj — Babin Potok, vezujući neprijateljske garnizone na sektoru Bihaća u Gacke Doline. Veće naslage snijega na zapadnom i južnom dijelu sektora umanjivale su manevarsku sposobnost naših jedinica i primjenu fortifikacije.

II. **Naziv naših jedinica:** 35. Ud. divizija sastava tri pješadijske brigade. Na našem lijevom krilu nalazile su se jedinice 8. Ud. divizije,[2] ojačane sa jednim brdskim divizionom, koji je potpomagao i snage naše divizije.

III. **Naziv neprijateljskih jedinica:** III. bataljon 847. Regimente, II. bataljon 846. Regimente i »Panzer Jäger Ersatz Komp. 392«, I. ustaška bojna 17. D.[jelatnog] Zdruga 13. Hrvatske divizije i dijelovi IV. bojne IV. D. Zdruga 11. Hrvat-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11—25, k. 573.

[2] Odnosi se na 1. i 2. brigadu 8. NOU divizije (vidi dok. br. 44, 65, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2, 1/20—2, 1/21—2: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13, 14, 15. i 16. februara 1945; reg. br. 6—1, k. 828: tabelarni pregled Štaba 8. divizije o dejstvima u februaru, upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 5. marta 1945).

ske divizije.[3] Imena neprijateljskih komandanata nisu nam poznata.

IV. **Obostrana situacija:** a) Zadatak neprijateljskih snaga bio je uglavnom: aktivizacijom izbiti inicijativu iz naših ruku. U cilju toga poduzima ispade iz više pravaca tendencom spajanja ispadnih dijelova, koji su nadirali iz Gacke i Bihaćske doline. b) Procijenivši neprijateljske namjere postavljen je zadatak pred naše jedinice: uništavanje neprijateljske žive snage i sredstava na svim njegovim napadnim pravcima i sprječavanje prodora u oslobođenu teritoriju.

V. **Izdane zapovijesti:** U duhu direktive[4] Štab XI. Korpusa od 2. II. o.g. ovaj štab je izdao dana 4. II. o.g. direktivnu zapovijest štabovima brigada.

VI. **Vrijeme početka i tok borbe:** 11. II. o.g. u 7 časova neprijatelj je otpočeo nadiranjem iz više pravaca i to: sa jednom kolonom jačine 250 vojnika iz G.[5] Babina Potoka do Plitvičkog Leskovca, gdje se sukobio sa jednom četom 1. bataljona III. brigade, koja je držala položaj na k. 709 i oko samog mjesta. Poslije jednosatne borbe pred nadmoćnijim neprijateljem ova se četa povukla u pravcu Paljevina i Mirić Stropine, gdje se je sastala sa ostalim jedinicama III. brigade koje su napadale Plitvički Leskovac.

Za zatvaranje pravca od Saborskog i Babina Potoka angažovana je I. brigada sa sledećim rasporedom: jedan bataljon na Plitvicama sa zadatkom kontrolisanja pravca od Babina Potoka preko Bigine poljane; sa dva bataljona u Sertić Poljani sa zadatkom kontrolisanja pravca od Saborskog, dok su se jedan bataljon i štab brigade nalazili na sektoru Poljanak — Lisina.

Kada je utvrđeno patrolama da je neprijatelj iz Saborskog krenuo, ovaj štab je naredio štabu I. brigade da sa dva bataljona krene na liniju Kuselj — Biljevina, na najpogodnijem otsjeku da organizira položaj sa težnjom upuštanja neprijatelja na unapred pripremljenu klopku. Istovremeno naređeno je štabu II. brigade koji se nalazio u Rakovici (Brajdići) da dva bataljona krenu pravcem Sabljaci[6] — Piskula — Uvala sa zadatkom bočnog udara na liniji Biljevina — Saborski. Ova dva bataljona krenula su oko 10 sati.

---

[3] O neprijateljevim jedinicama koje su učestvovale u borbama protiv dijelova 4. i 11. korpusa NOVJ od 11. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 4.

[4] Vidi dok. br. 3.

[5] Gornjeg

[6] Sabljaci nisu nađeni na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se odnosi na zaselak Šabljakovo, 8 km sjeverno od Plitvičkih jezera.

I. brigada organizirala je položaj na k. 870 (Aćimovac) i k. 667 (Mlinište) sa dva bataljona. Kao predstraža ovog položaja posjednuta je ivica šume pri izlazu ceste iz Čorkove Uvale za Kuselj i Mali Aćimovac — bezimenu kotu jugozapadno od k. 870. Osim toga slabije snage upućene su prema Biljevini da bi uhvatile kontakt sa neprijateljem i elastično pred neprijateljem odstupale u pravcu glavnog položaja. Tačno u 8 časova ovi dijelovi sukobili su se pred Biljevinom sa neprijateljem, koji je nastupao glavnom kolonom cestom: Saborski — Poljanak, osiguravajući se pobočnicama sa lijeve i desne strane ceste. Borba je trajala do 9.30 časova, kada su se ovi dijelovi povukli ne gubeći kontakt sa neprijateljem. Poslije toga neprijateljska desna pobočnica izbija prema k. 870 (M. Manduševac) i ugrožava desni bok našeg položaja, te prisiljava 1. bataljon na povlačenje prema k. 739 i k. 746, gdje organizuju novi položaj za odbranu. 4. bataljon koji je držao ivicu šume pri izlasku ceste za Kuselj do zaključno sa k. 667 sačekao je neprijatelja, obasuo ga jakom vatrom i povratio ga natrag uz osjetljive gubitke. Pošto je 1. bataljon već tada napustio desni otsjek položaja, neprijatelj je bacio snage prema V. i M. Aćimovcu, a jednu manju kolonu uputio preko jugoistočnih padina k. 1003 (V. Titra), te je time prisilio i 4. bataljon na povlačenje prema k. 739 i k. 746, gdje je i 4. bataljon ojačao položaj 1. bataljona.

Osjećajući nadmoćnost neprijateljskih snaga sa pravca Križi i M. Manduševac štab I. brigade povukao je bataljon sa Plitvica i ojačao sa njime položaj na k. 739 i 746, dok je bataljon na Lisini ostao i dalje na svome mjestu. Tako je brigada u 15.30 časova organizirala novi položaj na liniji k. 739 — k. 746 — k. 741 sa tri bataljona.

Neprijatelj nadire sa zapadne strane, t.j. na k. 739 i k. 746, gdje se razvije žestoka borba. Nakon jednosatne borbe uspjeva zbaciti naše snage sa k. 739 i napada na k. 746. Oko 18 časova nakon što je neprijatelj na ovom otsjeku imao osjetljive gubitke povlači se u pravcu Sertić Poljane, gdje i zanoćava.

Za vrijeme dok brigada vrši pripreme za napad na neprijatelja u Sertić Poljani, jedan neprijateljski bataljon dolazi od pravca G. Babina Potoka — preko Bigine Poljane i Plitvica — na Poljanak. Odmah su dva bataljona I. brigade ojačani jednim bataljonom II. brigade posjeli k. 741 i zapadni dio Poljanka, te jakom vatrom prisilili ovog neprijatelja na povlačenje prema Plitvicama.

Dok su dva bataljona I. brigade vodili borbu sa neprijateljem na Sertić Poljani, djelovi I. brigade 8. Ud. divizije od pravca Saborskog sukobili su se sa neprijateljem na putu iz-

među Kuselja i Poljanka. Neprijatelj uspjeva potisnuti snage I. brigade 8. Ud. divizije i orijentiše se prema Kuselju. Djelovi naše I. brigade stupaju u gonjenje. Jača borba razvila se na Kuselju, gdje su neprijateljski zaštitni djelovi razbijeni kao i dezorganizovan čitav bataljon. Tako ošamućenog i uspaničenog neprijatelja gone ovi djelovi naše I. brigade do Saborskog, gdje ga jedinice I. brigade 8. divizije dočekuju bočnom vatrom i nastavljaju daljnje gonjenje.[7]

Kontakt sa ovim neprijateljem prekinut je dana 12. II. o.g. u 4 sata, a goneći djelovi vratili su se u svanuće.

12. II. 1945. godine u *5.30* časova legionarski bataljon, koji je u 11.00 u veče odbijen prema Plitvicama, napada na k. 741 i 782, odakle odbacuje snage naše I. brigade i spaja se sa snagama koje su napadale od Sertića Poljane preko k. 739 i k. 746. Naše snage povlače se preko Trovrha i Crne Kose u Korita, gdje u 16.30 časova stižu i ostale snage koje su bile u gonjenju prema Saborskom.

Snage II. brigade koje su u toku dana 11. ov. mj. bile angažovane na Poljanku i Rastovači povratile su se uveče i zanoćile u Čatrnji. Dva bataljona iste brigade koji su dobili zadatak da dana 11. ov. mj. krenu iz Brajdića preko Sabljaka — Piskula i Uvale i napadnu bočno neprijatelja na sektoru Biljevina sukobili su se južno od k. 927 (V. Bilo) sa I. ustaškom bojnom 17. D. Zdruga, koja je krenula iz Saborskog prema Koritima. Poslije kraće borbe bataljoni su se povukli natrag i u 21 čas izbili u Selište. Ova ustaška bojna poslije kraćeg sređenja krenula je iza naših snaga i spustila se oko 22 časa u Korita, gdje je i zanoćila.

U 7 časova dijelovi ove bojne posjedaju k. 550, bezimenu kotu jugoistočno od k. 550 i zbacuju naše snage sa k. 565 (Maglić Brdo), te tako ugrožavaju leđa snagama naše II. brigade u Selištu i Čatrnji. Neposredno pred izbijanje ovih neprijateljskih snaga na gore navedene položaje II. brigada je vršila napad na k. 442 i prema koritu rijeke Korane, odakle je

---

[7] U izjavama zarobljenih njemačkih oficira Fridriha Zmoelinga i Desideriusa Reindla o tome pored ostalog piše: »... Prema naređenju 15. brdskog armijskog korpusa sve borbene grupe trebalo je 13. II 1945. da dostignu Poljanak, ali usljed jakog neprijateljskog otpora i vrlo visokog snijega navedeni zadatak nije izvršen. U popodnevnim časovima 13. II 1945. neprijatelj je sa visova sjeveroistočno od Poljanka izveo jak protivnapad i odbacio 1. bataljon 846. puka u Sertić Poljanu. Istovremeno jedna neprijateljska kolona napala je bataljon s leđa. Bataljon nije imao mogućnosti da se povuče ka Plitvicama. Pošto nije imao veze sa ostalim borbenim grupama, a pretrpio je velike gubitke, bataljon je bio prisiljen da se povuče u Ličku Jesenicu, gdje je stigao 14. II 1945. u zoru, a odatle je bio opet vraćen u Dabar...« (vidi Arhiv VII, reg. br. 41—3, k. 74).

neprijatelj počeo također sa nadiranjem prema položajima II. brigade. Tako je brigada dobila vatru sa dvije strane. Otpočelo je povlačenje prema Crkvinama. Osjetivši povlačenje brigade neprijatelj vrši juriš od Maglića i od korita rijeke Korane te brzo izbija u Čatrnju.[8] Drskim jurišem stavlja dijelove naše II. brigade, koji su bili na tome otsjeku, u tešku situaciju.

Izlazom iz ove situacije odnosno povlačenjem preko Crkvine štab brigade ostavlja jedan bataljon na k. 414, a dijelove jednog bataljona koji su bili u sređivanju na k. 468, dok sa dva bataljona napada neprijatelja sa pravca k. 706 na k. 550 i Koritima odakle izbacuje neprijatelja i goni ga prema Selištu i k. 465. Ponovljenim napadom potpomognuta sa dijelovima I. brigade, II. brigada uspijeva zbaciti neprijatelja i sa k. 465, koji se povlači u pravcu Čatrnje, gde zanoćava.

Ove snage dovršile su borbu u 21 čas.

Snage I. brigade jačine dva bataljona, koji su sadejstvovali sa snagama II. brigade uzele su k. 760 i 893, gdje su zanoćile.

U 5.30 časova neprijatelj jačine 200 vojnika napao je na Plitvički Leskovac, tj. 2. bataljon III. brigade koji je držao k. 709 i 705. Poslije kraće borbe bataljon prelazi u napad te uspijeva odbaciti neprijatelja prema G. Babinom Potoku.

U noći 12/13. II. o.g. III. brigada sa dva bataljona napala je Cesarov Kamen u cilju likvidacije posade. U 23 časa sa dva pravca jurišem zbacuje neprijatelja sa položaja. Neprijatelj se povlači u pravcu Željave.

Dana 13. II. o.g. u 6 časova I. brigada izbija na Poljanak i Plitvice, koje je neprijatelj tokom noći napustio. Dio snaga angažuje u ispitivanju prema Sertić Poljani i Saborskom, te Biginoj Poljani i Plitvičkim Jezerima.

U 11 časova počinje artiljerijska priprema od strane brdskog diviziona 8. Ud. divizije na Čatrnju i Drežnik, a u 14 časova kreću u napad snage II. brigade sa k. 465 (Maglić Brdo) i k. 414. U 13 časova snage II. brigade izbile su na liniju: južne padine k. 442, Zbjeg i produžile napad prema Čatrnji. U 15 časova neprijatelj iz Čatrnje protjeran i povukao se lijevom obalom rijeke Korane prema Drežniku.

Primijetivši da neprijatelj zapadno od Drežnika sređuje snage za protivnapad, II. brigada organizuje položaj u samom s. Čatrnji. U 17.30 časova nakon jače artiljerijske i minobacačke pripreme neprijatelj uspijeva odbaciti naše snage iz Čatrnje na liniju: k. 442 — Zbjeg. U 19 časova, nakon što je II. briga-

[8] Opširnije o prodoru 1. bojne 17. ustaškog zdruga u Čatrnju vidi dok. br. 115.

da ojačana jednim bataljonom I. brigade, naše snage prave povratni napad i nakon 20-minutne borbe bivaju ponovno od neprijatelja odbačene.

Dana 14. II o.g. oko 1 sat, neprijatelj jačine jedne bojne ustaša od pravca Čatrnje uspijeva zbaciti snage I. brigade sa V. i M. Lisine. Poslije sređenja ova dva bataljona I. brigada pravi protunapad, međutim neprijatelj dobivene položaje uporno brani i odbija napad. Poslije neuspjelog protunapada ova dva bataljona se povlače preko Crne Kose u pravcu Korita, gdje ulaze u sastav ostalih dvaju bataljona svoje brigade, koji su tamo bili u rezervi. U 6 časova neprijatelj iz Čatrnje napada na k. 465, koju je branio 4. bataljon II. brigade i uspijeva ga zbaciti sa iste kote, nakon čega preduzima izvlačenje snaga iz Drežnika i Čatrnje prema Poljanku i dalje prema Saborskom. Sa ovim pravcem povukla se je I. ustaška bojna 17. D. Zdruga i III. bataljon 847. Regimente. Nakon kraće artiljerijske pripreme na k. 465 naše snage vrše napad i izbijaju na kotu odakle nastavljaju gonjenje pravcem Čatrnja — Selište — Poljanak. U 13 časova izgubljen je kontakt sa neprijateljem na Poljanku.

Istoga dana u 12 časova neprijatelj se povukao iz Drežnik grada.

VII. **Ishod borbe:** U borbama od 11. do 14. ov. mj. gubitci neprijatelja su 138 mrtvih i 203 ranjena.

Zaplenjeno je: 1 šarac, 1 puškomitraljez, 12 pušaka, 2 šmajsera, 1 dvogled, 2 konja, 14.100 metaka, 80 ručnih bombi, 1 telefonska centrala, 1 radiofonska centrala, 4 telefona, 20 klm. kabla, 6 pari cipela, 13 nagaznih mina, 25 kg. dinamita, 6 barki — čamčića, 5 pari skija i ostale ratne spreme.

VIII. **Naši gubitci:** 30 mrtvih, 42 ranjena i 22 zarobljena i 14 nestalih. Među poginulima: komandant 2. bataljona II. brigade potporučnik drug Momčilović Aleksa, operativni oficir 3. bataljona II. brigade drug Pavlica Dmitar, zamjenik komandanta I. bataljona I. brigade poručnik drug Mandarić Mile, komandir čete iz I. brigade drug Cvijanović Dane, pomoćnik komesara čete iz II. brigade drug Kovačević Marijan i zamjenik komandira čete iz II. brigade drug Seci Martin.

Među ranjenima: komandant II. brigade major drug Mamula Bogdan, komesar II. brigade drug Cuculić Cvetko, komesar čete iz II. brigade Curl Anton, komandir čete iz II. brigade Krajnović Miloš, komandir čete iz II. brigade Mataija Ivan, komesar čete iz II. brigade Vidović Martin, pomoćnik komesara čete Jakovac Ivan, pomoćnik komesara čete iz I. brigade Njegovan Dragan, komandir čete iz III. brigade Mandić Milan,

zamjenik komandira iz III. brigade Prtajin Jandra, zamjenik komandira čete iz III. brigade drug Šarić Milan i pomoćnik komesara čete iz III. brigade Vuković Rade.

IX. **Utrošak municije i izgubljeni materijal:** Utrošeno 299 mina za teški bacač, 43.760 metaka za pješadijska oružja, 1.020 šmajserskih metaka i 156 ručnih bombi. Izgubljeno: 6 puškomitraljeza, 3 teška mitraljeza, 2 šarca, 16 pušaka i 2 ranca municije. Većina oružja izgubljena je na dan 12. II. o.g. u II. brigadi.

X. Istakli su se: vodnik iz II. brigade drug Žic Vinko, vodnik drug Mihović Nikola, borac-nišandžija drug Ivan Gvozdek. U III. brigadi istakle su se kao cjeline 2. četa 2. bataljona i 2. četa 3. bataljona.

Slabo su se držali komandir čete iz II. brigade Mataija Ivan i komesar čete iz II. brigade drug Platiša Milan, koji su u teškoj situaciji ostavili četu i pobjegli da sebe spase.

XI. **Kritika akcije:**

U toku ovih borbi bilo je niz grešaka i propusta od strane štabova I. i II. brigade, koje su mjestimično uvjetovale gubitke, a mjestimično nedovoljno iskorišćavanje moći i energije svojih jedinica.

I ako je bilo dovoljno vremena, i ako je na to upozoreno više puta od strane ovoga štaba, štab I. brigade nije dovoljno izvršio sve pripreme oko organizacije položaja za odbranu. Jedan od glavnih nedostataka za vrijeme borbi bila je slaba veza kako sa ovim štabom tako i sa podređenim jedinicama. Baš ova činjenica uvjetovala je da ni štab brigade ni ovaj štab nisu mogli dovoljno uticati na sam tok borbe na sektoru I. brigade.

Štab II. brigade nije poklonio pažnje rezervi ni njezinom smještaju, već je sve snage angažovao u borbi, a leđa ostavio vrlo slabo zaštićena tako da jedinice koje su na k. 465 osiguravale leđa brigade nisu bile u stanju stvoriti mogućnost u vremenu za preorijentaciju snaga u momentu kad su snage bile orijentisane prema neprijatelju na liniji Drežnik — Korana, već su sa prvim udarom bile zbačene sa te kote, te je tako brigada dobila vatru i pritisak sa leđa. U tim momentima počam od štaba brigade pa na niže, starješine nisu pokazale brzu i elastičnu snalažljivost, što je uvjetovalo osjetljive gubitke i u ljudstvu i materijalu. U ovoj situaciji vrlo slabo se snašao komandant II. brigade, koji naređuje protivnapad u nejasnoj situaciji.

Kod Štaba III. brigade sve odluke i izdata naređenja bila su realno i pravilno sprovedena u život. Taktički i borbeni

postupci gotovo svih starješina bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu. Sadejstvo po vremenu zbog nedovoljne veze i ovdje je otežavalo komandu i upotrebu jedinica.

Za sve vrijeme ovih borbi neprijatelj je ispoljavao laku pokretljivost izraženu u drskim manevrima skijaša, a osim toga imao je premoć u snagama, što mu je omogućavalo ostvarivanje zamišljenih manevara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Lenac M.**[9]

Komandant potpukovnik: **N.**[10] **R. Grubor**

M. P.

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 19. FEBRUARA 1945. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI, ORGANIZACIONOJ STRUKTURI I OPŠTEM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
35. UDARNE DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.J.
Broj 336/19.II 1945

Opći vojno-organizacioni izvještaj za februar 1945. godine dostavlja.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

1) OPERATIVNA SITUACIJA:

U proteklom vremenu od 20. januara do 20. februara o.g. neprijatelj se nalazio u garnizonu Čudin klanac — Babin Potok, sa sjeverozapadne strane od Korenice. Istočno i sjevero-

[9] Mirko

[10] Nikola

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12—2, I, k. 573 a pregledi pod reg. br. 11—3, k. 1234 B.

istočno od Korenice nalaze se garnizoni: Lapac, Nebljusi, Zavalje, Bihać.[2] Situacija se nije mijenjala na operativnom sektoru ove divizije do 10. februara o.g. U razdoblju od 20. I. do 31. I. o.g. divizija se nalazila na zatvaranju pravaca, spriječavanju neprijateljskog saobraćaja na komunikaciji Babin Potok — Korenica, Babin Potok — Plitvička Jezera i Prijeboj — L. Petrovo Selo od pravca Bihaća. Osiguravala vezu Lika — Kordun.[3]

31. I. o.g. I. i II. brigada rokirale su se na sektor Rakovica — Čatrnja — Poljanak — Plitvice sa zadatkom kontrolisanaja i zatvaranja komunikacije od pravca L. Jasenica — Plitvice, a ujedno i boljeg smještaja i pripreme za pretstojeće operacije. Štab divizije uz glavninu snaga sa prištapskim jedinicama u Rakovici. III. brigada i dalje ostaje na sektoru koji je kontrolisala divizija, artiljerijski divizion uslijed nepogodnog vremena i velikih smetova nije krenuo sa glavninom već ostaje na sektoru Korenice.

Kod neprijatelja nije se osjetila nikakva aktivnost ispadanja iz garnizona u pravcu sektora divizije do 10. II. o.g. uslijed nepogodnog vremena i prisustva naših jačih snaga. Neprijateljski garnizoni koji su bili najbližem sektoru djelovanja ove divizije jesu: Čudin klanac — Babin Potok na sjeverozapadnoj strani. Lapac — Nebljusi — Zavalje — Bihać na istočnoj i sjeveroistočnoj strani. Neprijateljsko držanje ovih garnizona od taktičke je važnosti po istoga radi sprečavanja spuštanja naših jačih snaga u Gacku dolinu sa pravca Babina Potoka, a garnizoni jugoistočno i istočno služe neprijatelju kao bočno osiguranje njegovih glavnih snaga koje se nalaze u dolini r. Une a ujedno privezivanje naših snaga uz pojedine garnizone onemogućava koncentraciju naših snaga za izvršenje većih operacija. Ovi garnizoni služe neprijatelju kao polazna baza za napad na oslobođeni teritorij i ovlađivanje komunikacijom između razdvojenih garnizona na liniji Bihać — Babin Potok — Otočac.

10. februara o.g. neprijatelj iz Gacke doline vrši ispad preko L. Jasenica u pravcu Saborskog. 11. februara o.g. neprijatelj nadire od Saborskog prema Poljanku, a iz Bihaća prema L. Petrovu Selu u cilju spajanja snaga iz oba garnizona,

---

[2] O neprijateljskim snagama na navedenoj prostoriji vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 3.

[3] O dejstvima 35. NOU divizije od 20. do 31. januara 1945. vidi knj. 37, dok. br. 116 i 128.

što mu nije uspjelo, već je zadržan na liniji Sertić Poljana — Poljanak, a u toku noći napadom naših snaga bio odbačen prema Kuselju. Snage koje su nadirale od pravca Bihaća zadržane su na prostoru L. Petrovo Selo — Čalopek, k. 528.

12. II. o.g. neprijatelj iz Babina Potoka nadire prema Plitvičkom Leskovcu, od L. Petrova Sela prema Vagancu, a od Kuselja ponovo nadire duž komunikacije, a jednim dijelom preko Uvala za s. Korita radi olakšanja snagama na glavnom pravcu pomoću kojih uspijeva da se spoje jedna i druga strana u Drežniku. Borba od 11—14. ov. mj. vođena je sa neprijateljem uglavnom na sektoru Saborski — Poljanak — Čatrnja — Plitvice, dok na liniji Bihać — L. Petrovo Selo — Vaganac — Drežnik vodile su borbu jedinice 8. Ud. divizije, sa kojom smo bili u stalnoj vezi.[4]

Snage neprijatelja sa kojima je vođena borba sa pravca Saborskog i Babina Potoka pripadale su: III. bataljon 847. Regimente 392. divizije, II. bataljon 846. Regimente 392. divizije, »Panzer Jäger Ersatz Komp. 392«, I. ustaška bojna 17. D. U. Zdruga 13. H. D. i dijelovi IV. bojne D. Zdruga 11. H. D.[5]

Aktivnost neprijatelja u ovoj borbi bila je dobra, a jedinice su bile sastavljene uglavnom [od] lako pokretljivih bez težeg naoružanja. Ovoga puta neprijatelj je upotrebljavao manevarsku borbu koju ispoljuje do potpunosti.

2) ORGANIZACIONO STANJE:

Od prošlog izvještaja do danas u štabu divizije nastale su sledeće promjene: dosadašnji v. d. načelnika major Trbović Gojko primio je dužnost komandanta II. brigade ove divizije, a dužnost načelnika primio je major Počuča Milan, koji se do 11. ov. mj. nalazio na višem oficirskom kursu. Dužnost pomoćnika komesara divizije primio je major Bude Bosnić, do sada rukovodioc politodjela u 43. diviziji. Ostalih promjena u ovome štabu nije bilo.

I. Brigada: Štab brigade je potpun. Promjene su nastale u toliko, što je za ob. oficira postavljen drug Rade Bosnić, do sada pomoćnik komesara čete u 3. bataljonu iste brigade.

---

[4] Opširnije o borbama jedinica 8, 13. i 35. NOU divizije u rejonu Plitvičkih jezera od 10. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 44, 65, 114 i 115.

[5] O neprijateljevim jedinicama angažovanim u toj operaciji vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 4.

II. Brigada: Štab je potpun. Promjene su nastale sledeće: komandant brigade major Bogdan Mamula ranjen je u desnu potkoljenicu u borbi 13. ov. mj. i upućen u bolnicu. Dužnost komandanta primio je major Gojko Trbović, dosadašnji v. d. načelnika ove divizije. Politkomesar brigade Ljiljak Đuro upućen je na kurs pri CK KPJ, a dužnost politkomesara primio je Cuculić Cvetko, bivši politkomesar 2. bataljona iste brigade, 13. ov. mj. ranjen je u borbi kod Čatrnje i sada se nalazi u bolnici, a dužnost politkomesara primio je drug Gojko Uzelac, do sada politkomesar bataljona u III. brigadi ove divizije. Pomoćnik politkomesara drug Kosovac Mićo premješten je u 13. diviziju, a dužnost pomoćnika politkomesara primio je drug Ivošević Nikola, do sada pomoćnik part. rukovodioca pri štabu iste brigade. Za operativnog oficira brigade postavljen je kapetan Ivošević Dušan, komandant 4. bataljona ove brigade, a do sada se nalazio u bolnici kao ranjen sa borbe na Gračacu. 14. ov. mj. kapetan Ivošević Dušan upućen je na viši oficirski kurs pri G.Š.H.

III. Brigada: Štab brigade popunjen je. Promjena nije bilo.

Artiljerijski divizion: Štab diviziona po predviđenoj formaciji nije potpun. Nedostaje: ađutant štaba i jedan oficir koje se nije moglo predviditi pošto sa stručnim artiljerijskim oficirima ne raspolaže.

Štabovi brigada kao cjelina zadovoljavaju na svojim položajima, sem Štaba I. brigade kod koga se osjeća nedovoljna snalažljivost, naročito kod komandanta, koji u dosadašnjim borbama nije pokazao dovoljno energije i zauzimanja u rukovođenju sa jedinicom, u čemu nije dobivao dovoljno pomoći od ostalih članova štaba a pogotovo od komesara. Preduzeto je potrebno da i ovaj štab zadovolji.

U štabovima bataljona u ovom razdoblju nastale su sledeće promjene:

I. brigada:

Štab 1. bataljona nepotpun. Nedostaje zamjenik komandanta bataljona, pošto je drug poručnik Mile Mandarić poginuo 11. ov. mj. Politkomesar bataljona drug Grgurić Tugomir otišao na dužnost u Prop-odjel brigade, a dužnost politkomesa-

ra primio je drug Rađenović Pajo, dosadašnji politkomesar protivkolske baterije ove divizije.

Štab 2. bataljona nepotpun. Komandant bataljona poručnik Vejnović Nikola nalazi se na oficirskom kursu pri GŠH, a dužnost komandanta vrši poručnik Skendžić Petar. Komesar bataljona Rašeta Jovo nalazi se u bolnici, a dužnost komesara vrši drug Boško Klasnić, do sada komesar prištapskih jedinica I. brigade. Dužnost zamjenika komandanta vrši drug Biga Milan, do sada komandir III. čete 1. bataljona. Ovaj štab popunjen je sa operativnim oficirom drugom Šulentić Dušanom, do sada komandir čete u 6. diviziji. Dužnost pomoćnika komesara vrši drug Čuturilo Milan, do sada komesar čete u istom bataljonu.

Štab 3. bataljona: U ovom štabu izvršene su promjene: pomoćnik politkomesara upućen je na kurs. Za zamjenika komandanta postavljen je drug Kokotović Petar, do sada operativni oficir istog bataljona, a dužnost operativnog oficira primio je drug potporučnik Surla Marko, do sada komandir čete 1. bataljona.

Štab 4. bataljona nepotpun. Nedostaje politkomesar bataljona. Od prošlog izvještaja do danas nije bilo promjena.

II. brigada:

U štabu 1. bataljona nastale su sledeće promjene: politkomesar Šaban Blaž premješten je u 3. bataljon ove brigade na istu dužnost, a za politkomesara postavljen je drug Zvonko Lukarić, dosadašnji politkomesar čete u istom bataljonu. Za zamjenika komandanta bataljona postavljen je drug Zdelar Andrija, dosadašnji operativni oficir u bataljonu, a dosadašnji zamjenik komandanta potporučnik Gostović Đuro premješten je u 2. bataljon na istu dužnost. Za operativnog oficira bataljona postavljen je st. vodnik Rajčević Božo, bivši komandir čete u 3. bataljonu ove brigade.

Štab 2. bataljona: U ovom bataljonu nastale su promjene, komandant potporučnik Momčilović Aleksa poginuo je u borbi 13. ov. mj. kod s. Čatrnje (Drežnik). Za zamjenika komandanta postavljen je poručnik Gostović Mile, do sada na istoj dužnosti u 1. bataljonu. Komesar bataljona drug Cuculić Cvetko postavljen je za komesara brigade, a dužnost komesara bataljona primio je drug Cuculić Mirko, do sada komesar u 4. bataljonu. U ovom bataljonu nedostaje komandant bataljona.

Štab 3. bataljona: u ovom štabu nastale su promjene: komandant bataljona poručnik Rajšić Dmitar koji se nalazio na višem oficirskom kursu povratio se 11. ov. mj. i primio dužnost komandanta. Operativni oficir drug Pavlica Dmitar, koji je bio ranjen u borbi kod Korenice[6] povratio se i u borbi kod Korita 12. II. poginuo je. Komesar bataljona drug Ožbolt Ivan premješten je za šefa Prop-otsjeka brigade, a dužnost politkomesara bataljona primio je Šaban Blaž, do sada na istoj dužnosti u 1. btaljonu. Za pomoćnika politkomesara postavljen je drug Baretić Zvonko, do sada pomoćnik komesara čete u istom bataljonu. U ovom bataljonu nedostaje operativni oficir.

Štab 4. bataljona: u ovom bataljonu nastale su promjene: pomoćnik politkomesara Kosanović Nikola premješten je u 13. diviziju. Za zamjenika komandanta postavljen je drug Šojat Milan, do sada komandir čete u 1. bataljonu. U ovom bataljonu nedostaje pomoćnik politkomesara.

III. brigada:

U toku ovoga mjeseca nije bilo promjena u štabovima bataljona, sem što je politkomesar Uzelac Gojko premješten na dužnost komesara II. brigade, a dužnost komesara 3. bataljona primio je drug Ljeskovac Vlade, dosadašnji komesar čete 1. bataljona.

Artiljerijski divizion:

U štabu diviziona u ovom razdoblju nije bilo nikakvih promjena.

...[7]

4) FORMACIJSKO STANJE:

Divizija je formirana predviđenom formacijom u tri brigade, artiljerijski divizion od dve baterije brdskih topova 75 mm, jedna baterija bez oruđa i jedna baterija protivkolskih topova 37 mm. Svaka brigada sastavljena je od četiri bataljona sa predviđenim jedinicama pri štabu brigade. Od pro-

---

[6] Jedinice 11. korpusa NOVJ vodile su borbe za konačno oslobođenje Korenice od 12. do 26. decembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 36, dok. br. 56, 73, 104, 109 i 111; knj. 37, dok. br. 9; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12. do 28. decembra 1944).

[7] Tekst je izostavljen jer se odnosi na personalna pitanja.

šlog izvještaja pri štabu divizije formiran je nastavni centar za održavanje kurseva i uzdizanje komandnog kadra. Ostalih promjena nije bilo.

5) BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Pregled brojnog stanja i naoružanja dostavlja se po priloženom formularu. U ovom razdoblju jedinice su popunjene sa 105 boraca, od kojih 87 iz dopunskog bataljona ove divizije, koji su se nalazili na vojnoj obuci. U pregledu brojnog stanja dopunski bataljon pokazan je kao cjelina u koju je uračunato i ovih 87 koji su upućeni na raspored u brigade. Poteškoće su bile u nabavki bacačkih mina 81 mm, a one koje su primane iz Otsjeka naoružanja Korpusa nisu bile original prema kalibru bacača, što je dovodilo da oruđa ne mogu precizno gađati, domet se povećavao ili smanjivao.

6) SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV:

Dostavlja se u prilogu po predviđenom obrascu.

7) NASTAVA PO JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA:

U toku ovoga mjeseca po jedinicama izvođena je nastava iz borbene obuke napad i odbrana, mjesto starešine za vrijeme borbe i njegova dužnost. Prestrojenja na mjestu i u kretanju. Kod II. brigade izvedena je dvostrana vježba napad i odbrana sa datom pretpostavkom.

Kod artiljerijskog diviziona izvođena je obuka sa poslugom rad kod oruđa, nišanjenje, uzimanje elemenata, uvođenje oruđa u ravan gađanja i ostale radnje na topovima.

Pri štabu divizije održavaju se kursevi i to: VIII. klasa podoficirskog kursa koji je počeo 19. ov. mj. Niži politički kurs koji je počeo 5. ov. mj. završava se 20. ov. mj. Rezultat obuke pokazao se dosta dobrim. Borci su prilično savladali vojničku vještinu, a rukovodioci rukovanje sa jedinicom.

8) SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

a) Radio veza: Radio veza uglavnom zadovoljava. Svakodnevno se usavršava i pojačava njen rad. Poteškoća u radio vezi imade u toliko, što ova divizija ne raspolaže sa dovoljnim

brojem radiostanica, a u čemu se ukazuje nužna potreba za popunu istih.

Telefonska veza još uvijek ne zadovoljava u potpunosti i nije došla do svog potpunog izražaja. Do sada nije se uspjelo da za vrijeme borbe odvoji se linija za komandovanje od linije za saobraćaj, a također da trupna i operativna mreža imaju svoju zasebnu mrežu, sa kojom bi se moglo u borbi efikasnije služiti. Nastaju poteškoće i ometanje rada od pojedinih ustanova zauzimajući liniju za vrijeme borbe.

b) Vojno-obaveštajna služba: organizaciono je postavljena, koristi se ali ne u potpunosti. Podatci koji se dobivaju još uvijek stižu sa izvjesnim zakašnjenjem i neprecizni.

c) Artiljerijska služba: U akcijama u kojima je učestvovala uglavnom je zadovoljila, iako je bilo izvjesnih nedostataka, kao neprecizno gađanje, sporo otvaranje sasređene vatre na dobiveni cilj. Preduzeto je potrebno da se artiljerija popravi.

d) Sanitetska služba: organizovana je ali još u potpunosti ne zadovoljava svojim potrebama. Nedostatci su u organizaciji nosioca ranjenika, pružanje prve pomoći i dopremanje do brigadnog previjališta. Za vrijeme kad jedinice nisu u borbi vrši se razušivanje jedinica pomoću partizanskog bureta i parenje u suhoj komori u Rakovici, kao i kupanje u kupatilu.

9) MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POJAVLJUJU:

Moral i borbenost kod jedinica ove divizije jest dobar, a što se moglo očitovati u posljednjim operacijama. Neprijatelj upotrebivši razna lukavstva, manevar i laku pokretljivost što nije zbunjivalo jedinice ni pokolebalo borce.

Ishrana: U toku ovoga mjeseca nije bilo većih poteškoća u ishrani. Jedinice su primale redovno hranu iz Intendanture ove divizije. Samo dopremanje hrane u nekoliko je otežano zbog nedovoljnih prevoznih sredstava stočnom ili motornom vučom.

Oprema jedinica: uglavnom je popunjena, dok imade izvjestan broj sa slabom obućom i donjim vešom.

Zdravstveno stanje: U toku ovog mjeseca bilo je nekoliko slučajeva obolenja od tifusa koje je blagovremeno sprečeno i uništeno.

Jedinice kao cjelina prema svome brojnom stanju zadovoljavaju i u mogućnosti su da izvrše dobiveni zadatak. Jedino se postavlja problem popune jedinica sa ljudstvom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Lenac M.

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

M. P.

ŠTAB
XI. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 61 24. II. god

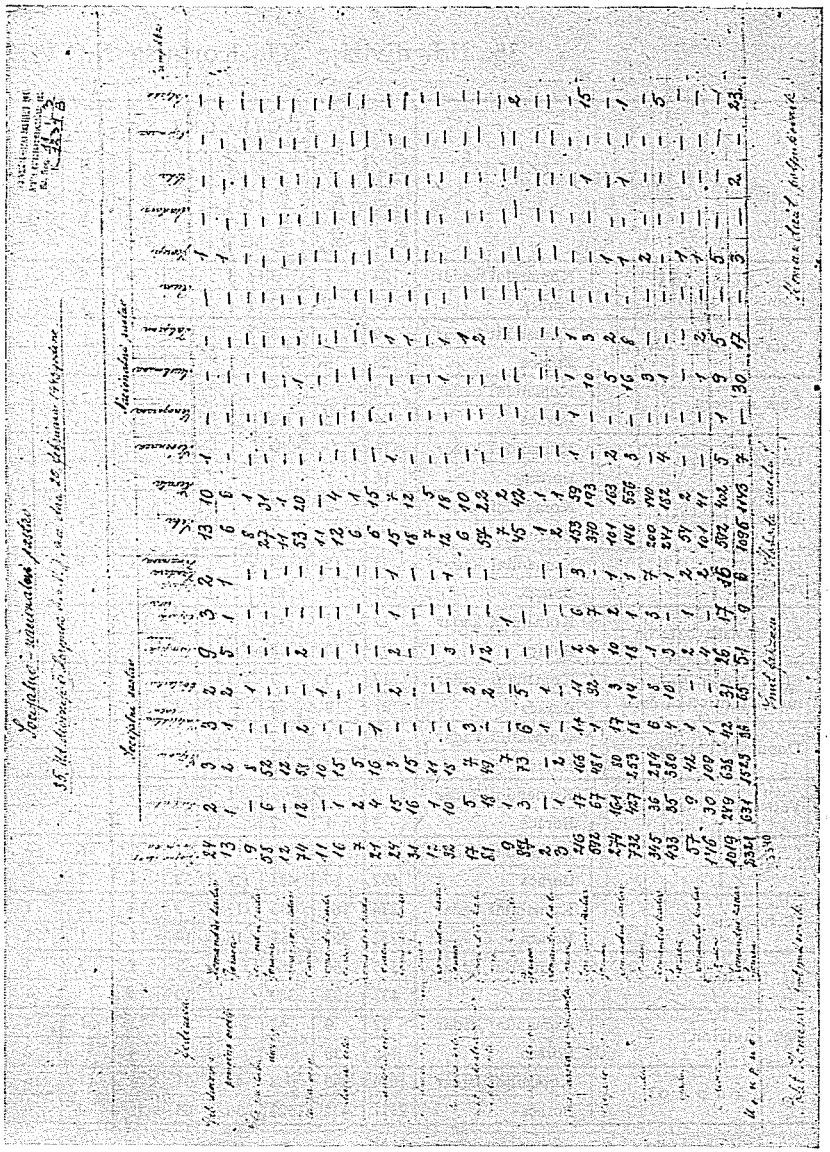

Fotokopija dokumenata br. 46, socijalno-nacionalni sastav 35. ud. Divizije na dan 20. II 1945.

35. Ud. divizije XI. Korpusa N.O.V.J.

JEDINICA		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV						
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika	Namještenika	Vojnih lica	Policija Žandara Finansca
Štab divizije i pomoćno osoblje	Komandni kadar	24	2	3	3	2	9	3	2
	Boraca	13	1	2	1	2	5	1	1
Četa pri Štabu divizije	Komandni kadar	9		8		1			
	Boraca	58	6	52					
Četa za vezu	Komandni kadar	12		12					
	Boraca	74	12	58	2		2		
Izviđačka četa	Komandni kadar	11		10		1			
	Boraca	16	1	15					
Diverzantska četa	Komandni kadar	7	2	5					
	Boraca	21	4	16	1				
Intendantura i radionice	Komandni kadar	24	15	3		2	2	1	1
	Boraca	31	16	15					
Protukolska baterija	Komandni kadar	12	1	11					
	Boraca	32	10	18			3		1
Sanitet, Prihvatna bolnica i sanitetska četa	Komandni kadar	17	5	7	3	2			
	Boraca	81	18	49		2	12		
Dopunski bataljon	Komandni kadar	9	1	7				1	
	Boraca	87	3	73	6	5			
Veterinarska ambulanta	Komandni kadar	2			1	1			
	Boraca	3	1	2					
I. brigada	Komandni kadar	216	17	166	11	11	2	6	3
	Boraca	592	67	481	1	32	4	7	
II. brigada	Komandni kadar	274	161	80	17	3	10	2	1
	Boraca	732	427	253	18	14	18	1	1
III. brigada	Komandni kadar	345	36	284	6	8	1	3	7
	Boraca	433	35	380	4	10	3		1
Art. divizion	Komandni kadar	57	9	42	1		2	1	2
	Boraca	146	30	109	1		4		2
Ukupno:	Komandni kadar	1019	249	638	42	31	26	17	16
	Boraca	2321	631	1523	36	65	51	9	6

SMRT FAŠIZMU —

Polit. Komesar, potpukovnik:

-NACIONALNI SASTAV

na dan 20 febr. 1945.

NACIONALNI SASTAV												PRIMJEDBA
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madura	Čeha	Nijemaca	Poljaka	
13	10	1					1					
6	6						1					
8	1											
27	31											
11	1											
53	20			1								
11												
12	4											
6	1											
6	15											
15	7	1			1							
18	12				1							
7	5											
12	18			1	1							
6	10				1							
57	22				2							
7	2											
45	42										2	
1	1											
2	1											
153	59	1	1	1	1							
370	193			10	3				1		15	
101	163	2		5	2		1					
146	556	3		16	8		1		1		1	
200	140			3			2					
241	182	4		1							5	
54	2						1					
101	41			1	2		1					
592	402	5	1	9	5		5					
1096	1143	7		30	17		3		2		23	

SLOBODA NARODU!

Komandant potpukovnik:

BR. 47

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE UPUĆENIH ŠTABU 8. KORPUSA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

...

— **Za VIII. korpus.** — DD — Javite nam raspored vaših jedinica. Kakve snage imate na pravcu Lapca i Karlobaga.[2] Naređeno XI. Korpusu da vam uputi brdski divizion. — 1. II. 1945. (G.)

Br. 5

...

— **Za VIII. korpus.** — U buduće sva naređenja V. Š. organizacionog, personalnog i operativnog karaktera doslovno nam prenosite odmah po prijemu. — 2. II. 1945. (G.)

Br. 9

...

— **Za VIII. korpus:** Do 7 veljače depešom izvijestite koje se škole i kursevi održavaju pri štabu Korpusa, pri korpusnoj oblasti, pri divizijama, brigadama i područjima. Za svaku školu ili kurs naznačiti točan naziv, cilj, vrijeme trajanja i broj slušalaca. Izvestite razloge zbog kojih niste na vrijeme poslali izvještaj o nastavi.[3] 3. II. 1945 (G.)

Br. 16

...

— **Za VIII. korpus:** U Novigradu i Zadru pripremite mjesto za 300 ranjenika iz Slovenije. 3. II. 1945 (G.)

Br. 19

...

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/8.

[2] Prema naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ, glavnina 8. korpusa bila je početkom februara 1945. koncentrisana na široj prostoriji Mostara. U sjevernoj Dalmaciji ostale su: 5. brigada 19. NOU divizije, 9. i 10. NOU brigada i 5. prekomorska 20. NOU divizije. Na području Gornjeg Lapca nalazila se 8. brigada 20. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 78; knj. 37, dok. br. 120; Arhiv VII, reg. br. 1/26—2. k. 119/8: depeše Štaba 8. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 1. februara 1945).

[3] O kursevima koji su održavani pri Štabu 8. korpusa NOVJ i u potčinjenim mu jedinicama vidi dok. br. 65; Arhiv VII, reg. br. 1/32—2, k. 119/8: depešu Štaba 8. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 8. februara 1945. godine.

— **Za VIII. korpus:** Množe se izvještaji o postepenom izvlačenju Nijemaca iz Bihaća. Treba preduzeti energične mjere da se što prije utvrdi pravo stanje na otsjeku Lapac — Bihać.[4] 6. II. 1945 (G.)

Br. 42

— **Za VIII. korpus:** Javite nam da li su došli na Vaš teritorij austrijski komunisti iz Francuske i Švajcarske. Među njima Strobl i Mahler. Ukoliko jesu uputite ih za G. Š. Slovenije.[5] 8. II. 1945 (G.)

Br. 56

...

— **Za VIII. korpus:** Saveznici nude topove 40 mm. Komisija Split javlja da ima ovih topova, ali da su nepodesni.[6] Pošaljite jednog stručnjaka da ih ispita, ustanovi probojnost, težinu i upotrebu ukoliko ih Vi nemate. Izvestite. 8. II. 1945 (G.)

Br. 57

— **Za VIII. korpus:** Oslobođenjem Mostara izvojevali ste veliku pobjedu i zadali mrskom okupatoru i domaćim izdajicama težak udarac.[7] Ovo je veliki uspjeh VIII. Korpusa. Krv Dalmatinaca prolivena na ulicama glavnoga grada **Hercegovine** još više će cementirati bratstvo i jedinstvo naših naroda. **Čestitamo** junačkim borcima, podoficirima, oficirima, i politič-

---

[4] Na odsjeku Bihać — Lapac nalazile su se njemačka 373. legionarska divizija i 10. ustaško-domobranska divizija. U drugoj polovini januara stigli su na tu prostoriju i neki dijelovi njemačke 104. lovačke divizije (vidi dok. br. 33 i 73; Franc Šraml, navedeno djelo; Erih Šmit-Rihberg, navedeno djelo).

[5] Redakcija nije pronašla odgovor Štaba 8. korpusa NOVJ na ovu depešu.

[6] Riječ je o komisiji za prijem materijala od saveznika. Redakcija nije pronašla odgovor Štaba 8. korpusa NOVJ, ali se iz depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, upućene Bazi NOVJ u Bariju 25. februara 1945, vidi da je i ocjena Štaba 8. korpusa o osobinama tih topova potvrdila mišljenje komisije (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/44—2, k. 119/8).

[7] Jedinice 8. korpusa NOVJ u sadejstvu sa 29. hercegovačkom NOU divizijom oslobodile su Mostar i druga mjesta u Hercegovini u borbama od 6. do 15. februara 1945. O neprijateljskim snagama koje su učestvovale u mostarskoj operaciji kao i o njenim rezultatima vidi dok. br. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101. 102 i 103 u ovoj knjizi; tom IV, knj. 33; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/8: depeše Štaba 8. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 6. do 18. februara 1945.

kim rukovodiocima na ovako velikom uspjehu sa čvrstim uvjerenjem da ćete u narednim bitkama za potpuno oslobođenje naše domovine zadati neprijatelju još teže udarce.

POLITKOMESAR,
Rade Žigić

KDT. GENERAL-LAJTNANT,
Ivo Gošnjak

16. II. 1945 (G.) Br. 50

— **Za VIII. korpus:** Javite koje su[se] jedinice i pojedinci istakli u borbama za Mostar radi predloga za pohvalu V. Š.[8]
16. II. 1945 (G.) Br. 51.

...

— **Za VIII. korpus.** — Za 9. Ud. Diviziju. Borcima, podoficirima, oficirima i politič. rukovodiocima IX. Ud. Divizije. Tukući neprijatelja i domaće izdajnike, učvršćujući bratstvo i jedinstvo naših naroda, vaša divizija kroz dvije godine prošla je težak ali herojski put najstarijih jedinica NOVJ. Provela mnoge bitke, izvojevala velike pobjede i zadala neprijatelju teške udarce. Čestitajući vam dvogodišnjicu osnivanja[9] koju provodite u borbi, uvjereni smo da ćete i dalje produžiti slavne tradicije do potpune pobjede nad mrskim porobljivačima naše zemlje. — 15. II. 1945. (G.) Br. 45

...

— **Za VIII. korpus:** U žestokim borbama u dolini Neretve i zapadnoj Hercegovini od 6 do 16 februara ov. g. jedinice **VIII. Ud. korpusa** pod komandom general-majora Petra Drapšina i politkomesara pukovnika Boška Šiljegovića oslobodile su Mostar, glavni grad Hercegovine, važni saobraćajni čvor i jako nepr. uporište, zatim Široki Brijeg, jako utvrđeno nepr. uporište i niz drugih uporišta neprijatelja. Potučene su 369. njemačka [legionarska] div., 6. ust.[aški] zdrug i 2. gorski ustaški zdrug. Ubijeno je 5.120, a zarobljeno 1.730 nepr. oficira i vojnika. Zaplenjeno je sve oružje i tehnika ovih jedinica, među kojima 80 topova, 6 tenkova, 2 blindirana voza, 82 kamiona i drugih motornih vozila, više hiljada pušaka, 287 automatskog oruđa, neoštećen željeznički vozni park. Na juriš osvojeni i sačuvani od uništenja važni objekti kao mostovi, elek-

[8] Štab 8. korpusa je prijedlog za pohvalu uputio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 17. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/39—2, k. 119/8).

[9] Deveta NOU divizija je formirana u Imotskom 13. februara 1943 (vidi knj. 12, dok. br. 41).

trična centrala, industrijska postrojenja itd. — Za uspješno rukovođenje, hrabrost, izdržljivost i prodornost pohvaljujemo i ističemo za primjer borce, podoficire, oficire i politkomesare jedinica **VIII. Ud. korpusa** koji su se istakli u ovim borbama; pješadijske jedinice pod komandom pukovnika Bože Božovića, majora Vasa Đapića, majora Guva Ive, majora Marinković Josipa, majora Viskić Bogdana, pukovnika Parmač Stanka, kapetana Rade Repca, potpukovnika Ljube Truta, majora Bruna Vuletića, majora Josipa Babina; Artiljerijske jedinice pod komandom pukovnika France Levičnika i majora Franca Misjaka; Tenkovske jedinice pod komandom potpukovnika Periše Grujića, majora Vlade Sekulića, majora Joce Kuštrina, majora Vlajka Vlaisavljevića, kapetana Bumber Josipa, kapetana Blaže Raspopovića. Politkomesar **Rade Žigić**, Komandant general-lajtnant **Ivan Gošnjak.** 20. II. 1945 (G.)

Br. 80

BR. 48

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA VOJNE OBLASTI 4. KORPUSA NOVJ OD 20. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

VOJNA OBLAST IV UDARNOG KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Broj 93/1945.
Dana 20. II 1945.

PRE

brojnog stanja i naoružanja

Redni broj	JEDINICA	LJUDSTVO								NAORUŽANJE						
		Po spisku				Na licu				Pješadijsko						
		oficira	polit. rukovodioca	podoficira	boraca	oficira	polit. rukovodioca	podoficira	boraca	pušaka	šmajsera	puškomitraljeza	lakih mitraljeza	teških mitraljeza	pištolja	ručnih bombi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	18	19
1	Vojna Oblast IV Ud. Korpusa	22	1	30	33[2] 8	18	1	28	30 8	43[3] 1320	19 1530				20 115	4

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan na mašini i mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—2, k. 1779.

[2] Cifra u brojitelju označava broj muškaraca, a cifra u imenitelju broj žena.

[3] Cifra u brojitelju označava broj pušaka, a cifra u imenitelju broj metaka.

GLED

KVO za februar 1945.

ZA VEZU						VOZILA				STOKE				
										Konja				
radio stanica	telef. centrala	telefona	kabla met.	optičkih aparata	signaln'h pištolja	kamiona	motocikla	bicikla	kola	jahaćih	tovarnih	tegećih	Mazgi	PRIMEDBA
46	47	48	49	50	51	53	57	58	59	61	62	63	64	66
	1	4				3	1	4	2	7		3		6 na kursu 1 na bolovanju 2 na sl. putu

SLOBODA NARODU!

M. P.

Pomoćnik k-danta Voj. oblasti.[4]

[4] Potpis nečitak.

Fotokopija dokumenta br. 49.

JEDINICA		SOCIJALNI SASTAV						
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Polic. žandara i financa
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ŠTAB DIVIZIJE sa dijelovima	Komandni sastav	48	57	4	2	7	3	
	Partizana	150	207		12	12	4	1
ARTILJERIJSKI DIVIZION	Komandni sastav	13	25	3	1	5		
	Partizana	27	141	5	6	6		
UD. BRIGADA „FRANJO OGULINAC - SELJO“	Komandni sastav	44	119	6	7	20	1	1
	Partizana	152	1048	12	35	30	1	2
UDARNA KARLOVAČKA BRIGADA	Komandni sastav	82	207	23	25	11	2	1
	Partizana	174	878	22	64	21	2	3
ŽUMBERAČKA BRIGADA	Komandni sastav	52	91	4	3	8	5	1
	Partizana	62	701	9	3	8	1	1
TUROPOLJSKO-POSAVSKI P. ODRED	Komandni sastav	23	90		4	3	1	
	Partizana	48	321	1	1	13	1	
KARLOVAČKI P. ODRED	Komandni sastav	24	32	7	2	2	4	2
	Partizana	59	114	12	5	6	8	
INŽINJERIJSKI BATALJON	Komandni sastav	4	9	1		2		1
	Partizana	15	55		1			
UKUPNO		288[5]	1054[6]	48	44	58	16	6
		687	3175[7]	62[8]	127	96	17	7

Politkomesar, p. pukovnik:
Franjo Knebl

[5] Pogrešno zbrojeno. Treba: 310.
[6] Treba: 630.
[7] Treba: 3465.
[8] Treba: 61.

divizije na dan **20. II. 1945.**

NACIONALNI SASTAV												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Muslimana	Crnogoraca	Talijana	Rusa	Rumunja	Madara	Čeha	Nijemaca	Poljaka	Danaca
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
14	92	3				12						
7	378	1										
7	34	4	1				1					
10	165	3	1			6						
18	164	2	2			12						
32	1167	4	8		8	58						
26	312	3	5			4						1
39	1086	9	28					1				1
11	144	4	1			4						
5	745	15	1	1		14			1	2	1	
17	103	1										
21	358	1				4					1	
14	54	4				1						
7	192	4										
4	12	1										
16	52	1			1					1	1	
111	1337[10]	22	9			33	1					1
251[9]	3743[11]	38	38	1	9	82		1	1	3	3	1

M. P.

Komandant, p.pukovnik:
M. Dasović

[9] Treba: 137.
[10] 915
[11] Treba: 658.

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 21. FEBRUARA 1945.

ŠTAB XXXIII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 49
Dana 21/II 1945 god.

Operativni izvještaj o borbi
vođenoj 15, 16 i 17. II
1945 na liniji Otkop — k. 194,
dostavlja.—

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ

Zemljište na kojem je vođena borba je ispresijecano, djelomično pošumljeno, predstavlja na sekciji Bjelovar 1: 100.000. Prilog skica.[2]

Borbu su vodile jedinice ove Divizije, a desno su se nalazile jedinice XXXII Divizije NOVJ,[3] dok lijevo nije bilo naših jedinica.

Neprijatelj se nalazio na liniji Grubišno Polje — Bastaji sa položajima južno od Ilove, od istočne ivice Ribnjaka putem preko k. 194 — k. 202 — M. Maslenjača — Bastaji. U toku dana neprijatelja na tim položajima, tj. Čerkeze[4] smijenile su ustaše XX. Pukovnije.[5]

Neprijatelj je vršio stalne noćne prepade u cilju zamaranja naših snaga i vezivanja na tom sektoru. Istovremeno izvršio je rokiranje svih čerkeskih snaga na sektor Garešnica. Namjera neprijatelja jeste napad na Daruvar.[6] Zadatak naših jedinica bio je zatvaranje pravca Ivanovo Selo — D. Daruvar, i kontrola pravaca Garešnica — Dežanovac kao i svih prelaza preko Ilove na sektoru Končanica — Brestovac — Imsovci.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19—3, k. 293.

[2] Redakcija nije pronašla tu skicu.

[3] O dejstvima 32. NO divizije na području Daruvara vidi dok. br. 60 i 79.

[4] Riječ je o dijelovima njemačke 1. kozačke divizije (vidi dok. br. 42, objašnjenje br. 4).

[5] Dvadeseta pukovnija je bila u sastavu 1. ustaško-domobranske divizije (vidi knj. 35, dok. br. 147; knj. 36, dok. br. 167).

[6] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije i dijelovi 1. ustaško-domobranske divizije zauzeli su Daruvar 18. februara 1945 (vidi dok. br. 65, 102 i 103).

Naše jedinice u toku dana smijenile su se međusobno sa nekih položaja. I brigada zauzela je položaje III brigade, tj. sjeverozapadni dio Končanice — Otkopi i kontrola prelaza preko Ilove, dok je III brigada »N. Demonja« zaposjela položaj k. 176 isključno do k. 194 zaključno, a II brigada Čikoš salaš zaključno k. 176. Zapovijesti su izdavane preko telefona.

Borba je počela 15. II. u 18.30 sati.

Pošto je neprijatelj izvršio smjenu svojih snaga oko 18.30 sati, izvršio je žestok napad na položaj III brigade, k. 194. Na položaj II brigade izvršio je samo vatreni pritisak. Neprijateljevi pokušaji prodora su odbijeni. U toku noći u 20 sati i u 22 sata neprijatelj je poduzeo još takova dva napada, ali je i ovaj puta odbijen.

16. II. o.g. u toku dana nije bilo naročitih promjena. Oko 15 sati izvršen je napad na neprijateljske položaje ispred II i III brigade. II brigada uz pomoć teških bacača i pr. oklop. topa potisla je neprijatelja sa njegovih položaja, ali uslijed neodlučnosti Štaba II bataljona te brigade položaj nije zauzet, nego su naše jedinice odbačene nazad na polazne položaje. U toku noći neprijatelj je u tri navrata uz potporu artiljerije i teških bacača pokušao da izbaci naše jedinice, ali je odbijen.

U toku 17. o.mj. nije bilo nekih naročitih promjena osim što je neprijatelj artilerijom i bacačima tukao naše položaje. Naše jedinice su zadržale svoje položaje.

Postavljeni zadatci su ispunjeni, neprijatelj nije uspio da prodre u naše položaje. Gubitci neprijatelja u ljudstvu iznose 10 mrtvih, 40 ranjenih.[7] Ništa nije zaplijenjeno.

Naši gubitci iznose 6 mrtvih, od toga komandant bataljona kapetan Krnić Mile, op. oficir II bataljona poručnik Radošević Nikola, komandir čete poručnik Šimenić Ivan, komandir čete Kopljar Milan, Sedmak Drago politdelegat, svi iz III brigade, ranjenih 19. Utrošeno je 21160 mauzer metaka, 31230 engleske municije, 2260 šmajser municije (engl.) i 1200 šmajserske muncije (ruske). Mina za laki bacač 32 kom., mina za džon-bul 56 kom., mina za t. bacač 285 kom.

U ovim borbama nije bilo lica koja bi se naročito istakla.

Potrebno je pozvati na odgovornost Štab III bataljona II brigade radi neodlučnosti prilikom napada na neprijatelja. Kako napadne tako i odbranbene radnje bile su dobro pripremljene i sprovedene osim u gore iznetom slučaju, gde se ispoljila neodlučnost III bataljona.

---

[7] Opširnije o gubicima 1. ustaško-domobranske divizije vidi dok. br. 102.

Sadejstvo teškog oružja i pješadije bilo je pravilno. Naročito je dobro korišten pr. oklop. top koji je korišten na položajima II brigade.

Veza u ovim borbama je dobro funkcionirala. Sanitet također, svi drugovi mrtvi i ranjeni bili su izneseni i otpremljeni dalje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vladimir**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

M. P.

P. S. Osim gubitaka III brigade, gubitci u ovim borbama II brigade su slijedeći: Mrtav politkomesar čete I bat. Miletić Ivan, a ranjeni su politkomesar čete III bat. Milhofer Dragutin, pom. politkomesara čete III bat. Hadžiomerspahić Hasan, komandir čete II bat. Čikor Antun, delegat III čete II bat. Kakar Stjepan i ratni dopisnik brigade Vlahović Ivan.

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 21. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U DARUVAR[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 50
Dana 21/II 1945. god.

Operativni izvještaj o borbi
vođenoj 18. II. 1945 prilikom
prodora neprijatelja u Daruvar,
dostavlja.—

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ

Zemljište na kojem je vođena borba jeste valovito, djelomično pošumljeno i naseljena mjesta Dežanovac — Imsovac — Stražanac — Brestovac — Končanica, predstavlja na sekciji Bjelovar 1:100.000. Prilog skica.[2]

U ovoj borbi učestvovale su jedinice ove Divizije i XXXII Divizije.[3]

Neprijateljske jedinice pripadale su I. Hrv. Ud. Diviziji i I. Kozačkoj Diviziji.[4]

Neprijatelj je u toku ranijih dana zauzeo polazni položaj za napad na D. Daruvar, južno od rijeke Ilove. Dok je vršio napade sa tih položaja u cilju uznemiravanja i vezivanja snaga prebacio je na sektor Garešnica I Kozačku Diviziju. Namjera neprijatelja bila je jasna da će da izvrši napad na Daruvar. Jedino što se nije moglo ustanoviti jeste vrijeme njegovog napada. Naše jedinice koje su 18. o.mj. u 4 sata bile smijenjene od jedinica XXXII Divizije trebale su da zatvore pravac Garešnica — Dežanovac — Daruvar i pravac Končanica — Daruvar. I da kontrolišu sve prelaze preko Ilove od Hrastovca do istočne ivice Rubnjaka sjeverno od Čikoš Salaša.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19—16/3, k. 293.

[2] Redakcija nije pronašla tu skicu.

[3] O dejstvima 32. NO divizije u odbrani Daruvara vidi Arhiv VII, reg. br. 19—3, k. 293; izvještaj Štaba 32. divizije Štabu 10. korpusa upućen 25. februara 1945. godine.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 42.

Jedinice su zaposjele položaje prema op. zapovijesti[5] br. 47 od 17. II. 1945, dok su ostale zapovijesti izdavane telefonskim putem odnosno pomoću kurira.

Borba je počela 18. II. u 5 sati.

U toku smjenjivanja naših jedinica od strane jedinica I Zagorske brigade[6] neprijatelj je uz jaku artilerisku i minobacačku pripremu izvršio napad na položaje Čikoš salaš — k. 194 i uspio da odbaci naše jedinice koje su se smjenjivale. II brigadi naređeno je da zaposjedne položaje kod Podbor Kravjaka i da vrši prihvat jedinica I Zagorske brigade koje su otstupale. Oko 8 sati III brigada izvučena je sa tih položaja i poslana na raskršće Končanica — Brestovac. III brigada stigla je na položaj I brigade oko 8 sati i istu smijenila na njezinim položajima. I brigada od 5 sati ujutro vodila je borbu sa neprijateljem koji je pokušao da iz V. Zdenaca preko Sigeta pređe u Končanicu. Bataljon iste brigade koji je u toku noći prebačen u Dežanovac prihvatio je borbu sa neprijateljem u južnom dijelu Dežanovca oko 8 sati i odbačen je u pravcu sjeveroistoka do linije Dežanovac — k. 182 — Brestovac. Bataljoni te brigade koji su bili u Otkopu i na Sigetu stigli su oko 12 sati u jugozapadni dio od Brestovca. Bataljon koji je krenuo da pojača položaj na k. 182 prihvatio je borbu u susretu sa neprijateljem koji je nastupao prema toj koti. Uz jaku potporu artilerijske i minobacačke vatre neprijatelj je izbacio oba bataljona sa k. 182 i odbacio ih u šumu Kolarušu. Jednim dijelom vršio je gonjenje naših jedinica dok je druga kolona brzo napredovala preko Ivanovog Polja — G. Daruvara za Daruvar. Oko 14 sati neprijatelj je izvršio napad na zapadni dio Brestovca i odbacio taj bataljon do crkve u Brestovcu, gdje ga je prihvatila II brigada. Istovremeno jedna kolona neprijatelja u jačini od 400 upala je preko Kreštelovca u Imsovac i odbacila sa položaja Pionirsku četu koja se povukla za Stražanac. Ta neprijateljska kolona produžila je iz Imsovca za Brestovac i omogućila prodor neprijateljskim snagama koje su iz Dežanovca išle za Brestovac. U 15 sati donesena je odluka da se naše jedinice povuku za Stražanac i odavde preko Ilove u Crnom Lugu prebace za Trnoviticu. U 16 sati Inžinjerijski bataljon počeo [je] sa gradnjom mosta na Ilovi, a u 17 sati naše jedinice prebacivale su se za Crni Lug i Zdenački Gaj. Neprijatelj u Imsovcu videći pokrete naših jačih snaga utvrdio

---

[5] Redakcija nije pronašla tu zapovijest.

[6] Prva zagorska NOU brigada bila je u sastavu 32. NO divizije kao njena 4. brigada (vidi dok. br. 23).

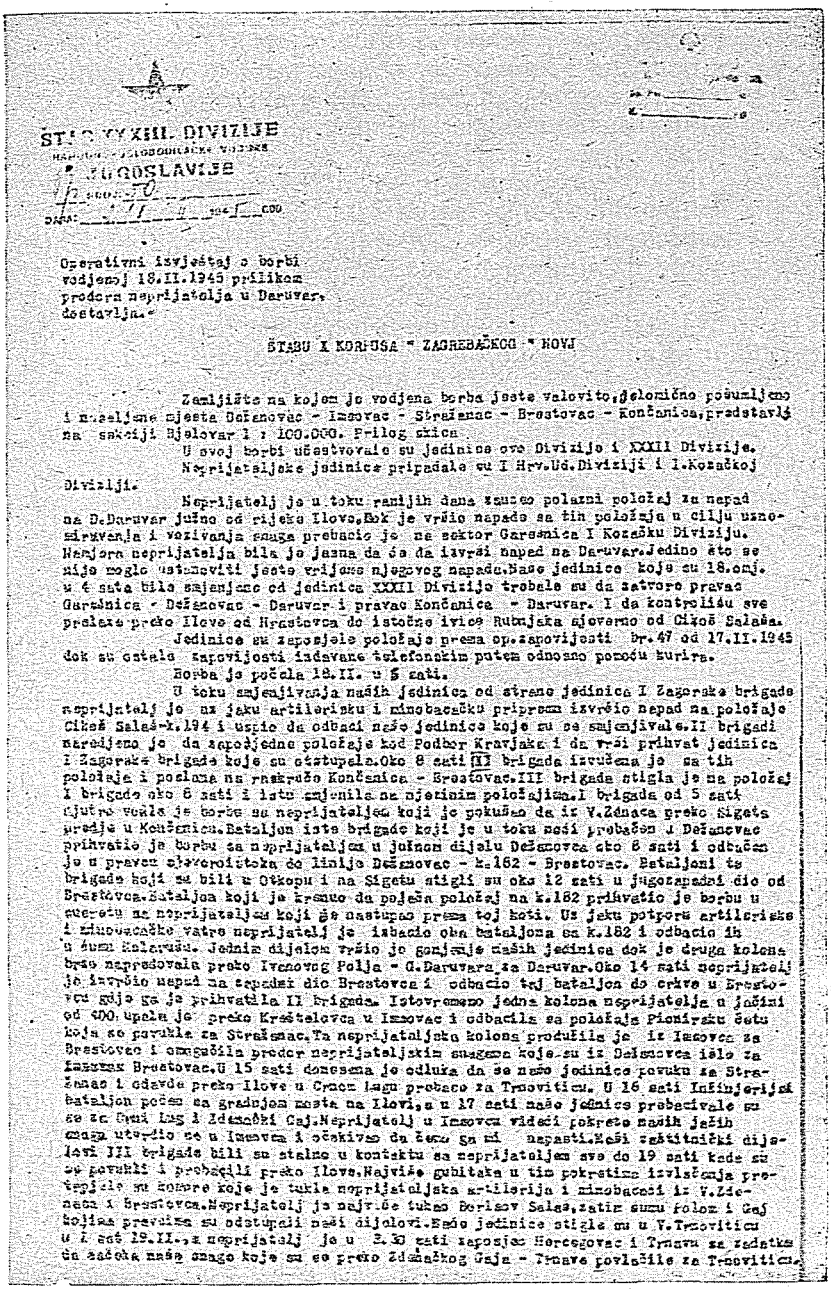

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
1/2 BROJ: 50
DANA: 11 II 1945 GOD.

Operativni izvještaj o borbi vodjenoj 18.II.1945 prilikom prodora neprijatelja u Daruvar, dostavlja.-

ŠTABU X KORPUSA " ZAGREBAČKOG " NOVJ

Zemljište na kojem je vodjena borba jeste valovito, delomično pošumljeno i naseljene mjesta Dežanovac - Imsovac - Stražanac - Brestovac - Končanica, predstavlja na sekciji Bjelovar 1 : 100.000. Prilog skica.

U svoj borbi učestvovale su jedinice ove Divizije i XXXII Divizije.

Neprijateljske jedinice pripadale su I Hrv.Ud.Diviziji i I.Kozačkoj Diviziji.

Neprijatelj je u toku ranijih dana zauzeo polazni položaj za napad na D.Daruvar južno od rijeke Ilove. Dok je vršio napade sa tih položaja u cilju uznemiravanja i vezivanja snaga prebacio je na sektor Garešnica I Kozačku Diviziju. Namjera neprijatelja bila je jasna da će da izvrši napad na Daruvar. Jedino što se nije moglo ustanoviti jeste vrijeme njegovog napada. Naše jedinice koje su 18.omj. u 4 sata bile smjenjene od jedinica XXXII Divizije trebale su da zatvore pravac Garešnica - Dežanovac - Daruvar i pravac Končanica - Daruvar. I da kontrolišu sve prelaze preko Ilove od Hrastovca do istočne ivice Rubnjaka sjeverno od Cikoš Salaša.

Jedinice su zaposjele položaje prema op.zapovijesti br.47 od 17.II.1945 dok su ostale zapovijesti izdavane telefonskim putem odnosno pomoću kurira.

Borba je počela 18.II. u 5 sati.

U toku smjenjivanja naših jedinica od strane jedinica I Zagorske brigade neprijatelj je uz jaku artilerisku i minobacačku pripremu izvršio napad na položaje Cikoš Salaš-k.194 i uspio da odbaci naše jedinice koje su se smjenjivale. II brigadi naredjeno je da zaposjedne položaje kod Podbor Kravjaka i da vrši prihvat jedinica I Zagorske brigade koje su odstupale. Oko 8 sati III brigada izvučena je sa tih položaja i poslana na raskruče Končanica - Brestovac. III brigada stigla je na položaj I brigade oko 8 sati i istu smjenila na njezinim položajima. I brigada od 5 sati ujutro vodila je borbu sa neprijateljem koji je pokušao da iz V.Zdenaca preko Sigeta predje u Končanicu. Bataljon iste brigade koji je u toku noći prebačen u Dežanovac prihvatio je borbu sa neprijateljem u južnom dijelu Dežanovca oko 8 sati i odbačen je u pravcu sjeveroistoka do linije Dežanovac - k.182 - Brestovac. Bataljoni te brigade koji su bili u Otkopu i na Sigetu stigli su oko 12 sati u jugozapadni dio od Brestovca. Bataljon koji je krenuo da pojača položaj na k.182 prihvatio je borbu u sueretu na neprijateljem koji je nastupao prema toj koti. Uz jaku potporu artileriske i minobacačke vatre neprijatelj je izbacio oba bataljona sa k.182 i odbacio ih u šumu Kolarušu. Jednim dijelom vršio je gonjenje naših jedinica dok je druga kolona brzo napredovala preko Ivanovog Polja - G.Daruvara za Daruvar. Oko 14 sati neprijatelj je izvršio napad na zapadni dio Brestovca i odbacio taj bataljon do crkve u Brestovcu gdje ga je prihvatila II brigada. Istovremeno jedna kolona neprijatelja u jačini od 400 upala je preko Kreštelovca u Imsovac i odbacila sa položaja Pionirsku četu koja se povukla za Stražanac. Ta neprijateljska kolona produžila je iz Imsovca za Brestovac i omogućila prodor neprijateljskim snagama koje su iz Dežanovca išle za Brestovac. U 15 sati donesena je odluka da se naše jedinice povuku za Stražanac i odavde preko Ilove u Crnom Lugu prebace za Trnoviticu. U 16 sati Inžinjerijski bataljon počeo sa gradnjom mosta na Ilovi, a u 17 sati naše jedinice prebacivale su se za Crni Lug i Zdenački Gaj. Neprijatelj u Imsovcu videći pokrete naših jačih snaga utvrdio se u Imsovca i očekivao da ćemo ga mi napasti. Naši zaštitnički dijelovi III brigade bili su stalno u kontaktu sa neprijateljem sve do 19 sati kada su se povukli i prebacili preko Ilove. Najviše gubitaka u tim pokretima izvlačenja pretrpjele su komore koje je tukla neprijateljska artilerija i minobacači iz V.Zdenaca i Brestovca. Neprijatelj je najviše tukao Borisov Salaš, zatim šumu Polom i Gaj kojima pravcima su odstupali naši dijelovi. Naše jedinice stigle su u V.Trnoviticu u 1 sat 19.II., a neprijatelj je u 3.30 sati zaposjeo Hercegovac i Trnavu sa zadatkom da začeka naše snage koje su se preko Zdenačkog Gaja - Trnave povlačile za Trnoviticu.

Fotokopija prve strane dok. br. 52.

se u Imsovcu i očekivao da ćemo ga mi napasti. Naši zaštitnički dijelovi III brigade bili su stalno u kontaktu sa neprijateljem sve do 19 sati, kada su se povukli i prebacili preko Ilove. Najviše gubitaka u tim pokretima izvlačenja pretrpjele su komore koje je tukla neprijateljska artilerija i minobacači iz V. Zdenaca i Brestovca. Neprijatelj je najviše tukao Borisov Salaš, zatim šumu Polom i Gaj kojim pravcima su odstupali naši dijelovi. Naše jedinice stigle su u V. Trnoviticu u 1 sat 19. II., a neprijatelj je u 3.30 sati zaposjeo Hercegovac i Trnavu sa zadatkom da sačeka naše snage koje su se preko Zdenačkog Gaja — Trnave povlačile za Trnoviticu.

Postavljeni zadatci nisu postignuti, neprijatelj je uspio da prodre i da zauzme Daruvar.[7] Gubitci neprijatelja u ljudstvu iznose 20 mrtvih, 30 ranjenih.

Naši gubitci iznose 13 mrtvih, 30 ranjenih, nestalih 16. Među mrtvima su Radančić Željko, pom. politkomesara u III bat. I brig., a ranjeni su komandir čete I bat. I brig. Jurković Antun, politkomesar čete II bat. I brig. Hršak Ivan, pom. politkomesara čete I bat. I brig. Svoboda Alojz i politdelegat glazbe II brig. Vrtiprah Josip.

Utrošeno je 26.030 mauzer metaka, 36.190 engl. puščane municije, šmajser municije 4.490 metaka, mina za t. bacač 385, mina za džon-bul 40 kom., mina za l.[aki] bacač 5 kom. Izgubljeno je 5 p.mitraljeza, 1 p.mitraljez uništen od mine, 1 laki bacač i džon-bul, 4 šmajsera, 12 pušaka, arhiva I brigade i intendantura II brigade. Osim toga ostalo [je] na bojnom polju 30.000 municije, 121 mina za t. bacač, 10 l. ulja za oružje, 500 pr. tenk. metaka, 23 neispravne engl. puške, 100 ručnih bombi i dr. sitne spreme.

Istovremeno na položajima II brigada našla je 5 p.mitraljeza.

Za vrijeme ovih borbi naročito se istakao Štab Inžinjerijskog bataljona, naročito politkomesar bataljona Dabo Emil i pionirska četa tog bataljona, koji su za jedan sat načinili most preko kojeg su se kasnije prebacivale naše trupe.

Nije bilo lica koje bi trebalo pozvati na odgovornost.

Najsudbonosnije u čitavoj ovoj borbi bilo je kasno smenjivanje naših jedinica na njihovim ranijim položajima tako da one na vrijeme nisu mogle da zaposjednu položaje i da na njima pružaju organizovani otpor. Bataljoni su stizali na mjesto borbe i primali borbu u susretu sa mnogo premoćnijim neprijateljem. Posljedica toga bila je da je neprijatelj odmah u prvom naletu razbio naše bataljone i naglo prodro u Daruvar. Zapovijesti koje su izdavane za vrijeme borbi bile su real-

[7] Vidi dok. br. 57, objašnjenje br. 6.

ne i odluka koja je donesena da se izvrši prelaz preko Ilove bila je potpuno pravilna. Pokreti naših jedinica sa mjesta glavne borbe u pravcu Stražanca doveli su neprijatelja u iskušenje. Isti je vjerovao da ćemo biti prisiljeni da napadnemo njegove jedinice u Imsovcu i da se prebacimo preko mosta u Klokočevac, kojeg smo u toku dana napravili. Ta njegova pretpostavka zasnovana je na izvještajima njegovih dijelova koji su zaposjeli sve prelaze preko Ilove kod Tomašice, a kontrolisali su prelaz kod Klokočevca i osmatrali naš rad prilikom pravljenja mosta kod mlina u Klokočevcu. Neprijatelj je kasno ustanovio da su se naše jedinice prebacile preko Ilove, a čim je to ustanovio odmah je zaposjeo Hercegovac i Trnavu sa zadatkom da sačeka naše jedinice. Međutim i tu je zakasnio jer smo mi preko iste linije prešli 2 sata ranije.

Rukovođenje i upravljanje borbom bilo je pravilno od štabova II i III brigade, dok Štab I brigade nije imao svoje jedinice u rukama, nego je dozvolio da mu dva bataljona ostanu otsječena. Isti su morali u toku noći da se probijaju i da dođu u sastav brigade.

Suradnja između teških bacača, pr. oklop. topa i pješadije bila je pravilna. Pošto se borba vodila stalno u pokretu, telefonska veza, a također niti telegrafska veza u borbi nisu korištene. Međutim veza uslijed bliskosti jedinica održavala se pomoću kurira na konjima i ista je zadovoljila. Sanitet nije u potpunosti zadovoljio, jer je dozvolio da 5 mrtvih drugova ostane na položaju.

Pretpostavka neprijatelja da će nas nabaciti na Ilovu i tu uništiti propala je pred odlučnošću i pravilnim korištenjem svih rodova vojske. U ovom slučaju potpuno pravilno [je] iskorišten inžinjerijski bataljon koji je napravio dva mosta, tj. jedan kod Klokočevca koji je u stvari samo zavarao neprijatelja, a drugi kod Crnog Luga, preko kojega se u stvari vršilo prebacivanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik
Mutak Vladimir

Komandant, potpukovnik:
J. Antolović

M. P.

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. NOU DIVIZIJE OD 22. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD PETRINJE[1]

Prilog lista gubitaka[2]

ŠTAB 34. UDARNE DIVIZIJE
IV UD. KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
op. broj 26. dne 22. II 1945.

Predmet: Operativni izvještaj iz borbe M. Gorica — Drenčina.

ŠTABU IV UD. KORPUSA N.O.V.J.

Dostavljamo vam operativni izvještaj o borbi koja je vođena 16. II o.g.

1. Zemljište na kome se vodila borba dosta je pregledno, odnosno ravno, a mjestimično pošumljeno, okruženo sa rijekom Kupom u vidu rukava. Samo zemljište dosta je močvarno, a zbog otapljanja snijega i poplavljeno, zbog čega je bio otežan manevar jedinica. Zemljište pretstavljeno na sekciji Zagreb — Petrinja 1:100.000.

2. U ovoj borbi učestvovala su u prvoj fazi borbe dva bataljona Ud. Seljine brigade, a u drugoj fazi angažovana su još dva bataljona Ud. Karlovačke brigade, tako da ukupno je učestvovalo četiri bataljona bez teškog naoružanja.

3. U ovoj borbi neprijatelja [je] sačinjavala jedna bojna 29. Ust. zdruga, 2. bojna 8. ust. Stajaćeg sdruga i jedna satnija domobrana potpomognuti sa 3 haubice i 3 teška bacača.

4. Namjere neprijatelja bile su da napadnu dva bataljona Seljine brigade, koji su se nalazili na sektoru M. Gorica — Brest, s tim da sa jednim snagama preko Drenčine i šume Luga odsijeku odstupnicu, a sa preostalim snagama da vrše pritisak od Bresta i Drenčine, te na taj način da unište ova dva bataljona, koja su se nalazila na gornjem sektoru.[3] Naše

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—2, k. 1225.

[2] Dopisano mastilom.

[3] Da bi oslabio pritisak jedinica 34. NOU divizije na Petrinju neprijatelj je u toj borbi angažovao skupinu Šlaher i jednu bojnu 19. ustaškog zdruga 4. ustaško-domobranske divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 100, 102 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. februara 1945).

namjere bile su da prihvatamo borbu sa slabijim neprijateljem, a u slučaju jačeg neprijateljskog nailaska postepeno izvlačiti ove snage, a bočnim manevrom preći u protivnapad.

5. Zapovijesti za ovu borbu nisu izdate, već samo usmena naređenja.[4]

6. Ova borba počela je sa slabijim snagama 16. II o.g. u 06.30 časova.

7. Kod prvog sukoba u s. Brestu nije se momentalno razjasnila situacija, a nije se znalo za jačinu i namjere neprijatelja. Međutim neprijatelj je otvorio jaču vatru artiljerijom i bacačima a u isti čas pojavila se je jedna neprijateljska kolona preko Drenčine u pravcu Golog brda, a u isti čas jedna manja kolona u pravcu s. Jazvenik. U vezi ovakve situacije donesena je odluka da se bataljoni po fazama izvlače na sektor Lug — Žažina, kako bi izbjegli neprijateljski manevar sa našeg desnog boka.

Međutim neprijatelj je još tokom noći preko Drenčine došao i zaposjeo š. [umu] Lug sa zadatkom da otsiječe odstupnicu ovim bataljonima. Oko 0700 časova sukobile su se patrole u šumi Lug, što je otkrilo položaj neprijatelja. U ovom momentu angažovan je kompletan bataljon da odbaci neprijatelja, kako bi se mogao izvući i onaj bataljon, koji je vodio frontalnu borbu na liniji M. Gorica — Brest. U prvom naletu ovog bataljona, uspjelo mu je odbaciti neprijatelja, gdje je neprijatelj imao osjetljive gubitke. U ovom međuvremenu jedinice Ud. Karlovačke brigade odbacile su neprijatelja koji je kretao u pravcu s. Jazvenika, a sa jednim dijelom ugrožavao neprijatelju leđa kod šume Luga, što je omogućilo protjerivanje neprijatelja na tom pravcu.

U prvi mah vjerovalo se, a s obzirom na jačinu neprijatelja, da će neprijatelj produžiti sa nadiranjem u pravcu Žažine i Petrovca. Međutim odbacivanje neprijatelja iz šume Lug zadržalo se u s. M. Gorica, Drenčina i koti 122. U vezi ovakve situacije naš štab doneo je odluku da pređemo u protivnapad i to sa dva bataljona od šume Lug, a sa dva bataljona od Petrovca preko Golog brda sa glavnim napadnim pravcem.

U 1300 časova došlo je do sukoba na koti 122 i sjevernom dijelu šume Drenčina. Naša je težnja bila ovladati sa Drenčinom (kota 138), te na taj način ugroziti neprijateljski desni bok i odstupnicu za Petrinju, s jedne strane, a s druge strane omogućiti napad na M. Goricu.

Nakon trosatne borbe bataljonima Karlovačke brigade uspjelo je odbaciti neprijatelja iz šume Drenčina kao i samog sela i potpuno ga rastrojiti. Do tog vremena neprijatelj se iz-

[4] Rečenica bi trebalo da glasi: Pismena zapovijest za tu borbu nije izdata. Jedinice su primale usmena naređenja.

vlačio iz Male Gorice u selo Brest, a pod pritiskom naših snaga potpuno se povukao u Brest i Petrinju. Borba se završila u 1600 časova na sektoru Brest i sjeverno od Bresta, kota 109.

8. U ovoj borbi nisu postignuti željeni rezultati u potpunosti, već samo djelomično. Uspjelo se neprijatelju nanijeti gubitke u živoj snazi. Postavljeni zadatci uglavnom su izvršeni.[5]

U ovoj borbi zarobljeno je 4 neprijateljska vojnika (ustaše), zaplijenjeno 1 puškomitraljez, 10 karabina i nešto sitne spreme. Ubijeno je 58 neprijateljskih vojnika, a ranjeno 35.

9. Naši gubitci: 4 mrtva, 8 ranjenih, među kojima komesar čete drug Staničić Tripo, i 3 nestala.

Izgubljen je 1 generator i ubijena 3 konja.

10. U ovoj borbi utrošeno je 11000 metaka raznog kalibra za puške i mitraljeze, 53 mine za teški bacač 81 mm, 25 mina za laki bacač.

11. U ovoj borbi sve jedinice držale su se vrlo dobro i pokazale u borbenosti veliku visinu.

12. U ovoj borbi jedinica, a ni lica koji su se slabo držali, tj. koje bi trebalo pozvati na odgovornost nije bilo.

13. **Kritički osvrt.** Za ovu borbu nisu vršene naročite pripreme s obzirom na neprijateljski brzi upad. Donesene odluke bile su sve realne i izvršavane. Upravljanje jedinicama i rukovođenje bilo je dobro. Kod nižeg komandnog kadra osjetilo se neiskustvo u šumskim borbama, naročito kod manevriranja. Uzajamni rad bataljona bio je dosta dobar, što je uglavnom omogućila dobra veza, koja je upotrebljavana preko radiostanica u borbenim redovima.

Vjerujemo da bi se ovaj zadatak izvršio sa većim uspjehom da nije od otopljenog snijega došlo do poplave zemljišta, što je onemogućilo brz pokret i manevrisanje jedinica. Kod pojedinih jedinica pokazala se sporost prilikom pokreta, odnosno na dobiveni zadatak, tako da se je neprijatelj djelomično uspio izvući.

Iz ove borbe kao pouke povlačimo.

1. Priučiti jedinice za borbe u šumskim predjelima.

2. Naučiti jedinice na brži manevar, kao i starješinsko osoblje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar p.pukovnik: s.o.

Komandant, p.pukovnik: **M. Dasović**

[5] Izvještaji štabova NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i Karlovačke NOU brigade o toj borbi nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 16/4—2 i 16/5—2, k. 1225.

BR. 54

PREGLED FORMACIJSKOG SASTAVA 51. NOU DIVIZIJE 22. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

SADANJI FORMACIJSKI SASTAV
svih boračkih i pomoćnih jedinica i ustanova 51. NOU divizije na dan 22. II. 1945. god.

	Red. br.	Pojedinačni sastav jedinica, komanda i ustanova	koliko ljudstva (okruglo)	koliko bataljona, diviziona	Primedba
1	2	3	4	5	6
	1.	Štab divizije	4		
	2.	Ađutantura divizije			
	3.	Operativni otsek	5		
	4.	Šifrantski otsek	2		
	5.	Personalni otsek	3		
	6.	Sudski otsek	3		
	7.	II. otsek	8		
51. NOU divizija i jedinice i ustanove neposredno pod njegovom komandom	8.	Izviđačka četa (II. otseka)	55		
	9.	OZNA[2]	15		
	10.	Propagandni otsek	15		sa ekipama
	11.	Muzika	23		
	12.	Prateća četa (zaštit. štaba)	110		
	13.	Sanitetski otsek	10		
	14.	Med. San. Bat. (divizij. bolnica)	76		
	15.	Hirurg. ekipe (dve)	24		
	16.	Otsek za vezu	10		
	17.	Bataljon za vezu	140		
	18.	Pionirski bataljon	170		
	19.	Hemička ekipa	8		
	20.	Minerski vod	15		
	21.	Intendantura	14		
	22.	Vozarski bataljon	320		
	23.	VII Vojvođanska brigada	2090	4	
	24.	VIII. Vojvođanska brigada	1840	4	

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27—1, k. 1396.

[2] Odjeljenje za zaštitu naroda

25. XII. Vojvođanska brigada	1550	4
26. XIV. Vojvođanska brigada	2000	4
27. Artileriski otsek	60	
28. Divizijska artilerija	490	2
29. Artilerijska brigada	1070	3
Ukupno	10130	21

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar	Načelnik štaba	Komandant
potpukovnik	kapetan	potpukovnik
M.[3] Basta	**Rud.[4] Akrap**	**Sr.[5] Savić**

M. P.

[3] Milan
[4] Rudolf
[5] Sreto

BR. 55

ZAPOVIJEST ŠTABA 11. KORPUSA NOVJ OD 23. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČUDIN KLANAC I BABIN POTOK[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA N.O.V.
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 56, 23. II. 1945.

ZAPOVIJEST

Sekcija Gospić 1:100.000 jugoslavenske izrade.

PODACI O NEPRIJATELJU:

Na sektoru neoslobođenog dijela Like nalazi [se] 392 (»plava«) divizija i XI. divizija NDH[2] raspoređena, i to:

Bilaj: IX. bojna XI. divizije jačine oko 400 ustaša, naoružanih sa 2 laka tenka i 2 brdska topa 75 mm.

Lički Novi: jedna četa jačine oko 220 ustaša sa pješadijskim naoružanjem.

Gospić: X. bojna, I. jurišna bojna, jedan bataljon legije 392. divizije. Svega oko 1660 vojnika naoružanih sa 2 laka tenka, 4 topa 105 mm, 2 topa 100 mm i 4 topa 75 mm.

Lički Osik: jedan bataljon 392. legionarske divizije, oko 600 vojnika, naoružanih sa pješadijskim naoružanjem.

Perušić: dvije čete II. bojne XI. divizije, 20 žandara i 40 milicionera. Svega oko 210 vojnika naoružanih pješadijskim naoružanjem.

Ramljane: jedan bataljon 392. legionarske divizije, oko 350 vojnika sa pješadijskim naoružanjem.

Ličko Lešće:[3] jedna četa II. bojne sa štabom bojne, oko 120 ustaša sa pješadijskim naoružanjem.

Otočac: štab 847. regimente[4] sa štapskom četom, štab 392. divizije sa obavještajnim odsjekom, štab VIII. bojne sa jednom četom, svega oko 1080 vojnika naoružanih sa 2 topa 105 mm i 3 protukolska topa 75 mm.

Zalužnica: komora I. bataljona 847. puka i komora 13. čete istog puka, oko 80 vojnika sa svojim naoružanjem.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1, k. 573.

[2] Riječ je o njemačkoj 392. legionarskoj diviziji i 11. ustaško-domobranskoj diviziji (vidi dok. br. 114).

[3] Na karti 1:100.000: Lešće.

[4] Puk

Dabar: I. bataljon 847. puka, 4. čete VIII. bojne ustaša. Svega oko 440 vojnika sa pješadijskim naoružanjem.

Vrhovine: IV. ustaška bojna XI. divizije. Naoružani sa 7 tenkova manje tonaže, svega oko 645 vojnika.

Babin potok: 13. i 14. četa 847. puka 392. divizije, 2 voda 3. pionirske čete divizije, svega oko 240 vojnika naoružanih sa 11 teških bacača, 4 protukolska topa 75 mm i 2 topa 75 mm.

PODACI O NAŠIM SNAGAMA:

Kompletne 13. i 35. udarna divizija i divizion korpusa.

ZADATAK NAŠIH SNAGA:

Zauzeti neprijateljska uporišta Čudin klanac, Babin Potok, uništiti u istim uporištima neprijatelja, zaplijeniti njegovo oružje i spremu, a u cilju obezbeđenja i izvršenja toga zadatka moramo spriječiti intervenciju neprijatelja sa pravca Otočca i Vrhovina, Gospića, [Ličkog] Osika, Perušića i Ramljana, djelujući sa našim snagama ofanzivno u navedenim pravcima. Na našem desnom [krilu] djelovat će I. brigada VIII. divizije napadajući Dabar,[5] a na našem levom krilu djejstvovat će II. P.O. Sektor napadajući ostrvo Pag.[6] Ove jedinice djejstvovat će samostalno.

VAŽNOST OPERACIJA:

Uporište Čudin klanac i Babin Potok neprijatelj drži kao važnu isturenu otpornu tačku koja u odbrambenom sistemu Gacke doline štiti ulaz u istu, a u cilju ofanzivnih neprijateljskih namjera služi mu kao polazni položaj za nadiranje ka oslobođenoj teritoriji, naročito za ugrožavanje naše saobraćajne arterije koja vezuje oslobođeni teritorij Korduna i Like. Važnost ove operacije je velika, jer zauzimanjem napred navedenih uporišta mi potiskujemo neprijatelja u dubinu od

---

[5] Dijelovi 8. NOU divizije napali su Dabar 23. februara 1945, ali su zbog snažnog otpora i pomoći upućene neprijatelju iz Brinja i Vrhovina napad obustavili. Poslije toga Štab 8. NOU divizije je povukao glavninu snaga u rejon Plaškog, a za održavanje kontakta sa neprijateljem u Dabru ostavljena su dva bataljona 1. brigade 8. NOU divizije. (Opširnije o tome vidi dok. br. 65, 109, 110 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2 i 1/24—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. i 25. februara 1945.)

[6] Pored jedinica 2. pomorskog obalskog sektora Mornarice NOVJ na Pag se tada iskrcala i jedna četa 20. NOU divizije (vidi dok. br. 118 i 119; Arhiv VII, reg. br. 1/46—2, k. 119/8; depešu Štaba 8. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. februara 1945).

tako važne po nas komunikacije,[7] a pored toga stvaramo i preduslove za ulazak u Gacku kotlinu. Pored izloženog mi poslije njegovih ispada na oslobođeni teritorij preuzimamo inicijativu u svoje ruke, dejstvujući ofanzivno.

U cilju prednjeg

NAREĐUJEMO

35. UDARNA DIVIZIJA:
Sastav: kompletna,
2 mitraljeza protutenkovska 20 mm.

Zadatak: Napasti će i zauzeti Čudin klanac, Babin Potok, Perušić (k. 944, 913 i 765), Metlu (k. 911), uništiti u pomenutim uporištima neprijatelja, a po zauzeću Perušića i Metle sa istih položaja spriječiti intervenciju iz Vrhovina i Rudopolja. Oslanjajući se desno na I. brigadu VIII. divizije, koja napada Dabar, a lijevo na snage 13. ud. divizije kod k. 910 (Trtice).

13. UDARNA DIVIZIJA:
Sastav: 2 brigade,
vod topova 75 [mm] (dvije cijevi), 2 protutenkovska mitraljeza 20 mm.

Zadatak: Napasti Crnu Vlast, presjeći komunikaciju Vrhovine — Babin Potok i potpuno spriječiti intervenciju neprijatelja u pravcu Babina Potoka. Ofanzivno djelovati na Ramljane, Perušić i Lički Osik. Sa manjim snagama ofanzivno braniti pravac Bilaj — Medak, a sa jednom jačom udarnom grupom snabdjevenom sa protukolskim oruđima, više automatskog oružja, nagaznih mina i inžinjerskim alatom onesposobiti komunikaciju Zalužnica — Vrhovine u Brakusovoj Drazi, na kom mjestu postaviti i zasjedu ometajući dolazak pojačanja iz Otočca.

[7] Riječ je o komunikaciji Bihać — Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Babin Potok — Vrhovine — Otočac.

ARTILJERIJA:
Sastav: 1 top 150 mm, 2 haubice 100 mm i 3 poljska topa 75 mm, 4 amer. topa 75 mm.

Zadatak: Plasirat će se na prostoriji Homoljački Klanac — Lukići — Obljaj, tj. na Brezovcu, i tući će Čudin klanac i Babin Potok kao i sve ciljeve koji se eventualno pokažu u toku borbe. Artiljerijski divizion 35. divizije bit će pod komandom svoje divizije. Vod topova 13. divizije bit će pod komandom 13. divizije tukući Crnu Vlast, Ramljane i potpomagati napad 35. ud. divizije, tukući Perušić (k. 765 i k. 913).

REZERVA: 13. divizija stavit će u korpusnu rezervu jednu svoju brigadu, i to: 2 bataljona u Sječivicu, a dva bataljona u Živulju. Rezerva će se upotrebiti prema potrebi, a po odobrenju Štaba korpusa moći će je upotrebiti i Štab 13. ud. divizije.

VEZA: Centar veze bit će u Brezovcu kod Lukića. Veza će se održavati radio stanicama, telefonima i kuririma. Štab 13. i 35. divizije i štab korpusne artiljerije povezat će se sa Štabom korpusa telefonski. Šef odsjeka za vezu Korpusa,[8] referenti za vezu divizija, artiljerije i brigada nastojat će da na telefonskim linijama bude primjeran vojnički red i rad, te da ne bude nepotrebnih razgovora i smetnji jedni drugima, vodeći računa da potčinjeni štabovi ne ometaju razgovor pretpostavljenih štabova. Radio vezi pokloniti naročitu pažnju. Naročito kada se ima u vidu da telefonske razgovore može prisluškivati neprijatelj i time biti kompromitovana sva naša naređenja. Prema tome sva važnija naređenja i izvještaje dostavljati preko radio stanice. Također kurirskoj vezi posvetiti pažnju i radi bržeg prenošenja uspostaviti relejne stanice.

Štabovi 13. i 35. divizije trebaju međusobno da budu povezani sa radio vezom i sa telefo-

[8] Šef odsjeka za vezu bio je tada Milan Fućan.

nom. 35. divizija održavat će vezu sa I. brigadom VIII divizije.

SANITET: Korpusna hirurška ekipa nalazit će se u Korenici. Evakuacija ranjenika vršit će se pravcem Brezovac — Homoljac — Vrelo — Korenica. Brzoj evakuaciji ranjenika posvetiti pažnju kako isti ne bi kasno stizali u kirurške ekipe.

ISHRANA: Ishrana će se vršiti kao i do sada centralizovano iz korpusne i divizijske intendanture. Redovnoj ishrani posvetiti veliku pažnju, jer je i to jedan od najvažnijih uslova za uspješno vođenje borbe. 13. divizija snabdjet će suhom hranom najmanje za dva dana udarnu grupu, koja ide na zadatak u Brakusovu Dragu.

MJESTO ŠTABOVA:

Štab korpusa nalazit će se na k. 1005, jugoistočno od Čudina klanca. Štab 35. divizije nalazit će se također u početku kod k. 1005, a po osvajanju Babina Potoka premjestit će [se] u isti. Štab 13. divizije nalazit će se u Sječivici sa osmatračnicom na Velikoj Gredi (k. 983). Artiljerijska osmatračnica nalazit će se jedna na Kosi južno od Potoka, a jedna između k. 1005 i k. 873.

POSTUPAK SA ZAROBLJENICIMA:

Zarobljenike najhitnije ispitivati i prikupljati podatke o neprijatelju, rasporedu i naoružanju, koristeći njihove izjave u operativne svrhe. Po prikupljenim podacima slati ih u privremena sabirališta koja će organizirati štabovi divizija. Inače sa zarobljenicima postupati korektno i vojnički. Onemogućiti im svako bjekstvo.

POČETAK OPERACIJE:

Operacija će otpočeti na dan 24. II. o.g. u 15 časova sa prethodnom pripremom artiljerijske vatre kao i sa jednovremenim podilaženjem pješadije. Zakašnjenja ne smije biti.

Znaci raspoznavanja:

Znaci raspoznavanja za 24. o.mj. bit će

Pobjeda — Sloboda; za 25. o.mj.:
Naprijed — Juriš; za 26. o.mj.:
Tenk — Timošenko, a ugovoreni znaci: 24. II.
35. Udarna naprijed; za 25. o.mj.:
Osam — Četiri; za 26. o.mj.:
Marko — Dušane.

Ugovoreni znaci za vezu s artiljerijom bit će prema priloženoj tablici ugovorenih znakova. Priloženu tablicu ugovorenih znakova umnožiti za svaki štab uključivo od štaba bataljona pa na više. Paziti da se ti ugovoreni znakovi dobro prouče i da se unapred pripreme sredstva za davanje tih znakova, kako bi se pomoću njih ostvarila dobra veza između pješadije i artiljerije.

Znakove dobro čuvati kako ne bi pali u ruke neprijatelju.

POSTUPAK PO ZAUZEĆU BABINA POTOKA:

Po zauzeću Babina Potoka ukoliko ne bi uslijedila jača neprijateljska intervencija sa pravca Gospića i Perušića, 35. ud. divizija sa glavninom svojih snaga krenut će preko Rudopolja i Vrhovljanskog Dugog Dola, ugrožavajući Vrhovine sa sjeverne i istočne strane.

13. ud. divizija ugrožavat će Vrhovine sa južne strane te u koliko bude uslova prići će se i likvidaciji Vrhovina.

NAPOMENA:

Napad na Čudin klanac i Babin Potok mora biti energičan i silovit. Treba postići veliku nadmoćnost u vatri nad neprijateljem. 13. divizija u odbrani mora biti vrlo elastična i do krajnosti ofanzivna, a iznad svega vrlo uporna. Vezi se mora posvetiti velika pažnja, jer je ona najvažniji uslov za pravilno komandovanje. Upotreba snaga i sredstava mora biti eko-

nomična. Jedinice na zauzetim položajima moraju se brzo i solidno utvrđivati.[9]

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Šime Balen**

Komandant — generalmajor: **M. Šakić**

M. P.

DOSTAVLJENO:
Na uvid: G.Š.H.
Na postupak: 13. i 35. ud. diviziji.

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 23. FEBRUARA 1945. ŠTABU 13. NOU DIVIZIJE O BORBAMA NA PRAVCU UDBINA — DONJI LAPAC[1]

ŠTAB I. BRIGADE
13. UDARNE DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.J.
Broj 199/23. II. 1945.

Operativni izvještaj
od 18. do 20. II. 1945

ŠTABU 13. UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Položaj na kojemu se vodila borba bio je ispresijecan i djelomično pošumljen sa visokim kotama. Kroz isti položaj prolazila je komunikacija Udbina — Visuć — Kuk — Lapac. Sektor na kome se vodila borba bio je uglavnom položaj Kuka sa kotama 1172, 1193, kota Stolac 904,[2] te kota Stražbenica (1202). Spomenute kote uz neprijateljsko utvrđenje bile su i prirodno utvrđene, sa škrapama između kamenja koje je ne-

[9] O izvršenju postavljenih zadataka vidi dok. br. 65, 69, 77, 109 i 110.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13—2, k. 573.

[2] Stolac nije nađen na karti 1 : 100.000. Kota 904 nalazi se 4 km zapadno od Donjeg Lapca.

prijatelj zaposjeo. Pristup tim kotama bio je moguć iz pravca sjeverozapada te pravcem komunikacije Udbina — Donji Lapac. Podilaženje samim neprijateljskim utvrđenjima je dosta teško, iz razloga što padine spomenutih kota su dosta strme i čiste. Neprijatelju je također nezgodan položaj za vršenje protivnapada jer ispadom iz svojih bunkera izložen je momentalnom jakom dejstvu naše vatre. Neprijatelju je dosta teško bilo spriječiti dolazak pojačanja iz razloga što se nije mogao njegov položaj da napadne sa istočne strane i ujedno spriječi nailazak pojačanja iz istoga pravca. Okolne kote neprijateljskog položaja na kojima se je odigravala borba poslednja dva dana su većim dijelom pošumljene sa dosta strmim padinama, te za branioca nepregledne a za napadača podesne za manevar. Iskorištenje artiljerije poslednja dva dana s obzirom na teren koji je pošumljen teže se je iskorištavalo sem kote Jemaruša (1114) koja je potpuno gola i na kojoj se pokazala artiljeriska vatra efikasna. Teren se nalazi na sekciji Bihać 1 : 100.000.

U toj operaciji, tj. na tom sektoru, učestvovala je naša brigada pojačana sa baterijom, divizion 13. Udarne Divizije sem njegovog 1. bataljona koji se je nalazio na sektoru Bjelo Polje — Frkašić — Gorica. Taj isti bataljon bio je direktno pod komandom Štaba Divizije i prema naređenjima iste postupao. Naše susjedne jedinice na sektoru našeg 1. bataljona bile su: 2 bataljona III Brigade 35. Divizije i 4. bataljon II Brigade 13. Divizije, potpomognute artiljeriskim divizionom XI Korpusa.

Prvoga dana na sektoru Kuka sastav neprijateljskih jedinica su bili legioneri u jačini 2 satnije (150 vojnika) iz sastava bataljona koji se je nalazio u Orahovcu sa glavninom iz 373. »Tiger« divizije. Slijedeća dva dana na istome sektoru bile su slijedeće neprijateljske jedinice: jedan bataljon, tj. 3. bataljon 384. regimente 373. [legionarske] divizije pojačan sa nekim dijelovima iz ostalih jedinica,[3] te se u svemu nalazio u jačini od 650 vojnika. Iste snage bile su potpomognute od artiljerije koja je dejstvovala iz Donjeg Lapca.

Na sektoru 1. bataljona bile su slijedeće jedinice: 1. bataljon 843. regimente, 1. bataljon 844. regimente, te bataljon »Scheer« iz »Tiger« divizije. Ove snage došle su iz sektora Nebljusi — Bihać.

Namjere neprijatelja na sektoru Kuka da održi spomenute kote koje svojim položajem dominiraju sektorom Donji Lapac i ujedno zatvaraju pravac komunikacije Udbina — Vi-

[3] Vjerovatno se misli na dijelove 10. ustaško-domobranske divizije.

suć — Donji Lapac. Poslednja dva dana, tj. 19. i 20, neprijateljske namjere bile su da nas daleko odbace od položaja, time osiguraju i obezbede položaje Kuka i ujedno po mogućnosti izbiju na Udbinu, jer time bi presjekli našu komunikaciju Gračac — Lovinac — Korenica, koja je od vrlo velikog značaja po nas. Te iste namjere bile su mu u pravcu Frkašić — Bijelo Polje, koje su još imale u zadatku da svojim ispadom u tom pravcu onemoguće naše jedinice za ponovni napad na Kuk, jer time smo morali odvojiti neke svoje snage i držati ih kao rezerva za svaku eventualnost iz tog pravca.

Naše namjere bile su ovladati neprijateljskim položajem na Kuku te iste po mogućnosti održati i ugrožavati ga u samom Donjem Lapcu, jer na taj način naša komunikacija Gračac — Lovinac — Korenica bila bi sigurnija od neprijatelja.

Jedinicama koje su operisale na sektoru Kuka izdavane su usmene i pismene zapovijesti, dok našem 1. bataljonu izdavane su zapovijesti direktno iz štaba Divizije telefonskim putem.

Operacijom na sektoru Kuka rukovodio je Štab brigade, a na sektoru Bjelo Polje — Frkašić Štab Divizije.

Borba je počela 18. II. 1945 u 6 sati, a završila u 17 časova. Dne 19. II. počela je borba u 11 časova a završila u 23 časa. Dne 20. II. borba se je vodila sa većim prekidima čitavog dana.

Na sektoru Bjelog Polja — Frkašića borba je počela dne 19. II. u 7 časova, a trajala do 19 časova. Dne 20. II. borba je otpočela u 8 časova i sa prekidima trajala do 23 časa.

Dana 18. II. u 6 časova otpočeo je napad sa strane 3. i 4. bataljona na neprijateljske položaje. 3. bataljon prvim svojim naletom zauzeo je kotu Stražbenicu (k. 1202) bez ikakovog okršaja, jer na istoj koti nalazila se je neprijateljska patrola koja je primijetila naše snage te pobjegla. Zatim je bataljon nastavio nadiranjem u pravcu kote 1135 te na tom putu ovladao jednom bezimenom kotom, koju je neprijatelj također kontrolisao patrolama. Bataljon je tada vršio podilaženje pod kotu 1135 te došavši na jurišno odstojanje izvršio na istu juriš, ali bez uspjeha jer je neprijatelj iz dobrih zaklona čekao to odstojanje i obasipao naše jedinice ručnim bombama. Nakon kraće borbe bataljon se morao povući na bezimenu kotu i Stražbenicu na kojoj je ostao do 15 časova. U isto vrijeme naš 4. bataljon napadao je sa severozapadne strane kotu 1172 i kotu Stolac 904. Bataljon je došao pod padine kote 1172 i izvršio juriš gdje mu je i uspjelo da izbije na kotu, jer je neprijatelj na toj koti imao manje snage i pod našim pritiskom

bio je prisiljen da se povuče na kotu 1198[4] i 1135, te iz svojih utvrđenja onemogućio daljnje napredovanje. Bataljon je napadao na kotu 1172 sa dve čete potpomognute sa jednim teškim bacačem, a ostale snage bataljona napadale su kotu Stolac 904, gdje im je uspjelo izbaciti neprijatelja i zaposjesti samu kotu, te potpomoći ostale snage koje su napadale na Kuk. Neprijatelj je osjetio sa jugoistočne strane manje snage, s tim je svoje pojačanje uputio na svoje desno krilo gdje mu je i uspjelo da zaobiđe naše snage koje su držale kotu 904 i izbacio ih je prvim protujurišem i bataljon je bio prisiljen da povuče ove snage sa kote 1172, jer su dobili bočnu vatru. Bataljon se je povukao na prihvatne položaje gdje se je pripremao na ponovni napad, ali je neprijatelj u to vrijeme izvršio bočni manevar, koji nas je prisilio da manevrišemo i odbijamo njegove manje dijelove, koje je on ubacivao. Takovom izmjeničnom borbom, čas u obrani čas u napadu bataljon je vodio borbu do 17 časova kada se je povukao u svoju polaznu bazu. Snage našeg 2. bataljona bile su u rezervi i nisu vodile borbu, do 15 časova, kada je rezerva bila ubačena u borbu. Jedna četa toga bataljona bila je na desnom krilu 3. bataljona sa zadatkom po zapovijesti i pri nailasku jedne neprijateljske kolone koja je išla u pojačanje Kuku iz pravca Oraovca oko 10 sati istu napala i vodila kraću borbu sa kolonom, kojoj je ipak uspjelo da se probije u pravcu Kuka u 15 časova, kada je neprijatelj sa dobivenim pojačanjem vršio protivnapad obuhvatno na položaj 3. bataljona, potisnuvši naš 4. bataljon; ubačena je rezerva, tj. 2 čete 2. bataljona sa zadatkom da zaposjednu kotu Stražbenica 1202 i istu održe dok se naše ostale snage ne povuku. Bataljon se je pod pritiskom neprijatelja povlačio i držao borbu do 15 časova, kada se je povukao.

2 bacača koji su bili dodijeljeni 2. bataljonu za čitavog toka borbe tukli su neprijateljske položaje sa sjeverozapadne padine kote Stražbenice. Vatra artiljerije nije se iskorištavala u potpunosti s obzirom što je vrlo slabo gađala bez ikakovog efikasnog dejstva. Ona je štitila također i povlačenje naših jedinica. Sve jedinice koje su operisale bile su u 17 časova povučene u Visuć, sem 2. bataljona, koji je ostao na našim predstražarskim položajima.

Dana 19. II u 11 sati u momentu kada [su] se naše jedinice pripremale za ponovni napad na Kuk neprijatelj je sa jačim snagama izvršio napad u pravcu naših položaja. U njegovom prvom naletu 2. bataljon koji je bio na predstražarskim položajima bio je odbijen uz kraću borbu, gdje mu je uspjelo

[4] Kota 1198 nije nađena na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na kotu 1193, 5 km jugozapadno od Donjeg Lapca.

zauzeti naše predstražarske položaje, kotu 971, kotu 987, 993 i 867. U to vrijeme naša sva tri bataljona razvila [su] se za borbu i zaustavili neprijateljsko daljnje nadiranje. Neprijatelj je pokušavao daljnjim obuhvatom da odbaci naše jedinice i da produži svoje napredovanje u pravcu Udbine — Ivanova Vrha — kota 1093, što mu nije uspjelo, gdje je bio spriječen i odbačen. Borba se je vodila po slijedećim kotama: Potkraj, kota 880, Gradišnica, Gradina (kota 970), kota 958, Potkrčane, kota 934. Neprijatelj je pod svaku cijenu pokušavao da ovlada napred označenim kotama, a što bi prouzročilo odbaciti naše snage i ugroziti Udbinu kao i komunikaciju Korenica — Udbina — Lovinac. Borba se je razvijala tako da je jedan bataljon bačen frontalno pred neprijatelja, a dva bataljona su mu bačena bočno i neki dijelovi iza leđa. Kada je neprijatelj bio ugrožen sa bokova i leđa on je bio potisnut, tj. bili su potisnuti njegovi prednji dijelovi, koji su prodirali, što im je pretilo da budu otsječeni. Neprijatelj je za to vrijeme pretrpio znatan broj gubitaka koje ga je prisililo da se stavi u defanzivu. Za to vrijeme naše jedinice bile su potpomognute artiljerijom jačine od 1 baterije. Vatra artiljerije vrlo dobro se je odrazila na koti 867, gdje je neprijatelj od strane artiljerije pretrpio znatan broj gubitaka, i više puta sa nje potisnut. Oko 23 sata neprijatelj je bio potisnut na naše bivše pretstražarske položaje, tj. na kotu 867, 993, 987 i 971, na kojim kotama je ostao čitave noći kao i 20. II. pa nadalje. U to vrijeme, tj. oko 23 časa, naše su se jedinice povukle u selo Visuć — Kosanović — Potkraj, gdje su se sređivale i pripremale za buduću borbu, ostavivši na položaju samo svoja lična obezbeđenja.

Dana 20. II. neprijatelj nije pokušavao ispade u pravcu naših položaja, ali smo ih mi uznemiravali i napadali sa manjim snagama potpomognute artiljerijom. Bio je izvršen koncentrični napad na kotu 867 sa koje je neprijatelj bio momentalno potisnut uz gubitke. Artiljerija je toga dana kroz čitavi dan sa prekidima tukla neprijateljske položaje, dok je neprijatelj odgovarao slabom artiljeriskom vatrom, koja je tukla po našim položajima kod sela Kosanović Gaj. Drugih bitnih promjena toga dana nije bilo.

Na sektoru Bjelog Polja — Frkašića naš je bataljon zaposjeo kote iznad Frkašića 19. II. u 4 sata nailaskom neprijatelja u pravcu Frkašića naše snage su mu se suprotstavile i u žestokoj borbi, kada je neprijatelj izvršio obuhvatni napad preko Klašnice i Mezilića Vrha[5] (k. 1219) na položaje našeg bataljona te isti je bio prisiljen da se povuče i napusti kotu 948,

[5] Nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na Maričića Vrh (k. 1219).

k. 1096, koje je neprijatelj poslije zaposjeo. Poslijepodnevnim borbama bataljon je izvršio protunapad na neprijatelja i uspio ga potisnuti sa bivših kota u selu Frkašić. Tokom noći neprijatelj je dobio jaka pojačanja i vršio jak pritisak na Bjelo Polje. Naš bataljon dobio je direktno naređenja od štaba XI Korpusa da rokira svoje snage na položaj Gorica — Grabušić sa zadatkom spriječiti neprijatelju napredovanje prema Pećanima i Jošanima. Taj položaj je zauzet 20. II. u 4 sata. Oko 7 sati neprijatelj je pokušao izvesti bočni udarac na desno krilo našeg bataljona napadajući iz pravca Frkašića jednom kolonom od 500 ljudi, dok drugom kolonom jačine od 500 vojnika vršio je napad prema Gorici iz pravca Klašnica — Vedašić — klanac Lazarice. Naš bataljon se suprotstavio neprijatelju i vodio do 23 časa isprekidanu ali žestoku borbu i neprijatelja je prisilio da odstupi. Neprijatelj se je povukao na Crni Vrh — Krčevine.

Na sektoru Kuka 18. II. nismo uspjeli izvršiti dobiveni zadatak jer neprijatelja nismo potisnuli sa spomenutog sektora, ali 19. II. napadom neprijatelja na naše položaje sa namjerom da ovlada Udbinom i komunikacijom Lovinac — Udbina — Korenica bio je odbijen i njegove namjere bile su osujećene. Time je brigada izvršila svoj zadatak u pogledu namjere neprijatelja. U tim borbama neprijatelj je imao 86 mrtvih i 101 ranjenog. Zarobljen je jedan podoficir i jedan vojnik njemačke pripadnosti. Zaplenjene su tri puške, jedan telefon, 2500 Mauzer-municije i ostale sitne vojne spreme.

U tim borbama mi smo imali 8 mrtvih, od kojih jedan komandir čete potporučnik Ivošević Petar, te jedan komesar — poručnik Vukelić Milan. Ranjenih smo imali 9, od kojih jedan komandir čete potporučnik Prerad Mirko, pomoć. komesara čete Trbović Milica, te zamjenik komandira st. vodnik Zrnić Simo. 1 borac je nestao, ima vjerovatnosti da je zarobljen.

Utrošak municije u tim borbama bio je slijedeći: za puške 1115 metaka, za puškomitraljez 11.030 metaka, za teški mitraljez 1000 metaka, za šmajsere 5372 metka, mina za mali bacač 9 mina, a za teški bacač 51 mina. Utrošak topovskih granata nije nam dostavila baterija. Izgubljen jedan puškomitraljez, 1 šmajser i 1 puška.

Dne 18. II. u borbama istakao se je 4. bataljon kao cjelina sa svojim štabom na čelu iz razloga što je u prvom naletu svojim smjelim udarcem razbio neprijatelja na dvjema kotama i iste zaposjeo. Pri odstupanju bataljon je vršio četiri uzastopna juriša na neprijatelja. U borbama 18. i 19. II. istakao se je komandir III čete 3. bataljona drug Butorac Ivan, kao i komesar iste čete drug Maravić Mićo, zatim komandir

II čete istog bataljona drug Živko Maravić. Spomenuti drugovi istakli se u borbi svojom upornošću i dobrim rukovođenjem svojih jedinica. Na sektoru Frkašić — Gorica kod 1. bataljona istakla se je komanda III čete i jednog mitraljeskog odelenja prilikom odbijanja neprijatelja kada je jurišao na njihovu kotu te poslije i u gonjenju istog neprijatelja. Svojom hrabrošću istakli su se slijedeći borci: puškomitraljezac Smojver Stipe, Tatalović Ilija, obojica iz III čete 3. bataljona radi svoje lične hrabrosti i neustrašivosti. Za kaznu nema nikoga.

U tim borbama bilo je vrlo slabo iskorištavanje artiljeriske i bacačke vatre, a napose artiljeriske, što se je odrazilo 18. II. ne pogodivši ni jedan metak u predviđeni cilj. Kroz te borbe primijetila se je ukočenost štabova bataljona s obzirom što nisu samoinicijativni te slabo procjenjuju situaciju te slabo utječu na svoje jedinice. Veza u tim borbama bila je vrlo slaba s obzirom na njihovu sporost, a 18. II. telefonska veza je slabo funkcionisala iz razloga što je bilo pomanjkanje kabla. Kod svih bataljona osjetila se je slaba disciplina vatre i organizacija položaja. Za taj napad na Kuk bilo je nedovoljno snage sa naše strane s obzirom na veliko osiguranje koje se moralo postaviti, a da bi napad u potpunosti uspio.[6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.D. Politkomesara, poručnik
N.[7] Kosanović

Komandant, kapetan
Pokrajac Đurađ

M. P.

Operativni oficir, kapetan

[6] Opširnije o navedenim borbama vidi dok. br. 65, 77, 104, 105, 106 i 107; Arhiv VII, reg. br. 1/38—2, 1/39—2, 1/41—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 17, 18, 20. i 22. februara 1945.

[7] Nikica

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 23. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBI ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. Broj: 67/45.
Dne 23. februara 1945 god.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi 8. II. 1945. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOVJ

Da bi potpomogao prodor njemačkih divizija, neprijatelj je nakon nekoliko dnevnog mirovanja poduzeo ofanzivu na cijelom zapadnom otsjeku virovitičkog mostobrana.[2] Pošto je neprijatelj još 6. februara o.g. zauzeo s. Gornju Kovačicu koncentrišući 21. puk HUD[3] i 69. Divizion I. brigade I. Kozačke divizije, očekivalo se da će težište svog napadaja ispoljiti u pravcu Zrinske i M. Grđevca, dok bi I. puk PTS-a iz V. Pisanice trebao vršiti napad na liniji Turski grobovi — s. Bubanj.

Raspored naše Divizije bio je slijedeći: Brigada »Pavleka Miškine« posjela je liniju Siječica — k. 248 — k. 233. I. Zagorska brigada posjela je položaje na liniji Bubanj — k. 220 — k. 176 — zapadni deo s. Zrinska. Udarna brigada »Braće Radića« posjela je zapadnu i južnu ivicu s. Zrinske — zapadnu ivicu šume Grđevica i k. 165. Brigada »Matije Gubca« zaposjela je istočni deo M. Grđevca i V. Barnski vinogradi. Desno u Sedlarici i na Turskim grobovima održavala se veza sa brigadom vojvođanske divizije[4] a lijevo u s. Barni sa XVIII. brigadom.[5] Štab Divizije nalazio se u s. Sibenik.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19—3, k. 293.

[2] O borbama za virovitički mostobran vidi dok. br. 12, 15, 17, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 80; knj. 36, dok. br. 48, 65, 68, 69, 79, 86, 111, 117 i 126; knj. 37, dok. br. 2, 18, 27, 38, 56, 63, 65, 67, 95, 97, 100, 103, 109, 119, 121, 129 i 130.

[3] Hrvatske udarne divizije (vidi dok. br. 42, objašnjenje br. 3).

[4] U rejonu Turskih grobova nalazila se tada 3. brigada, ojačana jednim bataljonom 6. brigade 36. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 37).

[5] Riječ je o 18. brigadi 40. NO divizije (vidi dok. br. 80).

Naša odluka bila je da se na posjednutim položajima prihvati odsudna borba i neprijatelja pod svaku cijenu zadrži, s tim što će se desno krilo našeg fronta povući sa svojih predstražnih položaja na liniju: Siječica — Bogaz — zapadni deo s. Brzaje — k. 204 ukoliko bi neprijatelj na tome sektoru ispoljio snažniji pritisak.

8. II. 1945. g. u 7.45 sati neprijatelj je napao na desno krilo brigade »Pavleka Miškine« — Turski grobovi. Jedinice te brigade pred nadmoćnijim dijelovima neprijateljskog I. puka PTS-a postepeno su se povlačile na svoje glavne obranbene položaje. U 8 sati 21. puk I. HUD sa 69 Divizionom počeo je sa napadom iz Gornje Kovačice u tri pravca. Glavni svoj napad neprijatelj je usmerio na položaje Ud. brigade »Braće Radića« na južnu ivicu s. Zrinska, gdje i ako potpomognut jakom artilerijom i minobacačkom vatrom nije polučio nikakvog uspjeha.[6] Neprijatelj uvidjevši da na ovom napadnom pravcu neće uspjeti, ojačao je svoje desno krilo, koje je napadalo na položaje zapadno od M. Grđevca. Zahvaljujući pošumljenom zemljištu neprijatelj je obuhvatnim manevrom uspio odbaciti naše jedinice sa zapadne ivice šume Grđevica, koje su odmah organizovale odbranu na k. 165, na kojim položajima su uspjeli ceo dan odbijati jake neprijateljske napade i nanijeti neprijatelju ozbiljne gubitke. Sa manjim snagama neprijatelj je preko Gornje Kovačice uspio potisnuti predstražu sa k. 176, odakle je neprijatelj produžio sa napadom u pravcu Bubnja i zapadnog dijela s. Zrinska. Oko 12 časova istoga dana neprijatelj sa jačim snagama poduzima od V. Pisanice frontalni napad na Bubanj, ali je nakon dvosatne žestoke borbe bio odbijen, uz veoma osjetljive gubitke. Poslije podne neprijatelj je pokušao sa daljnjim napadima, ali ni u jednom nije uspio. Nakon nekoliko neuspjelih napada na čitavom frontu neprijatelj je počeo sređivati svoje jedinice kako bi produžio iste večeri sa napadom. Oko 17 časova desno krilo brigade »Pavleka Miškine« bilo je prisiljeno na povlačenje sa položaja Siječica, jer im je neprijatelj zaobišao sa leđa, pošto su jedinice vojvođanske divizije napustile svoje položaje,[7] a da o tome nisu obavijestile naše jedinice, koje su se osjećale sa te strane potpuno sigurnim.

Odmah iza toga poduzet je povratni napad koji je uspio te je neprijateljski prodor bio lokalizovan. U 17.30 časova uslijed prodora njemačkih snaga od Slatine prema Virovitici[8] naše jedinice dobile su naređenje da se povuku sa toga fronta. Iz-

[6] Izvještaj o toj borbi nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 9—1, k. 1193.
[7] Vidi dok. br. 37.
[8] Vidi dok. br. 12, 29, 31, 38, 39 i 72.

-2-

Odmah iza toga poduzet je povratni napad koji je uspio, te je neprijateljski prodor bio lokalizovan. U 17.30 časova uslijed prodora njemačkih snaga od Slatine prema Virovitici naše jedinice dobile su naredjenje, da se povuku sa toga fronta. Izvlačenje jedinica izvršeno je potpuno uredno na liniju Razbojište-V.Peratovica-Velika i M.Dapčevica.

U tim borbama sve jedinice naše Divizije izvršile su svoj zadatak u potpunosti, jer su se i uslijed velikog i žestokog neprijateljskog pritiska uspjele održati na svojim položajima, odoljevajući pri tome daleko nadmoćnijem neprijatelju. Kod svih rukovodioca i boraca ispoljila se odlučna rešenost da se odredjeni položaji brane pod svaku cijenu. Štabovi brigada i bataljona pokazali su dovoljno inicijative, tako na pr. ako se neka jedinica nalazila u kritičnoj situaciji odmah je susjedna jedinica pronalazila načina, da pomogne dotičnoj jedinici, koja se osjećala ugroženom.

U tim borbama postignuti su slijedeći rezultati: Neprijateljski gubitci bili su 86 mrtvih i 219 ranjenih. Zaplenjena je 1 puška.

Naši gubitci bili su: 9 mrtvih, 55 ranjenih i 10 nestalih. Medju poginulim pao je i zamjenik komandanta bataljona poručnik Platiša Uroš, a ranjen komandant bataljona KRKAČ Stjepan.

Potrošeno je: 38.114 metaka, 300 mina za t.bacač, 61 mina za John-Bull i 105 ručnih bombi. Uništena i izgubljena 3 puškomitraljeza i 4 puške.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Pomoćnik politkomesara-major: Komandant-major:

STAB XXXII DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Op. 186
28.I

Priklozi k br. 207/4.
Šef oper. otdjeka
major.

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 57

vlačenje jedinica izvršeno je potpuno uredno na liniju Razbojište — V. Peratovica — Velika i M. Dapčevica.

U tim borbama sve jedinice naše Divizije izvršile su svoj zadatak u potpunosti, jer su se i uslijed velikog i žestokog neprijateljskog pritiska uspjele održati na svojim položajima, odoljevajući pri tome daleko nadmoćnijem neprijatelju. Kod svih rukovodioca i boraca ispoljila se odlučna rešenost da se određeni položaji brane pod svaku cijenu. Štabovi brigada i bataljona pokazali su dovoljno inicijative, tako na pr. ako se neka jedinica nalazila u kritičnoj situaciji odmah je susjedna jedinica pronalazila načina, da pomogne dotičnoj jedinici, koja se osjećala ugroženom.

U tim borbama postignuti su slijedeći rezultati: neprijateljski gubitci bili su 86 mrtvih i 219 ranjenih. Zaplenjena je 1 puška.

Naši gubitci bili su: 9 mrtvih, 55 ranjenih i 10 nestalih. Među poginulim pao je i zamjenik komandanta bataljona poručnik Platiša Uroš, a ranjen komandant bataljona Krkač Stjepan.

Potrošeno je: 38.114 metaka, 300 mina za t. bacač, 61 mina za John-Bull i 105 ručnih bombi. Uništena i izgubljena 3 puškomitraljeza i 4 puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara — major
Majer Boris

Komandant major:
Bulat M. Rade

M. P.

ŠTAB X KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 186
Dana 28 II 1945 u _____ sati

Priklopi k. br. 207/45

Šef oper. odseka
major:

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 24. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O FORMACIJSKOJ POPUNJENOSTI ŠTABOVA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 33/45.—
Dne 24-II-1945

Vojno organizacioni izvještaj za mjesec februar dostavlja.

ŠTABU IV. UDARNOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.— U mjesecu februaru naša divizija djelovala je kompaktna na sektoru Banije, uglavnom na liniji Kostajnica — Sunja i na prostoru južno od Siska.[2] Kroz ovo vrijeme likvidirali smo neprijateljsko uporište Mošćenicu,[3] sa jednim dijelom snaga izvršili prelaz rijeke Save i likvidirali neprijateljsku posadu u s. Gušću,[4] na pruzi Sunja — Kostajnica napali smo i uništili voz sa živežnim namirnicama i drugom spremom.[5]

U prvoj polovici mjeseca neprijatelj je jačim snagama vršio ispade na oslobođeni teritorij u cilju pljačke i uništenja sela. U vremenu dok su naše jedinice vodile borbu južno od Siska u Pračni i Mošćenici, neprijateljske snage iz Sunje i Kostajnice iskoristile su otsutnost naših jačih snaga sa tog sek-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—2, k. 814

[2] Detaljnije o dejstvima 7. NOU divizije na toj prostoriji vidi dok. br. 7, 36, 75, 93, 94, 95, 97, 98 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u februaru 1945.

[3] Neprijateljeva posada u Mošćenici savladana je 7/8. februara 1945 (vidi dok. br. 13, 36 i 113).

[4] Prvu satniju 1. bojne 14. pješačkog zdruga u selu Gušće savladala su dva bataljona 2. brigade 7. NOU divizije 21/22. februara 1945 (vidi dok. br. 108 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2. k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 23. februara 1945).

[5] Napad je izveden 22. februara 1945 (vidi dok. br. 65, 75 i 106; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 23. i 24. februara 1945).

tora i uspjele probiti se dublje u oslobođenu teritoriju do Mećenčana i Graduše te opljačkati i popaliti nekoliko sela.[6]

U proteklom mjesecu naša divizija djelovala je ofanzivno, sem nekoliko odbranbenih borbi koje je vodila pri odbrani slobodne teritorije.

Operativna situacija na sektoru Banije kroz protekli mjesec dana ostala je uglavnom nepromijenjena od prošlog izvještaja.[7] Neprijateljska aktivnost svodi se uglavnom na osiguranje komunikacija — Dvor — Kostajnica — Sunja — Dubica koja je osigurana stalnim posadama.[8] Jačih neprijateljskih pokreta kroz ovo vrijeme nije bilo.

Poslije likvidacije neprijateljskog uporišta u Mošćenici veza Sisak — Petrinja bila je nekoliko dana prekinuta, neprijatelj je počeo garnizon u Petrinji snabdijevati avionima. Neprijatelj da bi ponovo uspostavio saobraćaj Sisak — Petrinja bio je prisiljen da poduzme ofanzivne mjere jačim snagama i da potisne naše snage južno od Siska i Pračne i Mošćenice i ponovo je zaposjeo ta sela radi osiguranja komunikacije Sisak — Petrinja. Za osiguranje Sunje neprijatelj je u prvoj polovici mjeseca zaposjeo sa jednom ustaškom bojnom s. Drljače i Petrinjce sjevero-zapadno od Sunje.

II.— Organizacionih promjena u jedinicama naše divizije od prošlog izvještaja nema. Po štabovima izvršene su neke manje izmjene i nadopune.

U štabu divizije za pomoćnika komesara divizije postavljen je drug Omazić Milutin, dosadanji pomoćnik komesara u II. brigadi. Za oficira pri štabu divizije odgovornog za izvođenje nastave po jedinicama postavili smo kapetana Menićanin Stevu, dosadašnjeg komandanta podoficirskog kursa naše divizije.

Štabovi brigada su potpuni i kroz ovo vrijeme izvršene su sledeće izmjene, komandant II. brigade kapetan Janko Zebić stavljen je na raspoloženje GŠH, a za komandanta brigade postavljen je kapetan Miočinović Sava, dosadanji operativni oficir naše divizije.

III.— Formacijskih izmjena u jedinicama divizije nije bilo. Popuna jedinica novomobilisanim borcima u proteklom mjesecu bila je slaba. Sektor na kome se nalazimo iscrpljen je mobilizacijom. U zadnjim akcijama zarobili smo oko 70 domobrana koji su izjavili želju da ostanu u NOV i sa njima smo popunili jedinice.

---

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 36.

[7] Vidi dok. br. 4.

[8] Komunikacije je obezbjeđivala 4. ustaško-domobranska divizija (vidi dok. br. 113).

IV.— Pregled brojnog stanaj i naoružanja dostavili smo.[9] Naša divizija je brojno u opadanju, jer se jedinice ne popunjavaju, a [u] zadnjim akcijama izbačen je izvjestan broj boraca iz stroja. U pogledu naoružanja nema promjene od prošlog izvještaja.[10]

V.— Nastava po jedinicama uglavnom izvodi se po predviđenom planu i koristi se svako slobodno vrijeme. Opširnije o izvođenju nastave i rezultatu dostavljamo u zasebnom izvještaju. Uglavnom u našim jedinicama pokazalo se u zadnjim borbama najaktuelnije upotreba specijalnih jedinica artilerije, inžinjerskih jedinica, jurišnih pionira itd. i to se uglavnom radi praktično, potreba ovih jedinica pokazala se naročito potrebna kod komandi četa i štabova. U svima zadnjim borbama upotrebljavali smo artiljeriju i došlo je do vrlo dobre saradnje sa pešadijskim jedinicama.

VI.— Za poboljšanje vojničkog znanja kod nižeg komandnog kadra, pri štabu divizije održavamo podoficirski kurs, kroz koji mjesečno prolazi po 56 drugova. Ovaj kurs daje dobre rezultate. Nastava na ovom kursu izvodi se po planu.

VII.— U našim specijalnim jedinicama nema nikakovih izmjena od prošlog izvještaja i zadovoljavaju sadanjim potrebama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik, **Uroš Krunić**

Komandant — p.pukovnik, **Milan Pavlović**

M. P.

---

[9] Redakcija nije pronašla taj pregled. O brojnom stanju i naoružanju 7. NOU divizije u februaru 1945. vidi dok. br. 71.

[10] O brojnom stanju i naoružanju te divizije u januaru 1945. vidi knj. 37, dok. br. 62 i 108.

BR. 59

ZAPOVIJEST ŠTABA 20. NOU DIVIZIJE OD 24. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. BRIGADE ZA ODBACIVANJE NEPRIJATELJA SA PRAVCA MAZIN — LAPAC[1]

ŠTAB
XX. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Broj op. 21.
24. II. 1945. god.
20 sati.

ŠTABU IX UDARNE BRIGADE

ZAPOVIJEST

Sekcija: Knin — Bihać, razmjer 1 : 100.000.

Neprijatelj je u toku današnjeg dana oko 2 sata u jutro izvršio napad na naše snage na prostoriji Doljane — Dobro Selo — Mazin iz pravca Mišljenovci — Boričevac — Gornji Lapac i u toku dana uspio da odbaci dijelove VIII. brigade i ovlada selima Dobro Selo — Doljane — Brotnja, gdje se zadržao.[2] Dijelovi VIII. brigade zadržali su se na Međeđak (k. 639) — Stražbenica (k. 679).

Na pravcu Lapac — Mazin u koliko smo obaviješteni neprijatelj izbio na Vaganj (k. 780) oko 9 sati u jutro, daljnih podataka nema.

Neprijateljske snage jake su oko 1000 vojnika, potpomognute artiljerijom.

Namjere neprijatelja za sada nisu nam poznate, ali obzirom da neprijatelj pali sve kuće u Dobrom Selu — Doljanima i Brotnji to predviđamo da se ne radi o nekoj ozbiljnijoj neprijateljskoj operaciji, nego o ispadu iz lapačkog garnizona u cilju paljenja i pljačke da bi onemogućili smještaj naših snaga na toj prostoriji i koncentraciju.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1, k. 1029/I.

[2] Vidi dok. br. 78 i 110.

Dva bataljona VIII. brigade u toku noći izvršiće napad na neprijatelja na pravcu Brotnja — Doljani sa zadatkom odbacivanja neprijatelja na polazne položaje.

U vezi prednjeg

NAREĐUJEMO:

Sa jednim bataljonom u toku noći 24 na 25. tek.[ućeg] mjeseca u 1 sat krenite iz Obrovca za Gračac i u koliko nema snježnih nameta, do Bruvna, sa zadatkom odbacivanja neprijatelja na pravcu Mazin — Lapac i bočnog dejstva na pravcu Mazin — Dobro Selo.

U koliko neprijateljske snage (koje su u toku dana napadale na pravcu Gornji Lapac — Mazin) ne budu jake, sa jednim bataljonom napasti ih na pravcu Mazin — Lapac sa zadatkom odbacivanja neprijatelja i nastaviti gonjenje do Gornjeg Lapca vršeći na isti jači pritisak. Drugi bataljon (svježi) upotrebiti na pravcu Mazin — Dobro Selo sa zadatkom bočnog dejstva i pomaganja dijelova VIII. brigade.

U slučaju da na pravcu Lapac — Mazin budu jače neprijateljske snage, upotrebiti oba bataljona sa istim zadatkom.

Po odbacivanju neprijatelja svježi bataljon ostaviti u Mazinu sa zadatkom zatvaranja tog pravca, a bataljon koji se do sada tu nalazio povući u Gračac.

Jedan član štaba neka odmah po prijemu zapovijesti krene u Gračac, poveže se sa bataljonom u Mazinu i detaljno ispita situaciju.

Operativni dio štaba neka krene na položaj i stalno nas izvještava o situaciji.

Kamioni za prebacivanje bataljona biće u Obrovcu 24. t. mj. u 24 sata.

Vodite računa da ljudstvo otspava do pola noći da bi bilo sposobno u jutro za borbu.[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: Komandant — p.pukovnik:

[3] O toku i rezultatima te borbe vidi dok. br. 78.

BR. 60

PISMO ŠTABA 32. NO DIVIZIJE OD 25. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA O NEDOSTACIMA I GREŠKAMA U TOKU BORBI ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN I KOD DARUVARA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 69/1945 g.
Dana 25. II. 1945. godine

Predmet: Osvrt na borbe kod Virovitice i Daruvara.

ŠTABU I. UD. BRIGADE
ŠTABU II. BRIGADE
ŠTABU III. BRIGADE
ŠTABU IV UD. BRIGADE
ŠTABU INŽ. BATALJONA
SVIM PRIŠTAPSKIM JEDINICAMA.

Kroz više od dva protekla mjeseca, od 10. XII 1944. god. do 18. II 1945 god. nalazila se naša Divizija sadejstvujući sa ostalim snagama III. Armije NOVJ u bojevima za obranu virovitičkog mostobrana i naposlijetku za obranu Daruvara.[2] Ta do sada najveća operacija u kojoj je naša Divizija učestvovala sve od uvodnih, pa do zaključnih borbi, opalivši prvi i posljednji metak, imala je veoma velik uticaj na razvoj ratne situacije između Save, Drave i Dunava odteretivši naš glavni front u Srijemu,[3] dajući mu mogućnosti da se dobro konsoliduju i osposobi za suzbijanje neprijateljskih ofanzivnih namjera i naposlijetku za provođenje vlastitih ofanzivnih namjera koje predstoje. Ovi bojevi imali su za nas, kao i ostale učestvujuće jedinice, i tu korisnu stranu, da su nas obogatili no-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15—2, k. 1192.

[2] U borbama za virovitički mostobran Divizija je učestvovala od 10. decembra 1944. do 9. februara 1945, kada je mostobran napušten, a Divizija se sa ostalim jedinicama 10. korpusa NOVJ razmjestila u rejonu Daruvara (opširnije o tome vidi dok. br. 5, 12, 29, 57, 64, 79 i 80; knj. 36, dok. br. 33, 48, 51, 63, 65, 68. 69, 79, 86, 117 i 126; knj. 37, dok. br. 2, 13, 17, 18, 38, 60, 94 i 100; Arhiv VII, reg. br. 9—4, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 27. januara 1945. pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[3] O situaciji na sremskom frontu u to vrijeme vidi tom I, knj. 10.

vim praktičnim iskustvima, koji će nam u budućnosti mnogo pomoći. Ta operacija dokazala je konačno i neprijatelju, da su naše jedinice sposobne i u stanju s njim mjeriti svoje oružje i u vidu frontalnog ratovanja i u najvećim razmjerama. O toj operaciji i njenim dobrim stranama moglo bi se kazati još mnogo, ali svrha ovog osvrta je sasvim protivna. Za nas je važno otkriti one pojave unutar naših jedinica, koje su se pokazale kao štetne, koje svojim postojanjem koče razvitak i umanjuju borbenu sposobnost jedinica. Te pojave otkriti i dati ih na pažljivo i ozbiljno proučavanje onima na koje se odnose, da bi se mogli na vrijeme suzbiti i odstraniti — to je glavni zadatak ovoga osvrta.

A te su pojave slijedeće:

U boj na virovitičkom mostobranu ušla je naša Divizija odmorna i spremna, brojno dovoljno jaka i solidno naoružana,[4] te sa velikim moralnim preimućstvom, koje je stvarala prisutnost izvesnih snaga Crvene armije,[5] uslijed čega se kod mnogih drugova pa i jedinica stvorila sasvim proizvoljna pretpostavka, da neposredno predstoji jače angažiranje snaga Crvene armije. S tim u vezi pravile su se kombinacije na brzo dokončanje borbi na ovom prostoru, što se kasnije pokazalo potpuno neosnovanim. Dijelovi Crvene armije nisu se angažirali prosto iz razloga, jer njihov viši operativni plan nije to predvidio, a naši kombinatori su taj gest nepravilno shvatili i od tog shvaćanja se kroz kraće vrijeme trpjelo stanovite štete.

Neprijatelj je postepeno u te borbe uvodio nove jake snage iz sastava ustaša, Čerkeza i Nijemaca,[6] želeći se pod svaku cijenu domoći Virovitice,[7] kao važnog komunikacijskog središta i okolnih taktičkih vrlo važnih položaja u Podravini i Bilogori i uključiti ih u svoj opći defanzivni sistem namijenjen odbrani zapadne Hrvatske od predstojećeg nastupanja snaga NOV i Crvene armije sa pravca Srijema i Mađarske. Od mnogobrojnosti i solidnosti trupa, koje je neprijatelj bacio u borbu razabire se, koliko mu je ovaj prostor važan i koliko je uložio truda i sredstava, da bi postigao u započetim borbama za sebe povoljno rešenje — pobjedu nad našim snagama.

---

[4] O brojnom stanju i naoružanju 32. NO divizije u decembru 1944. vidi knj. 36, dok. br. 118.

[5] U rejonu Virovitice i Pitomače nalazili su se od 8. decembra 1944. do polovine januara 1945. dijelovi 233. divizije Crvene armije (vidi knj. 36, dok. br. 48 i 111; knj. 37, dok. br. 104).

[6] O sastavu i jačini njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica koje su učestvovale u borbama za virovitički mostobran vidi dok. br. 12; knj. 36, dok. br. 111 i 167; knj. 37, dok. br. 17, 18 i 103.

[7] Neprijatelj je zauzeo Viroviticu 9. januara 1945 (vidi dok. br. 29, 31, 37, 38, 39, 72, 80, 94 i 95).

Takova situacija stavljala je u izgled dugotrajne borbe i teške napore, pa je to kod ljudstva i dobrog dijela rukovodioca, koji su bili orijentirani na brzo i povoljno rešenje djelovalo na opadanje početnog elana i oduševljenja, koje je bilo u početku borbi veoma naglašeno. To je postao minus s kojim se moralo računati.

Na našim nižim rukovodiocima greška je, što kod svojih potčinjenih nisu stvorili pravilno razumijevanje situacije, već su ih prepustili uticaju iluzija ukoliko mu i sami nisu podlegli. Čvrstoću i moral jedinica valja graditi na stvarnim činjenicama, pa ma one bile nepovoljne, jer forsirati te osobine neostvarivim obećanjima osvećuje se kasnije nekad u blažoj, a nekad u oštrijoj mjeri.

Iz gornjeg se vidi, da je takav postupak kod nas postojao i njegove posljedice neka posluže kao primjer, kako se u buduće ne smije raditi.

Pošto ni neprijatelju, a ni nama nije uspjelo postići brzo rješenje borbi, tj. uništenje ili bar znatnije potiskivanje protivnika, uvođene su s obje strane sve nove i nove snage tako da su borbe dobile frontalno manevarsko obilježje i u pogledu dužine trajanja, neprekidnosti i žestine dostigle razmjere dotada nedoživljene i praktično našim jedinicama nepoznate. U početku, kako je već spomenuto, ispoljen je s naše strane nama već svojstven visoki elan i požrtvovanost u nešto potenciranom obliku (iz već spomenutih razloga) i to je dostajalo da nam kroz kraće vrijeme zamijeni manjak iskustva.

Međutim kako je vrijeme prolazilo, a uslovi za nas postajali sve teži obzirom na neprijateljsku brojnu i tehničku nadmoć, koja se postepeno ispoljila, pojavljivao se sve veći broj naših nedostataka, koji *proističu iz preslabe čvrstine, vojne organizacije u našim jedinicama, još dovoljno vojnički neoformljenih odnosa naših nižih starješina, te u stanovitoj mjeri i neozbiljnog shvaćanja dobivenih zadataka.*

Naši rukovodioci navikli iz partizanske prakse, da svoje borbene zadatke svršavaju brzo, a potom u uslovima zatišja vraćaju u red jedinice i spremaju ih za nove zadatke nisu bili u stanju shvatiti smisao i važnost ovako duge besprekidne i naporne operacije, te rad na stalnom održavanju jedinice u borbenoj gotovosti prilagoditi njenim uslovima. Oni su si naprotiv dali uplivisati od poteškoća (gubitak ljudstva, slaba opremljenost, neprijateljska aktivnost, jaka zima, pa čak i od raspoloženja ljudstva) i umjesto da svojim zalaganjem i stalnim dodirom daju cijeloj jedinici i njenom radu ton dinamičnosti i beskrajne upornosti, prepuštali su je njenoj ravnodušnosti, a povremeno i sami zapadali u osjećaj besperspektivno-

sti. U takovom psihološkom stanju naravno da nisu mogli u dobivene zadatke unositi elan i samopouzdanje, kao bitne elemente uspjeha, već su te zadatke primali, prenosili na niže ili sami izvršavali mehanički i bez učešća volje u neku ruku kao zlo, koje se ne može mimoići.

Kod kog se vojnog rukovodioca kod prvog početnog neuspjeha pojavljuje bezizglednost, tj. pokoleba se vjera u uspjeh preduzetog zadatka, to znači da taj podliježe onom štetnom uticaju, koji koči polet i sputava inicijativu, a što upravo treba biti svojina svakog vojnog starješine i njegovo najmoćnije oružje za savladavanje svake poteškoće.

Zato će svaki rukovodioc razmotriti svoje držanje u raznim prilikama tokom borbi o kojima je riječ i u koliko na njemu pronađe gore spomenutog štetnog uticaja neumorno ga odstranjivati sve dotle dok ga se u cjelosti ne oslobodi.

Druga po svom negativnom uticaju na naš rad isto tako važna pojava ispoljena je u području discipline, u svim njenim oblicima.

Opaženo je da naši rukovodioci i borci još uvijek zaziru od zdrave i čvrste discipline, smatrajući njenu primjenu nad sobom i njenim radom omalovažavanjem svoje osobe, poistovjetujući tu disciplinu sa šikaniranjem poznatim iz bivše Jugoslavenske vojske i svojstvenim svim nenarodnim vojskama. To je fakat koji se ogleda u pristupanju i izvršavanju zadataka u međusobnom i starješinskom ophođenju, u ophođenju prema nevojničkim licima, te u raznim drugim oblicima. Ovakav stav prema disciplini ne samo da je potpuno pogrešan, već je on bio uzrokom mnogim našim neuspjesima u prošlosti, a mogao bi biti upravo poguban u budućnosti kad će situacija i viša komanda postavljati pred našu Diviziju sve krupnije i zamršenije zadatke čije rešenje zahtijeva najveći ulog discipline, preciznosti i suradnje. Ako netko shvaća i dozvoli, da se više naređenje na pr. za jednu operaciju ili kakav drugi zadatak, koje točno određuje ulogu svakog pojedinca i računa na potpuno izvršenje te uloge shvati kao nevažno ili ako mu se učini, da je njemu dodijeljena premalo važna uloga, pa se zbog toga ne založi smatrajući to sporednim i ne izvrši svoj dio zadatka prema planu, taj je i nehotice pomogao, da čitav zadatak ili operacija ne uspije ili u najsretnijem slučaju da uspije djelomično.

Pošto su ovakove i njima srodne pojave primijećene traži se od svih potčinjenih, da svoje shvaćanje discipline iz osnova korigiraju i prema programu discipline zauzmu pravilan stav kako on to po svojoj ozbiljnosti i značenju za postojanje i uspješan rad naše vojske i zaslužuje. Potčinjeni nema prava i griješi ako dobivena naređenja dijeli na važna i na ma-

nje važna i već prema toj važnosti se zalaže za njihovu provedbu. *Njegova je dužnost naređenje u cjelosti i bezuslovno provesti ne obazirući se da li ono ima manju ili veću važnost.*

Glavna točka na svim sastancima i konferencijama rukovodioca odvojeno ili cijelih jedinica zajedno bila je uvijek podizanje discipline na viši stupanj i njeno učvršćivanje. Analogno tome moglo bi se očekivati, da na tom polju danas bilježimo veće rezultate. Međutim stvar stoji mnogo lošije. Naši drugovi nisu rasrpave o disciplini koje su slušali ili sami držali na konferencijama ili sastancima vezali neposredno uz svoje dnevne zadatke počev od onih velikih i važnih pa do najsitnijih i u pravovremenom potpunom i zdušnom obavljanju tih zadataka vidjeli ostvarenje te discipline, već su njenu primjenu vršili i tražili odozdo da se vrši u zastarjelim i nestvarnim oblicima, često puta nepoželjnim za našu vojsku.

Bilo je u ovim borbama slučajeva, da rukovodioc pod dojmom općih teškoća, koje je nametnula borba pokušava višu komandu uvjeriti kako zadatak izdat nejgovoj jedinici prevazilazi njene snage i unapred se opredjeljuje za pretpostavku da ga ona neće biti u stanju izvršiti. Takovo mišljenje vrlo brzo prodire i do njegovih potčinjenih rukovodioca i boraca. Jedinica, pak, koja preko svog starješine primi do znanja da je nesposobna, zaista će teško izvršiti neki zadatak. Svaki starješina treba da zna, da sve komande za vrijeme rata pomno proučavaju borbenu moć i sposobnost svih jedinica i da ih u borbama koriste već prema njihovoj sposobnosti i zahtjevima, koje nameće situacija u odnosnom momentu, te da za jedinice upućene na izvestan zadatak snose najvišu moralnu ličnu odgovornost. Zato treba svaki kod sebe stvoriti takovo poimanje discipline, da dobiveno više naređenje primi sa punim razumijevanjem, prenose ga na svoje potčinjene onako kako je mišljeno dopunjujući ga potrebnim detaljima i naposlijetku stvori kod cijele jedinice raspoloženje da se zadatak i može i mora izvršiti dajući joj potrebni potstrek i moralnu podršku. Svako precenjivanje ili omalovažavanje primljenog zadatka ili toleriranje takovih pojava po nižim rukovodiocima grub je disciplinski prestup kog će svaki starješina kod sebe i svoje okoline sa najvećom revnošću iskorjenjivati sve dotle, dok mu bude i spomena. Težiti ostvarenju ovoga u najkraće vrijeme putem uvjeravanja na konferencijama i poučavanjem nižih u konkretnim slučajevima, a u slučajevima ponovljenim nakon toga postupati egzemplarno.

Rukovodioci koji su na napred izložen nepravilan način tretirali viša naređenja i prenosili ili dopustili da se prenese takav uticaj na njihove podređene nisu u mogućnosti da za duže vrijeme na svoje jedinice postave zahtjev za izvršenje

mnogo i mnogo lakšeg zadatka i u povoljnijim prilikama no što su bile naše borbe na virovitičkom mostrobanu. Njihova neodlučnost i nesigurnost daje drugima povoda da također proizvoljno odlučuju kako će izvršiti više naređenje i da postupaju samovoljno kad i kako se to njima učini potrebno ne vodeći brigu da takav postupak jednog jedinog čovjeka može upropastiti zadatak kog ignače skladno izvodi više lica ili jedinica. Slučajevi iz Gornje Kovačice, V. Dapčevića i k. 194, gdje je jedna jedinica samovoljnim povlačenjem s položaja načinila potpun poremećaj u borbenom rasporedu i daljnjem djelovanju cijele Divizije, dovoljan su dokaz za to. Osjećajući instinktivno, da njen starješina nema snage suprotstaviti se i spriječiti taj pokušaj, jedinica pokolebana neprijateljskim pritiskom kog bi inače uz čvrstu ruku i ohrabrenje svog starješine odbila, odstupa bez plana i bez cilja. Veza sa susjednim jedinicama i višim štabom prekida se, nastaje opća neizvesnost, upotreba rezerve nije moguća, a to sve stvara neprijatelju situaciju kakovu si samo može poželjeti.

Gotovo svi ovi slučajevi povlačenja nastaju krivicom odgovornih starješina učinjenom još prije neprijateljskog napada. Prava bezbrižnost prema neprijatelju i pripremama koje on vrši na svom položaju, uljuljkivanje sebe, svoje jedinice i pretpostavljene komande u ugodnom uvjerenju da je na položaju sve u redu, da neprijatelj ništa ne priprema, nema namjere, a naravno da ne može uspjeti ako i pokuša napad, jer je naš položaj čvrst, a jedinica spremna da odbije i skrši svaki napad. Nepažnja prema izviđanju neprijatelja na položaju bez obzira vršio on najobimnije pripreme ili spavao, zanašanje da su prilike onakove kako to nama odgovara i pogrešno izvještavanje susjednog i višeg štaba pojava je vrlo udomaćena, a kakove su njene posljedice osjetili smo svi u praksi. To su prekršaji borbene discipline, koji iziskuju najtežu osudu i dovode pred tešku odgovornost onoga koji ih čini.

Obzirom na mladost naših rukovodioca, te na okolnost, da njihova stručna vojna sprema još nije upotpunjena i definitivna, već se nalazi u svom razvijanju, *unijeti će odmah svi štabovi u plan rada za svoju vlastitu izobrazbu i izobrazbu nižih rukovodioca teme, koje razrađuju problem obezbeđenja, izviđanja, veze i izvještavanja, te ih marljivo proučiti i primjenjivati na svakodnevne zadatke.*

Rasipanje raznog vojničkog materijala, opreme, te gubljenje svih vrsti oružja, u borbama i izvan njih pojava je karakteristična za sve naše jedinice podjednako. Dovoljno je zaći u kuće gdje su naše jedinice stanovale, poslije njihovog odlaska tada se nađe ostavljenog svakovrsnog oružja, a da se o sitnijoj spremi ni ne govori. Za vrijeme prisilnog odstupanja

s položaja viđeno je gdje neki borci odbacuju puške, rančeve sa mitraljeskim okvirima, municijom itd. Kakav obim je to zauzelo pokazuje činjenica, da je od 12 komada okvira za engleski puškomitraljez koliko je svaki imao pri dolasku u jedinicu sada ostalo prosječno 3 do 4 komada na puškomitraljez, a nije rijetko i 2 komada, dakle izgubljeno je oko 3/4. U istom brojčanom odnosu gubljena je i ostala sprema i pribor. U gubljenju pušaka i puškomitraljeza pokazane su upravo porazne cifre. Takav odnos prema narodnoj imovini od koje uveliko zavisi ishod ove borbe ne samo da je štetna, već i sramotna pojava, koja ima da nestane iz naših jedinica od ovog časa. *U tom smislu poduzet će svi odgovorni štabovi i starješine kampanju, za veću efikasnost iste primjenjivati sve postojeće disciplinske i pravne mjere.* Za svako izgubljeno oružje (pušku, šmajser, John-Bull, mitraljez) tražiti će odnosni štabovi od onoga, koji je izgubio objašnjenje i podnositi ga ovom štabu. U kom se slučaju primijeti namjerno gubljenje, gubljenje iz nehaja ili gubljenje bez prijeke nužde, kažnjavati krivce najsurovije.

Još jedna pojava, koja je baš posljednjih dana ovih borbi vidljivo ispoljena mora se razmotriti. To je uspostavljanje i održavanje na doličnoj visini vojničkog i ljudskog dostojanstva naših boraca i rukovodioca pojedinačno, a kroz to i naše Divizije kao cjeline.

I ako u svim našim jedinicama od Divizije pa do čete postoji organizovana intendantura za koju se može objektivno reći, da obzirom već na naše prilike funkcionira pravilno i snabdijeva redovno sve jedinice obrocima hrane i ostalim za život potrebnim namirnicama, ipak naši borci i niži rukovodioci često svraćaju idući selom od kuće do kuće i sabiru kod mještana hranu. Da već sama ta činjenica ne čini ni našoj vojsci, a ni odnosnim pojedincima čast to je svakome jasno, ali zašto onda odgovorne starješine, kojima je povjereno čuvanje ne samo života i zdravlja svoga ljudstva, već i čuvanje njegove časti i dostojanstva, kao i uzgoj nad njim ne poduzimaju dovoljno mjere, da se ta pojava otkloni. S jedne strane ta pojava onog borca, koji trpi, pa i umire za tako visoke i plemenite ciljeve kao što ih ima naša vojska degradira na prosjački nivo, a s druge strane narod osiromašen dugotrajnim ratom i opljačkan od neprijateljskih hordi nije u stanju da svakom pojedincu daje, što nesvjesni borci često tumače kao neprijateljstvo dotičnog čovjeka prema našoj vojsci i podvrgavaju ga najnedoličnijoj moralnoj pa i fizičkoj šikanaciji, a sve to bez razloga i bez prava.

Ovakovi su prizori vrlo česti i kao takovi su vrlo pogodno sredstvo vještoj neprijateljskoj propagandi, koja ga obilno i

iskorištava u klevetanju naše vojske. Prilikom posljednjeg pokreta za jedan sat vremena samo iz jedne čete, koja je kroz to vrijeme vršila ostalo bočno osiguranje prolazećoj koloni kroz selo Barnu, ušlo je u jednu kuću 5 grupica od 2—3 vojnika i svaka zahtijevala od domaćice, da im se dade nešto hrane. Pošto domaćica nije mogla svima udovoljiti izvrgnuta je prekorima i ostalim neugodnostima.

Osim naprijed iznetih posljedica takovog ponašanja, *četa, koja je vršila osiguranje ne samo da nije nikog osiguravala, već je razilazeći se svojevoljno ugrozila i svoju vlastitu sigurnost, budući neprijatelju nije ništa lakše nego potući, zarobiti i rastjerati jedinicu, koja je već sama po sebi dezorganizirana.* Eto objašnjenja za mnoge slučajeve na prvi pogled neobjašnjivog povlačenja i gubljenja položaja, oružja i ljudstva kao i iznenađenja, koja su neprijatelju nad našim jedinicama u posljednje vrijeme često uspijevala. Tokom istog pokreta moglo se vidjeti kako iz kolone svih jedinica izlaze pojedinci, svraćaju u kuće, bude ljude koji su već spavali i prosjače hranu. Nije poznato, da li su odgovorne starješine išta poduzeli da se ovo rasipanje jedinica spriječi, da jedinice budu stalno u stanju borbene gotovosti, vjerovatno da nisu ništa poduzeli, jer su se ljudi razilazili sve do završetka pokreta.

Kakav pojam o marševskoj i borbeioj disciplini, ako se s te strane uzme stvar ima onaj starješina, koji dozvoljava da mu s položaja sa koga on osigurava prolaz ostalim jedinicama — dakle s položaja prema neprijatelju — preko 50% boraca samovoljno ode u sabiranje hrane, ili onaj starješina čija se jedinica nalazi u prethodnici, pobočnici, ili zaštitnici Divizije u nastupnom maršu, a dozvoljava da mu se borci i niže starješine po miloj volji razilaze i vraćaju se ponekad tek sutradan, a ima i gorih slučajeva. Koliko su ti rukovodioci uložili ozbiljnosti i zalaganja da pred njih i njihove jedinice postavljeni zadatak izvrše u potpunosti onako kako je to viša komanda predvidjela i očekivala. Kolika je sigurnost Divizije ili brigade, koja maršuje u neposrednoj blizini neprijatelja uz ovako nepouzdana osiguranja.

To su greške čija se težina ne da čak ni ublažiti. To je vrsta neodgovornosti koja graniči sa izdajom. Opravdanja za takovu grešku u buduće bez obzira imala ona neposrednih posljedica ili ne neće postojati. Za takovu grešku postojat će u našoj Diviziji od ovog časa samo najsurovija kazna. Svi odgovorni rukovodioci imaju u tom smislu postupati. To je u interesu fizičkog opstanka svake jedinice posebno i ove Divizije kao cjeline.

Postoje objektivne teškoće koje već sama borba nameće, a ova za naše dosadanje prilike izuzetno teška borba na-

ravno da je nametnula i veće teškoće za čije svladavanje su potrebni i veći napori. *No to ni u kom slučaju ne smije biti razlog za slabljenje i dezorganiziranje naših redova, za popuštanje discipline i počinjavanje i popuštanje samovolji nesvijesnih elemenata. Ako su teškoće veće, ako je opasnost bliža to nas samo još više obavezuje na čvrstoću i disciplinu, na zalaganje i požrtvovnost. To ima biti dominatna spoznaja u svijesti svakog našeg rukovodioca.* Uvjeti postoje i mi moramo znati i moći u svako doba, na svakom mjestu i pod svim prilikama dovesti naše jedinice u stanje najpunije borbene pripravnosti i voditi ih najodlučnije sve do konačne pobjede nad neprijateljem.

Kao putokaz u tom neka nam posluži primjer početka narodno oslobodilačke borbe. Počimajući ovu borbu naši prvoborci goloruki i neiskusni, imajući pred sobom bahatog i samouvjerenog protivnika, nisu razmišljali o poteškoćama koje ih čekaju, niti o cijeni koju će trebati da plate; oni su znali samo jedno: našem narodu oteta je sloboda i čast i to treba povratiti. S tom mišlju lavovski su se bacili na milion puta jačeg neprijatelja, a rezultat toga su već postignute tekovine. Sloboda i čast nisu još uvijek našem narodu u potpunosti vraćeni i ne postoje razlozi, da mi ne radimo i da se ne ponašamo kao i naši prvoborci, tim više što danas raspolažemo ogromnim preimućstvima u ljudskim i materijalnim sredstvima, vojničkom znanju i velikom iskustvu. Kolebljivost i ravnodušnost koja je na čas neke zahvatila treba odlučno suzbiti, a njihovo mjesto neka u našoj svijesti zapremi ponos radi napora i truda koje svakodnevno u ovu plemenitu borbu ulažemo. I što su napori i teškoće veće neka i naš ponos i samosvijest budu veći.

Narod se sjeća, ponosi i poštuje samo svoje junake i on od nas traži da takovi budemo, i mi to moramo postati.

Štabovi brigada sazvat će sastanak svog rukovodećeg kadra sa komandama četa zaključno i ovo pismo s njima najopširnije proučiti osvrćući se na konkretne greške svake pojedine jedinice ili pojedinca, te ih raspraviti i u smislu naprijed iznetih uputa hitno otklanjati. Pismo umnožiti i dati po jedan primjerak štabovima bataljona i komandama svih četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara — major: **Majer Boris**

Komandant — major: **Bulat Rade**

(M. P.)

BR. 61

IZVOD IZ KNJIGE PRIMLJENIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O AKTIVNOSTI JEDINICA 43. DIVIZIJE U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

. . .[2]

Od 43. Divizije. — Rezultat borbe vođene od 29. do 31. I. na sektoru Vrbovsko — Lukov Dol — Bosiljevo.[3] Nepr. gubici: 36 mrtvih i 48 ranjenih. Zaplijenjeno: 2 puške, 4 šarca, jedne saonice, 2 konja i 50 metaka. Naši gubitci: 18 mrtvih, 8 ranjenih i 2 nestala. Izgubljeno 3 p. mitr., 3 šmajsera, 9 pušaka, 450 metaka. Borci i rukovodioci II. brig. držali su se dobro, štab I. brig. nije imao situaciju u rukama i radi njihovog slabog snalaženja uspijevali su nepr.[ijateljevi] poduhvati. Dva člana štaba div.[izije] bila su na položaju. Nepr. je bio uporan i drzak, naročito sa skijama, koje je koristio za napad na bokove. Isti su bili naoružani sa šmajserima. Nepr. je imao 1 p.k. top i 3 t. bacača. Nepr. je u Ponikvama klao i pljačkao. — 1. II. 45.

Br. 69

. . .

Od 43. Divizije. — 2. II. nepr. jačine 150 vojnika »A« ersatzbatalj.[4] iz Lešća, oko 1 sat se sukobio kod Bosiljeva sa 1. bat. II. brigade. Borba se vodi i sada. Oko 8 sati nepr. 100 vojnika iz Stativa napali su dijelove Karlovačkog Odreda kod Vukove Gorice. Borba je u toku. Namjere nepr.: mobilizacija i pljačka. — 2. II. 1945.

Br. 74

. . .

Od 43. Divizije: 28 januara četa II. bat. Ist.[arske] Grupe Odreda postavila zasjedu kod sela Vosovinjak. Naišlo 30 nepr. vojnika. Nepr. gubitci: 3 mrtva i 2 ranjena. Naših gubitaka

---

[1] Kopije originala (pisane na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/10.

[2] Redakcija je izostavila depeše koje nemaju bitnijeg značaja za sagledavanje dejstava jedinica 43. NO divizije i to je označila sa tri točke.

[3] Riječ je o borbama koje su vodile 1. i 2. NO brigada protiv dijelova njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka i dijelova 17. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 84, 87 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. januara 1945).

[4] Riječ je o 1. bataljonu njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka.

nema. 31 januara jedna četa III. brig. napala Kamenicu, a druga Obajdini i Jezerane. Nepr. gubitci: 2 mrtva. Zaplenjeno 4 kom. sitne stoke. Naših gubitaka nema. 2. II. 1945.

Br. 75

. . .

Od 43. Divizije: 30 januara ustaše 33. bojne zaklali su 30 civila — žena i djece — i opljačkali 200 komada krupne i sitne stoke u Ponikvama. 2. II. 1945.

Br. 78

. . .

Od 43. Divizije: 2 ov. m. naša II. brig. vodila cijeli dan frontalne borbe sa neprijateljem jačine do 300 vojnika »A« Ersatz bat. kod Bosiljeva i preko noći nepr. na skijama izvršio napad na naše jedinice u Bosancima. Borbom su se naše jedinice izvukle izvan Bosanaca. U jučerašnjoj i noćašnjoj borbi naši gubitci: 2 ranjena, 3 mrtva i 2 nestala. Nepr. gubitke javit ćemo naknadno. Borba se vodi i sada na sektoru Bosanči. 3. II. 1945 (DDD.)

Br. 81

. . .

Od 43. Divizije. — DDD — 3. ov.mj. vodila se borba između 400 ustaša i Nijemaca »A« ersatz bat. te jedinica naše 2. brig. kod Bosanaca. Pokušaj nepr. da sa svih strana opkoli naš 3. bat. nije uspio jer se bat. uspio izvući žestokom borbom. Nepr. se u 4 sata povukao prema Bosiljevu. Gubici nepr. još nepoznati. Naši gubici: 4 nestala. 1 bat. III. brig. nalazi se u zasjedi na Kapeli, a dvije čete kod Jezerana sa zadatkom postavljanja mina na komunikaciju. — 4. II. 1945.

Br. 88

. . .

Od 43. Divizije: Noću od 3 na 4 ov.m. I. bat. III. brig. na putu iz Jezerana, gdje je namjeravao da vrši fingirani napad, naišao na nepr. zasjedu nepoznate jačine. Naši gubitci: 1 mrtav i 1 lakše ranjen. Postavljene su nagazne mine na Kapeli. 4 ov.m. nepr. se povukao iz Bosiljeva za Generalski Stol. 5. II. 1945.

Br. 92

. . .

Od 43. Divizije: 29. I. rezultati nagaznih mina koje je postavila minerska grupa III. brig. kod Jezerana: 3 nepr. vojnika teško ranjena i oštećena jedna kola. Bataljon III. brig. vratio se iz zasjede na Kapeli, jer neprijatelj nije naišao. 6. II. 1945 (DDD.)

Br. 96

. . . .

Od 43. Divizije: Nepr. gubitci u borbi od 3 ov.mj.: 4 mrtva i 5 ranjenih. Na ostalim sektorima nije bilo aktivnosti. Veza naše depeše br. 88. 7. II. 1945 (DDD.)

Br. 88

. . .

Od 43. Divizije: 6. II. jedna četa I. bat. III. brig. postavila nagazne mine na cesti kod Jezerana i vodila borbu na povratku sa 40 ustaša 19. ustaške bojne. Ubijene 3 ustaše i doveden 1 civil radi podataka. 7. II. I. četa. I. bat. II. brig. napala most kod Lešća. Gubitci neprijatelja nepoznati, naših nema. 8. II. 1945.

Br. 8

. . .

Od 43. Divizije: Neprijatelj je danas oko 9 sati prodro u Drežnicu sa dvije kolone od Jezerana i Brinja, jačine oko 400 vojnika. III. brig. vodi borbu kod sela Šekići. 8. II. 1945.

Br. 11

. . .

Od 43. Divizije. — 8. II. nepr. iz garnizona Brinje — Jezerane jačine 350 ustaša i legionera upao u Drežnicu iz pravca Nikolići[5] — Radulovići. Jedinice 3. brig. stupile s njima u borbu i potjerale ga nakon 2-satne borbe. Nepr. gubici nepoznati, naših nema. Dva bat. II. brig. upućeni na sektor Slatina, a jedan na sektor Žumberak sa zadatkom osiguranja dovlačenja hrane. — 9. II. 1945.

Br. 24

. . .

Od 43. Divizije. — 10. II. dva bat. 2. brig. postavili zasjedu kod D. Stativa. Nepr. naišao sa oko 150 legionara. Nepr. gubitci: 7 mrtvih i 5 ranjenih. Naši: 1 mrtav, 1 ranjen. 27. I. minersko odelenje oper. sektora kod Čabrnića diglo u zrak oko 70 m pruge. 30. I. 2. bat. oper. sektora postavio sa dve čete zasjedu na cesti Kanfanar — Rovinj. Nepr. gubici: 6 mrtvih, od kojih 1 oficir, i 2 ranjena. Uništen 1 luksuzni auto. — 12. II. 1945.

Br. 45

. . .

Od 43. Divizije: 11. II. III. bat. II. brig. u zasjedi kod Ozlja napao 80 ustaša 3. zdruga. Neprijateljski gubitci: 13 mrtvih, 17 ranjenih.[6] 3. II. II. bat. grupe u dve zasjede kod Rovinja i Kanfanara napao 8 njemačkih biciklista i dva kamiona sa prikolicom. Neprijateljski gubitci: 11 mrtvih, 3 ranjena i 1 za-

---

[5] Nikolići nisu nađeni na karti 1 : 100.000.

[6] i [7] Opširnije o borbama jedinica 43. NOU divizije protiv dijelova 3. ustaškog zdruga kod Ozlja vidi dok. br. 115.

robljen. Zaplenjeno: 1 šmajser, 7 pušaka, 5 pištolja, 7 bombi, 12.000 lira i druge sitne spreme. 2 kamiona spaljena. Poginuo je 1 poručnik i jedan narednik. Naših gubitaka nema. 12. II. jedan bat. II. brig. kod Ozlja vodio borbu, rezultat nepoznat.[7] Bat. III. brig. nalazi se sa zadatkom na Kapeli. 13. II. 1945.

Br. 49

. . .

Od 43. Divizije: Ispravak depeše br. 45 od 12. II. U borbi kod D. Stativa nepr. gubitci: 11 mrtvih i 16 ranjenih, među ranjenima 1 satnik. 13. II. 1945.

Br. 50

. . .

Od 43. Divizije: DDD — 14. II. minersko odelenje III. brig. postavilo nagazne mine na cesti Jezerane — Razvala. Sve tri mine eksplodirale. Rezultat još nepoznat. Noću 14 na 15. II. dva bat. I. brig. vršila napad na garnizon Sv. Petar u cilju rušenja mosta na Dobri. Nepr. davao jak otpor, borba trajala sat i pol. Akcija nije uspjela. Gubitci nepr. nepoznati, naših nema. 15. II. 1945 jedna četa III. brig. na Kapeli postavila nagazne mine, uništen 1 kamion. Ubijeno 6, ranjeno 5 nepr. vojnika. 15. II. legioneri i Švabe iz Zvečaja vršili ispad prema Ribniku. I. bat. II. brig. stupio u borbu i nakon jednosatne borbe nepr. je odbijen uz gubitke 3 mrtva i 3 ranjena. Naš jedan ranjen. 16. II. 1945.

Br. 67

. . .

Od 43. Divizije: 5. II. 1945 nepr. jačine 200 vojnika napao dve čete II. bat. Ist. Grupe Odreda u selu Fokeko, sektor Poreč. Nepr. gubitci: 6 mrtvih. Naši 9 mrtvih, 3 ranjena i 1 nestao. Izgubljen 1 p.m. i 3 puške. 10. II. 9. četa Ist.[arske] grupe Odreda napala stražu kod Vodovoda u selu Karojbi. Nepr. gubitci: 5 mrtvih, 2 ranjena. Zaplenjena 1 puška i razne spreme. Vodovod potpuno uništen. 16. II. 1945 III. bat. III. brig. upao u nepr. garnizon Kamenicu i likvidirao posadu u jednoj kući sa bombama. Ubijeno 6 ustaša, od istih jedan podoficir, i 10 ranjenih. Zaplenjene 2 puške, 2 konja i ostale spreme. 18. II. 1945 (DDD) (1/39—2).

Br. 82

. . .

Od 43. Divizije: — 18. II. dva bat. 3. brig. na Kapeli iz dve zasede napali nepr. kolonu od 100 vojnika i 1 kamion sa vojskom. Nepr. gubitci: 16 mrtvih i 10 ranjenih. Naših gubitaka nema. — 19. II. 1945. (DDD)

Br. 86

. . .

Od 43. Divizije. — DDD — 20. ov.mj. jedna četa 2. bat. II. brig. iz zasjede napala kod Stativa nepr. patrolu jačine 40 legionera i Švaba. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva. 19. II. jedna desetina izviđačke čete pri ovom štabu porušila 70 metara pruge Rijeka — Trst. Na povratku naišli na zasjedu i poginuo komandir izviđačke čete stariji vodnik drug Savo Kamenar. 21. II. 1945.

Br. 6

. . .

Od 43. Divizije: 20. II. I. bat. III. brig. napao nepr. garnizon Vrh Kapele — oko 80 ustaša i legionera, iz 19. ust. bojne i 392. Div.[izije] — II. i III. bat. osiguravali pravce Jezerana i Modruša. I. bat. uspio preći žicu i likvidirati dva bunkera, nakon čega se uslijed jakog otpora i vlastitih gubitaka povukao, dok su drugi i III. bat. vodili borbu sa neprijateljem koji je dolazio u pomoć napadnutom garnizonu. Borba bila žestoka, trajala 3 sata. Nepr. gubitci: 48 mrtvih i 31 ranjen, naši gubitci: 10 mrtvih, od kojih jedan komesar čete i 17 ranjenih. Zaplenjeno: 3 puške, uništena 2 bunkera. Izgubljeno: 1 p. mitraljez, jedna puška, jedan šmajser i jedan pištolj. 21. II. izviđačka desetina I. brig. zarobila kod Ogulina 3 ustaše iz pete ust.[aške] bojne Gor. zdruga. 14. II. 1945 I. bat. Ist.[arske] Grupe odreda napao nepr. jaču patrolu koja je vršila pljačku kod sela Kupjaka. Ubijeno 5 neprijateljskih vojnika. 22. II. 1945 (DDD.)

Br. 14

. . .

Od 43. Divizije: 23. II. jedan bat. II. brig. porušio 560 m. pruge Karlovac — Ozalj i jedan betonski bunker. 24. II jedna četa I. Odreda iz zasjede napala neprijatelja jačine 50 vojnika, između Zlobina — Fužina. Nepr. gubitci: dva mrtva, 5 ranjenih, naših nema. Neprijatelj odbačen natrag. 25. II. 1945 (DDD.)

Br. 47

BR. 62

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE UPUĆENIH ŠTABU 4. KORPUSA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

. . .[2]

— **Za IV. Korpus:** Pooštrite kampanju protiv pjegavca. Putem odbora za suzbijanje pjegavca, formiranih odozgo do dolje prema već izdanom naređenju, mobilizirajte sve masovne organizacije za ovu akciju. Povećajte broj udarnih hig.[ijeničarskih] ekipa. Povećajte kapacitet vojnih zaraznih bolnica. Pripremite privremeno zar.[azne] bolnice ili izolane za civilno pučanstvo. Na svim čvorištima obavezno postaviti raskužne stanice sa suhim komorama. Pristupite izgradnji zemljanki za razušivanje. Tamo gdje je civ.[ilni] sanitet još slab vojne vlasti i vojni sanitet snose odgovornost za suzbijanje pjegavca među pučanstvom. 1. II. 1945 (G.[3])

Br. 25

. . .

— **Za IV. Korpus:** Svim of.[icirima] domobranskim ili b.[ivše] jug.[oslovenske] vojske koji su dobrovoljno stupili u NOV do 15 septembra priznaje se čin.[4] Hitno dostavite prijedloge za priznanje čina. Dostavljeni upitni arci i biografije ovih oficira neće se smatrati kao prijedlozi, jer ne sadrže podatke o njihovom sadašnjem rasporedu i karakteristikama. Oni mogu već staviti oznake. Ovo važi takođe i za one koji su dobrovoljno prišli kasnije iz nepr. redova, a dobili su funkciju. Onima koji su mobilisani na oslobođenoj teritoriji i raspoređeni na odgovarajuću dužnost potvrditi čin samo ako ga zaslužuju. 9. II. 45 (G.)

Br. 44

. . .

— **Za IV. Korpus:** Od V.Š. — »U posljednje vrijeme učestalo je uzimanje kadrova i boraca iz operativ.[nih] jedinica na razne pozadinske dužnosti. Takvim postupcima se svakodnevno slabi kvalitet naših jedinica. Zato najstrožije zabranjujem uzi-

---

[1] Knjiga predatih i primljenih depeša u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/6.

[2] Redakcija je izostavila depeše koje ponavljaju sadržinu ostalih dokumenata i to je označila sa tri točke.

[3] Gošnjak

[4] Dopunu tog naređenja poslao je Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito Glavnom štabu Hrvatske 7. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/21—2; k. 119/4).

manje kadrova boraca iz operativnih jedinica bez moga znanja i odobrenja. Nadležni glavni štabovi, štabovi armija, korpusa i divizija, vodit će o ovome strogo računa i ne smiju nikome dati ni jednog borca ili rukovodioca iz svojih jedinica bez obzira tko ga bude tražio, ako za to nema moje naređenje. Za svako odstupanje od ovog naređenja nadležni štabovi snosit će punu odgovornost. Vrhovni komandant, Maršal Jugoslavije TITO.« 11. II. 1945 (G.)

Br. 48

. . .

— **Za IV. Korpus:** U zadnje vrijeme osjeća se prebjegavanje vojnika iz nepr.[ijateljevih] u naše jedinice. Karakteristično je da dolaze samo pojedinci i uvijek iz drugih jedinica. Nije redak slučaj da posle kraćeg vremena pobjegnu natrag. Vrlo je vjerovatno da su namjerno od strane neprijatelja ubačeni. Zato sve ovakve prvo temeljito saslušavati, a zatim raspoređivati u jedinice dalje od teritorija gdje se nalazi jedinica iz koje su prebjegli. 14. II. 1945 (G.)

Br. 53

. . .

— **Za IV. Korpus.** — DDD — **Maršal Tito** naredio da se ovogodišnja proslava dana **Crvene armije** izvede na najsvečaniji način kako u jedinicama tako i u pozadini. — 17. II. 1945. (Ž.)

Br. 58

. . .

— **Za IV. Korpus:** Izvijestite najhitnije koliko imate automobilskih rukovodioca, šofera i mehaničara. Ovo je potrebno radi prijema veće količine motornih vozila.[5] 22. II. 1945 (G.)

Br. 46

. . .

— **Za IV. Korpus:** — Uputite u Komandu grada Beograda sa podatcima sovjetske državljane koji se nalaze u vašim jedinicama, a prešli su iz Kozačke divizije ili su oslobođeni iz logora. U podatcima navesti je li došao dobrovoljno ili je zarobljen i kada, kao i držanje u NOV. Nama javite broj oficira, broj podoficira i broj boraca koje uputite.[6] 22. II. 1945 (G.)

Br. 47

. . .

---

[5] Redakcija nije mogla pronaći taj izvještaj.

[6] Naređenje da se navedeno ljudstvo uputi u Beograd poslao je Vrhovni štab NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 20. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/28—2, k. 119/4).

Redakcija nije mogla utvrditi koliko je ljudi po tom naređenju upućeno u Beograd.

— **Za IV. Korpus:** Posvetite punu pažnju kontroli nepr. saobraćaja željeznicom i suhim i izvještavajte depešama. Javljajte prekide na željeznicama, uzrok i trajanje. 24. II. 1945 (G.)

Br. 54

. . .

— **Za IV. Korpus:** — U vezi sporazuma Maršal TITO — Aleksander[7] u pogledu davanja svih podataka o nepr.[ijateljevim] trupama savezničkim oficirima za vezu pri vašem štabu, izlazite u susret. Dozvolite im posećivanje fronta i pokazivati im zaplenjena dokumenta koja karakterišu stanje kod neprijatelja. Utvrdite detalje o saradnji vazduhoplovstva. 26. II. 1945 (G.)

Br. 59

. . .[8]

[7] Feldmaršal Aleksander (Alexander Harold Sir), bio je tada komandant savezničkih snaga u Italiji.

[8] Depeše Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske upućene štabu 4. korpusa u martu 1945. biće objavljene u 39. knj.

BR. 63

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA, STOKE I PREVOZNIH SREDSTAVA SA OBRAZLOŽENJEM RASHODA 32. NO DIVIZIJE OD 26. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

Redni broj	NAIMENOVANJE		Naziv pojedinih jedinica i delova: Štab i sve kancelarijsko osoblje štaba	Štabska zaštitnica, kuriri i dr.	I Udarna brigada	II Udarna brigada	III Udarna brigada	IV Udarna brigada	Sve jedinice i ljudstvo za vezu	Svo ljuds. i jedin. inžinjerije (pioniri, mineri i sl.)	Sanitet; lekari, osoblje, ranjenici, bolesnici i dr.	Intendant.: inten., ekonom., kuvari, kom. i dr.	Sve druge jedinice i delovi	UKUPNO SVEGA
	Ljudstva drugova	Oficira	33	5	3	16	12	24	10	4	8	7	10	132
		Polit. rukovodioca	21	8	31	31	37	55	12	9	17	15	6	242
		podoficira	10	26	36	30	30	33	24	16	22	56	28	311
		boraca	15	133	220	150	182	286	169	59	201	304	146	1865
	Ljudstva drugarica	Oficira									2			2
		Polit. rukovodioca		2	1	2	1	2			1	1		10
		podoficira			1	1	1	1	2		2	10	2	39
		boraca			1	2		2	15	1	16	11	2	50
1	SVEGA		79	174	293	232	263	403	232	89	288	404	194	2651
	Stoke konja	jahaćih	10		12	8	7	16	2	1	3	2	3	64
		teglećih				8	18	10		6		18	14	74
		tovarnih	3	6	49	44	35	57	10	5	5	14	2	230
2	SVEGA		13	6	61	60	60	83	12	12	8	34	19	368
	Prevozna sredstva kola	fijakera												
		dvoosovnih						5		2		9	7	23
		jednoosovnih												
3	SVEGA							5		2		9	7	23
	KUHINJA	poljskih		1	7	15	18	19	3	1	1	2	2	69
		brdskih										3		3
4	SVEGA			1	7	15	18	19	3	1	1	5	2	72

[1] Original (formular štampan, nazivi jedinica i cifre pisani mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27—3, k. 558.

OBJAŠNJENJA:

1. Objašnjenje razlike (u glavnim crtama) u odnosu na poslednji podneti pregled (na dan 20. januara 1945)[2]. U sastav naše Div. ušla je I. Zag.[3] Brigada koja je imala brojno stanje 731, te se je time brojno stanje naše Div. znatno povećalo.

2. Na prednjoj strani, nije uračunat RASHOD, koji je privremeno van naših jedinica i to:

U bolnici G.Š.V.	176—7	=	183 drugova-ca
Na kursevima	49—7	=	56 drugova-ca
Na službenom putu	12	=	12 drugova-ca
Svega u rashodu:	237—14	=	251 drugova-ca

3. Ostalo, što je bitno (karakteristično) za pregled pokazan na prednjoj strani, kao:

a) Broj nenaoružanih 193 drugova-ca

b) Broj bosih nema drugova-ca

i drugi nedostatci i potrebe, kao:

a)

b)

4) Kako je organizovana i izvođena vojnička obuka za proteklih 15 dana: šta je sve rađeno, po koliko časova dnevno, nedostatci u tom radu i sve drugo u vezi s tim: u proteklih 15 dana jedinice naše divizije bile su u stalnim borbama i pokretima tako da je izvođenje bilo kakove vojne obuke bilo nemoguće.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara,
Majer Boris

M. P.

Komandant — major:
Bulat M. Rade

Načelnik štaba — major:
Bogdan Jovanović

[2] O brojnom stanju i naoružanju 32. NO divizije u januaru 1945. vidi dok. br. 9.

[3] Opširnije o ulasku 1. zagorske brigade u sastav 32. NO divizije vidi dok. br. 23 i 79.

[4] O borbama Divizije u navedenom periodu vidi dok. br. 39 i 80.

BR. 64

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 26. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE POLOŽAJE KOD BASTAJA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj 70
Dana 26. februara 1945 godine

Predmet: Operativni izvještaj za borbu 14. II ove godine.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Pošto su neki dijelovi I. Kozačke divizije zauzeli položaje na desnoj strani r. Ilove i time stvorili sebi dobre polazne položaje za slučaj daljeg napredovanja prema Daruvaru,[2] preduzela je naša Divizija napad na ove neprijateljske snage sa zadatkom da iste protjera preko r. Ilove.

Zadatak je imala izvršiti I. Zagorska brigada, potpomognuta sa jednim bataljonom brigade M.G. i jednim bataljonom udar. brigade »Braće Radića«.

Neprijateljske snage, dijelovi I. Kozačke Divizije, nepoznate jačine, držali su položaj kota 202 — Sv. Ana — ist. dio D. Vrijeske — Maslenjača. Naša odluka bila je da se neprijatelj napadne s fronta i oba boka te da ga se protjera na lijevu obalu r. Ilove.

Napad je otpočeo 14. II ove godine u 18 sati.[3] Jedan bataljon I. Zagorske brigade i jedan bataljon brigade »Matija Gubec« krenuli su preko kote 194 u pravcu k. 202 sa namjerom da neprijatelja napadnu u bok. Međutim neprijatelj dao je žestok otpor te je napad u ovom pravcu ostao neuspješan. Istovremeno dva bataljona I. Zagorske Brigade potpomognuti sa jednim bataljonom udar. brigade »Braće Radića« preko kote 227 napadaju neprijatelja u ist. dijelu D. Vrijeske i s. Maslenjače. U prvom naletu uspijeva bataljonima da se domognu prvih zgrada ist. dijela s. Donje Vrijeske. Neprijatelj

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17—2, k. 1192.

[2] O ulasku neprijateljevih jedinica u Daruvar vidi dok. br. 51, objašnjenje br. 6.

[3] Prema naređenju Štaba 10. korpusa NOVJ napad je trebalo otpočeti u 24 sata (vidi dok. br. 28).

je dao žilav otpor što mu je omogućilo da dobije u vremenu i da upotrebi svoju rezervu na ovom pravcu te je dalje napredovanje našim jedinicama koje su napadale na ovom pravcu bilo onemogućeno. Napad je prestao 15. II. ove godine u 2 i 30 sati. Jedinice su se povukle na svoje polazne položaje.

Zadatak je bio izvršen.

Neprijateljski gubitci: 38 mrtvih i oko 60 ranjenih.[4]

Naši gubitci: 1 mrtav (Mikolaš Nikola, pom. politkomesara bataljona) i 20 ranjenih boraca. Izgubljena 1 puška i oštećen jedan puškomitraljez.

Napad nije uspio uglavnom zato što se nije potpuno iskoristila priprema teškog pješadijskog oružja, zatim radi slabe međusobne veze jedinica. Kod ova dva bataljona I. Zagorske brigade koji su napadali ist. dio D. Vrijeske bio je taj nedostatak što u napad nisu odlučno ubacili oba bataljona već samo jedan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. politkomesara — major: **Majer Boris**

Komandant — major: **Bulat Rade**

M. P.

BR. 65

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE UPUĆENIH VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ FEBRUARA 1945. GODINE[1]

. . .[2]

— **Za V.Š.** Prema dep.[ešii][3] br. 3 od 1. I. 1945 u pogledu kompletiranja artiljerije, preduzeto je slijedeće: Preduzete su mjere za mobilizaciju ljudstva i konja. Konja na našoj teritoriji vrlo ograničen i nedovoljan broj i za sadanje potrebe. Većinom ne odgovaraju za artiljeriju. Poteškoće i kod mobilizacije

[4] O toku i rezultatima borbi sjeverno od Daruvara vidi dok. br. 99 i 102.

[1] Knjiga predatih i primljenih depeša, kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/4.

[2] Redakcija je izostavila depeše koje ponavljaju sadržinu ostalih dokumenata i to je označila sa tri točke. Depeše Glavnog štaba Hrvatske upućene Vrhovnom štabu NOV i POJ januara 1945. objavljene su u knj. 37, dok. br. 121.

[3] Ta se depeša nalazi u Arhivu VII, reg. br. 1/2—2, k. 119/4.

ljudstva, naročito kod IV. i XI. Korpusa. Iz jedinica pozvati su svi artiljerci zaključno sa komandantima bataljona. Specijalista nema. Obrazovani kursevi za uzdizanje specijalista, zašto je potrebno vrijeme. Art.[iljerijski] oficiri uzdižu se u art. ofic. školi, podoficiri i ljudstvo u dopunskim art. jedinicama. Pismeni izvještaj slijedi.[4] 1. II. 1945 (G.)

Br. 49

. . .

— **Za V.Š.** Primili opomenu za aktiviranje jedinica IV. i XI. Korpusa.[5] XI. Korpus u teškoj situaciji zbog ishrane. Snežne vejavice potpuno onemogućile dotur hrane. Jedinice stalno čiste komunikacije. Aktivirat ćemo IV. korpus.[6] 2. II. 1945 (G.)

Br. 56

. . .

— **Za V.Š.** Nijemci stalno ubijaju naše taoce. Za ubijenog generala objesili 100 taoca u Zagrebu.[7] Slični slučajevi ponavljaju se redovno. Mišljenja smo da trebamo vršiti represalije. Molimo za objašnjenje. 2. II. 1945 (G.)

Br. 57

. . .

— **Za V.Š.** Na prostoru Vrbovsko — Lukov Dol — Bosiljevo u trodnevnim borbama[8] 43. Div. ubila 36, ranila 48 nepr. vojnika. Zaplenila 4 šarca, 2 puške i druge spreme. Naši gubitci: 18 mrtvih, 8 ranjenih. Na sektoru Bihaća i Pokuplja odbijeni is-

---

[4] Vidi dok. br. 10.

[5] Riječ je o depeši Vrhovnog štaba NOV i POJ od 31. januara 1945. u kojoj je rečeno da postoje uslovi za jače angažovanje jedinica na komunikacijama Ogulin — Karlovac — Zagreb i Bihać — Sisak — Zagreb i da dejstva moraju biti neprekidna (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/4).

[6] O dejstvima 4. korpusa NOVJ u februaru 1945. vidi dok. br. 4, 8, 24, 36, 40, 44, 53, 58, 75 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske februara 1945.

[7] Prema depeši Glavnog štaba Hrvatske Vrhovnom štabu NOV i POJ upućenoj 26. januara 1945, general-majora Brandnera je ubila jedna diverzantska grupa 28. decembra 1944. Tom prilikom poginuli su i jedan njemački policajac i šofer (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/4).

[8] Riječ je o borbama koje su 1. i 2. brigada 43. NO divizije vodile od 29. do 31. januara 1945. protiv dijelova njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka i dijelova 17. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 41, 84 i 87; Arhiv VII, reg. br. 1/26—2, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 1. februara 1945).

padi neprijatelja.[9] Snage VIII. Div. na komunikaciji Brinje — Ogulin uništile dva kamiona, ubile 20, zarobile 7 Nijemaca.[10] 2. II. 1945 (G.)

Br. 63

. . .

— **Za V.Š.** — Dijelovi VII. div. noću 1/2 porušili prugu Sunja — Kostajnica na 70 mjesta.[11] Diverzantske grupe na pruzi Zagreb — Križevci uništile 200 šina i željezničku stanicu Gradac sa svim uređajima.[12] 31. jan.[uara] kod Dugog Sela srušile nepr. avion. Posada poginula.[13] — Odbijeni ispadi neprijatelja iz Sunje i Petrinje prema oslobođenom teritoriju Banije.[14] U drugim manjim akcijama ubijeno 8, ranjeno 5 nepr. vojnika. Zarobljen 1 ust. satnik i 1 domobran. — U akciji 8. div. javljeno juče zaplenjeno 20 pušaka, 3 šmajsera, 125 pari odijela, 120 pari cipela i druge spreme. — 3. II. 1945. (G.)

Br. 68

. . .

— **Za V.Š.** — Jedan bat. Nijemaca izvršio 1. II. ispad sa pruge Zagreb — Karlovac u pravcu s. Bratina. Štab Žumberačke brig. 34. div. nije o ovome obavestio jedan svoj bat. i ako je imao mogućnosti, pa je neprijatelj izvršio opkoljavanje bataljona. Posle kraće borbe glavnina bat. u jačini 110 boraca i rukovo-

---

[9] Poslije napada jedinica 34. NOU divizije i 2. muslimanske NO brigade 25. januara 1945, Nijemci su u sadejstvu sa ustaško-domobranskim jedinicama izveli više ispada iz Siska, Petrinje i Turopolja kako bi odbacili jedinice NOVJ sa tog područja (vidi dok. br. 1, 111 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. januara 1945).

[10] U pregledu izvedenih akcija Štaba 8. NOU divizije u februaru 1945. piše da su dijelovi 3. NOU brigade 2. februara napale kod Carske kuće 2 kamiona koji su prevozili legionare i pri tom ubile 31, ranile 18 i zarobile 7 i zaplijenile 14 pušaka, 660 metaka, 4 bombe, 120 pari cipela, 130 hlača, 145 bluza, 80 majica, 60 pari rublja. Brigada je imala 1 ranjenog (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828).

[11] Vidi dok. br. 87.

[12] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 82; Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda.

[13] Prema depeši Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 2. februara 1945. avion su oborili borci 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/9).

[14] i [20] Njemačke i ustaško-domobranske snage iz Sunje i Petrinje prodirale su 2. i 3. februara 1945. na oslobođenu teritoriju Banije, ali su protivnapadima 7. NOU divizije vraćene u svoja uporišta (vidi dok. br. 36: Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119: depeša Štaba 4. korpusa upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 5. februara 1945).

dioca predala se neprijatelju.[15] Stavili smo pod istragu štab brig. i o rezultatima izvestit ćemo. 4. II. 1945. (Ž.)

Br. 71

. . .

— **Za V.Š. G.S. Hrvatske engleska misija** — R. Churchill, major, šef misije na putu, Brook Hunt John, kapet. zamjenik šefa misije, Jaspey Samuel, kaplar, rad.[io] — telegr.[afista], Ginges Jack, telegrafista kaplar, John Lyon, narednik telegrafista, **Američ. mis.** — Lindsay Franklin, major, šef misije, Bradsan Joseph, telegrafista, Fischler Tomes, telegrafista, **IV Korpus** — Engleska misija — Byrd J. H., kapetan, šef mis., Arkless J.S., narednik, rad. telegr., Patarson Ernest, narednik, šifrant, Ruffel A.W., major, šef na aerobazi III, Stitt C.H., narednik, na aerobazi, Fallet G.R., desetar, rad. telegr., Marden J.M., desetar, rad. telegr., Mowat G.M.J., rad. telegr. — mehaničar. **VI. Korpus** — Engleska misija — Sutcliffe Maurice, kap., šef misije, Pater Edvard, narednik, tumač, Coates Karl, kaplar, rad. telegr. Clarkson George, major, inf. of.,[16] Piere Aleksander, narednik, rad. telegr., Fink B., tumač, pomoć. rad. telegr., Hinchcilff M., kaplar, radio telegr. Američka misija — Weiler I. Robert. poruč., šef misije, Mac Crea Melvin, kaplar, rad. telegr. Gaitz Peter, redov, tumač i član mis.[ije] **VIII. Korpus** — Engleska misija — Jack Wintour, major, šef misije, Tustin, poručnik, Goldburn William, telegr., Jack Crawford, telegraf., Lawrence William, šofer, Patarhkot, kapet. uz mis. mornar., Evelin Waugh, kapet. S još dva u Dubrovniku. Američka misija — 12. I. 1945 stigla, sastoji se od: dva oficira, 2 podoficira, šofera, tumača, kuhara i poslužitelja] **X. Korpus** — Engleska misija — David Arthur Gordon Allan, major, šef misije, Fyfe Michad, kapetan, član misije, Falconer Bob, nared. radio telegrafista, Thomas W. Robert, kaplar, radio-telegrafista, Ennals Tom Arthur Jorde, major, šef misije za inf.,

[15] Dijelovi njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka jačine oko 700 ljudi prodirući pravcem Jastrebarsko — Bratina — Pisarovina napali su 1. februara 1945. kod Jamnice Podoficirski kurs 34. NOU divizije. Obaviješten o tome telefonom, jedan bataljon Žumberačke NO brigade krenuo je odmah pravcem Kupčina — Jamnica, da bi pritekao u pomoć kursistima. Bataljon se kod Jamnice sukobio s neprijateljem, ali se nije uspio probiti ka sjeveru, pa se vratio prema Donjoj Kupčini s namjerom da se probije u Kupčinsku šumu. Međutim, neprijatelj iz Bratine i Šišljavića stigao je ranije u Donju Kupčinu i okružio bataljon Žumberačke NOU brigade. Poslije kratke borbe, u kojoj su poginuli komandant i politički komesar bataljona, ostalo ljudstvo se predalo neprijatelju. Bataljon je imao u borbi 14 mrtvih, dok je Podoficirski kurs uspio da se povuče prema selu Gradec (opširnije o tome vidi dok. br. 65 i 85; Arhiv VII, reg. br. 6—2, k. 434: izvještaj Štaba 4. korpusa upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 2. februara 1945).

[16] Informativni oficir

Eli Joel, pomoćnica of. za inf., Sturrock S. A. Cibi, pom.[oćnik] of. za inf. **XI. Korpus** — Bren Arnold, major, šef misije za snabd.[ijevanje] Barnett Frank, kap., Fait Harold, kaplar, rad. telegr., Wride Georg. telegr., Petar Damer Harison, kapet., šef misije za snabd. **43. Divizija** — Chustop. Hermillans, kaplar, rad. telegraf. 43. div. Nornam Sesliehall, kaplar, telegr. 43. div. Američka misija — Govdovin John, poruč., of. za vezu, Stipanović Branko, član misije za snabdijevanje, Ivančič Vlado, telegrafista, Kosec Miloš, telegr. u 43. Div. Osim gore navedenih nalazi se u VI. Korpusu jedan Englez koji je došao bez objave iz Beograda, te neki Gajić Pero, koji je došao sa američkom misijom i odgovoran [je] za smještaj američ.[kih] avijatič.[ara] koji padnu na teritorij KVO.[17] 4. II. 1945 (G.)

Br. 72

. . .

— **Za V.Š.** Dijelovi VIII. Divizije na komunikaciji Plaški — Ogulin ubili 10 nepr. vojnika.[18] Diverzantske grupe porušile prugu Križevci — Bjelovar na 60 mjesta i 1 betonski most dug 6 metara.[19] U ispadima iz Sunje, javljenim juče, nepr. imao 50 vojnika izbačenih iz stroja. Naši gubitci: 4 mrtva i 12 ranjenih.[20] 4. II. 1945 (G.)

Br. 76

. . .

— **Za V. Š.** U Lici nepr. učinio ispad iz Perušića, Ramljana i od Bihaća. Protjeran uz gubitke 4 ubijena i 1 zarobljeni ustaša. Zaplenjen 1 mitraljez i 3 puške.[21] Na komunikaciji Karlovac — Zagreb ubijene 4 ustaše, zaplijenjen 1 p. mitr. i 3 puške.[22] 5. II. 1945 (G.)

Br. 81

. . .

---

[17] Korpusne vojne oblasti

[18] Neprijateljske vojnike su iz zasjede ubili borci 3. brigade 8. NOU divizije 2. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 5. februara 1945).

[19] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda kod sela Rovišta 1/2. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 4. februara 1945).

[21] Vidi dok. br. 114; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 6. februara 1945).

[22] Odnosi se na gubitke koje su ustaše pretrpjele u borbi sa jednim bataljonom 8. NOU divizije kod Duge Rese 3. februara 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 6. februara 1945).

— **Za V. Š.** Odbijeni ispadi ustaša iz Siska i Petrinje ka Pokuplju i od Bihaća ka Kordunu.[23] Ubijena 4 legionera, 1 zarobljen. Zaplenjeno nešto spreme. Snage VIII. Divizije vode borbu sa dijelovima 2 bat. 847. puka 392. Div. na komunikaciji Dabar — Ličke Jesenice.[24] 6. II. 1945 (G.)

Br. 15

. . .

— **Za V. Š.** Broj ranjenika i bolesnika na kraju III. dekade januara: IV. Korpus — 1419, VI. Korpus KVO[25] — 823, VIII. Korpus 4216, X. Korpus KVO — 275, Korpusna i divizij. bolnica 448, XI. Korpus — 1048, 6. II. 1945 (G.) Br. 97

— **Za V. Š.** Broj oboljelih od zaraznih bolesti u III. dekadi januara. IV. Korpus: pjegavac 46, civili 196, trbušni tifus 3, lues 3, gonorea 2. VI. Korpus KVO — pjegavac 12, civili 12, trbušni tifus 2, civili 10. VIII. Korpus — pjegavac 10, paratifus 4. X. Korpus — pjegavac 4, trbušni tifus 1, lues 1, gonorea 14. XI. Korpus: pjegavac 19, u građanstvu epidemija na sektoru Gospića, do sada prijavljeno 75. 6. II. 1945 (G.)

Br.98

. . .

---

[23] Pravcem Sisak — Petrinja — Žažina prodirali su dijelovi 14. ustaškog zdruga. U šumi između Žažine i Male Gorice dočekao ih je 1. bataljon »Franjo Ogulinac Seljo« i prisilio na povlačenje (opširnije o tome vidi dok. br. 113; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. februara 1945; reg. br. 12—2, k. 1224: tabelarni pregled dejstava 34. NOU divizije u februaru 1945).

Dijelovi 2. brigade 8. NOU divizije napali su 4. februara 1945. dijelove njemačke 373. legionarske divizije na komunikaciji Baljevac — Željava i pri tom ranili više neprijateljskih vojnika i ubili 12 konja. Sutradan su kod Izačića ubili 4 legionara i zaplijenili 1 pušku i 1 odijelo (vidi Arhiv VII. reg. br. 1/17—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8. februara 1945; reg. br. 6—1/1, k. 828: tabelarni pregled dejstava 8. NOU divizije u februaru 1945).

[24] i [26] Jedinice njemačke 392. legionarske divizije i 17. ustaškog zdruga 13. ustaško-domobranske divizije započele su 6. februara 1945. koordinirana dejstva protiv jedinica 8. NOU divizije na pravcima Dabar — Lička Jesenica i Oštarije — Josipdol — Plaški. Iskoristivši nadmoćnost snaga i postignuto iznenađenje neprijatelj je poslije dvodnevnih ogorčenih borbi ovladao Plašćanskom dolinom i nanio 8. NOU diviziji znatne gubitke (vidi dok. br. 40 i 44; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8. februara 1945).

[25] Štabovi 6. i 10. korpusa s operativnim jedinicama ušli su 1. januara 1945. u sastav 3. armije NOVJ, a njihove korpusne vojne oblasti (teritorijalne jedinice, komande i ustanove) ostale su pod komandom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (vidi knj. 37, dok. br. 4 i 121).

— **Za V. Š.** Snage VIII. Div. vodile su borbu sa 2 bojne ustaša koje su nadirale od Oštarija i Josipdola ka Plaškom i jednim bataljonom 392. Div. sa 1 ustaškom bojnom koji se kretao od Dabra prema sjeveru. U ovim borbama ubijeno je 80 nepr. vojnika, više ranjeno. Nepr. snage su se sastale u Plaškom. Borba je u toku.[26] Sopstveni gubitci: 18 mrtvih i 26 ranjenih. 7. II. 1945 (G.)

Br. 20

— **Za V. Š.** Molimo da smatrate aerodrom Glina neupotrebljivim dok Vam ne javimo njegovu upotrebljivost. 8. II. 1945 (G.)

Br. 23

. . .

— **Za V. Š. VII.** Div. sa jednom Muslimanskom brig. 8 ov. m. napala i likvidirala nepr. uporište Mošćenicu, 4 km. istočno od Petrinje. Nepr. je davao žestok otpor i branio se do poslednjeg. Posada jačine 150 ustaša uništena. Odbivene su intervencije od Petrinje i Siska.[27] 34. Div. zauzela sela Brest i Odru na lijevoj obali Kupe i vrši pritisak ka Sisku i Petrinji, koja je opkoljena.[28] Ubijeno 130 ustaša, 12 zarobljeno. Zaplijenjeno 100 pušaka, 5 p. m. i 2 t. mitraljeza i dosta druge spreme. Naši gubitci: 20 mrtvih i oko 80 ranjenih. Dijelovi XI. Korpusa na komunikaciji Lapac — Bihać[29] i u drugim manjim akcijama u Lici ubili 27, ranili 34 nepr. vojnika. Zaplenjeno nešto spreme. Diverzantske grupe porušile prugu Dugo Selo — Bjelovar na 32 mjesta i ubile 14 ustaša.[30] Na pruzi Zagreb — Brod dignut u zrak njemački oklopni voz. Uništena 2 oklopna vagona, a čitava kompozicija izbačena iz šina.[31] Broj žrtava nepoznat. 8. II. 1945)

Br. 48

. . .

---

[27] O uništenju ustaške posade u Mošćenici vidi dok. br. 13, 36, 92, 93 i 113.

[28] Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9. februara 1945. jedinice 34. NOU divizije zauzele su Brest i Odru 7/8. februara (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/6).

[29] Na pravcu Bihać — Lapac vođene su tada borbe između 1. brigade 13. NOU divizije i dijelova njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 115; Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8. februara 1945).

[30] Prugu Dugo Selo — Bjelovar minirao je 3. diverzantski odred kod sela Sveti Ivan Žabno 3. februara 1945. Pripadnici te jedinice ubili su ustaše 5. februara postavljanjem mina kod sela Rovišće (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/15—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu 7. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[31] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda.

— **Za V. Š.** Zbog kvara motora prisilno se spustio kod Raduča 7. II. naš avion tipa »Hariken«. Pilot spasen. 9. II. 1945 (G.)

Br. 49

...

— **Za V. Š.** U lokalnim borbama na prostoru Bihaća[32] I. Muslimanska brig. ubila i ranila 45 nepr. vojnika. Sopstveni gubitci: 1 mrtav i 18 ranjenih. Ustaše jačine jedne bojne iz Brinja i Jezerana upale u Drežnicu. Posle kraće borbe protjerani uz gubitke od snaga 43. Div.[33] Dijelovi VIII Div. odbili ispad dve bojne ustaša južno od Plaškog.[34] 9. II. 1945 (G.)

Br. 61

...

— **Za V. Š.** Veza dep. br. 49 od 2. II.[35] Pri GŠ-u[36]: **I. Ofic.[irska] škola** — 1) pješad.[ijski] kurs više odjeljenje 33 dana sa 15 slušalaca i niže odjeljenje 40 dana sa 50 slušalaca. 2) Kurs pratećih oruđa sa minobacačkim, protukolskim i mitraljeskim odjeljenjem po 30 slušalaca i 40 dana. 3) Kurs za vezu sa Odjeljenjem za niže rukovodioce po 30 sluš. 42 dana, radio-telegrafsko Odjelj.[enje] 50 sluš. 100 dana i PTT. Odeljenje 30 slušalaca 90 dana. 4) Viši intend.[antski] kurs 30 slušal. 50 dana. **I. Art.[iljerijska] oficir. škola** Ima — 1) Viši art. kurs 15 sluš. i 40 dana 2) Srednji art. Kurs 30 sluš. i 40 dana. 3) Niži art. kurs 100 sluš. i 60 dana u 2 Odeljenja. 4) P.a. kurs 30 sluš. i 20 dana. 5) Kurs za ref.[erente] naoružanja i rukovaoce: 30 sluš. i 40 dana. **II. Ofic. škola** i II art. ofic. škola za X i XI korpus kao I. ofic. i I. art. ofic. škola. **Auto škola ima** —1 (kurs za rukovodioce 30 sluš. i 45 dana. 2) (Šoferski kurs 100 sluš. i 60 dana. 3) (Kurs za Saobrać.[ajne] oficire 25 sluš. 40 dana. Pri Korpusima i korp. voj. oblastima: inžinj. ofic. kurs po 30 sluš. i 60 dana. Izviđački kurs po 30 sluš. 28 dana.

[32] Riječ je o borbama koje su vođene u Turiji 7. februara 1945. Zadržavši selo, neprijatelj je sutradan prodro prema Vrsti i Gati, ali je energičnim protivnapadom 1. muslimanske brigade vraćen na polazne položaje (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 10. februara 1945).

[33] U Drežnicu su 8. februara 1945. upali dijelovi njemačke 392. legionarske divizije u sadejstvu sa ustašama, ali su ih jedinice 3. brigade 43. NO divizije poslije dvočasovne borbe prisilile na povlačenje (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/31—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9. februara 1945).

[34] Opširnije o borbama koje je od 6. do 8. februara 1945. vodila 8. NOU divizija u rejonu Plaškog vidi dok. br. 40, 44, 92 i 93; Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828: tabelarni pregled dejstava Štaba 8. divizije upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 5. marta 1945.

[35] U toj depeši Vrhovni štab NOV i POJ je naredio Glavnom štabu Hrvatske da izvijesti koje se škole i kursevi održavaju u jedinicama i ustanovama, kakav je njihov cilj i vrijeme trajanja (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/19—2, k. 119/4).

[36] Glavnom štabu

Podofic. sanitet. kurs 20 sluš. 60 dana. Kurs vodnika vodova za vezu 20 sluš. 40—60 dana. Art. podoficir. (vođe odelenja) 30—50 sluš. 30 dana. Radio-telegrafski 30 sluš. 60 dana. Kurs apotekar.[skih] pomoć.[nika] 10—15 sluš. 60 dana. Viši veterinarski 30 sluš. 30—45 dana. Niži intend. kurs 20 do 30 sluš. 40 dana. Sudski kurs po 20 dana. Niži tehnički [kurs] 40 sluš. 90 dana, a ima Odel. za građevinare i odjelenje za metalce. Fiskulturni [kurs] 20 — 30 sluš. 15 do 45 dana. Osim navedenih održava: **IV korpus** — šoferski kurs 30 sluš. 60 dana i za građ. prometnike 25 sluš. 20 dana. **X. korpusna oblast** — PTT. kurs 40 sluš. 40 dana i građ. prometnike 20 sluš. i 45 dana. **VIII. korpus** — art. ofic. kurs 85 sluš. 60 dana. Kurs za maskiranje 15 sluš. 15 dana, Radiotehnički 23 sluš. 90 dana, za magacionere uboj. slagališta 30 sluš. 40 dana. **Pri divizijama** — Desetarsko-vodnički kurs 40—60 sluš. 30 do 45 dana. Bolničarski kurs 15 do 30 sluš. 20 dana. Niži veterinarski 15—20 sluš. 20 do 30 dana. Inž. podoficirski kurs (juriš.[nih] pionira) 20 sluš. 30 dana. U nekim divizijama se osim ovih održavaju i kursevi za vezu, minobacački, mitraljeski i protukolski, diverzantski i intendantski. **Pri brigadama** — desetarsko-vodnički 20 sluš. 30 dana. Bolničarski, a po potrebi i minerski kurs. 9. II. 1945 (G.) Br. 58

...

— **Za V. Š.** — Neprijatelj jačine 2 bojne ustaša i Nijemaca izvršio ispad iz Plaškog ka Tobolići i iz Ličkih Jesenica ka Poljanku, ali je bio odbijen i vraćen od snaga 8. i 35. div.[37] Takođe odbijena dva ispada iz Sunje ka Baniji.[38] Podatci o gubitcima nepr. nedostaju. U drugim lokalnim akcijama ubijeno 11, ranjeno 8 nepr. vojnika. — Turopoljski odred u Posavini ubio 15 Nijemaca. Naši gubitci: 3 mrtva i 6 ranjenih.[39] — 10. II. 1945. (G.) Br. 69

...

---

[37] Navedenim pravcima prodirali su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije i 13. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 40, 44 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2, k. 119/4: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. februara 1945; reg. br. 6—1/1, k. 828: tabelarni pregled dejstava 8. divizije upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 8. marta 1945).

[38] i [43] Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. februara 1945, neprijatelj je prethodnog dana pokušao u dva navrata prodrijeti iz Sunje ka Brđanima i Gradusi. Naišavši na snažan otpor Banijskog NOP odreda, povukao se u Sunju (vidi dok. br. 95; Arhiv VII. reg. br. 1/18—2, k. 119/6).

[39] Turopoljski NOP odred vodio je borbu sa Nijemcima 8. februara 1945. kod Male Gorice. Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. februara, Turopoljski NOP odred imao je tada 2 mrtva i 2 ranjena (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/6).

— **Za V. Š.** U toku dana u Lici su produžene žestoke borbe i nepr. kolone koje su nadirale od pravca Vaganca i Poljanka uspjele su se spojiti kod Drežnik Grada.[40] U ofanzivi na Liku nepr. je ubacio nove snage. Sa prostora Gospić — Gacka dolina sa dvije bojne ustaša probio se do Bunića i Šalamunića u Krbavskom polju, a sa jednom bojnom iz Lapca u Mazin, gdje je bio odbijen.[41] Naše jedinice protivnapadom su oslobodile Plitvički Leskovac. U ovim borbama ubijeno i ranjeno 246 nepr. vojnika. Zaplenjeno nešto spreme.[42] U Baniji nepr. ponovo pokušao iz Siska i Petrinje da odbaci naše snage i razbije blokadu, ali bio odbijen uz gubitke.[43] U G. Kotaru u manjim akcijama ubijeno 13, ranjeno 7 nepr. vojnika.[44] 12. II. 1945 (G.)

Br. 81

— **Za V. Š.** U Lici naše jedinice protiv-napadom odbacivale i protjerale nepr. iz Krbavskog polja.[45] Borba se nastavlja na liniji Ličke Jesenice—Čartnja—Vaganac.[46] — U Baniji nepr. iz Siska pojačan jednom bojnom Pavelićevog T. S. i nešto Nijemaca uspio je da se posle žestoke borbe spoji sa garnizonom Petrinja.[47] Odbijeni ispadi nepr. od Kostajnice i Sunje ka Mečenčanima i Gradusi.[48] — U Gorskom kotaru u akcijama lokalnog karaktera ubijeno 24, među kojima jedan oficir, ranje-

---

[40], [42] i [40] Vidi dok. br. 45, 46, 95, 96, 97, 98, 99, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1—2. k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11, 12, 13, 14. i 15. februara 1945).

[41] i [45] Pravcem Gospić — Lički Osik — Ljubovo — Bunić — Krbavsko polje prodirali su dijelovi 847. puka njemačke 392. legionarske divizije i dijelovi 4. ustaškog zdruga 11. ustaško-domobranske divizije, a pravcem Lapac — Mazin dijelovi njemačke 373. legionarske divizije i dijelovi 10. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 45, 46, 77, 98, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 12, 13. 14, 15, 16. i 17. februara 1945; reg. br. 41—3, k. 74: istorijat njemačke 392. legionarske divizije).

[44] U Gorskom kotaru su tada dejstvovale jedinice 43. NO divizije i NOP odred 13. NOU divizije (vidi dok. br. 41 i 61).

[47] i [53] Poslije višednevnih ogorčenih borbi, koje su jedinice 7. NOU i 34. NOU divizije vodile na području Siska i Petrinje, jake njemačke i ustaško-domobranske jedinice iz Siska, Sunje i Kostajnice uspjele su 13. februara 1945. uspostaviti dodir sa blokiranim garnizonom u Petrinji (vidi dok. br. 75, 97, 98, 99 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 9, 11, 12, 13. i 14. februara 1945).

[48] Pravcem Kostajnica — Mečenčani — Velika Gradusa prodirale su tri bojne 8. ustaškog zdruga da bi sadejstvovale njemačkim i ustaško-domobranskim snagama iz Siska u deblokiranju posade u Petrinji (vidi dok. br. 113).

no 20, zarobljen 1 nepr. vojnik. Uništena dva kamiona, zaplenjeno 8 pušaka, 5 pištolja i druge spreme. 13. II. 1945 (G.)

Br. 89

...

— **Za V. Š.** Veza dep. br. 27 od 12. II. — Glavnina snaga 4. i XI. Korpusa već dva mjeseca angažovana za obezbeđenje komunikacije Bihać—Vrhovine.[49] Stalni saobraćaj između Dalmacije i Slovenije nemoguće je uspostaviti.[50] Mi nemamo za to raspoloživih snaga. Manje količine materijala mogu se prebacivati preko komunikacije u Žumberku gdje treba da se angažuje slovenačke jedinice. Mi ukazujemo moguću pomoć. 14. II. 1945 (G.)

Br. 91

...

— **Za V. Š.** Veza dep. br. 27 od 12. II.[51] Slovenci imaju u Biogradu na moru bazu za prihvat materijala. Tu je i centar za formiranje i obuku njihovih jedinica, što se izvodi uz punu pomoć VIII. Korpusa u kadru i organizaciono. 14. II. 1945 (G.)

Br. 92

...

— **Za V. Š.** Nastavljajući čišćenje u Lici, naše su jedinice oslobodile Vaganac i Saborski. Nastavljaju se borbe ka Jesenicama i Babinom Potoku. Ubijena 43, ranjeno preko 60 nepr. vojnika, zaplenjeno nešto spreme.[52] — **U Baniji** odbijen ispad iz Sunje,[53] **a u Pokuplju** iz Bresta.[54] Ubijena 32, zarobljen 1 nepr. vojnik. — Diverzantske grupe između Maksimira i Zagreba digle u zrak njemački transportni voz. U Zagrebu uništena tvornica konca. Ubijeno 6 Nijemaca. Na pruzi Križevci

---

[49] Opširnije o tome vidi dok. br. 8, 44, 45 i 114; knj. 36, dok. br. 47, 60, 73, 80, 81, 82, 83, 101, 111; knj. 37, dok. br. 9, 10, 16, 19, 21; 28; 40, 111, 123 i 134).

[50] i [51] Vrhovni štab NOV i POJ je naredio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 12. februara 1945. da preduzme mjere kako bi se uspostavio stalan saobraćaj između Dalmacije i Slovenije stvaranjem koridora preko Žumberka ili Gorskog kotara (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/24—2, k. 119/4).

[52] i [57] Detaljnije o borbama na području Plitvičkih jezera i na pravcima Široka Kula — Ljubovo — Bunić i Ribnik — Bilaj (vidi dok. br. 45, 46, 77, 114 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6 i 119/10: depeše štabova 4. i 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12. do 17. februara 1945).

[54] Izviđački dijelovi 19. ustaškog zdruga iz Bresta naišli su 14. februara kod sela Dužice na zasjedu 1. čete 1. bataljona NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i poslije kraće borbe odbačeni su na polazni položaj. Ustaše su imale 3 mrtva (vidi Arhiv VII, reg. br. 13—2, k. 1225: tabelarni pregled đejstava 34. NOU divizije u februaru 1945).

— Bjelovar dignut u zrak 1 oklopni voz. Broj žrtava veliki.[55] Pruga Ivanić [grad] — Križ porušena na 36 mjesta, a pruga Dugo Selo — Bjelovar na 100 mjesta.[56] 15. II. 1945 (G.)

Br. 4

...

— **Za. V.Š.** — Produžavajući čišćenje Like naše su jedinice oslobodile Ličko Petrovo Selo — [Ličku] Jesenicu — Ljubovo i Ribnik.[57] Ubijena 22, ranjen 31, zarobljena 2 nepr. vojnika. Zaplijenjena 2 p. m. i 7 pušaka. — U borbama kod Brezovice 10 km. južno od Zagreba naše su jedinice[58] ubile 24 nepr. vojnika, zaplijenile 2 p. m. i 17 karabina. U G. Kotaru u lokalnim akcijama uništen 1 kamion,[59] ubijeno 6, ranjeno 9 Nijemaca. 16. II. 1945 (G.)

Br. 9

...

— **Za V. Š.** U vezi proslave godišnjice Crvene armije predlažemo za odlikovanje pukovnika Raka, šefa Sovjetske misije, lekare potpukovnika Dr. Gukov Vasilija i majora Dr. Bukovalov Mihajla, bolničarke: poručnika Barikova Zinajda i potporučnike Gusjeva Vera, Taborova Polina i Larisa Karozina. Šef misije vrlo zauzimljiv, mnogo nam pomaže, ljekari i bolničarke izvršili oko 400 operacija, ukazuju veliku pomoć našem sanitetu. 17. II. 1945 (G.)

Br. 14

...

— **Za V. Š.** Veza vaša depeša br. 31. od 13. I,[60] VII. Div. u svom sastavu ima I., II. i III. brig.[adu], svaka jačine od 1000 boraca na licu. Brigade imaju po 4 bataljona, prateću četu, četu za vezu, inžinjer. četu i vod bolničara. Pri Štabu Divizije na-

---

[55] Prema depeši Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 15. februara 1945. diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda kod sela Rovišće 11. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/9).

[56] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 82; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 15. februara 1945).

[58] Odnosi se na dijelove NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« koji su 15. februara 1945. napali neprijateljsku posadu u Brezarci. Brigada je imala 3 mrtva, 5 ranjenih i 1 netaslog (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 17. februara 1945; reg. br. 13—2, k. 1225: tabelarni pregled dejstava 34. NOU divizije u februaru 1945).

[59] Prema depeši Štaba 11. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 16. februara 1945, jedna četa 3. brigade 43. NO divizije minirala je taj kamion na Kapeli 15. februara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 1/37—2, k. 119/10).

[60] Depeša Vrhovnog štaba NOV i POJ od 13. januara 1945. nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/24—2, k. 119/4.

laze se sve jedinice predviđene formacijom.[61] — **43. divizija** u svom sastavu ima I. brig. jačine 720 boraca sa 4 bataljona, II. brig. 526 boraca sa 3 bataljona i III. brig. 423 borca sa 3 bataljona. Svaka brigada ima jedinice pri štabu i četu pratećih oruđa.[62] — Na području GŠH[63] postoje sledeći partizanski odredi: Banijski pod komandom VII. Div.[izije], Karlovački, Turopoljsko-Posavski i Posavski P.O. pod komandom 34. Divizije. Primorsko-Goranski Odred 13. Div. i Grupa Istarskih Odreda sa dva Odreda pod komandom 43. Div. 17. II. 1945 (G.)

Br. 13

. . .

— **Za V. Š.** Veza dep. br. 16 od 17. II. Pored onih sovjetskih državljana u depeši br. 14 od 17. II. 1945 ima kod nas ostalih članova Sovjetske misije, 82 ranjenika u našim bolnicama i veći broj boraca koji su prebjegli iz nepr.[ijateljskih] jedinica. Broj boraca dostavit ćemo naknadno. Ovdje je i major Dr. Sidorenko koji je došao od Vas. 18. II. 1945 (G.)

Br. 21

. . .

— **Za V. Š.** U Pokuplju nepr. jačine 2 bojne ustaša napadao u pravcu Žažine i Petroveca.[64] Snažnim protivnapadom snage 34. Div. odbacile su nepr. uz gubitke 53 mrtva, 35 ranjenih i 4 zarobljena. Zaplenjen 1 mitraljez, 11 pušaka i druge spreme. Sopstveni gubitci: 4 mrtva i 9 ranjenih. — U Lici patrolna djelatnost. U čišćenju Velebita zarobljeno 11 četnika. U G. Kotaru i Istri u manjim akcijama ubijeno 17, ranjeno 10 nepr. vojnika. Zaplenjeno nešto spreme. Naši gubitci: 9 mrtvih i 3 ranjena.[65] 18. II. 1945 (G.)

Br. 24

. . .

---

[61] O brojnom stanju, organizaciji i formaciji 8. NOU divizije vidi dok. br. 44.

[62] Vidi dok. br. 41.

[63] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

[64] Prema depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 18. februara 1945, neprijateljske snage iz Petrinje (borbena skupina »Šlaher« i jedna bojna 19. ustaškog zdruga) prodirale su 16. februara 1945. u pravcu Male Gorice i Petroveca, gdje su naišle na snažan otpor jedinica NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i Karlovačke NOU brigade (opširnije o tome vidi dok. br. 113; Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6.

[65] Navedene gubitke nanela je neprijatelju 3. brigada 43. NOU divizije 18. februara 1945. sačekavši u zasjedi kolonu na Kapeli. Gubitke od 9 mrtvih i 3 ranjena imao je 2. bataljon Istarske grupe NOP odreda u borbi kod Poreča 5. februara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 1/39—2, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. februara 1945).

— **Za V. Š.** Najaktuelnije operacije kod nas bile bi: Oslobođenje Like: Gospić — Otočac — Brinje i primorskog pojasa sa Senjom. Ovim bi dobili: 1) povoljne mogućnosti za razvijanje daljnjih ofanzivnih operacija prema sjeveru; 2) ostvarili bi potrebnu i sigurnu vezu sa Slovenijom; 3) široku mogućnost mobilizacije za XI. Korpus; 4) problem ishrane za XI. Korpus bio bi rešen; 5) pomerili bi baze za snabdijevanje sjeverno uz obalu, čime bi znatno uštedili na gorivu; 6) politički razlozi diktiraju oslobođenje Like i Gorskog kotara. Narod je iscrpljen i popljačkan. Čestim ispadima banda nanosi nova pustošenja i klanja. Prehrana je vrlo teška, a tako isto uslovi za proletnju obradu zemlje. — Snage IV. i XI. Korpusa nedovoljne su i brojno i materijalno te bi nam bilo potrebno sadejstvo VIII. Korpusa. Obzirom na neprijateljske snage na ovom prostoru postoje povoljni izgledi da bi sa snagama tri Korpusa uspješno riješili ovaj zadatak. — Početak operacija oko polovine marta, dok bi se VIII. Korpus prebacio i sredio, jedinice snabdele sa materijalom i bolje atmosferske prilike omogućile najefikasniju upotrebu artiljerije i tenkovskih jedinica kao i snabdevanje. — Iz navedenih razloga molimo da nam dozvolite upotrebu VIII. Korpusa, s tim da bi izvjesne njegove snage ostavili u Dalmaciji. Molimo hitan odgovor.[66]
— 19. II. 1945. (G.) Br. 26

...

— **Za V. Š.** U Lici vode se borbe[67] sa neprijateljem koji je snagama jačine tri bojne izvršio ispad sa prostora Bihać—Lapac, sjeverno ka s. Vrelu i zapadno na komunikaciji Korenica—Udbina. U drugim manjim akcijama ubijeno i ranjeno 17 nepr. vojnika. Naši gubitci: 2 mrtva i 10 ranjenih. 19. II. 1945 (G.)
Br. 30

...

— **Za V. Š.** U toku dana nastavljene su u Lici žestoke borbe sa nepr. koji je uspio da prodre do Bjelog Polja od pravca Bihaća i na 5 km. istočno od Udbine sa pravca Lapca. Protivna-

[66] Vrhovni štab NOV i POJ odgovorio je depešom 22. februara 1945. da se u načelu slaže s predloženim planom operacija, s tim da one počnu što ranije, a najkasnije do 10. marta, i da prilikom planiranja operacije Glavni štab Hrvatske može računati na dvije divizije i Tenkovsku brigadu 8. korpusa NOVJ (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/29—2, k. 119/4).

[67] i [68] Riječ je o borbama koje su vodile jedinice 13. NOU divizije protiv dijelova njemačke 373. legionarske divizije od 18. do 20. februara 1945 (opširnije o tome vidi dok. br. 56, 77 i 105; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOVJ 18, 20. i 22. februara 1945).

padom naše su jedinice uspjele odbaciti nepr. prema Plješivici i Kuku, a od s. Vrela ka Bihaću.[68] Ubijeno 105 nepr. vojnika, među kojima 3 oficira, zarobljen 1 oficir, 3 podoficira i 8 vojnika, ranjeno oko 170. Zaplijenjena 2 šarca, 65 pušaka, 1 radio stanica i dosta druge spreme. U jučerašnjim borbama ubijeno 45, ranjeno 52, zarobljeno 2 nepr. vojnika. — U Istri, na pruzi Trst — Pula naše jedinice uništile jedan voz.[69] Broj žrtava nepoznat. — 20. II. 1945. (G.)

Br. 36

...

— **Za V. Š.** U prvoj dekadi februara od zaraznih bolesti broj oboljelih: **IV. korpus** — pjegavac, oboljelo 65, umro 1, od toga VII. Div. 20, VIII. Div. 18, Unska Oper. Grupa 1, Odredi 3, Omladin. brig. IV. Korpus 4, Aerobaza IV. Korpus 2, bolnice 3, komande mjesta 4, ostale jedinice 10, 7 trbušni tifus, od toga VIII. Div. 5, 8 lues, 3 gonoreje. Civilno stanovništvo obolilo je 156 od pjegavca, od toga kotar Plaški 110, 3 lues, 2 gonoreja. **VI. korpus KVO** — pjegavac 47, civila 17, trbušni tifus 11, civila 3. **VIII. korpus** — pjegavac 5, 2 umrlo, tifus trbušni i paratifus 20, male boginje 3, 4 zauške. **XI. korpus** — 25 pjegavac, 13. Div. 5, 35. Div. 13, Artiljer. divizion XI. Korpusa 3. Prateća četa Štaba XI. Korpusa 2, šoferi XI. Korpusa, 1, II. Ličko Područje 1, 1 umro, 2 lues, 2 gonoreja. Pjegavac 70 među pučanstvom civilnim na sektoru Gospić i to u mjestima Čitluk, Počitelj, Pavlovac, Medak. Jenjava epidemija na sektoru Otrić — Zrmanja. U Koreničkom srezu nema novih slučajeva pjegavca. Ozdravili svi oboljeli. Za **X. korpus** nismo dobili podatke. 20. II. 1945 (G.)

Br. 35

...

— **Za V. Š.** Kod Brkiševine na Kupi 3. II. prinudno se spustio jedan američki lovački avion tipa »Mustang«. Kvar je najviše 10%. Odmah je pristupljeno razmontiranju aviona, ali nam nedostaje specijalan alat, pa molimo da isti pošaljete. 21. II. 1945 (G.)

Br. 38

...

— **Za V. Š.** U nastavku borbi prošle noći, naše su jedinice u Lici uspjele da protjeraju neprijatelja ka Bihaću i Lapcu. Na ostalim sektorima bez promjene. U patrolnim djelatnostima

---

[69] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi Istarske grupe NOP odreda.

ubijeno 6 nepr. vojnika. — Na sektoru Gospića primjećuje se koncentracija više ustaških bojni.[70] 21. II. 1945 (G.)

Br. 41

...

— **Za V. Š.** Dijelovi VII. Div. prebačeni na lijevu obalu Save, napali su nepr. garnizon Gušće, 12 km. sjevero-istočno od Sunje.[71] Potpunim iznenađenjem posada razbijena. Zarobljen 51 nepr. vojnik sa jednim oficirom i svom spremom. Ostalo se razbježalo. — Na pruzi Kostajnica — Sunja iz zasjede napadnuta dva voza sa ratnim materijalom. Lokomotive uništene, borba je u toku.[72] — Snage 43. Div. u napadu na nepr. garnizon Vrh Kapele[73] na komunikaciji Senj — Ogulin u oštroj borbi ubile 48, ranile 31 ustašu i legionara. Zaplenjeno nešto oružja i spreme, porušeno više bunkera. Naši gubitci: 10 mrtvih, 17 ranjenih. — U drugim manjim akcijama ubijeno 7, zarobljene 3 ustaše. 22. II. 1945 (G.)

Br. 45

...

— **Za V. Š.** Kod IV. Korpusa 22. II. jedan engleski avion bacao ubojni materijal. Dne 23. II. 1945 (G.)

Br. 47

— Na pruzi Kostajnica — Sunja odbijene su intervencije u pokušaju da spasu voz sa posadom i materijalom. Dvije lokomotive i 38 vag. zapaljeni sa svim materijalom. Ubijeno 97, zarobljeno 13 nepr. vojnika. Zaplenjene 22 puške, 3 šarca, 3 šmajsera, 3 pištolja i druge spreme.[74]

---

[70] Na prostoriji Gospić — Lički Osik prikupljali su se dijelovi 4. ustaškog zdruga poslije neuspjelog pothvata koji su izveli u sadejstvu sa dijelovima njemačke 392. legionarske divizije protiv jedinica 11. korpusa NOVJ pravcem Lički Osik — Ljubovo — Bunić — Krbavsko polje (vidi dok. br. 77 i 114; Arhiv VII, reg. br. 41—3, k. 74: istorijat njemačke 392. legionarske divizije).

[71] Prvu satniju 1. bojne 14. pješačkog zdruga napala su dva bataljona 2. brigade 7. NOU divizije 21/22. februara 1945 (vidi dok. br. 58, 108 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 23. februara 1945).

[72] i [74] Prema depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 23. februara 1945. Treća brigada 7. NOU divizije napala je 22. februara 1945. voz koji su vukle dvije lokomotive (vidi dok. br. 75 u ovoj knjizi; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, k. 119/6).

[73] Dijelove njemačke 392. legionarske divizije i 19. ustaške bojne na Vrhu Kapele (k. 884) napala je 3. brigada 43. NO divizije 20. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/41—2, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 22. februara 1945).

— Snage VIII. Div. napale su u Lici nepr. uporište Dabar. Borba je u toku. Nepr. se još jedino u crkvi drži, iz koje se žestoko brani. 23. II. 1945 (G.)

Br. 50

...

— **Za V. Š.** Snage XI. Korpusa napale su u Lici nepr. garnizone Čudin klanac i Babin Potok i posle žestoke borbe uspjele da ovladaju ovim jakim nepr. uporištima.[75] Borba se vodi za kotu 828 (Čudin klanac), dok su ostale snage nastavile gonjenje ka Vrhovinama. Borba za Dabar i dalje je u toku.[76] — Diverzantske grupe na pruzi Bjelovar — Križevci bacile u zrak dva voza i porušile prugu na 38 mjesta.[77] 24. II. 1945 (G.)

Br. 61

...

— **Za V. Š.** Veza br. 59 od 24. II. Jedinice VIII. div. napadale Dabar. Napad nije uspio.[78] — 25. II. 1945. (G.)

Br. 74

...

— **Za V. Š.** Na kraju I. dekade februara brojno stanje ranjenika i bolesnika: **IV. Korpus** — 1614, **VIII. Korpus** — 4644, **XI. Korpus** 1155, **X Korpus** — 398. Od toga nepokretnih 112. Za VI. nismo dobili izvještaj. 25. II. 1945 (G.)

Br. 71

...

---

[75], [79] i [84] Jedinice 35. NOU divizije napale su 24. februara 1945. Čudin klanac (trig. 828) i sela Gornji i Donji Babin Potok kao i okolne visove. Trinaesta NOU divizija je istovremeno napala Crnu Vlast i Vrhovine. Poslije snažne artiljerijske pripreme i više uzastopnih juriša jedinice 35. NOU divizije zauzele su istočni dio s. Babin Potok i prve bunkere na Čudinom klancu, a dijelovi 13. NOU divizije ušli su u Crnu Vlast. Uslijed snažnog otpora i pomoći koja je neprijatelju upućena iz Vrhovina napad je obustavljen, a jedinice su se povukle na polazne položaje (vidi dok. br. 55, 75, 110, 112 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/44—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 25. februara 1945).

[76] i [78] Prva brigada 8. NOU divizije napala je Dabar 23. februara 1945 (vidi dok. br. 109 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/24—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. februara 1945; reg. br. 6—1/1, k. 828: tabelarni pregled dejstava 8. NOU divizije u februaru 1945).

[77] Dijelovi 3. diverzantskog odreda minirali su voz između sela Crkvena — Rovišće 16. februara 1945, a drugi 19. februara između Rovišća i Klokočevca. Diverzantska grupa tog odreda porušila je prugu 20. februara kod sela Crkvena (vidi dok. br. 82; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. februara 1945).

— **Za V. Š.** Za pretstojeće operacije potrebna nam je veća količina municije za: amerikanske topove 75 mm, engleske i američke bacače Piat, mauzer 75 mm i benzina za kamione i tenkove. Tražili smo od Saveznika neposredno da nam ubrzaju dotur. Molimo za naređenje Jadranskoj Komisiji [da] isporučuje ovu municiju i gorivo kako bude brodovima dolazilo. — 25. II. 1945. (G.)

Br. 69

...

— **Za V. Š.** U Lici nepr. je uspio da uz pomoć tenkova i artiljerije ponovo ovlada Babinim Potokom i Čudinim klancem.[79] — U borbama kod Dvora ubijeno 19, ranjeno 45 nepr. vojnika.[80] — Diverzantske grupe na pruzi Zagreb — Beograd digle u zrak 1 voz. Uništena lokomotiva i 8 vagona. Kod Borongaja dignut u zrak transportni voz. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga dignut u zrak transportni voz. Mrtvih 15 a ranjenih 12 Nijemaca. Promet stajao 12 sati. Na aerodromu Pleso zapaljene 24 tone zapaljivih avionskih bombi. U Zagrebu dignuta u zrak ljevaonica željeza »Sila«. Ubijeno 40 Nijemaca, veći broj ranjenih. U Kutini zapaljen jedan magazin sa ratnim materijalom.[81] — U manjim akcijama u Gorskom kotaru ubijen 1 oficir, 3 vojnika i 4 ranjena. — 25. II. 1945. (G.)

Br. 72

...

— **Za V. Š.** Snage 34. Div. napale su i likvidirale posle žestoke borbe nepr. uporište Odru, 7 km. južno od Zagreba, gdje su se nalazili dijelovi 20. ust. zdruga.[82] Ubijeno 40, a zarobljeno 15 ustaša. Ostalo se raspršilo. Odbijene intervencije iz susjednih nepr. garnizona. Zaplenjeno 50 pušaka, 3 šarca, 1 t. mitraljez, 1 p. mitr. i veća količina drugog ratnog materijala. Na ostalim sektorima bez promjene. 26. II. 1945 (G.)

Br. 78

...

[80] Kod Dvora na Uni borbe su vjerovatno vođene između jedinica 7. NOU divizije i dijelova 4. ustaško-domobranske divizije.

[81] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod sela Ostrne miniran je transportni voz 19. februara i pri tome su uništeni lokomotiva i 3 vagona. Kod željezničke stanice Borongaj diverzija je izvršena 20. februara. Lokomotiva i 8 vagona minirani su kod sela Prečeca 21. februara. Na aerodromu Pleso diverzija je izvršena 15. februara, a postrojenja ljevaonice »Sila« dignuta su u vazduh 19. februara 1945 (vidi dok. br. 82; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. februara 1945).

[82] Prva satnija 6. bojne 20. ustaško-domobranske divizije u Odri napadnuta je 25/26. februara 1945 (vidi dok. br. 109, 111 i 112; Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. februara 1945).

— **Za V. Š.** Neprijatelj jačine dva bataljona izvršio ispad u Lici od Josipdola i Dabra ka Plaškom. Borba je u toku.[83] Ubijeno 40 i ranjeno 52 nepr. vojnika. U borbama kod Babina Potoka i Čudin Klanca[84] ubijeno 63, ranjeno 156 i zarobljeno 3 nepr. vojnika. Uništen 1 kamion sa materijalom. Zaplenjeno nešto oružja i druge spreme. Pruga Zagreb — V. Gorica porušena na 28 mjesta.[85] 27. II. 1945 (G.)

Br. 82

...[86]

[83] Riječ je o borbi koju su vodile jedinice 8. NOU divizije protiv dijelova njemačke 392. legionarske divizije i jedne bojne 18. ustaškog zdruga 25. i 26. februara 1945. Prema tabelarnom pregledu dejstava 8. divizije upućenom Štabu 4. korpusa NOVJ 27. februara 1945, neprijatelj je imao 55 mrtvih i 67 ranjenih, dok su jedinice 8. NOU divizije imale 3 mrtva, 6 ranjenih i 4 nestala (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828).

[85] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 82 i 109; Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 27. februara 1945).

[86] Depeše Glavnog štaba Hrvatske upućene marta 1945. godine Vrhovnom štabu NOV i POJ, odnosno Generalštabu JA, biće objavljene u 39. knjizi.

Br. 66

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA ŠTABA 3. ARMIJE NOVJ ŠTABU 6. KORPUSA UPUĆENIH FEBRUARA 1945. GODINE[1]

12. februar

...[2]

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — U vezi s najskorijim oper. [ativnim] zadatcima svih snaga naše Armije[3] pristupite odmah sledećem: Brzo sredite, odmorite i pripravite jedinice na prostoriji Pakrac, ostavljajući prostoriju Daruvara za X. Korpus.[4] Odmah uputite jaka izviđačka odeljenja na liniju Našice — Virovitica sa potrebnim radio stanicama radi stalnog izvještavanja o radu i kretanju neprijatelja na toj komunikaciji. Nakon najnužnijeg odmora prebacujte jedinice Korpusa na komunikaciju Našice — Virovitica sa zadatkom: najžešće napadati nepr. kolone na što širem otsjeku u koliko budu još u pokretu, koncentrisanim snagama čistite eventualna uporišta, prvenstveno na otsjeku Slatina — Virovitica radi stvaranja mostobrana 14. i 12. Korpusu, (sledi).

Nastavak br. 11 grupa 37.

Bezuvjetno dva puta dnevno slati obav.[ještajne] izvještaje o situaciji u Slavoniji, a naročito u Podravini. Ovo od nas svakodnevno traži V. Š.[5] i Tolbuhin, te o redovnom slanju tih izvještaja treba lično komandant i pol-

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—4, k. 215.

[2] Redakcija je izostavila depeše koje ponavljaju sadržinu izvještaja objavljenih u ovoj knjizi. Izostavljene depeše su označene sa tri tačke.

[3] Vjerovatno se misli na završne operacije za oslobođenje Jugoslavije.

[4] Poslije izvlačenja sa virovitičkog mostobrana, jedinice 6. korpusa NOVJ nisu imale mogućnosti za odmor jer je neprijatelj ovladao svim naseljenim mjestima u Slavoniji i nametnuo im borbu na Papuku, Ravnoj gori, Psunju i Krndiji. Jedinice 10. korpusa NOVJ izvučene su na prostoriju Daruvara, gdje su vodile borbe do 18. februara 1945. a zatim su se povukle na Bilo goru i Moslavinu (vidi dok. br. 25, 57, 58, 70, 72, 79 i 80; Arhiv VII. reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. februara 1945; reg. br. 1/18—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 27. februara 1945).

[5] Vrhovni štab

kom[6], da najsavjesnije vode računa. Održavati stalno vezu sa X Korpusom. Javljajte o stepenu izvršenja ovog naređenja. Kađa[7], Mato.[8]

III. Armija br. 11/37 od 12. II. 45.

...

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — Odmah nam pošaljite podatke o neprijateljskim i vašim gubitcima u borbama od 6 do 10 o. m. zaključno.[9]

III. Armija br. 7/72 od 13. II. 45.

...

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — Javite da li se u sastavu Korpusa nalaze 4 čete Osječke brigade i pom. polkom. brigade, koji su ostali u Slavoniji.[10] Osječka brigada broji sada tisuću ljudi. Mato.

III. Armija br. 28/88 od 15. II. 45.

...

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — Nije potrebno da vodite frontalne borbe, već radite inicijativno prema konkretnoj situaciji snaga.[11] K.

III. Armija br. 1/108 od 17. II. 45.

---

[6] Komandant 6. korpusa NOVJ bio je tada Veljko Kovačević, a politički komesar Otmar Kreačić.

[7] Branko Petričević Kadja, politički komesar 3. armije NOVJ.

[8] Mato Jerković, zamjenik komandanta 3. armije.

[9] Vidi dok. br. 72.

[10] Prilikom borbi za virovitički mostobran Osječka NOU brigada se pod borbom povlačila pravcem Feričanci — Orahovica — Mikleuš. Zbog nepovoljnog razvoja borbe na r. Vojlovici (7. februara 1945) Štab 12. NOU divizije je naredio Osječkoj brigadi da se povuče u pravcu Pušine i Slatinskog Drenovca, ali je ona u tome bila spriječena izbijanjem neprijateljeve motorizacije u Slatinski Drenovac. U toj situaciji Brigada je sa tri bataljona odstupila sa 16. vojvođanskom NOU divizijom pravcem Podravska Slatina — Suhopolje — Barč. 20. februara 1945. Osječka NOU brigada (bez jednog bataljona) ušla je privremeno u sastav 36. vojvođanske NOU divizije. Jedan njen bataljon ostao je u Slavoniji i poslije borbe kod Mikleuša (Vranovac) povukao se na Papuk u rejon Jankovca (vidi dok. br. 12 i 29; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945; reg. br. 14—3, k. 1241: izvod iz operacijskog dnevnika Štaba 35. divizije pisan Štabu 12. korpusa NOVJ 27. februara 1945).

[11] O dejstvima 6. korpusa NOVJ u drugoj polovini februara 1945. vidi dok. br. 72 i 80; Arhiv VII reg. br. 2—2, k. 883.

...

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — Durmitor se već prebacio na sektor koji je držao u decembru prošle godine.[12] Vašu depešu od 19 o.m. primili.[13] Kod nas bez promjene.

III. Armija br. 42/146 od 20. II. 45.

...

— Od III. Armije. — Orijentirajte se u pokretu što je više moguće prema sektoru Našice — Đakovo. Izbjegavajte krute frontalne borbe i odmarajte i sređujte jedinice što više za predstojeći zadatak. Pripremajte diverzantske i odredske jedinice za akcije na glavnoj pruzi. K. K.

III. Armija br. 43/147 od 22. II. 45.

...

Za 6. korpus:

— Od III. Armije. — Juče probajući bacač poginuo komandant Osječke brigade major Milan Bobić. Tom prilikom poginulo 13, a ranjeno 15 drugova. K. M.

III. Armija br. 53/178 od 27. II. 45.

---

[12] Durmitor je šifra za 12. korpus NOVJ. Po naređenju Vrhovnog štaba NOVJ 12. korpus je od 21. do 23. februara 1945. posjeo lijevu obalu Drave od njenog ušća u Dunav do sela Torjanci (11 km sjeverozapadno od Valpova). Vidi Arhiv VII, reg. br. 18—1 i 18—2, k. 952: zapovijesti Štaba 12. korpusa NOVJ upućene potčinjenim jedinicama 17. i 22. februara 1945. godine.

[13] Redakcija nije mogla pronaći tu depešu.

BR. 67

PREGLED GUBITAKA JEDINICA 4. KORPUSA NOVJ U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

PREGLED GUBITAKA
jedinica VII, VIII i XXXIV Divizije IV Ud. Korpusa Jugoslav. armije u borbama u mjesecu februaru 1945 godine

JEDINICA	POGINULO					RANJENO					NESTALO					PRIMEDBA
	Oficira	P. rukovod.[2]	Podoficira	Boraca	S V E G A	Oficira	Polit. rukovod.	Podoficira	Boraca	S V E G A	Oficira	Polit. rukovod.	Podoficira	Boraca	S V E G A	
VII. Udarna Divizija	1	3	12	41	57	10	23	28	177	238	1			5	6	
VIII. Udarna Divizija	4	13	14	38	69	9	18	28	97	152	1	1	1	20	23	
XXXIV. Udarna Divizija	2	5	1	21	29	1	15	9	43	68			4	8	12	
UKUPNO:	7	30	18	100	154	20	56	65	317	458	2	1	5	33	41	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik,
V. Holjevac

Komandant, potpukovnik,
M. Šumonja

(M. P.)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 18—2, k. 118.

[2] Političkih rukovodilaca

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. DIVIZIJE OD 27. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. KORPUSA NOVJ O VLASTITIM I NEPRIJATELJSKIM GUBICIMA U JANUARU[1]

ŠTAB
XVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 49/45
27 februara 1945 god.

Na br. Op. 27/1945.

ŠTABU XII UDARNOG KORPUSA NOVJ

U vezi vašeg naređenja broj gornji, dostavljamo Vam sledeće podatke:

1) Gubitci ove divizije u toku mjeseca januara 1945 godine:[2]

a) poginulih	294
b) ranjenih	730
c) nestalih u borbi	71
d) dezertiralih	23

2) Neprijateljski gubitci u istom vremenskom razdoblju:

a) poginulih	792
b) ranjenih	915

Neprijateljski gubitci od dejstva naše artilerije nisu mogli biti ustanovljeni, ali se ceni da su bili veliki.

3) Vlastiti materijalni gubitci:

a) pušaka	21
b) automatskih pušaka	19
c) protivkolskih pušaka	12
d) pikavaca (ruskih)	112
e) puškomitraljeza	42
f) teških mitraljeza	5
g) lakih bacača	5
h) bacača 82 mm	4
i) bacača 120 mm	2

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39—1, k. 953.

[2] Riječ je o gubicima koje je divizija pretrpjela u borbama u istočnoj Slavoniji (vidi knj. 37, dok. br. 52, 103 i 126).

Dva bacača 82 mm. i jedan bacač 120 mm. su oštećeni ubacivanjem po dve mine u cev, dočim je ostalo oružje ostalo kod poginulih boraca i oštećeno od neprijateljske vatre.

4) Neprijateljski materijalni gubitci:

a) zaplenjeno: 2 puškomitraljeza i 2 pikavca, sa nekoliko hiljada metaka;

b) uništeno: 8 tenkova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
potpukovnik

M. P.

Komandant,
pukovnik
Kamenjar[3]

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 27. FEBRUARA 1945. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ČUDIN KLANAC I BABIN POTOK[1]

Koncept

ŠTAB
35 UDARNE DIVIZIJE
XI KORPUSA N.O.V.J.
Op. broj 392 27.II 1945

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

Operativni izvještaj za dan
24. februara 1945. g. dostavlja

Opis položaja:

Sekcija Gospić, 1:100.000, jug. vojne izrade. Sektor Čudin klanac — Babin Potok topografski i taktički jak, zemljište isprelamano i pokriveno. Otsjek Čudin klanac (k. 828) planski utvrđen jakim fortifikacijskim objektima, ukopanim u zemlju. Sektor komunikacijski vezan za neprijateljske garnizone Otočac — Bihać.

---

[3] Marko Peričin Kamenjar

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—4, k. 1234 B.

Naše jedinice:

XXXV Udarna divizija — kompletna, uz sadejstvo korpusnog art. diviziona. Na našem lijevom krilu bile su jedinice XIII Divizije,[2] koje su napadale na Crnu Vlast i Vrhovine, a desno jedinice VIII Divizije, koje su se nalazile na sektoru Dabra.[3]

Naziv, jačina i sastav neprijatelja:

Dijelovi Aufklärung Abt. 392, 13. komp. 847 Reg., i 14 komp. pancer Jäger reg. 392. Ukupna jačina neprijatelja bila je oko 300 vojnika. Pored pješadijskog naoružanja neprijatelj je raspolagao sa 4 P. K. topa 50 mm, od kojih je dva prije napada prebacio u Vrhovine.[4]

Obostrana situacija prije početka:

Uporište Čudin klanac — B. Potok neprijatelj drži kao važnu isturenu tačku, kao pretstražu odbranbenog sistema Gacke doline. U isto vrijeme služi mu kao polazni položaj za ispade na oslobođeni teritorij, a naročito za ugrožavanje komunikacije koja spaja Kordun sa oslobođenim dijelom Like.

Naš cilj je bio likvidacijom Čudina klanca stvoriti uslove za ulazak u Gacku dolinu, a istovremeno ofanzivnim dejstvom preduzeti inicijativu u svoje ruke i spriječiti nepr. ispade na oslobođeni teritorij.

Izdate zapovijesti:

23. II 1945. u 15 časova primljena zapovijest[5] od štaba Korpusa. Istoga dana u 20 časova izdana zapovijest Štaba Divizije podređenim jedinicama, koja se prilaže uz ovaj oper. izvještaj.[6]

Vrijeme početka:

Operacija počela 24. II 1945. u 15 časova. Artiljerijska priprema počela 15 minuta ranije.

---

[2] O napadu 13. NOU divizije na Crnu Vlast i Vrhovine vidi dok. br. 77.

[3] O dejstvima jedinica 8. NOU divizije u rejonu Dabra vidi dok. br. 55, 65 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, 1/24—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. i 25. februara 1945.

[4] O sastavu, jačini i rasporedu neprijateljevih jedinica na navedenoj prostoriji vidi dok. br. 55.

[5] Vidi dok. br. 55.

[6] Redakcija ne objavljuje tu zapovijest jer se zadaci jedinica vide iz zapovijesti Štaba 11. korpusa NOVJ. Zapovijest Štaba 35. NOU divizije nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 8—1, k. 1234.

Tok borbe:

24. II 45. u 14.30 časova jedinice su bile na polaznim položajima sa slijedećim rasporedom:

I brigada: na liniji žel. stanica Rudopolje — k. 970, (V. Ogradak).

II brigada: na liniji k. 910 — k. 990 — Kosa.

III brigada: na liniji Končarev Kraj — k. 923.

Brdski art. divizion je bio plasiran južno od k. 761.

Osmatračnica štaba divizije je bila na jugozapadnim padinama k. 1005. Centar veze u Lukićima.

U 14.30 časova dijelovi I brigade pri podilaženju na k. 944 sukobili su se sa neprijateljskom patrolom jačine 9 vojnika. Poslije kratke borbe od ove patrole 1 je zarobljen a 2 ubijena, dok su se ostali uspjeli izvući prema Rudopolju.

U isto vrijeme dijelovi II brigade, koji su nastupali pravcem Lisina — Kosa sukobili su se sa nepr. patrolom jačine 15 vojnika na Kosi. Nakon kraće borbe patrola je pobjegla u pravcu Č. klanca. Od ove patrole dva su zarobljena i jedan ubijen.

I Brigada nije našla neprijatelja na k. 913 i 765. Dolaskom na taj položaj raspoređene su joj bile snage ovako: jedan bataljon na k. 1035 (Odanova Kosa) sa zadatkom sprečavanja intervencije od pravca Vrhovina; jedan bataljon ostao je na k. 765 i 913, dok su njezina dva bataljona krenula pravcem k. 901, izbijajući preko južnih padina k. 940 u G. B. Potok,[7] gdje su se spojile sa snagama III brigade.

II Brigada izbija na k. 911 bez borbe, koju zaposjeda za upornu odbranu. Sa dva bataljona spušta se sjevernim padinama k. 990 i Kose preko sl. »K«.

III Brigada u 15.20 č. sa desnim krilom izbija na k. 940 — Visibabu, gdje također nije bilo neprijatelja. Sa lijevim krilom bez jačeg otpora dolazi do porušenih kuća, jugoistočno od k. 828.

Nakon izvršene artiljerijske pripreme u 15.30 č. III Brigada uspijeva preći žicu i doći do prvih neprijateljskih bunkera, gdje nailazi na jaku vatru iz ukopanih utvrda. Za to vrijeme desno krilo III Brigade, potpomognuto od dijelova II Brigade uspijeva izbaciti neprijatelja iz istočnog dijela kuća u G. Babinom Potoku. Neprijatelj uglavnom daje jaki otpor sa bezimene kote sjeverno od

[7] Na karti 1:100.000: D. i G. Babin Potok.

groblja, sa k. 828 (Čudin klanac) i sa padina Kose, koje se naslanjaju na cestu sjeveroistočno od slova K.

U 17 časova neprijatelj jačine jedne satnije napada sa pravca V.[rhov] Dugi Dol na k. 1035 (Odanova Kosa), odakle je njegov napad odbijen. Istovremeno napada na k. Perušić[8] sa pravca Rudopolja. Nakon jednosatne borbe neprijatelj biva odbačen.

U 17.30 č. otpočela je nova artiljerijska priprema na k. 828. Nakon izvršene pripreme jedinice III i II Brigade prelaze u napad, koji se kao i prvi završava neuspjehom.

U 19 časova neprijatelj ponovno napada na k. 1035 (Odanova Kosa) i uspijeva zbaciti snage I Brigade sa iste. Protunapadom ove naše snage povraćaju ponovno prvobitne položaje i odbacuju neprijatelja u pravcu Rudopolja.

U 19.30 ponovljen je napad na k. 828 koji također nije uspio.

U 21 čas neprijatelj ponovno napada sa pravca Dugog Dola na k. 1035 i zbacuje naše snage sa iste. Nakon što je ovladao sa Odanovom Kosom, spušta se preko Uvala i izbija na k. 944. Istovremenim pritiskom na k. Perušić i k. 911 — Metla neprijatelj odbacuje naše snage sa k. Perušić i 913. Ponovnim protivnapadom naše snage zbacuju neprijatelja sa ovog položaja koji se povlači u pravcu M. Obljaja.

U 24.00 otpočinje nova naša artiljerijska priprema, nakon koje ponovno vrše napad jedinice III i II Brigade. Neprijatelj i ovog puta iz utvrđenih tačaka uspijeva odbiti i ovaj napad.

U 5 časova (25. II) neprijatelj jačim snagama zbacuje snage I Brigade sa k. Perušić, na kojoj ostaje, dok snage I Brigade zadržavaju k. 913 sve do povlačenja.

U 5 časova izdano je naređenje jedinicama za povlačenje u polazne baze.

Ishod borbe

Postavljeni cilj nije postignut. Zarobljena 3 neprijateljska vojnika. Ubijeno 49, ranjeno 67. Zaplijenjeno: 4 puške, 2 pištolja, 1 šmajser, 1 poluautomatska puška, 3 para cipela, 1 par čizama i ostale spreme.

---

[8] Perušić (k. 913 i k. 765).

Naši gubitci u ljudstvu i materijalu

13 mrtvih i 62 ranjena. Među poginulim komandir čete drug Buljat Ivan i Krkljaš Jovan, komesar čete Gulin Josip, pom. komesara Jurišić Ivan, delegati Simčev Branko i Egendorfer Mijo. Među ranjenima: komandir prateće čete Čuruvija Milan, komandir čete Mandarić Jovo i Ćuk Svetozar, komesar čete Cucin Ante, pomoćnici komesara čete Jurjević Gajo, Zderić Ivan, i Grgić Mirko. Zamjenici komandira: Vignjević Đuro, Tišma Dušan, komandir čete Zaklan Dušan. Nestalih 6.

Utrošak municije i materijala:

Utrošeno 769 granata 75 mm (M. 48), 403 mine za teški bacač, 44.345 metaka za pješadijska oruđa i 120 komada ručnih bombi. Gubitaka u materijalu nije bilo, osim što je jedan top 75 mm onesposobljen za vrijeme gađanja te mu je potrebna opravka. Utrošeno 40 granata 50 mm. i 89 granata 37 mm.

Imena lica koja su se istakla

U ovoj borbi dobro su se držali II i IV bataljon III Brigade kao cjeline. Naročitog posebnog isticanja nije bilo.

Imena lica koja su se slabo držala:

Slabo se držao Štab I bataljona II Brigade, koji nije iz kukavičluka izvršio pred njega postavljeni zadatak. O ovom slučaju je povedena istraga te će se krivce kazniti, o čemu će biti naslov obaviješten.

Kritika akcije:

Uporište Čudin klanac jest planski utvrđeno sa nizom fortifikacijski uređenih objekata. Ovi objekti su ukopani u zemlju, natkriveni sa isprekrštanim oblićima i slojem zemlje. Ispred ovih objekata imaju otvoreni rovovi koji su usko građeni i poravnati sa zemljom, bez grudobrana. Rovovi su sa objektima spojeni saobraćajnicama.

Dok tuče naša artiljerija, neprijatelj se nalazi u objektima, koji su otporni od artilj. vatre. Čim prestaje artilerija i nastupa pješadija neprijatelj izlazi u rovove. Ova stvar nije iskorišćena, odnosno nije pravilno koordiniran rad pješadije i artilerije, koje je moralo biti na najvećoj visini. Pored toga nije korišćena kombinacija vatre i pokreta, odnosno za vrijeme napada nije bio pra-

vilno organiziran plan vatre i ako je bila mogućnost da se postigne premoć u vatri, odnosno potpuno neutrališe neprijateljska pješadijska vatra. Ova činjenica uvjetovala je da naš prvi napad nije uspio. Prvi neuspjeh umanjio je prodornost i elan jedinica, tako da su i ostali napadi ostali bez uspjeha.

Kod jedinica je bilo posebno od ovog i još nedostataka. Kod I Brigade sistem veze je bio potpuno izostavljen. Baš ovaj nedostatak je uvjetovao da Brigada nije mogla uspješno i na vrijeme parirati neprijateljske napade i angažovati snage na sektor gdje bi bile najkorisnije upotrebljene.

Kod II Brigade bilo je također grešaka i nedostataka. Minobacači nisu dovoljno iskorišćeni a niti protukolski topovi koji su Brigadi bili pridodati. Komandant se gubio sa jednim bataljonom te time gubio preglednost ostalih svojih dijelova.

Komandno mjesto Štaba III Brigade bilo je u prvo vrijeme suviše daleko od prve borbene linije, tako da Štab Brigade nije mogao dovoljno uticati na tok borbe. Naročito bi se moglo pripisati Štabu III Brigade da nije dovoljno koristio moć svog pješadijskog oružja, odnosno kombinovao pokret sa vatrom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar potpukovnik
Lenac M.

Komandant
ppukovnik,
N. R. Grubor

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. BRIGADE OD 27. FEBRUARA 1945. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBAMA KOD PAKRACA, NA PAPUKU I KRNDIJI[1]

ŠTAB IV. BRIGADE
XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. Sl.
Dana 27. II 1945. g.

Predmet: Operativni izvještaj o vođenim akcijama za vreme od 12. do 25. II o.g.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE

Položaj.

Prema naređenju Op. Broj 179 od 29. II. o.g. tog Štaba, dostavljamo Vam operativni izvještaj o borbama, koje su vodile jedinice ove brigade u vremenu od 12. do 25. II. o.g. i to kako slijedi:

1.— Dana 13. II. o.g. naša brigada vodila je borbu kod mjesta s. Toranj — Aleksandrovac.

Neprijatelj je bio sastavljen od Gorskog zdruga,[2] a jakost mu je bila oko 1000 vojnika.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi bili su sledeći: oko 100 mrtvih, među kojima i 1 satnik, oko 50 ranjenih, među kojima 1 oficir, i 1 vojnik zarobljen.

Zarobljeno: 1 bolnička nosila, 1 ranac sa 200 kom. mauzer. municije i 1 sekcija Slav. Požega. Oštećen jedan neprijateljski top 75 mm.

Naši gubitci: 3 lakše ranjena. Gubitaka u materijalu nije bilo.

2.— Noću na 13/14. — II. o.g. III. bataljon ove brigade imao je borbu sa neprijateljem na Papuku (k. 953).

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—1/2, k. 887.

[2] Odnosi se na 1. gorski zdrug 7. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 97 i 99; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 838: izvještaj Štaba 12. NOU divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

Neprijatelj je bio sastavljen od pripadnika divizije »Princ Eugen«, ustaša i četnika.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi: 10 mrtvih i 5 ranjenih. Naši gubitci u ljudstvu: 2 mrtva, 5 ranjenih i 1 nestali. Gubitaka u materijalu i oružju nije bilo.

3.— Noću na 15./16. II. o.g. jedinice ove brigade, tj. I. i IV. bataljon napali su neprijateljsko uporište Slat. Drenovac.[3]

Neprijatelj je bio sastava »Princ Eugen« divizije u jačini od 1 bojne, te nešto ustaša i četnika.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi: 60 mrtvih i oko 50 ranjenih, a gubitci u materijalu: uništena 2 kamiona.

Zaplenjeno: 6 ćebadi, 1 lako postolje za mitraljez »šarac«, 1 nišanska sprava za teški bacač, 10 okvira za p. mitraljez »šarac«, 1500 kom. metaka mauzer, 5 okvira za mitraljez »šarac«.

Naši gubitci u ljudstvu: 7 mrtvih i 11 ranjenih, nestalih 20, sa 5 pušaka i 3 mitraljeza, a koji su nestali sa komandantom I. bataljona prilikom povlačenja na Uvačku Glavu, gdje su od strane neprijatelja bili iznenađeni, a koji su vjerojatno priključili se nekoj drugoj jedinici.

4.— Dana 17. II. o.g. naše jedinice zajedno sa jedinicama XVIII. Udarne brigade, vodile su borbu na Kneževoj Vodi.

Neprijatelj je bio sastava 1 bataljona iz »Princ Eugen« divizije u jačini oko 500 ljudi.

Neprijateljski gubici u ovoj borbi bili su sledeći: 20 mrtvih i 10 ranjenih, a 3 zarobljena, od kojih jedan njemački poručnik. Tom prilikom je zarobljeno 4 puške i 1000 kom. metaka.

Naši gubitci: 2 lakše ranjena. Gubitaka u materijalu nije bilo.

5.— Dana 18. II. o.g. naše jedinice — 1 četa III. bataljona i I. bataljon, vodili su borbu na k. Uvačka Glava i sjeverno od iste.

Neprijatelj je bio sastava »Princ Eugen« divizije u jačini oko 500 vojnika.

Neprijateljski gubitci, 20 mrtvih i 16 ranjenih. Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubitci: 3 mrtva i 4 ranjena. Gubitaka u oružju i materijalu nije bilo.

---

[3] Prema izvještaju Štaba 12. divizije upućenom Štabu 6. korpusa NOVJ ogorčena borba za Slatinski Drenovac trajala je 2 sata. Zbog snažnog neprijateljevog otpora (u uporištu se nalazilo 400 vojnika iz 7. SS divizije »Princ Eugen«), Štab 4. NOU brigade naredio je bataljonima da se povuku na polazni položaj (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 838).

6.— Dana 19. II. o.g. naše jedinice — III. bataljon vodio je borbu na Uvačkoj Glavi (k. 905).

Neprijatelj se sastojao od 1 bataljona divizije »Princ Eugen«.

Gubitci neprijatelja: 5 poginulih i 5 ranjenih. Zarobljeno: 1 puška sa 100 metaka, šaržer municije sa 1 redenikom za »šarac«.

Naši gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena. Gubitci u materijalu: 1 teš. engleski bacač, 1 teš. mitraljez švarcloze, 1 šmajser i 11 pušaka, i 11 okvira za puškomitraljez.

7.— Noću na 15./16. II. o.g. naše jedinice — II. bataljon, imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Kruševo. Pošto se neprijatelj nije nalazio u s. Kruševu, bataljon je držao položaj trigonometar 597 do k. 598. Tu je imao borbu dana 16. II. o.g.

Neprijatelj je bio sastava dijelova »Princ Eugen« divizije i dijelova ustaša i četnika, oko 300 vojnika.

Neprijateljski gubitci: 15 mrtvih i 7 ranjenih. Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubitci: nije bilo.

8.— Dana 24. II. o.g. jedinice ove brigade vodile su borbu na Bilu Papuka — Krndija — Kapovac — na samoj cesti — žicara — Petrov Vrh, i to I. i III. bataljon i 1 četa IV. bataljona.

Neprijatelj se sastojao od dijelova »Princ Eugen« divizije, ustaša i gestapovaca,[4] u jačini 2 bataljona oko 1000 vojnika.

Neprijateljski gubitci u ljudstvu: 70 mrtvih i 50 ranjenih. Zaplijenjeno: 4 puške mauzer, 8 mina za laki bacač, 500 kom. metaka, 8 redenika, svaki sa po 50 kom. metaka za »šarac«, 5 bombi, 4 bluze i 4 kom. hlača, 4 fišeklije, 4 opasača, 2 šinjela i 2 para cipela. Uništeno: 1 neprijateljski auto.

Naši gubitci: 10 poginulih i 15 ranjenih, 60 zaostalih, koji će se vjerojatno povratiti, od kojih su mobilisani,[5] te nešto komore, sa kojima je i ađutant ove brigade.

Osim toga zaostala je i četa III. bataljona sa Štabom bataljona, te oko 41 drug iz II. bataljona.

---

[4] Riječ je o policijskim jedinicama iz sastava borbene grupe »Štefan«, koje su iz Pleternice i Piškorevaca nastupale ka Papuku i Krndiji. One su sa dijelovima 7. SS divizije »Princ Eugen« i 7. ustaške divizije trebale da pročešljaju Papuk, Psunj, Ravnu goru i Krndiju i da pronađu skladišta hrane i ratne opreme (opširnije o tome vidi: Kraj na Balkanu, str. 95—96).

[5] U originalu je izostavljen broj novomobilisanih.

Gore navedeni drugovi zaostali su prilikom probijanja, a koji će se povratiti u najskorije vreme u sastav jedinice. Nakon iskupljenja zaostalih podneti će se zaseban izvještaj.[6]

Rezultati prošlih borbi, koje su vodile jedinice ove brigade počam od 12. do 24. II. o.g. jesu sledeći:

a) Neprijateljski gubitci u ljudstvu iznose ukupno: poginulih 300, ranjenih 193 i zarobljenih 4.

b) Zarobljeno od materijala: pušaka 9 kom., municije razne 4.200 kom. metaka, nišan. sprava za teš. bacač 1 kom., 1 bolnička nosila, 1 ranac, 6 kom. ćebadi, 1 postolje za laki mitraljez »šarac«, 8 redenika sa po 50 metaka za laki mitraljez »šarac«, 1 redenik za »šarac«, 10 okvira za municiju za puškomitraljez »Brnac«, 5 okvira sa municijom za laki mitraljez »šarac«, 4 fišeklije, 4 opasača, 8 mina za laki bacač, 5 bombi, 4 bluze, 4 kom. hlača, 2 šinjela, 2 para cipela, 1 sekcija Sl. Požega.

c) Uništeno: 2 teretna kamiona i 1 auto.

d) Naši gubitci u ljudstvu: Poginulih 23, ranjenih 40, nestalih 81, gdje nije uračunata četa i pol III bataljona sa štabom.

e) Izgubljeno: 1 teški bacač, 1 teški mitraljez Švarcloze, 1 šmajser, 11 pušaka, 10 okvira za puškomitraljez.

Izbačeno iz stroja od rukovodioca:

Komandant III bataljona Martin Mirosavljević, kapetan, ranjen, pomoćnik polit. komesara I. bataljona Salih Malović poginuo.

. . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, major: Komandant, kapetan:
N.[7] Dolinić

---

[6] Redakcija nije pronašla taj izvještaj.
[7] Nikola

BR. 72

IZVOD IZ KNJIGE PRIMLJENIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA JEDINICA 6. KORPUSA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

. . .[2]

Od VI. Korpusa: U toku 31—1. II. neprijatelj se povukao na liniju Vel. Pisanica — Ladislav — Trnava — Hercegovac — Garešnica, koju liniju čvrsto drži u svojim rukama. Slično osiguranje [drži] na liniji — Klokočevac — Tomašice — Kajgana.[3] Jedan bat. Češke brig. napao nepr. u D. Motičini. Poslije kraće borbe morao se je povući na polazne položaje zbog nadmoćnosti neprijatelja. Neprijatelj u jačini 1000 Nijemaca i ustaša utvrdio se u D. Motičini.[4] U toku 31 ov.m. vršen samo nepr. saobraćaj na liniji Đurđenovac — D. Motičina. 1. II. 1945

Br. 6

. . .

Od VI. Korpusa: Dislokacija: 12. Ud. Div. bez promjene osim 12. Prol. brig. koja je posjela liniju Sokolovac.[5] 40. Div. 18. brig. Pavlovac, Omladinska brig. Vel. Zdenci, Virovitička brig. V. Barna. Štab Divizije Grubišno Polje.[6] 2. II. 1945.

Br. 2

. . .

Od VI. Korpusa: Pod pritiskom 12. Proleterske brig. nepr. se povukao na liniju Hercegovac — Garešnica. Jedinice 40. Div.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/7.

[2] Redakcija je sa tri točke označila izostavljene depeše koje ponavljaju sadržinu ostalih dokumenata objavljenih u ovoj knjizi. Depeše Štaba 6. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u januaru 1945. nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 1—2, k. 119/7.

[3] Na toj prostoriji su se tada nalazili delovi njemačkog 15. SS konjičkog korpusa i 1. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 86, 87, 88, 89, 90 i 91; Arhiv VII, reg. br. 27—2, 485: izvještaj Štabu 6. korpusa NOVJ 14. februara 1945).

[4] O borbama Čehoslovačke NO brigade »Jan Ziška« za Donju Motičinu vidi dok. br. 85.

[5] Ostale jedinice 12. NOU divizije imale su sledeći raspored: 4. brigada severozapadno od Daruvara, Čehoslovačka »Jan Žiška« u rejonu Našica, a Osječka brigada na pravcu Feričanci — Orahovica (vidi dok. br. 12, 27 i 38).

[6] O rasporedu i dejstvima 40. NOU divizije početkom februara 1945. vidi dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293: tabelarni pregled dejstava 40. divizije u februaru 1945. upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 13. februara 1945. godine.

u toku 1. II. napale Čerkeze u Vel. Grđevcu i G. Kovačici.[7] Neprijateljski gubitci: 58 mrtvih i 118 ranjenih. Zaplijenjeno: 1 »šarac«, 6 pušaka, 2 konja sa 2 samara, 24 mine za t. bacač, 40 mina za laki bacač. Uništeno 12 kola. Naši gubitci: 8 mrtvih i 46 ranjenih, 4 nestala. 1 mitraljez izgubljen, a jedan uništen. 2. II. 1945.

Br. 4

. . .

Od VI. Korpusa. — U toku jučerašnjeg dana naše jedinice vodile su žestoke borbe na komunikaciji Garešnica — V. Grđevac sa 1. Koz. divizijom kod Kajgane i Pavlovca.[8] Nepr. gubitci: ubijeno 119, ranjen 241 i zarobljeno 11 nepr. vojnika. Zarobljeni pripadaju 4. pionirskoj četi 5. bat. I. Kozačke div. Ubijeno 100 konja. Zaplijenjena 4 šmajsera, 2 »šarca« i 21 puška. Naši gubitci: poginulo 8, ranjeno 39 i nestalo 8 drugova. Izgubljeno 6 pušaka, 1 šmajser i 1 p. mitraljez. Nepr. posjeo 2. II. sela: Podgorač — Ostrošince — Nabrđe — Trnava i Gašince kao i cestu Našice — Đakovo. Naročito su se istakle jedinice 18. brig. koje su presjekle komunikaciju Bjelovar — B.[anova] Jaruga.[9] Svi nepr. juriši nisu ih mogli dignuti sa položaja. — 3. II. 1945.

Br. 3

. . .

Od VI. Korpusa: Od 40. Divizije — Na dan proglašenja naše divizije Udarnom obećajemo Vama, našem najvećem vojnom rukovodstvu Hrvatske,[10] i nadalje ćemo učiniti sve da opravdamo ovo veliko povjerenje koje ste nam dali. Politkomesar potpukovnik Ivan Vondraček, v.d. komandanta major Savo Miljanović. 3. II. 1945.

Br. 7

. . .

Od VI. Korpusa. — U toku 3. II. naše jedinice — 18. brig. — odbila je sedam jakih nepr. juriša potpomognutih jakom art.

---

[7] Napad na Veliki Grđevac izvela je Omladinska NOU brigada »Joža Vlahović« 28/29. januara a na Gornju Kovačicu dva bataljona Virovitičke NOU brigade 1. februara 1945 (vidi dok. br. 88; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293).

[8] U borbama na toj komunikaciji učestvovale su jedinice 12. NOU i 40. NO divizije (vidi dok. br. 11, 80, 86, 87 i 88; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293).

[9] Ona je presjekla navedenu komunikaciju kod sela Pavlovca (vidi dok. br. 80, 87 i 88; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293).

[10] Odnosi se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

i minobacačkom vatrom kod s. Pavlovca.[11] Osječka brig. napala D. Motičinu i poslije 2 sata borbe povukla se na polazne položaje. U toku noći jedinice 40. div. i dijelovi 12. div. prešli u napad na s. Pavlovac, Trnavu, Hercegovac.[12] U svim ovim borbama ubijeno je 235, ranjeno 230 i zarobljeno 7 nepr. vojnika. Naši gubitci: poginulo 7, ranjen 41. — 4. II. 1945.

Br. 2

. . .

Od VI. Korpusa. — 12. div. bez promjene osim 12. Proleterske brig. koja je posjela liniju Tomašica — Kajgana. 40. div. 18. brig. V. Barna, Virovitička [brigada] Pavlovac, Omladinska [brigada] Trnava. — 4. II. 1945.

Br. 14

. . .

Od VI. Korpusa: Naše jedinice nalaze se, i to: 12. Div. sa dve brigade na sektoru Orahovica — Zdenci, gdje sprečavaju neprijatelja koji nadire prema Čačincima od pravca Đurđenovca i Našica, a dve brigade na položaju kod Uljanika — Sokolovca i Imsovca.[13] 40 Div. nalazi se na sektoru Zdenci — Pavlovac.[14] Nepr. [na] frontu Garešnica — Pavlovac drže četiri Kozačka puka I. Kozačke div. Nepr. nadire cestom Đakovo — Ruševo i dopro je do Rozmajerovca i Slobodne Vlasti. Vrši također popravak ceste Našice — Bekteš.[15] Borbe se vode na položajima naših jedinica i nepr. je pretrpio teške gubitke što ga je primoralo da iz ofanzive pređe u defanzivu, naročito na frontu prema Bjelovaru. 6. II. 1945.

Br. 3

. . .

Od VI. Korpusa: Neprijatelj nastupa jačim snagama sa pravca D. Miholjac — Našice kao i pravca Vel. Grđevac sa ciljem da

---

[11] Opširnije o tome vidi dok. br. 80, 87 i 88; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293.

[12] Pavlovac je napala 18. brigada, Trnavu Omladinska brigada »Jože Vlahović« 40. NOU divizije, a Hercegovac 12. brigada 12. NOU divizije (vidi dok. br. 11 i 80; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293; reg. br. 27—2, k. 486: izvještaj Štaba 40. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[13] Na odsjeku Orahovica — Zdenci nalazile su se Osječka NOU i Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška«, a na odsjeku Uljanik — Sokolovac 12. proleterska i 4. NOU brigada (vidi dok. br. 11, 12 i 38).

[14] O rasporedu 40. NOU divizije vidi dok. br. 80.

[15] i [17] O njemačkim i ustaško-domobranskim snagama koje su sa zapada, juga i istoka vršile pritisak na virovitički mostobran vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2.

potpuno zavlada sa Virovitičkim mostobranom. Žestoke borbe vode se na svim frontovima.[16] 8. II. 1945.

Br. 5

. . .

Od VI. Korpusa: Nepr. jačim snagama napada na naš mostobran. Borbe se vode na liniji: rijeka Drava — Cabuna — Hum — Đulovac — Grub.[išno] Polje — Zrinska — Vukosavljevica — Pitomača — Drava. Nepr. snage, koje napadaju od Našica jačine 4 do 5 njem. div.[17] Nepr. trpi velike gubitke. Mi također imamo dosta gubitaka.[18] Generalmajor Kovačević,[19] komesar Kreačić.[20] — 9. II. 1945.

Br. 8

. . .

Od VI. Korpusa KVO. — 6. ov.mj. krenule su znatne nepr. snage od pravca Đakova — Našica i D. Miholjca u pravcu Slatine. Nepr. ovladao Orahovicom, Drenovcem, Slatinom, Voćinom i nastupa u pravcu Virovitice i Đulovca. Druge snage iz pravca Garešnice i Bjelovara ovladale grupom koja nastupa sa istoka.[21] 8. ov.mj. nepr. ovladao Levanjskom Varoši,[22] sekc. Brod 1 : 100.000, i nastupa u pravcu zapada. Isti dan nepr. iz pravca Kapele ušao u Pleternicu, 9. ov.mj. ušao u Požegu.[23] Naoružano ljudstvo Osječkog i Brodskog područja stavili pod komandu istočne Grupe,[24] ostalo raspodelili na Slatinsko i Požeško područje. — 9. II. 1945. (DDD)

Br. 1

. . .

---

[16] i [18] Opšti napad neprijatelja na virovitički mostobran otpočeo je 6. februara 1945. O toku i rezultatima borbi vidi dok. br. 11, 12, 15, 17, 29, 31, 37, 38, 39, 80, 91, 92, 93, 94, 95 i 96; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293 i reg. br. 2—2 k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945.

[19] Veljko

[20] Otmar

[21] Rečenica bi trebalo da glasi: Snage sa pravca Garešnice i Bjelovara uspostavile su kontakt sa jedinicama koje nastupaju sa istoka.

[22] Levanjsku Varoš su vjerovatno zauzeli dijelovi borbene grupe »Štefan« koji su iz Piškorevaca prodirali na zapad (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[23] Iz Nove Kapele u Pleternicu ušli su dijelovi 7. ustaško-domobranske divizije, a zatim su sa dijelovima borbene grupe »Štefan« ušli u Slavonsku Požegu (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2 i dok. br. 39, 93, 94 i 95).

[24] Odnosi se na Istočnu grupu NOP odreda 6. korpusa NOVJ.

Od VI. Korpusa. — Poslije žestokih borbi na liniji V. Barna — Lončarica — Dabčevica[25] prošlu noć uspjelo nam je izvući naše jedinice i prebaciti ih na Daruvarski sektor. Naše jedinice pokazale su u ovim borbama veliko junaštvo i upornost starješinskog kadra. Imamo dosta izbačenih iz stroja. Poginuo je komandant Čehoslovačke brigade Ružička Josip,[26] komandant 12. brig. i načelnik iste brigade ranjeni.[27] Pomoćnik komesara 18. brig. ranjen, nekoliko komandanata i komesara bataljona poginulo i ranjeno. Nepr. ovladao sektorom Virovitice 10. u jutro. Jake njemačke snage od Našica i Osijeka kreću prema zapadu. Generalmajor Kovačević. — 10. II. 1945.

Br. 4

. . .

Od VI. Korpusa: U borbama od 6 do 10. II. za očuvanje mostobrana naše su jedinice izbacile iz stroja oko 1300 nepr. vojnika, od čega preko 600 mrtvih. Naši gubitci u tih 5 dana mrtvih 142 i 219 ranjenih. Borbe su bile veoma žestoke i naše su se jedinice dobro držale.[28] Komandant Veljko — Politkom Otmar. 14. II. 1945.

Br. 3

. . .

Od VI. Korpusa. — Ima već nekoliko dana da nepr. napada na nas na sektoru Papuka i Ravne Gore. Nepr. je posle zauzeća mostobrana ovladao komunikacijom Orahovica — Voćin — Pivnice, komunikacijom Orahovica — Kutjevo — Pleternica, komunikacijom Đakovo — Ruševo — Pleternica. U toku današnjeg i jučerašnjeg dana nepr. je ovladao komunikacijom Voćin — Kamenska i sada naše jedinice vode borbu po Papuku i Ravnoj Gori.[29] Nepr. u svom nastupanju ide kroz šume i sporednim putevima nastojeći da ovlada najvećim točkama.[30] Borbe su oštre i vode se danju i noću. Nepr. snage su Nijemci,

---

[25] Opširnije o borbama jedinica 32. i 33. divizije 10. korpusa i 40. divizije 6. korpusa NOVJ na navedenoj liniji vidi dok. br. 39, 57 i 95.

[26] Narodni heroj. Poginuo 7. februara 1945.

[27] Komandant 12. proleterske brigade bio je Dušan Ostojić, a načelnik Štaba Bogdan Gojković.

[28] Vidi dok. br. 39 i 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883 i 27—2, k. 486.

[29] Vidi dok. br. 70, 80, 95, 97, 98, 99, 100, 101 i 102; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883, 27—2, k. 485 i 11—2, k. 1293.

[30] O namjerama neprijatelja vidi dok. br. 78, objašnjenje br. 5.

ustaše, domobrani i četnici.[31] Komandant Kovačević, politkom. Kreačić. — 16. II. 1945.

Br. 13

. . .

Od VI. Korpusa. — Nepr. ovladao Podravinom sa jakim snagama. Div. koje su učestvovale u toj borbi su »Princ Eugen« — 264,[32] 297, o ostalim nemamo podataka gde se sada nalaze ali se ispituje.[33] I. Koz.[ačka] div. sa 1. brig. nalazi se na sektoru Garešnica, Grub.[išno] Polje, 2. brig. u Podravini. 1. U. D. Z.[34] V. Grđevac, Bjelovar. 1. Gor.[ski] zdrug N. Gradiška, N.[ova] Kapela, Pleternica, Požega. 5. i 8. lov. pukovnija na sektoru Đakova. Nepr. je ovladao cestom Brod — Pleternica, Đakovo — Pleternica — Orahovica — Pleternica — Orahovica — Voćin — Kamenska. Prugom i cestom Beograd — Zagreb prolaze transporti, ali zadnjih 8 dana mnogo manje. Vode se žestoke borbe na liniji Zvečevo — Kamenska. Svakodnevni izvještaji slede. 16. II. 1945.

Br. 14

. . .

Od VI. Korpusa: Zarobljenik iz 21. pukovnije 1. u. d.[35] izjavljuje da je »Princ Eugen« div. došla do Virovitice, zatim se vratila na sektor Slatine i Našica sa zadatkom da pročisti Papuk i Krndiju. Nepr. je iz Garešnice preko Sokolovca i Krštelovca došao u Dežanovac i nadire prema Daruvaru i Badlje-

---

[31] i [32] Vidi dok. br. 70, objašnjenje br. 5.

[32] Njemačka 264. pješadijska divizija tada nije postojala. Njena glavnina je uništena u borbama kod Knina od 26. novembra do 4. decembra 1944. U istočnoj Slavoniji se tada nalazila pukovska grupa koja je po naređenju njemačke Vrhovne komande u septembru 1944. izvučena iz 264. pješadijske divizije i upućena iz Dalmacije u rejon Beograda (opširnije o tome vidi dok. br. 33; knj. 34, dok. br. 4, objašnjenje br. 12; knj. 35, dok. br. 56; knj. 36, dok. br. 27, 35 i 45; knj. 37, dok. br. 104; Arhiv VII, reg. br. 15—1, k. 21A: izvještaj Štaba 8. korpusa upućen Generalštabu JA; Franc Šraml: navedeno djelo).

[33] Pošto su ovladale virovitičkim mostobranom, borbena grupa »Fišer« i 297. pješadijska divizija prebačene su u istočnu Slavoniju. Prema planu njemačke Vrhovne komande trebalo je da te jedinice (u sastavu 91. armijskog korpusa) forsiraju r. Dravu, obrazuju mostobran sjeverno od Valpova i Donjeg Miholjca, a zatim nastave dejstvo u pravcu Mohača i time sadejstvuju 6. armiji i 6. SS oklopnoj armiji u protivofanzivi na prostoru Blatnog jezera (Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 — 1945«, knj. 2, str. 513—516; Erih Šmit-Rihberg: Kraj na Balkanu).

[34] Prvi ustaški djelatni zdrug

[35] Prva udarna divizija. Odnosi se na 1. ustaško-domobransku diviziju. U svom sastavu imala je 20, 21. i 22. pukovniju (vidi knj. 36, dok. br. 167).

vini.[36] Iz Broda u Mašić stiglo 300 Nijemaca, 40 kamiona, 8 tenkova, 6 topova. U Kovačevac 80 Nijemaca, 40 kamiona. U Okučane 3 kamiona Nijemaca, 2 motor bicikla. Zadnja 3 dana osjeća se koncentracija nepr. sektor N. Gradiška, Okučani. Na Papuku i Psunju vode se borbe.[37] — 18. II. 1945.

Br. 3

. . .

Od VI. Korpusa: Ofanziva protivu nas sve više uzima zamaha. Borbe se vode po Papuku, Ravnoj Gori i Psunju. Mi skačemo sa čuke na čuku. Vezu sa jedinicama imamo. Sasma je sigurno da je kod nas [7. SS divizija] »Princ Eugen«. Juče smo ponovo zarobili jednog kaplara iz »Princ Eugen«. K.K.[38] 19. II. 1945.

Br. 4

. . .

Od VI. Korpusa. — 19. II. 1945. neprijatelj došao u Bučje.[39] Kozaci se nalaze u Daruvaru i Badljevini. Pakrac i Lipik još su slobodni.[40] Glavnom cestom za B.[anovu] Jarugu prošlo 55 kamiona i 200 gestapovaca.[41] Saobraćaj glavnom cestom i prugom zadnjih dana sve slabiji. Sektor Nova Gradiška — Novska nema nikakovih promjena. Na tom sektoru nepr. ne pravi nikakove ispade. Na Papuku — Krndiji — Dilju i komunikacijama na tim sektorima aktivnost neprijatelja. Poručnik Gajić.[42] 20. II.

Br. 1

. . .

---

[36] Dijelovi 15. SS kozačkog korpusa zauzeli su Daruvar i Badljevinu 18. februara 1945 (vidi dok. br. 58, 112 i 113).

[37] Na Ravnoj gori i Papuku do linije Kamensko — Voćin vodila je borbe 40. NOU divizija protiv dijelova 1. ustaško-domobranske divizije i dijelova 7. SS divizije »Princ Eugen«. Virovitička brigada 40. NOU divizije prebačena je 18. februara sa Papuka na Psunj (vidi dok. br. 80, 103, 104 i 106; Arhiv VII, reg. br. 27—2, k. 486).

Na Papuku (istočno od komunikacije Kamensko — Voćin) vodila je borbe 12. NOU divizija protiv dijelova 7. SS divizije »Princ Eugen«, dijelova Grupe »Štefan« i 7. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 100, 101, 102, 103, 104 i 106; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[38] Kovačević, Krajačić

[39] U Bučje su vjerovatno ušli dijelovi 7. ustaško-domobranske divizije koji su prodirali pravcem Slavonska Požega — Kamensko (vidi dok. br. 101).

[40] i [49] Dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa zauzeli su Pakrac i Lipik 19. februara 1945. Tom prilikom sa jedinicama NOVJ napustilo je Pakrac i Lipik 70% stanovnika (vidi dok. br. 80).

[41] Riječ je o policijskim jedinicama.

[42] Steva Gajić je tada bio obavještajni oficir u Štabu 6. korpusa NOVJ.

Od VI. Korpusa: Danas Čerkezi ispoljili slabijim snagama u pravcu Sirača. Na Psunj još uvijek ne ispoljuju ni sa jednog pravca aktivnost.[43] Papuk su okružili i garnizonirali se u Orahovici, Drenovcu, Voćinu, Zvečevu, Vel.[ikoj], Kaptolu i Kutjevu. Do sada su već 4 puta bili na Bilu Papuka.[44] Do sad nisu ispoljili naročitu upornost sa komunikacije Voćin — Kamensko u pravcu zapada, a tako isto i Čerkezi iz Daruvara u pravcu istoka. 12. Div. na Papuku vodila svakodnevno borbe sa »Princ Eugenom« i 1. i 5. regt.[45] izgleda hilfspolicije.[46] Dvije brigade prebacit ćemo na Krndiju i Dilj. 20. II. 1945.

Br. 17

. . .

Od VI. Korpusa: Jučer Omladinska brig. vodila borbu na sektoru Bijela, Pakrani s Čerkezima koji su krenuli iz Daruvara i Sirača.[47] Neprijatelj u toku noći napao štab 12. Div. na Pankovcu, kota 574, i nakon dvosatne borbe nepr. je izbačen u Veliku. Danas ponovo nepr. ovladao visovima na Ravnoj Gori i Psunju na zapadnoj strani komunikacije Voćin — Kamenska — Požega. Na ovom sektoru vodi borbu Virovitička brig.[48] sa jedinicama »Princ Eugen« koje nadiru dosta oprezno ka Bučju. Usprkos izjavama svih zarobljenika da imaju namjeru uništiti naša slagališta, baze i ustanove i nakon 15 dana povući se. Slijedi. 21. II. 1945.

Br. 7

. . .

---

[43] Štab 6. korpusa NOVJ nije imao tačna obavještenja o pokretima neprijatelja na Psunju. Dijelovi 7. ustaško-domobranske divizije izbili su na vrh Psunja (Javorovica, trig. 911) 18. februara 1945. Dva dana kasnije tri čete Virovitičke NOU brigade protjerale su neprijatelja sa Javorovice (vidi dok. br. 88).

[44] Bilo (k. 820) nalazi se 7,5 km jugoistočno od najvišeg vrha na Papuku, trig. 953.

[45] Regimentom (pukovnijom)

[46] Pomoćne policije. Riječ je o dijelovima grupe »Štefan« (vidi dok. br. 70, objašnjenje br. 5).

[47] Vidi dok. br. 80 i 105.

[48] Virovitička NOU brigada je tada bila na Psunju. Zapadno od komunikacije Voćin — Kamensko vodila je borbe Omladinska NOU brigada »Jože Vlahović«, a istočno od nje 18. NOU brigada. Njen je zadatak bio: uznemiravanje neprijatelja u Voćinu, Zvečevu, Kamenskoj i Slatinskom Drenovcu (vidi dok. br. 88; Arhiv VII, reg. br. 27—2, k. 486: izvještaj Štaba 40. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. februara 1945).

Od VI. Korpusa: Nastavak 2 — Mi imamo utisak da je nepr. namjera ovladati komunikacijama i mjestima i zadržati ih. Naše brigade djelovat će partizanski na raznim sektorima. Sve ustanove i štabovi nalaze se u šumama. Na Psunju ima oko 7.000 civila, na Papuku i Ravnoj Gori također po nekoliko hiljada. Naročito težak problem imamo sa ranjenicima. Imamo pokretnih ranjenika sa jedinicama oko 600, a ostali su već po 10 dana u bunkerima. K. K.

Br. 11

. . .

Od VI. Korpusa. — Nepr. ušao u Pakrac i Lipik.[49] Sada drži u svojim rukama ili pod kontrolom sve komunikacije u Slavoniji i sva sela. Svakodnevno zalazi na masive Papuka, Psunja, Ravne Gore, Krndije i Dilja. Jučer i danas naše jedinice vodile ponovno borbu na Ravnoj Gori, Psunju i Papuku.[50] Pristupamo u potpunosti partizanskom načinu ratovanja odbacujući teška oružja i komore.[51] Naše jedinice na Ravnoj Gori, Psunju, Papuku, a danas dvije brigade kreću na Krndiju i Dilj. Koliko nam je do sada poznato protiv nas sudjeluju sledeće snage: »Princ Eugen« Div., Kozačka Div., I. ud. Pavelićeva div., 1. i 5. Gor. Zdrug, 1. i 5. samostalna regiment. gebirg. korpusa, 18. ust. bojna.[52] 22. II. 1945.

Br. 6

. . .

Od VI. Korpusa. — Obzirom na prisustvo nepr. na cijelom sektoru Slavonije, na svakodnevne borbe, naše jedinice nisu uopće u mogućnosti da se srede i odmore, već smo prisiljeni da nam se jedinice svakodnevno bore i to pod vrlo teškim uslovima. Vezu imamo sa svima jedinicama. K. K. — 22. II. 1945.

Br. 6

. . .

Od VI. Korpusa: Jedinice 12. Div. u borbama na Papuku ubile su oko 300, ranile oko 280 i zarobile 12 nepr. vojnika. Gubitci 12. Div. 60 mrtvih, 87 ranjenih i 110 nestalih.[53] K. K. 22. II. 1945.

Br. 11

. . .

---

[50] Detaljnije o tim borbama vidi dok. br. 88; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883 i 27—2, k. 486.

[51] Teška oruđa i komore nisu odbačeni nego su spremljeni na sigurna mjesta kako bi jedinice bile što pokretljivije (vidi dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 27—2, k. 486).

[53] O toku i rezultatima borbi 12. NOU divizije na Papuku od 13. do 28. februara 1945. vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883.

Od VI. Korpusa. — Borbe se i dalje nastavljaju oko komunikacije Voćin — Drenovac — Orahovica — Kutjevo — Našice — Bekteže. Na tim sektorima naše jedinice imaju inicijativu. K. K. — 24. II. 1945.

Br. 1

. . .

Od VI. Korpusa: Na sektoru Virovitice nalaze se četiri kozačka puka i to: prvi, treći, peti i šesti. Na liniji Virovitica — Slatina postoje uporišta Virovitica, Suhopolje, Pčelić, Cabuna, Slatina. Nepr. popravlja prugu Našice — Čaglin. Neprijatelj napustio Daruvar. Na cesti Badljevina, Sirač, Daruvar, Đulovac, Pivnice, Hum za sada nema neprijatelja. 24. II. 1945.

Br. 8

. . .

Od VI. Korpusa: Mi smo pokušavali prebaciti 12. Div. na Dilj, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja i činjenice da nepr. na Dilju i Krndiji drži sva sela za sada nam je to nemoguće. U Slatini se nalazi neki veći njemački štab i prema izjavi zarobljenog to je štab VII. armije, što nije za vjerovati.[54] Izgleda da glavnina nepr. snaga nalazi se na sektoru Našice, D. Miholjac, Đakovo i Osijek.[55] K. K. 25. II. 1945.

Br. 8

. . .

Od VI. Korpusa. — Nepr. je naglim pokretom napustio Daruvar, Pakrac i Lipik. On još uvijek drži cestu Požega — Kamenska — Voćin — Drenovac — Slatina. Na prostoru Virovitica — Našice nalaze se jake nepr. snage. »Princ Eugen« koja se nalazila na Papuku — Zvečevo — Voćin prebacila se na prostoriju Slatina — Našice. Na Krndiji i Dilju nalaze se jake snage nepr. i zaposjele su sva sela i sve komunikacije. Na prostoru Voćin — Zvečevo momentalno se nalaze dijelovi neke SS div. čije ime još nam nije poznato. Na Vinogradima iznad Slatine — Cabune — Suhopolja i Virovitice nepr. se utvrđuje sa frontom prema Dravi. — 25. II. 1945.

Br. 8

. . .

---

[54] U Podravskoj Slatini tada se vjerovatno nalazio Štab njemačke 297. pješadijske divizije.

[55] Na toj su se prostoriji prikupljali dijelovi njemačkog 91. armijskog korpusa koji je 5/6. marta 1945. forsirao r. Dravu na odsjeku Valpovo — Donji Miholjac (Erih Šmit-Rihberg: Kraj na Balkanu).

Od VI. Korpusa. — U toku 24. ov.mj. 12. div. vodila borbe na Krndiji. U tim borbama nepr. imao preko 250 mrtvih.[56] Nepr. drži Lipik i komunikaciju Lipik — B.[anova] Jaruga. — K. K. — 26. II. 1945.

Br. 3

. . .

Od VI. Korpusa: Neprijatelj je danas ponovno upao u Pakrac sa snagama oko 300 Čerkeza. Neprijatelj drži Filipovac, Lipik, Poljanu do Kutine sa tri puka i to: 4 Kubanski, drugi Sibirski i 69. kozački puk.[57] U Kutini je štab divizije. Za Zagreb otišlo 2000 Nijemaca. Od Novske preko Banove Jaruge za Zagreb 58 kamiona, 6 auto-taksija sa Nijemcima. Iz Bosne u Jasenovac došlo 6000 civila izbjeglica. Na sektoru Nova Gradiška kod Cernika osjeća se koncentracija domobranskih jedinica. 26. II. 1945.

Br. 5

. . .

Od VI. Korpusa: Mi o prebacivanju Bugara nemamo podataka izuzev pokušaja prebacivanja.[58] Opća situacija na teritoriju Slavonije: Neprijatelj ovladao svim komunikacijama i nadirao kroz sve naše gore: Dilja, Krndije, Papuka, Ravne Gore i djelomično Pounja. Drži sve dragove izuzev Daruvara koji je opet u našim rukama i kontrolira gotovo sva sela. Naročito je nepr. uporan na sektoru Dilja i Krndije, te istočnom dijelu Papuka i Požeške Kotline. Naše jedinice već preko 2 mjeseca u svakodnevnim borbama, a zadnjih 20 dana u teškim borbama i naročito teškim uslovima, jer nismo imali gotovo nijednog slobodnog sela. 27. II. 1945.

Br. 9

. . .

Od VI. Korpusa: Povlačenjem nepr. snaga zadnja dva dana iz Daruvarske Kotline i kada očistimo komunikaciju Voćin —

---

[56] Dvanaesta NOU divizija vodila je tada borbe protiv dijelova grupe »Štefan« na pravcu Našice — Gradište (vidi dok. br. 112; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[57] Vjerovatno 69. samostalni kozački konjički bataljon (vidi knj. 35, dok. br. 97, objašnjenje br. 164).

[58] Odnosi se na dijelove bugarske 1. armije koji su držali položaje na lijevoj obali Drave. Oni su vršili artiljerijske napade na položaje njemačkih jedinica u donjem toku r. Drave, ali nisu prešli u Slavoniju (vidi dok. br. 39; knj. 37, dok. br. 31 i 34; Arhiv VII, reg. br. 18—1, k. 952: zapovijest Štaba 12. korpusa upućenu štabovima 16, 36. i 51. divizije 17. februara 1945. za smjenu bugarskih jedinica na lijevoj obali Drave).

Kamensko — dobit ćemo ponovno operacijsku osnovicu. Naročite poteškoće zadavali su nam ranjenici. Naši gubitci u toku 20 dana kreću se oko 600 do 700 izbačenih iz stroja. 27. II. 1945

Br. 9

. . .

Od VI. Korpusa: Vodimo borbu na komunikaciji Voćin — Kamensko.[59] Jutros su Čerkezi iz Banove Jaruge ponovno ušli u Daruvar. K. K. 28. II. 1945.

Br. 4

[59] U borbama na toj komunikaciji učestvovale su tada jedinice 12. i 40. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

BR. 74

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 8. KORPUSA NOVJ OD 28. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

JEDINICA		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV								
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sit. trgovaca	Namještenika i sred. škol.	Vojnih lica	Policajaca, žandara i financa	
Štab Korpusa sa prištabskim jedinicama	komandni kadar	282	83	105	31	18	31	14		
	boraca	1485	721	461	28	189	67	17	2	
IX. Udarna Divizija	komandni kadar	1082	307	539	60	65	65	25	21	
	boraca	6716	1624	4219	156	398	264	30	25	
XIX. Udarna Divizija	komandni kadar	1509	218	1100	41	35	80	20	15	
	boraca	8565	1085	7061	55	140	133	47	44	
XX. Udarna Divizija	komandni kadar	1499	428	685	82	156	94	28	7	19
	boraca	9607	2298	6030	128	750	299	13	35	54
XXVI. Udarna Divizija	komandni kadar	896	267	388	71	65	82	13	10	
	boraca	9772	2940	5496	183	543	423	29	158	
I. Tenkovska Brigada	komandni kadar	61	15	11	15	8	5	7		
	boraca	763	351	276	68	27	39	2		
Artiljerijska Brigada	komandni kadar	195	50	62	43	12	18	5	3	2
	boraca	794	268	387	22	59	34	1	5	18
Dopunski Bataljon	komandni kadar	56	22	19	4	2	5	3	1	
	boraca	2243	628	1187	17	172	209	8	22	
Svega	komandni kadar	5580	1390	2909	347	361	380	115	57	21
	boraca	39945	9915	25117	657	2278	1462	147	291	72
SVEUKUPNO		45525	11305	28026	1004	2639	1842	262	348	93

Politkomesar: SMRT FAŠIZMU —

[1] Kopija originala (tabela štampana, nazivi jedinica i brojevi upisani mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 19—3, k. 520.

NACIONALNI SASTAV														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Poljaka	Austrijanaca	Francuza	Belgijanaca
47	208	12	2	3	4		4	1	1					
130	1120	36	12	6	104	16	7			54				
139	812	25	60	37	6		3							
205	5473	300	84	184	378	23	12	1	7	10	36		3	
755	709	26	13		2	2	2							
2685	5304	196	11	23	219	25	1	1	1	24	54	5	1	15
92	1026	314	7	2	55		1		1	1				
819	6248	1854	7	13	517	17	7		2	74	47		2	
45	655	137	51	2	1		5							
325	7505	1263	69	78	322	56	7	1	7	53	33	53		
15	17	12	15				1	1						
161	182	285	98	10	15	3	2			7				
19	115	44	13	1	1	1	1							
72	448	215	28	2	20	1	1		1	4	2			
7	45	1	1	1			1							
366	1780	71		2	15	3	3	1	1		1			
1119	3587	571	162	46	69	3	18	2	2	1				
4763	28060	4220	309	318	1590	144	40	4	19	226	173	58	6	15
5882	31647	4791	471	364	1659	147	58	6	21	227	173	58	6	15

SLOBODA NARODU! Komandant:

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 28. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA PRAČNO I GUŠĆE[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. 38/45
Dne 28. II 1945.

Operativni izvještaj
o napadu na neprijatelja u s. Pračnu
12/13 — II — 1945 g.

ŠTABU IV. UDARNOG KORPUSA NOVJ

Selo Pračno nalazi se južno od Siska i Capraga. Zemljište je sa južne strane sela čisto i pregledno dok sa istočne strane je šumovito. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Pošto je neprijatelj uspio da ovlada sjevernim dijelom sela Pračno sve do pruge i raskrsnice puteva Pračno — Novo Selo, Pračno — Mošćenica,[2] donesena je odluka da napadnemo neprijatelja sa tri bataljona naše I. brigade i na osiguranju I. bataljon naše II. brigade.

Neprijateljske snage koje su zaposjele sjeverni dio Pračna bile su ustaše, gestapovci i Schnell abt. (brzi odred), jačine svega oko 600 vojnika.

Mi smo doneli odluku da ne dozvolimo neprijatelju vezivanje otcepljenih garnizona Sisak — Petrinja i odbaciti ga sa kote 104, koju je zaposjeo i natjerati ih da se povuku na polazne položaje, tj. Caprag i Sisak.

Raspored napada bio je sledeći:

I. bataljon I. brigade, ojačan sa dva protukolska topa i flakom imao je zadatak da napada niz cestu prema koti 104 i izme-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—2, k. 814.

[2] Njemačka skupina »Šlaher« u sadejstvu sa ustašama i domobranima zauzela je selo Pračno i Mošćenicu 12/13. februara 1945 (vidi dok. br. 94, 95, 96, 98 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2 i 1/20—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13. i 14. februara 1945).

đu ceste i Kupe. II. bataljon I. brigade imao je zadatak da napadne s istočne strane preko pruge i šume Velika Lasinja između ceste i pruge.

IV. bataljon imao je zadatak da napadne iz šume Lasinja preko pruge u pravcu kote 104.

I. bataljon II. brigade imao je zadatak osiguravati napad I. br. i zaposjesti položaje na liniji između Capraga i Pračna, što više prema Capragu.

Zapovijest za napad izdata je usmeno.

Borba je počela u 22 časa dana 12/13-II-t.g.

Prilikom podilaženja odmah smo mogli primijetiti da je neprijatelj bio na položajima i odmah je od njegove strane prihvaćena borba, ali jakim pritiskom našeg I i II bataljona morali su se povući sve do kote 104 i od onog dijela sela koje graniči sa kotom 104. Glavni zadatak koji je imao IV. bataljon nije bio izveden, tj. izbijanje preko komunikacije na kotu 104, iz razloga što I bataljon II. brigade nije uopšte izbio na mjesto osiguranja između Pračna i Capraga.

Prelaženje I. bataljona II. brigade, koji je trebao osiguravati nije izvedeno u tajnosti, tako da je neprijatelj iz pravca Capraga iznenadno otvorio vatru na taj bataljon, koji više nije ni pokušavao da izbije na određeni položaj, a nisu bili tačno orijentisani ni gdje se nalaze neprijateljski novozauzeti položaji.

Na taj način ostao je pravac Caprag — Pračno otvoren i neprijateljske snage iz Capraga ugrožavale su bočno naše ostale bataljone i time onemogućili daljnje izvođenje akcije.

Neprijatelj iz Capraga uspio je da se poveže sa posadom iz Pračna i da im pošalje pojačanje.

Poslije ovoga vidjelo se da je uzaludno forsiranje napada jer je neprijatelj pojačao posadu u Pračnu a ujedno ugrožavao sa snagama iz Capraga bočno, te je u 1 sat poslije pola noći dato naređenje za povlačenje.

Postavljeni zadatak nije postignut.

Neprijatelj je pretrpio prilično jake gubitke, a prema prikupljenim izvještajima iznose 35 mrtvih i mnogo više ranjenih.

Naši gubitci u ovom napadu bili su 26 ranjenih i 8 poginulih drugova, 1 nestao. Među poginulima nalazi se zastavnik-politdelegat Vilić Rade. Nestao je potporučnik Jednak Jovan. Među ranjenim nalazi se poruč. komesar Đuro Miloša Grmuša, zastavnik — delegat Suzić Ilija.

Naši gubitci u oružju: jedan puškomitraljez uništen od bac.[ačke] mine, jedan šmajser i jedan karabin.

Utrošeno je municije 10.460 metaka puščanih i mitraljeskih, 68 komada mina za mali bacač, 65 komada mina za teški bacač, 38 ručnih bombi.

Razlog neuspjehu jeste što bataljon koji je trebao biti na osiguranju nije uopšte izvršio zadatak, a krivci su pozvani na odgovornost.

Bataljoni koji su napadali držali su se u borbi dobro.

Napad na neprijateljsko
uporište s. Gušće:

Selo Gušće nalazi se na lijevoj obali rijeke Save, jugoistočno od Siska. Selo je dosta veliko i dugačko 4 km. Ispred njega je teren pregledan i mjestimično pomalo pošumljen. Zemljište se vidi i na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Od naših jedinica učestvovala je u napadu naša II brigada, i to II bataljon i vod jurišnih pionira su napadali na samo selo Gušće, dok ostali bataljoni bili su na osiguranju prema neprijateljskom uporištu Graduša i Sisak. Neprijateljsku posadu sačinjavala je jedna satnija jedne bojne XIV. pj.[ešačkog] Zdruga, jačine 60 vojnika.

Neprijateljska posada u s. Gušću isturena je u to selo sa zadatkom transportovanja drva rijekom Savom i komunikacijom za Sisak. Naša odluka je bila da napadnemo i uništimo neprijateljsku posadu u tom selu i time onemogućimo transportovanje i sječu drva.

Za napad bila je izdana usmena zapovijest. Raspored napada bio je sledeći:

II. bataljon II. brigade imao je zadatak da likvidira isto uporište, ojačan sa vodom jurišnih pionira i da se osigura sa jednim vodom od pravca Topolovca, s tim da se postavi osiguranje u sjevernom dijelu sela Preloščica na samoj komunikaciji.

IV. bataljon II brigade bio je na osiguranju s desne strane Save na samoj obali, kota 97 Cretovi, i naslonjena uz samu obalu.

I. bataljon zatvarao je pravac od Capraga i to: jugoistočno od Crnca, raskrsnice puteva na koti 98, pa dalje prema pruzi Komarevo — Caprag i šumi Piškornjač.

III. bataljon II. brigade zatvarao je komunikaciju Komarevo — Novo Selo.

Napad na neprijateljsku posadu u selu Gušću izvršen je noću 21/22 u 23 časa.

Prilikom privlačenja ka neprijateljskom uporištu naše jedinice nisu bile primijećene i postigle su potpuno iznenađenje, tako da je neprijatelj zatečen na spavanju i uopšte nije davao otpora. II. bataljon je nesmetano upao u selo i uspio pohvatati neprijateljske stražare, tako da je skoro bez pucanja izvršen ovaj zadatak. Dva neprijateljska vojnika, koja su pokušala bježati, ubijeni su a jedan je ranjen.

Na osiguranje koje je postavljeno prema Topolovcu naišla je neprijateljska patrola, koja je dočekana od strane naših boraca i tom prilikom ubijen je jedan ustaša.

Postavljeni zadaci u ovoj akciji postignuti su.

Zarobljen je 51 neprijateljski vojnik, dok su 3 ubijena, a jedan ranjen.[3]

Zaplijenjeno je 20 karabina, jedan pištolj i 3.000 metaka. Među zarobljenim nalazi se jedan oficir — zastavnik i 2 podoficira.

Naši gubitci: jedan nestao.

Utrošeno je 50 metaka mauzerske municije.

U ovoj borbi istakao se je naročito komesar 2. čete II. bataljona drug Durman Dragoljub svojom ličnom hrabrošću, koji je iz pištolja ubio jednog ustašu, dok mu je drugi pobjegao, a zarobio je dva karabina.
Također se je istakao ličnom hrabrošću komandir jurišnih pionira drug Zorić Ljuban.

Iz ove operacije možemo izvući sledeću pouku:

Da je prelaz preko rijeke moguć bez obzira na veličinu rijeke ako ima dobrih plovnih objekata i ako se predvide sve eventualnosti.

Napad na voz 22-II-
1945 g.

Određena prostorija gdje smo napali voz nalazi se na pruzi Sunja — Kostajnica kod sela G. Hrastovac. Zemljište je pregledno i potpuno ravno, a nalazi se na sekciji Kostajnica 1:100.000. Voz je napadnut od strane naše III. brigade, koja je bila ojačana sa jednom brdskom i jednom protukolskom baterijom, i dva bataljona I. brigade.

Zasjeda postavljena na pruzi da bi se dočekao voz sa transportima vojnog materijala iz Sunje prema Kostajnici ili obratno. Naša odluka je bila podminati prugu i izvršiti napad na voz i uništiti ga.

---

[3] Opširnije o napadu na Gušće vidi dok. br. 58, 65, 108 i 113.

Neprijateljski voz pratilo je oko 100 neprijateljskih vojnika, od kojih veći dio Nijemaca Land. schütz[4] bataljona i željezničara, a manji dio domobrana.

Zapovijest za akciju izdata je usmena.

Raspored brigade za napad na voz bo je sledeći:

I. bataljon III brigade zaposjeo je desno obalu rijeke Sunje, od mlina, koji se nalazi južno od kote 121.

III. bataljon vezao se uz I. bataljon k sjeveru, zaključno do kote 121.

IV. bataljon osiguravao je od Kostajnice, ojačan sa jednom brdskom baterijom, zaposjeo je položaj Krčevo — Bjela Strana.

2 bataljona I. brigade osiguravali su liniju Radonja Luka — Drljača od pravca Sunje.

Jedna četa IV. bataljona nalazila se na vijencu iznad sela G. Hrastovca u šumi Hrastovac, prikrivena, a imala je zadatak da kada otpočne borba, ima izbiti na sam vijenac i da napadne neprijatelja koji bi eventualno bježao iz voza.

Brdska i protukolska baterija i prateća četa III brigade zaposjela je položaj na putu jugozapadno od groblja sela Rakovac.

Brigada je zauzela položaj u 5 čas. u jutro i sve su jedinice bile utvrđene i maskirane.

Borba je vođena 22. o.mj. Voz je naišao u 11,30 čas.

U 6 sati i 30 min. naišla je neprijateljska patrola od s. Graboštana niz prugu prema Sunji. Ista patrola je stigla do samih mina na 100 metara, gdje je stajala oko 15 minuta i produžila dalje prema Sunji. Patrola nije primijetila ništa. Jedna neprijateljska grupa vojnika u jačini od 30 ljudi izišla je na groblje na vijencu iznad sela Graboštana i jedna grupa vojnika je stigla u G. Hrastovac od Sunje, kao i vijencem iznad s. G. Hrastovca istovremeno kada je patrola kretala prugom. Neprijateljski voz kretao se iz pravca Sunje oko 11,15 čas. i sve su naše jedinice bile pripremljene za napad.

Pri nailasku voza na same mine, mine su eksplodirale i voz je zaustavljen. Istog momenta voz je obasut sa pješadijskom i artiljerijskom vatrom iz svih naših oruđa, koje je trajalo oko 2 minuta, nakon čega bataljoni su izvršili juriš na voz.

Neprijatelj iz voza nastojao je pobjeći prema s. G. Hrastovcu, ali je vatra našeg flaka i teških bacača prenešena na njih.

---

[4] Landesšicen bataljoni (jedinice njemačkih oružanih snaga upotrebljavane za obezbjeđivanje komunikacija i drugih objekata).

Istovremeno brdska baterija, koja se nalazila sa četama IV. bataljona u Krčevu, tukla je s. Graboštane i neprijatelj je bio natjeran da drži položaj u Graboštanima i nije mogao poći u pomoć ugroženim snagama oko voza.

Četa IV. bataljona koja se nalazila u šumi Hrastovac iznad s. G. Hrastovca izbila je na sam vijenac, protjerala manje dijelove neprijatelja sa vijenca, a jednim vodom krenula u pravcu groblja između s. G. Hrastovca i Graboštana. Isti vod uspio je nakon kraće borbe izbaciti neprijatelja i protjerati ga u samo selo Graboštane, dok drugi vod se spustio u selo G. Hrastovac i onemogućio bjekstvo neprijatelju iz sela, prihvatio je borbu sa njima kao i sa dijelovima koji su pokušavali bjekstvo iz voza.

Istovremeno četa III. bataljona pošla je prema samom selu i u zajednici sa vodom IV. bataljona uspjeli su neprijatelja uništiti.

Prilikom jurišanja bataljoni su odvojili svaki po jednu četu na osiguranje i to: I. bataljon prema s. Graboštanima a III. bataljon prema Sunji. Na ista osiguranja neprijatelj nije nailazio. Svaki pokušaj neprijatelja da izađe iz Graboštana kao i iz Sunje bio je efikasno tučen od naše artiljerije. Neprijatelj je tukao oko voza sa bacačima i protukolskim topom na koje je reagirala naša artiljerija.

Poslije djelomične evakuacije plijena iz voza zapaljeni su svi vagoni i dvije lokomotive.

Postavljeni zadaci postignuti su.

Neprijateljski gubitci: 97 mrtvih i 13 zarobljenih vojnika. Među mrtvima nalazi se jedan njemački oficir. U ovoj borbi zarobljeno je: 2 »šarca«, 1 teš. mit., 3 šmajsera, 1. p. m., 27 karabina, 3 pištolja i dosta druge ratne spreme.

Uništene su 2 lokomotive i 35 vagona, a oštećeno 7 vagona.[5]

U ovoj borbi imali smo 6 ranjenih drugova. Među ranjenim nalazi se poručnik Radišić Milan.

U ovoj borbi utrošeno je 6.500 metaka za puške i puškomitraljeze, 500 šmajserske, 80 komada metaka za flak i 23 mine za teški bacač.

Od artiljerijske municije utrošeno je za protukolske topove 76 komada granata, za brdske topove (američke) 76 gra-

[5] Vidi dok. br. 65 i 106 i Arhiv VII, reg. br. 1/23, k. 119/6.

nata i za škodine topove 75 mm. 25 granata. U ovoj borbi istakla se je naročito jurišna četa IV. bataljona i III bataljon III. brigade.

Artiljerija je tukla efikasno sve neprijateljske ciljeve, kako pri pokušaju izlaza iz uporišta, tako i pri napadu na voz.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar potpukovnik
kapetan
Milutin Omazić

Komandant, potpukovnik:
Mil. Pavlović

M. P.

BR. 77

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA ŠTABA 13. NOU DIVIZIJE O DEJSTVIMA JEDINICA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

. . .[2]

Raspored jedinica za 5. II 1945. Jutrom: Bez promjene

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davata su lična obezbeđenja. Isturani su izviđački delovi radi prikupljanja podataka o neprijatelju.

Primljeni važniji izveštaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Dvije satnije Jurišne bojne[3] iz Ličkog Osika prebacile se za Smiljan. Neprijatelj se utvrđuje jačim fortifikacijama na Gradini, u Bilaju i Ličkom Osiku.

Borba: Neprijatelj je u jačini od 80—100 vojnika (skijaša) vršio nasilna izviđanja iz pravca Vrhovine — Babin Potok — Ramljane, na sektor II. Brigade. Sa svim tim dijelovima vođena je borba i neprijatelj je odbijen u paničnom bijegu. Gubici neprijatelja nepoznati. Naših gubitaka nije bilo. U ostalim jedinicama vrši se vojna i politička obuka planski po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće:

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Komandant, ppukovnik
Matić Đ.[4] M. P.

Raspored jedinica za 6. II 1945. Jutrom: Dva bataljona I. brigade nalaze se u Frkašiću kao i štab brigade, jedan bataljon [u s.] Visuć te jedan bataljon u Debelom Brdu. Ostale jedinice bez promjene.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Izdano naređenje I. brigadi da sa jednim bataljonom postavi zasjedu na komunikaciji Donji La-

---

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39—2, k. 915.

[2] Tačkicama su označeni izostavljeni dijelovi operacijskog dnevnika za dane kada nije bilo borbenih dejstava.

[3] Odnosi se na 1. bojnu 4. ustaškog zdruga. Ona je bila raspoređena na području Gospića (vidi dok. br. 115).

[4] Đuro

pac, i naređeno je III. Brigadi da postavi zasjedu sa jednim bataljonom na tom sektoru.

Podaci o neprijatelju: Veće promjene nema osim nasilnih izviđanja od strane neprijatelja.

Borbi: Nije bilo. Vrši se vojna i politička obuka po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 7. II 1945. Jutrom: Bez promjene.

Mere izviđanja i obezbeđenja: Kao i 6. II. 1945.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Nepromijenjeni.

Borba: Jedan bataljon I. Brigade postavio je zasjedu na komunkaciji Lapac — Bihać kod Lapačkih Korita. Neprijatelj u jačini od 40 vojnika naišao je na istu zasjedu. Nakon poveće borbe neprijatelju su naneseni gubici od 6 mrtvih, 8 ranjenih i 2 ubijena konja. Juriš na cestu nije se mogao izvršiti iz razloga što neprijatelj dobro osigurava istu komunikaciju stalnim obezbeđenjima. Naših gubitaka u toj borbi nije bilo. Neprijatelj je istoga dana izvršio ispad iz Kuka prema Visuću i dočekan od jedne čete I. brigade protjeran u paničnom bijegu u polazni pravac. Neprijatelj koji je izvršio napad na drugi bataljon II. brigade 7. II. imao je sledeće gubitke: 8 mrtvih, 10 ranjenih i jedan uništen »šarac«. Neprijatelj je napadao iz pravca Ramljana te je i u istom pravcu u bijegu i panici protjeran. U toj borbi zaplenjeno je 400 metaka, 6 redenika za »šarac«. Naši gubici su 1 lakše ranjen. Jedan bataljon III. brigade dočekao je neprijatelja u Ribniku te u ogorčenoj borbi naneti su mu gubici od 13 mrtvih, 2 [zarobljena] i 17 ranjenih. Neprijatelj je bio u jačini od 120 vojnika i kretao se u tri kolone u pravcu naše zasjede. Uslijed žilavog otpora nije se uspjelo pobrati plijen sa poginulih ustaša. Te ustaše bile su iz sastava Lovačke bojne.[5] Istoga dana, 4. bat. III. brigade napao je 6 ustaša jurišne bojne, od kojih je 3 ubio a 3 ranio. Iste ustaše su se vozili na kolima, te uplašeni konji od-

[5] Na području Ribnik — Bilaj nalazili su se dijelovi 1. i 2. bojne 4. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 115).

veli mrtve i ranjene ustaše u obližnji garnizon. Zaplenjene su 2 puške, 500 metaka, 2 bacača i 1 par cipela.

Naši gubici:1 mrtav i 4 ranjena.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Po tablici.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 8. II 1945. Jutrom. Bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja. Davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Iz Babina Potoka i Vrhovina povlači neprijatelj teško oružje za Otočac. Prema nepotvrđenim vijestima ustaše[6] stigle u Babin Potok.

Borba: 1. bataljon II Brigade vodio borbu sa neprijateljem kod Sinca, neprijatelj pobjegao. Gubici neprijatelja nepoznati. Naših gubitaka nije bilo.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 9. II 1945. Jutrom: Bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Isturene su izviđačke patrole u pravcu neprijatelja radi prikupljanja podataka.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj se utvrđuje na sektoru I. Brigade, k. 1083, Gradina.

Borba: 3. bataljon I. Brigade bio u zasjedi kod kote 1083, Gradina, bez rezultata. Bataljon sa dve čete napao Pirovište. Bor-

[6] U Babin Potok je vjerovatno došao 20. ustaški bataljon koji je zajedno sa Izviđačkim odredom njemačke 392. legionarske divizije učestvovao u napadu na jedinice 8. i 35. NOU divizije u rejonu Plitvičkih jezera od 11. do 14. februara 1945 (vidi dok. br. 3, 30, 44, 65, 114 i 115).

ba je trajala 2 sata. Neprijatelj[7] se krenuo u pravcu kota po nama zaposjednutim. Odbijen je uz gubitke od 14 mrtvih i 6 ranjenih. Naši gubici: 1 lakše ranjen. Vrši se vojna i politička obuka po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Po tablici.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 10. II. 1945. Jutrom: Bez promjene

Mjere izviđanja i obezbeđenja: 2 čete 2. bataljona I. Brigade sa minskim odelenjem upućene na zasjedu i miniranje komunikacije Bihać — Lapac na sektoru kota Drenovača — Gradina.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdana važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Iz Gospića za Karlobag krenulo 70 vojnika sa dvoje saonica. Pored toga krenula je jedna kolona u jačini 250 vojnika[8] iz Gospića za Karlobag. Prilikom bombardovanja Gospića poginuo i ranjen veći broj vojnika.

Borba: Nije bilo. Vrši se vojna i politička obuka planski po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: po tablici.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 11. II 1945. Jutrom. Jedan bat. II Brigade Homoljački klanac, a jedan bataljon u akciji prema Konjskom Brdu, ostale jedinice bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davata su lična obezbeđenja. Isturani izviđački delovi u pravcu neprijatelja radi prikupljanja podataka.

---

[7] Vjerovatno dijelovi njemačke 373. legionarske divizije.

[8] Vjerovatno dijelovi 3. bojne 4. ustaškog zdruga koji su 11. februara 1945. prebačeni na otok Pag (vidi dok. br. 114).

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Vidi obrazac borbe.

Borba: Dve čete 2. bataljona I brigade sukobile su se sa neprijateljem i primile borbu nanijevši im gubitke od 9 mrtvih, 6 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo. Jedan bataljon III. Brigade vršio napad iz Lulića na neprijatelja u Konjskom Brdu kojeg sačinjavaju domaće ustaše u jačini od 150 vojnika, borba je trajala od 5.30 — 8 sati, nakon čega je naš bataljon otstupio. Bataljon se povukao radi stiglog pojačanja iz Perušića u jačini od 200 vojnika te radi obuhvatnog manevra neprijatelja. Gubici neprijatelja: 7 mrtvih i 1 ranjen. Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena i 3 nestala. Izgubljen jedan puškomitraljez.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 12. II 1945. Jutrom: I Brigada 1. bataljona Debelo [Brdo] — Bunić, 2 bat. Grabušić. Ostale jedinice kao i jučer.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: U cilju izviđanja na liniji Konjsko Brdo — Perušić, jedna izviđačka patrola zarobila jednog ustašu.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja.

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj izbio u jačini od 120 vojnika na Ljubovo iz Perušića.[9] Iz Karlobaga za Gospić stiglo 7 saona natovarenih nekom spremom, francuski kamion natovaren spremom i pratnjom. Predstražama 2. bat.[aljona] I. Brigade predalo se 10 vojnika, od toga 2 legionara i 8 Talijana.

Borba: Prilikom borbe kod Kozjana 11 o.mj. poginuo jedan

[9] Prema naređenju Štaba njemačke 392. legionarske divizije, Štab i štapska četa 847. puka sa 2. i 3. bataljonom puka i dijelovi 4. ustaškog zdruga započeli su 12. februara 1945. napad protiv jedinica 13. NOU divizije pravcima: Perušić — Ljubovo — Bunić — Krbavsko polje i Lički Osik — Široka Kula — Ljubovo (vidi dok. br. 65 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/34—2, 1/35—2, 1/36—2 i 1/37—2, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 12, 13, 14. i 15. februara 1945).

borac 2. bat. II. brigade. 2. bataljon II. brigade vodi borbu sa grupom nepr. vojnika iz Ramljana.
Savezнички avioni bombardovali Otočac, Drenov Klanac i pravac Lička Jesenica. Neprijateljski gubici: 1 zarobljen. Bataljon III. brigade vodio borbu kod Svračkova Sela. U 17 sati neprijatelj se povukao na polazne položaje. Jačina mu je bila 400 vojnika. Neprijateljski gubici nepoznati, naši gubici: 1 ranjen. Neprijatelj je popalio Bunić i pola Šalamunića.[10]
Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.
Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ. Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 13. II. 1945. Jutrom: Pionirski bataljon na starom mjestu. Artiljerijski divizion bez promjene i 2. i 3. bataljon I. brigade te prištapske jedinice u Vrelu. Štab III. Brigade i prištapske jedinice nalaze se u Medku, 1. bataljon u Mogoriću.
Primljena važnija naređenja:
Primljeni važniji izvještaji:
Izdana važnija naređenja:
Podaci o neprijatelju: 2. bataljon 847. regimente preko Ivčevića Kose otišao u Ramljane, a Ramljane je u tom vremenu država II bojna iz Ličkog Novog. 3. satnija 1. ud. bojne privukla se za Perušić, M. Markovićima, Bašiću i Poljani[11] drži milicija Dane Jurkovića i Mile Rukavine.
Borba: 1. bataljon I. brigade vodio borbu na Ljubovu i iznad Buniča, borba je počela u 9 sati. Jačina neprijatelja 600 vojnika. Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i 25 ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena. Spasena su 3 američka avijatičara u Jošanima.[12] Na sektoru II. brigade neprijatelj se probio u jačini od 300 vojnika od pravca Bunića do V. Čanka.[13] Naše jedinice primile borbu. Borba je trajala od 10 — 14 sati. Neprijatelj se povukao u pravcu Ivčević Kose. Neprijatelj ima više mrtvih i ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. 2. bataljon III. briga-

[10] Bunić i Šalamunić su 12. februara 1945. zauzeli dijelovi 4. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 115).
[11] Na karti 1:100.000: Bašića Duboki i Bašića Poljana, zaseoci 19 km sjeveroistočno od Gospića.
[12] Riječ je o avijatičarima koji su se uslijed kvara ili oštećenja spustili padobranima na oslobođenu teritoriju.
[13] Pravcem Bunić — Čanak povlačili su se dijelovi 4. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 65 i 115).

de vodi borbu sa neprijateljem na prostoru Ljubovo — Bunić. Neprijatelj je uspio da se probije u Bunić u jačini od 400 vojnika sa 50 tovarnih konja.[14]

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đ.

Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 14. II 1945. Jutrom. Na sektoru I. brigade bez promjene. Jedinice II. brigade na starim položajima. Štab III. brigade sa prištapskim jedinicama te III. i IV. bat. u Medku. 1. bat. u Mogoriću.

Primljena važnija naređenja:

Primljeni važniji izvještaji:

Izdata važnija naređenja:

Podaci o neprijatelju: U akciji na Ljubovo — Bunić učestvovala Jurišna bojna pod zapovjedništvom Sudar Franje, koji je stigao iz Zagreba 8. II. o.g. sa kolonom kamiona. Neprijatelj drži kotu 642 Buzone i kotu 626.

Borba: 1. bat. I. brigade vodio borbu na sektoru Bunić — Ljubovo. Neprijatelj bio u jačini 600 vojnika. 2. i 3. bataljon vodili borbu na sektoru Čudin klanac. Gubici neprijatelja: 33 mrtva i 40 ranjenih te 1 zarobljen. 4. bat. vodio borbu na Visuću [sa] nepr. jačine 100 vojnika, jedna puška zarobljena. Gubici sa sektora Čudin klanac nepoznati. Naši gubici: 1 ranjen, 1 mrtav. Jedinice II. brigade 14. o.m. napale neprijatelja u Donjem Babinom Potoku, Crnoj Vlasti i Ramljanima.[15] Gubici neprijatelja: 12 mrtvih i 2 zarobljena, te više ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav, 1 zarobljen i 1 ranjen, 4. bataljon III.

---

[14] O borbama u rejonu Bunića od 12. do 14. februara 1945. zarobljeni njemački oficiri Fridrih Zmoeling i Desiderius Reindl izjavili su, pored ostalog, slijedeće: »Na visovima pred Bunićem naišlo se na jači neprijateljski otpor koji je bio slomljen. Visovi su u toku noci zauzeti, a slijedećeg dana, pošto je skršen neprijateljski otpor, jedinice su dostigle Bunić i Divoselo. Komandant 847. puka zaključio je po jačini artiljerijske vatre da se pred njim nalaze jake neprijateljske snage pa je naredio povlačenje pravcem Bunić — Lički Osik — Gospić« (vidi Arhiv VII, reg. br. 41—3, k. 74).

[15] Da bi olakšao položaj dijelova 8. i 35. NOU divizije na liniji Drežnik — Grad — Čatrnja — Poljanak, Štab 11. korpusa NOVJ naredio je 13. diviziji da u sadejstvu sa 3. brigadom 35. NOU divizije izvrši pritisak na Čudin klanac, Babin Potok i Crnu vlast (vidi dok. br. 30 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/36—2, k. 119/10).

brigade upao u južno predgrađe Gospića, borba trajala pola sata. Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 1 zarobljen domobran.[16] Neprijatelj je davao otpor iz kuća a neki su vodili borbu bombama.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 15. II 1945. Jutrom: I. Brigada, 1. bataljon Bunić, 2. bataljon Frkašić, 3. bataljon Vrelo, 4. bataljon Visuć. Štab brigade u Klašnici. Jedna četa na zadatku. II. Brigada na starim položajima. III. Brigada: 1. bataljon Mogorić. 2. bataljon Ljubovo, 3. bataljon u Ribniku na zadatku. I. četa 4. bat. i jedna četa 1. bataljona na zadatku. 2. bataljon nalazi se u rezervi kod štaba Brigade u Breziku.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davana su lična obezbeđenja. Istureni izviđački dijelovi u pravcu neprijatelja radi prikupljanja podataka.

Primljeni važniji izvještaji:

Primljena važnija naređenja: III. Brigada primila naređenje[17] od Štaba XI Korpusa da se izvrše pripreme i stvori plan za napad na Kuk.

Izdata važnija naređenja:

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj u jačini patrole izbio na Unjku i Bijele Potoke iznad Frkašića. Prema neprovjerenim još podacima legija iz Ličkog Osika — Mašaluka skrenula u pravcu Gacke doline. 1 satnija Lovačke bojne iz Bilaja došla u Ribnik.

Borba: 1. bataljon I. Odreda 14. o.mj. vodio borbu na Vratima, jačina neprijatelja 80 vojnika, borba trajala 3 sata. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 6 mrtvih i 3 ranjena. Naši gubici: 3 mrtva i 2 [se]predala, koji su došli iz prisilnog rada. Izgubljen 1 puškomitraljez. 1. bataljon I. brigade vodio borbu na sektoru Bunić — Ljubovo, neprijatelj bio u jačini od 600 vojnika. 2. i 3. bataljon vodili borbu kod Čudina klanca. 4. bataljon vodio borbu na Visuću, neprijatelj bio u jačini od 100 vojnika. Gubici neprijatelja: 33 mrtva, 40 ranjenih, 1 zarob-

[16] Vidi dok. br. 123.

[17] Redakcija nije mogla pronaći to naređenje. Napad na Kuk (trig. 1172) izvela je 1. brigada 13. NOU divizije (vidi dok. br. 56; Arhiv VII, reg. br. 1/40—2, k. 119/10).

ljen, zaplijenjena 1 puška. Naši gubici: 1 nestao vojnik, 1 ranjen zam.[jenik] komesara čete. 4. bataljon III brigade zarobio jednog ustašu u Bilajskoj ulici u Gospiću.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik:

M. P.

Raspored jedinica za 16. II. 1945. Jutrom. I. Brigada: 1. bataljon Bunić, 2. i 3. bataljon u pokretu kao i štab brigade sa prištapskim jedinicama. II. Brigada na starim položajima. III Bataljon bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Izviđački vod II. brigade na zadatku radi prikupljanja podataka o neprijatelju.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Delkova ustaška bojna navodno stigla iz Hercegovine u Otočac. 16. II. 14 kamiona i 2 motocikla iz Gospića krenula za Otočac. IV satnija 1. Ud. bojne (Jurišne) otišla iz Brušana u svoj sastav. U Vrhovinama se nalaze 2 voda pionira sa 60 vojnika i kuhinja 3. bitnice[18] sa 30 vojnika. U Babinom Potoku se nalazi 14. satnija 847. regimente sa 250 vojnika, 4 topa, 3 teška bacača, 3. bitnica 392. art. diviziona sa 2 topa 105 m/m i 30 vojnika, 1 vod pionira i 1 vod dojavničara[19] sa 30 vojnika.

Borba: I. četa 4. bataljona I. brigade vratila se sa zadatka, gubici neprijatelja: 10 mrtvih i 15 ranjenih. 3. bat. III. Brigade napao 16. o.mj. Ribnik. Neprijatelj se povukao u mjesto Ribnik,[20] naše jedinice doprle do prvih kuća Bilaja. Neprijateljski gubici nepoznati, naših gubitaka nema. Kod ostalih jedinica vrši se vojna i politička obuka po planu.

Moralno i zdravstveno stanje. Zadovoljavajuće.

Ishrana: Po tablici sledovanja.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik:

M. P.

---

[18] Baterija

[19] Vezista

[20] Treća i 4. satnija 1. bojne 4. ustaškog zdruga napustile su tada Ribnik i povukle se u Bilaj (vidi dok. br. 114; Arhiv VII, reg. br. 1/37—2, k. 119/10).

Raspored jedinica za 17. II 1945. Jutrom: I. brigada na Visuću, 1. bataljon Bunić. Jedinice II. Brigade na starim položajima. Jedinice III. Brigade bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: 2 čete II. brigade na izviđanju. Jedna četa [prema] s. Babin Potok a druga [prema] s. Ramljane radi prikupljanja podataka. Davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Prema neprovjerenim podacima vrši se manja koncentracija na sektoru Gospić — Perušić — Osik. Legionari napustili Ramljane i otišli u pravcu Sinca, u Ramljanima se nalazi 90 ustaša i milicionera iz 2. bojne koja se nalazi u Lešću. 14. o.mj. iz Like za Brinje otišlo 5 tenkova i 6 blindiraca puni legionara, istoga dana produžili za Glibodol. 16. o.mj. povratili se iz pravca Otočca 10 kamiona sa 2 motocikla. 1 jurišna bojna nalazi se u Perušiću. Prema neprovjerenim podacima dva bataljona legije iz Široke Kule i Perušića doputovali za Gospić.

Borba: Jedinice I. Brigade vrše pripreme za napad na Kuk koji će započeti 18. o.mj. u 6 sati. Kod ostalih jedinica vrši se vojna i politička obuka po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 18. II. 1945. Jutrom: Jedinice I. Brigade na položaju kod Kuka na zadatku. Štab II. Brigade i 2 bataljona nalaze se na starim položajima V. Čanak — Trnovac, 2 bataljona na zadatku. Raspored jedinica III. Brigade, bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Izviđački delovi II. Brigade na izviđanju kod Ramljana — Konjsko Brdo — Crna Vlast. Od 4 druga poslana na vezu Gospić, domobran[21] se vratio a ostale je neprijatelj verovatno zarobio ili pobio.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

[21] Riječ je o bivšem domobranu koji je prešao na stranu jedinica NOVJ.

Podaci o neprijatelju:
U Vrhovinama se nalazi 4. Ustaška Bojna i 2. kompanija I. bataljona nepoznate reg.[imente].

Borba: I. brigada bez jednog bataljona napala neprijatelja na sektoru Kuka. 18. II u 6 sati, u 7,40 likvidirane kote: 904, 1172 (Kuk) i 1038 — Stražbenica.[22] Neprijatelj dobio pojačanje iz pravca Oraovca, Lapca i Dnopolja u 10 sati u jačini od 600 vojnika, neprijatelj je protivnapad izvršio u 11 sati. Borba je vođena do 17 sati, naše snage odbačene i povukle se na svoje polazne položaje. Jedan bataljon ostao na Podkuku[23] na predstraži: Gubici neprijatelja 45 mrtvih, 52 ranjena i 1 zarobljen njemački podoficir i 1 vojnik. Zaplenjene 3 puške, 1 telefon i razne sitne vojničke opreme. Naši gubici: 6 mrtvih, od kojih kom. čete poručnik Pero Ivošević, 6 ranjenih, od kojih pom. [oćnik] komesara čete drugarica Milica Trbović. Danas su 2 čete 3. bataljona III. Brigade zarobile u Velebitu 14 četnika. Zarobljeno 12 pušaka, 1 pištolj, 800 metaka, 30 bombi i ostalog ratnog materijala.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 19. II. 1945. Jutrom: I. Brigada, 1. bataljon Vedašić i Klašnica, 2. bataljon Visuć — k. 811, 4. bataljon Kosanovići — k. 918[24] i 1216. Štab brigade Miloševići: II. Brigada 1. i 3. bataljona u zasjedi kod G. i D. Babin Potoka (3. bataljon na sektoru Visuća), 4. bataljon na Bijelom Polju, III. Brigada: jedinice bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: 1. i 3. bataljon II. brigade na zasjedi kod G. i D. Babin Potoka.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: U Gospić stigla 2. jurišna bojna i 19. bojna. 1. Jurišna bojna iz Perušića stigla na željezničku stanicu Gospić.

---

[22] Na karti 1:100.000: Stružnica (k. 1038) i Stražbenica (k. 1202). Bataljon je tada zauzeo Stražbenicu (vidi dok. br. 56).

[23] Podkuk nije nađen na karti 1:100.000.

[24] Kota 918 nije nađena na karti 1:100.000.

Borba: Brigada sa 3 bataljona vodila borbu sa neprijateljem na sektoru Visuća od 11 sati do 23.30, jačina neprijatelja 600 vojnika legije.[25] 1. bataljon na položaju Klašnica — Frkašić vodio borbu. Rezultat nepoznat. Neprijateljski gubici na sektoru Visuća: 24 mrtva i 32 ranjena. Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena, 1 puškomitraljez pao u ruke neprijatelja. 1. i 3. bataljon bili su u zasjedi između G. i D. Babin Potoka. Borbu je vodio 3. bataljon sa jednom grupom nepr. vojnika, koja je odmah pobjegla. Neprijatelj imao 1 ranjenog.

Naših gubitaka nije bilo.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 20. II 1945. Jutrom: I. brigada nalazi se na sektoru Visuća i Udbine. Jedan bataljon nalazi se na sektoru Gorica — Jošane. II. Brigada, štab sa 2 bataljona nalazi se u Trnovac — Čanak, 1. bataljon na položaju Bjelo Polje i Ljubovo. III. Brigada, Štab sa prištapskim jedinicama u Medku. 3. i 4. bataljon u Medku, 1. bataljon u Mogoriću, 2. bataljon u Svračkovu Selu.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Izviđački dijelovi II. brigade istureni u pravcu neprijatelja radi prikupljanja podataka.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: 1. bataljon 847. regimente u Ličkom Osiku, 3. bataljon 847. regimente u Perušiću. 2. bataljon 846. regimente u Ramljanima, kolona od 350 vojnika nepoznatog sastava [na maršu] iz Mašaluka za Gospić.

Borba: 19. o.mj. predalo se I. Odredu 5 vojnika zemaljske policije, ranije bili partizani zarobljeni po Njemcima. Jedinice I. Brigade vodile borbu na sektoru Podkuka sa neprijateljem jačine 600—700 vojnika, borba se vodila od 14—17 sati. Neprijateljski gubici: 6 mrtvih i 5 ranjenih, naših gubitaka nije bilo. I četa 4. bataljona III. brigade vodila borbu sa neprijateljem kod Divosela koji je došao iz Brušana.

[25] Odnosi se na dijelove njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 114).

Borba je trajala od 11—13 sati. Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 21. II 1945. Jutrom: Artiljerijski divizion sa jedinicama pri Štabu i 2. p.kolska baterija u Pećanima, 1. i 3. u Jošanima. Štab I. brigade sa prištapskim jedinicama u Debelom Brdu, isto tako 1. i 4. bataljon. 2. bataljon u Pećanima, 3. bataljon Grabušić. II. Brigada, 2 bataljona Trnovac — V. Čanak, 1 bataljon u Ljubovu, 1 bataljon Bjelopolje. III. Brigada bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Jedinice II. brigade vršile izviđanje u pravcu neprijatelja.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdana važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Važnijih promjena nema.

Borba: 1. baterija sa položaja Kozjak — kota 876 tukla sa 3 oruđa neprijatelja na položaju k. 970 — Tuk i Lončarić [k. 971] od 12.30 — 13 sati. 2. bataljon sa 1 baterijom I. Brigade vršio pritisak na neprijatelja u Podkuku.

Naši gubici: ranjen komandir mitr.[aljeske] čete. Na sektoru II. brigade neprijatelj[26] nadirao iz Ramljana, borba počela u 10 sati u Masić Buđaku. Neprijatelj se povukao na polazne položaje. Gubici neprijatelja: 1 ranjen, naših gubitaka nije bilo.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica 22. II. 1945. Jutrom: Artiljerijski divizion bez promjene. I. Brigada na starim položajima, na odmoru i sređivanju. II. Brigada: 3 bataljona Trnovac — Živulja — Ko-

[26] Riječ je o dijelovima 1. bojne 18. zdruga 11. ustaško-domobranske divizije koji su vršili nasilno izviđanje u pravcu Turjanskog (vidi dok. br. 114).

rito. 1 bataljon nalazi se u Krbavici. III. Brigada bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davana su lična obezbeđenja. Isturani izviđački delovi u pravcu neprijatelja radi prikupljanja podataka.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: 1. bataljon 846. regimente na sektoru Karlobag — Pag kao i 3. bojna, 2. bataljon 847. reg. iz Ramljana za Zalužnicu. 21. II. u 20 sati. 3. bat. 847. reg. iz Zalužnice u Ramljane, pored njih 60—70 milicionera u ustaškim uniformama. U Vrhovinama 4. bojna sa 280 vojnika. Jurišna bojna na željezničkoj stanici Gospić. Lovačka bojna u Bilaju.

Borba: Izviđački vod brigade (II.) koji je bio u zasjedi kod Ramljana — Sinac nije uspio pošto se je neprijatelj neprimjetno prebacio s leđa. Sa kolonom koja [je] osiguravala prevoz sijena naši vodili borbu od 13—14 sati. Naša se zasjeda povukla. Gubici neprijatelja: 4 mrtva i više ranjenih. Naši gubici: 1 nestao, izgubljen 1 puškomitraljez. Kod ostalih jedinica vrši se vojna i politička obuka po planu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Po tablici sledovanja.

Politkomesar, ppukovnik: Matić Đuro

Komandant — ppukovnik, Dim.Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 23. II. 1945. Jutrom: Pionirski bataljon II. i III. četa nalazi se u drugom dijelu Bunića. Bataljon koji se nalazio kod Krbavice krenuo za Trnovac. Artiljerijski divizion, 1 baterija pridodana korpusnom divizionu. Štab i ostale jedinice u pokretu prema dobivenom zadatku. II. Brigada vrši pripreme za pokret. Krenula iz Debelog Brda za Trnovac radi izvođenja dobivenog zadatka.[27] II. Brigada na starim položajima. 1. bataljon krenuo za Trnovac. III. Brigada: 4. bataljon na zadatku na želj. st. Bilaj, Ribnik i Rosulje a III. četa 3. bataljona u zasjedi Brušane. Ostalo bez promjene.

---

[27] i [29] Jedinice 13. i 35. divizije dobile su zadatak od Štaba 11. korpusa NOVJ da 24. februara 1945. napadnu Čudin klanac (trig. 828) i Babin Potok (vidi dok. br. 55, 65 i 114; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 915: zapovijest Štaba 13. NOU divizije od 24. februara 1945).

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Jedinice II. brigade vršile su izviđanja u pravcu neprijatelja.
Primljeni važniji izvještaji: Nisu.
Primljena važnija naređenja: Nisu.
Izdata važnija naređenja: (Nisu). Štab art. diviziona i nekoje jedinice dobile nalog za pokret u Trnovac. Jedna četa Pion. bataljona po naređenju krenula za Trnovac. I. Brigada po naređenju izvršila pokret iz Debelog Brda za Trnovac.
Podaci o neprijatelju: Nema.
Borba: III. Brigada vodila borbu u Medku. U 3 sata 1. ustaška bojna napala između Medka i Mogorića i Bogunice.[28] Naše jedinice uslijed iznenađenja povukle se u borbi na jugozapadnu stranu rijeke Like. U 5 sati neprijatelj se povukao na polazne položaje. Neprijatelj je zapalio 20 kuća i slagalište naše bojne komore sa 36.000 metaka, 1 tal. p. mitraljez te 4 neispravne puške. Gubitci neprijatelja: 12 mrtvih i 16 ranjenih.
Naši gubici: 3 mrtva i 10 zarobljenih.
Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.
Ishrana: Po tablici sledovanja.

Politkomesar: ppukovnik Matić Đuro — Komandant — ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 24. II. Jutrom: I. Brigada u Korpusnoj rezervi sa 2 bataljona na Živulji a 2 bataljona u Sječivici. II. Brigada bila u pokretu za akciju na Crnu Vlast i Vrhovine. III. Brigada, štab sa jedinicama osim 3. bataljona u pokretu prema zadatku.
Mjere izviđanja i obezbeđenja: 2. bataljon III. Brigade imao zadatak da aktivira napad na Ramljane.
Primljeni važniji izvještaji: Nisu.
Primljena važnija naređenja: Nisu.
Primljeni važniji izvještaji: Nisu.
Primljena važnija naređenja: Naređenje za napad na Babin Potok — Crna Vlast.
Izdata važnija naređenja: Izdato naređenje[29] brigadama za napad na komunikaciju Babin Potok — Crna Vlast.
Podaci o neprijatelju: Nema; vidi obrazac borbe.

---

[28] Navedenim pravcem napadala je 1. bojna ojačana dijelovima 4. bojne 4. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 114).

Borba: II. Brigada sa 3 bataljona napala Crnu Vlast i Vrhovine. Borba je počela. 15 sati, u 16 sati zaposjeli k. 827, V. Oblaj.[30] U 21 sat 2 bataljona došli do crkve u Crnoj Vlasti. U 21.30 naše jedinice pod pritiskom neprijateljske motorizacije iz Vrhovina povukle na prihvatne položaje odakle smo vodili borbu do 7 sati.[31] Utrošeno municije 11.356 metaka raznog kalibra, 76 bombi; 115 mina 81 mm. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih i 15 ranjenih. Naši gubici: 3 mrtva i 14 ranjenih. III Brigada imala zadatak da napadne na Ramljane. 2. bataljon zaposjeo Lisinu kod Ramljana, pošto ga je nepr. napustio i povukao se u selo Jerbiće. Jedinice III. brigade nisu vodile borbu.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar: ppukovnik: Matić Đuro

Komandant, ppukovnik Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 25. II. Jutrom 1945. Štab sa I, II. i III četom Pionirskog bataljona nalazi se u drugom dijelu Bunića. I. Brigada. 2. i 4. bataljon i Prat.[ećа] četa na Sječivici i 3. bataljon na položaju Živulja. II. brigada dobila naređenje za povlačenja sa mjesta borbe. Jedinice III. Brigade bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Vršila se lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdata važnija naređenja: Izdano naređenje II. brigadi za naređenje za povlačenje sa mjesta borbe.

Podatci o neprijatelju: Nema.

Borba: I Brigada povukla se na sektor Krbavice, i to: 1 bataljon Bunić, 2. bataljon Krbavica, 3. bataljon Baljkuša, 4. bataljon Vujnove Glave, štab brigade sa prištapskim jedinicama u Krbavici. Grupa koja je 24. o.mj. otišla na zadatak u 2 sata postavila je 12 nagaznih mina na komunikaciju Zalužnica — Vrhovine. Rezultat nepoznat.

Pri povratku sukobila se sa neprijateljem na levom krilu II. brigade u šumi. Vodila je borbu zajedno sa II. Brigadom, protjeran neprijatelj. Nepr. gubici nepoznati, naši gubici: 1 vodnik komande mesta Otočac poginuo. II. Brigada dobila nare-

[30] Natpis V. Oblaj nije nađen na karti 1:100.000.

[31] O toku i rezultatima napada na Čudin klanac, Babin Potok i Crnu Vlast dok. br. 69, 119, 121 i 123; Arhiv VII, reg. br. 1/43—2 i 1/44—2, k. 119/10.

đenje za povlačenje, pri povlačenju 2. bataljon, I. i II. četa 4. bataljona vodili borbu sa neprijateljem na kotama zapadno od kote Jurišina Metla. I. Bataljon vodio borbu na k. 1164, 3. bataljon na k. 759 (Klanac). Naši gubici: 7 poginulih, 25 ranjenih i 8 nestalih. Izgubljeno 4 km kabla, 2 bacača 81 mm, 1 postolje i podloga bacača 81 mm, 3 p. mitraljeza i 25 mina za bacač. Gubici neprijatelja: 39 poginulih, 52 ranjena i 1 zarobljen. Utrošeno municije: 24770 metaka raznog kalibra, 112 bombi, 53 mina 81 mm, 4 nagazne mine, 18 mina za »Piat«, 14 metaka za p.k. pušku. 2. bataljon III brigade vodio borbu sa neprijateljem koji je napustio Ramljane. Naše jedinice imale su položaj na Lisini. Neprijatelj je odbacio naše snage sa Lisine sa snagama 150 vojnika iz Ivčevića Kose. Borba je vođena od 9—16 sati, nakon toga su naše snage odstupile na Oštri Vrh. Gubici neprijatelja nepoznati. Naših gubitaka nema.

Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar — ppukovnik: Matić Đuro

Komandant — ppukovnik: Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za dan 26. II. 1945. Jutrom: Art. Divizion, Štab i prištapske jedinice i 2 baterije u Pećanima, 3. i p.k. [baterija] Debelo Brdo. 2. baterija 24. II na položaju Turjanski grad (k. 815).[32] Primorski bataljon, 1, 2. i 3. četa u Debelom Brdu. I. brigada bez promjene. I bat. Ljubovo, 2. bat. Bunić, 3. bat. Korita — Čanak, 4. bat. Živulja. Štab brigade i prištapske jedinice Bunić. II. Brigada, 1. i 4. bataljon Vujnove Glave. 2. bataljon Divoselo, Štab Brigade i jedinice oko štaba u Krbavici. 3. bataljon u Krbavici. III. Brigada, Štab i prištapske jedinice u Papuči, 1. bataljon u Mogoriću, 2. bataljon na putu za Medak, 3. bataljon u Medku, 4. bataljon u Krušću.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Vršena su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdana važnija naređenja: Nisu.

Izdana važnija naređenja: 2. baterija Art. Diviziona dobila zadatak 25. II u 8 sati da napusti položaj. I. Brigada po naređenju vršila pokret iz Krbavice na određene položaje.

Podaci o neprijatelju: U Bilaju nalazi se Jurišna bojna i 3 satnije Lovačke bojne.

[32] Turjanski grad (k. 815) nije nađen na karti 1:100.000. Vjerovatno se misli na Gradinu (k. 915), 2 km sjeverno od sela Turjanskog.

Borba: 2. baterija 24. II sa položaja Turjanski grad (k. 815) tukla nepr. položaj Oblaj — Crna Vlást — Perušić (k. 765). Jedinice Pionirskog bataljona vršile čišćenje snijega.
Ostale jedinice nisu vodile borbu.
Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.
Ishrana: Dobra.

Politkomesar — ppukovnik Matić Đ.

Komandant, ppukovnik Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 27. II. 1945. Jutrom: Raspored I. brigade bez promjene. Jedinice II brigade na starim položajima. III. brigada, Štab sa prištapskim jedinicama u Papuči; južno od Medka. 1. bataljon u Mogoriću, a 4. bataljon u selu Kruškovac. Artiljerijski divizion bez promjene.
Mjere izviđanja i obezbeđenja: Vrše se lična obezbeđenja.
Primljeni važniji izvještaji: Nisu.
Primljena važnija naređenja: Nisu.
Izdana važnija naređenja: Nisu.
Podaci o neprijatelju: Nema.
Borba: Jedinice I. brigade vrše čišćenje minirane ceste od neprijatelja na sektoru Jošane — Debelo Brdo. 2 čete 1. bataljona otišle u toku noći da postave zasjedu na Konjskom Brdu, 1 četa 3. bataljona otišla na zadatak sjeveroistočno od Ramljana. Grupa koja je otišla dobila je zadatak da postavi nagazne mine na komunikáciji Vrhovine — Otočac. Uništen 1 kamion sa municijom, i 10—15 vojnika. (Neprijatelj se povukao prema Kamenskom, bataljon ga goni u povlačenju). Ostale jedinice vrše vojnu i političku obuku po planu.
Moralno i zdravstveno stanje: Zadovoljavajuće.
Ishrana: Dobra.

Politkomesar — ppukovnik Matić Đ.

Komandant — ppukovnik Dim. Vojvodić

M. P.

Raspored jedinica za 28. II 1945. Jutrom: Raspored I brigade bez promjene. Jedinice II. Brigade na starim položajima.
Raspored jedinica III. brigade kao i juče.
Mjere izviđanja i obezbeđenja: Izviđački vod I. brigade osiguravao topove art. diviziona.

Primljeni važniji izvještaji: Nisu.

Primljena važnija naređenja: Nisu.

Izdana važnija naređenja: Nisu.

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj minirao komunikaciju na sektoru Jošane — Debelo Brdo.

Borba: Neprijatelj u jačini 200 vojnika izbio na Goricu, u borbi učestvovala 2 bataljona; neprijatelj se povukao prema Kamenskom, II. Brigada: 2. bataljon vodio borbu sa neprijateljem kod Pećana. Nepr. gubici: 3 zarobljena. Zaplijenjeno: 2 puške, 1 t. bacač i nekoliko ranaca. Naših gubitaka nema. Pionirski bataljon vrši čišćenje komunikacije Jošane — Bjelo Polje, pronađeno 25 mina, od toga 5 spaljenih, donesena 21, i to 10 od 9 kg tenkovske i 11 od 3 kg pješadijske. Artiljerijski divizion krenuo prema k. 941 (D. Brdo). Patrole se susrele sa neprijateljem u 7.30 sati na koti 941, Vršan. U 8 sati topovi otvorili vatru i uspjeli odbaciti neprijatelja sa zapadno-južnih padina. Borba je trajala do 14 sati. Neprijatelj je odbijen. Rezultat borbe nepoznat.

Moralno i zdravstveno stanje. Zadovoljavajuće.

Ishrana: Dobra.

Politkomesar — ppukovnik
Matić Đ.

Komandant ppukovnik:
Dim. Vojvodić

M. P.

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 28. FEBRUARA 1945. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA U FEBRUARU[1]

ŠTAB
XX. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Pov. op. broj 24
28. II 1945. godine

Dostavlja se operativni izvještaj za razdoblje od 31. do 28. II 45. g.

ŠTABU VIII UDARNOG KORPUSA

Operativni otsjek

Sekcija Knin — Bihać — Gospić — Zadar 1 : 100.000

Dostavlja se operativni izvještaj za razdoblje od 31. I. do 28. II 1945 godine, zaključno:

OPIS ZEMLJIŠTA — ZEMLJIŠNE PROSTORIJE:

Zemljišna prostorija obuhvata: Udbina — Lapac, Mazin — Doljane — Neteka, sa naslonom desnog krila na rijeku Unu; Kninsko Polje — Obrovac — Zadar — Nin.

Zemljište je niskoplaninskog karaktera, kamenito, ispresijecano dubokim jarugama, komunikativno, van komunikacije prolaznost ograničena na loše puteve, konjske i pješačke staze, koje su mjestimično pokrivene snježnim nanosima i neupotrebive za kretanje. Topografski vrlo jako. Stambene i ekonomske prilike vrlo loše, jer je neprijatelj u svojim ranijim operacijama a i u sadanjim povremenim ispadima narod opljačkao, sela popalio i poništio.[2]

SITUACIJA: IZMEĐU 31. I. I 1. II.

a) kod neprijatelja:

Neprijatelj je posjeo uporišta i dobro organizovao za odbranu: G. Lapac — D. Lapac i položaj duž komunikacija izme-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—3, k. 1029 I.

[2] Vidi dok. br. 59.

đu ovih mjesta, posjedajući otporne tačke koje nude povoljno odbranu, ističuci ih što više napred ispred komunikacije u našem pravcu.

b) kod naših jedinica:

VIII. Udarna brigada u Drnišu, osim 2 bataljona koji su na pretstraži: Doljani — Dobro Selo — Neteka, sa pretstražarskom linijom: Vršine — Bakrač — Lisac (k. 998) — Priseka i Mandina Glavica.

IX. Udarna brigada u Gračacu, sem jednog bataljona koji je na pretstraži u Mazinu na liniji: Mandina Glavica isključno, Lumbardenik (k. 1101) — Logorište i Stražbenica, k. 1106.[3]

X. Udarna brigada u Sinju.

Štab Divizije u Kninu.

DJELIMIČNE BORBE I DISLOKACIJA JEDINICA U TOKU O. MJ.

1. II. VIII. Udarna brigada sa 3 bataljona izvršila je pokret iz Drniša na prostoriju Zadar — Nin i tu se smjestila.

IX. Udarna brigada sa 3 bataljona i štabom brigade u pokretu za Obrovac iz Gračaca, a jedan bataljon ostao je na pretstraži u Mazinu.

X. Udarna brigada u Sinju.

V. prekomorska brigada postojećim naređenjem štaba VIII. Udarnog korpusa ušla je u sastav ove divizije.[4] Nalazila se je na prostoriji Zadra, s tim da je jedan bataljon obezbjeđivao sam grad Zadar u pogledu unutrašnjeg reda.

2. II. VIII. udarna brigada izvršila je pokret sa 3 bataljona iz prostorije Zadar — Nin, na prostoriju Kninsko Polje, a dva bataljona na pretstraži Doljane — Neteka.

IX. udarna brigada sa 3 bataljona i štabom brigade izvršila je pokret za Obrovac, gdje je stigla ovog dana u 18 sati, a jedan bataljon ostao je na pretstraži u Mazinu.

X. udarna brigada u Sinju.

V. prekomorska prema naređenju ovog štaba izvršila je pokret sa prostorije Zadra na prostoriju Stankovci.

Štab divizije, sa svim svojim dijelovima izvršio je pokret u Zadar.

Na sektorima pretstraže VIII. i IX. udarne brigade, samo patrolna djelatnost.

---

[3] Vjerovatno se misli na Suleševicu (k. 1106), 5 km južno od Donjeg Lapca. Stražbenica (k. 679) nalazi se 19 km jugoistočno od Donjeg Lapca.

[4] Vidi Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/8: depeše 8. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 1. i 26. februara 1945. godine.

3. II. — VIII. udarna brigada na gore pomenutoj prostoriji Kninsko Polje, sa 3 bataljona, a dva bataljona na pretstraži Doljane — Neteka.

IX. Udarna brigada, bez promjene.

X. Udarna brigada, bez promjene.

V. prekomorska brigada, bez promjene.

Na sektoru pretstraže VIII. Udarne brigade patrolna djelatnost.

Na sektoru pretstraže IX. Udarne brigade neprijatelj u jačini od 200 vojnika napao je pretstražu I. bataljona ali je poslije kraće borbe odbiven na svoj polazni položaj u G. Lapac.

4. II. Kod svih jedinica ove divizije bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima VIII. I IX. Udarne brigade, patrolna dejlatnost i uznemiravanje neprijatelja.

5. II. Kod VIII., IX. i V. prekomorske brigade bez promjene.

X. Udarna brigada, prema naređenju ovog štaba, prebačena je željeznicom iz Sinja u Split, gdje su ovog dana zanoćile, u cilju izvršenja konačnog pokreta za Zadar.

Na pretstražarskom sektoru VIII. Udarne brigade neprijatelj je nešto aktivniji i sa jačim dijelovima uspio je potisnuti naše pretstražarske dijelove sa Priseke i ovu zauzeti.

Na pretstražarskom sektoru IX. Udarne brigade patrolna aktivnost.

7. II. — Kod svih jedinica bez promjene.

Na sektoru VIII. Udarne brigade neprijatelj je sa jačom snagom napao pretstražarske dijelove III. bataljona i uspio je ovladati Mandinom Glavicom.

Na sektoru IX. Udarne brigade patrolna aktivnost.

8. II. — Kod VIII. i IX. udarne brigade bez promjene.

X. Udarna brigada sa svim svojim dijelovima stigla je morskim putem u Zadar, s tim što je u noći 7/8. II na putu iz Splita zanoćila u Šibeniku.

V. prekomorska brigada izvršila je pokret sa prostorije Stankovci na prostoriju Zadar i sa dva bataljona i — štabom brigade smjestila se u Polešnik a 2 bataljona na pretstražu — jedan u s. Radovin a drugi u Poljici.

9. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskom sektoru VIII. Udarne brigade patrolna aktivnost, a poslije ove, pošto su prikupljeni potrebni podaci o neprijateljskoj jačini i rasporedu, III. bataljon sa jednom i po četom I. bataljona IX. Udarne brigade izvršio je napad na Mandinu Glavu i uspio je neprijatelja odbaciti, položaj

zauzeti nanijevši neprijatelju znatne gubitke. Padom Mandine Glave pala je u naše ruke i Priseka.

Na sektoru IX. udarne brigade patrolna djelatnost, sem jedne i po čete, koja je sadejstvovala sa III. bataljonom VIII. Udarne brigade u povraćanju Mandine Glavice.

10. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima VIII. i IX. Udarne brigade patrolna aktivnost.

11. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskom sektoru VIII. Udarne brigade patrolna djelatnost.

Na pretstražarskom sektoru IX. Udarne brigade, neprijatelj u jačini oko 900 vojnika napao je pretstražarske dijelove I. bataljona koji su se pod pritiskom jače neprijateljske snage povukli na k. 1064 i k. 819 prema Mazinu. Polovina neprijateljske snage od ove kolone izdvojila se i krenula je preko Mazinske planine, k. 1011 i k. 1245, izbivši u selo Škoriće, sa zadatkom da napadne s leđa glavninu pretstraže u Mazinu. Glavna pretstraža stupila je u borbu, ali pod jakim neprijateljskim pritiskom bila je prinuđena povući se u selo Babići i Tulići, gdje se utvrdila i davala neprijatelju žestok otpor spriječivši mu daljnje napredovanje. Borba je vođena preko cijelog dana. Manevrom jednog voda preko Mazinskog polja na Gradinu (k. 888), koji je udario neprijatelja bočno, kao i cijelim bataljonom, uspjelo se neprijatelja odbaciti od Mazina, natjerati u povlačenje i naneseni su mu osjetni gubici. Izgubljeni položaj povraćen je a neprijatelj se zadržao na svojim polaznim položajima u G. Lapcu.

12. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima VIII. i IX. U. brigade aktivna patrolna djelatnost.

13. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskom sektoru VIII. Udarne brigade IV. bataljon izvršio je nasilno izviđanje prema neprijateljskom položaju G. Lapca, u svrhu konstatacije neprijateljske jačine, rasporeda i namjera. Pogodnim rasporedom i aktivnim dejstvom uspio je zadatak izvršiti i bez gubitaka se vratiti na svoj polazni položaj. Ovde je sadejstvovala jedna č. I. b. IX. U. Br.[5]

Na sektoru pretstraže IX. Udarne brigade patrolna aktivnost, s tim da je jedna četa I. bataljona sadejstvovala u nasilnom izviđanju sa IV. bataljonom VIII. Udarne brigade.

---

[5] Četa 1. bataljona 9. udarne brigade.

14. — 17. II. Kod jedinica bez promjene.

Na sektoru pretstraže VIII. Udarne brigade, kao i na sektoru IX. Udarne brigade, jača patrolna dejlatnost.

16. II. jedna ćeta III. bataljona VIII. Udarne brigade napala je neprijatelja na Radakuši koji je ovde postavio zasjedu našoj pretstraži i izviđačkim organima. Poslije kratke, ali žešće borbe neprijatelj je potisnut i položaj Radakuše je zauzet.

18. II. — Kod jedinica bez promjene.

Na predstražarskom sektoru VIII. Udarne brigade aktivna patrolna djelatnost.

Na pretstražarskom sektoru IX. Udarne brigade jedna četa I. bataljona između 22 i 24 sata vršila je napad na neprijateljski položaj G. Lapac sa zadatkom ispitivanja neprijateljskih noćnih mjera opreza. Neprijatelj je blagovremeno osjetio naše privlačenje i otvorio je jaku vatru, ali bez ubitačnog dejstva po naše borce. Po izvršenom zadatku četa se povukla na svoj polazni položaj.

19. — 20. II. Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskom sektoru VII i IX. Udarne brigade patrolna aktivnost.

21. — 22. II. Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima VIII. i IX. Udarne brigade patrolna aktivnost.

23. II. Kod VIII., X. udarne i V. prekomorske brigade bez promjene.

Prema naređenju ovog štaba jedan bataljon IX. Udarne brigade izvršio je pokret iz Obrovca na prostoriju D. Lapac — Udbina sa zadatkom da zatvori ovu komunikaciju u slučaju neprijateljskog izvlačenja iz D. Lapca prema Udbini.

Sa 2 bataljona i štab brigade u Obrovcu, a četvrti bataljon na pretstraži u Mazinu.

24. II. 1945. — Kod jedinica VIII, IX. brigade i V. prekomorske bez promjene.

II. bataljon X. Udarne brigade izvršio je pokret iz Zadra i smjestio se u selo Zaton kod Nina sa zadatkom da posluži kao glavna rezerva u operacijama koje je izvodio štab II pomorsko-obalskog sektora sa svojim jedinicama na otok Pag.

Na pretstražarskim sektorima VIII. i IX. Udarne brigade jača patrolna djelatnost, sa obiju strana.

25. II. Kod jedinica VIII, X. i V. prekomorske brigade na kantonmanskoj prostoriji bez promjene.

U toku noći 24./25. oko 1 sat neprijatelj je napao pretstražu III. i IV. bataljona VIII. Udarne brigade na položaju

Doljani — Vršak, sa jačom snagom potpomognut jakom artiljerijskom vatrom i velikim brojem teškog automatskog oruđa, pa pošto je uspio iznenaditi IV. bataljon, to je ubrzo ovladao njihovim položajem i izvršio dubok prodor, tako da se III. i IV. bataljon uspio zadržati tek na Međeđaku (k. 639) i Stražbenici (k. 679) i organizirati se za odbranu. Neprijatelj je izbio sa svojim prednjim dijelovima u selo Brotnju.[6]

Našim bataljonima uspjelo se prikupiti, organizirati za odbranu i izvršiti pripremu za odlučni povratni napad sa zadatkom da se neprijatelj odbaci na svoj polazni položaj i sve zauzete pozicije povrate u naše ruke.

U vezi gornjeg štab divizije odmah je naredio da se još u toku 25 o. mjeseca preduzme povratni napad,[7] u kome da sudjeluje i jedan bataljon IX. Udarne brigade, koji da se prebaci sa kamionima u toku noći 24/25. o. mj. u Gračac pa po mogućstvu i u Bruvno, ako to snijeg na komunikaciji dozvoli, a zatim da stupi u vezu sa bataljonom koji je na pretstraži u Mazinu i da napadne neprijatelja u desni bok te na taj način da ubrza njegovo povlačenje sa zauzetih pozicija: Doljane — Brotnja.

Povratni napad otpočeo je 25. II. po podne. Energičnim napadom i zalaganjem svih boraca i rukovodioca i pored neprijateljske upornosti i njegove jake artiljerijske i bacačke vatre, bio je prinuđen na povlačenje ostavivši za sobom na bojištu veliki broj mrtvih i ranjenih i veću količinu ubojnog i ostalog materijala.

Neprijatelj je uspio iznenaditi naš IV. bataljon VIII. Udarne brigade i tom posljedicom pretrpljeni su osjteni gubici kod tog bataljona u ljudstvu i materijalu.

Odgovorni rukovodioci za ovo što je neprijatelj iznenadio i nanio nam nepotrebne gubitke pozvani su na odgovornost i s njima će se najstrožije postupiti, o čemu će taj štab biti svojevremeno obaviješten.

25. — 26. II. Kod jedinica bez promjene.

Na sektorima VIII. i IX. Udarne brigade održava se kontakt sa neprijateljem na pretstraži.

27. II. Prema naređenju štaba VIII. U. Korpusa, IX. Udarna brigada dislocirala se sa sadanje prostorije na prostoriju [Prav.] Jasenica, sa štabom brigade i 2 bataljona.

Kod ostalih jedinica bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima patrolna djelatnost.

---

[6] Vidi dok. br. 100.

[7] Vidi dok. br. 59.

28. II. Kod jedinica bez promjene.

Na pretstražarskim sektorima VIII. i IX. Udarne brigade patrolna djelatnost.

Štab divizije i prištapski dijelovi i kursevi dislocirali se iz Zadra u Novigrad.

Zaključak:

Pretstraža VIII. i IX. Udarne brigade izvršila je svoj zadatak i zatvorila komunikaciju G. Lapac — Srb, D. Lapac — Udbina.

Sa neprijateljem se održava kontakt na pretstražarskoj liniji: Vršine — Debeljača — Priseka — Mandina Glavica — Ilića k. (kota 1229)[8] — Vagan (k. 780). Bataljon koji zatvara komunikaciju D. Lapac — Udbina također je zauzeo odgovarajući taktički položaj u cilju izvršenja postavljenog mu zadatka.

Neprijatelj se nalazi na liniji: komunikacije G. Lapac — D. Lapac, D. Lapac — Udbina, sa pretstražarskim dijelovima postavljenim napred neposredno duž ove komunikacije.

GUBICI

a) kod neprijatelja:

U ljudstvu: 53 mrtva, 77 ranjenih, 3 zarobljena.
U materijalu: 1 »šarac« zaplijenjen.

b) sopstveni:

U ljudstvu: 20 mrtvih, 27 ranjenih, 11 nestalih, 12 zarobljenih.

U materijalu: 2 puškomitraljeza, 3 »šarca«, 19 pušaka, 2 laka bacača, 3 brena, 3 strojnice, 3 pištolja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
p.pukovnik:
sl. otsutan

Komandant
p.pukovnik:
B. Pecotić

M. P.

[8] Na karti 1 : 100.000: Ilića k. (k. 1229).

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 28. FEBRUARA 1945. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I OPŠTEM STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 73/ 1945. g.
28. II. 1945. g.

Predmet: Opći vojno-organizacioni izvještaj za razdoblje od 20. I. do 20. II. 1945 g.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG NOVJ

1.) OPERATIVNA SITUACIJA:

Kroz cijelo ovo razdoblje Divizija je djelovala u sastavu X. Korpusa zatvarajući pojedine taktičke nastupne pravce neprijatelju u okviru obranbenih operacija za obranu mostobrana kod Virovitice[2] do 9. II., a proteklo vrijeme provela braneći prilaze Daruvaru.[3]

Pred Viroviticom Divizija je djelovala na liniji isključivo: D. Rašenica — Grubišno Polje — V. Barna — M. Grđevac — Zrinska — Bubanj — Turski grobovi zaključno, rokirajući se povremeno već prema situaciji i djelovanju susjednih jedinica (XXXIII. i LX. Divizije NOVJ) s kojima je postojala za cijelo vrijeme tijesna suradnja.[4] Na tim položajima vođene su borbe protiv snaga I. HU Divizije, I. pukovnije PTS-a, dva neidentificirana bataljona iz sastava V. Ustaškog stajaćeg zdruga, koji su nadirali sa pravca Ribnjačke — V. Pisanice i V.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 47—3, k. 557.

[2] O borbama 32. NO divizije za virovitički mostobran od 12. decembra 1944. do 9. februara 1945. vidi dok. br. 57, 60, i 80; knj. 36. dok. br. 63, 65, 68, 69, 79, 86, 111, 117, 126; knj. 37, dok. br. 2, 17, 27, 38, 60, 61, 67, 96, 97, 100 i 109; Arhiv VII, reg. br. 9—4, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 27. januara 1945. pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[3] Divizija je istovremeno napadala neprijateljske položaje i saobraćaj na komunikaciji Garešnica — Grubišno Polje — Bastaji — Suhopolje (vidi dok. br. 57, 60 i 63).

[4] O sadejstvu 32. NO Divizije sa jedinicama 33. divizije 10. korpusa i 40. divizije 6. korpusa NOVJ vidi dok. br. 51, 52 i 80; knj. 36, dok. br. 111, 117, 126; knj. 37, dok. br. 17, 56, 63, 95, 103, 105 i 129.

Grđevca, te snaga II. Brigade I. Kozačke Divizije, koje su nastupale pravcem V. Zdenci — Grubišno Polje razvijajući se u lijevo preko Pavlovca sve do V. Grđevca.[5]

Braneći Daruvar[6] Divizija je držala liniju zapadna ivica Ribnjaka — Čikošev salaš — k. 194 — Borova kosa — D. Vrijeska — ž. st. Bastaji — Škodinovac — Kik (k. 571), a s pravca Bastaji — Ivanovo Selo i Rašenica nastupale su snage I. HU Divizije, pošto su si prethodno, prije nego što su položaj zaposjele naše snage, osigurale povoljne pozicije s južne strane Ilove na k. 202, Sv. Ana.

Sve tokom ovog mjeseca izvođene borbe nose pretežno defanzivno obilježje sa povremenim ispadima za poboljšanje vlastitog položaja ili ometanja neprijateljskih ofanzivnih priprema. Takav karakter borbi diktirao je odnos snaga, koji je na našem otsjeku bio uvijek povoljniji za neprijatelja. Unatoč tome neprijatelju nije uspjelo pred Viroviticom osvojiti niti jedan naš glavni položaj sve do 9. II. kad je uslijed prodora jakih njemačkih pješadiskih i oklopnih snaga pravcem Našice — Podravska Slatina u pozadinu naših rasporeda naređeno opće povlačenje.[7] Prilikom povlačenja Divizija je bila prisiljena voditi zaštitničke borbe na desnom boku (Velika i M. Dapčevica), ali je uz manje poteškoće ipak izvršila povlačenje uredno za Daruvar, odakle je nakon kraćeg odmora upućena na položaj za odbranu Daruvara, kako je napred naznačeno. Taj položaj držan je sve do 18. II., kad je neprijatelj na naš front vršio snažan pritisak[8] a istovremeno sa snagama jednog kozačkog puka prodro nebranjenim pravcem Garešnica — G. Daruvar — Daruvar i time ozbiljno ugrozio naš raspored s leđa. Pod borbom zaštitnica izvršeno je povlačenje Divizije na prostoriju Bijela — Pakrani, a idućih dana preko Vranog Kamena i Bilogore u pravcu Moslavine.

. . .[9]

---

[5] O sastavu, jačini i pravcima nastupanja neprijateljevih jedinica vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 80; knj. 36, dok. br. 63, 65, 68, 69, 79, 86, 111, 117 i 126; knj. 37, dok. br. 98, 103, 119 i 129.

[6] U borbama za Daruvar učestvovala je i 33. NO divizija (vidi dok. br. 51 i 52).

[7] Nastupanje njemačkih divizija navedenim pravcem otpočelo je 6. februara 1945 (vidi dok. br. 12, 29, 31, 38, 39 i 72).
Naređenje da se napusti virovitički mostobran izdao je Štab 3. armije NOVJ 8/9. februara 1945 (vidi dok. br. 39).

[8] Vidi dok. br. 42, 51, 52 i 60.

[9] Izostavljeni tekst se odnosi na personalna pitanja.

3.) FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA:

Divizija u svom sastavu ima četiri brigade:
I. udarnu brigadu
II. brigadu
III. brigadu
IV. brigadu ud.
Inžinjerijski bataljon
Četu za vezu
Izviđačku četu
Bolničku četu
Prateću četu
Podoficirsku školu

Svaka brigada u svom sastavu ima po tri bataljona, osim IV. ud. brigade, koja ima četiri bataljona, prateći vod, izviđački vod, bolnički vod i vod za vezu. Formacijsko stanje naše Divizije promijenilo se u tome, što je u sastav divizije ušla IV. ud. brigada, koja je proglašena udarnom.[10] Drugih promjena u prošlom periodu u formacijskom pogledu nije bilo.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Brojno stanje naše Divizije[11] popravilo se u toliko, što je u sastav Divizije ušla IV. ud. brigada, međutim brojno stanje jedinica nije se ništa popravilo, naprotiv ono se je i smanjilo. Opadanje brojnog stanja dolazi radi toga, što je Divizija u prošlom periodu imala nekoliko veoma teških borbi u kojima je imala veći broj izbačenih iz stroja, a popuna ljudstvom bila je minimalna ili gotovo nikakova.

Stanje oružja također se pogoršalo. U pomenutim borbama dosta je oružja uništeno, oštećeno i izgubljeno, tako da se sada osjeća oskudica u automatskom oružju.

NACIONALNI I SOCIJALNI SASTAV:

Nacionalni i socijalni sastav u našoj Diviziji ostao je nepromijenjen.[12]

---

[10] Riječ je o 1. zagorskoj brigadi. Naziv »Udarna« dobila je 14. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 7—1, k. 295: depešu Štaba 3. armije NOVJ upućenu Štabu 10. korpusa 14. februara 1945).

[11] O brojnom stanju i naoružanju Divizije u januaru i februaru 1945. vidi dok. br. 9.

[12] Izvještaje Štaba 32. NO divizije o nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva u januaru i februaru 1945. redakcija nije pronašla. O nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva 32. NO divizije u decembru 1944. vidi knj. 36, dok. br. 119.

NASTAVA U JEDINICAMA:

Radi čestih borbi i napornih marševa, kojima je bila izložena naša Divizija, nastava u našim jedinicama nije se mogla odvijati po planu tako da se u jedinicama gotovo nije ni izvodila. Osjećaju se krupni nedostatci u stručnom vojničkom znanju, u rukovanju sa oružjem, naročito sa automatskim oružjem, ipak se stanje u tom pogledu u prošlom periodu znatno poboljšalo kao posljedica većeg iskustva. Što se tiče utvrđivanja ono potpuno zadovoljava. I rukovodioci i borci stekli su u tome dovoljno prakse i osjećaju potrebu za utvrđivanjem.

Radi slabog rukovanja automatskim oružjem i nišanjenja pri Štabu Divizije održan je 8 dnevni puškomitraljeski kurs. Uspjeh je bio vrlo dobar. U koliko prilike dozvole nastaviće se sa tim.

Pri Štabu divizije redovno se održava 30 dnevni podoficirski kurs na kome se nastava izvodi po planu. Uslijed čestih pokreta rad u podoficirskoj školi bio je znatno otežan, ali i pored svega uspjeh je bio zadovoljavajući.

Pri Štabu Divizije također se održavao 15 dnevni bolničarski kurs, koji je također pokazao dobre rezultate.

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

Izviđačka služba u našoj Diviziji nije se znatno popravila. I pored svih nastojanja, da se izviđačka služba podigne na viši stepen u tome se nije uspjelo. I pored toga što su izviđačke čete poupnjene sa boljim rukovodiocima i borcima, ipak one ne izvršavaju svoje zadatke u potpunosti. Podaci koje šalju izviđačke čete općeniti su i nedovoljno konkretni. Obavještajna služba nešto se je popravila, ali ni ona do sada nije zadovoljila.

Inžinjerijske jedinice:

Inžinjerijski bataljon potpuno zadovoljava, ali do sada nije imao veće praktične primjene. U glavnom sve zadatke koji su postavljeni potpuno je izvršavao.

Jedinice za vezu:

Jedinice za vezu u našoj Diviziji u dosadanjim borbama pokazale su mnogo požrtvovanosti i staranja za funkcionisanje veze. Borci iz četa za vezu za vrijeme najžešćih borbi nastojali su da osiguraju konstantnu vezu. Veza je uvijek funkcionisala. Stanje materijala za vezu u ovom periodu nešto se je popravilo, ali još uvijek ne zadovoljava potrebama.

Sanitetska služba:

Sanitetska služba u našim jedinicama je vrlo dobra. Organizacija saniteta je na dostojnoj visini. I ako su pred sanitet

u čestim i žestokim borbama postavljeni veoma teški zadaci, oni su uvijek najsavjesnije izvršavani. Početkom mjeseca pojavila se opasnost od pjegavca te su odmah preduzete sve mjere za suzbijanje. Izvršeno je šišanje svih boraca, a i šurenje se redovno obavlja čim za to prilike dopuste.

Intendantura:

Intendantska služba zadovoljava. Organizacija snabdijevanja vojske hranom i drugim potpuno je izvršena. I ako se Divizija često puta kretala kroz krajeve koji su ekonomski uništeni, ipak je snabdijevanje vojske potrebnim artiklima uspješno vršeno. Ranije se kod pojedinih intendantskih rukovodilaca osjećalo nedovoljno odgovornosti, ali se to popravilo.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU:

I pored velikih napora, kojima su bili izloženi borci naše Divizije, moral u našim jedinicama je dobar. Borci i rukovodioci kroz borbe su očvrsnuli i prekalili se, te su u stanju savlađivati najveće napore i podnositi najteže žrtve. Pojava dezerterstva skoro je potpuno iščezla iz naših jedinica.

Borbenost u našim jedinicama također je dobra. Naše jedinice, iako brojno male, u stanju su da obračunaju sa neprijateljem bilo u kom vidu borbe, a naročito u odbrani, gdje se ispoljava velika izdržljivost i žilavost.

Ishrana boraca dosta je dobra. Količina hrane je dovoljna, ali kvalitet nije dobar uslijed pomanjkanja soli, na kojoj se u ovom mjesecu dosta oskudijevalo. Pored toga hrana je dosta jednolična. Ranije organizacija ishrane slabije je funkcionisala, tako da je bio čest slučaj da borci ostaju bez hrane, međutim stanje se u tome znatno popravilo i borcima se redovno dotura hrana, pa i za vrijeme borbe.

Oprema naših boraca znatno se je popravila, naročito drugom polovinom ovog mjeseca. Skoro svi borci snabdjeveni su sa engleskim uniformama, a skoro polovina ima i šinjele. Obuća također zadovoljava. Međutim stanje rublja se nije popravilo mnogo. Još uvijek ima dosta boraca sa po jednim parom veša, naime veoma je mali broj boraca, koji imaju dva para veša, većinom imaju samo po jedan, a ima dosta slučajeva da borci nemaju nijednih gaća.

Zdravstveno stanje naših jedinica jeste dobro. Zaraznih bolesti gotovo i nema. Za čitavo vrijeme bila su svega dva slučaja pjegavca. Dosta je boraca uslijed slabe odjeće oboljevalo od prehlade, ali kako se to stanje popravilo i taj procenat se smanjio.

Osnovni problemi koji se postavljaju pred rukovodioce i borce naše Divizije jesu: sticanje pravilnog razumijevanja frontalnog vida borbe, veća postojanost u obrani, a više umješnosti i inicijative u manevru. Shvaćanje uloge svake pojedine jedinice u sklopu veće jedinice i uklanjanje pojave samovoljnog napuštanja položaja, što je do sada bio slučaj.

Obzirom na novi oblik borbe postavlja se kao najhitnije vojna teoretska izobrazba starješinskog kadra i intenzivnija obuka ljudstva u glavnim borbenim radnjama (borbena obuka, nastava gađanja i utvrđivanje). Ovo pitanje dosta je teško provesti pošto nedostaje kadra dovoljno sposobnog da izvede tu nastavu.

Poveden je kurs za čuvanje oružja, kog je naša Divizija u dosadanjim borbama u velikom broju gubila. Kao dopunu ovoj tački prilažemo naš akt[13] op. broj 69/45. upućen svim našim jedinicama, koji raspravlja glavne probleme naših jedinica ispoljene tokom posljednjih borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara — major
Majer Boris

Komandant — major:
Bulat M. Rade

M. P.

[13] Vidi dok. br. 60.

BR. 80

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 40. NOU DIVIZIJE O DEJSTVIMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
1. II	lijepo	Štab divizije u s. Grubišno Polje. Štab 18 brigade sa 3 bataljona u s. Pavlovac, a 1 bataljon u s. V. Jasenovača. Manje neprijateljske snage[2] nalaze se sjeverno od s. Pavlovac u s. Česma te su dolaskom brigade napustile s. Česma. Štab Virovitičke brigade sa 3 bataljona u s. Velika Barna. Štab Omladinske brigade u s. Mali Zdenci sa 3 bataljona, 1 bataljon u s. Grbavac. Baterija 40. divizije iz s. Vrijeska stigla u Grubišno Polje, a također i baterija 36. divizije koja se privremeno nalazi pod našom komandom.[3] Na čitavom sektoru zatišje, s naše strane izviđačka djelatnost. Poslije podne Virovitička brigada u G. Kovačici vodila borbu i nanela neprijatelju gubitke 50 mrtvih i 70 ranjenih, zaplenila 50 mina za t. bacač i 30 za 1. bacač.[4] Poslije podne 18 brigada sjeverno od s. Pavlovac vodila borbu pokušavajući da ne da neprijatelju posesti sjeverozapadni deo s. Pavlovac. U tome nije uspela.

Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major:

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25—2, k. 1293.

[2] Vjerovatno dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa.

[3] O razmještaju ostalih jedinica 36. vojvođanske NOU divizije vidi dok. br. 37.

[4] Prema operativnom izvještaju (tabelarni pregled) štaba 40. NOU divizije o dejstvima od 28. januara do 9. februara 1945, dva bataljona Virovitičke brigade napala su neprijateljsku kolonu koja je upala u Gornju Kovačicu. Napad nije uspio jer je neprijatelju stiglo pojačanje. Virovitička brigada je imala slijedeće gubitke: 8 mrtvih, 27 ranjenih i 9 nestalih, a od oružja je izgubila 19 pušaka, 2 puškomitraljeza, 3 automata i 1 pištolj (vidi Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293).

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
2. II		Neprijateljska divizija[5] putuje sa pravca Banova Jaruga — Garešnica za Bjelovar. Prolazi kroz Hercegovac, Trnavu, s. Pavlovac. Da bi si obezbedio prolaz, neprijatelj ostavlja u s. Hercegovac, Trnava, sjeverozapadni dio s. Pavlovac 3 puka Čerkeza, 1 Donski, 2 Sibirski, 4 Kubanski. Neprijatelj sa 1 pukom Čerkeza zauzima sjeverozapadni dio s. Pavlovac, dok ostale dijelove sela čvrsto drži 18 brigada.[6] Virovitička brigada u s. Velika Barna, gde kantonuje. Omladinska brigada kantonuje u s. Mali Zdenci. Štab divizije u s. Grubišno Polje. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
3. II		Štab divizije u s. Grubišno Polje. Komunikacijom Garešnica — Hercegovac — Pavlovac (sjeverozapadni dio sela) putuje neprijatelj u kolonama. Čerkezi koji ga osiguravaju vode artiljerijski dvoboj sa našim jedinicama. Cijelog dana bacačka vatra. Štab divizije u s. Grubišno Polje. 18 brigada u s. Pavlovac, gde se ukopala i organizovala za odbranu. Virovitička brigada u s. Velika Barna. Omladinska u s. Mali Zdenci. Brigade se pripremaju da neprijatelja u noći napadnu i po mogućnosti potisnu sa

[5] Odnosi se na njemačku 2. kozačku konjičku diviziju. U njenom sastavu bili su pukovi: 5. donski, 3. kubanski i 6. tjerski (vidi knj. 37, dok br. 17, objašnjenje br. 4).

[6] O borbama za Pavlovac od 1. do 4. februara 1945. vidi dok. br. 72, 87 i 88; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		komunikacije, a naročito sa sjeverozapadnog dijela s. Pavlovac, jer kroz njega i s. Česma kreće za Bjelovar. Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta major: Savo Miljanović
4. II		Štab divizije u s. Mali Zdenci. U noći 3 na 4 II udarna brigada vodila u s. Pavlovac borbu sa Čerkezima sa zadatkom da neprijatelja izbaci iz sela: Neprijatelj imao 50 poginulih, ranjenih 85. Brigadni gubici: 2 poginula, 34 ranjena. Brigada nije uspjela da izvrši zadatak. Virovitička brigada, da bi olakšala rad 18 brigade, imala je zadatak u noći 3 na 4 II držati zasjedu između s. Pavlovac i s. Veliki Grđevac, što je i učinila. Omladinska brigada držala zasjedu da odijeli Hercegovac od Trnave. Poslije podne u 15 sati neprijatelj u jačini 450 vojnika iz Hercegovca krenuo za Trnavu. Brigada sa 2 bataljona napala ga i razbila.[7] Komandant major: Savo Miljanović
5. II		Štab divizije u s. Mali Zdenci. U noći 4 na 5 II. Virovitička brigada vodila u s. Pavlovac borbu sa neprijateljem sa ciljem da ga iz sela izbaci. U tome nije uspjela. Brigada imala 10 poginulih i 36 ranjenih. Neprijateljski gubici: 40 poginulo, 85 ranjeno.

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 90; Arhiv VII, reg. br. 11—2, k. 1293.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		du. Njoj pridat 1 bataljon Omladinske brigade. Brigada se smestila u s. Rašenica. Neprijatelj ušao u s. Grubišno Polje. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
8. II	oblačno	Štab divizije u s. Trojeglava. Da bi se popunila praznina koja je nastala odlaskom Omladinske brigade, to je 12. brigada iz s. Rašenica uputila 1 bataljon da zatvori liniju V. Zdenci preko Končanice — Daruvar. Budući da se neprijatelj nalazi u s. Grubišno Polje i u s. Poljani — to mu se dala mogućnost da napadne s. Rašenica. 12 brigada izgubila Rašenicu i povukla se u Trojeglavu.[12] Virovitička i 18 brigada zadržale svoje položaje ne dajući neprijatelju da prodre u Peratovicu i Dapčevicu. Štab divizije prešao u s. Vel. Dapčevicu, kod crkve. Posle podne neprijatelj iz Rašenice stigao u s. Ivanovo Selo i u s. Rastovac.[13] Sva naša uzimanja naših položaja izvođena su u redu. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović

[12] Iznenadnim napadom iz pozadine, dijelovi 3. donskog puka napali su 12. proletersku brigadu kod Rašenice i nanijeli joj teške gubitke. Poginulo je 30, ranjen 51, a nestala su 33 borca i rukovodioca. Od oružja Brigada je izgubila 15 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 24 puške, 2 automata i arhivu 1. i 4. bataljona (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[13] O ulasku neprijatelja u Ivanovo Selo i Rastovac vidi dok. br. 94 i 95.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
9. II	vedro	Budući da treba zadržati cestu Suhopolje — Daruvar (preko Bastaja), to brigade u ranu zoru izlaze na nove položaje sa kojih neće dati neprijatelju mogućnost da prodire iz s. Ivanovo Selo prema Vrijeski. Jedinice X korpusa neće dozvoliti neprijatelju da preko Peratovice i Dapčevice prodre prema Virovitici. Štab divizije u s. Bastajski Brđani.[14] Virovitička brigada u rezervi, s tim da se nalazi u s. Vel. Miletinac i odijeli V. Miletinac od Munija. 12. ud. prol. brigada drži liniju 202 — Sv. Ana (2 bataljona Zagrebačke O.Z. Z.Ne[15]) — M. Maslenjača — k. 143 — 198 — Ilova potok. Time brane Vrijesku, Maslenjaču i Bastaje. 18 ud. brigada na liniji: Munije — k. 198. ukopana prema Rastovcu da brani prilaz V. Dapčevici — Lončarici. Jedinice 33 divizije, Zagorska i »Braće Radić« brigada [32. divizije] nisu uspele održati se nadiranju Čerkeza ka Dapčevici. Neprijatelj iz Rastovca krenuo ka njihovim položajima i probio ih. 18 brigada dejstvovala bočno ali se 33 divizija povukla. Tako je dejstvo u bok bilo bez naročitog rezultata. Neprijatelj uveče ušao u Dapčevicu i Lončaricu.[16] Time je ulaz ka Virovitici otvoren. Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta major: Savo Miljanović

[14] Na karti 1 : 100.000: Grđani Bastajski.

[15] Odnosi se na bataljone 3. brigade 1. divizije Korpusa narodne odbrane.

[16] Detaljnije o ulasku neprijateljevih jedinica u navedena mjesta vidi dok. br. 104 i 105; Arhiv VII, reg. br. 4—2, k. 557: izvještaj (tabelarni pregled) Štaba 32. divizije o dejstvima od 31. januara do 20. februara 1945. pisan Štabu 10. korpusa NOVJ 1. marta 1945.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
10. II	lijepo	Vojvođanske jedinice napustile odbranu Virovitičkog mostobrana da bi se preko Mađarske upotrebile u borbama u Sremu.[17] Neprijatelj ušao u Orahovicu i Suhopolje,[18] oko Pitomače nema naših snaga,[19] time je put u Viroviticu otvoren. Iz tih razloga naša divizija nema zadatak čuvati bok mostobrana Virovitičkoga sa pravca Grubišno Polje — Peratovica — Dapčevica. Jedinice 33 divizije i jedinice naše divizije kreću sa dosadanjeg sektora prema Daruvaru. Brigade se u kantonmanima odmatrebno čišćenje i kupanja nakon velikih napora u trajanju od 1½ — mjesec.[20] Štab divizije u s. Badljevina, 18 brigada u s. Sređani, Virovitička u s. Golubinjak, Omladinska u s. Podbor. Doljani. Brigade se u kantonmanima odmaraju i sređuju. Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta majora: Savo Miljanović
11. II		Štab divizije u s. Badljevina. Štab Omladinske brigade u s. Podbor. Doljani sa bataljonima koji su na odmaranju. Brigadi svečano predana zastavica (pre-

[17] Jedinice 12. korpusa NOVJ su prebačene na lijevu obalu Drave kod Barča 9/10. februara 1945. U drugoj polovini februara one su organizovale odbranu od ušća Drave u Dunav do s. Torjanci (vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38 i 39; Arhiv VII, reg. br. 18—1 i 18—2, k. 952: zapovijesti Štaba 12. korpusa NOVJ upućene potčinjenim jedinicama 17. i 22. februara 1945).

[18] Jedinice njemačke 297. pješadijske divizije ušle su u Orahovicu 6. a u Suhopolje 9. februara 1945 (vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38 i 39).

[19] Pravac Pitomača — Virovitica je zatvarala 36. NOU divizija. O njenom povlačenju na lijevu obalu Drave vidi dok. br. 29, 37. i 39.

[20] Divizija je početkom januara 1945. prebačena iz istočne Slavonije u rejon Virovitice, gdje je vodila ogorčene borbe (vidi dok. br. 5, 39 i 72; knj. 37, dok. br. 27, 56, 60, 63, 95, 103, 105 i 121).

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		lazna zastava u pobjedničkom međubrigadnom natjecanju). 18 brigada slavi 2 godišnjicu svog postojanja.[21] Primila čestitku putem depeše od štaba 6 korpusa. Virovitička brigada na položaju južno od Ivanovog Sela: k. 134 — Borova Kosa, [trig.] 221 — k. 227 — Škodinovac prema Kipu. Sa zadatkom da kontroliše cestu Grubišno Polje — Maslenjača — Bastaji, kojom verovatno saobraćaju neprijateljske kolone i da u isti mah štiti prilaz Daruvaru. Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta major: Savo Miljanović
12. II		Štab divizije u D. Daruvaru. Omladinska brigada u s. Podbor. Doljani na odmoru. 18 brigada u Podbor. Batinjani na odmoru. Virovitička brigada na istom položaju kao jučer. Politkomesar potpukovnik: V.d. komandanta major: Savo Miljanović
13. II		Štab divizije u Pakracu. 18 brigada iz Podbor. Batinjana stigla u Lipik, gde kantonuje. Virovitička brigada sa 3 bataljona prešla u s. Badljevinu na odmor. Jedan bataljon još ostao na položaju jer nije smenjen po jedinicama X korpusa. Omladinska brigada stigla u s. G. Obrež da kantonuje.

[21] O formiranju 18. NOU brigade vidi knj. 12, dok. br. 5.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		Uvečer 18 brigada kreće železnicom iz Lipika prema Bučju da se zajedno sa 1 bataljonom Omladinske brigade stavi Štabu 6 korpusa na raspolaganje. Radi se o zatvaranju pravca od Orljavca i Voćina. Politkomesar potpukovnik: V.d. komandanta major: Savo Miljanović
14. II	lijepo	Štab divizije u Pakracu. Neprijatelj iz Voćina prodire prema Bučko Kamensko.[22] Ide planinom Papuk i cestom Voćin — Zvečevo — Striježevica.[23] Neprijatelj uzima sela: Zvečevo, Mrkopalj, Vučjak,[24] Striježevica. Po dobivenim podacima neprijatelj su četnici, ustaše i nešto Nijemaca — svi obučeni u razne uniforme. Uglavnom nemaju teškog oružja. Iz ovih razloga naše brigade prekidaju odmor. Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta major: Savo Miljanović
5. II		Štab divizije u V. Budići. Naše brigade posedaju položaje zapadno od ceste Voćin — Bučko Kamensko. Omladinska brigada od Zabrdski Tisovac do podnožja Ravne gore. Virovitička brigada na Ravnoj gori.

[22] Riječ je o selu Bučje, 8 km sjeverozapadno od sela Kamenska.

[23] Navedenim pravcima prodirali su dijelovi njemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« (vidi dok. br. 72, 99, 100, 101, 102 i 103).

[24] Na karti 1:100.000: Vučjak Kamenski

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		18 brigada sjeverno od Ravne gore držeći i Lutoč. Ona kontroliše pravac Zvečevo (Zaile, Borci) — Daruvar. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
16. II		Štab divizije u V. Budići. Brigade na istom sektoru. Sukobi sa neprijateljskim patrolama kod svih brigada. Omladinska brigada: Trojaci, Glavica [— trig.] 506, k. 502, k. 531. Ona dejstvuje na neprijatelja koji je u s. Mijači, Sažije i Striježevica. Virovitička brigada: k. 754, [trig.] 856, k. 787 pridržavajući za sebe Ravnu goru i dejstvujući na Mihajlije i Mrkoplje. 18 brigada: Balačko brdo (k. 683—608) te Zvečevske livade u težnji da dejstvuje prema Zvečevu pošto posedne Sovjak [trig.] (605) (Zvečevo St.). Neprijatelj dolazi sa pravca Voćina, pali N. Zvečevo dok[25] su se nalazile ustanove štaba 6 korpusa, korpusne Vojne oblasti te razne naše vojne radionice. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
17. II	lijepo	Štab divizije u V. Budići. Naše brigade na istom sektoru. Omladinska brigada vratila neprijatelja koji je iz s. Mijači hteo prema Trojaci. Također iz s. Sažije prema s. Grđevici odbijeni pokušaji prodora iz zbacivanja brigade sa Glavice (506).

[25] Umjesto »dok« treba: gdje.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		Virovitička brigada dejstvovala na Mrkoplje. Jedan komandant bataljona sa 20 drugova kod Vučjaka izašao na cestu i utvrdio da neprijatelj imade na cesti mnogobroina stočna vozila. 18 brigada uzela i čvrsto drži Sovjak, trig. 605 (St. Zvečevo), odakle će pokusati napad na N. Zvečevo gde se nalazi preko 300 Nijemaca. U Voćinu 300 ustaša. Također primljena vest da je u s. Batinjani (sjev. istoč. od Daruvara) stigao neprijatelj sa sjeveroistoka.[26] Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
18. II	mutno	Neprijatelj potpuno vlada bilom Papuka, a očekuje se njegovo duže zadržavanje na Papuku i Bilo Gori. Očekuje se gubitak Daruvara, Pakraca i Lipika.[27] Boreći se dosada sa neprijateljem sa po više brigada zajedno i frontalno — naše su brigade imale znatne gubitke u ljudstvu i oružju. Virovitička brigada danas vodila borbu i bila odbačena te imala znatne gubitke u oružju. Iz gornjih razloga doneta odluka: ne držati više brigada zajedno nego na Psunju držati Virovitičku, a na Papuku 18 i Omladinsku brigadu.

[26] Njemačke i ustaško-domobranske jedinice ušle su u Podborske Batinjane pošto su prethodno savladale otpor dijelova 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ u rejonu Ivanovo Selo — Bastaji (vidi dok. br. 42, 51 i 60).

[27] U Daruvar, Pakrac i Lipik ušli su dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa i 1. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 72, 103, 104, 105 i 108).

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		Uvečer izvršen pokret. Sobom poveli 800 drugova koji su pokretni ranjenici sa psunjske bolnice. Štab divizije kreće preko Dragovića i Sirača u Borke. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
19. II	mutno	Štab divizije u šumi Gubavo brdo (između Borci i Vrani Kamen). Virovitička brigada prešla na Psunj, štab u G. Šumetlica. Brigada ima zadatak: zadržati se i održati se na Psunju i obraniti našu vojnu bolnicu na Psunju. Neprijatelj ušao u Lipik i Pakrac i u Kamensko. Operativni oficir divizije nalazi se sa brigadom, stavio 2 bataljona Posavskog odreda privremeno pod komandu brigada. Jedinicama na Psunju dao ovaj raspored: *I grupa* Brezovo polje do na Javorovica [trig.] (911). Kontrolira pravce Strmac, Petkovica, Tisovac, Kamenska. *II grupa* centar Muški bunar,[28] Gradina, Konjska glava. Kontrolira pravce Strmac i Šumetlica. *III grupa* centar Glavica (321), Čaprginci. Brani prilaz na Psunj sa pravca Okučani — Cage. Silazi na drum Okučani — Medari u akcije. *IV grupa* centar Skenderovci, dio snaga u Brusniku. Kontrolira Pakrac i Dragović. Takvim rasporedom osigurano je održanje naših snaga na Psunju i očuvanje bolnica.

[28] Nije nađen na karti 1:100.000.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		Omladinska brig. bila na položaju iznad Bijele — Pakrana. Neprijatelj[29] iz Daruvara došao u Bijelu i Pakrane i jakom art. i bac. vatrom potisnuo brigadu sa položaja. 18 brigada na Ljutoču. 400 jutros dovezenih pokretnih ranjenika i drugove iz Korp. Voj. obl.[30] prebacuje na Papuk, tj. Točak. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
20. II	lijepo	Štab divizije sa Omladinskom brig. na jučeranjem položaju, pošto je brigada odbacila neprijatelja iz s. Borci natrag u Pakrane i Bijelu. 18 brigada na Točak — Ljutoč — Kneževa Voda — Lom sa zadatkom da uznemirava neprijatelja koji je u Voćinu, Zvečevu i Kamenskoj, Drenovcu. Virovitička brigada na istim položajima: Sa 3 čete odbacila neprijatelja (100 vojnika Hrvatske divizije[31]) sa Javorovice, 911. Brigade se prilagodile novoj situaciji: zakonspirisale kola, teško oružje i sve nepotrebno — da bi bile na planini što pokretljivije. Osnovno: brigadu podeliti na bataljone, bataljonima dati sektor dejstvovanja i samoinicijativu. Brigade se dobro snašle u novoj situaciji. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović

[29] Vjerovatno dijelovi 1. ustaško-domobranske divizije koji su prodirali pravcem Daruvar — Sirač (vidi dok. br. 105).

[30] Korpusne vojne oblasti

[31] Odnosi se na 7. ustaško-domobransku diviziju (vidi dok. br. 72, 105 i 106).

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
21. II	lijepo	Štab divizije na Vranom Kamenu sa Omladinskom brigadom. U s. Pakrani, Bijela neprijatelj jučer i prekjučer pronašao bunkere sa našim brašnom.[32] U s. G. Borci jučer zapalio nekoliko kuća. Kod Virovitičke brigade nema borbe. Neprijatelj u Kamenskoj, Šnjegoviću, Orljavcu. Zatim u Lipiku 300 Čerkeza, a između Pakraca i Lipika u Filipovcu 1 baterija haubica. Po dolasku neprijatelja u Daruvar, Pakrac i Lipik znatan broj neprijateljski raspoloženih familija otišao sa neprijateljem u pravcu Banove Jaruge. 18 brigada na istim položajima kao jučer. Nema promena. Neprijatelj koji prolazi Slavonijom jesu Nijemci divizije »Princ Eugen«, zatim domobrani skupine Marković koja pripada I Hrv. ud. diviziji, zatim ustaše i nešto četnika.[33] Politkomesar potpukovnik V.d. komandanta major: Savo Miljanović
22. II	lijepo	Štab divizije između sela Kuzma i s. Lisičine u šumi »Vel. Breznica« a oko nje Omladinska brigada zatvarajući pravac prema Voćinu. 18 brigada na istim položajima kao jučer. Virovitička brigada na Psunju. Vrši izviđanje pomoću jačih patrola u raznim

[32] Opširnije o tome vidi dok. br. 72.

[33] O neprijateljevim jedinicama koje su učestvovale u borbama na Papuku, Ravnoj gori, Psunju i Krndiji vidi dok. br. 72, objašnjenje br. 37.

Datum	Stanje vremena	Šta je rađeno i promjene koje su se desile.
		pravcima. U Pakracu i Lipiku jake čerkeske snage. Neprijatelj ne izlazi na Psunj. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
23. II		Štab divizije i Omladinska brigada na istim položajima. 18 brigada na istim položajima. Virovitička brigada na istim položajima. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
24. II		Štab divizije u s. Đulovac[34] jer na cesti Daruvar — Suhopolje nije bilo neprijatelja. Neprijatelj se nalazio na cesti Virovitica — Slatina. Ispred sebe divizija imala Omladinsku brigadu, a 1 bataljon te brigade oko Daruvara. 18 brigada na istim položajima kao jučer. Virovitička brigada na Psunju na istim položajima. Nema promjena. Značajno je ovo: neprijatelj ne ide u progon naših jedinica. Prolazi kroz naše gradove, zadrži se u gradu 1 do 2 dana, potom kreće dalje. Jedino u Lipiku drži stalno 300 — 400 Čerkeza. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović

[34] Sada: Miokovićevo.

Datum, stanje vremena i mesto	Sadržaj
25/II 1945. lijepo	Štab divizije u s. Đulovac. Omladinska brigada imala u s. Pivnice 1 bataljon, 100 Čerkeza pokušalo upad u selo ali bili odbijeni. 2 bataljona u Klisi i Humskoj Varoši, a 1 bataljon u Daruvaru. 18. brigada ima 2 bataljona na Točku i Lomu, 1 bataljon i zasjeda na liniji Hum — Voćin a 1 bataljon na liniji Voćin — Zvečevo sa zadatkom da zasjedama uspori neprijatelju prolaz. Virovitička brigada sa jednim bataljonom od pravca Čaprginaca noću pokušala zaći na drum Novska — N. Gradiška da napada neprijateljske kolone, ali neprijatelj izbacio bočno jake ustaške zasjede tako da bataljon te brigade nije mogao saći. U kratkom sukobu ubijeno nekoliko ustaša. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
26/II oblačno.	Štab divizije u s. Zaile. Virovitička brigada odlazi sa Psunja na Papuk da bi se upotrebila za uništenje i protjerivanje neprijatelja sa linije Voćin — Zvečevo — Kamensko. Omladinska brigada na Ravnoj gori. 18. brigada štab u s. Kometniku sa 1 bataljonom. Ostali u zasjedi prema Humu i Drenovcu, a 1 na Točku. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
27. II lijepo	Štab divizije u s. Zaile. Virovitička brigada na položaju Popovci, Koturić, Striježevica da zatvara pravac Kamensko — Zvečevo, održava vezu sa jedinicama 12 divizije.

Datum, stanje vremena i mesto	Sadržaj
	18 brigada istočno od Zvečeva, tj. Lom — Točak i na drumu Zvečevo — Voćin da načini zamjetke i onesposobi cestu za promet. Omladinska brigada u St. Zvečevu, Lipovoj Kosi,[35] k. 571, spremna da uđe u borbu i napadne neprijatelja u N. Zvečevu. Uvečer u 23 sata napale neprijatelja na liniji Vučjak — Korlati — Zvečevo. Virovitička i Omladinska brigada. Virovitička brigada razdvojila neprijateljske snage i 1 neprijateljsku četu natjerala na jedinice 12. divizije koje su je i razoružale.[36] Omladinska brigada delom snaga ušla u selo Zvečevo, ali je neprijatelj sa okolnih čuka istjerao ih iz sela, pa i posjeo Lipov vrh. Politkomesar potpukovnik — V.d. komandanta major: Savo Miljanović
28 .II lijepo	— Borba traje ceo dan. Štab divizije na položaju zapadno od N. Zvečeva (Vila[37]).

[35] Lipova kosa nije nađena. Vjerovatno Lipov vrh, 11 km južno od Voćina.

[36] Jedinice 40. NOU divizije su napale neprijatelja na odsjeku Korlati — Zvečevo. Istovremeno su dijelovi 12. NOU divizije u Vučjaku Kamenskom napali i razbili oko 200 vojnika iz sastava borbene grupe »Štefan«. Neprijatelj se u panici povukao u pravcu Zvečeva. Prema izvještaju Štaba 12. divizije pisanom Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. gubici neprijatelja u borbi za Vučjak Kamenski bili su: 49 mrtvih, 37 ranjenih i 3 zarobljena, a od oružja zaplijenjeno je 5 teških mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 33 puške, 3 laka bacača, 2 šmajsera, 1 protivtenkovska puška, 1 tromblon, 50 noževa za puške. 70.000 metaka, 494 mine za minobacače, 930 tromblonskih mina, 30 kola sa konjima i razni drugi materijal. Jedinice 12. NOU divizije imale su 2 mrtva, 8 ranjenih i 2 nestala (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[37] Vila, kuća na južnoj ivici Novog Zvečeva.

Datum, stanje vremena i mesto	Sadržaj

U N. Zvečevu neprijatelj jak
1 njemačka pukovnija i
1 bataljon Gestapo-a.[38]

Neprijatelj videći da je opkoljen prelazi posle podne u kontranapad zapadno od N. Zvečeva i uspeva potisnuti Oml. [adinsku] brig.[adu]. Koristi mrak i povlači se prema Voćinu.

Jedinice se daju u gonjenje ali 18. brigada nije onesposobila cestu prema Voćinu te neprijatelj uspeva da stigne do s. Voćina, gde se i zadržao.

Politkomesar
potpukovnik

V.d. komandanta
major:
Savo Miljanović

[38] Riječ je o policijskim jedinicama iz borbene grupe »Štefan« (vidi dok. br. 78, objašnjenje br. 5).

BR. 81

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 51. NOU DIVIZIJE OD 28. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

Redni broj	Jedinica	Na ljudstvu			Oružje						
		drugova	drugarica	ukupno	pušaka	pušaka protivkolskih	mitraljeta (pikavaca)	puškomitraljeza	teških mitraljeza	protivavionskih mitraljeza	bacača
1	Štab 51 NOU divizije sa zaštitnicom i kuririma	241	14	255	54		124	13			
2	VII. U. Brigada	1295	14	1309	831	8	237	80	17		31
3	VIII. U. Brigada	864	49	913	548	18	200	80	15	2	31
4	XII. U. Brigada	1163	46	1209	619	9	262	72	10		26
5	XIV. U. Brigada	1556	18	1574	884	15	65	90	17	1	37
6	Art.[ilj]erijska] brigada	657	1	658	206	7	54	5			12
7	Divizijska artilerija i art. jedinice u sastavu pješad.	951	13	964	337	2	83	16		2	
8	Sve jedinice i ljudstvo za vezu	405	19	424	183		47				
9	Inžinjerija (pioniri i mineri)	171	12	183	72		22	6		1	
10	Sanitet, lekari bolničari, bolesnici i ranjeni.	424	223	547	89		15				
11	Intendantura, intendanti, ekonomi, kuvari komora i magacini	1612	81	1693	846	5	152	22	4	1	
	SVEGA	9339	490	9829[2]	4669	64	1216	384	63	7	137

[1] Dokumenat (obrazac pisan mastilom, latinicom, cifre olovkom) u Arhivu VII, reg. br. 23—3, k. 1396.

[2] Treba: 9729.

		Konja			Kola			Motornih vozila						Kuhija		
								automobila		motorcikla						
topova	pištolja	jahaćih	teglećih	tovarnih	fijakera	dvoosovnih	jednoosovnih	putničkih	teretnih	bez prikolice	sa prikol.	traktora	biciklova	poljskih	brdskih	Primedba
	33	15	18			9		2		1						
	82	20		54	1			1		5			2			
	91	23	30		4	11			1	3			1	3		
	113	20	121			55	1	1		1				4		
	55	16	143	2	2	70										
19	16	53	288		3	88		1		1			1			
45	19	42	410	12	3	126		1						1		
	17	6	47		1	22				1			2	1		
	15		16		1	7										
	22	4	207			102							1	1		
	76	27	975		6	459	1	1	2			2	3	1		
64	539	226	2255	68	21	949	2	7	3	12		2	10	11		naoruž.[anih] 2757

K. Op. Br. 206/45

BR. 82

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA ŠTABA GRUPE DIVERZANTSKIH ODREDA NOVJ O IZVEDENIM DIVERZIJAMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

. . .[2]

623.) 5. II. 45. Na cesti između Rastovca i Garešnice dignut je u vazduh drveni most dug 10 m.

624.) 6. II. 45. Na cesti u selu Poljani dignut je u vazduh betonski most dug 6 m, a u selu Antunovcu arm. bet. most dug 7 m. Ujedno su postavljene mine na cesti između Poljane i Međurića.

624.) 7. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd između Nove Subocke i Brestače, bačen je u vazduh vlak. Detaljnih podataka nemamo.[3]

625.) 7. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Krivaje i Banove Jaruge, omela je neprijateljska zasjeda izvršenje akcije. Na povratku sa pruge između Jamarice i Krivaje postavljene su na putu 3 tenk-mine.

626.) 7. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd između Gor. i Donjih Rajića omela je neprijateljska zasjeda izvršenje akcije. Na povratku sa pruge postavljene su na cesti kod Gor. Rajića 2 tenkovske mine.

627.) 9. II. 45. Na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd ispred sela Mašića neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije.

628.) 9. II. 45. Na glavnoj cesti kod sela Smrtića nije se moglo izvršiti rušenje mosta zbog neprijateljske zasjede.

629.) 10. II. 45. Na glavnoj cesti Zagreb — Beograd u selu Borovac dignut je u vazduh drveni

---

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—4, k. 121.

[2] Prethodni dio operacijskog dnevnika Štaba Grupe diverzantskih odreda, kao i izvještaji štabova diverzantskih odreda o izvedenim diverzijama u januaru 1945. objavljeni su u knj. 37, dok. br. 37, 106, 111, 121 i 136.

[3] Vidi dok. br. 92.

most dug 8 m. Ujedno su postavljene 4 protutenk. mine.

630.) 10. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd kod Borovca, neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije. Na povratku iz akcije u selu Borovcu postavljena je mina na most, koja se je iz nepoznatih razloga zapalila i izgorila.

632.) 10. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Borovca, neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije.

633.) 10. II. 45. Na cesti Zagreb — Beograd u selu Borovcu, dignut je u vazduh drveni most 10 met.

634.) 12. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Nove Subocke i Brestače, neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije.

635.) 12. II. 45. Na šumskoj pruzi kod Novske postavljena je mina, a na mjestu gdje se tovare drva postavljeno je 5 mina sa rastereće-nim aparatom, o učinku istih nemamo podataka.

636.) 12. II. 45. Na cesti Zagreb — Beograd, kod Borovca dignut je u vazduh drveni most dug 10 met.

637.) 12. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Rajića i Lađevca, postavljena je mina, na koju je 13. II 45. naišao vlak. O učinku nemamo podataka. Na povratku u Lađevac postavljene su 3 protutenk. mine, o učinku istih nemamo podataka.

638.) 13. II. 45. Na cesti Poljanca i Međurić, postavljene su 2 protutenk. mine. O učinku istih nemamo podataka.

639.) 14. II. 45. Na cesti između Čačinaca i Orahovice postavljene su 2 mine na koje je 15. II naleteo neprijateljski kamion i luksuzni auto. Broj žrtava nije poznat.

640.) 14. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd između Okučana i Nove Gradiške, neprijateljska za-

sjeda omela izvršenje akcije. Na povratku postavljene su na cesti Zagreb — Beograd između Smrtića i Trnave 2 mine, o učinku istih nemamo podataka.

641.) 15. II. 45. Na cesti između Drenovca i Čačinaca postavljene su 3 mine, o učinku istih nemamo podataka.

642.) 15. II. 45. Na cesti između Feričanaca i Našica postavljene su 2 mine, na koje je 16. II naišao neprijateljski kamion. Broj žrtava nije poznat.

643.) 15. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd, ispred sela Rajići, neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije. Na povratku iz akcije postavljena je na cesti jedna tenkovska mina i dignut je u vazduh drveni most dug 9 metara.

644.) 15. II. 45. Na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Smrtići bačen je u vazduh drveni most dug 7 m.

645.) 16. II. 45. Na cesti Orahovica — Čačinci, postavljene su 3 protutenkovske mine, koje su digle u vazduh neprijateljska vojnička kola sa ratnim materijalom. Broj žrtava nije poznat.

646.) 17. II. 45. Na cesti između Poljane i Međurića, postavljene su 4 protutenk. mine. O učinku istih nema podataka.[4]

647.) 17. II. 45. Na glavnoj pruzi kod Lipovljana, bačen je u vazduh vlak. *Uništena su 2 vagona.* Broj žrtava i ostali podatci nisu poznati.

648.) 17. II. 45. Na putu između Jamarice i Janja Lipe, postavljene su 3 mine sa rasterećenim upaljačima. O učinku istih nema podataka.

649.) 17. II. 45. Na šumskoj pruzi kod Novske postavljena je mina, o učinku iste nemamo podataka.

[4] O rezultatima dejstava te divizije vidi dok. br. 102.

650.) 17. II. 45. Na pruzi Osijek — Zagreb između Čačinaca i Zdenaca postavljena je mina, o učinku iste nema podataka. Ujedno na cesti Zagreb — Osijek između Čačinaca i Zdenaca postavljene su 2 protutenk. mine na koje je naišao tenk, koji je uništen.

651.) 18. II. 45. Na pruzi Podr. Slatina — Osijek, između Mikleuša i Aleksandrovca dignut je u vazduh vlak. Uništena 2 vagona i ubijeno 6 neprijateljskih vojnika. Na cesti Podr. Slatina — Osijek, između Mikleuša i Aleksandrovca, postavljene su 2 protutenk. mine, na koje su naišli civili za regrutaciju u Podr. Slatinu. Ranjeno 6 civila.

652.) 18. II. 45. Na cesti između Drenovca i Čačinaca, postavljene su 2 protutenk. mine i 2 pešadijske mine, a na cesti između Orahovice i Čačinaca 2 tenkovske mine. O učinku istih nemamo podataka.

653.) 18. II. 45. Na putu između Kozarica i Brestače, postavljene su 2 tenkovske mine, o učinku istih nemamo podataka.

654.) 18. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između Krivaja i Banove Jaruge, neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije. Na povratku sa pruge postavljene su 2 protutenk. mine između Krivaja i Ban.[ove] Jaruge. O učinku istih nemamo podataka.

655.) 20. II. 45. Pred selom Radlovci vođena je borba sa neprijateljem. Ubijene su 4 ustaše.

656.) 21. II. 45. II Bataljon bio je na položaju kod sela Radlovci kao osiguranje ranjenicima bolnice u Radlovcima.

657.) 21. II. 45. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod sela Lađevci, dignut je u vazduh vlak.[5] Detaljnih podataka nemamo. Na povratku na cesti

[5] Prema dnevnom izvještaju Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH, diverzija je izvedena između Rajića i Novske, a selo Lađevci je 4 km istočno od Rajića (vidi dok. br. 105).

kod Lađevaca postavljena je mina, o učinku iste nemamo podataka.

658.) 21. II. 45. Na poljskom putu između Mikleuša i Kraskovića postavljena je pešadijska mina, na koje su naišli Čerkezi sa konjima. Ubijena su 2 Čerkeza i jedan konj.

659.) 22. II. 45. II. Bataljon bio je na položaju kod sela Radlovca kao osiguranje ranjenicima bolnice u Radlovcu.

660.) 23. II. 45. II. Bataljon bio je na položaju kod sela Radlovca kao osiguranje ranjenicima bolnice u Radlovcu.

661.) 24. II. 45. Između Dobrovca i Kukunjevca išlo se na miniranje ceste, ali je neprijateljska zasjeda omela izvršenje akcije.

662.) 24. II. 45. Postavljena je zasjeda neprijatelju kod s. Gor.[nja] Pištana, na koju je naišla kolona od 90 vojnika, te je isti rastjeran.

663.) 24. II. 45. Na cesti između Gaja i Kukunjevca postavljeno je 5 tenkovskih mina. Iste su detonirale, ali nam podatci o učinku nisu poznati.

664.) 25. II. 45. II. Bataljon držao je položaj kod Orahovice.

665.) 25. II. 45. Na glavnoj cesti Zagreb — Beograd u selu Borovcu, dignut je u vazduh drveni most dug 8 m.

666.) 25. II. 45. Na cesti Zagreb — Beograd u Lađevcima bačen je u vazduh drveni most dug 14 m., ujedno su u tom selu postavljene na cesti 3 tenkovske mine. O učinku istih nemamo podataka.

667.) 26. II. 45. Na cesti Zagreb — Beograd u selu Donji Rajići postavljene su 4 tenkovske mine, o učinku istih nemamo podataka.

668.) 28. II. 45. U akciji na glavnu prugu Zagreb — Beograd neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije.

669.)	28. II. 45.	Na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, kod Nove Subocke omela je neprijateljska zasjeda izvršenje akcije.
670.)	28. II. 45.	Na glavnoj cesti Zagreb — Beograd neprijateljska zasjeda omela je izvršenje akcije.
...[6]		
788.)	2. II. 45.	Pruga Bos. Novi — Bihać, kod Čađavice, presječena je na 30 mjesta, tj. uništeno je 60 šina. Promet stoji.
789.)	3. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Leskovca, bačen je u vazduh most dug 15 m.[7]
790.)	3. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Stupnika i Leskovca, postavljeno je 6 nagaznih mina. O učinku nema podataka.
791.)	3. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Beograd, između Ostrne i Dugog Sela, bačen je u vazduh vlak.[8] — Uništena lokomotiva, 7 vagona. — Broj žrtava nepoznat.
792.)	3. II. 45.	Na cesti Zagreb — Karlovac između Rakovog Potoka i Stupnika postavljeno je 6 nagaz. mina. O učinku nema podataka.
793.)	6. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Beograd između Ostrne i Prečeca presječena je pruga na 58 mj., tj. uništeno je 116 šina.[9]
794.)	7. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, postavljeno je 12 pješ. mina. O učinku nema podataka.
795.)	7. II. 45.	Pruga Sunja — Dubica kod Staze, presječena je na 14 mj., tj. uništeno 28 šina.
796.)	7. II. 45.	Na pruzi Zagreb — Sisak između Velike Gorice i Mraclina, srušena je 1 stražara i bačen u vazduh 1 arm.[irano]-bet.[onski] bunker.

[6] Sve navedene diverzije izveli su dijelovi 1. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[7] Most je porušen na potoku Lomnici (vidi dok. br. 88).

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 87.

[9] Vidi dok. br. 90.

797.) 9. II. 45. Pruga Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, presječena je na 32 mjesta tj. uništene 64 šine. Akciju je izvršilo 36 drugova.[10]

798.) 13. II. 45. Išlo se je na prugu Zagreb — Beograd, ali je neprij. zasjeda omela izvršenje iste.

799.) 14. II. 45. Na cesti Zagreb — Sisak, između Hrašća i Velike Gorice postavljeno je 6 nagaznih mina, na koje su naišla dvoja civilna kola — i ista su bačena u vazduh. Ostale mine pokušali su vaditi Nijemci, te su iste detonirale i ubile 5, a ranile 3 Nijemca.

800.) 12. II. 45. Na cesti Kostajnica — Petrinja, kod Panjana, postavljena je parola,[11] koja je ubila 3, a ranila 2 ustaše.

801.) 13. II. 45. Pruga Sunja — Kostajnica kod Šaša, presječena je na 46 mj., tj. uništeno je 80 šina i bačen je u vazduh 1 željezni most, dug 8 m.[12]

802.) 15. II. 45. Išlo se je na prugu Zagreb — Beograd, ali je neprij. zasjeda omela akciju.

803.) 15. II. 45. Išlo se je u akciju na prugu Zagreb — Beograd, između Sesveta i Kraljevca, ali zbog velike vode akcija nije izvršena.

804.) 16. II. 45. Kod Karlovca na cesti Turanj — Popović Brdo, postavljene su 4 tenkovske, 4 pješadijske mine i 1 parola. Od jedne mine ubijeno je 6 a ranjene 3 ustaše, ostale mine su detonirale, ali o učinku nemamo podataka.

805.) 17. II. 45. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Velike Gorice, bačen je u vazduh vojnički vlak. Uništena je lokom. i 3 vagona, a više vagona je oštećeno.

806.) 17. II. 45. Na pruzi Zgb — Sisak između Sv. Klare i Vel. Gorice, postavljena je parola koja je ubila 3, a ranila 2 ustaše.

---

[10] Vidi dok. br. 94.
[11] Riječ je o antifašističkoj paroli pod koju je stavljena mina.
[12] Vidi dok. br. 98.

807.) 17. II. 45. Pruga Zgb — Beograd između Horvata i Kraljevca presječena je na 52 mjesta, tj. uništene su 104 šine.

808.) 17. II. 45. Na pruzi Sunja — Dubica, kod Kostreša, bačena su u vazduh 2 vojna vlaka i 1 propust dug 2 m. Detaljnih podataka nema.[13]

809.) 18. II. 45. Na cesti Kostajnica — Dubica, kod Slabinja, bačen je u vazduh ustaški kamion. Tom prilikom je ubijeno 10, a ranjeno 8 ustaša.

810.) 19. II. 45. Pruga Sunja — Kostajnica presječena je na 40 mj., tj. uništeno je 80 šina.[14]

811.) 20. II. 45. U Zagrebu u »Švapskoj kafani« postavljena je mina. 3 mrtve Švabe, 14 ranjeno. Kafana je razorena.

812.) 23. II. 45. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Velike Gorice, dignut je u vazduh oklopni vlak. Uništena su 2 vagona, a 2 su oštećena.[15] Mrtvih i ranjenih je bilo, ali je broj nepoznat.

. . .[16]

. . .[17]

744.) 3. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar između Vrbovca i Prikraja uništene su 92 šine.[18] Iste noći ubijen je jedan domobranski vodnik.

745.) 4. II. 45. Na cesti Garešnica — Bjelovar kod Prespe ubijena su 3 domobrana, a ranjene 4 ustaše. Isti su naišli na minu.

746.) 4. II. 45. Ubijeno je 10 a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika. Isti su naišli na mine koje su bile postavljene po cesti kod sela Prespe.

---

[13] Vidi dok. br. 101.
[14] Vidi dok. br. 103.
[15] Vidi dok. br. 105.
[16] Navedene diverzije izveli su dijelovi 2. diverzantskog odreda.
[17] Redakcija je izostavila dio operacijskog dnevnika kako se ne bi ponavljala dejstva 3. diverzantskog NO odreda za koja postoji zaseban izvještaj (vidi dok. br. 22).
[18] Opširnije o tome vidi dok. br. 98; Arhiv VII, reg. br. 1/14—2 i 1/15—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 4. i 7. februara 1945.

747.) 5. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar između Rovišta i Crkvene uništene su 64 šine.

748.) 5. II. 45. Na cesti Koprivnica — Varaždin uništen jedan neprijateljski kamion. Ubijeno je 17, a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika.

749.) 5. II. 45. Na cesti Bjelovar — Prespa ubijeno je 10 ustaša. Isti su naišli na minu.

750.) 5. II. 45. Na stazama iz Voloderskog Brda na glavnoj cesti Zagreb — Banova Jaruga bačena su u vazduh 1 čerkeska kola. Kola sa konjima su uništena, jedan milicioner, 3 Čerkeza i 2 ustaše su ubijeni.

751.) 5. II. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga bačen je u vazduh jedan kamion. Bilo je 6 mrtvih i 4 ranjena neprijateljska vojnika.

759.) 6. II. 45. Na pruzi Varaždin — Koprivnica postavljena je mina koju je neprijatelj pronašao i odneo u Varaždin na kolodvor i spremište mina. Istog dana je mina detonirala i uništen jedan dio kolodvora. Ubijena 42 a ranjena 54 njemačka vojnika, ustaše i civila.

760.) 6. II. 45. Na aerodromu Pleso kod Vel. Gorice uništeno 6 aviona »Dornier«

761.) 7. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar između Vrbovca i Gradeca uništene su 64 šine.

761.) 8. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između stanica Zagreb — Zagreb br. 66 uništena je lokomotiva i 4 vagona; daljnjih podataka nemamo.

762.) 9. II. 45. U Zagrebu uništena je tvornica akumulatora »Kontakt« i sav uređaj. Bilo je 6 mrtvih njemačkih vojnika.

763.) 9. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar između Sv. Ivan Žabno i Brezovljana uništeno je 120 šina i 1 podvožnjak dug 6 m.

764.) 10. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Crkvene i Rovišta, bačen je u vazduh do-

mobranski vlak. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Daljnjih podataka nema.

765.) 10. II. 45. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod Poljaneca, išlo se u akciju i naišlo na zasjedu. S ustašama je vođena borba. Imali smo 1 teško ranjenog koji je umro i 1 lakše ranjenog druga.

766.) 11. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — između Gradeca i Vrbovca, postavljene su mine za vlak i pješadijske. O učinku nema podataka.

767.) 12. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar uništeno 120 šina.

768.) 12. II. 45. Kod uporišta Ludbreg od mina je ubijeno 5 žena koje su išle u uporište.

769.) 12. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između Deanovca i Širinca, uništeno je 60 šina.

770.) 13. II. 45. Na putevima Mala Ludina — Kompator i Ludina — Selište, postavljene su pešadijske mine, o učinku istih nemamo podataka.

771.) 13. II. 45. Na cesti Sesvete — Šašinov ubijeno je 6 milicionera, koje smo dočekali u zasjedi.

772.) 13. II. 45. Na pruzi na cesti Dugo Selo — Križevac između Vrbovca i Božjakovine dignuta su u vazduh[19] i ubijeno 25 neprijateljskih vojnika.

773.) 13. II. 45. Na pruzi Koprivnica — Varaždin, kod Cvetkovca postavljena je nagazna mina i odnio u Koprivnicu u školu gdje je bilo skladište ratnog materijala. Ista mina je detonirala 14. II. i uništila školu i oštetila nekoliko kuća. Prema podacima ob.-[avještajnog] Centra IX. korpusa bila su 203 mrtva.

774.) 14. II. 45. Na pruzi Koprivnica — Varaždin kod Cvetkovca postavljena je mina, o učinku iste nemamo podataka.

---

[19] U originalu ne piše šta je dignuto u vazduh.

775.) 14. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Deanovca i Ivanić Grada dignut je u vazduh probni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona.[20] Promet je stajao 16 sati.

776.) 14. II. 45. Na cesti Dugo Selo — Križevci, kod Luke, dignut je u vazduh drveni most dug 12 m.

777.) 14. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Borongaj uništeno je 12 šina.[21]

778.) 15. II. 45. Na aerodromu Pleso kod Vel. Gorice bačeno je u vazduh 24 — tenk. zapaljivih avionskih bombi.

779.) 15. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Deanovca i Širinca uništeno je 176 šina.[22]

780.) 16. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Rovišta i Crkvene, dignut je u vazduh domobranski vlak. Detaljnih podataka nema.

781.) 16. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, između Sv. Ivan Žabna i Brezovljana postavljene su mine. Od jedne je nesretnim slučajem poginuo k-dir čete.

782.) 17. II. 45. Na cesti Križevci — Bjelovar, između Hrsova i Crkvene postavljene su pešadijske mine. O učinku istih nema podataka.

783.) 17. II. 45. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod Cvetkovca, uništeno je 150 šina.[23]

784.) 17. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, kod Božjakovine, dignut je u vazduh betonski most dug 12 m.

785.) 17. II. 45. Između Dugog Sela i Lupoglava — Vrbovca, prekinuta je telef. linija i uništen kabel na više mjesta.

786.) 18. II. 45. Na cesti Koprivnica — Križevci dignut je u vazduh betonski most dug 6 m.

---

[20] Vidi dok. br. 98; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/9.
[21] i [22] Vidi dok. br. 100.
[23] Vidi dok. br. 102.

787.) 19. II. 45. Na pruzi Dugo Selo bačen je u vazduh domobranski vlak. Uništena lokomotiva i 4 vagona — a 3 vagona su oštećena.[24] Mrtav 1 strojovođa.

788.) 19. II. 45. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga kod Kl. Ivanića bačen je u vazduh kamion. Podataka nema.

789.) 19. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Ivanić Grada i Prečeca, bačen je u vazduh vlak. Podataka nema.[25]

790.) 19. II. 45. U Zagrebu uništena je tvornica i ljevaonica željeza »Sila« sa svim tvorničkim postrojenjima. Ubijeno je 30 njemačkih vojnika i 10 radnika, a broj ranjenih nije nam poznat.[26]

791.) 19. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između Ostrne i Dugog Sela bačen je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Ubijen je strojovođa i ložač, daljnjih podataka nema.

792.) 20. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Borongaj, bačen je u vazduh transportni vlak. — Detaljnih podataka nema.

793.) 21. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod Prečeca bačen je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena lokomotiva i 8 vagona. Detaljnih podataka nema.

794.) 22. II. 45. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Kutine, uništeno je 80 šina.

795.) 23. II. 45. Na pruzi Dugo Selo — Bjelovar, kod Rovišta, bačen je u vazduh oklopni vlak. Izbačena je iz kolosjeka cijela kompozicija. Poginuo 1 ustaša i 1 žena koji su se nalazili pored pruge. Ostalih podataka nema.

796.) 5. II. 45. U Zagrebu pred poduzećem »Tapred« u Vodnikovoj ul. uništen 1 oficirski kamion sa 45 sjedala.

---

[24] Vidi dok. br. 103.
[25] Vidi dok. br. 105.
[26] Opširnije o tome vidi dok. br. 65.

797.) 5. II. 45. U Zagrebu, ugao Deželićeve i Putnikovog trga, preko puta štaba udarne divizije[27] stavljena je mina u gostioni. Detonacija ubila 11 a ranila 22 Švabe, ustaše i domobrana.

798.) 10. II. 45. U Zagrebu na starom kolodvoru postavljena je mina u parni kotao lokomotive, koja je potpuno uništena.

799.) 12. II. 45. Kod Savske ceste u Zagrebu uništena lokomotiva.

800.) 13. II. 45. U Zagrebu, u Kustošiji, uništena je lokomotiva.

801.) 13. II. 45. U Zagrebu, u Kustošiji, svučen je jedan razvodnik, zarobljene su čizme, 2 bluze i 1 kabanica.

802.) 16. II. 45. U Zagrebu, u Kustošiji, ubijen je jedan žandar na straži, a u Frankopanskoj ul.-[ici] 5 udarnika[28] ubijeno a 5 ih je ranjeno.

803.) 27. II. 45. Miniran je ustaški stražar u Zagrebu na Sv. Duhu Isti je ubijen.

804.) 28. II. 45. U Zagrebu na šetalištu Jelenovac, postavljena je paklena mašina na klupu. Bilo je 7 mrtvih i 5 ranjenih udarnika, 2 vodnika i 1 desetnik.

805.) 28. II. 45. U Zagrebu na Savskoj cesti postavljena je mina u ustašku baraku. Ubijeno je 9 a ranjeno 7, jedan zastavnik, 1 radnik i 2 desetnika.

806.) 28. II. 45. U Zagrebu, u Kustošiji, kraj pijace ubijen je ustaški bojnik Slavko Grozdić, emigrant. Zarobljen jedan pištolj.

---

[27] Odnosi se na 2. ustaško-domobransku diviziju čiji je Štab tada bio u Zagrebu (vidi knj. 36, dok. br. 111, objašnjenje br. 66).

[28] Vjerovatno se misli na ljudstvo iz sastava 2. ustaško-domobranske divizije.

II

Ustaško-domobranski dokumenti

BR. 84

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 1. FEBRUARA 1945. O BORBAMA U TUROPOLJU, LICI, BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna!

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 32/45
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. II. 1945.

Iztočna fronta:

Nakon duže borbe pročišćen je neprijateljski prodor u područiu Bijeljine, te su odbijeni svi nepr. protivnapadaji i napadaji na uporišta južno, jugozapadno i zapadno Bijeljine. Poginulo 217 partizana i zaplienjeno 12 strojnica.

Uporište Brezovo Polje je napušteno.

Nastavlja se pritisak partizana na Brčko i odbijeno je više napadaja partizana u jakosti sati na uporišta južno Brčkog.[2]

Na Sriemskom odsjeku između Dunava i Save neprijatelj se utvrđuje.[3]

Na Dunavu i Dravi, osim neznatne vatre za uznemirivanje, nije bilo borbene djelatnosti.

Podravina:

U Podravini nastavljaju se borbe s partizanima.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1—1, k. 47.

[2] O borbama u Bosni i Hercegovini u februaru 1945. vidi tom IV. knj. 33.

[3] O situaciji na sremskom frontu krajem januara i početkom februara 1945. vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256: operacijski dnevnik 1. armije NOVJ.

Partizani su zauzeli Brestovac (5 km j. Zdenaca) i sada napreduju s juga i iztoka prema Končanici (5 km j.z. Zdenaca). Odbijen je napadaj na iztočni rub Končanice.[4]

Zagreb:

Završen je podhvat u području Turopolja i partizani odbačeni prema jugu i jugozapadu. Ukupni neprijateljevi gubitci: 35 poginulih nađeno među njima »komandant brigade« i 3 »komesara«) i velik broj ranjenih.[5] Plien: veći broj pušaka. Vlastiti gubitci: 7 ranjenih (1 častnik).

Zrakoplovna lovačka bojna prodrla je u Oborovo (13 km. j. Dugog Sela) i protjerala I part. moslavačku brigadu[6] preko Save u kojoj se utopio veći broj partizana. Pronađeno je 10 poginulih partizana, zaplienjen 1 strojosamokres i 1 samokres. Vlastiti gubitci: 1 častnik i 1 zrakoplovac poginuli, 3 ranjena.

Karlovac:

Završen je manji podhvat u području Vukova Gorica — Prilišće (17 i 14 km z.j.z. Karlovca) i neprijatelj odbačen dalje prema zapadu uz 3 poginula i više ranjenih.

Jedna obhodnja kod Slavetića sjeverozapadno Jastrebarskog ubila je 7 partizana i zaplienila 2 puške.

Ogulin:

U podhvatu kod Ponikve (15 km s. Ogulina) nanieti su neprijatelju gubitci od 24 poginula i većeg broja ranjenih, te zaplienjeno 3 strojopuške i više pušaka.[7]

---

[4] Trideset treća divizija 10. korpusa NOVJ je 29. januara 1945. sa 1. brigadom napala Brestovac a sa 2. brigadom Končanicu. Poslije ogorčene borbe 1. brigada je zauzela Brestovac, a 2. brigada trećinu sela Končanice. Istog dana neprijatelj je napao brigade pravcem Imsovac — Brestovac — Končanica i prisilio ih na povlačenje (opširnije o tome vidi dok. br. 5; Arhiv VII, reg. br. 1/13—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa NOV i PO Hrvatske od 30. januara 1945).

[5] Vjerovatno se misli na gubitke koje su pretrpjele jedinice 34. NOU divizije i 2. brigada Unske operativne grupe u borbama za Žažinu krajem januara 1945 (vidi dok. br. 1).

[6] Ovaj podatak nije tačan. Prva moslavačka brigada (1. brigada 33. divizije 10. korpusa NOVJ) od kraja decembra 1944. do 9. februara 1945. učestvovala je u borbama za virovitički mostobran (vidi dok. br. 5; knj. 36, dok. br. 117 i 126; knj. 37, dok. br. 2, 17, 18, 39, 60, 61, 67, 97 i 109; Arhiv VII, reg. br. 2—1, i 1—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u decembru 1944. i januaru 1945).

[7] O toku i rezultatima borbi jedinica 43. NO divizije protiv dijelova njemačkog rezervnog lovačkog puka i dijelova 17. ustaškog zdruga sjeverno od Ogulina, od 29. do 31. januara 1945, vidi dok. br. 61; Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. januara 1945.

Lika:

U području Bihaća i Lapca je mirno.

Jadranska fronta:

U nastavku podhvata u području južno Mostara postignut je znatan uspjeh. Noću 29/30. I. podhvatne skupine prešle su Neretvu i zauzele Metković slomivši žestok nepr. odpor, podpomognut oklopnim kolima. Neprijateljski gubitci: 61 poginuo, 53 zarobljena. Plien: 9 oklopnih kola zarobljeno, više oklopnih kola uništeno, 1 težki i 2 laka bacača, 2 strojnice, 7 strojopušaka, 4 p.o. puške, veći broj pušaka, 12 konja i raznog tvoriva.

Vlastiti gubitci: 1 častnik poginuo, 5 nestalih (1 častnik), 6 ih je ranjeno.

Mostovi preko Neretve kod Čapljine i Gabele su porušeni od partizana.

U području Ljubuškog u toku je čišćenje oslobođenog zemljišta od zaostalih partizana.

Goražde — Višegrad

Kod Trnova, Goražde i Višegrada nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Drinjača — Vlasenica

Proširivanje mostobrana kod Drinjače nastavlja se uzprkos jakog nepr. odpora i visokog sniega. Neprijatelj je izbačen iz Miljanovića[8] i visa 693 (5 km z. i 4 km z.s.z. Drinjače). Jedan protunapadaj dobro naoružane part. skupine podpomognut vatrom p.o. topova s iztočne obale Drine zadržan je izpred desnog krila vlastite borbene skupine. Most kod Drinjače popravljen je.

Odbijen je napadaj partizana na uporište sjeverozapadno Vlasenice uz 36 poginulih i 4 zarobljena partizana. Zaplienjeno je 9 strojnica, 2 strojosamokresa i 31 puška.

Nova Kapela — Batrina:

Noću 29/30. I. iznenadnim podhvatom sjeverno N. Kapele — Batrine protjerani su partizani[9] iz Vrhovaca uz 7 poginulih i 1 zarobljenog partizana. Zaplienjene su 3 puške i uništene part. nastanbe.

---

[8] Na karti 1:100.000: Mijatovići.

[9] Na području Pleternice dejstvovao je tada jedan bataljon 4. brigade 12. NOU divizije. Iz depeše štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da je bataljon vodio borbe sa dijelovima 7. ustaško-domobranske divizije krajem januara 1945, ali se ne vidi da li je imao gubitaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/18—2, k. 119/7).

Općenito:

U toku izviđanja i manjih djelatnosti kod Našica, Bjelovara, Ozlja, Bos. Novog i Banje Luke poginulo je 10 partizana, 8 je ranjeno, 3 su zarobljena i 11 se predalo našim postrojbama. Zaplienjeno je više pušaka. 4 domobrana su ranjena.

Osobitosti:

Prema izvješću III zbornog područja navodno je oko »12.000« četnika (vjerovatno 3—4.000) sa Okruglice (11 km j.i. Vareša) krenulo prema Zenici s namjerom da se predaju njemačkom zapovjedničtvu.

Željeznički promet na pruzi Brod — Sarajevo — Višegrad radi oskudice u ugljenu ograničen je.

Nepr. zrakoplovstvo:

31. I. nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom želj. postaju Savski Marof i vlak na pruzi između Konščine i Budinščine. Onesposobljena su 2 stroja, 1 vagon oštećen, 1 zapaljen, 1 osoba poginula i 3 su ranjena.

Vlast. zrakoplovstvo:

31. I. naše je zrakoplovstvo izvršilo više prievoza.

Željeznice:

Noću 29/30. I. minama je oštećena željeznička pruga Križevci — Bjelovar između Sv. Ivana Žabno i Rovišća,[10] ali je šteta popravljena 30. I.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[10] Prema depeši Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 31. januara 1945. pruga je tada presječena na 92 mjesta i uništene su 184 šine (Arhiv VII, reg. br. 1/13—2, k. 119/9).

BR. 85

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 2. FEBRUARA 1945. O BORBAMA U SLAVONIJI, SREMU, ŽUMBERKU I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 33/45
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. II. 1945.

Iztočna fronta:

Na području 4 km zapadno Bijeljine neprijatelj izgrađuje postave.[2]

U području mostobrana kod Brčkog neprijatelj vršio izviđanja slabijim snagama.

Na Sriemskom odsjeku bez promjene. Neprijatelj nastavlja sa izgradnjom postava.[3]

Na Dunavu i Dravi, osim povremene vatre za uznemiravanje na Osiek i Borovo, bez promjene. Kod Erduta odbijena je jedna nepr. izviđačka skupina pri pokušaju prielaza Dunava. Drava između D. Miholjca i Ferdinandovca zaleđena je.

U pozadini Dravskog odsjeka slomljen je neprijateljski odpor u D. Motičini i Zoljanu (9 km z. Našica) i očišćeno to područje.[4]

Podravina:

Oslobođeno je područje Brestovca (5 km j. Zdenaca) i neprijatelju nanieti gubitci od: 49 poginulih i 6 za-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latnicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1—1, k. 47.

[2] Položaji

[3] Na sremskom frontu (između Dunava i Save) nalazile su se jedinice 1. armije NOVJ (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256: operacijski dnevnik 1. armije NOVJ).

[4] Prema depeši Štaba 6. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 31. januara 1945, oko 800 Nijemaca i ustaša napalo je čehoslovačku NO brigadu »Jan Žiška« 30. januara na liniji Stari Zoljan — Martin — Donja Motičina. Poslije ogorčenih dvodnevnih borbi neprijatelj je ovladao Donjom Motičinom (vidi dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/6).

robljenih partizana.[5] Vlastiti gubitci: 4 poginula i 54 ranjena.

Vlastite snage povučene su na crtu: Pavlovac — V. Grđevac.

Karlovac:

Jedna borbena skupina u svom prodiranju sjeveroiztočno Karlovca, dostigla je D. Kupčinu i sjeveroiztočno od toga mjesta uništila jednu part. skupinu u jakosti bojne, zarobivši 110 partizana s oružjem, tovarnim konjima i strjeljivom.[6]

Lika:

Izviđanjem ustanovljeno je da u Dabru (12 km s.i. Otočca) nema neprijatelja. Inače bez promjene.

Jadranska fronta:

Podhvat u Hercegovini uspješno se nastavlja. Neprijateljski gubitci povisili su se za još 33 poginula i 5 zarobljenih, a zaplienjeno je još 17 strojnica, 1 bacač, 12 konja, te razne druge opreme.

Prigodom čišćenja oslobođenog područja 31. I. u selu Proboj (3 km s.z. Ljubuškog) palo je još 45 partizana, 9 ih je zarobljeno i zaplienjene su 2 strojopuške, 3 strojosamokresa i 18 pušaka.

Kod Vrgorca (12 km z. Ljubuškog) napadnuta je jedna part.[izanska] preselica[7] i ubijeno 8 partizana.

Odbijen je napadaj na Čapljinu.

Desna obala rieke Trebižat zaposjednuta je od partizana.

Konjic:

Partizani su ušli u sela Umoljane, Bjelimiće i Glavatičevo (19 km i., 20 i 25 j.i. Konjica). Poduzete su protumjere.

Goražde — Višegrad:

Kod Trnova, Goražde i Višegrada nije bilo spomena vriedne borbene djelatnosti.

Vlasenica — Drinjača:

U nastavku napadaja iz područja Drinjače prema sjeveru borbene skupine ovladale su odsjekom Kameni-

---

[5] Borbe za Daruvarski Brestovac između dijelova njemačkog 15. SS kozačkog korpusa i 33. NO divizije vođene su krajem januara 1945 (vidi dok. br. 5 i 84; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2 i 1/13—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 28. i 30. februara 1945).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 65, objašnjenje br. 15.

[7] Kolona

ca — zapadno utoka D. Kamenice, nakon što je slomljen žestok nepr. odpor. D. Kamenica i vis istočno sela zauzeti su.

Općenito:

Ulogom svih raspoloživih snaga pročišćene su glavne ceste u srednjoj i iztočnoj Bosni od sniega, osim ceste Sarajevo — Podromanija. Snježni nanosi visoki su djelomično 4 metra.

U toku izviđanja Širokog Briega,[8] Bos. Novog i Bjelovara poginulo je 8 partizana, 37 je zarobljeno, a zaplienjeno: 8 strojnica i 19 pušaka. Vlastiti gubitci: 3 ustaše poginula i 4 su zarobljena.

Nepr. zrakoplovstvo:

31. I. oko 1500 sati 3 nepr. zrakoplova napala su u Podsusedu na putu Samobor — Zagreb jednu njemačku preselicu. Ima štete. Istodobno napali su i njemačke barake u Jankomiru kraj Zagreba.

31. I. srušio se jedan nepr. četverostrojni zrakoplov kod Skočaja. Jedan zrakoplovac američki nadporučnik zarobljen je i predan Niemcima.

Istog dana nepr. lovci napali su strojnicama i bombama Široki Brieg i područje Mostara. U Širokom Briegu poginule su 2 osobe, 2 su ranjene, 3 kuće srušene.

1. II. neprijateljski zrakoplovi napali su teretni vlak na graničnoj postaji prema Njemačkoj i zapalili nekoliko vagona.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[8] Sada: Lištica.

BR. 86

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 3. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SREMU, SLAVONIJI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 34/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. II. 1945.

Iztočna fronta:

Nakon višesatne borbe 31. I. odbijeni su jaki nepr. napadaji iz jugoiztočnog i sjeverozapadnog smjera na Bijeljinu, te su pročišćeni mjestni prodori. Sovjetsko zrakoplovstvo pomagalo je neprijatelja napadajući Bijeljinu bombama i strojničkom vatrom.

U području Brčkog samo neznatna borbena djelatnost.

Na Sriemskom odsjeku neprijatelj je izvršio više napadaja u manjim i većim skupinama podpomognutim topničkom i bacačkom vatrom. Većina napadaja zadržana je u minskim poljima izpred glavne borbene crte, a nekoliko ih je odbijeno vatrom s glavne borbene crte. Zapadno Nove Bapske vlastiti izviđački dielovi prodrli su u neprijateljske postave i zaplienili 2 strojnice, 1 bacač i 1 p.o. pušku.

Na Dunavu i Dravi, osim nepr. vatre na Osijek i postave zapadno od Osijeka, bez promjene. Sjeverozapadno Valpova odbijeni su nepr. izviđački dielovi pri pokušaju prielaza zaleđene Drave. Zapadno i južno od Čađavice opaženi su živahni nepr. pokreti.[2]

U pozadini Dravskog odsjeka kod Feričanaca protjerani su partizani dalje prema zapadu i nanieti im gu-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3—1/1, k. 47.

[2] U rejonu Čađavice izvršena je krajem januara smjena jedinica 3. armije NOVJ (vidi dok. br. 6, 31 i 38).

bitci.[3] Vlastiti gubitci: 4 poginula i 9 ranjenih. U području Našica vrše partizani pritisak s juga.[4]

Podravina:

U području Pitomače i na Bilogori bilo je samo izviđačke djelatnosti. Odbijeno je više nepr. napadaja u jakosti bojne na V. Grđevac i V. Pisanicu.[5] Južno St. Gradca tučeni su topničkom vatrom neprijateljski pokreti.[6]

Križevci:

Izviđačke skupine P.T.S.-a naniele su neprijatelju kod Gornje Rieke (15 km s.z. Križevaca) gubitke od 4 poginula, 7 ranjenih i 4 zarobljena partizana, te zaplienile 28 pušaka.

Lika:

U Lici i u dolini Une nije bilo spomena vriedne borbene djelatnosti.

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku osujećen je pokušaj prielaza partizana preko Neretve kod Čapljine. Privedeno je još 50 zarobljenika i zaplienjeno 2 bacača, 12 strojnica i 4. p.o. puške.

Sarajevo:

U području Trnova, zapadno i južno Umčana, postignuto je mjestno poboljšanje postava.

Goražde — Višegrad:

U području Goražde i Višegrađa bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

---

[3] Pravac Feričanci — Orahovica — Čačinci zatvarala je Osječka NOU brigada (vidi dok. br. 31, 38 i 72; Arhiv VII, reg. br. 1/12—2, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. januara 1945).

[4] Sa juga i jugoistoka vršila je pritisak na Našice Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška«. Jedan njen bataljon je napao Motičinu 1. februara 1945, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja povukao na polazni položaj (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/15—2, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 1. februara 1945).

[5] Veliki Grđevac i Gornju Kovačicu napale su 1. februara 1945. jedinice 40. NO divizije, a Veliku Pisanicu dijelovi 33. NO divizije (vidi dok. br. 5 i 72).

[6] U rejonu Starog Gradca nalazile su se tada jedinice 36. NOU divizije (vidi dok. br. 37 i 39).

Zvornik — Vlasenica:

U području sjeverno Drinjače slomljen je žestok nepr. odpor i dostignuti su visovi 4 km južno Zvornika. Neprijatelj dovlači pojačanja izpred navalnih klinova podhvatne skupine.

Sovjetsko zrakoplovstvo napadalo je navalnu skupinu u dolini Drine i pojedina uporišta na obskrbnoj cesti.

Odbijeni su napadaji partizana na uporišta sjeverozapadno Vlasenice.

52 partizana su poginula.

Travnik:

U području Travnika bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Općenito:

Prigodom izviđanja kod Banje Luke, Kostajnice i Bjelovara poginula su 3 partizana, 2 su ranjena i zaplienjeno je 6 pušaka, 1 strojopuška i 1500 naboja. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Nepr. zrakoplovstvo:

2. II. nepr. zrakoplovi napali su kod Samobora promet na cesti i oštetili 1 samovoz. Tom prigodom oboren je 1 napadački zrakoplov, koji je pao kod sela Kladje (4 km i. Samobora). Pilot je poginuo, a zrakoplov se smrskao.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi strojničkom vatrom okolinu V. Gorice i Ljubić mlin južno[7] Zagreba. Do sada se zna za 3 ranjene osobe kod Ljubić mlina.

Istog dana 8. neprijateljskih zrakoplova napalo je Široki Brieg bombama i strojničkom vatrom. Pojedinosti nisu javljene.

31. I. jugozapadno Kostajnice srušio se jedan nepr. četverostrojni zrakoplov i izgorio.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 1. i 2. II. izvršilo više raznih prievoza.

Željeznica:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska 2. II. između Novoselec — Križa i Moslavine Popovače naišao

[7] Ljubić mlin nije nađen na karti 1:100.000.

je na minu teretni vlak. Mina se razprsla, oštetila želj. prugu, izbacila stroj i tender, te prevalila nekoliko vagona.[8] 12 osoba je ranjeno. Popravak štete je u toku.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 87

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 4. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, SREMU, LICI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 35/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
4. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

Odbijeni su usredotočeni napadaji partizana na Bijeljinu, a jedan prodor iz jugozapadnog smjera je pročišćen. Uz cestu sjeverozapadno i sjeverno Bijeljine utvrdilo se oko 600 partizana.

Posada mostobrana Brčko odbila je više nepr. napadaja u jakosti bojne podpomognutih teškim pješačkim naoružanjem i topničtvom.

Na Sriemskom odsjeku oživila je nepr. djelatnost izpred ciele borbene crte s težištem iztočno Tovarnika.

---

[8] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda).

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4/1—1, k. 47.

Prigodom čišćenja dvaju nepr. prodora poginulo je preko 100 partizana.[2]

Na Dunavu opažen je živ nepr. promet kod Šarengrada.

Na Dravi krenuo je led.

U zaleđu Dravskog odsjeka neprijatelj uzmiče iz područja 10 km sjeverno Našica prema jugu.[3]

Podravina:

U području Pitomače bez promjene.

Neprijatelj, koji je uspio prodrieti u Pavlovac[4] (10 km j. V. Pisanice), odbačen je protuudarom u jugoiztočni dio mjesta.[5]

Vlastiti gubitci: 20 ranjenih (3 častnika). Neprijateljski gubitci su znatni, ali nisu ustanovljeni.

Ogulin:

U visinskom području 20 km sjevero-sjeverozapadno Ogulina protjeran je neprijatelj uz 34 poginula, 9 zarobljenih, dok je zaplienjeno 7 strojopušaka, 2 strojosamokresa i 39 pušaka.[6]

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku prebacio je neprijatelj iztočno Čapljine jednu skupinu u jakosti sati i prodro u Čapljinu, odakle je protunapadajem izbačen.

2. II. oko 300 partizana uspjelo se prebaciti na desnu obalu Neretve u području 6 km j.i. Čitluka. U toku su protumjere.

Neprijatelj je prilikom bezuspješnih pokušaja prielaza r. Neretve kod Gabele i Čapljine u predhodna tri dana izgubio oko 110 poginulih i 10 zarobljenih partizana.

---

[2] O gubicima jedinica 1. armije NOVJ u borbama od 1. do 4. februara 1945. vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256: operacijski dnevnik 1. armije NOVJ.

[3] Sjeverozapadno od Našica na liniji Valenovac — Feričanci — Zdenci dejstvovale su jedinice 12. NOU divizije (Osječka i Čehoslovačka brigada »Jan Žiška«). Njihov je zadatak bio da spriječe prodor neprijatelja pravcem Feričanci — Orahovica — Podravska Slatina (vidi dok. br. 29, 38, 39 i 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[4] Pod pritiskom 33. i 40. NO divizije dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa napustili su 31. januara 1945. Pavlovac, Končanicu, Brestovac Daruvarski i V. i M. Zdence (vidi dok. br. 5 i 80).

[5] Jugoistočni dio Pavlovca tada je držala 18. brigada 40. NOU divizije (vidi dok. br. 80).

[6] O toku i rezultatima borbi koje je vodila 43. NO divizija protiv njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka i dijelova 17. ustaškog zdruga od 29. do 31. januara 1945. vidi dok. br. 61, 84 i 115).

Konjic:

Opažene su jače nepr. snage u napredovanju ka Konjicu iz iztočnog smjera.

Sarajevo:

Kod Umčana u području Trnova borbene skupine povukle su se na stare postave.

Goražde—Višegrad:

U području Goražde i Višegrada bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Zvornik:

U području Zvornika nastavljaju se uspješne borbe.

Borbene skupine slomile su žestok nepr. odpor i zauzele vis 527 južno Zvornika, te odbile sve nepr. protunapadaje podpomognute topničtvom.

Na visovima jugozapadno Zvornika u toku su borbe s neprijateljem, koji se uporno brani.

Neprijatelj tuče topničkom vatrom s iztočne obale Drine cestu Drinjača — Zvornik.

Doboj:

Jedna borbena skupina napala je part. povoz 15 km j.z. Doboja, te pobila 7 partizana i zaplienila 1 strojopušku, 6 pušaka i 12 saonica sa živežnim namirnicama.

Općenito:

Partizani su napali jednu našu zasjedu kod Nove Kapele Batrine. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 2 nestala.

Prilikom izviđanja i manjih djelatnosti kod Vinkovaca, u Podravini i kod Karlovca poginuo je 1 partizan, 7 je zarobljeno i zaplienjeno: 2 strojopuške, 2 strojosamokresa, 10 pušaka, strjeljivo, 2 krugovalna prijemnika, te veća količina zdravstvenog i promičbenog tvoriva. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 3 ranjena.

Nepr. zrakoplovstvo:

2. II. nepr. zrakoplovi bacili su 4 bombe na područje Selišta (6 km s.i. Čitluka), ranjena jedna žena i srušene su 2 kuće.

Prilikom napadaja nepr. zrakoplova na područje V. Gorice prema njemačkom izvješću oboreno je 3 — 5 napadačkih zrakoplova.

3. II. nepr. zrakoplovi napali su bombama želj. postaju Sunja i Moslavina Popovača, a strojničkom vatrom vlak na pruzi između Okučana i Dragalića. Ima štete i žrtava.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo izvršilo više prievoza.

Željeznica:

3. II. na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska između ž. post. Ivanić Grad i Dugo Selo naišao je na minu teretni vlak.[7] Izkliznulo je nekoliko štitnih kola, stroj i 2 vagona iza stroja. Poginule su 3 osobe i jedna je ranjena. Popravak je u toku.

Noću 1/2. II. partizani su minirali most na pruzi između Križevaca i Bjelovara i oštetili ga.[8] Popravak je u toku.

Pruga Sunja — Majur minama je razorena na više mjesta.[9]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[7] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/15—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. februara 1945).

[8] Prema depeši Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske upućenoj 4. februara 1945. dijelovi 3. diverzantskog odreda srušili su tada kod Rovišća betonski most dug 6 m i presjekli prugu na 60 mjesta (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/14—2, k. 119/9).

[9] Noću 1/2. februara 1945. dijelovi 7. NOU divizije porušili su prugu Sunja — Kostajnica na 70 mjesta (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/15—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 4. februara 1945).

BR. 88

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, SREMU I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 36/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine i Brčkog odbijeno je više nepr. napadaja do jakosti bojne potpmognutih nepr. zrakoplovstvom. U ovim borbama neprijatelj je izgubio 263 poginula.

U Sriemu pronađeno je prigodom čišćenja zemljišta izpred glavne borbene crte daljnih 77 poginulih.[2]

Na Dunavu otvorena je vlastita topnička vatra na opažene ciljeve u Bačkom Novom Selu na sjevernoj obali rieke. Nastavlja se nepr. vatra za uznemiravanje na Osijek, Vukovar i Sotin.

U Zaleđu Dravskog odsjeka oslobođeno je selo D. Motičina (10 km z. Našica) i odbijeni svi nepr. protunapadaji uz 13 poginulih partizana.[3]

Kod Breštanovaca (16 km j.z. D. Miholjca) udarne skupine naniele su partizanima gubitke od 16 poginulih, većeg broja ranjenih, te zaplienile 1 strojnicu i 6 pušaka.[4]

Podhvatne snage slomile su nepr. odpor i zauzele Levanjsku Varoš (18 km z. Đakova).

Podravina:

U Podravini i u Bilogori nastavlja se uspješna izviđačka djelatnost. Noću 2/3. II. odbijeni su napadaji par-

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1/1, k. 47.

[2] Vidi dok. br. 87, objašnjenje br. 2.

[3] Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška« napala je Donju Motičinu 1. februara, a Osječka NOU brigada 3. februara 1945. Uslijed nadmoćnosti i snažnog otpora neprijatelja brigade su se povukle na polazne položaje (vidi dok. br. 72).

[4] U rejonu sela Breštanovci nalazili su se od 1. do 5. februara 1945. dijelovi 51. NOU divizije (vidi dok. br. 38).

tizana na jedno uporište.[5] Borbe u jugoiztočnom dielu Pavlovca još traju.[6]

1. II neprijatelj je izgubio 42 poginula izbrojeno, i zaplienjeno 9 pušaka.

Ogulin:

U već javljenom podhvatu u području sjeverozapadno Ogulina zaplienjena je još 21 puška i 1 samokres.[7]

Bos. Novi:

U noćnom podhvatu 3/4. II. na području zapadno ceste Bos. Novi — Kostajnica, slomljen je nepr. odpor kod sela Katarine i Šegestina (9 i 12 km s. Bos. Novog), te je neprijatelj odbačen dalje prema zapadu. Poginulo je 11 partizana a zaplienjeno: 4 puške, streljivo i 4 konja.

Lika:

U Lici i u dolini Une nije bilo borbene djelatnosti.

Jadranska fronta:

U dolini Neretve u toku su borbe s jakim nepr. snagama.

Na iztočnom krilu oko Mostara jaka nepr. topnička vatra.

Konjic:

U toku je podhvat protiv partizana u području Vrdolje — Džepi (6 km z. — 5 km s.i. Konjica).

Neprijatelj je zaposjeo selo Brđane (7 km s.i. Konjica), dok je neprijatelj, koji prodire iz sjeverozapadnog smjera, potisnuo ust. posadu uporišta Gorani (17 km s.s.z. Konjica).

Sarajevo:

Jake skupine četnika, koje su došle iz Srbije i Crne Gore zaopsjele su više sela u području 4 — 5 km s.i. i j.i. Vareša, gdje gladni i bosi pljačkaju ova sela. Vareš je ugrožen. U manjim sukobima s tim četnicima palo je 5 četnika, više ih ranjeno i dva su zarobljena.

Goražde:

Na gornjoj Drini bilo je samo neznatne djelatnosti.

Zvornik:

Nakon što je odbijeno nekoliko nepr. napdaja podpomognutih topničkom vatrom, poduzele su podhvatne snage napadaj na Zvornik, te su unatoč žestokog nepr.

---

[5] Vjerovatno se misli na napad 33. NO divizije na selo Ladislav (vidi dok. br. 7 i 14).

[6] U Pavlovcu su vođene borbe od 1. do 5. februara 1945. između jedinica 40. NOU divizije i dijelova njemačkog 15. SS kozačkog korpusa (vidi dok. br. 72 i 80).

[7] Vidi dok. br. 61 i 87.

odpora osvojile nešto zemljišta, odbivši istodobno nepr. bočne napadaje iz zapdnog i jugozapadnog smjera.

Kula Grad (1,5 km j.z. Zvornika) osvojen je nakon žestokih borbi.

Prielaz preko Kamenice dovršen je unatoč jake nepr. vatre s iztočne obale Drine.

Općenito:

Noću 2/3. II. topničkom vatrom iz Okučana protjerana je skupina partizana, koja je pokušala minirati most[8] (6 km s.z. Okučana).

Prigodom pretresa u selu Ostrovu kod Vinkovaca uhićeno je 60 organiziranih komunista.

U toku izviđanja u području Banje Luke, Kotor Varoši, Dervente i Vinkovaca ranjeno je 5 partizana, 1 je zarobljen i 11 ih se predalo. Zaplienjene su 4 puške. Poginula su 2 domobrana.

Nepr. zrakoplovstvo:

3. II. napali su nepr. zrakoplovi Sisak. Bačen je veći broj bombi na sjeverni dio grada, gdje je porušeno i oštećeno nekoliko kuća. 4 osobe su poginule.

1. II. nepr. zrakoplovi bacali su bombe na područje sjeverno i sjeveroiztočno Varaždina.

Vlast. zrakoplovstvo:

4. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo više raznih prievoza.

Željeznice:

Noću 3/4. II. minama je porušen most na potoku Lomnica na pruzi Zagreb — Karlovac između Leskovca i Horvata.[9]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[8] Odnosi se na dijelove 1. diverzantskog odreda koji su vršili diverzije na komunikaciji Banova Jaruga — Vinkovci kao i na drugim komunikacijama u Slavoniji (vidi dok. br. 90; Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[9] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda. Istog dana oni su (3 km sjevernije) minirali put Zagreb — Samobor (vidi dok. br. 81).

BR. 89

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 6. FEBRUARA 1945. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 37/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
6. II. 1945.

Iztočna fronta:

Odbijeni su novi napadaji neprijatelja u području Bijeljine, kojom prilikom je neprijatelj izgubio 342 poginula, dok je 9 strojnica zaplienjeno. U području Brčkog obostrana izviđačka djelatnost.

Na Sriemskom odsjeku obostrana izviđačka djelatnost. Opažene su nove nepr. postrojbe u novim odorama.[2]

Na Dunavu i Dravi bilo je samo mjestne topničke vatre.

U području Čađavice jača nepr. topnička i bacačka vatra s težištem na Adolfovo Selo i Kapelnu.[3] Vlastite udarne skupine naniele su neprijatelju gubitke od 23 poginula i 2 zarobljena.

U zaleđu Dravskog odsjeka zaposjednut je Bokšić (12 km s.z. Našica) po našim podhvatnim snagama.[4]

U području Levanjske Varoši uništena je jedna manja part. skupina od 40 ljudi.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—1/1, k. 47.

[2] Prva proleterska divizija NOVJ smijenila je 1. januara 1945. godine 8. diviziju 1. bugarske armije na odsjeku željeznička stanica Grabovo — r. Bosut, pa je vjerovatno to neprijatelj uočio (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256: operacijski dnevnik 1. armije NOVJ).

[3] Rejon Adolfovo Selo — Kapelna tukla je artiljerija 51. NOU divizije. Ona je bila razmještena na prostoriji Dobrović — Miljevci — Medinci (vidi dok. br. 38).

[4] Bokšić su zauzeli dijelovi njemačke 297. pješadijske divizije (vidi dok. br. 38).

Podravina:

Noću 3/4. II. odbijen je jak nepr. napadaj na V. Grđevac.[5]

Neprijatelj u jakosti jedne brigade poduzeo je napad iz područja Tomašice[6] (18 km z. Daruvara) u sjeverozapadnom smjeru i zauzeo Trnoviticu (24 km z.s.z. Daruvara). U borbama prigodom zatvaranja prodora fronte izgubio je neprijatelj 35 poginulih i 11 zarobljenih.

Udarne skupine odbacile su neprijatelja iz bunkera 2,5 km zapadno St. Gradca i uništile 14 bunkera, pri čemu je 38 partizana poginulo, 5 zarobljeno i 2 strojnice uništene.[7]

Odbijena su 3 nepr. napadaja na Pitomaču iz jugoiztočnog smjera[8] usredotočenom vatrom branioca.

Jadranska fronta:

Neprijatelj je uspio prebaciti se jačim snagama 3. II. na desnu obalu Neretve kod Kruševića (8 km j.i. Čitluka) u leđa našim podhvatnim snagama, koje su se radi toga morale povući iz područja Ljubuški, Čapljina i Čitluk na postave južno Mostara.

Zvornik:

Podhvatne snage izbile su na cestu Zvornik — Tuzla, dok se u Zvorniku i na visovima sjeverno od ceste neprijatelj ogorčeno brani. Most preko Drine razoren je po neprijatelju. U borbama u području Zvornika neprijatelj je izgubio 153 poginula, 11 strojnica i 58 pušaka.

Derventa:

Odbijen je napadaj četnika na uporišta 10 km iztočno Dervente uz 6 poginulih i 10 zarobljenih četnika. Vlastiti gubitci 5 ranjenih.

26. I. izbačeni su partizani iz Gradačca (20 km j. Bos. Šamca) i oslobođeno je to mjesto. Neprijateljski gubitci znatni, ali nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 9 ranjenih.

---

[5] Redakcija nije utvrdila ko je izveo taj napad. Na širem području Velikog Grđevca nalazile su se jedinice 6. i 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 5, 7, 14, 72 i 80).

[6] Na liniji Tomašica — Kajgana nalazila se tada 12. proleterska brigada (vidi dok. br. 72).

[7] O gubicima 5. vojvođanske brigade 36. NOU divizije kod Starog Gradca vidi dok. br. 37.

[8] Jedinice 36. NOU divizije izvele su 2/3. februara demonstrativni napad na Pitomaču i Otrovanec (vidi dok. br. 37).

Općenito:

U manjim borbama u dolini Kupe i donjem toku rieke Une izgubio je neprijatelj 56 poginulih i 17 zarobljenih.

Prilikom izviđanja kod Brčkog, Sv. Ivana Žabno poginulo je 8 partizana, 9 je ranjeno i 3 su zarobljena. Zaplienjeno je 6 pušaka, 1 strojosamokres i 1 samokres. Vlastiti gubitci: 3 poginula i 1 ranjen.

U Đurđenovcu predalo se 6 partizana s oružjem na temelju Poglavnikove amnestije.

Nepr. zrakoplovstvo:

4. II. napali su nepr. lovci bombama i strojničkom vatrom Široki Brieg. Pojedinosti nisu poznate.

5. II. tri nepr. zrakoplova bacili su bombe južno Mostara.

5. II. četiri nepr. zrakoplova napali su most kod Jasenovca bez uspjeha. U isto vrieme napali su strojničkom vatrom želj. postaju Novska, gdje je onesposobljen 1 stroj.

5. II. više nepr. lovaca-bombardera napalo je želj. postaje Mosl. Popovača, Kutina i Banova Jaruga. Ima štete na kolosjecima, vagonima i na postajnoj zgradi u Banovoj Jaruzi. Ima žrtava. Istoga dana osposobljen je po jedan kolosjek na svakoj postaji.

Istog dana napadnuta je i želj. postaja Otok s 2 bombe. Ima štete i žrtava.

Toga dana napali su nepr. zrakoplovi most preko rieke Bosne kod Usore bez učinka.

Vlast. zrakoplovstvo:

5. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo uspješno izviđanje područja Turopolje u saradnji s podhvatnim postrojbama. Osim toga izvršilo je više raznih prievoza.

Željeznice:

Na pruzi Varaždin — Koprivnica noću 4/5. II. između Jalžabeta i Ludbrega minama je porušena pruga i 1 propust.[9] 5. II. pruga je popravljena.

---

[9] Na komunikaciji Varaždin — Koprivnica vršili su diverzije dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 22 i 82).

Na pruzi Dugo Selo — Križevci pruga je popravljena i prohodna od Dugog Sela do Prikraja i od Vrbovca do Križevaca.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 90

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SREMU, PODRAVINI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 38/45
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine olakšano je stanje. Neprijatelj je ostavio samo slabije snage, te krenuo prema jugu. Neprijateljski pritisak u području Brčkog traje i dalje. Neprijatelj dovodi pojačanja.

Na Sriemskom odsjeku noću 5/6. II. odbijen je jači neprijateljski napadaj na uporište Ilinci.[2] Tokom 6. II.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru) u Arhivu VII, reg. br. 7—1/1, k. 47.

[2] i [3] Prema operacijskom dnevniku 1. armije NOVJ 5/6. februara 1945. dijelovi 1. proleterske i 6. proleterske divizije napali su selo Nijemci, 8 km sjeverozapadno od mjesta Ilinci. U Ilincima se tada nalazila 3. brigada 6. proleterske divizije u ulozi divizijske rezerve.

Napad na selo Nijemce ponovljen je 6. februara 1945. Istog dana jedinice 1. proleterske divizije napale su željezničku stanicu Grabovo

neprijatelj je bezuspješno napadao na više mjesta. Borbe su u toku.[3]

Na Dunavu i Dravi nije bilo spomena vriedne borbene djelatnosti. Opažena su neprijateljska okupljanja kod Bačkog Novog Sela na sjevernoj obali Dunava, odakle neprijatelj otvara bacačku i topničku vatru na naše postave.

U zaleđu Dravskog odsjeka odbijeno je više nepr. napadaja podpomognuti topničtvom na Donju Motičinu (10 km z. Našica) uz 42 poginula partizana.[4] Kod Zdenaca (12 km s.z. Našica) bilo je sukoba naših izviđačkih dielova s neprijateljem.[5]

Podravina:

Odbijeni su svi nepr. napadaji na pojedina uporišta kod V. Grđevca noću 4/5. II., koje je neprijatelj izvršio iz iztočnog smjera i iz smjera Trnovitice.[6]

Neprijateljski gubitci: 49 poginulih i 16 zarobljenih. Plien: više pušaka, 1 strojosamokres i 2 strojopuške. Vlastiti gubitci: 17 poginulih (2 častnika) i 48 ranjenih (3 častnika).

Okučani:

Izviđački dielovi protjerali su partizane s područja sjeverozapadno Okučana uz podporu topničtva iz Okučana. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Bos. Novi:

U borbama izviđačkih dielova u području donjeg toka r. Une nanieti su neprijatelju gubitci od 29 poginulih i 10 zarobljenih partizana.

Jadranska fronta:

Na otoku Krku protjerane su part. skupine iz sela Garica (7 km s.s.i. Krka).

---

i izvele demonstrativni napad u pravcu sela Borak (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256).

[4] Napad na Donju Motičinu izvela je Osječka NOU brigada 3. februara 1945. Redakcija nije utvrdila koliki su bili njeni gubitci (vidi dok. br. 72).

[5] Na liniji Feričanci — Zdenci nalazila se tada Osječka brigada (vidi dok. br. 72).

[6] Virovitička NOU brigada napala je tada Pavlovac, a Omladinska NOU brigada »Joža Vlahović« neprijateljsku kolonu na cesti Hercegovac — Trnava. Jedinice 33. NO divizije su istovremeno napale dijelove njemačkog 15. SS kozačkog korpusa u selu Ladislavu (vidi dok. br. 7, 14 i 80).

Odbijen je napadaj partizana na Široki Brieg i osujećen pokušaj obilazka tog uporišta sa zapadne i sjeverne strane.

Konjic:

U području 5 km j.i. Konjica podhvatne snage potisnule su neprijatelja u smjeru sjevera i sjeveroiztoka.

Sarajevo:

U području Trnova protjerani su partizani iz sela Slavljevići (5 km s.s.i. Trnova) uz 10 poginulih, 22 ranjena i 4 zarobljena partizana. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 4 ranjena.

Goražde—Višegrad:

U području Goražda i Višegrada bilo je samo obostrane izviđačke djelatnosti.

Zvornik:

Zvornik je zauzet. Neprijateljski gubitci u području Zvornika povisili su se na 284 poginula. Zaplienjeno je 160 pušaka i 21 strojnica.

Banja Luka:

U borbama u širem području Banje Luke 4. II. partizani su izgubili 30 poginulih i 55 ranjenih, dok su 4 četnika poginula i 7 ih je ranjeno.

Općenito:

Prigodom izviđanja u području Kotor Varoši i Zagreba ranjena su 3 partizana, a 3 partizana i 1 partizanka zarobljeni. Plien: 2 puške.

Nepr. zrakoplovstvo:

5. II. nepr. zrakoplovi napali su na pruzi između Novske i Rajića 1 stroj i onesposobili ga, a u želj. postaju Dragalić još 1 srtoj, kojeg su također onesposobili.

Istog dana nepr. zrakoplovi napali su bombama želj. most preko r. Bosne, 2 km južno Doboja, bez učinka.

6. II. nepr. zrakoplovi bacili su bombe na područje j.i. Mostara.

6. II. nepr. lovci napali su 1 stroj na pruzi između Nove Kapele Batrine i St. Petrovog Sela. Stroj je onesposobljen, strojovođa je poginuo, a 2 osobe su ranjene.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 6. II. uspješno bombardiralo zemljište na kome slieću nepr. zrakoplovi, te izvršilo više raznih prievoza.

Željeznice:

5. II. naišao je njemački oklopni vlak na razorenu prugu 9 km j. Doboja. Ima štete i žrtava.

6. II. oko 20,00 sati minama je razorena pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska između Ostrne i Prečeca na više mjesta.[7] Popravak je u toku.

Osobitosti:

Počelo je vraćanje odmetnika na temelju Poglavnikove amnestije, za sada još u manjem broju.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 91

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 8. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, SLAVONIJI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 39/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
8. II. 1945.

Iztočna fronta:

Nepr. zrakoplovstvo napalo je Bijeljinu bombama i strojničkom vatrom.

Nepr. pritisak u području Brčkog još traje. Ceste iz Brčkog prema Čeliću i Bijeljini zaposjednute su od partizana.

---

[7] Prugu su minirali dijelovi 2. diverzantskog odreda na 58 mjesta. Pri tom je uništeno 116 šina (vidi dok. br. 82).

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8—1/1, k. 47.

U Sriemu nije bilo spomena vriedne borbene djelatnosti.

Na Dunavu i Dravi, osim nepr. vatre za uznemirenje, nije bilo važnijih događaja.

U zaleđu Dravskog odsjeka u području Đakova, vlastita izviđačka djelatnost.

Podravina:

Podhvatne snage iz područja Našica dostigle su crtu Kutovi — Bare — Dolci — Valenovac (17 km s.z., 16 km z.s.z. i 12 km z. Našica). Neprijatelj uzmiče u zapadnom i jugozapadnom smjeru.[2]

Kod Trnave (18 km s.z. Daruvara) slomljen je žestok neprijateljski odpor. Poginulo je 75 partizana.[3]

Okučani:

U nastavku izviđanja u području sjeverno i sjeverozapadno Okučana protjerane su manje part. skupine.

Bos. Novi—Kostajnica:

Uspješna vlastita izviđačka djelatnost u području Bos. Novi — Kostajnica.

Lika:

U Lici nije bilo važnijih događaja.

Banja Luka:

Protjerani su partizani iz sela Javorci i Kosići (8 km. z. i 9 km. s.z. Banja Luke). Nađena su 2 poginula partizana, a 15 ih je ranjeno. Cieni se da su nepr. gubitci znatno veći. Plien: 1 strojopuška i više pušaka. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 2 ranjena.

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku neprijatelj napada naša uporišta Knežpolje i Široki Brieg. Borbe su u toku.

Jake nepr. snage sjeverno od Širokog Briega nadiru u područje sjeverozapadno Mostara.

Višegrad:

U području Višegrada neprijatelj je uzaludno napadao pojedina uporišta.

---

[2] Riječ je o povlačenju jedinica 3. armije NOVJ pred daleko nadmoćnijim njemačkim jedinicama koje su napadale virovitički mostobran (vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 80).

[3] Na putu Hercegovac — Trnava vođene su borbe 4. i 5. februara 1945. između Omladinske NOU brigade »Joža Vlahović« i dijelova njemačkog 15. SS kozačkog korpusa. Redakcija nije utvrdila koliki su bili gubici Brigada (vidi dok. br. 72 i 80).

Općenito:

Prilikom izviđanja kod Sarajeva, Našica i Nove Kapele Batrine poginulo je 9 partizana, 1 je zarobljen i zaplienjeno je više pušaka. Vlastiti gubitci: 6 poginulih, 9 ranjenih i 7 nestalih.

Nepr. zrakoplovstvo:

7. II. 5 nepr. zrakoplova napali su bombama želj. postaju Savski Marof i jedan vlak na pruzi između Bedekovčine i Zlatara. Ima štete i žrtava.

Nepr. zrakoplovi oštetili su most preko r. Fojnice s.z. Kiseljaka.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 7. II. uspješno napalo nepr. skladište kod St. Gradaca u Podravini, te izvršilo više prievoza.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 92

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 9. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, SREMU, LICI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 40/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. II. 1945.

Iztočna fronta:

Stanje u području Bijeljine i Brčkog olakšano je protumjerama.

Jedna njemačka podhvatna skupina, koja napreduje iz Zvornika, stigla je u područje Janje (10 km. j. Bijeljine).

Neprijatelj je od 22. XII. 1944. do 5. II. 1945. u području Bijeljine i Brčkog pretrpio velike gubitke u nastojanju, da ovim smjerom prodre u zaleđe sriemskog odsjeka. Nađeno je 1566 poginulih partizana, velik broj ranjen, a zaplienjeno je: 2 bacača, 41 strajopuška, 7 strojosamokresa, veliki broj pušaka i puščanih naboja.

Hrvatski i njemački gubitci: 114 poginulih (7 častnika), 301 ranjen i 38 nestalih.

U Sriemu, na Dunavu i Dravi, nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Osijek je pod neprestanom neprijateljskom topničkom, bacačkom i strojničkom vatrom.

Podravina:

Borbene skupine, koje napreduju sjevernim dielom Papuka preko Čačinaca na Mikleuš (26 km. s.-z. Našica) i preko Orahovice na Pušinu (10 km. z.-s. z. Orahovice), slomile su 7. II. žestok neprijateljski odpor i osvojile Mikleuš i Pušinu.[2]

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9—1/1, k. 47.

[2] Pravac Čačinci — Mikleuš — Podravska Slatina — Virovitica prodirala je njemačka 297. pješadijska divizija, a pravcem Orahovica — Pušina — Voćin 7. SS divizija »Princ Eugen«. Navedene pravce su zatvarale Osječka i Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« 12. NOU divizije i 16. NOU divizija (vidi dok. br. 12, 29, 39, 72 i 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

U iztočnom dielu Bilogore, zauzeti su noću 6./7. II. Zdenci i Velika Barna[3] (12 i 18 km. s.z. Daruvara).

Napadaj na Sokolovac i Imsovce (15 i 13 km. z. Daruvara) još je u toku.[4]

Lika:

Ustaške podhvatne skupine protjerale su partizane iz Plaškog (24 km s.i. od Otočca), uz 87 poginulih i 3 zarobljena partizana, te zaplienihe 7 strojopušaka, veći broj pušaka, te samokresa.[5] Vlastiti gubitci: 3 poginula i 11 ranjenih.

Jadranska fronta:

Posade uporišta Široki Brieg i Kočerin, napadnute sa svih strana, nadmoćnim neprijateljskim snagama, probile su se iz uporišta i zaposjele nove postave z. Mostara, nanievši neprijatelju gubitke od 159 poginulih. Vlastiti gubitci: 31 ranjen i 21 nestao.

Osujećeno je prebacivanje partizana preko r. Bune, kod sela Lozine[6] (12 km. j.j.i. Mostara).

U području Nevesinja, očekuju se napadaji partizana.

Goražde:

U području Trnova i Goražde, bilo je samo mjestne borbene djelatnosti.

Banja Luka:

Protjerani su partizani iz Koprivnjaka (8 km. s.z. Banje Luke).

U području j.i. Banje Luke, u toku su borbe između partizana i četnika. Pojedinosti nisu poznate.

---

[3] Pod pritiskom nadmoćnijih jedinica njemačkog 15. SS konjičkog korpusa. Velike Zdence je 6. februara napustila Omladinska brigada »Joža Vlahović«, a Veliku Barnu 18. brigada 40. NOU divizije (vidi dok. br. 72 i 80).

[4] Na pravcu Garešnica — Sokolovac — Imsovac — Končanica vođene su borbe između 12. proleterske brigade ojačane jednim bataljonom 4. NOU brigade i dijelova njemačkog 15. SS konjičkog korpusa 6. februara 1945 (vidi dok. br. 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[5] Riječ je o gubicima 3. brigade 8. NOU divizije u borbama protiv dijelova njemačke 392. legionarske i 13. ustaško-domobranske divizije od 6. do 8. februara 1945 (vidi dok. br. 40, 65 i 115; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, 1/17—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. i 8. februara 1945).

[6] Selo Lozine nije nađeno na karti 1:100.000. Vjerovatno je riječ o predjelu Lozine, 12 km jugoistočno od Mostara.

Sisak—Petrinja:

Noću 7/8. II. napali su partizani uporišta: Odra, Pračno, Novo Selo i Mošćenicu u području Siska, te Sisak i Petrinju.[7]

Odbijeni su napadaji partizana na Sisak i Odru, dok se napadaj na Petrinju i dalje nastavlja. Partizani su izpalili nekoliko topovskih naboja na Petrinju. Protumjere su u toku.[8]

Jastrebarsko:

U širem području Jastrebarskog, protjerano je nekoliko manjih partizanskih skupina uz gubitke od 14 poginulih partizana.

Nepr. zrakoplovstvo:

7. II. neprijateljski zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom želj. postaju Karlovac.

8. II. nepr. zrakoplovi, napali su u dva navrata most kod Zaprešića bez učinka. Oštećena je želj. postaja Zaprešić i pruga izpred mosta. Ranjeno je 5 vojnika.

Istodobno napadnut je i most preko r. Save u Podsusedu kraj Zagreba s 2 bombe bez učinka.

8. II. napali su neprijat. zrakoplovi okolinu Sv. Nedelje (j.i. Samobora). Tom prilikom oborena su 2 neprijat. zrakoplova.

Istog dana bacili su neprijat. zrakoplovi 2 bombe na južno područje grada Zagreba. Šteta je mala, a 2 osobe su poginule i 4 ranjene.

Istodobno, bačeno je 7 bombi na područje preko r. Save kod Zagreba, gdje ima nešto štete.

8. II. napali su nepr. zrakoplovi prugu Zaprešić — Varaždin, između Pušće Bistre i Luke i teretni vlak kod Bedekovščine. Ima štete i žrtava.

Istog dana napadnuta je i želj. postaja Savski Marof od 5 nepr. lovaca. Ima štete.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 8. II. uspješno napalo bombama neprijateljski pontonski most na Dravi kod Barča,[9]

---

[7] Odru su napale jedinice 34. NOU divizije sadejstvujući time 7. NOU diviziji u napadu na Mošćenicu. Na Sisak i Petrinju je vršen demonstrativni napad. U Pračnu i Novom Selu tada nije bilo neprijateljskih jedinica (vidi dok. br. 13, 24, 36, 65 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, 1/18—2, k. 119/6).

[8] Vidi dok. br. 93, 94, 95, 96 i 97.

[9] Podatak o uspješnom bombardovanju mosta kod Barča nije tačan. Dijelovi 3. armije su se bez smetnji prebacili 8/9. i 9/10. februara 1945. na lijevu obalu Drave, a zatim su most demontirali (vidi dok. br. 12, 15, 17, 31, 37, 38, 39 i 72).

te jedno nepr. uzletište u Podravini. Osim toga uspješno je napalo bombama i strojničkom vatrom partizane u Podravini, a u suradnji s podhvatnim skupinama.

Nadalje je izvršilo izviđanje u suradnji s borbenim skupinama, te izvršilo obskrbu strijeljivom jednoj posadi.

Željeznice:

7. II. na pruzi Zagreb — D. Selo — Novska, naišao je na minu teretni vlak.[10] Šteta je uklonjena i promet uzpostavljen 9. II.

8. II. na istoj pruzi između Ivanić Grada i Deanovca, minama je oštećena želj. pruga na više mjesta[11] i izvađeno još 4 nerazprsnute mine. Popravak je u toku.

Osobitosti:

Noću 5/6. II. jedna ustaška obhodnja naišla je u Hrvatskom Zagorju na partizansku svadbu. Tom prigodom poginulo je 15 partizana, a među zarobljenima uhićen je jedan u odori domobr. poručnika i jedan u odori ust. rojnika. Vlastiti gubitci: jedan poginuo.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[10] Minu su postavili diverzanti 1. diverzantskog NO odreda između Nove Subocke i Brestače (vidi dok. br. 82).

[11] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 22).

BR. 93

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, SREMU, BANIJI, LICI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 41/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
10. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine, nije bilo borbene djelatnosti. Izviđačke skupine nisu naišle na neprijatelja u području s.i. od Bijeljine do utoka r. Drine u Savu.

Kod Brčkog napadnuta je i uništena jedna jača partizanska skupina, koja je na mjestu borbe ostavila 57 poginulih partizana, dok je 165 zarobljeno i zaplienjeno 7 strojopušaka, jedan bacač i veći broj pušaka.

Na Sriemskom odsjeku bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Na Dunavu i Dravi nije bilo promjena.

U zaleđu Dravskog odsjeka izviđačke skupine dostigle su Levanjsku Varoš[2] i Paučje (20 km. z.i. 24 km. z.s.z. Đakova), bez dodira sa neprijateljem.

Podravina:

U nastavku podhvata borbene skupine, koje napreduju s iztoka, zauzele su Soplje i Medince (17 km. ssi, i 8 km. s.i. Podr. Slatine) i očistile su područje južno Crnaca (16 km. i. Podr. Slatine). Nakon što je slomljen jak neprijateljski odpor 8. II. zauzeta je i Podr. Slatina.[3] U svom daljem nadiranju prema Virovitici motorizirani dielovi ušli su u Sladojevce (5 km. s.i. Podr. Slatine). Prema posljednjim viestima zauzeta je 8. II. i Virovitica.[4]

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—1/1, k. 47.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 72, objašnjenje br. 22.

[3] Njemačka 297. pješadijska divizija je zauzela Podravsku Slatinu savladavši prethodno slab otpor 8. brigade 51. NOU divizije (vidi dok. br. 29, 38, 39 i 72).

[4] Prodirući jakim snagama sa istoka, zapada i juga Nijemci su ušli u Viroviticu 9. februara 1945 (vidi dok. br. 39 i 94).

Borbene skupine koje napreduju preko Papuka, zauzele su Lukovac, Voćin i Lisičine (5 km. j.z. 16 km. jz. i 15 km. z.jz. Podr. Slatine), te nadiru dalje prema Kornašu i Pivnici[5] (19 i 20 km. z. Podr. Slatine).

Zapadne borbene skupine napreduju lomeći polako ogorčen neprijateljski odpor. Hrvatske borbene skupine zauzele su 6. II. Gornju Kovačicu (5 km. si. Vel. Grđevca) i odbile sve nepr. protunapadaje.[6] Neprijateljski gubitci: 31 poginuo, 4 zarobljena. Plien: 2 strojopuške, 9 pušaka. Vlastiti gubitci: jedan poginuo i 13 ranjenih.

Južnije zauzeti su Grubišno Polje, te Sokolac i Imsovci[7] (13 i 18 km. z. Daruvara).

Gorske postrojbe[8] vrše pritisak preko Požeškog gorja i Psunja u smjeru Požeške kotline. Podvrško (10 km. s. N. Gradiške) razbijena je jedna slabija partizanska skupina, a kod Golobrdci (12 km. s. N. Gradiška) spaljeno je 30 partizanskih drvenih nastanbi.

Sunja:

Ustaške borbene skupine odbacile su 4. II. partizane iz područja Velika Gradiška[9] — Staro Selo — Trnjani (11 km. jz., 11 i 8 km. z. Sunje) dalje prema zapadu. 21 partizan je poginuo,[10] 6 ih je zarobljeno i uništeno 26 manjih partizanskih skladišta. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 13 ranjenih.

Sisak—Petrinja:

Jake partizanske snage uspjele su zauzeti uporište Mošćenicu (4 km. i. ji. Petrinje), nakon što su u jednodnevnoj borbi svladale hrabru posadu. Upućena pomoć iz Siska, nije se mogla probiti zbog jakog nepr. odpora.[11]

---

[5] Navedenim pravcem je prodirala ka Virovitici njemačka 7. SS divizija »Princ Eugen« (vidi dok. br. 12, 29, 39 i 72).

[6] Gornju Kovačicu su zauzeli dijelovi 1. ustaško-domobranske divizije. Demonstrativne napade na to mjesto vršile su jedinice 32. NO divizije (vidi dok. br. 57).

[7] Dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa zauzeli su ta mjesta 7. februara 1945 (vidi dok. br. 72, 80 i 92; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 14. februara 1945).

[8] Odnosi se na 7. ustaško-domobransku diviziju (vidi dok. br. 12, 72, 94, 95, 96 i 97).

[9] Na karti 1:100.000: Velika Gradusa.

[10] Prema izvještaju Štaba 7. divizije pisanom Štabu 4. korpusa NOVJ 15. februara i depeši Glavnog štaba Hrvatske upućenoj Vrhovnom štabu NOV i POJ 3. februara, na području Sunje vođene su borbe 3. februara 1945. Jedinice 7. NOU divizije imale su tada 4 mrtva i 12 ranjenih (vidi dok. br. 36 i 65).

[11] Vidi dok. br. 13, 36, 65, 92 i 113.

Lika:

U nastavku podhvata s. Plaškog 8. II. nanieti su neprijatelju novi težki gubitci.[12] Nađeno je 75 poginulih partizana i zaplienjeno: 1 strojnica, 9 strojopušaka, 2 protuokl. puške, više pušaka i strieljiva. Vlastiti gubitci: jedan ranjen.

Bihać:

U području s.z. Bihaća obostrana izviđačka djelatnost.

Jadranska fronta:

Odbijeni su nepr. napadaji na postave sjeverno ceste Mostar — Široki Brieg. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

U području Pologa (10 km. s.z. Mostara) opaženo je prikupljanje jačih partizanskih snaga. Neprijatelj priprema napadaje na postave oko Mostara iz smjera sjevera, zapada i jugozapada.

Sarajevo:

U području Trnova odbijeni su nepr. napadaji na uporište Umčani (7 km. s.z. Trnova).

Goražde—Višegrad:

U području Goražda i Višegrada nije bilo osobite borbene djelatnosti.

Zvornik:

Mostobran kod Zvornika proširen je na visove 3 km. s. i 5 km. z. Zvornika. Odbijeni su svi nepr. protunapadaji.

Općenito:

Prigodom izviđanja i manjih djelatnosti kod Brčkog, Kreševa, N. Gradiške, Bos. Novog i Karlovca poginulo je 11 partizana, 12 ih je ranjeno i 2 su zarobljena, a zaplienjeno je više pušaka, 17 konja i dvoja kola. Vlastiti gubitci: 3 poginula i 1 ranjen.

Partizani su minirali cestu Markuševac — Trnava s.i. od Zagreba. Ranjen je 1 seljak, koji je naišao na minu i 2 obkopara prigodom vađenja mina.

Nepr. zrakoplovstvo:

7. II. četiri nepr. lovca napala su bombama jedno uporište s. Donjeg Lapca bez učinka.

---

[12] Vidi dok. br. 40, 65 i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, 1/18—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 6. i 8. februara 1945. godine.

8. i 9. II. nepr. zrakoplovi napali su želj. postaju i grad Mostar. Oštećeno je nekoliko kolosjeka i vagona. Poginula su 3 domobrana i 11 ih je ranjeno.

9. II. šesnaest nepr. zrakoplova napalo je 2 puta želj. postaju Konjic. Ima štete, žrtava nema.

9. II. nepr. zrakoplovi napali su glavnu želj. prugu od Banove Jaruge do Broda. Ima štete na želj. postajama Ban. Jaruga, Lipovljani i Novska. Ima više ranjenih.

9. II. devet nepr. lovaca napalo je Bihać — novu želj. postaju. Pojedinosti nisu javljene.

9. II. tri nepr. lovca napali su teretni vlak između Sunje i Šaša. Onesposobljen je stroj. 2 vojnika poginula i 3 ranjena.

Istog dana nepr. lovci napali su uzletište Rajlovac kraj Sarajeva. Ima štete.

Toga dana oboren je jedan napadački zrakoplov kod Kutine, a drugi kraj Zagreba. 2 člana posade su zarobljena.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva:

Naše je zrakoplovstvo 9. II. ponovno uspješno napalo bombama nepr. pontonski most na Dravi kod Barča, te jedno nepr. uzletište kraj Čazme.

Osim toga izvršilo je bacanje promičbenih letaka u Podravini, više prienosa, te jedno izviđanje u suradnji s podhvatnim skupinama.

Željeznice:

Noću 7/8. II. minama je razorena pruga Varaždin — Koprivnica između Ludbrega i Martijanca na više mjesta.[13] Popravak je u toku.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

---

[13] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog NO odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 94

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia br. 42/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
11. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine i Brčkog, te u Sriemu bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Na Dunavu i Dravi, osim neprijateljske vatre za uznemiravanje, nije bilo promjene. Na sjevernoj obali Dunava i Drave od Bač. Palanke i Osijeka, opaža se jak neprijateljski promet.

Podravina:

U Podravini obkoljena je jedna jača nepr. skupina u šumskom području s.i. Podravske Slatine.[2] Do sada je zaplienjeno 8 topova 7,62 cm. (ruskog podrietla).

Iztočna borbena skupina napreduje na j. obali r. Drave, dok su skupine, koje su preko Podr. Slatine i Suhog Polja napredovale,[3] uspjele uz pomoć skupina, koje nadiru preko Voćina i Pivnice zatvoriti južni luk obkoljavanja, te u brzom naletu 9. II. na juriš zauzeti Viroviticu.

Sjeverno krilo Zapadne skupine brzim prodorom preko Spišić Bukovice odbacilo je neprijatelja prema Vi-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11/1—1, k. 47.

[2] Sjeveroistočno od Podravske Slatine vođene su borbe između dijelova 51. NOU divizije i njemačke borbene grupe »Fišer« 6. i 7. februara 1945. O toku i rezultatima tih borbi vidi dok. br. 12, 29, 31, 38 i 39.

[3] Južnom obalom Drave od Donjeg Miholjca na zapad prodirala je borbena grupa »Fišer«, ojačana jednim pukom 11. poljske vazduhoplovne divizije, a pravcem Orahovica — Podravska Slatina — Suhopolje — Virovitica njemačka 297. pješadijska divizija (vidi dok. br. 12, 29, 31, 38, 39 i 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

rovitici i spojilo se sa Iztočnom skupinom, te na taj način spriečilo mogućnost neprijatelja da se povuče ka sjeveru.[4]

Gubitci neprijatelja pred Iztočnom skupinom u toku 7. II. iznose: 282 poginula, 27 zarobljenih partizana te 17 strojnica zaplienjeno.[5] Na neprijateljskom uzletištu u Voćinu, zaplienjena su 2 zrakoplova.

Neprijatelj drži mostobran na j. obali Drave j. Barča.[6]

Zapadna skupina slomila je nepr. odpor i dostigla 7. II. crtu: Ivanovo Selo (9 km. s. si. Daruvara) — južni rub Vel. Peratovice — Mali Grđevac — Zrinska — Brzaja — vis 228 (6 km. s.i., 8. 11, 15 i 17½ km. s. Grubišnog Polja).[7]

Jači nepr. prodor bio je izpred borbene skupine generala Moškova.[8]

Neprijateljski gubitci izpred Zapadne borbene skupine u toku 7. II. iznose: 303 poginula, 61 zarobljen. Plien: 37 strojopušaka, veći broj pušaka i strjeljiva.

Gubitci hrvatskih oružanih snaga: 9 poginulih (među njima puk. Šimić), 56 ranjenih (7 častnika).

Postrojbe jedne naše gorske divizije prodrle su preko Požeškog gorja na crtu: Pleternica — Sl. Požega — Ivandol — Golobrdci[9] (12 km. s.i. i 13 s.si. Nove Gradiške).

---

[4] Ovaj podatak nije tačan. Na desnu obalu Drave povukle su se jedinice 12. korpusa NOVJ, glavnina Osječke brigade, komora 12. NOU divizije, neke ustanove Korpusne vojne oblasti 6. korpusa NOVJ i nekoliko hiljada nenaoružanih stanovnika iz Slavonije (vidi dok. br. 15, 17, 29, 31, 37, 38, 39, 72 i 88; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[5] Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici 16. i 51. divizije 12. korpusa i dijelova 12. divizije 6. korpusa NOVJ 7. februara 1945. Sve jedinice 6. korpusa NOVJ u borbama od 6. do 10. februara imale su 142 mrtva i 216 ranjenih. O gubicima 16. i 51. NOU divizije u prvoj polovini februara vidi dok. br. 29, 31, 38, 39 i 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883.

[6] Uži mostobran na desnoj obali Drave držala je 9. februara 36. NOU divizija, da bi obezbijedila prebacivanje ostalih jedinica 12. korpusa u Mađarsku (vidi dok. br. 15, 17, 29, 31, 38 i 39).

[7] Dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa i 1. ustaško-domobranska divizija zauzeli su navedena mjesta savladavši prethodno otpor jedinica 32. divizije 10. korpusa i 40. divizije 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 57 i 80).

[8] Ante Moškov je bio zapovjednik (komandant) 1. ustaško-domobranske divizije.

[9] Vidi dok. br. 102, objašnjenje br. 8.

Sisak — Petrinje:

Jake nepr. snage,[10] koje su obkolile šire područje Petrinje i dalje bezuspješno napadaju pojedina uporišta. Neprijatelj drži iztoč. dio Češkog Sela (3 km. i. Petrinje), dok je s. Brest (2 km. s.z. Petrinje) u našim rukama.

Podhvat za odterećenje odpočeo je 10. II.[11]

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku neprijatelj je uzaludno napadao naše postave na crti Miljkovići — Varda (5 km. j. — 5 km. z. Mostara), uz podporu topničke i bacačke vatre.

Neprijateljski napadaji na naše postave na crti Mikuljača — Jastrebinka (4 km. z. i 7 km. s.z. Mostara) odbijeni su.

Protunapadajem zauzeta je Megjina[12] (7 km. z. Mostara).

Osujećeno je zaobilaženje naših postava s. z. Mostara.

U borbama kod Širokog Briega 6. II. uništena su dvoja nepr. oklopna kola, a dvoja su oštećena.

8. II. odbijeni su nepr. napadaji u području Nevesinja.

Višegrad:

U području Višegrada živahna obostrana izviđačka i borbena djelatnost.

Banja Luka:

Partizani su izbačeni iz s. Motike (4 km. s.z. Banje Luke) te iz s. Donja Dolina (12 km. i. Bos. Gradiške), uz 13 poginulih, 20 ranjenih i 4 zarobljena. Zaplienjeno su 2 strojopuške, 1 strojnica, više pušaka i strjeljivo. Vlastiti gubitci: 6 poginulih i 2 ranjena.

Općenito:

Odbijen je napadaj partizana na jednu preselicu 10 km. južno od Doboja.

U toku izviđanja i manjih djelatnosti kod Kiseljaka, Nove Kapele Batrine, Karlovca, Bos. Novog i Gor. Bistre, poginulo je 17 partizana, 18 je ranjeno i 5 zarob-

---

[10] Odnosi se na 7. i 34. diviziju 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 36, 65, 92, 93, 95 i 96).

[11] Riječ je o operaciji koju je preduzela njemačka skupina Šlaher (Schlacher) u sadejstvu sa ustašama i domobranima da bi oslabila pritisak 7. i 34. NOU divizije na Petrinju i Sisak (vidi dok. br. 36, 65, 95 i 113).

[12] Na karti 1:100.000: Međine.

ljeno, dok je jedan prebjegao. Zaplienjeno je oružje i strjeljivo. Vlastiti gubitci 4 ranjena.

Nepr. zrakoplovstvo:

9. II. nepr. zrakoplovi napali su Konjic i Ostrožac. Pojedinosti nisu javljene.

9. II. nepr. zrakoplovi bacili su 4 bombe na j.i.dio Banje Luke. Oštećeno je više kuća i ranjeno 8 osoba. Istodobno napadnut je strojničkom vatrom putn. samovoz na cesti B.[anja] Luka — Bos. Gradiška. Poginule su 4 i ranjeno 5 osoba.

9. II. nepr. bombarderi bacili su oko 70 bombi na s.z. područje Siska. Srušeno je 6 kuća, a više ih je oštećeno. 1 osoba je poginula, 3 su ranjene.

10. II. jedan nepr. zrakoplov bacio je 3 bombe srednje težine na Brod n/s. Štete i žrtava nema.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi bombama i stroj. vatrom želj. postaju Mostar. Šteta je neznatna.

Željeznice:

9. II. oko 20,30 sati na pruzi Zagreb — Sisak između Sv. Klare i Vel. Gorice, minama je oštećena pruga na više mjesta.[13] Šteta je popravljena 10. II.

10. II. oko 22,30 sati na pruzi Zagreb — Sutla kod Černomerca minom oštećena je želj. pruga i jedan stroj.

Noću 10/11. II. minama je oštećena pruga Brod — Sarajevo između Nemile i Vranduka.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glstož. pukovnik (Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[13] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

BR. 95

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 12. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia Br. 43/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. II. 1945.

Iztočna fronta:

U dva bezuspješna napadaja na uporište j. Brčkog imao je neprijatelj 59 poginulih.

U Sriemu, na Dunavu i Dravi bilo je samo neprijateljske vatre za uznemiravanje.

Podravina:

Iztočna skupina prodrla je svojim sjevernim krilom preko Budakovca, Detkovca i Novog Gradca (19 km. i. si., 18 i 16 km.s.i. Virovitice) u smjeru iztočnog krila mostobrana kod Barča.[2]

Druga borbena skupina prodrla je preko Gačišta, Brezovice i Rušnja (15½ i., 13½ i 13 km. s.i. Virovitice) na mostobran j. Barča, koji je probila 10. II. oko podne i dostigla mjesto kod već porušenog mosta.[3]

Borbena skupina, koja je dostigla Suho Polje, slomila je 9. II. nepr. odpor na visovima j.z. Suhog Polja, te u brzom napredovanju zajedno sa sjevernim krilom skupine Zapad, koje je nadiralo preko Spišić Bukovice, zauzela Viroviticu i produžila napredovanje prema sjeveru.[4] U toku su borbe sa neprijateljem, koji se brani u poljskim utvrđenjima na crti: Dijelka — Lukački Budro-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1—1, k. 47.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 94, objašnjenje br. 3.

[3] Pontonski most kod Barča demontirao je Inžinjerijski bataljon 3. armije NOVJ u zoru 10. februara 1945 (vidi dok. br. 15, 17, 37 i 39).

[4] O pravcima nastupanja njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica ka virovitičkom mostobranu vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38, 39 i 72.

vac — Lukačko D. Selo — Lukač (11—5 km. s.si. Virovitice).[5]

Nastavlja se čišćenje Dravske doline i područja između Drave i Bilogore.

U Bilogori Zapadna skupina dostigla je 9. II. crtu: Dapčevica — Vel. Peratovica — Topolovica — Srednja Zanoga[6] (15 km. j. z. — 12 km. z. Virovitice). Dok neprijatelj samo na pojedinim mjestima pruža žestok odpor, njegove snage odmiču pod borbom dielom u smjeru Barča,[7] a dielom u smjeru juga.

U području Voćina razbijene nepr. skupine napale su bezuspješno tamo ostavljenu posadu.[8]

Izpred borbene skupine gen.[erala] Moškova,[9] nepr. je izgubio: 36 poginulih i 2 zarobljena. Zaplienjeno je: 2 strojnice, 4 strojopuške i 14 pušaka. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 61 ranjen.

Naše gorske postrojbe prošle su Požeško gorje i odpočele čišćenje Pož. kotline od crte: Pleternica — Požega — Ivan Dol, nadirući k crti: Trenkovo — Toranj — Lučinci — Pasikovci[10] (7 km. s., 10 i 12 km. s. z. — 15 z. si. Sl. Požege), te su već 10. II. zauzele Trenkovo, gdje je palo 6 partizana i 4 se predalo.

Okučani:

Kod Smrtića (4 km. s.i. Okučana), protjerana je skupina partizana u smjeru sjevera bez vlastitih gubitaka. Nepr. gubitci nisu ustanovljeni.

Sisak — Petrinje:

Obkoljena posada Petrinje i dalje odoljeva neprestanim part. napadajima. Selo Brest (4 km. s. z. Petrinje) napušteno je, nakon što je noću 11/12. II odbijeno više partiz. napadaja,[11] pri čemu je palo 16, ranjeno 20 partizana, te zaplienjeno 7 pušaka i drugo oružje.

---

[5] Navedenu liniju posjele su 9. februara 1945. jedinice 36. NOU divizije (vidi dok. br. 37).

[6] Vidi dok. br. 94, objašnjenje br. 7.

[7] Jedinice 6. i 10. korpusa NOVJ koje su spriječavale prodor Nijemaca, ustaša i domobrana ka Virovitici nisu se povlačile u pravcu Barča (vidi dok. br. 39, 42, 52, 57, 60, 66, 72 i 80).

[8] Neprijateljeve posade i kolone u rejonu Voćina napadale su 9. februara 1945. jedinice 12. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[9] Vidi dok. br. 103, objašnjenje br. 7 i 8.

[10] Opširnije o tome vidi dok. br. 94 i 95.

[11] Selo Brest su zauzele jedinice 34. NOU divizije 11. februara 1945 (vidi dok. br. 65).

Partizani drže cielu s. obalu r. Kupe kod Petrinje i dovlače pojačanja.[12] Posada Petrinje očistila je Česko Selo i Novu Drenčinu[13] (3 km. i. i 3 s. i. Petrinje) pobivši 5 partizana i zaplienivši jednu strojopušku i više pušaka. Nepr. gubitci u borbama oko Petrinje ciene se na oko 400 poginulih i ranjenih,[14] dok gubitci posade iznose 46 poginulih i 33 ranjena.

Snage upućene u pomoć preko Siska vode težke borbe s partizanima ušančenim kod Pračna i u šumi Vel. Lasinja (4 i 5 km. j. Siska), te još nisu mogle slomiti nepr. odpor.[15] Druge snage, koje napreduju iz Sunje, vode borbu s jakim partiz. snagama kod Vukoševca i Brđana[16] (5 km. z. i 7 km. z.sz. Sunje).

Lika:

Borbene skupine napale su neprijatelja u području Ličko Petr.[ovo] Selo — Vaganac (12 i 14 km. s.z. Bihaća), te protjerale partizane iz ta dva mjesta.[17]

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku odbijeni su svi nepr. napadaji na naša uporišta zapadno i j.z. Mostara. Naši postavi sa Jastrebinke pomaknuti su na Gomilu (9 i 11 km. s.z. Mostara). Nepr. gubitci nisu ustanovljeni, vlastiti gubitci: 5 poginulih i 13 ranjenih.

U području Nevesinja odpočeo je nepr. iz j.i., iztočnog i sj. smjera očekivani napadaj. Svi napadaji odbijeni su usredotočenom vatrom branioca.

Zvornik:

U području Zvornika borbene skupine osvojile su Čolopek i vis 322 sjeverno od ovog mjesta (8 km. s. Zvornika), te slomile nepr. odpor sjeverno od visa 495 (7 km. s. z. Zvornika). Prolazno izgubljen vis 508 (4 km. z. Zvornika) ponovo je osvojen.

Doboj — Tuzla:

Hrvatsko-Njem. borbene skupine koje prodiru iz Gračanice prema iztoku, dostigle su 10. II. u podne crtu:

---

[12] Sjevernu obalu Kupe kod Petrinje držale su jedinice 34. NOU divizije (vidi dok. br. 36 i 65).

[13] i [14] O toku i rezultatima borbi za Češko Selo i Novu Drenčinu vidi dok. br. 36.

[15] i [16] Na području Siska i Sunje vodila je borbe 7. NOU divizija protiv borbene grupe Šlaher i dijelova 4. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 36, 65, 94 i 113).

[17] Dijelovi njemačke 373. i 392. legionarske divizije u sadejstvu s dijelovima 11. i 13. ustaško-domobranske divizije uspjeli su 12. februara 1945. zauzeti ta mjesta, ali su protivnapadom jedinica 8. i 35. NOU divizije odbačeni u svoja uporišta (vidi dok. br. 46, 47, 48, 65, 114 i 115).

3 km. s.z. — 7 km. s.sz. Miričine i slomile nepr. odpor na visinskim postavima kod Orahovice (7 km. s.z. Miričine). Napad na Miričinu je u toku.

Općenito:

Prigodom izviđanja u području Brčkog, Osijeka, Križevaca i Zagreba, palo je 17 partizana, 3 zarobljena, 10 ih je prebjeglo (1 partizanka). Plien: 1 strojopuška i 27 pušaka. Vlastiti gubitci: 3 poginula, 5 ranjenih i 7 nestalih.

Pri pretresu s. Vinkovci kod Sv. Ivana Zeline uhvaćeno je 12 odmetnika i zaplienjeno 6 pušaka.

Nepr. zrakoplovstvo:

Prema naknadnom izvješću 5. II. nepr. zrakoplovi napali su želj. postaju Osijek. 3 su osobe ranjene, a šteta je neznatna.

9. II. nepr. zrak. bacali su promičbene letake nad Konjicom i Velež pl.

10. II. nepr. lovci napali su vlak kod Hadžića stroj. vatrom i bacili jednu bombu. Izkočila su 1 kola i 1 osoba je ranjena.

Vlast. zrakoplovstvo:

10. i 11. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo bombardiranje nepr. pont. mosta kod Barča i grad Barč, te bombardiralo partizane u jednom selu i. Petrinje, sve u suradnji s borbenim skupinama. Osim toga izvršilo je bacanje letaka u području Virovitica — Barč i Petrinje, te obskrbu strjeljivom posade u Petrinji, kao i više raznih prievoza.

Osobitosti:

Prema izvj. 11. zbor. područja na Dilj gori predalo se našim postrojbama 60 odmetnika t.zv. bielih partizana, dok se navodno želi predati još jedna veća skupina od oko 470 partizana.

Željeznice:

9. II. na pruzi B. Brod — Sarajevo između Begov Hana i Želeća naišao je na razorenu prugu teret. vlak, te izskočio s 5 kola. Žrtava nema, a kvar je popravljen iztog dana.

11. II. minirali su partizani prugu Zagreb — D. Selo — Novska na nekoliko mjesta.[18] Popravak je u toku.

---

[18] Prugu su minirali dijelovi 3. diverzantskog NO odreda na 36 mjesta (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu Glavnom štabu NOVJ 14. februara 1945; reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

Prigodom napadaja nepr. zrak.[oplova] na Sisak 9. II. pogođena je i želj. postaja, gdje je oštećeno nekoliko kolosjeka, a 1 ložač poginuo.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 96

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 13. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, BANIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia Br. 44/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
13. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine i Brčkog nema promiena.

Na Sriemskom odsjeku odbijen je nepr. napadaj kod Ilinaca.

Na Dunavu i Dravi, osim neprijateljske vatre za uznemirivanje, nema važnijih događaja.

Podravina:

U Podravini borbene skupine nastavljaju čišćenje zemljišta od razbijenih partizanskih skupina. Jedna ojačana bojna iz Pivnice nalazi se u borbi s jakim neprijateljem na visovima 4 km. s. Gjulavesa.[2]

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/1—1, k. 47.

[2] Riječ je o borbi koja se vodila između dva bataljona 4. brigade 12. NOU divizije i dijelova njemačke 7. SS divizije 9. februara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

Južno krilo Zapadne skupine promienilo je smjer prema Daruvaru, dok susjedna skupina nadire preko Bastaja (10 km. s. si. Daruvara) prema Gjulavesu.[3]

Borbena skupina generala Moškova u suradnji s njemačkom skupinom sjeverno od nje, dostigla je crtu: Lončarica — Ribnjak (12 km. j.ji. i 6 km. j. z. Virovitice) i visove j. Špišić Bukovice.[4]

Neprijatelj je izpred Zapadne skupine[5] u vremenu od 5—10. II. izgubio 572 poginula izbrojeno (1 sovjetski častnik),[6] 173 zarobljenih (3 sovjet. častnika), dok je zaplienjeno 69 strojnica i 214 pušaka. Gubitci izpred Iztočne skupine još nisu javljeni.

Ivanić Grad:

Završeno je čišćenje područja Ježevo — Rugvica — Dubrovčak (8 i 14 km. z.sz., te 7 km. j.jz. Ivanić Grada) od partizanskih skupina.[7] Neprijateljski gubitci iznose: 6 poginulih, 12 ranjenih i 1 zarobljen. Uništene su 2 skele i 3 čamca, dok je zaplienjeno 6 konja. Cieni se da su nepr. gubitci znatno veći. Vlastiti gubitci: 2 poginula (1 Niemac) i 6 ranjenih.

Petrinja:

Posada Petrinje obskrbljena strjeljivom i dalje uspješno odbija sve neprijateljske napadaje. Borbena skupina Schlacher, koja iz Siska napreduje prema Petrinji, imala je u borbama 11. II. gubitke od 18 poginulih i 85 ranjenih.

Podhvat za odterećenje Petrinje nastavlja se.[8]

---

[3] Navedenim pravcima su prodirali dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa (vidi dok. br. 80).

[4] Prva ustaško-domobranska divizija u sadejstvu s dijelovima njemačkog 15. SS kozačkog korpusa dostigla je navedenu liniju 9. februara 1945 (vidi dok. br. 80).

[5] O neprijateljevim jedinicama koje su prodirale ka virovitičkom mostobranu sa zapada vidi dok. br. 12, 29, 37 i 39.

[6] Na virovitičkom mostobranu tada nije bilo pripadnika Crvene armije. Dijelovi 233. divizije Crvene armije zauzeli su mostobran kod Virovitice početkom decembra 1944, a napustili su ga 20. januara 1945. Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 48, str. 257, dok. br. 111, str. 533, 534 i 537; knj. 36, dok. br. 103.

[7] Prema izvještaju Štaba grupe NOP odreda pisanom Štabu 10. korpusa NOVJ, Nijemci su 8. februara 1945. prodrli u dolinu Save, južno od Ivanić-Grada. Posavski NOP odred im je pružio otpor, ali se pred nadmoćnijim neprijateljem povukao na desnu obalu Save. Poslije tri dana neprijatelj se povukao na komunikaciju Ivanić-Grad — Zagreb pa je i Posavski NOP odred vraćen na svoj sektor. Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici Posavskog NOP odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 46—3, k. 557).

[8] O borbama na području Siska i Petrinje vidi dok. br. 36, 65, 93, 94, 97, 98, 99 i 113.

Lika:

U području i. Plaškog naneseni su nepr. gubitci od 134 poginula (2 »komandanta«), 7 zarobljenih, dok je zaplijenjeno 15 strojnica.[9]

U toku je podhvat u području Ličko Petrovo Selo — Drežnik Grad — Plitv. Jezera.[10]

Jadr. fronta:

Na Neretvanskom odsjeku povraćeni su protunapadajem postavi na crti: Varda — Blato (5 km. j. i 6 km. j.z. Mostara), dok su svi nepr. protunapadaji odbijeni.

U području Nevesinja odbijeni su svi nepr. napadaji.

Višegrad:

Odbijeno je više partizanskih napadaja na mostobran kod Višegrada.

Zvornik:

U području s. Zvornika podhvatne snage lome nepr. odpor, te su osvojile više visinskih postava. Nepr. gubitci iznose: 189 poginulih, a plijen 12 strojnica.

Zenica:

Odbijen je napadaj partizana na postave sjeverno od Zenice.

Doboj — Tuzla:

Njemačke i hrvatske borbene skupine, koje napreduju iz Gračanice u smjeru Tuzle, dostigle su crtu: 3 km. s.z. Miričine — Turkovići — Moranjci Gornji — Čekanjići (8 km. s.si. i 10 km. s. Miričine).

Općenito:

Prigodom manjih djelatnosti i izviđanja kod Sarajeva i B. Luke, Nove Kap. Batrine, Bjelovara i Karlovca, palo je 11 partizana i 5 četnika, ranjeno više partizana, zarobljeno 13 partizana i 4 četnika, a 2 su se partizana predala. Zaplijenjeno je 11 pušaka, 1 strojopuška, 7 konja i 2 kola. Vlastiti gubitci: 5 poginulih, 14 ranjenih i 3 nestala.

Vlast. zrakoplovstvo:

12. II. naše je zrakoplovstvo napalo bombama jedno nepr. uzletište u području Čazme, te područje oko Pe-

[9] O gubicima 3. brigade 8. NOU divizije u borbama kod Plaškog vidi dok. br. 40, 65 i 115.

[10] Vidi dok. br. 44, 46, 65, 114 i 115.

trinje, na kojem se nalaze partizani, a u suradnji s borbenim skupinama.

Nadalje izvršilo je više prievoza i obskrbu strjeljivom posade u Petrinji.

Željeznice:

Pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska između Novos. Križa i Ivanić Grada popravljena je 12. II. u jutro.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 97

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 14. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI, SLAVONIJI, BANIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia Br. 45/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
14. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području Bijeljine u toku je podhvat u smjeru jugozapada. Neprijatelj pruža ogorčen odpor.

Na ostalim odsjecima iztočne fronte nije bilo promjena.

Podravina:

Završeno je čišćenje područja sjeverno Virovitice. Neprijatelj tuče pokrete naših četa j. Drave jakom topničkom i bacačkom vatrom sa sjeverne obale rieke.[2]

Između Pivnice i Gjulavesa u toku su borbe s jakim neprijateljem.[3] U zaleđu fronte dostigle su borbene skupine iz područja Đakova i Broda[4] crtu: Podgorje — Rozmajerovac — Vlatkovac — Ruševo — Đedina Rieka (33 s.i., 25 s.si., 15 s. i 19 km. s.sz. Broda), uz neznatan nepr. odpor i sporo radi brojnih mina, prepreka od stabala, te razorenih cesta i mostova.

Gorske postrojbe u nastavku izviđanja u Požeškoj kotlini naišle su na jači neprijateljski odpor na crti: To-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14/1—1, k. 47.

[2] Kolone njemačkih jedinica koje su se poslije zauzimanja virovitičkog mostobrana (10. februara 1945) prebacivale prema Podravskoj Slatini i Donjem Miholjcu vjerovatno je tukla artiljerija jedinica 1. bugarske armije. Bugarske jedinice su posjele lijevu obalu Drave od Barča nizvodno poslije povlačenja 12. korpusa sa virovitičkog mostobrana (vidi dok. br. 12, 29, 31, 37, 38 i 39).

[3] Vidi dok. br. 96, objašnjenje br. 2.

[4] Sa područja Đakova i Slavonskog Broda prodirala je prema Krndiji i Papuku borbena grupa »Stefan« (opširnije o tome vidi dok. br. 39, 78 i 72).

ranj — Milivojevci — Sloboština — Pasikovci[5] (11 km. s.z. — 16 km. z. sz. Sl. Požege).

Slomljen je jači nepr. odpor uz podporu topničtva na crti: Alilovac — Trenkovo — Krivaj (6 km. s.si. — 8 km. s. z. Požege) i neprijatelj odbačen prema sjeveru. Neprijateljski gubitci 35 poginulih, 4 zarobljena, dok se je 16 partizana predalo.[6] Vlastiti gubitci: 8 poginulih i 9 ranjenih. Neprijateljski pokreti od Stražemana u smjeru Kutjeva tučeni su vlastitom topničkom vatrom.

Zapadna podhvatna skupina je s južnim krilom prodrla preko želj. pruge i zauzela Donju Vresku (6 km. s.i. Daruvara), gdje su odbijeni jaki nepr. protunapadaji.[7] Druga borb. skupina napadala je od Ivanovog Sela preko Bastaja na Katince (2 km. j.z. Gjulavesa), gdje su u toku borbe s jakim nepr. snagama.

Petrinja:

Hrabra posada Petrinje već 4 dana odoljeva napadajima jakih partizanskih snaga, a 13. II. na juriš je zauzela selo Brest (4 km. s.z. Petrinje) jednim protunapadajem.

Podhvatna skupina Schlacher uspjela je izbaciti partizane iz Pračna i spojiti se 13. II. s posadom Petrinje, koja je jednim izpadom dostigla Mošćenicu.[8]

Borbena skupina ustaškog obranbenog zdruga iz Sunje, slomila je nepr. odpor kod Brđana, zauzela ovo mjesto i nastavila napredovanje u smjeru Blinjskog Kuta.

U borbama oko Petrinje neprijatelj je do sada imao 969 poginulih i ranjenih, 4 zarobljena, dok je 9 partizana

---

[5] Dijelove 7. ustaško-domobranske divizije napala je 12. NOU brigada koja se nalazila na maršu u pravcu Kaptola i Vetova. Poslije kraće borbe u susretu neprijatelj se povukao pretrpjevši znatne gubitke u ljudstvu i materijalu (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[6] Prema izvještaju Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. jedan bataljon Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« dočekao je kod Trenkova dijelove 7. ustaško-domobranske divizije 12. februara 1945. Poslije dvočasovne borbe neprijatelj je odbačen u Slavonsku Požegu. Bataljon Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« imao je 1 mrtvog, 2 ranjena i 2 nestala borca (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[7] Dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa uspjeli su potisnuti iz Donje Vrijeske jedinice 33. divizije 10. korpusa NOVJ 11. februara 1945, ali su protivnapadom istoga dana odbačeni ka sjeverozapadu (vidi dok. br. 42).

[8] O borbama na području Siska i Petrinje vidi dok. br. 36, 65 i 113.

prebjeglo.[9] Zaplienjena je 1 strojopuška, 2 strojosamokresa, 23 puške i strjeljivo. Uništen je jedan nepr. top.

Vlastiti gubitci: 58 poginulih i 36 ranjenih.

Bos. Novi — Kostajnica:

U području j. Bos. Novog izviđačke skupine nisu naišle na neprijatelja. Kod Velešnje (5 km. z.sz. Kostajnice) protjerana je jedna partiz. skupina dalje prema zapadu, uz 5 poginulih i 5 ranjenih partizana. Vlastiti gubitci 1 poginuo i 2 ranjena.

Lika:

U području između Bihaća i Plitvičkih Jezera borbena skupina iz Babinog Potoka nadire iztočnom obalom Plitv. Jezera sporo uslied visokog sniega. Borbena skupina iz Bihaća, nakon što je zauzela Vaganac i odbila više nepr. napadaja, produžila je napadaj na Drežnik Grad. Borbena skupina sa sjev. zapada nadire bez jačeg nepr. odpora u smjeru Poljanka[10] (25 km. s. z. Bihaća).

Jadranska fronta:

U borbenom području Mostara, nepr. je napadao s jakim snagama uz pomoć topničtva i okl. kola zapadni i južni odsjek.

Svi su napadaji odbijeni usredotočenom vatrom branilaca, nekoliko prodora na j. odsjeku — na Vardi — pročišćen je u protunapadaju naših snaga.

Konjic:

Noću 11/12. II. jake partizanske snage napale su posadu uporišta Ljut, Džepi, Hasanovići i Goricu (3 j.i. 5 s.i., 8 s. i 11 km. s.z. Konjica). Posada uporišta Džepi, Hasanovići i Gorica morale su se povući nakon što su pretrpjele gubitke od 13 poginulih i više ranjenih. Nepr. gubitci 11 poginulih i veći broj ranjenih.

U području Konjica opaženo je okupljanje jakih partiz. snaga s vjerovatnom namjerom napadaja na Konjic.

Goražde:

U području Trnova i Goražde odbijeno je nekoliko manjih nepr. napadaja. Mostobran Goražde izpražnjen je po osnovi.

---

[9] O gubicima 7. i 34. NOU divizije u borbama kod Petrinje u prvoj polovini februara 1945. vidi dok. br. 36 i 65.

[10] O borbama na području Plitvičkih jezera od 11. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 44, 46, 65, 95, 96 i 113.

Zvornik:

U području s. Zvornika odbijeno je više nepr. napadaja. Drinjača je napuštena i razoreni su mostovi. Zalaznice nalaze se na postavima 3 km. j. Zvornika.

Doboj — Tuzla:

Njemačke i hrvatske borbene skupine, koje nadiru dolinom Spreče morale su sjeverno Spreče prieći u obranu na dostignutoj crti, zbog jakog nepr. protunapadaja.

Borbene skupine, koje iz Zvornika napreduju prema Tuzli, naišle su na jak. nepr. odpor zapadno Zvornika.

Banja Luka:

U borbama kod Motika (5 km. s.z. Banje Luke) neprijatelj je pretrpio gubitke od 27 poginulih i 1 zarobljenog. Plien 10 pušaka i 1 samokres. Vlastiti gubitci 2 ranjena.

Nepr. zrakoplovstvo:

11. II. 3 nepr. lovca napala su bombama i strojn. vatrom Doboj. Šteta je neznatna, žrtava nema.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi bombama i strojn. vatrom Vukovar. Pojedinosti nisu poznate.

13. II. od 14,06 — 14,20 sati oko 60 neprijateljskih bombardera bacilo je veći broj bombi od 100—500 kg. težine u 8 valova na Zagreb. Bombe su pale na područje j. želj. pruge od teretnog kolodvora u Vrapču do istočnog kolodvora u Zagrebu. Srušena je 61 kuća, 30 kuća je težko oštećeno. Poginulo je 60 osoba, a 42 ranjene osobe potražile su liečn. pomoć.

13. II. nepr. zrakoplovi ponovo su napali Bihać u 4 vala. Pogođeni su želj. postaja i iztočni dio grada.

Istog dana 12 nepr. zrakoplova napalo je želj. postaju Konjic. Ima štete. Jedna osoba je poginula, 5 ih je ranjeno.

Osobitosti:

Prema izvješću II. Ust. zdruga na temelju Poglavnikove amnestije predalo se 10 seljaka silom uvrštenih u partizane, koji su ubili 5 nižih part. »komandanata«. U Brođancima predalo se 11 partizana s oružjem.

Postrojbama 7. gor. hrv. divizije prijavilo se do sada 105 voj. obveznika iz Požeške kotline.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 13. II. izvršilo bacanje promičbenih letaka u području Fojnice i Kiseljaka.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glstož. pukovnik (Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 98

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 15. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SREMU, SLAVONIJI, BANIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia Br. 46/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
15. II. 1945.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini slomljen je neprijateljski odpor i zauzet Kozluk. Neprijateljski prielaz preko Drine s.i. Kozluka tučen je našom topnič. vatrom.

U području j.z. Bijeljine izbačene su partizanske skupine iz poljskih postava te protjerane iz područja Suhopolja. Južno Bijeljine neprijatelj je također odbačen. Neprijateljski gubitci iznose 65 poginulih.

Na Sriemskom odsjeku protjerani su neprijateljski izviđački dielovi kod Batrovca i Lovasa, a bacačkom i topnič. vatrom tučeni su pojedini neprijateljski dielovi.

Na mostobranu kod Virovitice jaka topnička vatra.[2]

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/1—1, k. 47.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 97, objašnjenje br. 2.

Podravina:

U toku su borbe s neprijateljem u j.i. dielu Papuka.[3] U području Slatinskog Drenovca zaplienjeno je jedno veće partizansko obskrbno skladište s 54 tone žita (njemački plien).

Sjeverno od Daruvara pokušavaju, razbijene partizanske skupine iz Bilogore, polučiti prodor u smjeru sjevero iztoka. Svi neprijateljski napadaji su odbijeni.[4]

Petrinja:

Petrinja je odterećena. Podhvatna skupina iz Siska zauzela je 13. II. Pračno i Mošćenicu nakon dvodnevne žestoke borbe, te se spojila s posadom Petrinje.[5] 12. II. ova je skupina imala 5 poginulih i 20 ranjenih. Neprijateljski gubitci ciene se na 75 poginulih i ranjenih.

Borbena skupina iz Sunje zauzela je nakon žestoke borbe Brđane (6 km. s.z. Sunje) i sada napada neprijatelja na crti: Trnjani — Blinjski Kut — Vučjak (11 z. 9 i 10 km. s.z. Sunje). Neprijatelj daje jak odpor.[6]

Podhvatna skupina, koja napreduje iz Kostajnice, slomila je jak nepr. odpor kod Kukuruzara i Babine Rieke (5 i 7 km s.z. Kostajnice) uz 13 poginulih partizana. Vlastiti gubitci: 5 poginulih (1 častnik), 6 ranjenih (2 častnika).

Bos. Novi:

Kod Ravnice (6 km. s. Bos. Novog), protjerana je manja partizanska skupina vlastitom topnič. vatrom.

Lika:

U podhvatu između Bihaća i Plitvičkih Jezera borbena skupina iz Bihaća dostigla je Drežnik Grad i uzpostavila spoj sa Sjeverozapadnom borbenom skupinom, koja je nadirala preko Poljanka.[7]

---

[3] Četvrta brigada 12. NOU divizije vodila je borbu protiv dijelova 7. ustaško-domobranske divizije koji su 13. februara 1945. prodirali pravcem: Slavonska Požega — Toranj — Vučjak Kamenski. Poslije tročasovne borbe Brigada je odbacila ustaše i domobrane ka Slavonskoj Požegi (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[4] Sjeverno od Daruvara dejstvovale su jedinice 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ. Njihov je zadatak bio: ometati pokrete neprijatelja komunikacijom Grubišno Polje — Ivanovo Selo — Bastaji — Miokovićevo i odbrana Daruvara (vidi dok. br. 42, 51, 52, 57, 60, 94 i 97).

[5] Vidi dok. br. 65, 94, 95, 96 i 97.

[6] Riječ je o otporu koji su ustašama i domobranima iz Sunje pružili dijelovi 7. NOU divizije (vidi dok. br. 94 i 95).

[7] Vidi dok. br. 44, 45, 46, 65, 94, 114 i 115.

U području Lapca pročišćen je predprostor borbenog polja uz 14 poginulih i 6 zarobljenih partizana.[8]

Jadranska fronta:

Otok Krk očišćen je od neprijatelja.

U području Mostara odpočeo je neprijatelj svoje velenapadaje iz zapadnog smjera s jako premoćnim snagama podpomognut oklopnim kolima i zrakoplovstvom, tako da su postavi zapadno Mostara pomaknuti na novu crtu: vis 684 — vis 324 — Hadrovići — Bijelo Brdo (3 km. s.z. — 2 km. s.z. Mostara).

Neprijatelj je vrhovima dostigao Neretvu 7 km. s.i. od grada, dok je oklopnim kolima polučio dublji prodor u grad, gdje se vode težke ulične borbe. Vlastiti su gubitci veoma težki, a među ostalima poginuli su 1 zapovjednik pukovnije i 6 zapovjednika bojni.

Posada Nevesinja nakon težkih i ogorčenih borbi s premoćnim neprijateljem i nakon većih gubitaka, probija se u smjeru sjevero-zapada.

Konjic:

U području Konjica nadire neprijatelj s jakim snagama iz smjera iztoka i zapada prema našim uporištima.

Sarajevo:

U području Trnova neprijatelj napada s jačim snagama iz smjera sjevera i sjeverozapada na naše postave, te je na više mjesta uspio prodrieti u postave. Borbe su u toku.

U borbama u području rieke Lepenice (22 km. z. Sarajeva), palo je 6 partizana, a cieni se da su gubitci partizana znatno veći. Vlastiti gubitci 4 poginula i 15 ranjenih.

Goražde—Višegrad:

Napadaj iz Goražda u jugozapadnom smjeru naišao je na jači nepr. odpor.

Željeznička pruga Višegrad—Most na Limu, teže je oštećena minama.

Doboj—Tuzla:

Borbena skupina, koja iz Gračanice prodire prema iztoku zauzela je Miričinu.

---

[8] Na području Gornjeg Lapca dejstvovale su jedinice 20. divizije 8. korpusa NOVJ. Od 31. januara do 28. februara 1945. one su imale nekoliko manjih borbi sa njemačkim i ustaško-domobranskim jedinicama. O ukupnim gubicima 20. NOU divizije u tim borbama vidi dok. br. 78.

Travnik:

Izviđački dielovi iz Travnika naišli su na području 8 km. j. grada na jače neprijateljske snage, koje se prikupljaju za napadaj na Travnik.

Banja Luka:

U nastavku borbi kod Motika palo je 15 partizana, dok vlastiti gubitci iznose 4 ranjena.

Nepr. zrakoplovstvo:

13. II. nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojnič. vatrom Mostar i Ostrožac. Pojedinosti nisu javljene.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi samovozni povoz kod Volinje i naše postave kod Dvora na Uni. Uništen je 1 samovoz i 1 domobran je poginuo.

14. II. oko 15 sati nepr. zrakoplovi ponovo su napali jugoiztočno predgrađe Zagreba. Pogođen je Iztočni kolodvor i s. dio uzletišta. Oštećeni su kolosjeci i porušeno nekoliko kuća. Broj žrtava nije poznat.

14. II. nepr. zrakoplovi bacili su nekoliko bombi na kolodvor u Vinkovcima. Pojedinosti nisu poznate.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi prugu Sarajevo—Mostar kod Ilidže. Šteta je neznatna.

Vlast. zrakoplovstvo:

14. II. naše je zrakoplovstvo bacalo promičbene letake u području Sarajevo—Konjic, i području Vlašić pl.

Željeznice:

14. II. na pruzi Sisak—Novska između Staze i Šaša naišao je na minu strojni vlak.[9] Pruga je popravljena istoga dana.

Na pruzi Zagreb—D. Selo—Novska između Deanovca i Širinca naišao je 14. II. na minu teretni vlak. Stroj se prevrnuo, a troja štitna kola izklizla.[10] Popravak je u toku.

14. II. na pruzi Sarajevo—Mostar između Raštana i Vojnog, naišao je na minu putnički vlak. Stroj se prevrnuo.

---

[9] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[10] Minu su postavili borci 3. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

Istog dana na istoj pruzi minirana je i oštećena pruga između Ostrožca i Lisičića. Šteta je isti dan popravljena.

13. II. obustavljen je promet na pruzi Sl. Brod — Vinkovci i svim prugama iztočno Broda zbog nestašice uglja.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 99

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. FEBRUARA 1945. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, BANIJI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 47/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. II. 1945.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini podhvatne skupine dalje su uznapredovale i zauzele više mjesta, među ostalim i Šepak.

U dolini Spreče uznapredovale su podhvatne skupine južno od rieke, dok je sjeverno od rieke odbijeno 4 nepr. protunapadaja uz visoke gubitke po neprijatelja. U ovim borbama neprijatelj je izgubio 161 poginulog, 5 zarobljenih i 7 strojnica zaplienjenih.

Na Sriemskoj fronti živahna nepr. vatra i zrakoplovna djelatnost s težištem na sjevernom krilu.

Na Dunavu i Dravi, osim mjestimične vatrene djelatnosti, nije bilo važnijih događaja.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16/1—1, k. 47.

Podravina:

U Papuku u toku je napadaj na jaču nepr. skupinu u području Voćina i Sekulinaca (5 km j.i. Voćina).

U području sjeverno od Daruvara na fronti od Ribnjaka i Ivanovog Sela uspješno je odbijen napadaj 6 nepr. brigada.[2]

U Požeškoj kotlini slomljen je nepr. odpor kod Gradišta[3] (20 km s.i. Požege), te uzpostavljen spoj s postrojbama naše gorske divizije u području Požege.[4]

Jake nepr. snage, koje drže sjeverni i sjeverozapadni dio Požeške kotline na crti: Velika — Draga — Toranj — Oljasi (11 km s. do 12 km s.z. Požege), napadnute su od naših borbenih skupina podpomognutih topničtvom, te su pretrpile gubitke od preko 100 poginulih i ranjenih, 4 zarobljenih partizana, dok ih je 9 prebjeglo našim postrojbama.[5] Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 7 ranjenih. Plien: veći broj pušaka. 1 part. top uništen pogodkom našeg topničtva.

U toku dosadašnjih borbi u Podravini izgubio je neprijatelj samo izpred Iztočne skupine 708 poginulih izbrojeno, 199 zarobljenih, a 27 ih se predalo.[6] Zaplienjeno je ili uništeno: 10 topova, 15 bacača, 8 p.o. pušaka, 93 strojnice, 62 strojosamokresa, 534 puške, 261 konj, 80 kola, 5 skela, velika količina raznog strjeljiva, 3 zrakoplova, 1 skladište opreme za 500 ljudi, 80 ruskih padobrana, 109 tona žita, 15 tona graha i 10 tona kože.

---

[2] Odnosi se na brigade 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 107, objašnjenje br. 4).

[3] U rejonu Gradišta tada nije bilo jačih operativnih jedinica 6. korpusa NOVJ. O njihovom rasporedu vidi dok. br. 80 i 88; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. godine.

[4] Vjerovatno se misli na spajanje dijelova njemačke borbene grupe »Štefan« koji su prodirali pravcem Piškorevci — Levanjska Varoš — Gradište i jedinica 7. ustaško-domobranske divizije.

[5] Na liniji Velika — Draga — Toranj — Oljasi bile su od 12. do 14. februara dvije brigade (4. NOU i Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška«) 12. NOU divizije. Čehoslovačka NO brigada u borbi kod Trenkova (južno od Velike), 12. februara, imala je 1 mrtvog. 2 ranjena i 2 nestala. a 4. NOU brigada u borbi kod Bankovaca i Svržgaća 13. februara imala je 3 ranjena borca (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[6] O gubicima jedinica 3. armije NOVJ koje su od 6. do 15. februara 1945. dejstvovale istočno od linije Voćin — Suhopolje — Virovitica vidi dok. br. 31, 38, 39, 72 i 94; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883.

Petrinja:

Borbena skupina iz Sunje napala je neprijatelja, koji se prikuplja na crti: V. Graduša — Staro Selo — Blinjski Kut[7] (11 km z.j.z. — 11 km z. — i 9 km s.z. Sunje), nanievši mu težke gubitke. Nakon toga se povukla zbog pomanjkanja strjeljiva i premorenosti četa.

Bos. Novi:

Na odsjeku osiguranja B. Novi — Kostajnica protjerane su manje nepr. snage kod Goričke (12 km s.z. B. Novog).

Jadranska fronta:

Prema njemačkom izvješću partizani su 14. II. prodrli oklopnim snagama sa zapada i jugozapada u Mostar, nakon što su presjekli odstupnicu prema sjeveru i iztoku. Mostar je pao u ruke partizana. Odpor i ulične borbe u gradu trajale su do 14. II. poslije podne.

Podhvatna skupina upućena sa sjevera u smjeru Mostara nije se zbog jakog part. odpora uspjela probiti, te je zaposjela prihvatni postav južno od Biele (15 km s. Mostara).

Sarajevo:

U području Trnova pojačao je neprijatelj svoj pritisak s juga i jugozapada, te uspio prodrieti u Umčane. Nova zapriečna crta izrađena je 3 km južno Kijeva (11 km j. Sarajeva).

Goražde—Višegrad:

Jugozapadno Goražde slomljen je nepr. odpor na visu 964, gdje je neprijatelj izgubio 97 poginulih.

U području Višegrada povučene su predstraže na zapadnu obalu rieke, dok je neprijatelj izbio na iztočnu obalu.

Općenito:

U toku manjih borbi kod Vinkovaca i Koprivnice palo je 20 partizana i zaplienjeno nešto oružja. Vlastiti gubitci: 2 poginula.

Prema izvješću II zbornog područja u Otoku uhićeno je 55 vojnih obveznika.

Nepr. zrakoplovstvo:

13. II. poginulo je prigodom napadaja nepr. zrakoplovstva na Konjic 10 osoba i ranjeno 5.

---

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 98, obiašnjenje br. 6.

Istog dana napala su 2 ruska lovca želj. postaju Đakovo. Šteta je neznatna. 1 ustaša je poginuo i 5 domobrana ranjeno.

Broj žrtava prigodom bombardiranja Zagreba 13. II. popeo se na 74 poginule građanske osobe, dok je 21 osoba živa izkopana iz ruševina. Podpuno je srušeno 57 kuća a oštećeno 163.

14. II. nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom sjeverozapadni predjel Karlovca. Ima štete, dok žrtava nema.

15. II. nepr. zrakoplovi napali su želj. postaje Banova Jaruga, Konjic i Pale (na pruzi Sarajevo — Višegrad). U Banovoj Jaruzi i Palama oštećeni su kolosjeci, i 1 vagon, a 2 osobe su ranjene.

Istog dana nepr. zrakoplovi napali su putnički vlak na pruzi Zaprešić — Varaždin kod Bedekovčine, a drugi vlak na pruzi Brod — Sarajevo kod Dobrinje. Šteta je neznatna. 1 vojnik je poginuo i 1 ranjen.

Vlast. zrakoplovstvo:

15. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo više različitih prievoza.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 100

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 17. FEBRUARA 1945. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, BANIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 48/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području Šepak (24 km j.j.z. Bijeljine) u toku su borbe s jačim nepr. snagama. Neprijatelj dovlači pojačanja sa iztočne obale Drine kod Branjeva. Sjeverno Čolopeka (7 km s. Zvornika) izbile su slabije nepr. snage na cestu.

U području južno Brčkog ponovo se okupljaju nepr. snage.

Iztočno Miričine u dolini r. Spreče odbijeno je više nepr. napadaja pri čemu je neprijatelj imao 101 poginulog. Nakon toga povukle su se podhvatne snage po zapoviedi noću 15/16. II. u Gračanicu.

Na južnom krilu Sriemskog odsjeka ponovno su osvojeni Batrovci unatoč jakog nepr. odpora i topničke vatre iz područja Male Vašice.

Na Dunavu i Dravi pojačana je mjestna vatra za uznemirenja, te topnička i bacačka vatra na D. Miholjac.

Nepr. zrakoplovstvo djelatno je na fronti i noću.

Opažen je živ nepr. promet preko Dunava kod Šarengrada.

Podravina:

U Jugoiztočnom dielu Papuka borbene skupine dostigle su bez većeg odpora područje Gradište — Kutjevo — Bjeleševac (16 km — 20 — 24 km j.z. Našica) i uzpostavile spoj s gorskim postrojbama, koje prodiru prema Kamenskom[2] (20 km s.z. Požege).

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/1—1, k. 47.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 99, objašnjenje br. 4.

Izviđačke skupine, koje su dostigle crtu Oljasi — Terenci[3] — Sloboština (12 — 14 km s.z. Požega), ustanovile su da se neprijatelj povukao prema sjeveru.[4] Tu se našim postrojbama predala 2 partizana i prijavilo 30 vojnih obveznika, dok su 3 partizana zarobljena.

U Papuku slomile su borbene skupine jači nepr. odpor na Visovima sjeverno od Zvečeva[5] (7 km j.j.z. Voćina) i produžile napredovanje u smjeru juga s obje strane ceste do Kamenskog Vučjaka (14 km j. Voćina).

Zapadna borbena skupina ponovo je odbila nekoliko nepr. napadaja iz smjera juga na fronti: Ribnjak kod Zdenaca — Ivanovo Selo. Neprijatelj dovlači pojačanja iz područja Daruvara.[6]

Sjevernije borbena skupina generala Moškova dostigla je crtu: Rastovac — Munije — Turčević Polje (11 — 15 km s.s.i. Daruvara). Nepr. gubitci: 4 poginula, a 8 ih se predalo.

Sisak—Petrinja:

Odbijen je jak part. napadaj na uporišta Odra i Žabno[7] (4 km s.z. Siska) i pročišćen nepr. prodor u Žabnu. Poginulo je 8 partizana, među njima 2 »komandira« i 1 »komesar«. Još 20 poginulih i ranjenih partizana je ocienjeno. Plien: 2 strojopuške, 10 pušaka, 2 samokresa, strjeljivo i oprema. Vlastiti gubitci: 2 domobrana poginula i 4 nestala.

U toku je podhvat na obim obalama rieke Kupe u području Sisak — Petrinja.[8]

---

[3] Vjerovatno se misli na selo Perenci, sjeverozapadno od Slavonske Požege.

[4] Po naređenju Štaba 12. NOU divizije 4. brigada je prebačena iz rejona Draga — Toranj — Biškupci — Stražeman na bilo Papuka, gdje je 14. februara vodila borbu s neprijateljem koji je prodirao od Slatinskog Drenovca. Narednog dana su dva bataljona 4. NOU brigade izvele neuspjeli napad na dijelove njemačkog 7. SS divizije »Princ Eugen« u Slatinskom Drenovcu (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[5] Sjeverno od Zvečeva nalazila se 18. brigada 40. NOU divizije (vidi dok. br. 80).

[6] U rejonu Daruvara dejstvovale su tada 32. i 33. divizija 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 42, 51, 52, 60, 97, 98 i 99).

[7] Napad na Odru i Žabno izvela su dva bataljona Karlovačke NOU brigade (vidi dok. br. 73 i 122).

[8] Vidi dok. br. 65 i 113.

Lika:

Završen je podhvat u području Bihać — Plitvička Jezera.[9] Podhvatne skupine napustile su Drežnik grad, Vaganac i Ličko Petrovo Selo nakon što su minirale ta mjesta.

U području Babinog Potoka odbijeni su jači nepr. napadaji iz smjera juga.[10]

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku 14. II. probile su se nepr. snage između Bune i Blagaja i odsjekle ova dva uporišta od Mostara. Ostatak posade Mostara i posade uporišta iz područja: Blagaj — Nevesinje — Kifino Selo uglavnom su se probile pretrpivši gubitke te se djelomično prikupljaju u Vrabčićima (6 km s.s.i. Mostara) a djelomično u području južno Drežnice (20 km. s.s.z. Mostara).

Evakuacija opreme, obskrbnih skladišta iz Mostara izvršena je samo djelomično zbog blokiranog željezničkog prometa.

Sarajevo—Višegrad:

Neprijatelj se približava novim zaprečnim postavima u području 12 km južno Sarajeva. Dok neprijatelj pred zapadnim krilom zaprečne crte nadire u smjeru sjevera, napao je snagama u jakosti pukovnije iztočno krilo iz južnog i jugoiztočnog smjera. Svi su napadaji odbijeni uz visoke gubitke po neprijatelja. Neprijateljske snage iz područja Goražde nadiru u smjeru sjeverozapada, te su zaposjele visinske postave južno Prače i Renovice s namjerom presiecanja želj. pruge Sarajevo — Višegrad.

U području Višegrada obostrana vatrena djelatnost.

Općenito:

U noćnom podhvatu u području Obrež — Strmec (11 km j.z. Zagreba) protjerani su partizani. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 3 domobrana i 5 Niemaca poginulo, 12 ih je ranjeno.

Nepr. zrakoplovstvo:

15. II. 28 nepr. zrakoplova napalo je želj. postaju i brodogradilište na Rieci. Šteta je mala, ima žrtava.

---

[9] Riječ je o operaciji koju su dijelovi njemačkog 15. armijskog korpusa u sadejstvu sa 11. i 13. ustaško-domobranskom divizijom otpočeli protiv jedinica 4. i 35. NOU divizije 11. februara 1945 (vidi dok. br. 44, 45, 46, 65, 95, 96, 97, 98. 114 i 115).

[10] Položaje jedinica njemačke 392. legionarske divizije u rejonu Babinog Potoka napadali su dijelovi 35. NOU divizije (vidi dok. br. 65).

15. II. nepr. zrakoplovi napali su cestu Blažuj — Kiseljak, te želj. prugu i postaju Semizovac, Podlugovi, Kakanj. Šteta je znatna, a žrtve su male.

16. II. nepr. zrakoplov bacio je promičbene letke u području Nove Gradiške.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 16. II. izvršilo više raznih prievoza.

Osobitosti:

Prema izvješću 4. hrv. divizija 2 partizanska »komandanta bataljona« prijavila su se našim postrojbama u Bos. Novom.

U području Đakova uhićena su 22 vojna obveznika.

Željeznice:

Noću 15/16. II. na pruzi Zagreb — Sisak između V. Gorice i Turopolja minama je oštećena želj. pruga.[11] Popravak je u toku.

16. II. popravljen je kvar na želj. postaji Zagreb — iztočni kolodvor i pruga je prohodna.

Istog dana popravljena je i predana prometu pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska između Ivanić Grada i Novoselec Križa.

16. II. na pruzi Varaždin — Zaprešić kod Varažd. Toplice nepr. zrakoplovi onesposobili su stroj putničkog vlaka.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[11] Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. februara 1945, jedinice 34. NOU divizije porušile su tada prugu na 30 mjesta i osigurale prebacivanje izbjeglica sa Žumberka u Pokuplje (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6).

BR. 101

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 18. FEBRUARA 1945. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, ŽUMBERKU, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 49/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini živahna djelatnost ruskog zrakoplovstva. Jedna podhvatna skupina napreduje iz Bijeljine, uz slab nepr. odpor, prema jugu u susret njemačkim borbenim skupinama, koje nadiru s juga.

U Gradačac (28 km z. Brčkog) ušli su partizani, nakon što je izpražnjen.

U Sriemu očišćeno je područje Batrovci od neprijatelja, te se izgrađuje kao uporište. Na ostalom dielu Sriemskog odsjeka bilo je samo običajne vatrene djelatnosti.

Na Dravi (18 km s.s.z. Podr. Slatine) uništen je 1 neprijateljski samokretni čamac pješačkom vatrom.

Podravina:

Nastavlja se podhvat na južnim i iztočnim padinama Papuka. Nakon što je očišćen iztočni dio Požeške kotline, gdje je zaplienjeno 40 tona žita, podhvatne snage u prodoru prema Kaptolu (10 km s.s.i. Požege), slomile su nepr. odpor i zauzele Vetovo[2] (12 km s.i. Požege).

Gorske postrojbe, koje nadiru prema Bučko Kamenskom[3] (20 km s.z. Požege), slomile su jak nepr. od-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 18/1—1, k. 47.

[2] Prema izvještaju Štaba 12. divizije pisanom 6. korpusu NOVJ 14. marta 1945, dva bataljona 12. proleterske brigade vodila su borbu protiv dijelova njemačke 7. SS divizije između Vetova i Lukača 15. februara 1945. Njemci su u prvom naletu upali u Vetovo, ali su protivnapadom izbačeni uz znatne gubitke. Bataljoni 12. NOU brigade su imali 2 mrtva i 3 ranjena borca (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[3] Odnosi se na selo Bučje, 8 km sjeverozapadno od sela Kamensko.

por i osvojile Pasikovce i Kujnik (16 km z.s.z. Požege), odbacivši neprijatelja prema sjeveru. Podhvat se nastavlja.

U Vučjaku zaplienjeno je 6 p.o. topova bez zatvarača,[4] 2 tal. oklopna kola, više samokretnih vozila, veća količina živeža, blaga i 500 kola (njemački plien).

U području sjeverno Daruvara nastavljaju se jaki nepr. napadaji na postave južno Ivanovog Sela.[5]

U području Barča tučeno je prikupljanje nepr. vozila vlastitom topničkom i bacačkom vatrom.[6] U toku su borbe za uništenje neprijatelja, koji se 16. II. u podne prebacio u 50 čamaca na južnu obalu Drave 4 km j.i. Barča.

Sisak—Petrinja:

U području Siska i Petrinje nije bilo važnijih događaja.

Karlovac:

U podhvatu u području sjeverno Jastrebarskog podhvatne skupine razpršile su jednu part. kolonu uz 58 poginulih i 38 ranjenih partizana, te zaplienile 6 kola živežnih namirnica i opreme.[7] Vlastiti gubitci: 8 poginulih, 6 ranjenih i 4 nestala. Nastavlja se progon razbijenog neprijatelja.

U području sela Hrašće (12 km s.z. Karlovca) odbačeni su dielovi jedne part. divizije dalje prema zapadu.[8] Nepr. gubitci nisu poznati. Zaplienjen je 1 strojosamokres i više pušaka. Vlastiti gubitci 1 poginuo.

Opaženo je okupljanje jačih part. snaga južno Karlovca.[9]

Lika:

U Lici i u dolini rieke Une nije bilo važnijih događaja.

Prema naknadnom izvješću 12. II. jedna ust. podhvatna skupina zajedno sa Niemcima u podhvatu u području Bihać — Plitvička Jezera nanijela je neprijatelju

---

[4] Riječ je o topovima koji su po naređenju Štaba 6. korpusa NOVJ sakriveni u šumi kod Vučjaka Kamenskog poslije povlačenja sa virovitičkog mostobrana, da bi jedinice bile pokretljivije u borbama na brdsko-planinskom zemljištu (opširnije o tome vidi dok. br. 72 i 80).

[5] Vidi dok. br. 42, 51, 52, 60.

[6] U rejonu Barča nalazile su se jedinice 1. bugarske armije (vidi dok. br. 39).

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 115, objašnjenje br. 13.

[8] i [9] Sjeverozapadno i jugozapadno od Karlovca dejstvovali su dijelovi 43. divizije 11. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 41, 60 i 65).

gubitke od 41 poginulog, 62 ranjena i 18 zarobljenih partizana.[10] Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 6 ranjenih.

Jadranska fronta:

Hrvatske oružane snage, koje su branile područje Mostara (južni odsjek) prikupljene su u području Konjic — Jablanica. U borbama kod Mostara ove su snage imale gubitaka oko 50 ljudi.

Njemačke snage iz Mostara dostigle su prihvatne postave kod Biele[11] (14 km s.s.z. Mostara), odbivši više pojedinačnih nepr. napadaja oklopnim kolima u dolini Neretve. Odbijen je napadaj neprijatelja na desno krilo prihvatnih postava kod Biele. Dalje prema zapadu napredovao je neprijatelj do visova 3 km južno od Drežnice.

Sarajevo:

U području Kijeva (12 km j. Sarajevo) nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem, koji napada. Odbijen je ponovni neprijateljski napadaj u jakosti od dvie bojne, djelomično u blizkoj borbi uz težke neprijateljske gubitke.

Pojačao se nepr. pritisak prema želj. pruzi Sarajevo — Višegrad s težištem u području Prače.

Goražde—Višegrad:

U području Goražde i Višegrada bilo je samo mjestne borbene djelatnosti.

Travnik:

Noću na 16. II. započeo je neprijatelj jačim snagama usredotočeni napadaj u području Travnika. Odbijeni su napadaji iz pazadnog i jugozapadnog smjera, te je glavna borbena crta zapadno Viteza odmaknuta malo unazad. U području 10. km j.i. Travnika polučio je neprijatelj prodor do visova južno od ceste. Protunapadaj je u toku.

Banja Luka:

Neprijatelj je ponovno izbačen iz Motika (5 km s.z. Banje Luke), u koje je privremeno bio ušao, uz 7 poginulih i veći broj ranjenih partizana. Plien: 2 konja, 1 kola i oružje. Tom prilikom prebjeglo je našim postrojbama 7 domobrana, koji su se bili odmetnuli.

---

[10] O gubicima jedinica 8. i 35. NOU divizije u borbama na području Plitvičkih jezera od 11. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 44, 45, 46 i 65.

[11] Bijela nije nađena na karti 1:100.000.

Općenito:

Prema naknadnom izvješću 13. i 14. II ust. borbene skupine protjerale su manju part. skupinu s područja sjeverno Klanjca i odbacile je dalje prema iztoku, uz gubitke po neprijatelja.

U manjim izviđačkim podhvatima u sjeverozapadnom dielu državnog područja nanieti su neprijatelju gubitci od 57 poginulih.

Nepr. zrakoplovstvo:

17. II. nepr. zrakoplovi bacili su bombe u području jugoiztočno Sušaka. Pojedinosti nisu poznate.

Osobitosti:

Prema izvješću 10. hrv. divizije[12] prigodom napuštanja Vaganca evakuirano je pučanstvo iz Vaganca[13] u selo Kralje kod Bihaća.

Zeljeznice:

17. II. na pruzi Zagreb — Sisak — Novska naletio je na minu teretni vlak između Šaša i Staze.[14] Izkliznuli su stroj, tender i 6 kola. Popravak je u toku.

Noću 17/18. II. minama je oštećena pruga Zagreb — Dugo Selo između Sesveta i Dugog Sela.[15] Popravak je u toku.

17. II. popravljene su i predane prometu pruge Zagreb — Sisak između Zagreba i Sv. Klare i Zagreb — Karlovac između Zagreba i Hrv. Leskovca.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[12] Odnosi se na 10. ustaško-domobransku diviziju.

[13] Pod pritiskom jedinica 8. i 35. NOU divizije Nijemci, ustaše i domobrani napustili su Vaganac 14. februara 1945 (vidi dok. br. 44, 45, 46, 47, 65 i 100).

[14] i [15] Mine su postavili dijelovi 2. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

BR. 102

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 19. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SREMU, SLAVONIJI, BANIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 50/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
19. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini stoje podhvatne snage u težkim obranbenim borbama s neprijateljem, koji kod Branjeva neprekidno prebacuje nove snage iz Srbije. Borbena skupina iz Bijeljine, koja napreduje prema jugu, vodi težke borbe s partizanima kod Janje i Modrana (9 km j. Bijeljine). U području Brčkog odbijen je napadaj partizana uz 4 poginula i 20 ranjenih odmetnika.

Noću 17/18. II. odbijeno je više part. napadaja na Gračanicu uz 18 poginulih partizana, dok su 2 domobrana poginula i jedan je ranjen. Jake part. snage napadaju uporište Sokol (5 km s.i. Gračanice), gdje se nastoje probiti prema zapadu.

Na Sriemskom odsjeku odbijen je 17. II. neprijateljski napadaj na Batrovce. Na ostalim dielovima tog odsjeka pojačana je nepr. vatra za uznemirenja, dok su vlastitim topničtvom uspješno tučeni nepr. postavi.

Podravina:

U Papuku podhvatna skupina iz Vučjaka (14 km j. Voćina) u svom napredovanju dostigla je desnom navalnom skupinom preko Kamenskog selo Orljavac (22 km s.z. i 19 km z.s.z. Požege), te spriečila pokušaj nepr. prodora kod Kruševa[2] (3 km j.i. Vučjaka). Lieva (Iztočna

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19/1—1, k. 47.

[2] Jedan bataljon Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« napao je 15/16. februara 1945. dijelove njemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« u selu Šušnjari Kamenski. Prema planu Štaba 12. NOU divizije jedan bataljon 4. NOU brigade trebalo je istovremeno da napadne selo Kruševo ali se neprijatelj povukao iz sela. Sutradan je taj bataljon vodio borbu istočno od Kruševa (vidi dok. br. 78; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

navalna skupina), u svom napredovanju prema jugu, dostigla je unatoč stalnog nepr. odpora Veliku i Dragu (14 s. i 12 s.s.z. Požege), a 17. II. prije podne Kaptol (11 km s.s.i. Požege), te uzpostavila spoj s našim gorskim postrojbama.

Izpred naših gorskih postrojbi poginula su 2 partizana, a veći broj poginulih uspio je neprijatelj odvući. Jedan partizan je zarobljen, a 17 ih se predalo (među njima 2 biv. hrv. častnika nadsatnici Tomo Vidić i Vatroslav Vipare, te 4 Talijana).

Prigodom čišćenja Papuka pronađena je kod visa 953 (8 km i.j.i. Zvečeva) jedna nepr. poljska bolnica.

Prijavilo se našim postrojbama 80 vojnih obveznika i 22 novaka.

Borbena skupina Generala Moškova odbila je 16. II. sve nepr. napadaje na borbenoj crti sjeverno Daruvara.[3] Vlastiti gubitci 8 poginulih i 47 ranjenih (4 častnika). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. 17. II. popustila je neprijateljska napadačka djelatnost prema »Skupini Moškov«.

Sisak—Petrinja:

Skupina »Schlacher« iz Siska u borbama za odterećenje Petrinje od 11 do 17. II naniela je neprijatelju gubitke od 121 poginulog izbrojeno (među njima 1 »major«, 2 »podporučnika«, 2 »komandira čete« i 1 »komesar«), dok je 410 poginulih ocienjeno a zarobljeno 5 partizana[4] (među njima 1 »referent saniteta«). Plien: 44 puške, 6 strojopušaka, 3 strojosamokresa, 4 samokresa, 2 strojnice, 1 bacač i zdravstveni povoz dviju »brigada«. Vlastiti gubitci: 35 poginulih (1 njem. častnik), 151 ranjen (4 častnika), 5 nestalih (1 njem. častnik).

Neprijatelj je odbačen na crtu: Komarevo — Blinja (8 km j.i. — 14 km j. Siska), južno Mošćenice — Taborište (6 km i. i 5 km j.j.i. Petrinje), dok se jedna nepr. skupina povlači iz područja Greda — Letovanić — Dužica (9 i 12 km s.z., 16 km z.s.z. Siska) u smjeru Pokupskog.[5]

[3] Dijelove 1. ustaško-domobranske divizije napadale su jedinice 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 42. 51, 52, 57, 60 i 79).

[4] O gubicima 7. i 34. divizije 4. korpusa NOVJ u borbama na području Siska i Petrinje od 11. do 17. februara 1945. vidi dok. br. 36, 53 i 65; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 13. do 19. februara 1945. godine.

[5] Jugoistočno od Siska povukla se tada 7. NOU divizija, a u pravcu Pokupskog (sjeverozapadno od Petrinje) 34. NOU divizija (vidi dok. br. 58, 65 i 75; Arhiv VII, reg. br. 1—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 19. do 28. februara 1945).

Karlovac:

Jedna zasjeda kod Popović Brda (7 km j.i. Karlovca) napala je jednu part. kolonu i pobila 40 odmetnika, te se povukla.

Lika:

Prema naknadnom izvješću podhvatna skupina iz Ogulina, koja je sa sjeverozapada dostigla Drežnik Grad (20 km s.z. Bihaća) naniela je neprijatelju gubitke od 233 poginula i 21 zarobljenog partizana, te zaplienila 5 strojnica, 15 strojopušaka, 40 pušaka, 2 p.o. puške i 1 strojosamokres.[6]

Jadranska fronta:

U području Drežnice izviđao je neprijatelj pored ceste u dolini Neretve. Na zapadnoj obali Neretve odbijen je jak od topništva podpomognut napadaj na želj. postaju Drežnica.

Od borbene skupine »Nevesinje« pridolaze daljnji razpršeni dielovi.

17. II. jake nepr. snage napale su uporište Ljuta (4 km j.i. Konjica) i zauzele ga. Time je Konjic ostao bez električne struje.

Sarajevo:

U području Kijeva (12 km j. Sarajeva) stanje je i dalje napeto.

U području Prače neprijatelj i nadalje napada jačim snagama pojedina uporišta na želj. pruzi. U području Goražde i Višegrada bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Travnik:

U području Travnika pročišćen je u poletnom protunapadaju prodor, koji je dan prije neprijatelj proširio 10 km jugoiztočno Travnika (zapadno Viteza) i time odklonjena opasnost po cestu.

---

[6] Pravcem Ogulin — Plaški — Lička Jesenica — Drežnik-Grad prodirali su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije i 1. batalion 17. ustaškog zdruga 13. ustaško-domobranske divizije. O gubicima koje su pretrpjele jedinice 8. i 35. NOU divizije u borbama sa navedenim neprijateljem od 11. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 44, 45, 46 i 65; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2, 1/20—2, 1/21—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 13. do 16. februara 1945; reg. br. 6—1, k. 828: tabelarni pregled dejstava 8. divizije u februaru upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945. godine.

Nakon što je 16. II. odbijeno više napadaja u odsjeku 8 km jugoiztočno Travnika nije nepr. 17. II. ponovio svoje napadaje.

Banja Luka:

Stanje u području Banje Luke pogoršalo se. Noću 17/18. napali su partizani uporišta na odsjeku Windhorst[7] — Zalužani. Svi su napadaji odbijeni i povraćeno je selo Mahovljani (4 km s. Klašnice). Nastavljaju se borbe kod Windhorsta, gdje stanje nije jasno. Neprijateljski gubitci su veliki.

Partizani željeznicom prevoze čete iz Priedora do Ivanjske.

Bos. Novi:

Jedna podhvatna skupina na povratku naišla je na nepr. zasjedu u području 5 km južno Kostajnice i protjerala je. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 4 poginula, 15 ranjenih i 15 nestalih.[8]

Nepr. zrakoplovstvo:

16. II. jedan nepr. zrakoplov bacio je bombu na vojarnu jedne ust. bojne u Koprivnici. Srušeno je pola zgrade. Do sada su pronađena 32 ustaše, među njima 1 častnik.

Istog dana nepr. zrakoplovi bacili su 3 bombe na želj. postaju Vrpolje. Šteta je mala.

Vlast. zrakoplovstvo:

18. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo više prievoza.

Željeznice:

18. II. uklonjena je šteta i osposobljena pruga Sisak — Novska između Staze i Šaša.

18. II. na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska između Banove Jaruge i Lipovljana naišao je na minu putnički vlak.[9] Mina se razprsla i izbacila 6 vagona. Poginulo je 9 i ranjena 31 osoba. Istog dana pruga je popravljena i osposobljena za promet.

---

[7] Sada: Nova Topola.

[8] Navedene gubitke su vjerovatno pretrpjeli dijelovi 4. ustaško-domobranske divizije u borbi sa jedinicama 7. NOU divizije.

[9] Diverziju su izveli dijelovi 1. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

Noću 17/18. II. minama je razorena pruga Varaždin — Koprivnica između Ludberga i Rasinje.[10] Popravak je u toku.

19. II. uzpostavljen je djelomični promet na pruzi Vrpolje — Vinkovci — Osijek i Vinkovci — Brčko.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostozerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 103

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 20. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SREMU, SLAVONIJI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 51/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. II. 1945.

Iztočna fronta:

Borbena skupina, koja napreduje u dolini donje Drine prema sjeveru, vodi težke borbe s jakim part. snagama kod Šepka. Zvornik je napušten, a zalaznice drže postave južno Čolopeka. Borbena skupina, koja napreduje sa sjevera u susret onoj s juga, zauzela je Janju, te dostigla Ruhotine i Bjeloševac (18 km j.j.z. Bjeljine), nakon što je slomila jak nepr. odpor u izgrađenim postavima kod Modrana. Neprijatelj je odbačen preko Drine.

[10] Mine su postavili dijelovi 3. diverzantskog NO odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 20/1—1, k. 47.

U dolini Spreče odbijeno je više nepr. izviđačkih nasrtaja iztočno Gračanice.

Na sriemskom odsjeku odbijeno je nekoliko nepr. napadaja u području Batrovci i iztočno Ilinci (13 km j. i 6 km j.j.z. Tovarnika).[2] Na Dunavu nije bilo promjene. Pojačana je nepr. vatra na Osiek.

18. II. u zoru prebacili su Bugari po jednu sat kod Narda (20 km s.z. Osieka) i kod Noskovci (13 km s.i. Podr. Slatine) na južnu obalu Drave. Kod Narda je neprijatelj uništen i ostatci prebačeni preko rieke, dok kod Noskovca borbe još traju.

Podravina:

Na južnim padinama Papuka nastavlja se uništenje razbijenih part. skupina, koje pružaju žilav odpor.[3] Pronađeno je i zaplienjeno više obskrbnih skladišta, a među ostalima 250 tona pšenice, 1000 govedskih koža, 300 mina, 5 teretnih samovoza, dojavna oprema, 2 pekarne i jedna tiskara. U ovim borbama neprijatelj je izgubio 152 poginula i 54 zarobljena.

Dielovi gorskih postrojbi dostigli su 18. II. crtu: vis 617 — Perunika — Javorovica — vis 911 (20 z.s.z. Požege) i odbacili partizane u smjeru sjeverozapada.[4] Protjerani su partizani kod Velike (11 km s. Požege), gdje je zarobljeno 14 partizana.

18. II. u jutro Kozačka borbena skupina u suradnji s borbenom skupinom generala Moškova odpočela je napadaj na crti: Blagorodovac (8 km i.s.i. Garešnice) — visovi južno Ivanovog Sela. Nakon što je slomljen jak nepr. odpor desno krilo dostiglo je Daruvar, koji je oslobođen.[5] Neprijatelj je pretrpio jače gubitke, koji još nisu točno

---

[2] Vidi dok. br. 110 i 111.

[3] Na jugozapadnim padinama Papuka dejstvovale su 18. i Omladinska brigada »Joža Vlahović« 40. NOU divizije, a na jugoistoku Papuk planine dejstvovala je 12. NOU divizija. Podaci o uništavanju tih jedinica nisu tačni (vidi dok. br. 72 i 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[4] Na liniju k. 617 — Perunika — Javorovica (trig. 911) izbili su dijelovi 7. ustaško-domobranske divizije. Oni su na toj liniji (na Psunju) vjerovatno napali slabije jedinice Korpusne vojne oblasti. Operativnih jedinica 6. korpusa NOVJ nije bilo 18. februara na Psunju, a 19. februara 1945. prešla je na Psunj Virovitička brigada sa zadatkom odbrane vojne bolnice. Prvi sukob sa neprijateljem po dolasku na Psunj Brigada je imala 20. februara 1945 (vidi dok. br. 72 i 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[5] Njemačke i ustaško-domobranske jedinice zauzele su Daruvar poslije višednevnih borbi protiv 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 42, 43, 51, 52, 60, i 72).

ustanovljeni. Hrvatski gubitci: 12 poginulih (1 častnik), 47 ranjenih i 1 nestao. Izgubljena je jedna strojopuška, 4 strojosamokresa i 2 samokresa.

Sisak—Petrinja:

U području Siska i Petrinje 17. II. ustanovljeno je izviđanjem, da se neprijatelj povukao iz sela Stupno i Greda (6 i 11 km s.z. Siska), te iz Gore, Hrastovice i Tabrišta (6 km j.i. do 5 km j. Petrinje). Neprijatelj se utvrdio u Žažini i Dužicama (8 do 10 km z.s.z. Siska), dok na jugu drži crtu: južno Gore — južno Stražnika — južno Hrastovice — Komarevo.[6]

Borbena skupina Obranbenog zdruga iz Sunje vodi borbe s jakim neprijateljem[7] između Graduše i Komareva (4 s. i 12 km s.z. Sunje).

Bos. Novi:

Jugoiztočno Bos. Krupe razbijena je jedna part. skupina jaka 300 ljudi.

Jadranska fronta:

Part. gubitci u borbama kod Mostara su veoma veliki. Samo kod Širokog Briega poginulo je oko 1000 partizana.

Na Neretvanskom odsjeku primiču se samo slabiji nepr. dielovi postavima naših zalaznica na crti 4,5 km s.z. i s.i. Drežnice.

Neprijatelj prikuplja jače snage u području Konjica s vjerojatnom namjerom napadaja na Konjic. U toku je podhvat za odterećenje uporišta u području iztočno Konjica.

Sarajevo—Višegrad:

Na visovima zapadno Hadžića (17 km z.j.z. Sarajeva) primakao se nepriajtelj i postavio 12 strojnica. Protumjere su u toku. Neprijatelj, koji je prodro u Gradac (4 km j.z. Hadžića) izbačen je protuudarom.

Na postavima južno Kijeva nije neprijatelj ponovio svoje napadaje, dok se izpred zapadnog krila povukao.

---

[6] U Žažini i Dužicama nalazili su se 18. februara 1945. dijelovi 34. NOU divizije, a liniju Gora — Stražnik — Hrastovica — Komarevo dijelovi 7. NOU divizije (vidi dok. br. 58, 65 i 83; Arhiv VII, reg. br. 1/22—2, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 19. februara 1945).

[7] Redakcija nije utvrdila koja je jedinica 7. NOU divizije učestvovala u toj borbi, kao ni rezultate te borbe.

U području Prače (28 km i.j.i. Sarajeva) neprijatelj je dovukao pojačanje, te je napadao više puta pojedina uporišta željezničkog osiguranja.

U području Goražde i Višegrada bilo je samo neznatne borbene djelatnosti.

Travnik:

Nakon što je neprijatelj 17. II. prije podne mirovao, odpočeo je istog dana nov usredotočeni napadaj na cielom području Travnika. Izgubljeni visovi 3 km s.i. i 7 km j.i. Travnika povraćeni su protunapadajem.

Banja Luka:

18. II. nastavili su partizani napadaje na naša uporišta na cesti Banja Luka — Bos. Gradiška između Turske Dubrave[8] i Windhorsta (5 — 10 km j. Bos. Gradiške). Jedna bojna odbacila je u poletnom protuudaru partizane od Turske Dubrave i uspostavila spoj s posadom Windhorsta, te se nakon toga povukla u Turske Dubrave pretrpivši gubitke od 4 poginula i 8 ranjenih. Pojedinosti nisu još javljene.

Nepr. zrakoplovstvo:

Prema naknadnom izvješću nepr. zrakoplovi napali su 11. II. bombama i strojničkom vatrom Doboj. Žrtava nije bilo, a šteta je neznatna.

17. II. nepr. zrakoplovi bombardirali su u dva navrata Rieku. Pogođena je rafinerija i brodogradilište, te porušeno nekoliko kuća za stanovanje. Ima žrtava.

18. II. Rieka je ponovo bombardirana. Pogođeno je brodogradilište. Pojedinosti još nisu poznate.

Pojedini nepr. zrakoplovi napadali su Kraljevicu i Karlobag. Dva su zrakoplova oborena, a dva oštećena tako da su vjerojatno naknadno pala.

19. II. 5 nepr. lovaca bacilo je 20 bombi na Vinkovce. Ima štete na želj. postaji, dok žrtava nema.

Isti zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom želj. postaju Striživojna — Vrpolje, Mikanovce i Selo Nuštar.

19. II. oko 14,30 sati prisilno se spustio jedan četverostrojni i jedan dvostrojni angloamerički zrakoplov kod Bjelovara vjerojatno zbog nestašice benzina. Posada je od 1 častnika i 10 dočastnika zarobljena.

---

[8] Na karti 1:100.000: Trk. Dubrave.

Vlast. zrakoplovstvo:

19. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljiva postrojbi i prievoz službene pošte.

Željeznice:

19. II. na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska između Dugog Sela i Ivanić grada naišao je na minu teretni vlak.[9] Izklizla su štitna kola. Popravak je u toku.

Istog dana na pruzi Sunja — Bos. Novi između Sunje i Majura naišao je na minu teretni vlak.[10]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[9] Minu su postavili dijelovi 3. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

[10] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 82).

BR. 104

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 52/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. II. 1945. g.

Iztočna fronta:

U području donje Drine kod Branjeva (21 km j. Bijeljine) spojila se borbena skupina iz Bijeljine s onom iz Zvornika. Osujećeni su pokušaji neprijateljskog prodora kroz zapadni bok tih skupina. Sovjetsko borbeno zrakoplovstvo pomagalo je neprijatelja.

Po nalogu višeg njemačkog podhvatnog zapovjedničtva u toku je napuštanje Gračanice.

Na Sriemskoj fronti jači nepr. pritisak na desno krilo.[2] Izpred glavne borbene skupine topničkom vatrom uništen je jedan sovjetski zrakoplov na zemlji.

Na Dravskom odsjeku kod Noskovca pojačao je neprijatelj svoje 18. II prebačene snage do jakosti jedne bojne.[3] Uzprkos žestokog odpora podpomognutog nepr. topničtvom (2000 granata) sa sjeverne obale, neprijatelj je protunapadajem odbačen i južna obala Drave očišćena.

Podravina:

U nastavku čišćenja gorskog područja u Papuku odbijeni su, djelomično u blizkoj borbi, protunapadaji jačih nepr. snaga iz područja sjeveroiztočno Velike s na-

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 21/1—1, k. 47.

[2] Dijelovi 5. i 21. NOU divizije 1. armije NOVJ 19. i 20. februara 1945. izveli su uspješne napade na njemačke jedinice u Mohoru, Šarengradu, Novak-Bapskoj i Berkasovu i prisilili ih da se povuku zapadno od navedenih mjesta (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—7, k. 256: operacijski dnevnik 1. armije NOVJ).

[3] Vidi dok. br. 103.

mjerom proboja prema sjeveru.[4] Zaplienjeno je jedno skladište strjeljiva, gdje je među inim bilo i 3000 ručnih praski. Zaplienjena obskrbna skladišta u Papuku moraju se djelomično uništiti zbog nemogućnosti odpreme.

Borbena skupina, koja iz područja Zvečeva napreduje prema zapadu, izbacila je neprijatelja iz Ravne Gore[5] (7 km j.z. Zvečeva) i polučila proboj nepr. postava iztočno visa Metla (9 km j.z. Zvečeva).

Zapadna borbena skupina generala Moškova napredovala je unatoč jakog nepr. odpora i odbacila jake part. snage,[6] te zauzela postave j.i. Ribnjaka i dostigla cestu: Daruvar — Vukovje. Unatoč žestokih nepr. protunapadaja produžila je napredovanje u smieru jugoiztoka. Kozačke i konjaničke skupine dostigle su cestu: Pakrac — Daruvar kod Badljevine i Kipa.[7]

Izpred borbene skupine Moškov neprijatelj je izgubio 226 poginulih, dok hrvatski gubitci iznose: 27 poginulih i 88 ranjenih.

Na Dravi sjeverno Virovitice, osim nepr. vatre za uznemirivanje, nije bilo važnijih događaja.

Sisak—Petrinja:

Izviđačke skupine južno Petrinje i Siska naniele su neprijatelju gubitke od 10 poginulih i 1 zarobljenog partizana.

Bos. Novi:

Na odsjeku osiguranja Bos. Novi — Kostajnica borbena skupina iz Dobrljina slomila je jak nepr. odpor 2 km južno Dobrljina i odbacila neprijatelja. Skupina, koja je napredovala iz Bos. Novog odbacila je neprijatelja s. Mazići brda (4 km s.s.i. Bos. Novog) i dostigla Malu Žuljevicu (8 km s.i. Bos. Novog). Na povratku ova borbena skupina iznenadila i napala je jednu part. kolonu. Nepr. gubitci preko 60 mrtvih i ranjenih je ocienjeno, 9

[4] Iz izvještaja koje je Štab 12. divizije pisao Štabu 6. korpusa NOVJ 13. marta 1945, vidi se da je 12. proleterskoj brigadi naređeno 17. februara da se iz rejona Kapovac (trig. 792) — Petrov vrh (k. 697) probije preko Bazove gl. (k. 772) na južne padine Češljakovačkog visa (trig. 820) — Uvačka glava (k. 905). I pored svih nastojanja 12. proleterska brigada nije uspjela zbaciti neprijatelja sa Uvačke glave, ali se on, zbog velikih gubitaka, povukao u Kaptol dva sata poslije završene borbe (Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[5] Na Ravnoj gori su se tada nalazili dijelovi 40. NOU divizije (vidi dok. br. 80).

[6] Odnosi se na jedinice 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 42, 43, 51, 52 i 60).

[7] Vidi dok. br. 72, 80 i 103.

mrtvih izbrojeno i 1 je zarobljen. Plien: 1 strojnica, 4 puške, strjeljivo i oprema. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 9 ranjenih.

Lika:

Nepr. snage[8] iz područja Ličko Petrovo Selo — Vaganac ponovo se približavaju našim postavima sjeverozapadno Bihaća.

Odbijen je napadaj partizana podpomognut s tri gorska topa na D. Lapac iz smjera jugozapada.[9]

Jadranska fronta:

U području Konjica pojačava se nepr. djelatnost. Na ostalim dielovima Neretvanskog odsjeka nije bilo promjene.

Sarajevo—Višegrad:

Jača nepr. pješačka i strojnička vatra sa visova kod Hadžića (17 km z.j.z. Sarajeva) tuče cestu i želj. prugu.

U području Kijeva (12 km j. Sarajeva) bilo je samo slabije nepr. djelatnosti izpred naših postava.

Odbijeno je više nepr. napadaja na uporišta zapadno Jabučkog Sedla (7 km s. Goražde). Neprijatelj je topničkom vatrom tukao Goražde.

Travnik:

U području Travnika neprijatelj nastavlja jake napadaje s težištem iz smjera zapada.

U toku je napuštanje Travnika po zapoviedi višeg njemačkog podhvatnog zapovjedničtva. Veliki župan, činovnici i ugroženo građanstvo evakuirano je u Zenicu.

Od 15. do 18. II. neprijatelj je u području Travnika pretrpio gubitke od oko 230 poginulih i ranjenih, dok vlastiti gubitci iznose: 6 poginulih, 1 častnik i 33 ranjena.

Banja Luka:

Neprijatelj je odbačen s ceste Banja Luka — Bos. Gradiška. Sva uporišta na toj cesti čvrsto su u našim rukama i promet je uspostavljen. Neprijateljski gubitci:

---

[8] Odnosi se na 2. brigadu 8. NOU divizije koja je tada dejstvovala na liniji Željava — Baljevac (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828: tabelarni pregled dejstava 8. divizije pisan Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945).

[9] Prva brigada 13. NOU divizije napala je 18. februara 1945. Kuk (trig. 1172), 3 km jugozapadno od Donjeg Lapca (opširnije o tome vidi dok. br. 77).

34 poginula i 4 zarobljena. Plien: 2 bacača, 1 strojnica, 5 pušaka i 5 kola. Vlastiti gubitci: 12 poginulih, 13 ranjenih i 31 nestao, a izgubljeno: 1 strojopuška i 11 pušaka.

Nepr. zrakoplovstvo:

17. II. nepr. zrakoplovi bombardirali su Brčko. Šteta je mala, a 4 osobe su poginule i 20 ih je ranjeno. 19. i 20. II. Brčko je ponovno bombardirano. Pojedinosti nisu poznate.

20. II. nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom želj. postaje Vinkovci, Mikanovci i Ivankovo. Ima štete.

20. II. u 19,10 sati jedan nepr. zrakoplov bacio je 4 bombe kraj uzletišta u Zagrebu. Štete nema.

Osobitosti:

Na putu Sunja — Kostajnica 3. II. zarobljen je glavar Pozadinskog odjela XII ust. zdruga ust. satnik Toromanović Sulejman.

Postrojbama 7. gorske divizije u Požeškoj kotlini predao se bivši nadsatnik Drusani.

Vlast. zrakoplovstvo:

20. II. naše zrakoplovstvo izvršilo oružano izviđanje na području Bos. Gradiška — Banja Luka — Priedor. Nadalje je uspješno bombardiralo Ivanjsku, te izvršilo više različitih prievoza.

Željeznice:

20. II. pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska popravljena je i prohodna.

Istog dana popravljena je i prohodna pruga Sunja — Bos. Novi.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 105

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 22. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 53/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. II. 1945.

Iztočna fronta:

U području donjeg toka Drine osujećeni su novi pokušaji nepr. prodoru uz 159 poginulih partizana i 13 zaplienjenih strojopušaka. 5 km južno Kozluka zadržane zalaznice napadane su od jačih nepr. snaga. Neprijatelj dovlači nova pojačanja preko Zvornika. Postrojbe u nasilnom izviđanju iz Brčkog naišle su na jačeg neprijatelja kod Palanke (8 km j. z. Brčkog).

Iz Gračanice poduzetim podhvatom 18. II. odterećena je posada uporišta Soko[2] (7 km s.i. Gračanice) pri čemu je 17 partizana poginulo, dok vlastiti gubitci iznose 1 poginuo i 5 ranjenih.

Južno Bosutskih šuma neprijatelj je iznenada prodro u jakosti bojne u Strašince i dostigao Soljane (20 i. i 18 km s.i. Brčko). Podhvatne snage u protunapadaju nisu dostigle neprijatelja, jer se ovaj noću povukao u smjeru iztoka. Strašinci i Soljani zaposjednuti su od njemačkih četa. Nepr. borbeno zrakoplovstvo i nadalje je veoma djelatno.

Na fronti u Sriemu bilo je samo nepr. izviđačke djelatnosti. Opaženo je živo ukopavanje neprijatelja na zapadnim padinama Fruške Gore, a kod Šarengrada prebacivanje jačih nepr. snaga sa sjeverne na južnu obalu Dunava.

Uslied povećanog vodostaja na Dravi i djelomičnih poplava morala su se napustiti neka uporišta zapadno Osijeka. Kod Narda (6 km i. Valpova) u večernjim satima

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22/1—1, k. 47.

[2] Na karti 1:100.000: Sokol.

19. II. prebačena bugarska sat odbačena je na sjevernu obalu Drave.[3]

Podravina:

Podhvat u Papuku nastavlja se po osnovi. Odbijen je napadaj na Sl. Drenovac iz jugozapadnog i zapadnog smjera, pri čemu je neprijatelj izgubio 82 poginula, 17 zarobljenih, a 58 partizana predalo se našim postrojbama.[4] Pronađena su daljnja obskrbna skladišta, među inim 20 tona mesa i 200 t. žita i brašna (njemački plien). U Požeškoj kotlini bilo je samo izviđačke djelatnosti pri čemu je zarobljen jedan partizan i zaplienjene 2 puške.

Borbena skupina generala Moškova odpočela je napadaj iz područja Daruvara u smjeru Sirača (8 km j.j.i. Daruvara).

U području Virovitice nije bilo važnijih događaja.

Sisak—Petrinja:

Izviđački dielovi borbene skupine iz Sunje slomili su jači nepr. odpor[5] i prodrli u Gradušu (10 km j. z. Sunje).

Lika:

Sjevero-zapadno Bihaća odbačen je jači neprijatelj iz Turskih Gata (12 km s.s.z. Bihaća) dalje u smjeru sjeverozapada.[6] Iz Zavalja (5 km j.j.z. Bihaća) prodrla je jedna bojna noću unatoč sniežne vijavice preko Plješi-

---

[3] Vidi dok. br. 103.

[4] U izvještaju Štaba 12. divizije upućenom Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. o tome piše: ... »Noću 15/16. II. dva bataljona IV. brigade izvršila su napad na neprijatelja u s. Drenovcu. Borba je trajala 2 sata. Jačina neprijatelja u uporištu bila je oko 400 vojnika iz sastava »Princ Eugen« divizije sa dva tenka. Nakon dobivenih tačnih podataka o jačini neprijatelja, Štab brigade je izdao naređenje za povlačenje... Naši gubici: 7 mrtvih, 11 ranjenih, 20 nestalih. Izgubljeno: 3 p. mitraljeza, 5 pušaka. Borba je bila vrlo žestoka. Glavnu ulogu sa naše strane odigrali su teški bacači ...

18. II. 1945. Čehoslovačka brigada. Jače patrole III. bataljona izviđajući Drenovac na samim kosama iznad mjesta stupile su u kontakt sa patrolama neprijatelja i u kratkoj borbi neprijatelj se povukao u uporište. Gubici neprijatelja 5 mrtvih, naši 1 mrtav« (Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[5] Na području Sunje nalazili su se dijelovi 7. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/22—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 19. februara 1945).

[6] U rejonu Turskih Gata nalazili su se dijelovi 2. brigade 8. NOU divizije i Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ. Oni su 18. i 19. februara 1945. vodili borbe protiv neprijatelja sa Abdić brda, iz Izačića, Brekovice i Gnjilovca (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/22—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20. i 21. februara 1945).

vice, te je uz neznatan nepr. odpor dostigla Bielo Polje (18 km j.z. Bihaća). Istodobno je iz Nebljusa (18 km j.j.i. Bihaća) prodrla jedna borbena skupina do cesta 5 km j.z. Bielog Polja odbivši kod Frkašića (14 km j. Bihaća) više nepr. protunapadaja.[7]

Nasilnim izviđanjem iz D. Lapca u smjeru Udbine dostigle su naše čete Tuk (10 km z.j.z. D. Lapca).

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku povučene su zalaznice noću 19/20. II. pod nepr. pritiskom do 3 km s.s.i. Karaule (11 km j. Rame).

Opaženi su pokreti neprijatelja iz smjera juga i jugozapada prema Konjicu s namjerom napadaja na Konjic. Prilikom izviđanja pala su 3 partizana, dok vlastiti gubitci iznose 2 poginula i 3 ranjena.

Neprijatelj, koji se ugniezdio na visovima zapadno Hadžića, odbačen je dalje u smjeru zapada.

Sarajevo:

Na iztočnom krilu zaprečnih postava južno Kijeva (12 km j. Sarajeva) zauzele su naše čete Tordiniće (10 km j. Sarajeva).

Goražde:

Odbijen je noćni napadaj partizana u jakosti bojne podpomognut topničtvom na uporište 2 km zapadno Jabuke (6 km s. Goražde), i napadaj na jedno uporište jugozapadno Goražde uz 62 poginula partizana.

Travnik:

Nakon što je neprijatelj uspio odbaciti branioca na zapadni rub grada Travnika, prodrle su jake nepr. snage u toku noći 19/20. II. sa sjevera i zapada u grad, dok je jugoiztočno Travnika neprijatelj prodro do ceste. U jutarnjim satima probile su se njemačke i naše postrojbe iz grada u smjeru jugoiztoka, te im je uspjelo 5 km j.i. od grada zaposjesti novu crtu odpora, koju je neprijatelj već 20. II. prije podne napadao.

Sjeveroiztočno Travnika još se brani posada dvaju uporišta.

---

[7] U rejonu Bijelog Polja vođene su borbe 19. februara 1945. između dijelova 13. NOU divizije i jedinica njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 77).

Nepr. zrakoplovstvo:

Prema naknadnom izvješću 7. II. srušio se i zapalio jedan nepr. zrakoplov u području Novog Marofa. Posada zrakoplova izkočila je prije, a dva člana posade su uhićena.

20. II. nepr. zrakoplovi ponovno su napali Rieku. Ima štete i žrtava.

21. II. sovjetski zrakoplovi napali su bombama želj. postaju Vrpolje, a bombama i strojničkom vatrom Staro Petrovo Selo. Ima štete i žrtava.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 21. II. uspješno napalo partizane u području jugoiztočno Petrinje, te izviđalo nepr. letilište kod Čazme. Osim toga izvršilo je više raznih prievoza i bacalo promičbene letake u području Kravarsko — Topusko — Turopolje.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti i izviđanja kod Jastrebarskog, Bjelovara, Banje Luke i Kiseljaka poginulo je 15, ranjeno 9 i zarobljeno 9 partizana, dok su se 4 predala. Vlastiti gubitci: 17 ranjenih.

Osobitosti:

Našim postrojbama u Požeškoj kotlini predala su se dva biv. domobranska častnika, umirovljeni pukovnik Šimek i zastavnik Ivan Klaić. 8 vojnih obveznika prijavilo se dragovoljno.

Prema izvješću jednog višeg zapovjedničtva ustanovljeno je preslušavanjem stanovničtva u Vagancu da je od 31. XII. do 2. II. 45. prigodom zauzeća Vaganca po partizanima[8] bilo zarobljeno oko 40 — 50 ustaša, 2 domobranska častnika i 4 domobrana. Dielom su počinili samoubijstvo, a dielom su ubijeni. Od pučanstva poginulo je u borbama 9, dok su partizani na rad odveli 8 muškaraca i 4 djevojke.

Željeznice:

21. II. na glavnoj pruzi između Rajića i Novske naišao je na minu jedan vlak.[9] Šteta je uklonjena i pruga

[8] O toku i rezultatima napada jedinica 4. korpusa NOVJ na Vaganac, Čelopek i Izačić vidi knj. 36, dok. br. 106; knj. 37, dok. br. 19, 21, 23, 28 i 121).

[9] Dijelovi 1. diverzantskog NO odreda su toga dana minirali vlak kod sela Lađevca, 4 km istočno od Rajića (vidi dok. br. 82).

popravljena isti dan. Istog dana na istoj pruzi između Ivanić Grada i Prečeca naišao je na minu još jedan vlak.[10] Šteta je popravljena istoga dana.

Željeznička pruga Sunja — B. Novi prohodna je samo od Majura do Dobrljina.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glst. pukovnik (Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 106

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 23. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 54/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

U području donjeg toka Drine neprijatelj je napadao zalaznice podhvatnih snaga, koje na južnom rubu Kozluka (13 km s. Zvornika) pružaju žestok odpor.

Na Sriemskom odsjeku bilo je samo izviđačke djelatnosti. Iztočno Šarengrada opažen je živ nepr. promet preko Dunava.

Pojačana je nepr. topnička i bacačka vatra na Osiek, a sjeverno od Valpova odbačen je jedan bugarski izviđački šćet od 15 ljudi preko rieke.

---

[10] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/1—1, k. 47.

Podravina:

Podhvat u Papuku završen je 21. II. U borbama s razbijenim manjim part. skupinama neprijatelj je 21. II. izgubio: 100 poginulih, 48 zarobljenih i 28 prebjeglih.[2] Plien: 2 topa, 2 bacača, 24 strojopuške, 31 puška, 25 tona pšenice, radiona s motorima i ostala razna oprema.[3]

Borbena skupina generala Moškova dostigla je u svom daljnjem nadiranju crtu: Pogani Vrh — Zaile (9 i., 14 km i.j.i. Daruvara). Neprijateljski gubitci: 14 poginulih, 10 prebjeglih i 1 motorkotač zaplienjen.

Sisak—Petrinja:

U nastavku izviđanja u području zapadno Siska, te južno i jugoiztočno Petrinje dostignute su crte: Petrovac — sjeverni rub Male Gorice (7 km z. — 8 zjz. Siska), a na jugu: Taborišće — Globočac — južni rub šume Piškornjača — Sava (6 km j.j.i., 10 j.i., 11 i 12 km i.j.i. Petrinje). Tom prilikom neprijatelj je pretrpio gubitke od 15 poginulih,[4] dok vlastiti iznose: 1 poginuo i 4 ranjena. Uništeno je 10 čamaca kod sela Svinjičko.

Karlovac:

Odbijen je napadaj partizana na Kupski most kod Rečice (8 km i. Karlovca).

Bos. Novi:

21. II. jedna ust. bojna naišla je na visovima 2 km jugozapadno Dobrljina na premoćnog neprijatelja, koji je napao bojnu uz podršku topničtva. Svi pokušaji neprijatelja odbaciti ovu bojnu, ostali su bez uspjeha. Nađeno je 16 poginulih partizana, a mnogo veći broj je ocienjen. Zaplienjena je jedna strojopuška, više pušaka i strjeljivo. Vlastiti gubitci: 3 poginula i 21 ranjen. Upućena su pojačanja za nastavak čišćenja tog područja.

---

[2] Prema izvještaju Štaba 12. divizije, poslatom Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945, njene jedinice u borbi na Papuku 21. februara imale su 3 mrtva. Od operativnih jedinica 6. korpusa NOVJ na Papuku se tada nalazila i 18. NOU brigada. Iz operacijskog dnevnika Štaba 40. NOU divizije se ne vidi da je 18. brigada vodila borbu 21. februara 1945 (vidi dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 72, 80 i 107; Arhiv VII, reg. br. 27—2, k. 486: izvještaj Štaba 40. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945. godine.

[4] Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 21. februara 1945. vidi se da su njemačke policijske jedinice napale dijelove 7. NOU divizije na pravcu Mošćenica — Komarevo, ali su poslije kratke borbe odbijene. U depeši nije rečeno da li je 7. NOU divizija imala gubitaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/22—2, 119/6).

Lika:

U podhvatu u području Bielog Polja (18 km s. Udbine) naneseni su neprijatelju gubitci od 38 poginulih i 4 zarobljena.[5]

Jadranska fronta:

U dolini Neretve zaposjednuti su zaprečni postavi na visovima oko cestovne razkrsnice južno želj. postaje Rama. U toku je napadaj na nepr. skupine, koje su prodrle do područja Papraska (3 km j.i. Rame). Neprijatelj u širokoj fronti nadire iztočno od Neretve prema visovima južno od ceste Rama — Konjic. Njegovi slabiji izviđački dielovi prešli su iztočno Rame dolinu Neretve u smjeru sjevera, a vrhovi dostigli su 21. II. crtu: Orahovica — Turjak[6] (6 km z. i 4 km j.z. Konjica), u toku su protumjere.

Sarajevo:

Izpred naših postava južno Kijeva neprijatelj pojačava topničtvom svoje iztočno krilo.

Goražde:

U području Goražde neprijatelj se pojačava svježim snagama, koje dovodi preko Drine. Neprijateljski pokreti na iztočnoj obali Drine tučeni su vlastitim topničtvom.

Travnik:

U području iztočno Travnika mienjao je vis 677 (6 km i. Travnika) više puta vlastnika, dok konačno nakon ogorčene borbe nije izgubljen. Neprijatelj je sa sjevera i juga premoćnim snagama napadao zaprečne postave 5 km j.i. Travnika. Posada se nakon najžešćeg odpora morala povući na novo izgrađeni postav 2 km iztočnije, te je na taj način spriečila obuhvat sa strane neprijateljskih snaga. Na novim postavima odbijeni su daljnji neprijateljski napadaji.

Na svim uporištima na cesti Travnik — Vitez nastavljaju se žestoke borbe.

Banja Luka:

U borbama u području Windhorsta 18. i 19. II. neprijateljski gubitci su se [povećali] za još 12 poginulih,

---

[5] Vidi dok. br. 105, objašnjenje br. 7.

[6] Turjak nije nađen na karti 1:100.000. Vjerovatno se misli na selo Turiju.

a plien za još 1 bacač, 1 strojopušku i više pušaka. Vlastiti gubitci povećali su se za 1 poginulog častnika, 4 ranjena i 2 nestala domobrana.

Nepr. zrakoplovstvo:

19. II. nepr. zrakoplovi napali su vlak kod Žepča. Poginule su 2 osobe. Isti dan bacili su nepr. zrakoplovi 2 bombe na Zenicu. 8 osoba je poginulo i 15 ih je ranjeno.

21. II. nepr. zrakoplov bacio je bombu na želj. postaju N. Gradiška. Oštećen je oklopni vlak, a tri domobrana su ranjena.

22. II. jedan nepr. dvostrojni lovac oštećen je p.z.[7] topničtvom iznad Broda. Kod Borova izskočila su iz tog zrakoplova 3 člana posade, koji su zarobljeni, dok je zrakoplov pao negdje u Mađarskoj.

22. II. nepr. zrakoplovstvo ponovno je bombardiralo Rieku.

Jedan nepr. zrakoplov prisilno se spustio kod sela Kablari (15 km i. Karlovca). Posada je otišla partizanima, koji su skinuli oružje sa zrakoplova.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 22. II. izvršilo izviđanje i bacanje promičbenih letaka u području Kupresa, zatim bacanje letaka u području Konjic — Prozor, te u području Bjelovara. Osim toga izvršilo je više prievoza.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Visokog, Požege i Novske pala su 3 partizana, 9 ih je zarobljeno i 1 je prebjegao. Zaplienjeno je 9 pušaka i 1 strojosamokres.

Osobitosti:

Postrojbama jednog ustaškog zdruga u Podravini predalo se od 3 — 13. II 163 vojna neposlušnika i bjegunca, a u Požeškoj kotlini prijavilo se našim postrojbama 28 vojnih obveznika i 20 bivših zatočenika iz partizanskog logora, među njima i satnik Samlo Simo.

Željeznice:

21. II. napadnut je bacačima vlak na pruzi Sarajevo — Višegrad kod želj. postaje Ustiprača bez učinka.

---

[7] Protivzrakoplovnim (protivavionskim)

22. II. između Sunje i Majura naišao je na minu teretni vlak, a potom bio napadnut bacačima i strojopuščanom vatrom od partizana.[8]

Istog dana na pruzi Zaprešić — Varaždin između Pušče Bistre i Luke naletio je na minu teretni vlak.[9] Popravak je u toku.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[8] Napad je izvela 3. brigada 7. NOU divizije (vidi dok. br. 73; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2 i 1/24—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 23. i 24. februara 1945).

[9] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 3. diverzantskog NO odreda.

BR. 107

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 24. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 55/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
24. II. 1945.

Iztočna fronta:

Na donjem toku Drine popustio je nepr. pritisak. Vlastito topničtvo uspješno je tuklo pojedine nepr. bitnice na iztočnoj obali Drine i osujetilo pokušaj prielaza neprijatelja preko rieke. Izviđanjem je ustanovljeno, da je neprijatelj u borbama prošlih dana pretrpio velike gubitke.

Na južnom krilu Sriemske fronte prodrle su manje udarne skupine u neprijateljske postave i uništile 6 bunkera. Izpred ostalog diela Sriemske fronte neprijatelj nastavlja radove na utvrđivanju postava.

Na Dravi u području Osieka, Valpova i D. Miholjca živahna topnička i bacačka vatra. Topničkom vatrom protjerana je manja bugarska skupina, koja se 21. II. pokušala u 6 gumenih čamaca prebaciti na južnu obalu Drave kod Zanoša (15 km s. Podr. Slatine).

U dolini Drine i u Sriemu živahna neprijateljska zrakoplovna djelatnost. Kod Đakova srušio se jedan sovjetski zrakoplov.

Podravina:

Završeno je čišćenje područja iztočno Daruvara.

U području Sirača zaplienjeno je 25 tona žita, razna oprema, alat, te 40 vagona poljoprivrednih sprava i električnog tvoriva.[2]

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 24/1—1, k. 47.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 80 i 106.

Jugoiztočno Virovitice protjerana je jedna part. skupina jaka 400 ljudi u hodu u smjeru jugoiztoka.[3]

Na Dravi bilo je samo nepr. topničke i bacačke vatre za uznemirivanje na odsjeku Budakovac — Detkovac.

Izviđački dielovi dostigli su crtu: Grđevica — Glavica — Zabrdski Tisovac — Javorovica (24 km s.z. Požege) i odbacili jačeg neprijatelja u smjeru sjeverozapada. 14 poginulih partizana je izbrojeno, dok se cieni da su gubitci znatno veći. Zaplienjen je veći broj pušaka. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 7 ranjenih.

Našim postrojbama prijavilo se 15 vojnih obveznika.

Bos. Novi:

Ust. borbene skupine odbacile su neprijatelja s visova 5 km iztočno i 5 km j.j.i. Dobrljina, nakon što je slomljen nepr. odpor, te očistile ovo područje. Izbrojeno je 11 poginulih i 16 ranjenih partizana, dok se cieni da su nepr. gubitci znatno veći. Zaplienjen je veći broj pušaka.

Na povratku postrojbi u posade odbijen je napadaj partizana na jednu podhvatnu skupinu.

Noću 22/23. II. spriečeno je miniranje ceste 5 km s. Dvora na Uni, dok su partizani uspjeli samo djelomično porušiti jedan most.

Lika:

U području Udbine jedna njemačka bojna razorila je 30 metara dugi željezni most, kojim su se služili partizani.

Odbijen je napadaj partizana na Razvalu[4] (10 km s.s.i. Brinja).

Jadranska fronta:

Dok nepr. pritisak prema cesti Rama — Konjic iz južnog smjera traje nesmanjenom žestinom, druga part. skupina podpomognuta gorskim topničtvom približuje se sa sjevera području Ostrožca.

---

[3] Riječ je o 2. bataljonu 12. proleterske brigade koji je od 9. februara 1945 (kada je Brigada napustila virovitički mostobran i povukla se ka Daruvaru i Pakracu) dejstvovao u rejonu Bastaji — Potočani. Vraćajući se u sastav Brigade, u rejon Češljakovački vis (trig. 820) — Bazova glava (k. 772), Bataljon je 21. februara prešao komunikaciju Voćin — Zvečevo i na koti 887 (Točak) sukobio se sa dijelovima njemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije upućen Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[4] Napad su vjerovatno izvele jedinice 43. NO divizije.

Slomljen je nepr. odpor na Papraski (3 km j.i. Rame) i odbačene jače nepr. snage prema iztoku.

Odbijeno je više nepr. napadaja u području iztočno Konjica.

Prvi put je djelovalo nepr. topničtvo u području 3 km s.s.i. Hadžića. Neprijatelj je protjeran s visova zapadno Hadžića.

Goradže:

U području Goražda stanje je ozbiljno. Neprijatelj je odbačen s visova sjeverno Goražda, koje je bio zaposjeo. Odbijeni su novi nepr. napadaji u jakosti bojne na uporišta 3 km j.j.z. i 2 km z. Goražda.

Travnik—Zenica:

U području iztočno Travnika polučio je neprijatelj više prodora u postave jako izmorenog branioca, napadajući na cieloj fronti uz podporu jake bacačke i topničke vatre.

Vitez je napušten. (Hrv. izvješće).

Partizani vrše pritisak na posadu Zenice iz smjera zapada.

Doboj:

Jake part. snage nalaze se na visovima: Visoka Glavica — Obli Kamen i vis 322 (5 km z.j.z. — 3 km z. Doboj), odakle napadaju zapadna uporišta Doboja. Jugozapadno grada odbijeno je više nepr. napadaja, ali nije uspjelo otjerati neprijatelja s navedenih visova.

Ugrožena je želj. pruga Doboj — Maglaj.

Banja Luka:

Noću 21/22. II. odbijen je jak napadaj partizana na Windhorst uz 22 poginula (1 komandir čete) partizana. Plien: 1 strojnica, više pušaka, dok je jedna strojnica uništena.

Kod Trapista protjeran je neprijatelj uz 4 poginula i 8 ranjenih partizana.

Vlastiti gubitci: 5 ranjenih i 4 nestala.

Obćenito:

Prilikom povlačenja iz Travnika dielovi XI. ust. zdruga pretrpili su gubitke od 25 poginulih i 32 ranjena.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 23. II. uspješno bombardiralo nepr. uzletište kod Čazme, te izvršilo više prievoza.

Željeznice:

23. II. oko 07,50 sati na pruzi Zagreb — Sisak između Sv. Klare i V. Gorice naišao je na minu vlak.[5] Stroj i željeznička pruga su oštećeni. Šteta je popravljena istoga dana i pruga je prohodna.

23. II. na pruzi Zabok — Zaprečić između Zaboka i G. Stubice minama su partizani oštetili jedan most.[6] Popravak je u toku.

Na pruzi Vinkovci — Osiek, Vinkovci — Brčko i Vinkovci — Županja promet je ograničen uslied nestašice ugljena.

Na pruzi Sarajevo — Mostar promet se vrši do Konjica, a oklopni vlak do Rame.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[5] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog NO odreda (vidi dok. br. 82).

[6] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 3. diverzantskog NO odreda.

BR. 108

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 25. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, BANIJI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 56/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini, osim bezuspješnih neprijateljskih napadaja na uporište sjeverozapadno Branjeva, nije bilo promjene.

U području Brčkog razbijeni su dielovi 23. part. Brigade, koja je pretrpila gubitke od 23 poginula i 99 zarobljenih.

Na Sriemskoj fronti pojačana je nepr. vatra za uznemirenje, posebno iztočno Tovarnika, te živahna nepr. zrakoplovna djelatnost nad čitavim odsjekom i napadaji u nizkom lietu.

Na Dunavu i Dravi obostrana izviđačka djelatnost. Jača nepr. pješačka i topnička vatra na područje Osieka i Valpova.

Podravina — Papuk:

Oslobođeni su Pakrac i Lipik, nakon što je slomljen odpor slabijih part. snaga.[2] 70% pučanstva Pakraca povuklo se zajedno s partizanima u šume.

Jedna gorska borbena skupina odbacila je jačeg neprijatelja iz područja Javorovice (24 km z.s.z. Požege) dalje prema sjeverozapadu.[3] Izviđački dielovi u području 10 km j.z. Bučko Kamenskog, te Orljavca i Deževca (20 — 25 km s.z. Požege) nisu naišli na neprijatelja.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25/1—1, k. 47.

[2] Dijelovi njemačkog 15. SS kozačkog korpusa zauzeli su Pakrac i Lipik 19. februara 1945 (vidi dok. br. 72 i 80).

[3] U rejonu Javorovice (trig. 911) nalazili su se dijelovi Virovitičke brigade 40. NO divizije od 19. do 26. februara 1945, kada je cijela Brigada vraćena sa Psunja na južne padine Papuka (vidi dok. br. 88; Arhiv VII, reg. br. 27—2, k. 486: izvještaj Štaba 40. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

Na Dravi živa nepr. topnička djelatnost. Na Terezino Polje izpaljeno je oko 1000 granata.

Sisak — Petrinja:

Noću 21/22. II. premoćne part. snage napale su uporište Gušća (18 km i. j.z. Siska) i zauzele ga nakon žestoke borbe. Sudbina posade nije poznata. Do sada se znade za jednog poginulog i 31 nestalog branioca. Nepr. gubitci nisu poznati.[4]

Kod Gušće prebacile su se jače part. snage na sjevernu obalu Save, te se očekuju i daljnja prebacivanja.[5] Poduzete su protumjere i zaposjednuta je sjeverna obala Save od Topolovca do Lukavca (7 km, 13 km i.j.i. Siska).

Noću 23/24. II. jedna zasjeda u Capraškoj Poljani (7 km j.i. Siska) pobila je 14 partizana. Vlastiti gubitci: 3 poginula.[6]

Bihać:

Odbijeni su napadaji partizana na naša uporišta kod Zavale[7] (4 km j.j.z. Bihaća).

U borbama posljednjih dana u području j.z. Bihaća neprijatelj je izgubio 107 poginulih izrobjeno,[8] dok naši gubitci iznose 9 poginulih.

Jadranska fronta:

Odbijen je napadaj partizana na Ostrožac iz smjera Sjevera. Nepr. gubitci nisu ustanovljeni, dok vlastiti iznose: 6 poginulih i 7 ranjenih.

---

[4] Dijelove 14. pješačkog zdruga 4. ustaško-domobranske divizije u Gušću napao je 2. bataljon 2. brigade 7. NOU divizije. O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 65, 75, i 113; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 23. februara 1945. godine.

[5] Na lijevu obalu Save kod Gušća prebačena je samo jedinica koja je napala to mjesto (vidi dok. br. 75).

[6] U depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 25. februara 1945. o tome piše: »U noći 23/24. ov. mj. dijelovi VII div. izvršili su prepad na željezničku stanicu Caprag. Ubijeno je 8 ustaša, zaplijenjen 1 »šarac«, 5 karabina i 1000 metaka. Naš jedan ranjen«. (Arhiv VII, reg. br. 1/24—2, k. 119/6.)

[7] Prema tabelarnom pregledu dejstava 8. divizije upućenom Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945, dijelovi 2. NOU brigade napali su 23. februara na komunikaciji Baljevac — Zavalje njemačku kolonu jačine oko 100 ljudi. Nijemci su imali 4 mrtva i 5 ranjenih, a 2. NOU brigada 2 ranjena (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828).

[8] Jugozapadno od Bihaća dejstvovale su tada jedinice 13. NOU divizije. O njihovim gubicima vidi dok. br. 85.

Podhvatne snage odbacile su slabije part. skupine s visova južno ceste Rama — Konjic u području 4,5 km j.i. Ostrožca, a izviđačka skupina zapadno Konjica dostigla je Čelebić (2 km j. Lisičići). Nepr. gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 5 poginula i 8 ranjenih.

Sarajevo:

Na zaprečnoj fronti južno Kijeva nije bilo borbene djelatnosti.

Goražde — Višegrad:

U području Goražda odbijeno je više jačih nepr. napadaja podpomognutih nepr. gorskim topničtvom.

Sjeverozapadno Višegrada prebacile su se part. skupine na zapadnu obalu Drine i napadaju naša uporišta 11 do 14 km s.z. Višegrada.

Zenica — Travnik:

U području jugoiztočno Travnika neprijatelj nastavlja svoje napadaje s premoćnim snagama, topničtvom, mnogobrojnim bacačima i oklopnim kolima. Podhvatne snage morale su se opet povući zbog neprekidnih pokušaja obuhvata od strane neprijatelja, te su uzpostavile novu zaprečnu crtu: Jelinek — Dvor (7 km j.j.z. Zenice), gdje je neprijatelj zadržan.

Napadajem južnog krila naših snaga zauzet je vis 957.

U području sjeveroiztočno Travnika obkoljena posada jednog uporišta probila se do naših postrojbi.

Doboj:

Protunapadajem 20. II. vraćena su uporišta u području Sivše (10 km j.z. Doboja), koje su partizani noć prije uspjeli zauzeti. Nepr. gubitci nisu ustanovljeni, a vlastiti iznose: 2 poginula.

Njemačke postrojbe iz Gračanice probile su se noću 19/20. II. u Doboj i ostavile hrvatsku posadu u Gračanici.

24. II. obkoljena i napadnuta sa svih strana od premoćnih part. snaga pala je Gračanica. Bliži podatci manjkaju.

Nastavljaju se borbe u području Doboja.

Banja Luka:

Iznenadnim podhvatom u području Devetina (10 km i. Klašnica) nanieti su neprijatelju gubitci od 30 poginulih i većeg broja ranjenih.

U području Kosijerova (11 km s.i. Klašnica) zarobljeno je 25 partizana.

Nepr. zrakoplovstvo:

24. II. nepr. zrakoplovi bombardirali su u više navrata Bihać. Pojedinosti nisu javljene.

Istog dana nepr. zrakoplovi napali su želj. postaje Sunja, Banova Jaruga, te želj. prugu Banova Jaruga — Lipovljani. Oštećeni su kolosjeci, željeznička pruga i nekoliko vagona. Poginula je jedna osoba i više ih je ranjeno.

Općenito:

Prilikom izviđanja i manjih djelatnosti kod Kiseljaka, Đakova, Siska, Ogulina i Ozlja palo je 12 partizana, zarobljeno je 9 i uhićeno 20 vojnih neposlušnika. Vlastiti gubitci iznose: 2 poginula i 3 ranjena.

Željeznice:

25. II. u 07,55 sati na pruzi Zaprešić — Varaždin između Zaboka i Trgovišća naišao je na minu putnički vlak.[9] 6 kola je izklizlo, a pruga je oštećena. 6 osoba je poginulo, a 11 ih je ranjeno. Uklanjanje štete i popravak su u toku.

25. II. biti će djelomično popravljen želj. most u Brodu, te će se preko njega moći gurati vagoni.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[9] Minu su postavili borci 3. diverzantskog NO odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 109

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 26. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 57/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. II. 1945. god.

Iztočna fronta:

Na donjem toku Drine odbijen je napadaj na jedno uporište u području Janje i Tavne (s. z. Branjeva).

Kod Potočara južno Brčkog razbijena je jedna part. skupina ostavivši na bojištu 71 poginulog i 19 zarobljenih. Neprijatelj se probija na cestu Brezovo Polje — Bijeljina.

Na Sriemskoj fronti, osim živahne topničke vatre i djelatnosti nepr. borbenog zrakoplovstva, nije bilo važnijih događaja.

Izviđački dielovi, koji su od Batrovca prodrli u jugoiztočnom smjeru, naišli su tek na r. Studvi (6 km j.i. Batrovca blizu Morovića) na slabije nepr. predstraže.

Na Dravi, osim jače topničke i bacačke vatre u području sjeverno Osieka i D. Miholjca, te izviđačke djelatnosti, nije bilo važnijih događaja.

Prema pokretima nepr. vozila sjeverno Drave i izjavama pučanstva zaključuje se da neprijatelj priprema prielaz Drave i napadaj sa sjevera.

Podravina:

U području Gradca (10 km j.z. Našica) prikupljaju se ponovno jače part. snage.[2]

Krstarenja po južnim padinama Papuka vrše se za sada bez jačeg neprijateljskog odpora.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26/1—1, k. 47.

[2] Na osnovu naređenja Štaba 6. korpusa NOVJ, u rejon Našica stigla je 22. februara 1945. Dvanaesta proleterska brigada. Njen zadatak je bio da ometa i onemogući saobraćaj neprijateljevih jedinica na komunikaciji Slavonska Požega — Našice i Pleternica — Našice (vidi dok. br. 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. februara 1945).

Moslavina:

Iztočno od Moslavačke Gore slomila je skupina generala Moškova nepr. odpor izgrađenim postavima kod V. Trnovitice (22 km z.s.z. Daruvara), a desna navalna skupina osvojila je Dražice (6 km i. V. Trnovitice).

Bos. Novi:

4 km zapadno od Dvora na Uni naša izviđačka skupina protjerala je neprijatelja uz 2 poginula i veći broj ranjenih partizana, te zaplienila 3 puške.

Lika:

Odbijen je napadaj partizana na jedno uporište u području Dabra[3] (12 km s.s.i. Otočca). Iz područja Medaka i Počitelja (16 i 14 km j.i. Gospića) protjerani su partizani.[4]

Jadranska fronta:

Na otoku Pagu iskrcao se neprijatelj kod Povljana (12 km j.i. Paga), najprije iz tri torpednjače, a zatim iz 6 plovnih jedinica. Nepr. vrhovi, koji su dostigli visove 2 km j. mjesta Paga, odbačeni su u protunapadaju. Pojedinosti još nisu javljene.[5]

Na cesti Rama — Konjic odbijeno je nekoliko nepr. napadaja sa sjevera i juga na Ostrožac, te na uporišta 3 km južno i 2 km j.z. Konjica iz smjera jugozapada. Nepr. gubitci nisu ustanovljeni, dok vlastiti iznose 2 poginula, 23 ranjena i 17 nestalih.

Sarajevo:

Na zaprečnoj crti kod Kijeva pri napadaju na neprijatelja, koji se stalno pojačava kod Ilovice (12 km j.j.i. Sarajeva) osvojeno je nekoliko visova dielom u borbi prsa o prsa, među inim i vis 1152.

---

[3] Jedinice 8. NOU divizije napale su 23. februara 1945. Dabar (vidi dok. br. 65; Arhiv VII, reg. br. 1/24—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 25. februara 1945. godine.

[4] U rejonu Metka vođena je borba 23. februara 1945. između 3. brigade 13. NOU divizije i dijelova 4. ustaškog zdruga 13. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 77).

[5] Na otok Pag 24. februara 1945. iskrcali su se dijelovi 2. pomorskog obalskog sektora Mornarice NOVJ ojačani jednom četom 20. NOU divizije (vidi dok. br. 55 i 110; Arhiv VII, reg. br. 1/44—2, k. 119/8: depešu Štaba 8. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. februara 1945).

Goražde:

U području Goražda odbijeni su žestoki nepr. napadaji na uporišta zapadno Goražda i Jabuke dielom i u blizkoj borbi. Nepr. gubitci: 165 poginulih i 23 zarobljena.

Zenica:

U području Zenice premoćne part. snage odbacile su naše predstraže na iztočni rub Stranjana (6 km s.z. Zenice). Čajdraš (2 km z. Zenice) napušten je od neprijatelja uslied iznenadnog napadaja naših četa. Odbijen je nepr. napadaj u jakosti bojne na vis 957 (4 km j.j.z. Zenice).

Doboj:

Noću 21/22. II. partizani su ponovno jakim snagama napali uporišta Sivša, Visoku Glavu, Putnika Brdo[6] i vis 333 (10 km j.z. do 5 km z.j.z. Doboja), te su uzpjeli zauzeti ta uporišta. U toku su protunapadaji.

Jake snage neprijatelja nadiru s iztoka južno rieke Spreče prema Doboju.

Banja Luka:

U području Bronzanog Majdana (14 km z. Banje Luke) napadnuti su partizani i nanieti su im težki gubitci.

Zagreb:

Jake part. snage napale su 25. II. oko 21,10 sati mjesto i želj. postaju Odra[7] (8 km j. Zagreba). Borbe su trajale do 06,00 sati 26. II., kada je napadaj uz pomoć upućenog pojačanja iz V. Gorice i Remetinca odbijen. Obranu je pomagalo i protuzakoplovno topničtvo iz V. Mlake.

U toku borbe posada Odre bila se povukla u crkvu. Nepr. gubitci nisu ustanovljeni, jer je progon još u toku. Vlastiti gubitci: 15 poginulih, 17 ranjenih i 9 nestalih.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti u području Bjelovara, Križevaca i Karlovca zarobljena su 3 partizana, 5 ih se predalo, a uhićen je 41 vojni neposlušnik.

---

[6] Nije nađeno na karti 1:100.000.

[7] Ustašku posadu u Odri napale su jedinice 34. NOU divizije. O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 65 i 111; Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6.

U području Đakova uhićen je jedan američki pilot.

U Podravini ustaškim postrojbama prijavila su se 24 partizana na temelju Poglavnikove amnestije.

Nepr. zrakoplovstvo:

24. II. skupine nepr. zrakoplova napale su u više bombama središte Bihaća. Ima štete i žrtava.

25. II. oko 22,15 sati jedan nepr. zrakoplov bacio je 8 bombi u blizini tvornice »Tivar« kod Varaždina. 6 bombi se razprsilo. Šteta je neznatna, a žrtava nema.

Vlast. zrakoplovstvo:

24. II. naše je zrakoplovstvo uspješno bombardiralo nepr. uzletište kod Čazme, te izvršilo obskrbu. 25. II. naše je zrakoplovstvo izvršilo više raznih zadataka.

Željeznice:

Noću 25/26. II. partizani su minirali i razorili želj. prugu između Odre i V. Gorice na pruzi Zagreb — Sisak.[8]

25. II. minama je razorena pruga Travnik — Lašva između Lašve i Busovače.

25. II. oko 22,45 sati naišao je putnički vlak na minu između Kaknja i Modrinja na pruzi Sarajevo — Brod. Jedna su se kola prevrnula, a dvoja su izklizla. Ima žrtava.

Na pruzi Sarajevo — Mostar vrši se vojnički promet od Sarajeva do Konjica, a oklopnim vlakom do Ostrožca.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera Orsa
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

[8] Prugu su porušile jedinice 34. NOU divizije, da bi spriječile upućivanje pomoći napadnutoj posadi u Odri (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6).

BR. 110

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 27. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 58/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
27. II. 1945

Iztočna fronta:

Odbijen je napadaj neprijatelja u jakosti sati sjeverozapadno Branjeva. U toku su protumjere protiv neprijatelja, koji se kod Batara (7 km jj.i. Janje) prebacio s iztočne na zapadnu obalu Drine. Pojačana je neprijateljska topnička vatra s iztočne obale Drine iz područja Loznice na cestu u dolini Drine.

Nakon napuštanja Gračanice, povukle su se naše postrojbe u smjeru Doboja.

Na Sriemskom odsjeku bilo je neznatne borbene djelatnosti. Jedan udarni skup prodro je u prazne nepr. postave iztočno Lovasa i razorio jedan bunker. Nastavlja se prebacivanje neprijatelja kod Šarengrada u 35 čamaca.

Na Dravi, zapadno Moslavine i Sopja (13 km s. s.i. Podr. Slatine) odbačeni su nepr. izviđački dielovi natrag na sjevernu obalu Drave. Pojačana je nepr. topnička i bacačka vatra, te su opaženi živahni pokreti samokretnih vozila sjeverno Drave nasuprot D. Miholjca. Kod Barča obostrana topnička vatra.

Podravina:

U Papuku ponovno je oživjela part. djelatnost. Skupina od oko 1000 partizana prebacila se iz Papuka

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27/1—1, k. 47.

preko ceste Našice — Požega u smjeru jugoiztoka.[2] U području Kutjeva okupljaju se jače part. snage.[3]

U području Virovitice izvađeno je 337 mina, a izviđačke skupine naišle su na neprijatelja u području 9 km j.j.z. Suhog Polja, te zarobile 6 partizana, dok se jedan predao.

Zaključno izvješće o podhvatu u Podravini, Papuku i Bilogori od 25. I. do 20. II. 1945 godine: Neprijatelj je pretrpio gubitke od 2162 poginula izbrojeno, vjerojatno dvostruki broj ranjenih, 755 zarobljenih, te 258 strojnica, 34 bacača, 141 strojosamokres, 1150 pušaka, velik broj obskrbnih i strjeljivnih skladišta i raznih radiona, što je sve zaplienjeno, a djelomično i uništeno.[4]

Prema zaključnom izvješću naše gorske postrojbe[5] naniele su neprijatelju u Požeškoj kotlini od 8. do 24. II. gubitke od 171 poginulog, 40 zarobljenih, dok se 9 predalo,[6] a zaplienile su 48 pušaka, 1 strojopušku, više ručnog vatrenog oružja i živežnih namirnica. Vlastiti gubitci iznose: 1 častnik i 16 domobrana poginulo, 3 častnika i 27 domobrana ranjeno i 9 domobrana nestalo. Za ovo vrieme prijavilo se oko 1000 vojnih obveznika tim postrojbama.

Križevci:

Jedna podhvatna skupina protjerala je partizane s područja Bunjak — Nespeš (5 km j.z. Sv. Ivana Zeline) uz 18 poginulih partizana.

Moslavina:

Podhvat u Moslavini uspješno se nastavlja. Borbena skupina Moškov, u svom napredovanju prema zapadu dostigla je 24. II. crtu: Nova Ploščica — M. Trnovitica —

---

[2] Riječ je o prebacivanju 12. proleterske brigade 12. NOU divizije sa Papuka na Krndiju (vidi dok. br. 109, objašnjenje br. 2).

[3] U širem rejonu Kutjeva nalazila se 4. brigada 12. NOU divizije. Ona je 22. februara 1945. dobila naređenje Štaba divizije da posjedne komunikaciju Kutjevo — Orahovica (vidi dok. br. 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štaba 12. divizije pisan Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[4] O gubicima jedinica 3. armije NOVJ od 21. januara do 20. februara 1945. vidi dok. br. 5, 11, 12, 26, 29, 31, 37, 38, 39, 42, 43, 51, 52, 57, 72 i 80; knjigu 37, dok. br. 119 i 121; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883.

[5] Odnosi se na dijelove 7. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 93, 94, 95, 97, 100, 101, 102, 103, 116 i 117).

[6] U Požeškoj kotlini dejstvovale su jedinice 6. korpusa NOVJ. U borbama od 6. do 27. februara 1945. one su imale oko 700 izbačenih iz stroja. Od toga, u borbama za virovitički mostobran od 6. do 10. februara 6. korpus je imao 142 mrtva i 219 ranjenih (vidi dok. br. 66 i 72; Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883).

M. Mlinska — Pašijan (20 do 30 km j.j.i. Bjelovara). 23. II. neprijatelj je u borbama kod Velike Trnovitice imao 41 poginulog.[7]

Lika:

Nakon kratke vatrene pripreme odpočeo je neprijatelj usredotočen napadaj na Babin Potok i Vrhovine (22 i 14 km i. Otočca. Istodobno napao je neprijatelj i Dabar (12 km s.i. Otočca). Prema sadanjim izvješćima svi su napadaji odbijeni.[8]

U podhvatu čišćenja južno D. Lapca neprijatelj je odbačen preko Brotnje u smjeru juga uz 102 poginula i 6 zarobljenih partizana, dok su 2 tovarna konja i jedan osobni samovoz zaplienjeni.[9]

Jadranska fronta:

Neprijatelj dovlači topničtvo na postave kod Povljana na otoku Pagu. Nakon što je odbijen napadaj jedne bojne na visovima južno mjesta Paga,[10] uzmakao je neprijatelj u smjeru jugoiztoka. Neprijateljsko zrakoplovstvo napada u nizkom lietu uporišta na otoku.

Na Neretvanskom odsjeku 24. II. i noću 24/25. II. u podhvatu u području jugozapadno Konjica naše snage naišle su na jak nepr. odpor. Poginula su 3 partizana, dok vlastiti gubitci iznose: 1 častnik i 1 dočastnik poginuli, 12 je ranjeno i 9 nestalo.

---

[7] Na području Moslavine nalazile su se jedinice 10. korpusa NOVJ. Redakcija nije mogla utvrditi kolike su gubitke imale 23. februara 1945 (vidi dok. br. 79; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2 i 1/18—2, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. i 28. februara 1945).

[8] Jedinice 35. NOU divizije izvele su 24. februara 1945. neuspjeli napad na Čudin klanac i Babin Potok, a jedinice 13. NOU divizije na Crnu Vlast. Istovremeno je 1. brigada 8. NOU divizije napala Dabar (vidi dok. br. 55, 65, 69, 77 i 114; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2 i 1/24—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. i 25. februara 1945).

[9] Prema izvještaju Štaba 20. NOU divizije, dijelovi njemačke 373. legionarske divizije zauzeli su Brotnju 24/25. februara 1945. Ukupni gubitci 20. NOU divizije južno od Donjeg Lapca u februaru 1945. bili su: 20 mrtvih, 27 ranjenih, 11 nestalih i 12 zarobljenih (vidi dok. br. 77).

Međutim, u depešama Štaba 8. korpusa upućenim Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. i 25. februara 1945. o tome piše: »Na sektoru Lapca noću 23/24. ov. mj. neprijatelj je napao na naše položaje, odbacio dijelove 20. divizije sa linije s. Boričevac — Mandina Glava (k. 812), zauzeo Dobro Selo, Doljane i Brotnju. Zauzeta sela redom spaljuje...« (Arhiv VII, reg. br. 1/43—2, 1/44—2 i 1/45—2, 119/8.

[10] Opširnije o tome vidi dok. br. 55.

Prilikom vatrenih prepada na Konjic 25. II. poginula je jedna osoba, a dvie osobe i 5 vojničara je ranjeno. Noću 25/26. II. neprijatelj je uspio zauzeti vis 564 (2 km j. Konjica). Jedan častnik i 7 ustaša je ranjeno. Poduzet je protunapadaj. Prolazno je popustila nepr. djelatnost.

Sarajevo:

Na odsjeku kod Kijeva popustila je nepr. djelatnost.

Goražde:

Usredotočenom vatrom branioca odbijeni su novi nepr. napadaji podpomognuti topničtvom na uporišta na visovima sjeverno i s.z. Goražda. 98 partizana je poginulo.

Višegrad:

Obkoljena uporišta u području s.z. Višegrada odterećena su noću 23/24. II. Ustanovljena su daljnja prikupljanja neprijatelja u području s.z. Višegrada.

Zenica — Doboj:

Neprijatelj ugrožava uporišta na cesti i želj. pruzi Doboj — Maglaj — Zenica i Busovača.

23. II. odbijen je napadaj na želj. postaju Trbuk (11 km s. Doboja), a 25. II. napadaj na želj. postaju Lašva.

Nepr. zrakoplovstvo:

Prema naknadnom izvješću 23. II. nepr. zrakoplovstvo napalo je bombama Rieku, Opatiju, Volosko, Omišalj i Kraljevicu. Do sada je Rieka najjače napadnuta. Izgorilo je više kuća, te je šteta velika. Ima žrtava.

24. II. 4 nepr. zrakoplova napala su u nizkom lietu brodogradilište na Rieci. Zapaljen je i potopljen jedan brod.

25. II. oborena su 2 nepr. lovca nad Riekom.

26. II. nepr. zrakoplovi napali su vlakove u želj. postaji Staro Petrovo Selo, te na pruzi između Nove Kapele Batrine i Oriovca i Sibinja. Onesposobljena su 4 stroja i oštećeno nekoliko vagona.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 26. II. izvršilo izviđanje lieve obale rieke Drave i Gračanice, te obskrbu strjeljivom

postrojbi u Doboju. Nadalje je izvršilo bacanje letaka u području Turopolja — Kravarskog i Pokupskog.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti u području Sarajeva, Vareša, Kiseljaka, Požege i Karlovca poginuo je 41 partizan, 28 ih je ranjeno i 2 su zarobljena. Zaplienjeno je oružje. Vlastiti gubitci: 2 ustaše i 7 Niemaca poginuli, 4 ustaše, 3 domobrana i 18 Niemaca je ranjeno.

Željeznice:

Na pruzi Sarajevo — Brod porušili su partizani prugu između Zenice i Janjića na više mjesta, te između Porječana i Modrinja na 9 mjesta.

25. II. između Zenice i Vrače naišao je na minu oklopni vlak i izskočio, a između Kaknja i Modrinja naišao je na minu njemački vlak. Dvoja kola su izskočila. Pojedinosti nisu poznate.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glstož. pukovnik (Helbich)
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 111

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA OPERATIVNOG PODRUČJA 2. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE O DEJSTVIMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

I. DEO

UOBĆE BOJNE RELACIJE ZAPOVIEDNIČTVA OPERATIVNOG PODRUČJA 2. HRV. DIVIZIJE

za mjesec *Veljaču* 1945. godine.

OPERACIJE, IZKUSTVA I NEDOSTATCI.

M. P.

I. DEO

u kojima su učestvovale postrojbe na podhvatnom području 2. hrv. divizije u toku mjeseca *veljače* 1945. god.

5. II. 1945.: 1 vod 4/II/XX. ust. zdruga u hvatanju odmetničkih propagatora u s. Sušobreg.
Vlastiti gubitci: 1 poginuo.
Neprijat. gubitci: 3 poginula, 2 ranjena i 25 voj. neposlušnika.
Zaplijenjeno: 1 samokres, 2 puške i 1 odora.

7. II. 1945.: 1 vod 4/II/XV. ust. zdruga u izviđanju prema Poljanici sukobio se sa manjim odmetničkim snagama.
Vlastiti gubitci: 1 ranjen.
Neprijat. gubitci: 1 poginuo, 1 zarobljen (Nikola Belušić zvani »Crni **Mika**«).
Zaplijenjeno: 1 strojosamokres, 1 samokres, 1 puška i 2 praske.

9. II. 1945.: 2. i 3/III/20. pj. zdruga upućena u Sisak radi pojačanja odbrane Siska.
2/IV/XX. ust. zdruga pojačana surađujući sa skupinom satnika Somoći, na cesti Selce — Peščenica — k. 99 sukobila se sa odmetničkim obskrbnim povozom. Odmetnici razpršeni.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2—4, k. 59.

Vlastiti gubitci: 1 ranjen (podlegao uskoro rani).
Neprijat. gubitci: 4 poginula, veći broj ranjenih odvežen.

12. II. 1945.: 1/III/XV. ust. zdruga u izviđanju prema Sv. Tri Kralja naišla na neprijatelja, koji se je nakon kraće borbe povukao.
Vlastiti gubitci: 1 poginuo, 2 zarobljena.

13. II. 1945.: 1 poluvod 3/II/XX. ust. zdruga u nasilnom izviđanju pravcem: Čučerje — Trstenik — Koprivnjak — k. [823] Mrzlak stupila u borbu kod k. Mrzlak sa skupinom od 130 odmetnika. Vlastiti gubitci: nema.
Neprijat. gubitci: 22 poginula.

16. II. 1945.: 2. i 3/III/20. pješ. zdruga na postavima izvan s. Odre kod Siska u 06.00 sati izvršen je protunapadaj na odmetnike,[2] u sastavu 14. pješ. zdruga. Povraćeni su protivni postavi, dok se neprijatelj povukao u pravcu s. Sela i s. Greda kod Siska.
Vlastiti gubitci: 2 poginula, 4 ranjena i 4 zarobljena.
Neprijat. gubitci: 10 poginulih i veći broj ranjenih odvežen.

18. II. 1945.: Jedan vod 1/II/XX. ust. zdruga u izviđanju pravcem: Marija Bistrica — Dubovec — Hum. U s. Dubovec izvršen prepad na manju partizansku skupinu.
Neprijat. gubitci: 2 poginula.

19. II. 1945.: Jedan roj 3/I/XV. ust. zdruga iz Desinića u podhvatu u s. Kumrovec i Sv. Filip.
Neprijat. gubitci: 1 poginuo (komandant partiz. oružničtva), 11 partiz. suradnika uhvaćeno i predano hrv. njem. oruž. u Klanjcu.

20. II. 1945.: 3/II/XV. ust. zdruga u pretresu s. Jakovlje uhitila jednog partiz. teklića.[3]

4/IV/XV. ust. zdruga u izviđanju s. Vučak uhitila 4 part. suradnika i predati top. sklopu[4] P.T.Sa.

---

[2] Odnosi se na dijelove 34. NOU divizije (vidi dok. br. 53 i 100; Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. i 19. februara 1945).

[3] Kurira

[4] Topnički sklop (artiljerijski divizion)

21. II. 1945.: 3/I/XV. ust. zdruga u izviđanju s. Poljana uhitila 8 voj. neposlušnika i 1 pripadnicu SKOJa.

2/IV/XV. ust. zdruga i 1/IV/XV. ust. zdruga uhitile 35 voj. neposlušnika i sumnjivaca.

22. II. 1945.: Jedan vod 4/IV/XV. ust. zdruga iz Bedekovčine sa jednim sastavom top. sklopa P.T. Sa. U podhvatu prema s. Dubovac naišla na manju skupinu odmetnika, koji su ratzjerani nakon kraće borbe.

Neprijat. gubitci: 2 poginula.

25. II. 1945.: *Napad odmetnika na posadu s. Odra.*[5]

Posadu s. Odre sačinjavala je 1/VI/XX. ust. zdruga. Napad odmetnika započeo je u 21.00 sat, uz pripremu strojopuščanom vatrom i vatrom iz lakih i teških bacača. Pred premoćnijim neprijateljskim snagama, nisu se mogli održati zaposjednuti bunkeri, te je izvršeno povlačenje u crkvu s. Odre. Ogorčena borba se je nastavila do 5.30 sati, u koje vrieme su odbijeni svi odmetnički juriši na crkvu. Nakon čega je tučena p.o. topom crkva i toranj. Upućena pomoć iz Velike Gorice /VI/XX. ust. zdruga) odteretila je posadu 1) VI/XX. ust. zdruga. Pod pritiskom dolazeće pomoći odmetnici su bili prinuđeni na povlačenje.

Vlastiti gubitci: 17 mrtvih (od toga 1 častnik), 14 ranjenih. Nisu dostavljeni podatci o ranjenima.[6] Izgubljene 2 strojopuške, 1 strojosamokres, 1 tež.[7] strojnicu uništio nepr. bacač.

Neprijat. gubitci: oko 90 poginulih i 100 ranjenih.[8]

27. II. 1945.: Jedan vod 3/II/XV. ust. zdruga iz Vel. Trgovišta naišla kod Ključa na skupinu od 100 odmetnika.[9] Kraća borba.

Neprijat. gubitci: 6 poginulih. Zaplijenjena 1 puška.

Vlastitih gubitaka nema.

---

[5] Ustašku posadu u Odri napale su jedinice 34. NOU divizije. O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 65, 110 i 112; Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6.

[6] Odnosi se na nestale (vidi dok. br. 110 i 112).

[7] Tešku

[8] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa uputio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 27. februara 1945. jedinice 34. NOU divizije su imale 2 mrtva i 23 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6).

[9] Vjerovatno dijelovi Zagorskog NOP odreda.

B. — IZKUSTVA.

Veće skupine odmetnika se sakupljaju na području I., IV. i VI/XX. ust. zdruga, te napadaje izvršavaju sa jačim snagama. Zapaženo je da se odmetnici u pojedinim mjestima ukopavaju sa ciljem jačeg odpora za slučaj preduzimanja podhvata naših snaga. Na ostalom području ove divizije vlada relativno zatišje, te nije bilo u toku mjeseca veljače jače odmetničke djelatnosti.

Na ostalom podhvatnom području vršila su se stalna krstarenja i izviđanja, te su dala dobre rezultate u pogledu prikupljanja vojnih neposlušnika.

C. — NEDOSTATCI.

Osjeća se pomanjkanje lakog i teškog samoradnog oružja kao i streljiva kod zdrugova. Naročito kod III/20. pješ. zdr. koja je učestvovala u borbama u sastavu 14. pješ. zdruga, protiv odmetnika koji posjeduju brojčano nadmoćno teško naoružanje.

Nedovoljna obuća i odjeća utiče nepovoljno na borbenu sposobnost momčadi.

V/XX. ust. zdruga, koja je podređena E. S.A. »A«, koja osigurava postrojenja i objekte želj. pruge u Zagrebu, potrebno joj je dodijeliti svjetlomete (reflektore).

Pomanjkanje samovoza i pogonskog goriva otežava blagovremeno upućivanje pomoći na ugrožena mjesta.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu zapoviednika
glavar stožera
glst. dopukovnik (Mesarov)
Mesarov

BR. 112

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 28. FEBRUARA 1945. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ U SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 59/45.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. II. 1945.

Iztočna fronta:

Na donjoj Drini nije bilo važnijih događaja.

U Sriemu, osim običajene bacačke i topničke vatre za uznemirivanje, te prebacivanje neprijateljskih snaga na južnu obalu Dunava kod Šarengrada, nije bilo promjene.

Na Dravskom odsjeku, protivno prijašnjih dana, bilo je samo slabe vatre za uznemirivanja, bez neprijateljske napadačke djelatnosti.

Podravina:

U Papuku očišćeno je područje 3 km sjeverno Kutjeva unatoč žilavog neprijateljskog odpora,[2] te je neprijatelj pretrpio veće gubitke.

Noću 24/25. II. odbačen je neprijatelj iz postava kod serpentina (6 km j. Orahovice) u smjeru juga i jugoiztoka.[3]

Na Dravi 10 — 14 km i.j.i. Barča 26. II. u jutro odbačene su dvie neprijateljske skupine, koje su bile prešle Dravu.

---

[1] Prepis originala (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 28/1—1, k. 47.

[2] Riječ je o borbi koju je vodila predhodnica (jačine jednog bataljona 12. proleterske brigade koja je marširala 24. februara 1945. sa Krndije na Papuk. Tada je brigada imala 10 mrtvih, 15 ranjenih i 15 nestalih. Neprijatelju su naneseni znatni gubici u ljudstvu, a uništeni su 1 automobil i 4 bicikla. Zaplijenjeni su 4 puške i 2 pištolja (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883: izvještaj Štabu 6. korpusa NOVJ 14. marta 1945).

[3] Prodirući iz Kutjeva i Orahovice, dijelovi njemačke 7. SS divizije, u sadejstvu sa ustašama i domobranima, uspjeli su, poslije petočasovne borbe, da potisnu dva bataljona 4. brigade 12. NOU divizije sa Petrovog vrha (k. 697). Vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2, k. 883.

U području 12 km j.z. Našica izviđačke skupine ustanovile su jače neprijateljske snage.[4]

Karlovac:

U području Brajak Brda (10 km z. Karlovca) naše obhodnje vode borbu s jačim partizanskim snagama.[5] Upućena su pojačanja. Pojedinosti još nisu javljene.

Lika:

U području Vrhovine — Babin Potok (14 i 22 km i. Otočca) napadajem iz Vrhovina i Dabra odbačene su part. snage, koje su bile presjekle spoj između oba uporišta.[6]

U toku je podhvat za uništenje neprijatelja usredotočenim snagama iz smjera sjevera i iz Ramljana[7] (18 km j.i. Otočca).

Nepr. gubitci: 66 poginulih i 15 zarobljenih partizana.

Jadranska fronta:

Na otoku Pagu izgubljen je jedan vis 1 km j.z. mjesta Paga uzpred premoćnih nepr. snaga.[8] Pristigla su pojačanja.

Sa Neretvanskog odsjeka nema novih viesti.

Nepr. napadačka djelatnost je prolazno popustila. Izgleda da je neprijatelj težište svoje djelatnosti prenio na smjer Bugojno — Travnik — Zenica.

Sarajevo:

Na zaprečnim postavima kod Kijeva i u području Goražda nije bilo važnijih događaja.

Višegrad:

Odbijen je nov napadaj partizana na uporište 15 km s.z. Višegrada.

---

[4] Riječ je o dijelovima 12. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—2 k. 883).

[5] Zapadno i severozapadno od Karlovca nalazila se 2. brigada 43. NO divizije. Ona je obezbijedila transportovanje hrane sa Žumberka u Gorski kotar (vidi dok. br. 41, 61 i 65).

[6] Vezu između Vrhovina i Babinog Potoka presjekla je 13. NOU divizija napadom na Crnu Vlast 24. februara 1945 (vidi dok. br. 61, 65, 69 i 77).

[7] Riječ je o neuspjelom pokušaju dijelova njemačke 392. legionarske divizije i 11. ustaško-domobranske divizije da unište 13. i 35. NOU diviziju (vidi dok. br. 65, 77 i 114).

[8] Vidi dok. br. 109 i 110.

Zenica:

Noću 24/25. i 25. II. odbijeni su brojni nepr. napadaji na sjevernom i zapadnom odsjeku borbene crte kod Zenice.

26. II. jake nepr. snage podpomognute oklopnim kolima napale su Busovaču (11 km j. Zenice). U borbu su se uplela i dva njemačka oklopna vlaka. Borbe se nastavljaju nesmanjenom žestinom.

U području Kiseljaka čišćenje ceste sporo napreduje uslied postavljenih mina i zapreka na cesti, te razorenih mostova.

Na željezničkoj pruzi jugoistočno Zenice porušili su partizani most kod Dobrinja i Ćatića, te samu želj. prugu na više mjesta.

Doboj:

U području Doboja stanje je bez promjene.

Iz područja Rudanke 4 km s.z. Doboja odmakle su se nepr. snage u smjeru juga.

Bos. Novi:

Jedna nepr. diverzantska skupina (za miniranje) noću 26/27. II. naišla je na našu zasjedu kod Velikog Brda (4 km j. Bos. Novog), te je pretrpila gubitke od 45 poginulih. Skupina je protjerana.

Općenito:

Prema naknadnom izvješću prilikom odbijanja part. napadaja noću 25/26. II. na Odru (8 km j. Zagreba) palo je 40 partizana izbrojeno, dok su po izkazima pučanstva partizani odvezli još 7 kola mrtvih i ranjenih.[9] Vlastiti gubitci povećali su se za još 3 poginula, 5 ranjenih i 16 nestalih.

Prigodom izviđanja kod Ozlja poginula su 3 partizana i 9 ih je ranjeno, dok vlastitih gubitaka nema.

Nepr. zrakoplovstvo:

Prema naknadnom izvješću 5. II. bacili su nepr. zrakoplovi 15 bombi na Crikvenicu. Oštećene su 4 zgrade.

---

[9] U depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 27. fefbruara 1945. o napadu na Odru piše: »Noću 25/26. ov.mj. 34. Udarna divizija izvršila je napad na Odru 7 km južno od Zagreba, gdje se nalazilo oko 130 ustaša 1. sati VI. bojne 20. ustaškog zdruga. Poslije 4-satne borbe uporište je likvidirano sem što je na tornju ostalo 10 ustaša sa 1 p.mitraljezom. Zarobljeno je 15 ustaša, zaplijenjena 3 »šarca«, 1 teški mitraljez, 50 karabina i nešto municije. Neprijatelj je imao 40 mrtvih, a jednim dijelom je uspjeo pobjeći. Mi smo imali 2 mrtva i 23 ranjena« (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119/6).

25. II. nepr. lovci napali su strojničkom vatrom vlak kod Bedekovčine i osobni samovoz kod sela Breznice. 3 osobe su ranjene.

26. II. oko 14,00 sati napali su nepr. zrakoplovi želj. postaju Karlovac. Ima štete, žrtava nema.

26. II. dva nepr. lovca bacili su 3 bombe kraj želj. postaje Okučani, bez štete i žrtava.

26. II. 8 bombardera i 4 lovca bombardirali su želj. postaju Podlugovi. Oštećena su želj. postrojenja i porušene stanbene kuće, a jedan vagon strjeljiva se razprsnuo. Broj žrtava nije poznat.

26. II. 5 nepr. zrakoplova napalo je bombama i strojničkom vatrom Županju. 25 osoba je ranjeno.

26. II. 4 nepr. lovca napali su bombama i strojničkom vatrom Kostajnicu. Jedan ustaša poginuo, 9 ih je ranjeno, a na cesti prema Bos. Novom napali su jedan povoz. Jedan Niemac je poginuo.

Protuzrakoplovnim topničtvom oboren je jedan napadački zrakoplov, koji je pao u području 6 — 7 km iztočno Bos. Novog.

27. II. 3 nepr. lovca bacili su nekoliko bombi u područje Visokog bez učinka.

Vlast. zrakoplovstvo:

Naše je zrakoplovstvo 27. II. izvršilo više prievoza.

Prema naknadnom izvješću naše je zrakoplovstvo 21. i 22. II. izvršilo izviđanje područja Konjic — Kalinovik i bacalo promičbene letake.

Osobitosti:

Željeznički most kod Broda osposobljen je za promet.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZA TOČNOST:
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

Glavar glavnog stožera
General i ust. pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

M. P.

BR. 113

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 4. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE O DEJSTVIMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

I. DIO

OPERACIJE

A. RAZPORED I ZADATAK:

Jedan dio divizije i to: stožer divizije sa stožernim delovima, 4. topnički sklop bez 1 bitnice, 7 lovački zdrug i VIII. Ustaški zdrug, raspoređeni u glavnom na prostoru Kostajnica — Bosanski Novi, dok drugi dio i to: 14. pješački, XIX. Ustaški zdrug i 1 bitnica IV. topničkog sklopa, na prostoru: Petrinja — Sisak.

Zadatak južnog diela divizije svodi se na osiguranje cestovnog prometa i željezničke pruge, od Kostajničkog Majura do s. Struge, — cestovnog prostora od s. Struge do Bosanskog Novog i cestovnog prometa i željezničke pruge od Bosanskog Novog do Rudice.

Zadatak sjevernog diela svodi se na osiguranje i sigurnost Siska i Petrinje i neposredne okoline, kao i željezničke pruge Sisak — Petrinja.

B. VAŽNIJI DOGAĐAJI PO DANIMA:

1. veljače 1945. g.:

7. lov. zdrug: razviđanje u jačini jedne sati u pravcu B. Novi — Matijevići — s. Zakopa, i Bos. Novi — Rudice. Razviđanje je proteklo bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ust. zdrug: Razviđanje u jačini jedne sati u pravcu Čukura.

14. pješ. zdrug: Razviđanje sa jednim vodom u pravcu Mošćenice i sa jednim vodom u pravcu s. St. Pračno[2] i St. Drenčina.[3] Dodira sa neprijateljem nije bilo.

2. veljače 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanje u jačini od jedne sati u pravcu Bos. Novi — Rudice, bez dodira sa neprijateljem.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2, k. 59.

[2] Kod Siska dva sela imaju naziv Pračno: jedno je 2 km zapadno, a drugo 4 km južno od Siska.

[3] Na karti 1:100.000 sjeveroistočno od Petrinje nalaze se sela Drenčina i N. Drenčina.

4. hrv. divizija: poduhvat u s. Zamlaće bez dodira sa neprijateljem.

14. pješ. zdrug: poduhvat u jačini od 2 voda u pravcu s. St. Pračno i St. Drenčina, dodira sa neprijateljem nije bilo.

3. veljača 1945. g.:

7. lov. zdrug: poduhvat jačine jedne bojne u pravcu s. Zakopa — Cvjetojevići[4] — Grmušani — Vrpolje, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: stožerni dielovi divizije noćni poduhvat u pravcu G. i D. Javornja — Šindaći, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješ. zdrug: razviđanje u pravcu Odra — St. Drenčina, koja je linija dostignuta uz slabi neprijateljski odpor.

XIX. Ustaški zdrug: razviđanje u pravcu Taborište — Budičina — Mošćenica. Na Mošćenicu neprijatelj izvršio napad u jačini jedne bojne; koji je nakon 4 satne borbe odbijen.[5]

4. veljača: 1945. g.:

7. lov. zdrug: razviđanja u okolini B. Novog bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvat. divizija: razviđanje u pravcu Unčana i Hrtića bez dodira sa neprijateljem.

5. veljača 1945. g.:

7. lov. zdrug: razviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: razviđanja u okolini Dvora na Uni, bez dodira sa neprijateljem.

14 pješački i XIX ustaški zdrug, poduhvat svim raspoloživim snagama sa zadatkom protjerivanja neprijatelja i uzpostave stalne posade u Žažini.[6] Podhvatne snage iz Siska dostigle su s. Sela, ali dalje nisu mogle napredovati usljed jakog i premoćnog neprijateljskog odpora.

Podhvatne snage iz Petrinje dostigle su Malu Goricu, gdje su zadržane jakom neprijateljskom vatrom. Zbog pomoći neprijatelja zadatak nije mogao biti izvršen te je poduhvat prekinut. Sopstveni gubitci 2 mrtva i 13 ranjenih. Neprijateljski gubitci nepoznati.

---

[4] Na karti 1:100.000: Cvetović.

[5] Jedinice 7. NOU divizije su tada dejstvovale nedaleko od Mošćenice, ali se iz izvještaja Štaba divizije ne vidi da je to mjesto 3. februara napadano (vidi dok. br. 36).

[6] Žažinu su zauzele jedinice 34. NOU divizije 28. januara 1945 (vidi dok. br. 1 i knj. 37, dok. br. 80 i 121).

6. veljača 1945. g.:

7. lov. zdrug: razviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: noćni poduhvat svim raspoloživim snagama u pravcu D. i G. Javoranj, bez dodira sa neprijateljem.

7. veljača 1945. g.:

7. lov. zdrug: razviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: razviđanje u okolini Dvora na Uni, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješ. zdrug: razviđanja i jačina od jednog voda u pravcu: Odra — St. Pračno — St. Drenčina, bez dodira sa neprijateljem.

Noću 7/8. II. 1945. velenapad odmetnika na posadu Sisak i Petrinja te na sva uporišta koje ove posade drže.[7]

8. veljača 1945. godine.

7. lov. zdrug, razviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: Razviđanje u okolini Dvora na Uni bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: razviđanja u okolini Kostajnice, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješ. zdrug: jake partizanske snage napale uporište Odru, koja se je pred premoćnim neprijateljem povukla u pravcu Siska.

U isto vrijeme odpočeo jaki neprijateljski napadaj na uporište Mošćenicu i Brest i napad na Petrinju, i najuži odbranbeni pojas Siska.

U pomoć ugroženoj posadi u Mošćenici upućeno pojačanje, jačine oko 6 satnija (kombinovano od domobrana, ustaša, mornara i kozaka), koje je pojačanje odmah po izlasku iz Siska dobilo jaku neprijateljsku vatru. Uz prkos neprijateljske premoći, uspjelo je neprijatelja odbaciti do Nove Pračne.

U 08.00 sati neprijatelj je uspjeo svladati našu posadu u Mošćenici.

---

[7] i [13] Jedinice 7. NOU divizije u sadejstvu sa 2. brigadom Unske operativne grupe napale su tada ustašku posadu u Mošćenici i vršile pritisak na Sisak i Petrinju, dok su jedinice 34. NOU divizije istovremeno napale neprijatelja u Brestu i Odri (vidi dok. br. 13, 36, 65, 92, 93 i 94; Arhiv VII, reg. br. 1/17—2, 1/18—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 8, 9. i 10. februara 1945).

I pored napada daleko nadmoćnijeg neprijatelja, posada u Brestu uspjela je zadržati svoje postave u toku cjelog dana. Prolazno izgubljeni postavi protunapadajem su povraćeni.

Prema naknadno prikupljenim podatcima, na uporišta Sisak i Petrinju napadale su 7, 8. i 34. partizanska divizija, te Karlovačka, Turopoljska, Sisačka i Seljina brigada.[8]

Neprijatelj je jako dobro naoružan, raspolaže sa dovoljnom količinom samoradnog oružja i streljiva te sa jednim topničkim sklopom.

9. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: razviđanje u pravcu: Zakopa — Javoranj — Zamlača, bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: razviđanje u neposrednoj okolini Kostajnice.

14. pješački zdrug: razviđanje u pravcu s. St. Drenčina, bez dodira sa neprijateljem.

XIX. Ustaški zdrug: napad partizana na uporište Stupna, koje se je pred premoćnim neprijateljem povuklo u Petrinju.[9] 3. sat. II. bojne izvršila napad na Češko Selo i izbacila neprijatelja uz veće gubitke.[10]

10. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: izviđanje u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvat. divizija: razviđanje u okolini Dvora na Uni, bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: razviđanje u pravcu Briševići. Poslije kratkog odpora neprijatelj se je povukao, te razviđanje u pravcu Divuša — Sv. Gospa Krisnica, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješački zdrug: razviđanje u pravcu s. St. Drenčina. Neprijatelj se je nakon kratke borbe povukao na zapad. Podhvat izvršen bez gubitaka.

XIX. Ustaški zdrug: neprijatelj tuče topničtvom uporište Odru, no bez učinka. Razviđanje u pravcu Češko Selo —

---

[8] Osma NOU divizija nije tada učestvovala u borbama kod Siska i Petrinje. Turopoljska i Sisačka brigada nisu postojale, dok su Karlovačka NOU brigada i NOU brigada »Franjo Ogulinac Seljo« bile u sastavu 34. NOU divizije (vidi dok. br. 36).

[9] Stupno su vjerovatno napali dijelovi 34. NOU divizije.

[10] O gubicima jedinica 7. NOU divizije u borbama za Češko Selo vidi dok. br. 36.

Mošćenica, koja je cesta dostignuta nakon slabog neprijateljskog odpora.

11. veljača 1945. g.:

7. lov. zdrug: poduhvat jačine jedne bojne pravcem: s. Matijevići — Ličko Brdo (kota 304)[11] — Javornik — Mačija Glava, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: poduhvat u pravcu Zakope, uz slabi neprijateljski odpor.

VIII. Ustaški zdrug: Razviđanje u okolini Kostajnice bez dodira sa neprijateljem.

14. pješački zdrug: sudjelovao u podhvatu skupine Schlacher. Dielovi zdruga kao pričuva ostali u Sisku a dielovi pod zapovjedničtvom 14. pješ. zdruga u poduhvatu zapadno od Siska, dostigao crtu zapadni rub s. Odre, gdje je jakom vatrom zadržan.[12]

XIX. ustaški zdrug: napad odmetnika na sva uporišta u okolini Petrinje. Neprijatelj topničtvom gađao pojedina uporišta, tako da se posada Brest, usljed premoći neprijatelja morala povući u Petrinju.[13] Uhvaćena veza sa podhvatnom skupinom Schlacher.

12. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanje u okolini Bos. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: razviđanje u okolini Dvora na Uni, bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: poduhvat u jačini jedne bojne u pravcu G. Velešnje, koje je zauzeto nakon slabog neprijateljskog odpora.

14. pješački zdrug: razviđanja u okolini Siska, bez osobitih događaja.

XIX. pješački zdrug: zaposjednuto uporište Brest.

Skupina Schlacher nastavlja poduhvat i dostigla crtu s. Pračno.

13. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanje u pravcu Jablanica — Vješala — Veliko Brdo — Krčevine — Dolovljani — K. 257 — k. 117. Neprijatelj davao slabi odpor sa K. 303.

---

[11] Na karti 1:100.000: Ličko Br. (k. 268).

[12] Zapadno od sela Odre nalazile su se jedinice 34. NOU divizije (vidi dok. br. 73; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. februara 1945).

VIII. Ustaški zdrug: poduhvat u jačini od 3 bojne i jedne bitnice, u zapadnom pravcu Kostajnice u cilju odterećenja posade u Petrinji. Uz slabi neprijateljski odpor, dostignuta crta Babina Rijeka — Mečenčani — Umetić.

14. pješački zdrug: Razviđanja u okolini Siska.

XIX. ustaški zdrug: razviđanja u okolini Petrinje.

14. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: poduhvat u jačini jedne bojne u pravcu: Javoranj — Šegestin, koja je crta dostignuta bez neprijateljskog odpora.

VIII. Ustaški zdrug: razviđanja u okolini Kostajnice.

14. pješački zdrug: razviđanja u okolini Siska, bez dodira sa neprijateljem.

XIX. ustaški zdrug: razviđanja u okolini Petrinje.

15. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanja u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrv. divizija: razviđanje u okolini Dvora na Uni, bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: Razviđanja u pravcu Kostajnički Majur — s. Hrastovac, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješački zdrug: razviđanja u okolini Siska, bez dodira sa neprijateljem.

XIX. ustaški zdrug: razviđanja u pravcu s. Stupna — Odra, uz slab odpor neprijatelja.

16. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: poduhvat u jačini jedne bojne u pravcu Muslimanske i pravoslavne Suhaće do Maslovare, koja je crta dostignuta uz slabiji neprijateljski odpor.

4. hrv. divizija: razviđanja u okolini Dvora na Uni.

VIII. Ustaški zdrug: nasilno razviđanje u jačini jedne bojne pravcem Divuša — Oraovica — Popov Most — Zrin, gdje je dobila jaku vatru, osobito bočnu iz s. Rogulje.

14. pješ. zdrug: neprijatelj premoćnim snagama i protuoklopnim topom napao uporište Odru.[14] Prolazno uspjeli upad u naše postave od strane odmetnika, protunapad očišćen.

[14] Dijelove 14. pješačkog zdruga u Odri napala su dva bataljona Karlovačke NOU brigade 15/16. februara 1945. Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. februara u Odri je ubijeno 6 i ranjeno više neprijateljevih vojnika. Bataljoni Karlovačke NOU brigade imali su 10 mrtvih i 11 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6).

XIX. Ustaški zdrug: sa jednom bojnom sudjeluje u podhvatu skupine Schlacher, u pravcu Mala Gorica — Brest, koji je cilj postignut uz velike neprijateljske gubitke.[15]

17. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug. razviđanja u okolini B. Novog.
4. hrv. divizija: razviđanja u okolini Dvora na Uni.
VIII. Ustaški zdrug: poduhvat u jačini od 2 bojne u pravcu D. Petrinja — Bačvani, koja je crta dostignuta uz slabi neprijateljski odpor.
14. pješački zdrug: razviđanje u zajednici sa podhvatnom skupinom Schlacher u okolini Siska.
XIX. Ustaški zdrug: razviđanja u okolini Petrinje, uz neznatno pripucavanje od strane odmetnika.

18. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanja u okolini B. Novog.
VIII. Ustaški zdrug: razviđanja u okolini Kostajnice.
14. pješački zdrug: razviđanja u okolini Siska, u zajednici sa podhvatnom skupinom Schlacher.
XIX. Ustaški zdrug: razviđanja bez dodira sa neprijateljem.

19. veljača 1945. g.

7. lovački zdrug: poduhvat u jačini jedne bojne i 2 izviđačke sati 4 hrvatske divizije, u pravcu Mazić Brdo — Mazić Selo — Mala i Velika Žuljevica. Nakon žestoke borbe zauzet dobro utvrđeni neprijateljski postav Mazić Brdo uz velike neprijateljske gubitke.
VIII. Ustaški zdrug: poduhvat u jačini jedne bojne u pravcu: Dobrljin — Zecovi — Đurići — Kamenik — G. i D. Vodičevo, koja je crta dostignuta, pošto je slomljen jak neprijateljski odpor.
14. pješački zdrug: bez promjena.
XIX. Ustaški zdrug: razviđanja bez dodira sa neprijateljem.

20. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanja u okolini B. Novog.
4. hrvat. divizija: razviđanja bez dodira sa neprijateljem.
VIII. Ustaški zdrug: razviđanja.

---

[15] O gubicima jedinica 34. NOU divizije na liniji Mala Gorica — Brest vidi dok. br. 59; Arhiv VII, reg. br. 1/21—2, k. 119/6.

14. pješački zdrug: razviđanja u jačini sati pravcem: Sisak — Topolovac — Goričica — Preloščica — Gušče, do dodira sa neprijateljem nije došlo.

XIX. Ustaški zdrug: bez događaja.

21. veljača 1945. g.

7. lovački zdrug: razviđanja u okolini B. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvatska divizija: razviđanja bez osobitih događaja.

VIII. Ustaški zdrug: III. bojna uz jači neprijateljski odpor posjela Vodičevo i Đurići te K. 308 i 208. U toku cjele noći napad odmetnika na ove postave. IV. bojna u jačini 2 sati razviđanje pravcem Divuša — Golubsko Brdo — Pakovac — Jurakovac — Šegestin — Draškovac.

14. pješački zdrug: bez osobitih događaja.

XIX. Ustaški zdrug: bez osobitih događaja.

22. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: sa jednom polubojnom sudjeluje [u] podhvatu istočno od Dobrljina.

4. hrvat. divizija: noćna razviđanja u prostoru Hrtić — Javoranj, bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: III. i IV. bojna, pojačana sa jednom polubojnom 7. lov. zdruga podhvat u pravcu Bos. Kuljani[16] — Oštrica, koja je crta dostignuta uz jak neprijateljski odpor. Neprijatelju naneti veliki gubitci.

14. pješački zdrug: oko pola noći, jedan jači odmetnički sastav napao uporište Gušče, koje je nakon kraće borbe uspio svladati.[17]

XIX. Ustaški zdrug: razviđanje u pravcu s. Sela, odakle je proterana manja neprijateljska skupina. Dielovi zdruga u zajednici sa kozačkim postrojbama izvršili nasilno razviđanje u pravcu s. Luke, gdje su razpršili jaču neprijateljsku skupinu.

23. veljače 1943. g.

7. lov. zdrug: razviđanja bez osobitih događaja.

4. hrvat. divizija: noćno razviđanje u pravcu Hrtića i Javornja. Bez osobitih promjena.

VIII. Ustaški zdrug bez promjena.

---

[16] Na karti 1:100.000: Kuljani.

[17] Prvu satniju 14. pješačkog zdruga u selu Gušće savladali su dijelovi 2. brigade 7. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 58, 65, 75 i 108; Arhiv VII, reg. br. 1/23—2, k. 119/6.

14. pješački zdrug: Razviđanja oko Siska bez dodira sa neprijateljem.

XIX. Ustaški zdrug: bez promjena.

24. veljače 1945. g.

7. lov. zdrug: Razviđanja, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvat. divizija: Razviđanja u pravcu s. Zakope. Naišlo se samo na slabi neprijateljski odpor neprijatelja koji je odmah odstupio.

VIII. Ustaški zdrug: izviđanja u pravcu Hr. Kostajnica — s. Mračaj, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješački zdrug: izviđanja u pravcu St. Drenčina i Novo Pračno koje je proteklo bez dodira sa neprijateljem.

XIX. Ustaški zdrug: bez promjena.

25. veljače 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanja u okolini B. Novog.

4. hrvatska divizija: razviđanja u pravcu Hrtića i s. Zamlaće.

VIII. Ustaški zdrug: redovito osiguranje prometa.

14. pješački zdrug: razviđanje do s. Pračne i Drenčine, bez dodira sa neprijateljem.

XIX. Ustaški zdrug: bez promjena.

26. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: zasjeda iznenadila jedno odmetničko odjeljenje za miniranje uz znatne gubitke, kod Velikog Brda.

4. hrvat. divizija: bez promjena.

VIII. Ustaški zdrug: noćno razviđanje u s. Unčani.

14. pješački zdrug: razviđanje bez naročitih događaja.

XIX. Ustaški zdrug: razviđanja pravcem M. Gorica — Žažina, raztjerani slabiji neprijateljski dielovi.

27. veljača 1945. g.

7. lov. zdrug: razviđanje pravcem: Jablanica — Vješala — Veliko Brdo — Krčevine — Dolovljani — K. 313 — K. 302., bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvatska divizija: razviđanje bez osobitih događaja.

VIII. Ustaški zdrug: razviđanje u pravcu: Kostajnica — Kostrić — Selište — Rausovac bez dodira sa neprijateljem, i pravcem: Divuša — Golubsko Brdo — Pakovac — Orahovica — Draškovac, bez dodira sa neprijateljem.

14. pješački zdrug: razviđanje bez dodira sa neprijateljem.

XIX. Ustaški zdrug: poduhvat radi čišćenja prostorije: Žažina — Petrovac — Rajberwirt — Letovanić. U podhvatu

sudjelovale 2 bojne i 1 bitnica. Poslije jačeg odpora, neprijatelj protjeran sa ovog područja.

28. veljača 1945. g.

7. lovački zdrug: poduhvat u jačini jedne kombinovane bojne u pravcu Matijevići — Mačja Glava — Javornik, bez dodira sa neprijateljem.

4. hrvatska divizija: razviđanje u pravcu Hrtić — G. i D. Javoranj bez dodira sa neprijateljem.

VIII. Ustaški zdrug: bez promjena.

XIX. Ustaški zdrug: bez promjena.

14. pješački zdrug: razviđanja u okolini Siska.

C. IZKUSTVA

Naročitih izkustava nije bilo.

D. NEDOSTATCI

1. — Nedostaje odjeća, obuća a poglavito rublje, što veoma utiče na moral ljudstva.

2. — Nedovoljna količina streljiva ne dozvoljava vršenje poduhvata većeg opsega.

3. — Nedostatak u oružju pogotovo samoradnom.[18] Neophodno bi bilo potrebno nedostatak što skorije popuniti.

4. — Jedinice nisu popunjene do ustrojbenog[19] sastava, što bi trebalo učiniti.

5. — Sve jedinice divizije, osim stožernih dielova i 7. lov. zdruga, nemaju potrebne povoze,[20] te nisu sposobne za pokrete i poduhvate većih razmjera.

6. — Nove postrojene stožerne dielove kod zdrugova (opkoparske,[21] dojavne[22] i izviđačke sati) neophodno je potrebno u što kraćem roku popuniti sa stručnim častnicima[23] i dočastnicima[24] i sa stručnim alatom i opremom.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Zapovjednik, pukovnik
(Begić)
Begić

---

[18] Automatskom
[19] Formacijskog
[20] Transportna sredstva
[21] Pionirske
[22] Za vezu
[23] Oficirima
[24] Podoficirima

BR. 114

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 11. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE O DEJSTVIMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

OBĆA BOJNA RELACIJA 11. HRVATSKE DIVIZIJE za mjesec veljaču 1945. god.

I. DIO

A. OPERACIJE I AKCIJE

1. II. *b. XVIII. zdrug*

2./III. bojne sa posadom Žute Lokve i Prokike vršila prisilno izviđanje prema s. Bjeljevine. Obhodnja je napadnuta od četnika. U borbi su, bez obostranih gubitaka, poginula četiri četnika.

3. II. *a. IV. zdrug*

Izvidnice 1./III. bojne prema s. Lukovo Šugarje i s. Cesarice (s.z. od Karlobaga) nisu naišle na neprijatelja.

b. XVIII. zdrug

3./III. bojne sa jednim vodom 2./III. bojne u izviđanju prema Gornjem Kraju naišla je na slabiji odpor, u kojem su bez vlastitih gubitaka poginula dva partizana.

Jedan vod 1./V. bojne pri razviđanju prema Ramljanima naišao na odpor, te bez vlastitih gubitaka zarobio jednog partizana i zaplijenio 1 pušku 7,9 mm.

4. II. *a. IV. zdrug*

Zasjeda II. bojne u s. Ribnik nije zapazila ništa osobita.

5. II. *a. IV. zdrug*

Grupa partizana jačine 150 ljudi iz sastava XIII. part. divizije opljačkala s. Ribnik noću 4./5. Izvidnica II. bojne jačine jednog voda napucala na selo, te se partizani povukli prema s. Medku i s. Počitelju.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2—41, k. 59.

6. II. *a. IV. zdrug*

Neprijateljska zasjeda sa k. 636 (Paljevine, j. od puta Gospić — Brušane) napala je jedne vojničke saone, kojom prilikom je jedan vojničar poginuo, a jedan ranjen. 4./I. bojne poslije kraće borbe očistila je teren bez vlastitih gubitaka.

b. XVIII. zdrug

U potrazi za četnicima 2./I. bojne pretresla je s. Bjeljevine, te pronašla šest pušaka.

7. II. *a. IV. zdrug*

3./I. bojne zauzela je nove postave kod ž. postaje Bilaj — Ribnik u 17,00 sati.

Izvidnica II. bojne prema s. Ribnik napadnuta je od dva bataljona XIII. part. divizije, te je prihvatila borbu kod ž. postaje Bilaj — Ribnik.[2] Istovremeno su napadnuti postavi Bilaj — Bilajsko Novo Selo sa istočne, jugoistočne i južne strane. Poslije trosatne borbe (7—10 sati), uz sudjelovanje voda topova 7,5 cm. sa postava Bilajsko Novo [Selo], neprijatelj se povukao dijelom prema Vrebcu, a dijelom prema Medku i Počitelju, ostavivši četiri mrtva i jednog ranjenog, koji je zarobljen.

Neprijateljski zrakoplovi napali su Gospić. Poginulo 8 pripadnika divizije, a više ih ranjeno, dok su među građanskim pučanstvom gubitci osjetljiviji.

8. II. *a. IV. zdrug*

2. i 3./I. bojne napale su s. Medak radi utvrđivanja jakosti neprijatelja, dok je 1./I. bojne zauzela položaj u Ličkom Novom. Radi jakog odpora na mostu u s. Medku, poslije kraće borbe, 2. i 3./I. bojne povratile su se na svoje postave. U 16,00 sati 3./I. bojne zauzima postav u s. Smiljan.

b. XVIII. zdrug

Neprijateljski zrakoplovi bombardirali Brinje, te je srušena jedna kuća, nastanba mjesnog zapovjedničtva i zapovjedničtva III. bojne i djelomično crkva sv. Trojice, gdje je bila smještena straža. Jedan vojničar je ranjen, a od opreme je uni-

[2] U navedenoj borbi učestvovao je jedan bataljon 3. brigade 13. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 77).

šteno: 1 cipele, 5 kabanica, 5 telećaka, 5 šatorskih listova, 4 ploske, 6 zdjelica, 6 žica, 3 puške 7,9 mm., 2 puške 6,5 mm., 150 naboja 7,9 mm. i 100 naboja 6,5 mm.
Dijelovi 2.3. i 4./III. bojne u podhvatu prema Drežnici naišli na odpor,[3] koji je brzo slomljen, bez vlastitih gubitaka. Neprijatelj je imao tri mrtva, a zaplijenjeno je 8 pušaka.

9. II. *a. IV. zdrug*

1./I. bojne povratila se u Smiljan.
Oko 05,00 sati neprijatelj izvršio jači napad na postave Bilaj,[4] bez teškog oružja, ali je poslije kraće borbe protjeran prema s. Medku. Vlastitih gubitaka nije bilo, a neprijateljski nisu utvrđeni.

10. II. *a. IV. zdrug*

Izmienjena posada Smiljan — Brušane.

b. XVIII. zdrug

Po zapovieđi Zapovjednika 392. divizije I. bojna krenula u 09,00 sati na Vrhovine, gdje je dobila zapovied za podhvat slijedećeg dana.[5]

11. II. *a. IV. zdrug*

1/I. bojne dolazi u Gospić, a 3. i 4/I. bojne u Lički Osik radi predstojećeg podhvata.
1/III. bojne prebačena brodovima na o. Pag radi čišćenja terena. Krstareći od s. Metajna do s. Novalje nije naišla na neprijatelja, te se po dovršenom zadatku povukla u mjesto Pag.

b. XVIII. zdrug

U 02,30 sati I. bojna krenula pravcem Vrhovine — Babin Potok — Plitvički Leskovac — Plitvička jezera nailazeći na manje grupe partizana,[6] koje su davale odpor bez teškog oružja. Radi osiguranja ostavljena je u Plitvičkom Leskovcu 4/I. bojne, ali se radi neprijateljske nadmoći morala po-

[3] Prodirući prema Drežnici ustaše su naišle na otpor 3. brigade 43. NO divizije (vidi dok. br. 61).
[4] Napad su vjerovatno izveli dijelovi 3. brigade 43. NO divizije.
[5] Riječ je o operaciji koju su njemačke i ustaško-domobranske divizije preduzele protiv jedinica 4. i 11. korpusa NOVJ na području Plitvičkih jezera (vidi dok. br. 44, 45, 65 i 115).
[6] Pravac Babin Potok — Plitvički Leskovac — Plitvička jezera zatvarala je 3. brigada 35. NOU divizije (vidi dok. br. 45 i 65; Arhiv VII, reg. br. 1/34—2, k. 119/10: depešu štaba 11. korpusa upućenu Glav-

vući prema Babinu Potoku, što je otežalo pokret bojne preko Crnog Vrha (k. 763) k Babinu Potoku.

Vlastitih gubitaka nije bilo, protivnički neutvrđeni.

12. II. *a. IV. zdrug*

1. i 2/I. bojne u noći kreću u Lički Osik odakle I. bojna pojačana s 2. i 3/IV. bojne sudjeluje u podhvatu s 392. divizijom protiv Krbavskog Polja kao južna grupa. U 06,00 grupa kreće iz Ličkog Osika preko Široke Kule i Crnog Vrha za s. Bunić. Kod s. Bunića i s. Šalamunića partizani su pružili otpor[7] I.-oj bojni, ali su poslije kratke i oštre borbe svladani, te je na mjestu borbe ostalo 43 mrtva partizana. 2. i 3/IV. bojne izdvojile su se iz grupe kod s. Rakića (na Ljubovu), napadale prema Ratkovića Poljani i na juriš zauzele k. 1020, k. 1018 i k. 987, te protjerale partizane prema s. Tolić. Proganjanje je vršeno do s. Mekinjar, a zatim su se sati rubom Krbavskog polja povukle u s. Bunić[8] i ponovo ušle u sastav grupe u 18,00 sati. Napadnuta od neprijatelja, čiji napadaj je podupiralo i topničtvo, grupa se povukla preko s. Kozjan do s. Čanak, gdje je zauzela položaj i provela noć. U povlačenju ranjen je jedan vojničar, a neprijatelj je imao 2 mrtva. Oko 50 partizana napali su sa strane Divosela postave 4/II. bojne u Ličkom Novom pješačkom vatrom, ali su se poslije jednosatne borbe povukli.

b. XVIII. zdrug

4/I. brojne pri izviđanju iz Babina Potoka prema Plitvičkom Leskovcu nije naišla na odpor.

13. II. *a. IV. zdrug*

Kako je grupa u s. Čanku napadnuta od premoćnih snaga,[9] a nije imala veze sa grupom 392. divi-

[7] Njemačkim i ustaško-domobranskim jedinicama su pružili otpor dijelovi 13. NOU divizije (vidi dok. br. 65 i 77; Arhiv VII, reg. br. 1/35—2, 1/36—2, k. 119/10).

[8] Prema depeši Štaba 11. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13. februara 1945, neprijatelj je prilikom povlačenja popalio nekoliko kuća u Buniću i Šalamuniću (Arhiv VII, reg. br. 1/35—2, k. 119/10).

[9] Dijelove 4. ustaškog zdruga napala je kod Čanka 2. brigada 13. NOU divizije (vidi dok. br. 65 i 77; Arhiv VII, reg. br. 1/35—2, k. 119/10).

zije, povukla se iz sela, podijelila u manje grupice i zauzela nove postave na kojima je ostala u toku dana. 1/I. bojne zanoćila je u s. Štirčić,[10] 2/I. bojne u s. Perušić, a 3. i 4/I. bojne u s. Pocrnići. Pri povlačenju je od naših jedan poginuo, a četiri ranjena. Gubitci neprijatelja nepoznati.

b. XVIII. zdrug

U 09,00 sati I. bojna krenula prema Plitvičkom Leskovcu radi pronalaženja partizanskih baraka. Povratila se u 17,15 sati, a da nije pronašla barake ni naišla na partizane.

Po dva voda 3. i 4/III. bojne upućeni u podhvat prema Jesenici.[11]

14. II. *a. IV. zdrug*

Cela grupa kreće preko Kuzmanovače i Ljubova za Crni Vrh, da bi uspostavila vezu sa grupom 392. divizije. Kako veza nije uspostavljena, a ni neprijatelj nije primiećen, grupa se zadržala ostatak dana i preko noći na istom položaju.

Za vrieme noći upala je partizanska grupa između grada (Gospića) i Bilaja u Bilajsku ulicu, te zarobila jednog dočastnika.[12]

U toku dana predao se jedan zarobljeni legionar. Radi odmetanja prikupljanja partizana u plantaži (Gospić), utrošeno 8 haubičkih udarnih granata od 10 cm.

b. XVIII. zdrug

Oko 14,00 sati neprijatelj je napao Babin Potok i prekinuo vezu sa posadom.[13] Uz pomoć susjednih posada (I. bojna) protjeran je neprijatelj bez jače borbe.

Dva voda 2/III. bojne u izviđanju pravcem Grabova Lokva — Ritavac — s. Tuževići i vod 4./III. bojne sa teškim bacačem prema s. Draškovica, napadnuta su pred s. Tuževići. U dvosatnoj borbi neprijatelj je imao 25 mrtvih, od kojih jedan

---

[10] Selo Štirčić nije nađeno. Vjerovatno selo Strilići, istočno od Perušića.

[11] Na karti 1:100.000: Lič. Jesenica.

[12] U južno predgrađe Gospića upao je tada 4. bataljon 3. brigade 13. NOU divizije (vidi dok. br. 65 i 77).

[13] Druga brigada 13. NOU divizije izvršila je tada pritisak na Donji Babin Potok, Crnu Vlast i Ramljanje (vidi dok. br. 30, 65 i 77).

komandant. Vlastitih gubitaka nije bilo. Jedan vod 3./III. bojne u borbi kod s. Crnča nanio je protivniku slijedeće gubitke: 1 mrtav, 2 ranjena, 1 zarobljen.

15. II. *a. IV. zdrug*

Kako nije uzpostavljena veza sa postrojbama 392. divizije, ciela grupa se povlači sa Crnog Vrha preko Široke Kule u Lički Osik, gdje ostaju 2. i 3./IV. bojne. 1./I. bojne vraća se u grad Gospić, 2./I. na postaju Gospić, 3./I. bojne u Perušić, a 4./I. bojne u s. Budak, gdje se razpoređuju u očekivanju napada. Podhvat prema Krbavskom Polju nije uspio,[14] jer nije bilo veze, koja se u nedostatku krugovala[15] nije mogla održavati.

b. XVIII. zdrug

Do 05,00 sati I. bojna nalazi se u Babinu Potoku, kad kreće u prisilno izviđanje prema Plitvičkom Leskovcu. Sa neprijateljem, koji se prema viestima povukao k Prijeboju, ne dolazi u dodir. Uz put su se opažali i tragovi krvi i nalazile, po partizanima bačene, mine.

16. II. *a. IV. zdrug*

3. i 4./I. bojne sa jučerašnjeg položaja prelaze u Bilaj. 1./I. bojna u izviđanju prema Divoselu ne nailazi na neprijatelja.

b. XVIII. zdrug

2./III. u izviđanju prema Stubici napadnuta iz zasjede. Gubitci: 1 vojničar poginuo, 2 ranjena. Neprijateljski gubitci neustanovljeni.

17. II. *a. IV. zdrug*

Dva topa 7,5 cm. sa postava Bilaj, radi ometanja sakupljanja neprijatelja u okolici Ribnika,[16] utrošila 24 granate, te ga prisilila na povlačenje k Počitelju.

b. XVIII. zdrug

Jedan vod 1./I. bojne izviđao je teren pravcem k. 1100 — k. 892 — k. 876 — Mašić Budžak — Tur-

[14] Opširnije o tome vidi dok. br. 65 i 77.
[15] Rad o-stanica
[16] U okolini Ribnika nalazio se 3. bataljon 3. brigade 13. NOU divizije (vidi dok. br. 77).

janski — Pupovac — k. 759 — Bogdanović — Crna Vlast, ali nije naišao na partizane.

Dijelovi 3. i 4./III. bojne povratili se iz podhvata sa slijedećim izvješćem: U okolici Glibodola i Ličkih Jesenica nalazi se 1. part. brigada. U borbi kod Saborskog razbijeni neprijatelj ostavio je 7 mrtvih, a jedan je zarobljen. U daljnjem pokretu preko Plavča Drage kod vrela Mrežnice došlo je ponovno do borbe gdje su partizani imali 6 mrtvih i tri zarobljena. Vlastitih gubitaka nije bilo.

18. II. *a. IV. zdrug*

Naša zasjeda sačekala je u noći partizane, koji su prema dobivenim podatcima imali ući u Gospić i prikupiti podatke o našim snagama, te ubila 4 partizana i jednog zarobila (umro od rana). Plijen: tri strojosamokresa. Naši gubitci: jedan ranjen.

b. XVIII. zdrug

I. bojna utvrđuje položaj.

Bez vlastitih gubitaka uporište Kamenica (III. bojna) odbila napad partizana.[17]

19. II. *a. IV. zdrug*

I. bojna se prikupila u Bilaju da bi iznenada napala s. Medak i uništila posadu i skladište. Nastupajući u pravcu Medka naišla je na zasjedu II. bojne, te je radi slabe veze došlo do pripucavanja. Kako je time podhvat otkriven postrojbe su se povratile u Bilaj. Gubitci: 1 poginuo, 1 ranjen.

20. II. *b. XVIII. zdrug*

4./I. bojne u izviđanju prema Vrhovinskom Polju — s. Turjanski, nije ništa primijetila.

21. II. *b. XVIII. zdrug*

1./I. bojne izviđajući prema Turjanskom, te poljem na Hiniće — Pupovac — Bogdanović, preko Crne Vlasti, opazila je 10 partizana na k. 843, te ih napala i protjerala na k. 230. Gubitci protivnika: 1 ubijen, 2 ranjena.

---

[17] Ustašku posadu u Kamenici napala je 3. brigada 43. NO divizije (vidi dok. br. 61).

3 voda 3./III. bojne u izviđanju prema s. Drežnici na ulazu u selo dočekani vatrom. Bez vlastitih gubitaka ubijeno 7 partizana, a jedan zarobljen. Zaplijenjeno: 1 strojopuška 6,5 mm., 1 engleski strojosamokres i 6 pušaka 7,9 mm.

22. II. *a. IV. zdrug*

I. bojna pojačana 2./IV. bojne kreće iz Ličkog Osika preko Bilaja da bi napala s. Medak, te uništila skladište i posadu.[18] Između partizanskih straža uvlače se neopaženo u partizanski prostor sa jugoistočne strane, te zaposjedaju: sa 1./I.[19] kote Velaguša[20] 2./I. Bogunicu (k. 706), 2./IV. cestu prema Lovincu, da bi onemogućili odstup prema s. Breziku, sa 3./I. Šušnjarice (k. 692) i okolne kuće, dok 4./I. čeka u pripravnosti početak napada. Zajednički iznenadni napadaj uslijedio je pred zoru i podpuno iznenadio protivnika, tako da je odpor vrlo slab. Ipak mu djelomično uspijeva da se izvuče prema Počitelju. Borba je trajala jedan sat. Neprijateljski gubitci: 46 mrtvih (izbrojani), 19 zarobljeni.

Naši gubitci: jedan ranjen.

Plijen: 3 strojopuške, 1 strojnica, 5 pušaka, 2 strojosamokresa, 1 krugopostaja, 1 brzoglas, 24.000 naboja, 24 nagazne mine, 10 konja, 7 krava, te dosta odjevne opreme. Zaplijenjeno je i uništeno skladište sa topovskim i bacačkim strijeljivom, te drugom opremom.

Po završetku postrojba se preko Ribnika povratila u Bilaj i Gospić. Podhvat je potpuno uspio. Naročito se istakli rojnik Ante Trlin i Šuljo Osmanović, te dorojnik Stipe Hećimović iz 3./I.

b. XVIII. zdrug

I. bojna u 05,00 krenula za Otočac, kamo je stigla u 10,00 sati. Jedan vod 3./II. bojne u izviđanju prema Maloj Kapeli naišao na zasjedu jačine 20 ljudi, naoružanu sa 2 strojopuške, 1 tromblonskom puškom i više strojosamokresa, u Maloj Kapeli k. 907 (Korač). Poslije jednosatne borbe neprijatelj je jurišem bačen prema Ličkim Jeseni-

[18] Opširnije o tome vidi dok. br. 77.

[19] Prva satnija 1. bojne.

[20] Postoji selo Velaguša i više kota oko njega. Redakcija nije mogla utvrditi na koju se kotu misli.

cama. Bez vlastitih gubitaka zarobljen je jedan partizan s tromblonskom puškom i 20 tromblonskih bombi.

23. II. *a. IV. zdrug*

4./II. bojne u izviđanju od Ličkog Novog prema Divoselu, padinama Velebita, naišla na neprijateljski odpor sa Bukove Glave. Poslije kraće borbe raztjerani partizani ostavili su dva mrtva. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Na pojačanje, koje je trebalo pomoći grupa na Bukovoj Glavi, izpucano je iz topa 6,5 mm. 23 granate sa dobrim učinkom.

b. XVIII. zdrug

U 05,00 sati napadnuta je 3./II. bojna na uporištu Dabar sa sjevera i sjeveroistoka strojnicama i teškim bacačima. Napad su vršile tri brigade (navodno iz 8. part. div.)[21] naoružane automatskim oružjem, teškim bacačima i ručnim praskama. Uz pomoć jedne bojne legionara, posada se uspješno branila do 11,00 sati poduzimajući i protunapadaje. Kad je pristigla pomoć iz Brinja i Vrhovina neprijatelj je u 19,00 sati zajedničkim protunapadajem odbačen prema Maloj Kapeli. Gubitci neprijatelja nepoznati.[22]

Napad na uporište Kamenica (III. bojna) odbijen bez vlastitih gubitaka.

Obhodnja 4./III, bojne u razviđanju preko Glibodola na k. 733 (Vratnik) sukobila se sa nadmoćnijom grupom partizana.[23] Vlastiti gubitci: poginuo 1 st. vodnik, ranjen 1 vojničar.

Gubitci protivnika nepoznati.

---

[21] Prema depešama Štaba 4. korpusa upućenim Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 25. februara 1945. napad 1. brigade 8. NOU divizije na Dabar otpočeo je 23. februara u 00,7 časova. Ne mogavši savladati jak otpor neprijatelja Brigada se povukla na polazni položaj (Arhiv VII, reg. br. 1/23—2 i 1/24—2, k. 119/6.

[22] Prva brigada 8. NOU divizije imala je 3 mrtva, 2 nestala i 13 ranjenih (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828: tabelarni pregled Štaba 8. NOU divizije o dejstvima u februaru 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ 5. marta 1945).

[23] Dijelovi 3. ustaške bojne su se tada sukobili sa 1. bataljonom 3. brigade 8. NOU divizije (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 6—1, k. 828).

24. II. *b. XVIII. zdrug*

U Podhvatu s 392. divizijom I. bojna u 07,00 sati kreće s 2. sati i bacačkim šćetom kao glavninom pravcem Dabar — Perinić Polja — Brezovac — Ružića Grič — Odanova Kosa — Perušić — k. 911, s 1. sati preko Vrhovinskog Dugog Dola — Seoca i Malog Obljaja sa zadatkom da uhvati vezu sa postrojbama 392. divizije, s 4. sati preko k. 235 — Vrhovinskog Dugog Dola (3 km. s.i. od Vrhovina) sa zadatkom da zauzmu k. 913 (Perušić). Ista je međutim naišla na jaku vatru s k. 944[24], te se povukla u podnožje iste, a zatim je uz pomoć po jednog voda 1. i 2. sati i teškog bacača zauzela k. 1035 i k. 913. Ostali dio bojne sa bacačkim šćetom i bojnom legionara napredovao je od ž. postaje do ž. postaje Rudopolje na Perušić. Protivnik, koji se branio jakom topničkom, bacačkom i strojničkom vatrom, razbijen je i prisiljen na bezglavo povlačenje.

255 ljudi II. bojne pod vodstvom zapovjednika bojne upućeni su u Vrhovine radi osiguranja uporišta i razviđanja. Obhodnja od 1 voda 1. sati i voda legionara prema Trnovcu naišla na odpor neprijateljske zasjede, koju je poslije trosatne borbe raztjerala, te zarobila dva partizana (1 ranjen).

25. II. *b. XVIII. zdrug*

Sa Perušića 1. bojna kreće pravcem Rudopolje — ž. postaja Javornik — Ličke Jasenice — ž. postaja Blata da bi uhvatila vezu sa Kriegerbataljonom, koji treba da dođe u susret bojni k ž. postaji Javornik. Veza sa Kriegerbataljonom nije uhvaćena. Kod Ličke Jasenice bojna je naišla na neprijateljske predstraže i ubila jednog kurira. U toku borbe, do koje je došlo, neprijatelj je otvorio vatru sa topovima i bacačima, te se bojna povukla prema Blatima.[25] Tu je došlo do sukoba,

---

[24] Kotu 944 održali su dijelovi 1. brigade 35. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 17—4, k. 1234: operacijski dnevnik štaba 35. NOU divizije).

[25] Prema depeši Štaba 4. korpusa upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 28. februara 1945. ustaše su, prodirući od s. Blata ka Velikom i Malom Pišteniku, dočekani od 1. brigade 8. NOU divizije koja im je nanijela gubitke i prisilila ih na povlačenje (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/25—2, k. 119).

te radi toga i nedostatka veze sa Kriegerbataljonom bojna se povukla na k. 907 (Korač) — Mala Kapela — Dabar, gdje je stigla 27. II. u 03,15 sati. Izvidnice 2. i 3./III. bojne u jačini po jedan vod prema Draškovici do Tuževića nisu naišle na neprijatelja.
Posada Ramljane — Lisine (2./V. bojne) odbila napad neprijatelja jačine 40 ljudi,[26] te bez vlastitih gubitaka zarobila 1 partizana i zaplijenila 1 strojopušku 7,9 mm.

26. II. *b. XVIII. zdrug*

Dva voda 3./III. bojne u prisilnom izviđanju prema Stokičnoj Dragi sukobila su se sa partizanima jačine 20 ljudi, te bez vlastitih gubitaka ubili dvojicu partizana i zaplijenili 1 pušku 6,5 mm.

28. II. *b. XVIII. zdrug*

Prema dobivenim podacima u s. Ponori nalazili su se Židovi, te je 2./III. bojne u selo uputila obhodnju, koja je uhvatila 6 Židova. Ubijen je 1 civil.
Obhodnja 3./III. bojne napadnuta je u razviđanju pri ulasku u selo Drežnica. U borbi su, bez vlastitih gubitaka, ubijena dva partizana.

B. IZKUSTVA

C. NEDOSTATCI I GRIJEŠKE

Događaji su bili prije nastupa Zapovjednika divizije i Glavara stožera, pa se ne može dati mnijenje.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zamj. zapovjednika divizije,
ust. pukovnik (Aleksić)
Aleksić[27]

---

[26] Ramljane je zauzela 3. brigada 13. NOU divizije 26. februara 1945, ali je pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja napustila mjesto i povukla se na Grič (trig. 1053). Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1/44—2: depešu Štaba 11. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. februara 1945.

[27] Josip

BR. 115

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 13. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE O DEJSTVIMA U FEBRUARU 1945. GODINE[1]

OBĆA BOJNA RELACIJA

Zapovjedništva 13. hrvatske divizije za mjesec veljaču 1945. g.

I. DIO

1.—5. II..1945.

U pogledu operacija nije bilo značajnijih događaja. Sa vlastite strane preduzimana su svakodnevna, bliža, razviđanja okolice pojedinih uporišta, kojom prilikom je povremeno došlo samo do slabijih sukoba sa neprijateljem, koji je uviek bio raztjeran, bez vlastitih gubitaka Neprijatelj je u tim manjim borbama izgubio: 15 u mrtvima i 3 u zarobljenim.

6. II. 1945.

Posadna bojna Jastrebarsko III. Ust. zdruga: 1. sat ove bojne vršila je nasilno izviđanje iz Jastrebarskog prema s. Sv. Jana.[2] Na prilazima samog sela Sv. Jana, neprijatelj u jačini od jednog bataljona, dao je jak odpor, te je sat ne mogavši protjerati jačeg neprijatelja posle višesatovne borbe morala se povući u Jastrebarsko ne pretrpivši nikakvih gubitaka. Neprijateljski gubitci ciene se na 14 mrtvih i 10 ranjenih.

I. bojna XVII. Ust. zdruga: U području Plaškog nalazila se je 3. brigada 8. partizanske divizije,[3] te je ova bojna radi raztjerivanja ovo-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2—51, k. 59.

[2] Na području Jastrebarskog dejstvovao je Samoborsko-jaskanski NOP odred (vidi dok. br. 8).

[3] O borbama 3. brigade 8. NOU divizije na području Plaškog od 6. do 8. februara 1945. vidi dok. br. 40, 65, 92 i 93; Arhiv VII, reg. br. 1/16—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. i 8. februara 1945. godine.

ga neprijatelja preduzela podhvat protiv istog. Na pravcu za s. Plaški neprijatelj u jačini dva bataljona (2. i 4. pomenute brigade) dao je jaki odpor. Nakon duže borbe odpor neprijatelja bio je slomljen i isti protjeran u pravcu Plaškog i dalje prema istoku, dok se je bojna vratila u Ogulin. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok su neprijatelju nanešeni sliedeći gubitci: 47 mrtvih (izbrojano), 1 zarobljen. Zaplienjeno je 6 strojopušaka i 12 pušaka.

II. i III. bojne XVII. Ustaškog zdruga: vršile su razviđanja u okolini Ogulina, gdje je došlo samo do slabijih sukoba sa neprijateljem, kome su naneti gubitci od 4 mrtva i veći (nepoznati) broj ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

7. II. 1945.

II. Bojna XVII. Ust. zdruga: 1. sat ove bojne u sastavu jedne bojne 392. njemačke divizije u podhvatu oko Plaškog napala je iznenada jedan bataljon 3. brigade 8. partizanske divizije kod s. Božići te je istog poslie višesatovne borbe razpršila nanievši mu gubitke od 24 mrtva. Plien 2 strojopuške, 250 naboja i 7 okvira za strp.

Postrojbe III. ustaškog i 12. pješačkog zdruga vršile su razviđanja u okolici svojih postava, kojom prilikom je došlo samo do slabijih sukoba sa neprijateljskim obhodnjama. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok je neprijatelj izgubio jednog u mrtvima.

8. II. 1945.

1. bojna XVII. Ustaškog zdruga: Rano ujutro preduzima ova bojna podhvat iz Ogulina preko s. Latasi, Graovi i Draga, protiv 3. brigade 8. partizanske divizije, koja se je na tom prostoru prikupila sa svoja tri bataljona. Poslie višesatovne borbe biva neprijateljski odpor slomljen i isti natjeran u bieg, pretrpivši gubitke od: 73 mrtva (među kojima i komandant brigade poruč. Nino Vujašković).[4] Zapli-

[4] Ovaj podatak nije tačan. Komandant 3. brigade 8. NOU divizije bio je tada Dragan Pajić. O gubicima 3. brigade u borbama kod Plaškog od 6. do 8. februara 1945. vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 7.

enjeno je 7 strojopušaka, 1 strojnica, 2 protuoklopne puške, 1 strojosamokres i jedan samokres. Vlastiti gubitci: jedan ranjen.

Delovi III. ustaškog zdruga vršili su razviđanja na prostoru Žumberka i velikog luka r. Kupe s.z. od Karlovca, kojom prilikom nije došlo do sukoba sa neprijateljskim delovima.

9. i 10. II. 1945.

U pogledu operacija većeg značaja nije bilo važnih događaja. Naše postrojbe vršile su razviđanja u okolici svojih stalnih postava, te je tom prilikom došlo samo do sukoba sa slabijim neprijateljskim snagama. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok je ubijen jedan odmetnik.

11. II. 1945.

I. bojna XVII. ustaškog zdruga: Ova bojna preduzima podhvat protiv neprijatelja iz Ogulina prema s. Poljanku, na kojem prostoru se nalazi 3. brigada 35. partizanske divizije.[5] Kod s. Matovine[6] sukobila se je sa I. bataljonom pomenute odmetničke brigade, koji je bio razpršen. U daljem nadiranju preko Kose,[7] Uvala i Korita prema Sabljaku nailazi na I. i II. bataljon 1. udarne brigade 35. partizanske divizije,[8] koji su dali odpor, ali poslie duže borbe odpor neprijatelja je bio slomljen i ovaj natjeran u bieg.

Vlastiti gubitci iznose: 1 mrtav i 2 ranjena.

Neprijateljski gubitci: 41 mrtav i 5 zarobljeno.[9] Plien: 2 strojopuške, 15 pušaka i 1 strojosamokres.

Na ostalim postavama ovoga zapovjedničtva vršena su razviđanja.

---

[5] Treća brigada 35. NOU divizije nalazila se tada južno od sela Plitvička Jezera (vidi dok. br. 45).

[6] Selo Matovine nije nađeno. Vjerovatno se misli na selo Biljevinu, 7 km sjeverozapadno od sela Poljanka.

[7] Vjerovatno: Prena kosa.

[8] Pravac Prena kosa — Uvala — Korita — Sabljakovo zatvarala je 2. brigada 35. NOU divizije (vidi dok. br. 45).

[9] Redakcija nije utvrdila koliki su bili gubici 2. NOU brigade 11. februara. O ukupnim gubicima jedinica 35. NOU divizije u borbama na području Plitvičkih jezera od 11. do 14. februara 1945. vidi dok. br. 45.

12. II. 1945.

I. bojna XVII. Ustaškog zdruga: Poslie prenoćenja u s. Sabljak[ovo], kamo je ova bojna stigla dne 11. II. ove godine, preduzima ona dalje podhvate prema s. Čatrnje. Prilikom napredovanja nailazi na jače odpore dielova 3. brigade 35. part. divizije,[10] koji su bili raztjerani, a bojna je krenula prema s. Drežnik Grad. Vlastiti gubitci iznose: 10 mrtvih i 18 ranjenih.

Neprijateljski gubitci: 77 mrtva i 14 zarobljenih. Plien: 6 strojopušaka, 3 strojnice, jedan strojosamokres i 15 pušaka.

I. bojna III. ustaškog zdruga: dvie sati ove bojne vršile su osiguranje odkupa hrane na s. Mali Erjavec — Vuksani — Levkušje, kojom prilikom su došle u sukobe sa jačim neprijateljskim obhodnjama, te ove raztjerale nanievši im gubitke od 7 mrtvih. Vlastiti gubitci: 1 mrtav.

13. II. 1945.

I. Bojna XVII. Ustaškog zdruga: Pri napredovanju prema s. Drežnik Gradu prenoćila je u s. Irinovac i Čatrnje. Na istim položajima napadnuta je od dvie brigade[11] 35. partizanske divizije. Poslie ogorčenih borbi, koje su se vodile cieli dan, neprijatelj je raztjeran.

Vlastiti gubitci iznose : 5 ranjenih.

Neprijateljski gubitci: 42 mrtva, 2 zarobljena. Plien: 1 strojopuška, jedan strojosamokres i 10 pušaka.

Dielovi III. Ustaškog i 12. pješačkog zdruga vršili su nasilna razviđanja na širem području Karlovca i Ozlja, te je tom prilikom od strane odmetnika dat samo mjestimično jači vatreni odpor, koji je svagdje bio slomljen i neprijatelj natjeran u bieg. Ubijena su 4 odmetnika, a vlastitih gubitaka nije bilo.

---

[10] U rejonu Selište — Čatrnja neprijatelj je naišao na otpor dijelova 2. brigade 35. NOU divizije (vidi dok. br. 45 i 65; Arhiv VII, reg. br. 1/19—2 i 1/20—2, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 13. i 14. februara 1945).

[11] Odnosi se na 1. i 2. NOU brigadu (vidi dok. br. 45).

14. II. 1945.

Razviđanja u okolici pojedinih postava. Do sukoba nije došlo.[12]

15. II. 1945.

Posadna bojna Jastrebarsko III. Ust. *zdruga:* Preduzela je podhvat protiv jedne neprijateljske kolone, koja se je kretala iz s. Slavetić prema Plješivici. Neprijateljska kolona napadnuta je kod s. Rastoki, koje je zauzeto na juriš. Neprijatelj je davao žilavi odpor nastojeći zaštiti kolonu. Borba je trajala cieli dan i neprijatelj je primoran na prisilno povlačenje prema Plješivici ostavivši na bojištu 58 mrtvih i velik broj ranjenih.[13] Zaplienjeno je 6 kola sa hranom i opremom. Vlastiti gubitci iznose 9 mrtvih i 5 ranjenih.

16. II. 1945.

II. bojna III. ustaškog zdruga: Preduzela podhvat iz Mahična prema s. Hrastje. U dodir sa neprijateljem došlo je kod s. Hrastje iz kojeg je neprijatelj poslie kraće borbe iztjeran ostavivši na bojištu 9 mrtvih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Na ostalim postavama vršena su razviđanja sa snagama do jednog voda, te je došlo samo do slabijih sukoba sa odmetničkim obhodnjama, koje su svagdje bile razpršene. Ubijena su tri odmetnika.

17. do 28.II.1945.

U ovom vriemenu nije bilo, niti sa vlastite, niti sa neprijateljske strane, operacija i podhvata većeg zamaha. Vlastite postrojbe preduzimale su svakodnevna razviđanja u bližoj i široj okolici svojih postava. Jačina snaga za razviđanje nije nikada prelazila jačinu jedne sat-

---

[12] Prema izvještaju Štaba 35. NOU divizije, 14. februara vođene su borbe između dijelova 2. NOU brigade i 1. bojne 17. ustaškog zdruga kod sela Čatrnje (vidi dok. br. 45).

[13] Navedenim pravcem se kretala kolona koja je prevozila hranu i drugi materijal za 43. NOU diviziju i slovenačke jedinice. Kolonu su obezbjeđivali dijelovi 43. NO divizije i 9. slovenačka NOU brigada. U toku borbe kolona je izgubila 5 ljudi i 19 konja (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/40—2, k. 119/10: depešu Štaba 43. divizije upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 21. februara 1945).

nije. Najčešće su bile slabije, jedan roj[14] do jednog voda, jer se prilikom razviđanja pokazalo, da ovako manje skupine snaga često imaju više uzpjeha nego veće. Povremeno je došlo na pojedinim područjima, do slabijih sukoba sa odmetničkim obhodnjama, koje su uviek bile razpršene iil natjerane u bieg.

U tim kraćim borbama izgubio je neprijatelj 10 mrtvih, 5 zarobljenih.

Vlastiti gubitci iznose 2 mrtva i 5 ranjenih.

Izkustva:

1.— Neprekidnim razviđanjima na svim postavima, pa makar se ona vršila u veoma slabim snagama pokazala su se kao vrlo dobra, jer se na taj način ne dozvoljava neprijatelju prikupiti, u bilo kojem cilju, u blizini postava.

2.— Preduzimanje podhvata u više pravaca jednovriemeno, što onemogućava neprijatelju prebacivanje svojih snaga s jednoga na drugo mjesto, a bez opasnosti da bude tamo napadnut.

Nedostatci:

1.— Još uviek se oskudjeva u samoradnom[15] oružju, a pogotovo u snabdijevanju sa potrebnim streljivom, kojeg, i pored najveće štednje u pričuvi nema skoro nikako.

2.— I. bojna XVII. ustaškog zdruga imade preveliki prostor za izvođenje podhvata, te je stalno u pokretu. Ovim se ljudstvo premara. Ostale dvie bojne pomenutog zdruga nisu dovoljno opremljene niti izvježbane u podhvatima, te ne mogu nikako zamjeniti I. bojnu, kako bi se ljudstvo iste moglo odmoriti.

3.— Loše stanje naših vojnika je, što prilikom prenoćivanja po selima ulaze u razgovore sa mještanima o stvarima, koje mogu dobro

[14] Desetina

[15] Automatskom

poslužiti neprijatelju. Radi ovoga, kada nastupe topli dani, trebalo bi imati za svakog vojnika šatorski list,[16] kako bi se stanovanje moglo vršiti van naseljenih mjesta.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik
general, ust. pukovnik
(Rolf)
Rolf[17]

M. P.

[16] Krilo
[17] Tomislav

REGISTAR

A

Abdić brdo (kod Bihaća) — 643
Aćimovac (Veliki i Mali, kod Plitvica) — 355
Aćimovići (kod Knina) — 247
Ada (kod Virovitice) — 159, 175, 296
Adamik Rudolf — 108
Adolfovac (kod Moslavine) — 43, 45, 49
Adolfovo Selo (kod Moslavine) — 42, 45, 46, 48—50, 305, 580

Aerobaze NOVJ:

— 4. korpusa — 453
Ajdinović Ljuban — 59
Akrap Rudolf — 303, 311, 313, 395
Albanija — 182
Aldrijan Eduard (Aldrian-Eduard) — 180, 181, 238
Aleksander (Sir Harold Alexander) — 435
Aleksandrovac (kod Podravske Slatine) — 469, 551
Aleksić Josip — 696
Alilovac (kod Slav. Požege) — 610
Andel Adolf — 12
Andrilovec (kod Zagreba) — 131
Antić Emil — 109
Antolović Josip — 12, 56, 81, 339, 384, 390
Antunovac (kod Pakraca) — 67, 548
Aranjoš (pst.) (u Mađarskoj) — 320
Arkuš (u Mađarskoj) — 309

Armije

NOVJ:

— 1-va — 563, 567, 574, 583, 638
— 3-ća — 16, 17, 28, 36, 49—43, 69, 70, 82, 92, 137, 146, 154, 296, 297, 314, 319, 320, 337, 419, 444, 458—460, 521, 570, 587, 591, 601, 618, 664

bugarske:

— 1-va — 483, 580, 609, 626

nemačke:

— 6-ta SS oklopna — 478
— 7-ma — 482

Arteneri Atilijo — 276
Aržano (kod Livna) — 201, 202, 206, 207, 210, 216, 219
Asić Pavao — 12
Azov Andrej — 12

B

Babić Drago — 80
Babić Lovro — 11
Babić Petar — 80, 234
Babići (kod Mazina) — 517
Babići (kod Samobora) — 331
Babin Josip — 375
Babin Potok (Gornji i Donji, kod Vrhovina) — 18, 162—165, 342, 353—355, 357, 360—362, 396—401, 449, 455—457, 463—465, 495, 497, 501, 503—506, 508—510, 611, 623, 665, 673, 688—691
Babina Rijeka (kod Kostajnice) — 614, 681
Babina strana (predio, kod Srba) — 275
Babino brdo (k. 131, kod Pitomače) — 30
Babino Polje (na o. Mljetu) — 197
Bačka Palanka — 597
Bačko Novo Selo (kod Vukovara) — 577, 584

Bačkovica (kod Pitomače) — 32, 33
Bačurin Stjepan — 12
Bačvari (kod Kostajnice) — 682
Badljevina (kod Daruvara) — 143, 146, 478, 479, 482, 534, 535, 639
Badovinac Josip — 59
Bajići (kod Plaškog) — 324
Bakić (kod Podravske Slatine) — 45, 46, 51, 172, 307
Bakrač (trig. 808, kod D. Lapca) — 515
Balačko br. (kod Pakraca) — 537
Balaš Boco — 59
Balen Šime — 19, 87, 114, 124, 402
Balinci (kod Podravske Slatine) — 71, 156
Balkan — 190, 191, 318, 320
Balievac (kod Bihaća) — 58, 444, 640, 656
Baljkuša (kod Korenice) — 510
Banija — 57, 97, 241, 414, 415, 441, 447—449, 593, 597, 601, 605, 609, 613, 617, 621, 629, 633, 646, 651, 655
Banina Ante — 234
Bankovci (kod Slav. Požege) — 618
Banova Jaruga (kod Kutine) — 126—130, 132, 134, 135, 143, 456, 474, 479, 483, 528, 541, 548, 549, 551, 556—559, 579, 582, 596, 620, 632, 658
Banovac Dragutin — 80
Banja Luka — 181, 189—191, 566, 572, 579, 585, 587, 590, 599, 600, 607, 612, 616, 627, 632, 636, 640, 641, 645, 648, 653, 657, 661
Barac Marijan — 150
Barč (u Mađarskoj) — 40—42, 70, 93, 158, 169, 174, 175, 183, 192, 196, 298, 301, 309, 319, 320, 459, 534, 591, 596, 598, 601, 602, 604, 609, 626, 663, 672
Bare — vidi Slavenske Bare
Baretić Zvonko — 365
Bari (u Italiji) — 123
Baričević Mato — 110
Baričević Nikola — 147
Barikova Zinajda — 450
Barlević Vlado — 80
Barna (Mala i Velika, kod Grubišnog Polja) — 30—32, 473, 527, 528, 530
Barnet Frenk (Barnett Frank) — 443
Baron Miroslav — 276
Bartolomija br. (trig. 219, kod Stona) — 212
Basta Milan — 395
Bastaji (Mali i Veliki, kod Daruvara) — 143, 144, 152, 153, 336, 337, 382, 438, 521, 522, 533, 535, 538, 606, 610, 614, 652
Bašić Rudi — 111
Bašića Duboki — 500
Bašića Poljana (kod Gospića) — 500
Baška Voda (kod Makarske) — 214, 215

Bataljoni

NOVJ:

— Dopunski 8. korpusa — 486
— Dopunski 35. divizije — 111
— Dopunski 43. divizije — 112
— Dopunski Unske operativne grupe — 472
— Inžinjerijski 3. armije — 83, 601
— Inžinjerijski 7. divizije — 75, 76
— Inžinjerijski 32. divizije — 419, 523
— Inžinjerijski 34. divizije — 380
— Inžinjerijski 36. divizije — 92
— Konjički 12. korpusa — 278
— Pionirski 13. divizije — 110, 509, 510
— Primorski 13. divizije — 511
— Vozarski 12. korpusa — 278
— za vezu 12. korpusa — 278

njemački:

— 1-vi njemački 1. lovačkog rezervnog puka — 428, 429
— 188. izviđački — 182
— 118. pionirski — 182
— 264. pionirski — 186
— 369. izviđački — 183
— 373. izviđački — 187
— 373. p.k. bataljon — 187
— 373. pionirski — 187
— 771. pionirski za iskrcavanje — 181
»Brandenburg« (samostalni) — 193

ustaško-domobranski (bojne):

— 1-va 3. ustaškog zdruga — 700
— 1-va 4. ustaškog zdruga — 495, 496, 689—693
— 1-va 6. ustaškog zdruga — 201
— 1-va 9. ustaškog zdruga — 184, 185

— 1-va 14. pješačkog domobranskog zdruga — 414, 454
— 1-va 17. ustaškog zdruga — 323, 353, 356—358, 362, 698—700, 702
— 1-va 18. ustaškog zdruga — 507, 509, 688, 690, 695
— 1-va 21. domobranske udarne pukovnije — 33
— 1-va jurišna domobranska — 396, 503, 505
— 2-ga 3. ustaškog zdruga — 701
— 2-ga 4. ustaškog zdruga — 496, 504, 505, 686, 692, 694
— 2-ga 9. ustaškog zdruga — 185
— 2-ga 17. ustaškog zdruga — 323, 698
— 2-ga 18. ustaškog zdruga — 694
— 2-ga 19. ustaškog zdruga — 679
— 3-ća 7. ustaškog zdruga — 184
— 3-ća 8. ustaškog zdruga — 683
— 3-ća 9. domobranskog posadnog zdruga — 188
— 3-ća 17. ustaškog zdruga — 698
— 3-ća 18. ustaškog zdruga — 687, 690, 692—694
— 4-ta 4. ustaškog zdruga — 353, 362, 505, 509, 691
— 4-ta 8. ustaškog zdruga — 683
— 4-ta 9. ustaškog zdruga — 184, 185
— 5-ta 18. ustaškog zdruga — 686, 696
— 5. ustaškog zadarskog poluzdruga — 210
— 6-ta 8. ustaškog zdruga — 391
— 18-ta 2. ustaškog zdruga — 481
— 19-ta 2. ustaškog zdruga — 184
— 26-ta 2. ustaškog zdruga — 184
— Dopunska željezničko-stražarska — 73
— »Lečevička« — 185
Batar (kod Janje) — 663
Batrina (kod Slav. Požege) — 565
Batrovci (kod Šida) — 613, 621, 625, 629, 634, 659
Baze NOVJ:
— u Bariju — 373
Bazova glava (k. 772, kod Slav. Požege) — 639, 652
Beč (u Austriji) — 184, 187
Bedekovčina (kod Zagreba) — 588, 591, 620, 670, 675
Bedenička (kod Bjelovara) — 34, 158, 291
Bedenik (kod Bjelovara) — 35
Bednja (r.) — 126
Begov Han (kod Zenice) — 604
Bektež (kod Slav. Požege) — 475, 482
Belgija — 186
Belošić Ivan — 80
Belov Alojz — 80
Belušić Nikola — 668
Bender (kod Knina) — 255, 272
Benkovac — 187, 195, 210
Benjak Nikola — 12
Beograd — 46, 186, 434, 443, 456, 478, 548—555
Beremend (u Mađarskoj) — 40
Berkasovo (kod Šida) — 638
Bermanec Mato — 80
Besediček Stjepan — 12
Bestrma (kod Siska) — 281
Bigina Poljana (kod Plitvica) — 354, 357
Bihać — 18, 57, 162, 180, 181, 182, 186, 187—189, 191, 194, 227, 231, 237, 241, 242, 342, 343, 353, 361, 362, 373, 398, 403, 440, 443—446, 449, 452, 453, 463, 496, 498, 553, 565, 595, 596, 603, 611, 612, 614, 623, 626, 628, 631, 640, 656, 658, 662
Bjela (kod Daruvara) — 480, 522, 540, 541
Bjela (kod Mostara) — 619, 627
Bijeli P.(potok) — 502
Bijelnik (kod Siska) — 75
Bijelo Brdo (kod Mostara) — 615
Bijelo Polje (kod Bihaća) — 644, 648
Bijeljina — 173, 563, 567, 570, 573, 577, 580, 583, 586, 589, 593, 597, 605, 609, 613, 621, 625, 629, 633, 638, 659
Bilaj (kod Gospića) — 18, 19, 165, 396, 398, 495, 496, 502, 503, 508, 511, 687, 688, 690—693
Bilajsko Novo Selo (kod Gospića) — 687
Bilo (k. 830, kod Sl. Požege) — 471, 480
Bilo-gora — 31, 70, 318, 420, 458, 522, 538, 571, 577, 590, 602, 614, 664
Biljevina (kod Plitvica) — 354—356
Biočić Ante — 234, 236, 264
Biograd na moru — 220, 449
Biokovo (pl.) — 214
Biranj (kod Šibenika) — 223
Biskupija (kod Knina) — 226, 250, 265

Biskupovac (kod Siska) — 281
Bistrica (kod Podravske Slatine) — 52
Biškupci (kod Slav. Požege) — 622
Biškupić Nikola — 11
Bivolje brdo (br. kod Čapljine) — 184
Bjedovi (kod Knina) — 254
Bjela strana (k. 212, kod Sunje) — 492
Bjelajac Stanko — 104
Bjelemić (Odžaci, kod Konjica) — 568
Bjeleševac (kod Našica) — 621
Bjelkovac (kod Moslavine) — 44
Bjelo Polje (kod Korenice) — 18, 19, 403, 404, 406, 407, 453, 505—507, 513
Bjeloševac (kod Bijeljine) — 633
Bjelovar — 32, 55, 77, 125, 127—129, 131, 133—135, 279, 317, 336, 443, 445, 450, 455, 474—476, 478, 528, 529, 529, 555—559, 566, 569, 572, 576, 607, 636, 645, 649, 661, 665
Bjeljevine (kod Senja) — 686, 687
Blagaj (kod Nevesinja) — 180, 623
Blagojević Stevo — 142, 283
Blagorodovac (kod Daruvara) — 148, 149, 634
Blata (kod Plaškog) — 695
Blatno jezero (u Mađarskoj) — 70, 478
Blato (vidi Mostarsko blato)
Blato (kod Omiša) — 210
Blažić Vlado — 111
Blažuj (kod Sarajeva) — 624
Blinja (kod Siska) — 630
Blinjski Kut (kod Siska) — 610, 614, 619
Boban Rafajlo — 133, 279
Bobić Milan — 460
Bobodol (kod Drniša) — 226
Bodinovac Branko — 80
Bogaz (predio, kod Pitomače) — 29, 33, 318, 410
Bogdanović (kod Vrhovina) — 692
Bogomolje (kod Makarske) — 198
Bogoslovski Vasilije — 12
Bogunica (kod Metka) — 693
Bogunjica (k. 706, kod Metka) — 509
Bojanić (kod Knina) — 247, 248, 252, 253, 255, 256
Bokšić (kod Đurđenovca) — 70, 155, 580
Borak (kod Šida) — 584
Boričevac (kod G. Lapca) — 417, 665
Borisov slš. (kod Daruvara) — 149, 389
Borje (predio, kod Gračaca) — 227, 254
Borki (D., G. i Sr., kod Pakraca) — 539—541
Borković Ivan — 11, 12
Borongaj (kod Zagreba) — 456, 558, 559
Borova gl. (trig. 1290, kod Duvna) — 202
Borova Kosa (kod Daruvara) — 143, 337, 338, 522, 535
Borovac (kod Nove Gradiške) — 548, 552
Borovo — 567, 649
Bosanci (kod Ogulina) — 429
Bosanska Gradiška — 599, 600, 636, 640, 641
Bosanska krajina — 117
Bosanska Krupa — 635
Bosanski Brod — 566, 600, 604, 620, 662, 667
Bosanski Novi — 20, 180, 188, 553, 566, 569, 578, 584, 587, 595, 599, 611, 614, 619, 624, 632, 635, 637, 639, 641, 646, 647, 652, 660, 674, 675—684
Bosanski Petrovac — 188
Bosanski Šamac — 581
Bosansko Grahovo — 188, 191
Bosiljevo (kod Ogulina) — 428, 429, 440
Bosna — 69, 117, 154, 177, 178, 181, 183, 184, 187, 189, 241, 483, 563, 567, 569, 570, 573, 577, 580, 583, 586, 589, 597, 601, 605, 609, 613, 617, 621, 625, 629, 633, 642, 646, 651, 655, 659, 663, 672
Bosna (r.) — 580, 582, 585
Bosnić Bude — 362
Bosnić Rade — 362
Božanić Nikola — 108
Božičnik Milan — 129
Božić Eduard — 80
Božić Slavko — 12
Božići (kod Plaškog) — 698
Božjakovina (kod Zagreba) — 126, 132, 557, 558
Božović Božo — 234, 375
Brač (o.) — 182, 191, 193, 194, 196, 197, 200, 214, 215, 228, 236
Bradaši (kod Knina) — 249, 251, 274
Bradica Franjo — 11

Brajakovo Brdo (kod Karlovca) — 673
Brajdići (kod Slunja) — 354, 356
Brakusova Draga (kod Otočca) — 398, 400
Branjevo (kod Zvornika) — 621, 629, 638, 655, 659, 663
Bratina (kod Zagreba) — 441, 442
Brcković Ivan — 80
Brčko — 563, 567, 570, 573, 577, 580, 582, 583, 586, 589, 593, 595, 597, 601, 604, 605, 621, 625, 629, 633, 641, 642, 654, 655, 659
Brdarić Dragutin — 12
Brdek Ivan — 11
Brđane (kod Konjica) — 578
Brđani (kod Sunje) — 74, 281, 447, 603, 610, 614
Bred Dž. H. (Byrd J. H.) — 442
Bredson Džozef (Bradson Joseph) — 442
Bregana (kod Samobora) — 58
Brekovica (kod Bihaća) — 643
Brela (kod Makarske) — 181, 214, 215
Bren Arnold (Bren Arnold) — 443
Brest (kod Petrinje) — 76, 391—393, 445, 449, 599, 602, 610, 678—680, 682
Brestača (kod Novske) — 548, 549, 551, 592
Breštanovci (kod Čađavice) — 155, 294, 304, 305, 577
Brezik (kod Metka) — 117, 305, 502, 693
Breznica (kod Varaždina) — 675
Brezovac (kod Gračaca) — 274, 399, 400
Brezovac (predio, kod Otočca) — 695
Brezovica (kod Virovitice) — 601
Brezovica (kod Zagreba) — 101, 450
Brezovljani (kod Bjelovara) — 306, 556, 558
Brezovo Polje (kod Brčkog) — 563, 659
Brežine (predio, kod Srba) — 275
Bribirske Mostine (kod Šibenika) — 186

Brigade

NOVJ:

— 1-va 8. divizije — 59, 328, 330, 332, 343, 345, 348, 350, 353, 355, 356, 397, 398, 400, 665, 694, 695
— 1-va 13. divizije — 109, 115, 164, 166, 167, 402, 445, 495, 496, 501—507, 510—512, 640
— 1-va 16. divizije — 39, 40, 44, 46, 48, 49, 169, 170, 169, 175, 176, 278
— 1-va 35. divizije — 110, 116, 117, 354, 355, 357—359, 361—364 370, 465, 466, 468, 695, 699, 700
— 1-va 36. divizije — 33
— 1-va 43. divizije — 111, 428, 431, 432, 440, 692
— 1. banijska 7. divizije (7. brigada) — 20, 24, 72, 74, 139, 282, 284, 287, 288, 327, 331, 332, 340, 450, 488, 489, 491, 492
— 1. moslavačka 33. divizije — 33, 55, 56, 78—80, 337—339, 564
— 1. proleterska (dalmatinska) 26. divizije — 193, 198, 211, 212, 223—225, 243, 244, 249—251, 256, 257
— 1. tenkovska 8. korpusa — 179, 233, 234, 243, 256, 258, 484, 486
— 1. tenkovska (polubrigada) — 237
— 1. Unske operativne grupe — 332, 446
— 1. zagorska (4-ta 32. divizije) — 32, 35, 137, 143, 152, 386, 389, 390, 409, 419, 436—439, 523, 533
— 2-ga 7. divizije — 26, 74, 75, 76, 139, 279, 281, 282, 285, 287, 327, 328, 331, 340, 414, 415, 450, 454, 488—490, 656, 683
— 2-ga 8. divizije — 58, 59, 328, 332, 334, 335, 343—345, 348, 350, 353, 444, 640, 643
— 2-ga 13. divizije — 109, 164, 166, 167, 403, 495, 496, 501—513, 689
— 2-ga 16. divizije — 39—42, 44, 48, 52, 71, 169, 170, 174—176, 276, 294
— 2-ga 26. divizije — 218
— 2-ga 35. divizije — 111, 354—359, 361—366, 370, 465—468, 699, 700, 701
— 2-ga 43. divizije — 428—432, 440, 451, 673
— 2. moslavačka 33. divizije — 32, 55, 56, 78, 79, 80, 337, 383, 384, 564
— 2. muslimanska Unske operativne grupe — 8, 13, 15, 73, 74,

76, 139, 282, 284, 332, 335, 441, 564, 678
— 2. proleterska (dalmatinska) 9. divizije — 179, 211
— 3-ća 1. divizije Korpusa narodne odbrane — 533
— 3-ća 8. divizije — 59, 324, 343—345, 348, 350, 441, 443, 590, 607, 694, 697, 698
— 3-ća 13. divizije — 110, 115, 118, 496, 501—511, 660, 687, 690, 691, 696
— 3-ća 33. divizije — 144, 153, 383, 384
— 3-ća 35. divizije — 119, 164—167, 354, 357—359, 363, 365, 370, 403, 465—468, 688, 699
— 3-ća 36. divizije — 33, 111, 278, 289, 291, 293—295, 298, 301, 302
— 3-ća 43. divizije — 112, 429—432, 446, 450, 451, 688, 692
— 3. banijska 7. divizije — 20, 23, 74, 75, 76, 139, 282, 327, 331, 340, 409, 450, 454, 491, 492, 494, 650
— 3. dalmatinska 9. divizije — 202, 204, 206, 207, 209, 249, 250, 271, 272, 273
— 3. dalmatinska 19. divizije — 219
— 3. lička 6. divizije — 583
— 3. »Nikola Demonja« (ranije »Miloš Obilić«) — 32, 55, 56, 78—80, 337, 338, 383
— 3. prekomorska 26. divizije — 196—198, 215, 219, 223, 225, 250, 251, 257, 267
— 4-ta 7. divizije — 327
— 4-ta 12. divizije — 318, 469, 470, 475, 565, 605, 614, 618, 622, 629, 643, 664, 672
— 4. dalmatinska 9. divizije — 204, 206—208, 271, 273
— 4. vojvođanska (3-ća 16. divizije — 39, 43, 44, 48, 52, 71, 145, 169, 170, 172—176, 276, 318
— 5-ta 36. divizije — 278, 289, 291—293, 296, 298, 302, 319, 581
— 5. dalmatinska 19. divizije — 252—255, 264, 372
— 5. prekomorska 20. divizije — 372, 515, 516, 518
— 6-ta 36. divizije — 278, 289—296, 298, 301, 302, 319, 409
— 6. dalmatinska 19. divizije — 252, 253, 271, 273
— 7-ma 20. divizije — 518
— 7. vojvođanska (1-va 51. divizije) — 41, 42, 45, 49, 50, 157, 278, 305, 307, 308, 312, 394, 546
— 8. dalmatinska 20. divizije — 217, 244—250, 372, 417, 418, 515—520
— 8. vojvođanska 51. divizije — 42, 44, 45, 49, 50, 71, 157, 172, 274, 278, 305, 307, 308, 312, 318, 394, 546, 593
— 9. dalmatinska 20. divizije — 217, 244, 245, 247—249, 274, 275, 372, 417, 515—520
— 9. slovenačka — 701
— 10. dalmatinska (3-ća 20. divizije) — 194, 202, 206, 217, 219, 244, 245, 247—249, 274, 275, 277, 372, 515, 516, 518
— 11-ta 36. divizije — 278, 302
— 11. dalmatinska (2-ga 26. divizije) — 193, 196—198, 211—213, 218, 224, 226, 246, 247, 250, 251, 257
— 12-ta 12. divizije — 475, 531—533, 610, 625, 639, 652, 659, 664, 672
— 12. dalmatinska (3-ća 26. divizije) — 193, 198, 199, 201, 214, 215, 219, 223, 224, 226, 244, 249, 251, 312
— 12. proleterska (slavonska) 12. divizije — 32, 67, 477, 581, 590
— 12. vojvođanska 16. divizije — 49
— 12. vojvođanska 51. divizije (nazivana i slovačka) — 45, 46, 50, 157, 278, 305, 307, 308, 317, 395, 473, 546
— 13. dalmatinska 9. divizije — 202—209
— 14. dalmatinska 19. divizije — 252—254
— 14. vojvođanska 51. divizije — 42, 45, 47, 49, 50, 157, 278, 304, 305—308, 311, 312, 395, 546
— 15-ta 16. divizije — 278
— 15. vojvođanska »Šandor Petefi« 16. divizije — 39, 52, 169, 170, 171, 174—176
— 18-ta (2-ga 40. divizije) — 29, 30, 94, 409, 470, 473—475, 477, 480, 527—538, 540—545, 574, 590, 622, 634, 647
— Artiljerijska 8. korpusa — 484, 486
— Artiljerijska 16. divizije — 43, 169, 176, 278

— Artiljerijska 36. divizije — 278, 292. 298, 302
— Artiljerijska 51. divizije — 278, 312, 395, 546
— »Braća Radić« (1-va 32. divizije) — 31, 409, 410, 438, 523, 533
— Brodska (4-ta 12. divizije) — 66, 70, 145—147, 173, 476
— Čehoslovačka »Jan Žiška« — 12. divizije — 70, 155, 294, 305, 473, 475, 477, 567, 571, 574, 577, 589, 610. 618, 629, 643
— Dopunska 8. korpusa — 484
— »Franjo Ogulinac Seljo« — 8, 9. 11, 14, 15, 59, 60, 326, 330, 331, 380, 391, 393, 444, 449—451. 679
— Karlovačka — 8—10, 13, 15, 59, 326, 330, 331, 380, 391—393, 451, 622, 679, 681
— »Matija Gubec« (2-ga 32. divizije) — 29, 31, 386, 389, 390, 409, 419, 436, 438, 523
— Omladinska dopunska 4. korpusa — 60, 472
— Omladinska »Jože Vlahović« (40. divizije) — 78, 94, 145, 454, 473—475, 480, 527, 528—532, 534—538, 540—545, 584, 587, 590, 634
— Osječka (12. divizije) — 70, 71, 155, 171, 294, 297, 305, 317, 459, 460. 473. 475, 476, 571, 574, 577, 584, 589, 598
— »Pavlek Mihovil Miškina« (3-ća 32. divizije) — 30, 31, 386, 389, 390, 409, 410, 419, 436, 523
— Virovitička (3-ća 40. divizije) — 29, 94. 474, 475, 480, 527—535, 537—544, 584, 634, 655
— Žumberačka (3-ća 34. divizije) — 60, 331, 380, 441, 442, 472

četničke:

— Bukovačka — 189, 210
— Dubrovačka — 181
— »Gavrila Principa« — 188
— Leteća — 210
— Prominska — 188
— Velebitska — 189

njemačke:

— 1-va 1. kozačke konjičke divizije — 409, 410, 478
— 2-ga 1. kozačke konjičke divizije — 152, 314, 317, 318, 478, 522

ustaško-domobranske (zdrugovi)
— 1-vi gorski — 280, 318, 469, 478, 481
— 2. gorski domobranski — 374
— 2. ustaški djelatni stajaći — 612
— 3. posadni — 181, 430, 697, 698—701
— 4. gorski domobranski — 318
— 4. stajaći djelatni — 352, 448, 454, 495, 496, 503, 509, 660, 686—694
— 5. gorski domobranski — 481
— 5-ti ustaški stajaći djelatni — 521
— 6-ti ustaški stajaći djel. — 181, 184, 201, 374
— 7. lovački domobranski — 181, 676—685
— 7. ustaški stajaći djelatni — 184, 185, 187
— 8. ustaški stajaći djelatni — 391, 448, 676, 678—685
— 9-ti posadni domobranski — 181, 184, 185
— 11-ti ustaški stajaći djelatni — 653
— 12. ustaški djelatni stajaći — 641, 698
— 14. pješački domobranski — 8, 279, 414, 454, 490, 669, 671, 676—685
— 14. ustaški stajaći djelatni — 444
— 15. ustaški stajaći djelat. — 668—670
— 17. ustaški stajaći djelatni — 323, 353, 356—358, 362, 428, 440, 444, 564, 574, 631, 697—700, 702
— 18. ustaški stajaći djelatni — 457, 507, 686—696
— 19. ustaški stajaći djelatni — 284, 391, 449, 451, 676, 677, 679—685
— 20. ustaški — 668—671
— Poglavnikov tjelesni zdrug (PTS) — 31, 33, 70, 158, 318, 448, 571, 669, 670
Brinje (kod Otočca) — 106, 342, 343, 397, 430, 441, 446, 452, 504, 652, 687, 694
Briševići (kod Kostajnice) — 679
Brišnik (Gornji i Donji, kod Duvna) — 207, 208
Britvec Ivan — 11, 12
Brkić Ivan — 151
Brkiševina (kod Petrinje) — 453

Brna (kod Korčule) — 196
Brnčić Josip — 107
Brodarić Stevo — 12
Brodarić Stjepan — 12
Brđanci (kod Našica) — 612
Bronzani Majdan (kod Banje Luke) — 661
Brotnja (kod Gračaca) — 274, 417, 418, 519, 665
Broz Josip Tito — 95, 193, 261, 433—435
Broz Stjepan — 12
Bruk Hant Džon (Brook Hunt John) — 442
Brusnik (kod Pakraca) — 539
Brušane (kod Gospića) — 165, 503, 506, 508, 687, 688
Bruvno (kod Gračaca) — 274, 519
Brzaja (kod Pitomače) — 29, 35, 318, 410, 598
Bubanj (kod Pitomače) — 29, 33, 337, 409, 410, 521
Buč (kod Nove Gradiške) — 536
Bučje (kod Sl. Požege) — 476, 479, 625
Bučko Kamensko (kod Sl. Požege) — 536, 539—541, 625, 655
Budak (kod Gospića) — 691
Budakovac (kod Podravske Slatine) — 42, 175, 601, 652
Budičina (kod Siska) — 677
Budići (Veliki i Mali, kod Pakraca) — 536, 537
Budim (trig. 289, kod Podr. Slatine) — 173, 174
Budimir (kod Knina) — 256
Budinščina (kod Zlatara) — 566
Buđala (kod Neuma) — 212
Bugojno — 190, 673
Bujan Filip — 108
Bukova glava (kod Gospića) — 694
Bukovalov Dr. Mihajlo — 450
Bukovica (Gornja i Nova kod Podravske Slatine) — 39, 42—44, 71, 305, 307, 310
Bukvić Rade — 142, 286
Bulajuša (trig. 359, kod Knina) — 242, 250, 265—268
Bulat Milan — 560
Bulat Rade — 413, 427, 437, 439, 526
Bulinac (kod Bjelovara) — 35
Buljat Ivan — 467
Bumber Josip — 375
Buna (r.) — 590, 623
Buneta Branko — 112
Bunić (kod Korenice) — 18, 448, 449, 454, 499—504, 508, 510, 511, 689
Bunjak (kod Sv. Ivana Zeline) — 664
Burger Ernest — 11
Bursać Đuro — 111
Busovača (kod Zenice) — 662, 666, 673
Bušetina (kod Virovitice) — 319
Buševec (kod Velike Gorice) — 8, 13, 14
Butorac Ivan — 407

C

Cabuna (kod Podravske Slatine) — 52, 157, 308, 318, 319, 476, 482
Cage (kod Nove Gradiške) — 539
Caprag — 27, 73, 74, 138, 141, 285—288, 488—490, 656
Capraške Poljane (kod Siska) — 287, 656
Car Janko — 11
Car Josip — 12
Car Petar — 150
Carska Kuća (kod Brinja) — 441
Cazin — 332, 334
Cedermas Slavko — 80
Cegled (kod Sigetvara, Mađarska) — 298
Centralni komitet KP Jugoslavije — 363
Cernik (kod N. Gradiške) — 483
Cernjavski Julije — 201
Cerovac (kod Karlovca) — 343
Cerovski Vinko — 11, 12
Cesarice (kod Karlobaga) — 686
Cesarov kamen (brdo, kod Titove Korenice) — 357
Cetingrad — 95, 101
Cetinska dolina (dolina r. Cetine, kod Sinja) — 193, 221—223, 225, 226, 228, 231
Ciganka (kod Podrav. Slatine) — 307
Ciganuša (kod Durđenovca) — 306
Cigelj (vrh k. 1075, kod Knina) — 187, 226, 245
Ciglenica (kod Kutine) — 130
Cimaš Josip — 56
Cincar pl. (pl. trig. 2006, kod Livna) — 202
Civić Lovro — 12
Cremušina (kod Špišić Bukovice) — 30
Cretovi (kod Siska) — 490
Crikvenica — 181, 674
Crkvena (kod Bjelovara) — 125, 133, 455, 556, 558

Crkvina (predio, kod Slunja) — 357
Crljenica Đuro — 189
Crna glavica (k. 451, kod Knina) — 242, 244, 245, 250, 251
Crna Gora — 182, 183, 578
Crna jaruga (kanal kod Suhopolja) — 174
Crna kosa (k. 871, kod Plitvica) — 356, 358
Crna Vlast (kod Vrhovina) — 162, 164, 399, 455, 465, 501, 504, 509, 510, 512, 665, 673, 690, 692
Crnac (kod D. Miholjca) — 317, 593
Crnac (kod Moslavine) — 40, 44, 45, 74
Crnac (kod Siska) — 285, 287, 490
Crnča (kod Senja) — 691
Crni lug (predio, kod Daruvara) — 386, 390
Crni vrh (brdo, kod Drniša) — 225
Crni vrh (brdo, kod Knina) — 247
Crni vrh (k. 763, kod Babinog Potoka) — 689
Crni vrh (pl. kod Ljubova) — 689—691
Crni vrh (trig. 1269, kod Titove Korenice) — 407
Crni Zatonj (kod Virovitice) — 159, 296
Crnić Drago — 80
Crnković Andrija — 107
Crnogorac (kod Knina) — 250
Crnolatec Slavko — 11, 12
Crvena armija — 16, 18, 190, 191, 420, 434, 450, 606
Cucin Ante — 467
Cuculić Cvetko — 358, 363, 364
Cuculić Mirko — 364
Curčin Živan — 112
Curl Anton — 358
Cvetinac (kod Knina) — 252, 253
Cvetkovec (kod Koprivnice) — 557, 558
Cvetković Josip — 11
Cvetković Vinko — 11
Cvetl (u Njemačkoj) — 188
Cvetović (kod Bos. Novog) — 677
Cvijanović Dane — 358
Cvijanović Jovo — 142, 288
Cvijanovići (kod Knina) — 249, 250, 257
Cvjetnić (Mali i Veliki, kod Gračaca) — 227

Č

Čačinci (kod Đurđenovca) — 71, 156, 171, 294, 306, 307, 317, 475, 549—551, 571, 589
Čađavac (kod Pitomače) — 32
Čađavica (kod Bos. Novog) — 553
Čađavica (kod Podravske Slatine) — 32, 37, 39, 43—46, 48, 49, 155, 294, 304, 317, 570, 580
Čađavica (potok) — 39, 50, 170, 172
Čađavica Most (kod Čađavice) — 49
Čađavica (r. kod Podravske Slatine) — 305, 307
Čaglin kod (Sl. Broda) — 482
Čajdreš (kod Zenice) — 661
Čakalska kosa (kod Siska) — 279—281
Čaloković (kod Knina) — 242
Čanak (kod Titove Korenice) — 18, 19, 116, 500, 504, 506, 507, 511, 689
Čapljina — 183, 191, 200, 565, 568, 571, 574, 581
Čaprginci (kod Pakraca) — 539, 543
Častop Hermilans (Chustop Hermillans) — 443
Čatruja (kod Drežnik-Grada) — 162, 356—358, 361, 362—364, 448, 501, 700, 701
Čavić Stojan — 281
Čavlović Nikola — 150
Čazma — 596, 607, 645, 653, 662
Čekanići (kod Miričine) — 607
Čelebić (kod Lisičića) — 657
Čelić (kod Brčkog) — 586
Čelopek (k. 528, kod L. Petrovog Sela) — 362
Čeralije (kod Podravske Slatine) — 71, 156, 171, 172
Čeranići (kod Knina) — 247
Čerčil Randolf (Churchill Randolf) — 424
Česko Selo (kod Petrinje) — 73, 141, 284, 285, 287, 288, 599, 603, 679
Česma (r.) kod Bjelovara) — 79, 130, 131
Česma (kod Daruvara) — 527, 529
Češljakovački vis (trig. 820, kod Slav. Požege) — 639, 652

Čete

NOV i POJ:
— Auto-četa — 10. korpusa — 297

— Auto-četa — 11. korpusa — 109
— Bolnička 32. divizije — 523
— diverzantska 11. korpusa — 370
— Izviđačka 7. divizije — 74
— Izviđačka 11. korpusa — 370
— Izviđačka 32. divizije — 523
— Izviđačka 51. divizije — 394
— Prateća 1. brigade 13. divizije — 510
— Prateća 32. divizije — 523
— Prateća 51. divizije — 394
— za vezu 11. korpusa — 109, 370
— za vezu 32. divizije — 523
— Četkovac (kod Podravske Slatine) — 307
Čikor Antun — 384
Čikošev slš. (kod Daruvara) — 144, 152, 337, 383, 386, 522
Čiovo (o.) — 199
Čipornoj Aleksander — 12
Čitluk (kod Gospića) — 117, 453, 574
Čitluk (kod Mostara) — 574, 575, 581
Čohor Milan — 110
Čolaković (kod Knina) — 265—267
Čolopek (kod Zvornika) — 603, 621, 633, 645
Čop Bogumil — 104
Čorkova Uvala (kod Plitvičkih Jezera) — 355
Čorković Dušan — 80
Črešnjevica (Velika i Mala, kod Pitomače) — 291, 318
Čučerje (kod Zagreba) — 668
Čudin klanac (trig. 828, kod Vrhovina) — 18, 162—165, 360, 361, 396, 397, 399—401, 454—457, 463—467, 501, 502, 508, 510, 665
Čujić Đuro — 59
Čukci (kod Knina) — 247
Čukovec (kod Koprivnice) — 128
Čukunović Ivan — 146
Čurilo (uzvišenje trig. 263, kod Stona) — 212
Čuruvija Milan — 467
Čuturilo Milan — 364
Čvrljevo (kod Šibenika) — 223

Ć

Ćatići (kod Zenice) — 674
Ćeralije (kod Podravske Slatine) — 317
Ćokalica Dragutin — 104
Ćuk Svetozar — 467

D

D. Bazje (kod Podravske Slatine) — 41—45, 49, 50, 155, 294, 296, 304, 305, 309, 317
D. Meljani (kod Podrav. Slatine) — 52, 170, 172
D. Predrijevo (kod D. Miholjca) — 40, 294, 304
Dabar (kod Otočca) — 342, 356, 397, 398, 444, 445, 455, 457, 464, 568, 660, 665, 694—696
Dabo Emil — 389
Dakić Milan — 281
Dalmacija — 17, 97, 105, 117, 178—181, 186—188, 190—192, 194, 195, 198, 200, 201, 203, 210, 215, 216, 218, 220, 222, 228, 230, 232, 233, 236, 241, 275, 342, 372, 449, 452, 478
Damjanović Danilo — 234
Danilo Biranj (kod Šibenika) — 223
Dapčevica (Mala i Velika, kod Grubišnog Polja) — 413, 424, 477, 522—534, 602
Daranj (u Mađarskoj) — 40—42, 298, 320
Daruvar — 35, 55, 70, 77, 79, 149, 153, 174, 291, 317, 320, 336, 337, 382, 385, 389, 419, 438, 439, 458, 473, 479, 482—484, 522, 532—535, 537, 538, 540—543, 581, 587, 590, 594, 598, 606, 610, 614, 618, 622, 626, 630, 634, 639, 643, 647, 651, 652, 660
Daruvarski Brestovac (kod Daruvara) — 34, 35, 148—150, 382, 385, 386, 389, 564, 567, 574
Dasović Martin — 15, 381, 393
Deanovec (kod Ivanić-Grada) — 134, 135, 557, 558, 592, 616
Debeli vrh (k. 382, kod Stona) — 212
Debelo br. (k. 941, kod Korenice) — 513
Debelo brdo (k. 683, kod Titove Korenice) — 121
Debelo brdo (kota 1207, kod Livna) — 202
Debelo Brdo (kod Titove Korenice) — 495, 499, 507—509, 511, 512
Debelo brdo (trig. 740, kod Knina) — 227, 242, 247, 250, 258, 273

Debeljača (trig. 777, kod Gračaca) — 274, 275, 520
Debeljak (k. 344, kod Šibenika) — 223, 225
Dejvid Artur (David Arthur) — 442
Delershajm (Döllersheim, kod Beča) — 184
Delić Dušan — 102
Demir Rasim — 68
Derventa — 579, 581
Desiderius Reindl — 356, 501
Desinić (kod Rogateca) — 668
Detkovac (kod Virovitice) — 175, 601, 652
Devetina (okd Klašnica) — 657
Dežanovac (kod Daruvara) — 35, 148, 149, 382, 385, 386, 478
Deželin Jože — 112
Deževac (kod Slav. Požege) — 655
Dicmo (kod Sinja) — 214, 215, 217—219
Dijedina Rijeka (kod Slav. Broda) — 609
Dijelka (kod Virovitice) — 159, 296, 319, 601
Dilj (pl.) — 479. 480—483, 604
Dinara (pl.) — 228
Dinjevac (kod Pitomače) — 32
Dišnik (kod Daruvara) — 34

Divizije

NOVJ:

— 1. Korpusa narodne odbrane — 533
— 1-va proleterska udarna — 580, 583
— 4-ta — 623
— 5-ta — 638
— 6-ta — 59, 583
— 7-ma — 8, 20, 57, 59, 60, 72, 74, 76, 98, 139, 279, 327, 331, 332, 340, 341, 414, 415, 441, 445, 448, 450, 451, 453, 454, 456, 461, 472, 488, 576, 591, 594, 599, 603, 611, 614, 630, 632, 635, 643, 647, 650, 656, 677—679, 683
— 8-ma — 8, 17, 57—60, 97, 163, 323, 328, 330, 332, 334, 335, 342, 343, 348, 350, 353, 355—357, 362, 397, 398, 400, 441, 443—447, 451, 453, 455, 457, 461, 464, 472, 501, 590, 603, 607, 627, 631, 640, 643, 650, 660, 665, 679, 694, 695, 697, 698
— 9-ta dalmatinska — 179, 195, 201, 202, 204—206, 209, 218—220, 222, 228—231, 234, 237, 242, 244, 249, 270—272, 277, 374, 484, 486
— 11-ta krajiška — 247, 275
— 12-ta — 48, 66, 70, 71, 145—147, 154—156, 171, 173, 174, 275, 294, 297, 305, 306, 307, 317, 318, 459, 469, 470, 473—475, 479, 481—484, 531, 543, 544, 565, 574, 589, 594, 597, 598, 602, 605, 614, 618, 622, 625, 629, 634, 639, 643, 647, 652, 659, 664, 672, 673
— 13-ta — 18, 19, 85, 88, 90, 106, 107—110, 113, 115—118, 162, 164, 165, 167, 362, 368, 397—400, 402, 403, 445, 448, 451—453, 355, 464, 494, 495, 501, 502, 508, 640, 644, 656, 660, 665, 673, 686, 687, 689, 690, 691, 696
— 16-ta — 37—39, 41—48, 50—52, 71. 92, 145, 155—157, 159, 168, 169, 176, 278, 294, 317—319, 459, 462, 483, 589, 598
— 19-ta severnodalmatinska — 179, 195, 210, 218—224, 226, 227, 230, 231, 234, 237, 241—244, 252, 255, 257, 263, 264, 271, 273, 372, 484, 486
— 20-ta srednjodalmatinska — 179, 195, 201, 202, 206, 210, 211, 214, 215, 217—219, 221—223, 225—228, 230 231, 234, 237, 241—244, 246, 247, 249—252, 254, 255, 270, 271, 274, 275, 277, 372, 397, 417, 484, 486, 514, 615, 660, 665
— 21-va — 638
— 26-ta južnodalmatinska — 179, 183, 194, 199, 211, 212, 214, 215, 218—224, 226—231, 234, 237, 238, 241—244. 247, 249. 251, 252, 254, 257, 258, 343, 484, 486
— 28. slavonska (10. hrvatska) — 173
— 29-ta hercegovačka — 179, 180, 191, 195, 211. 212, 216, 229, 373
— 32-ga — 29—35, 62, 137, 143, 152—155, 158, 295, 318, 382, 409, 419, 420, 436—438, 477, 521, 523, 530, 538, 594. 598, 614, 618, 622, 630, 634, 639
— 33-ća — 29, 30, 32—35, 54, 56, 62, 77, 137, 143, 144, 148—152, 154, 336, 382, 385, 386, 477, 521, 522, 533, 534, 538, 564, 568, 571, 574, 578, 584, 610, 614, 618, 622, 630, 634, 639

— 34-ta — 7, 15, 59, 76, 102, 139, 325—327, 330, 379, 380, 391, 441, 442, 444, 445, 448—451, 456, 461, 472, 564, 591, 599, 602, 603, 611, 624, 630, 635, 661, 662, 669, 670, 674, 677—681
— 35-ta — 17—19, 85, 86, 88, 90, 107—110, 113, 115—121, 163—167, 353, 360—362, 368—370, 397—401, 403, 447, 455, 464, 494, 501, 508, 603, 623, 627, 628, 631, 665, 673, 688, 695, 699—701
— 36-ta — 30—33, 37, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 50—53, 72, 82, 83, 92, 93, 155, 157—160, 278, 289, 291, 295, 302, 309, 318—320, 409, 459, 483, 527, 534, 571, 581, 598, 602
— 40-ta — 29, 32—35, 78, 94, 143, 145, 409, 473—475, 479, 480, 484, 521, 527, 544, 571, 574, 578, 590, 598, 622, 634, 639, 647, 655
— 41-va — 318
— 43-ća — 88, 90, 96, 98, 107, 109—111, 113—116, 118, 121, 362, 368, 428—432, 440, 443, 446, 448, 451, 454, 494, 564, 626, 652, 673, 688, 692, 701
— 51-va — 37, 40—44, 46—48, 50—53, 71, 92, 154—159, 169, 170, 172, 278, 294, 303—306, 309, 312, 313, 317—319, 394, 483, 546, 577, 580, 593, 597, 598

bugarske:

— 8-ma — 298, 580
— 11-ta — 40, 298, 301
— 12-ta — 40

sovjetske:

— 233-ća — 420, 606

četničke:

— Dinarska — 188

njemačke:

— 1. kozačka konjička — 16, 27, 70, 73, 77, 141, 143, 152, 317, 337, 382, 385, 409, 410, 438, 474, 475, 478, 481, 522
— 1. torpednih čamaca — 181
— 2. kozačka konjička — 70, 528
— 7. SS »Princ Eugen« — 70, 71, 145, 155—157, 171, 183, 314, 317, 320, 470, 471, 478—482, 531, 536, 541, 589, 594, 605, 622, 625, 629, 643, 652, 672
— 11. poljska (vazduhoplovna) — 70, 181, 317, 597
— 41. tvrđavska — 70, 155
— 104. lovačka (ranije 704. pješadijska) — 342, 373
— 111. vazduhoplovna — 46
— 114. lovačka — 186
— 117. lovačka — 70, 155
— 118. lovačka — 180, 181—184, 186, 194, 196, 214
— 181. pješadijska — 70, 155
— 264. pješadijska — 46, 180, 186, 199, 238, 244, 271, 314, 478
— 297. pješadijska — 70, 71, 155, 156, 171, 306, 314, 317, 478, 482, 531, 534, 580, 589, 593, 597
— 369. legionarska »Vražja« — 180, 183—185, 198, 201, 207, 214, 234, 374
— 373. legionarska »Tigar« — 17, 118, 180, 187, 188, 237, 238, 251, 271, 342, 373, 403, 444, 445, 448, 452, 506, 603, 644, 665
— 374. legionarska — 180
— 392. legionarska »Plava« — 17, 18, 120, 163, 237, 323, 342, 362, 396, 397, 444—448, 454, 457, 464, 590, 603, 623, 631, 673, 688—691, 695
— 738. — za obezbeđenje preformirana u 118. lovačku — 183

ustaško-domobranske:

— 1-va — domobranska udarna — 34, 35, 70, 143, 158, 291, 337, 382, 383, 385, 409, 410, 473, 478, 479, 481, 521, 522, 538, 540, 594, 598, 606, 630
— 2-ga ustaško-domobranska — 13, 560, 668
— 4-ta ustaško-domobranska — 8, 20, 25, 279, 284, 391, 415, 456, 603, 624, 632, 656, 676—685
— 5-ta ustaško-domobranska — 70, 279, 291, 317
— 7-ma ustaško-domobranska — 318, 320, 469, 471, 476, 479, 480, 540, 565, 594, 610, 614, 618, 634, 641, 664
— 10-ta ustaško-domobranska — 342, 373, 403, 448, 628
— 11. ustaško-domobranska — 17, 163, 342, 353, 354, 362, 396, 448, 507, 603, 673, 686

— 13. ustaško-domobranska — 17, 163, 323, 342, 352, 362, 444, 447, 590, 603, 631, 660, 697

Divizioni

NOVJ:

— 1. Artiljerijski 16. divizije
— 1. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 264, 265—268
— 1. brdski artiljerijski 26. divizije — 194
— 1. brdski 8. divizije — 348. 350
— 1-vi 36. divizije — 278, 302
— 1-vi 51. divizije — 278
— 2. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 264—268
— 2-gi 36. divizije — 278, 302
— 3. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 266—268
— 3. — 36. divizije — 302
— 4. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 266—268
— 5-ti Artiljerijski 16. divizije — 278
— 5-ti 51. divizije — 278
— Artiljerijski 7. divizije — 74, 282, 340
— Artiljerijski 11. korpusa — 88, 90, 368, 397, 403, 494
— Artiljerijski 13. divizije — 110, 507, 511, 513
— Artiljerijski 34. divizije — 15, 380
— Artiljerijski 35. divizije — 111, 165, 167, 363, 365, 370
— Artiljerijski 43. divizije — 112
— Brdski artiljerijski 35. divizije — 465
— Brdski 8. korpusa — 372
— Haubički motorizovani Artiljerijske grupe 8. korpusa — 264—268
— Protivkolski 36. divizije — 298

njemački:

— 1-vi 264. puka — 186
— 1-vi 369. puka — 183
— 1-vi 668. puka — 182, 194
— 2-gi 264. puka — 186
— 2-gi 369. puka — 183
— 2-gi 668. puka — 182
— 3-ći 264. puka — 164, 186
— 3-ći 688 puka 118. lovačke divizije — 182
— 69-ti 1. brigade 1. kozačke divizije — 409, 410
— 264-ti 118. lovačke divizije — 183
— 612. mornarički Pomorske komande južne Dalmacije — 181
— 622. artiljerijski 649. obalskog artiljerijskog puka — 180
— 628. mornarički Pomorske komande južne Dalmacije — 181, 199
— 946. artiljerijski 949. obalskog artiljerijskog puka — 181
— 947. artiljerijski 949. obalskog artiljerijskog puka — 181
— 948. artiljerijski 949. obalskog artiljerijskog puka — 181, 199
— 949-ti 649. obalskog artiljerijskog puka — 180

Divjak Mirko — 12
Divoselo (kod Gospića) — 117, 501, 506, 511, 691, 694
Divulje (kod Trogira) — 219
Divuša (kod Kostajnice) — 20, 23, 679, 681, 683, 684
Dmitrović Stevo — 324
Dnopolje (kod D. Lapca) — 505
Doboj — 575, 585, 586, 599, 603, 607, 612, 615, 636, 653, 657, 661, 663, 666, 667, 674
Dobra (r.) — 431
Dobrić Josip — 109
Dobrijević Jovo — 97, 101
Dobriković Mijo — 80
Dobrinja (kod Visokog) — 620, 673
Dobrljin (kod Kostajnice) — 23, 639, 646, 647, 652, 682, 683
Dobro Selo (kod Srba) — 272, 274, 275, 277, 417, 418, 515, 665
Dobrovac (kod Pakraca) — 552
Dobrović (kod Podravske Slatine) — 40, 45, 305, 580
Dobrozdravić Mijo — 12
Dolci (kod Đurđenovca) — 306, 587
Dolina (D., i G., kod Bos. Gradiške) — 599
Dolinić Nikola — 472
Dolovljani (kod Bos. Novog) — 680, 684
Doljane (kod Gračaca) — 274, 275, 277, 417, 418, 514—516, 519, 665
Domagović (kod Jastrebarskog) — 58
Domanovići (kod Čapljine) — 184
Domjan Mićo — 110
Donja Kupčina — 59, 442
Donja Kupčina (kod Karlovca) — 326
Donja Motičina (kod Našica) — 473, 475, 567, 577, 584

Donja Suvaja (kod Gračaca) — 274
Donja Vrijeska (kod Daruvara) — 337, 338, 438, 439
Donja Vrijeska (kod Daruvara) — 610
Donji Daruvar (kod Daruvara) — 143, 144, 382, 385, 535
Donji Miholjac — 37, 475, 476, 478, 482, 567, 577, 597, 609, 621, 651, 659, 663
Donji Zaklopac (kod Gračaca) — 274
Dopuđa Milan — 137
Dovečar Fric — 110
Drače (na Pelješcu) — 197
Dračevo (predio, kod Šibenika) — 223
Draga (kod Ploškog) — 323, 324, 698
Draga (kod Slav. Požege) — 618, 622, 630
Dragalić (kod Nove Gradiške) — 575, 585
Draganići (kod Karlovca) — 58
Dragaši (kod Knina) — 245, 246
Dragić Nikola — 150
Dragovići (kod Pakraca) — 539
Drakulić Mladen — 99
Drapšin Petar — 233, 264, 278, 374
Draškovac (kod Bos. Novog) — 683, 684
Draškovica (kod Senja) — 690, 696
Drava (r.) — 39—43, 50, 82, 83, 92, 149, 155, 157—159, 169, 170, 174, 175, 294—298, 301, 305, 309, 311, 317—321, 419, 460, 476, 478, 482, 483, 534, 563, 567, 570, 574, 580, 584, 587, 589, 591, 593, 596—598, 601, 602, 605, 609, 617, 621, 625, 626, 634, 638, 639, 642, 643, 651, 652, 655, 656, 659, 663, 666, 672
Drava-Gardonj (u Mađarskoj) — 175
Drava-Palfalva (kod Barča u Mađarskoj) — 296
Drava-Palkonja (u Mađarskoj) — 320
Drava-Tamaši (u Mađarskoj) — 159, 297, 298, 301
Dražica (kod Daruvara) — 34, 55, 56, 78, 79, 660
Drenčina (kod Petrinje) — 73, 391, 392, 676, 679, 684
Drenov Klanac (kod Otočca) — 500
Drenovac (trig. 389, kod Knina) — 248, 249, 480
Drenovača (trig. 579, kod Bihaća) — 498
Drežnica (Donja i Gornja, kod Ogulina) — 430, 446, 688, 693, 696
Drežnica (kod Mostara) — 623, 627, 631, 635
Drežnik-Grad — 162, 163, 342, 353, 357—359, 362, 364, 448, 501, 607, 611, 614, 623, 631, 700
Drglin Božo — 150
Drina (r.) — 565, 572, 575, 578, 579, 581, 593, 613, 617, 621, 625, 629, 633, 638, 642, 646, 648, 651, 655, 659, 663, 672
Drinković Marko — 111
Drinjača (kod Zvornika) — 565, 568, 572, 575, 612
Drk Juraj — 12
Drliača (kod Siska) — 281, 492
Drljanovac (kod Bjelovara) — 35
Drniš — 180, 181, 186, 187, 189, 191, 193, 195, 220—225, 231, 237, 250, 256, 515
Drobci (kod Gračaca) — 246
Dronjak Milojko — 110, 111
Drvar — 191
Dubci (kod Makarske) — 214
Dubica — 97, 184, 553, 555
Dubovec (kod Zlatara) — 668, 670
Dubraovac Marko — 12
Dubrava (kod Šibenika) — 223
Dubrovčak (kod Ivanić-Grada) — 606
Dubrovnik — 180—185, 190, 192, 195, 200, 211—213, 215, 216, 229, 442
Dude Branko — 234
Duga Resa (kod Karlovca) — 443
Dugač Stjepan — 12
Dugi Rat (kod Omiša) — 215
Dugo Selo (kod Zagreba) — 125—129, 131, 133—135, 441, 445, 450, 553, 555—559, 564, 572, 576, 583, 586, 592, 604, 608, 616, 624, 628, 632, 637, 641
Duhovi (kod Daruvara) — 67
Dujakovići (kod Knina) — 250, 251
Dukići (kod Gračaca) — 274
Dumbović Nikola — 12
Dunav (r.) — 320, 419, 460, 534, 563, 567, 570, 574, 577, 580, 584, 587, 589, 593, 597, 601, 605, 617, 621, 634, 642, 646, 655, 672
Dundari (kod Knina) — 249, 251
Dupor Milan — 108
Durman Dragoljub — 491
Duvno — 180, 183, 185, 190, 191, 202, 203, 205—210, 216, 219, 222, 228

Duži (kod Stona) — 212
Dužica (kod Siska) — 9, 10, 449, 230, 635
Dvor (kod Zenice) — 657
Dvor na Uni (kod Bos. Novog) — 20—25, 75, 415, 456, 616, 652, 660, 677—682

Dž

Džek Džindžes (Jack Ginges) — 442
Džek Krauford (Jack Crawford) — 422
Džek Vintur (Jack Vintour) — 442
Džepi (kod Konjica) — 578, 611

Đ

Đajić Husein — 80
Đakovo — 314, 317, 460, 474—478, 482, 577, 587, 593, 609, 620, 624, 651, 658, 662
Đapić Vasa — 375
Đenđešmelek (u Mađarskoj) — 320
Đevrske (kod Knina) — 186, 210, 220
Đikić Vinko — 12
Đolta (kod Pitomače) — 292
Đonta Doli (kod Stona) — 212
Đujić Momčilo — 105, 181, 188, 221, 222, 241, 271
Đulavec (sada Miokovićevo, kod Daruvara) — 143, 476, 482, 542, 543, 605, 606, 609, 610, 614
Đuras Franjo — 80
Đurđenovac (kod Našica) — 70, 155, 305, 314, 317, 473, 475, 582
Đurđevac (kod Pitomače) — 31, 279, 304
Đureković Josip — 12
Đuretek Vlado — 125
Đuretić Đuro — 12
Đuretić Franjo — 12
Đuretić Josip — 12
Đurići (kod Bos. Novog) — 682, 683
Đurin lug (predio, kod Donjeg Miholjca) — 44, 45, 49, 50, 155, 294, 304, 305
Đurković Ivan — 12

E

Egendorfer Mijo — 467
Eli Džoel (Eli Joel) — 443
Enals Tom Artur Džord (Ennals Tom Arthur Jorde) — 442
Erdut (kod Vukovara) — 567
Erjavec (M. i V., kod Karlovca) — 700
Erkles Dž. S (Arkless J.S.) — 442

F

Fajf Majkl (Fyfe Michael) — 442
Falet G.R. (Fallet G.R.) — 442
Fartula Dušan — 12
Fejt Harold (Fait Harold) — 443
Felše Sent Marton (u Mađarskoj) — 175, 176
Fenk B. (Fink B.) — 442
Ferdinandovac (kod Đurđevca) — 567
Feričanci (kod Đurđenovca) — 70, 155, 171, 294, 304, 306, 317, 459, 473, 550, 570, 571, 574, 584
Ferko Tomo — 12
Fijolić Ivan — 11
Filipovac (kod Pakraca) — 483, 541
Filipović Stjepan — 11
Fiolić Miško — 11
Fišler Tomas (Fischler Thomas) — 442
Fištrić Franjo — 12
Fištrić Stjepan — 12
Fleps Artur (Phleps Arthur) — 185

Flotile

NDH:

— 22. torpednih čamaca Mornarice NDH — 181

njemačke:

— 2. protivpodmornička — 181
— 3. torpednih čamaca 1. divizije torpednih čamaca — 181
— 6. minobacača — 181
— 6. transportna — 181
— 7. torpednih čamaca 1. divizije torpednih čamáca — 181
— 10. đesantna — 181
— 24. torpednih čamaca 1. divizije torpednih čamaca — 181

Fojnica — 613
Fojnica (r.) — 588
Folkoner Bob (Falconer Bob) — 442
Francuska — 186, 373
Frank Ivan — 109
Frbežar Josip — 110

Frkašić (kod Titove Korenice) — 115, 403, 404, 406—408, 495, 502, 506, 644
Fruk Janko — 12
Fruška gora — 642
Fućan Milan — 399
Fužine (kod Delnica) — 432

G

G. Danilo Kraljice (kod Šibenika) — 223
Gornji Daruvar (kod Daruvara) — 34, 149. 386, 522
G. Miholjac (kod Podravske Slatine) — 52, 308
G. Obrež (kod Pakraca) — 535
G. Predrijevo (kod Podravske Slatine) — 41, 50. 304, 305
G. Viljevo (kod Podravske Slatine) — 39, 307
Gabela (kod Metkovića) — 184, 565, 574
Gacka dolina — vidi Gacko polje
Gacko — 448, 464
Gacko polje — 353, 354, 361, 397, 398, 502
Gaćište (kod Podravske Slatine) — 52, 155, 168, 170, 601
Gaj (kod Pakraca) — 552
Gaj (predio, kod Daruvara) — 389
Gajić Pero — 443
Gajić Steva — 479
Gakovo (kod Špišić Bukovice) — 33
Galović Stjepan — 11
Garajs Martin (Gareis Martin) — 180
Garešnica (kod Grubišnog Polja) — 33—35, 54, 66—68, 70, 77, 127, 130, 131, 133, 143, 144, 152, 291, 293, 314, 317, 382, 385, 473—476, 478, 521, 522, 528, 548, 555, 590
Garica (na o. Krku) — 584
Gašinci (kod Slav. Broda) — 474
Gašparović Drago — 108
Gata (kod Bihaća) — 446
Geic Piter (Gaitz Peter) — 442
Generalovo brdo (trig. 178, kod Petrinje) — 73, 284
Generalski Stol (kod Ogulina) — 429
Generalštab (JA) — 177, 237, 270, 457, 478
Glavatičevo — 568
Glavica (k. 321, kod Pakraca) — 539
Glavica (trig. 506, kod Pakraca) — 537. 652
Glavni stožer Ministarstva oružanih snaga NDH — 134, 163, 551, 563, 567, 570, 573, 576, 577, 580, 583, 586, 589, 593. 597. 601, 605, 609, 613 617, 621, 625, 629, 633, 638, 642, 646, 651. 655
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 8, 9, 13, 16—20, 28, 32, 42, 57—59, 64, 76, 84, 86. 87, 95, 96, 99, 104—107, 109, 114, 116, 118—120, 122—124, 127, 128, 138, 140, 145, 149, 162, 261, 274, 280, 281, 283, 288, 319, 323, 325, 327, 330, 342, 343, 353, 363, 365, 372, 373, 391, 397, 402, 408, 414, 415, 419. 428. 433—435, 439—452, 454—458, 464, 473, 474, 488, 515, 521, 555, 564—568, 571, 576, 590, 594—596, 604, 616, 624, 630, 631, 633, 635, 643, 647, 650, 656, 658, 660, 665, 669, 670, 674, 678, 680, 681, 689, 694—697, 700, 701
Glavni štab NOV i PO Slovenije — 373
Glibodol (kod Otočca) — 504, 692, 694
Glina — 378, 445, 657
Globučak (kod Sunje) — 74, 647
Glogovnica (r.) — 129
Gložige (predio, kod Pitomače) — 155, 291, 292
Gnjilavac (kod Cazina) — 643
Gojković Bogdan — 477
Gojski Janko — 12
Goldbarn Vilijem (Goldburn William) — 442
Golo brdo (kod Petrinje) — 392
Golo brdo (trig. 281, kod Podrav. Slatine) — 172
Golobrdci (kod Nove Gradiške) — 594, 598
Golubić (kod Knina) — 226, 242, 245—247, 249, 274
Golubić (predio, kod Livna) — 202
Golubinjak (kod Daruvara) — 534
Golubovac (kod Kostajnice) — 23
Golubović Ivan — 126
Golubsko brdo (k. 225, kod Bos. Novog) — 683, 684
Gombkete (kod Sigetvara, Mađarska) — 298
Gomila (k. 866, kod Mostara) — 603
Gora (kod Petrinje) — 635

Gorani (kod Prozora) — 578
Goražde — 565, 568, 571, 575, 578, 585, 590, 595, 611, 615, 619, 623, 627, 631, 636, 640, 644, 648, 653, 657, 661 666, 673
Gordon Alan (Gordon Allan) — 442
Gorica (kod Konjica) — 611
Gorica (predio, kod Titove Korenice) — 403, 407, 408, 506, 513
Goričica (kod Siska) — 683
Gorička (kod Bos. Novog) — 619
Gornja Bistra (kod Zagreba) — 599
Gornja Rijeka (kod Križevaca) — 871
Gornje Bazje (kod Virovitice) — 155, 158, 159, 168, 169, 296, 309, 319
Gornje Predrijevo (kod Podravske Slatine) — 155, 294
Gornji Kraj (kod Ogulina) — 686
Gornji Miholjac (kod Podravske Slatine) — 157, 170
Gornji Vakuf — 190
Gorski kotar — 84, 96, 98, 106, 110, 115, 118, 123, 448—452, 456, 673
Gospić — 17, 106, 117, 162, 165, 181, 188, 189, 191, 237, 342, 396, 397, 401, 448, 452—454, 495, 498, 505, 506, 508, 660, 687, 688, 690—693
Gostović Branko — 110
Gostović Đuro — 364
Gostović Mile — 364
Gošnjak Ivan — 16, 66, 372—375, 433—435, 440, 441, 443—457
Govdovin Džon (Govdovin John) — 443
Graber Mirko — 12
Graberje (kod Ivanić-Grada) — 126, 129, 134
Grabić (kod Podravske Slatine) — 45, 46, 51, 172, 307
Graboštani (kod Kostajnice) — 20, 25, 57, 492, 493
Grabova Lokva (kod Senja) — 690
Grabovo (kod Šida) — 583
Grabušić (kod Korenice) — 18, 19, 407, 499, 507
Gračac (kod Knina) — 115—117, 119, 187, 189, 191, 193, 195, 210, 220, 227, 231, 237, 242, 243, 257, 259, 273, 363, 404, 418, 515, 519
Gračanica (kod Doboja) — 615, 621, 657, 663, 666
Gračanica (kod Tuzle) — 603, 607, 629, 634, 638, 642
Gradac (kod Metkovića) — 215, 441, 442
Gradac (kod Našica) — 659
Gradačac (kod Bos. Šamca) — 581, 625
Gradec (kod Čazme) — 127, 128, 131, 134, 442, 556, 557
Gradina (k. 634 kod Bilaja) — 495
Gradina (k. 970, kod Udbine) — 406
Gradina (k. 1083, kod Bihaća) — 497, 489
Gradina (kod Drniša) — 225
Gradina (kod Kamenskog) — 120
Gradina (kod Virovitice) — 51, 155, 157, 168, 169, 308, 319
Gradina (predio, kod Knina) — 248, 273
Gradina (predio, kod Pakraca) — 539
Gradina (trig. 401, kod Stona) — 212
Gradina (trig. 559, kod Srba) — 274, 275
Gradina (trig. 888, kod Mazina) — 517
Gradište (kod Našica) — 483, 621
Gradište (kod Slav. Požege) — 618
Graduša (V. i M., kod Kostajnice) — 74, 75, 279, 280, 415, 447, 448, 490, 635, 643
Grahovo (vidi Bosansko Grahovo) — 228, 241
Graovci (kod Plaškog) — 698
Graša Janko — 13
Grba Dušan — 324
Grbavac (kod Grubišnog Polja) — 33, 527, 530
Grbiniček Mirko — 11
Grborezi (kod Livna) — 202
Grčka — 95, 96
Grdak Josip — 135
Grdešić Tomo — 12
Grđani Bastajski (kod Daruvara) — 533
Grđevac (Veliki i Mali, kod Grubišnog Polja) — 33, 34, 409, 410, 521, 522, 529, 568, 571, 581, 584, 598
Grđevica (kod Slav. Požege) — 652
Greda (kod Siska) — 9, 10, 13, 15, 630, 635, 668
Grgić Mirko — 467
Grguri (kod Knina) — 249, 250
Grgurić Tugomir — 363
Grič (trig. 1053) — 696
Grmuša (kod Bos. Krupe) — 489
Grmuša Đuro — 489
Grmušani (kod Bos. Novog) — 677

Groblje (kod sela Trnave) — 55
Groblje (predio, kod Siska) — 281
Grohote (na o. Šolti) — 199
Grozdić Slavko — 560
Gršetić Ivan — 12
Grubišno Polje — 29, 31—35, 143, 144, 152, 153, 317, 318, 336, 337, 382, 473, 476, 478, 521, 522, 527, 528, 530—532, 534, 535, 594, 598, 614
Grubor Nikola — 360, 368, 468
Gruda (kod Herceg-Novog) — 180, 181, 184

Grupe

NOV i POJ:

— Artiljerijska 8. korpusa — 258, 264
— Artiljerijska 26. divizije — 179, 234
— Istarskih odreda — 112, 428, 431, 432, 453
— Istočna — 62, 136, 137, 476
— diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 548, 553, 560, 573, 579, 596, 616, 633, 658
— Južnodalmatinskih — 215, 218, 230
— otočkih odreda — 179, 195, 197, 211
— Primorsko-goranska NOP odreda — 109
— Sjevernodalmatinskih odreda — 210, 220
— Srednjodalmatinskih odreda — 218, 230
— Unska operativna — 8, 13, 15, 57, 59, 60, 73, 282, 332, 334, 335, 453, 472, 564, 643, 678
— Zapadna — 62, 136, 137

njemačke:

— »Alerman« — 224
— »Englbreht« — 314
— »Fišer« — 39, 70, 317, 478, 597
— »Šlaher« — 391, 451, 488, 599, 603, 610, 680, 682
— »Štefan« — 320, 471, 476, 479, 480, 483, 544, 545, 609

ustaško-domobranske:

— »Moškov« — 630, 643, 647, 660, 664
— »Nevesinje« — 631
Gubovo br. (trig. 536, kod Pakraca) — 539
Grujić Periša — 234, 243, 375
Guber (Mali i Veliki, kod Livna) — 202, 203, 205
Gukov Dr. Vasilije — 450
Gulin Josip — 467
Gusjeva Vera — 450
Gušće (kod Sunje) — 414, 454, 488, 490, 491, 656, 683
Guštin Lovro — 11
Guv Ivo — 375
Gvozdek Ivan — 359

H

Hadrovići (kod Mostara) — 615
Hadžićevo (kod Virovitice) — 51, 169
Hadžići (kod Sarajeva) — 604, 635, 640, 644
Hadžiomerspahić Hasan — 384
Hamdanović Hagan — 80
Hamović Milorad — 107
Han-Obrovac (kod Sinja) — 217
Harapin Irma — 11
Harison Piter Demer (Harrison Peter Damer) — 443
Hasan-Breg (kod Pisarovine) — 326
Hasanovići (kod Konjica) — 611
Hanover (u Nemačkoj) — 183
Havidić Pavao — 12
Hećimović Stipe — 693
Hefert Johan — 187
Helbih Dragutin (Helbich) — 566, 569, 573, 576, 579, 583, 586, 588, 592, 605, 608, 613, 617, 620, 624, 628, 633, 637, 641, 646, 650, 654, 658, 662, 667, 675
Herce Josip — 11
Hercegovac (kod Daruvara) — 33, 34, 55, 67, 77—79, 317, 389, 390, 473, 475, 528—530, 584, 587, 642
Hercegovina — 177, 178, 180, 185, 215, 373, 374, 503, 563, 567, 568, 570, 573, 577, 580, 583, 586, 597, 601, 605, 609, 613, 621, 625, 629, 633, 646, 651, 655, 659
Herlac Ivan — 102
Herman Pavao — 12
Hinčklit M. (Hinchlitt M.) — 442
Hodanić Vjekoslav — 106
Holjevac Vjećeslav — 142, 325, 461, 472
Homoljac (kod Korenice) — 18, 166, 400

Homoljački Klanac (kod Korenice) — 164, 165, 399, 498
Horvat Milan — 14
Horvati (kod Zagreba) — 555, 579
Horvatin — 117
Hrastje (kod Karlovca) — 701
Hrastovac (Donji i Gornji, kod Kostajnice) — 26, 66—68, 385, 491—493, 681
Hrastovac (kod Garešnice) — 545
Hrastovac (šuma, kod Sunje) — 492, 493
Hrastovica (kod Petrinje) — 635
Hrašće (kod Zagreba) — 554, 626
Hribar Artur — 290, 302
Hrkovac Ivan — 12
Hrkovac Mijo — 12
Hrnići (kod Vrhovina) — 692
Hrnjak Dane — 116
Hrnjak Dragutin — 11, 12
Hrnjak Jelka — 12
Hrsovo (kod Bjelovara) — 559
Hrstić Dušan — 325, 350
Hršak Ivan — 389
Hrtić (kod Bosanskog Novog) — 24, 677, 683—685
Hrvace (kod Sinja) — 217
Hrvatska — 16, 17, 125, 184, 187, 188, 241, 474
Hrvatsko primorje — 96, 105, 118, 191, 200, 215, 217
Hrvatsko zagorje — 592
Hubelić Đuro — 12
Hum (kod Plaškog) — 323, 324
Hum (kod Podravske Slatine) — 145, 146, 157, 171, 173, 174, 318, 476, 482, 543
Humac (Mali i Veliki, kod Ljubuškog) — 212
Humljani (kod Podravske Slatine) — 71, 156, 306
Humska Varoš (kod Virovitice) — 543
Hutovo (kod Čapljine) — 184
Huzjak Stjepan — 338
Hvar (o.) — 183, 193, 196, 198, 200, 236

I

Ilić Jovan — 324
Ilić Stevo — 59
Ilić Zdravko — 11
Ilića k. (k. 1229, kod Gračaca) — 520
Ilića stanovi — 242, 252—254, 258, 259, 265—267
Ilići (kod Knina) — 254—256, 265, 269
Ilidža (kod Sarajeva) — 616
Ilinci (kod Šida) — 583, 605, 634
Ilova (r.) — 69, 152, 153, 337, 338, 382, 383, 385, 386, 389, 390, 438, 522, 533
Ilovice (kod Sarajeva) — 660
Ilovski lug (predio, kod Daruvara) — 152, 337
Imotski — 181—185, 191, 192, 200, 203, 209—211, 218, 219, 230, 275, 374
Imsovci (kod Daruvara) — 144, 149, 382, 385, 386, 389, 390, 564, 590, 594
Inkuša (trig. 760, kod Knina) — 273
Injatički brdo (kod Grubišnog Polja) — 29
Irinovac (kod Plitvičkih Jezera) — 700
Iskra Vinko — 11, 12
Istra — 96, 105, 112, 118, 453
Išek Milan — 11, 12
Ištvandi (u Mađarskoj) — 320
Italija — 186, 434
Ivančić Vlado — 443
Ivandol (kod Nove Gradiške) — 598, 602
Ivanić-Grad — 128, 134, 135, 450, 558, 559, 576, 592, 606, 608, 624, 637, 646
Ivanić Joso — 80
Ivanišević Rudolf — 109
Ivanišević Teodor — 80
Ivankovo (kod Vinkovaca) — 641, 642
Ivanov vrh (k. 1093, kod Udbine) — 406
Ivanovo Polje (kod Daruvara) — 386
Ivanovo Selo (kod Daruvara) — 143, 153, 318, 336, 338, 382, 522, 532, 533, 535, 538, 598, 610, 614, 618, 622, 626, 634
Ivanja Rijeka (kod Zagreba) — 133
Ivanjovača (predio, kod Srba) — 274
Ivanjska (kod Banje Luke) — 632, 641
Ivćevića Kosa (kod Gospića) — 500, 511
Ivičak Josip — 13

Ivičar Ivan — 11
Ivlin Vou (Evelin Waugh) — 442
Ivošević Dušan — 363
Ivošević Miloš — 112
Ivošević Nikola — 363
Ivošević Petar — 407, 505
Izačić (kod Drežnik-Grada) — 58, 643, 645

J

Jablanica (kod Bos. Novog) — 680, 685
Jablanica (kod Konjica) — 627
Jabučko Selo (kod Goražda) — 640
Jabuka (kod Goražda) — 644, 661
Jadnik Luka — 281
Jadransko more — 181, 190
Jadrić Ante — 276
Jagarčac Nikola — 12
Jagodnik (predio, kod Knina) — 227
Jajce — 190
Jajić Ignjatije — 111
Jakešević Franjo — 107, 111
Jakovac Ivan — 358
Jakovlje (kod Zagreba) — 668
Jalžabet (kod Varaždina) — 582
Jamarica (kod Pakraca) — 548, 550
Jambrek Stevo — 12
Jamnica (kod Pisarovine) — 442
Jandras Josip — 12
Janić Vjekoslav — 136
Jankomir (kod Zagreba) — 569
Jankovac (kod Podravske Slatine) — 459
Janja (kod Bijeljine) — 589, 629, 633, 659, 663
Janja Lipa (kod Novske) — 550
Janjanin Stanko — 324
Janjići (kod Zenice) — 667
Janjina (na Pelješcu) — 667
Janjina (na Pelješcu) — 180, 197
Japundžići (kod Knina) — 270
Jaramazi (kod Knina) — 242, 243, 251, 257—259
Jasenovac (kod Novske) — 280, 483, 582
Jastrebarsko (Jaska) — 95, 442, 564, 591, 626, 645, 697, 701
Jastrebinka (trig. 1139, kod Mostara) — 599, 603
Javoranj (D. i G., kod Bos. Novog) — 677—679, 681, 683, 685
Javorci (kod Banja Luke) — 587
Javornik (D. i G., kod Bos. Novog) — 680, 685
Javornik (Gornji i Donji, kod Knina) — 270
Javornik (kod Plaškog) — 695
Javornik Ivo — 110
Javorica (trig. 911, kod Slav. Požege) — 480, 539, 540, 634, 652, 655
Jazvenik (kod Petrinje) — 392
Jednak Jovan — 489
Jednjak Milan — 338
Jelinek (kod Zenice) — 657
Jelovine (kod Knina) — 268
Jengić Ivan — 11
Jerbići (kod Ramljana) — 510
Jerković Mato — 459
Jerković Mijo — 276
Jerkovići (kod Knina) — 246
Jesenice — 449
Jezera — vidi Plitvička Jezera
Jezerane (kod Brinja) — 429—432, 446
Jezerce (kod Korenice) — 18
Ježevo (kod Ivanić-Grada) — 606
Joka Nikola — 112, 141, 283
Jordan Ivka — 12
Josipdol (kod Ogulina) — 342, 343, 444, 445, 457
Jošane (kod Udbine) — 407, 500, 506, 507, 512, 513
Jovanovica (predio, kod Voćina) — 145
Jovanović Bogdan — 437
Jurakovac (trig. 367, kod Bos. Novog) — 683
Juratović Alojzije — 11
Jurec Zvonko — 150
Jurina Franjo — 12
Jurišić Ivan — 467
Jurišina (k. 1164, kod Vrhovine) — 164, 511
Jurjević Gajo — 467
Jurković Antun — 389
Jurković Ivan — 11
Jušić Josip — 80

K

Kablari (kod Karlovca) — 649
Kablari (kod Knina) — 246, 247
Kadar Josip — 111
Kajgana (kod Garešnice) — 67, 473—475, 581
Kakanj (kod Zenice) — 624, 662, 667
Kakar Stjepan — 384
Kalamanča (kod Sigetvara u Mađarskoj) — 298, 301, 320

Kalanjuša (k. 751, kod Gračaca) — 274, 275
Kaldrma — 226, 227, 242, 257
Kalinovik — 675
Kalman pst. (u Mađarskoj) — 175
Kamenar Savo — 432
Kamenica (Donja i Gornja, kod Brinja) — 429, 431, 692, 694
Kamenica (kod Plaškog) — 329
Kamenica (kod Zvornika) — 568, 569, 579
Kamenica (potok) — 569
Kamenik (trig. 308, kod Bos. Novog) — 682
Kamenski Šušnjari (kod Slav. Požege) — 629
Kamensko (kod Slav. Požege) — 621, 629
Kamensko (Malo i Veliko, predio kod Bihaća) — 118, 120, 477—480, 482, 484
Kanak (kod Siska) — 74, 285, 287
Kanfanar (kod Pazina) — 430
Kanić Stjepan — 12
Kapan (kod Virovitice) — 174
Kapela (Mala i Velika, pl.) — 429, 431, 693, 694, 696
Kapela (Srpska, Stara i Nova, kod Čazme) — 450, 451
Kapelica (kod Garešnice) — 78
Kapelna (kod D. Miholjca) — 580
Kapičić Jovo — 72
Kapinci (kod Podravske Slatine) —157, 170, 171, 307, 308, 317, 318
Kapavac (trig. 792, kod Slav. Požege) — 471, 639
Kaptol (kod Sl. Požege) — 480, 610, 625, 630, 639
Kapusta Drago — 127, 134
Karađorđević Petar II — 95
Karaula (kod Rame) — 644
Karin (kod Benkovca) — 187
Karlovac Mijo — 13
Karlobag (kod Gospića) — 372, 498, 499, 508, 636, 686
Karlov Han (kod Duvna) — 204, 219
Karlovac — 18, 58, 96, 342, 432, 440, 441, 443, 553, 554, 564, 568, 575, 579, 591, 595, 599, 607, 620, 626, 628, 631, 647, 649, 661, 667, 673, 675, 699, 700
Karojba (kod Motovuna) — 431
Koršanj (trig. 262, kod Virovitice) — 30
Kaštela (kod Splita) — 218—220
Kašteljoš-Dombo (u Mađarskoj) — 40—42, 298, 320
Kat. Selišće (kod Čazme) — 557
Katarine (kod Bos. Novog) — 578
Katić Andrija — 146
Katinac (kod Daruvara) — 610
Kaufholc (u Njemačkoj) — 188
Kekuš Miljkan — 284
Kenig Franjo — 11
Keser Petar — 142, 286
Kesići (kod Knina) — 245
Kesten (predio, kod Siska) — 279—281
Kibler Josef (Kübler Josef) — 180
Kifino Selo (kod Nevesinja) — 623
Kijevo (kod Sarajeva) — 619, 627, 631, 635, 640, 644, 648, 657, 660, 666, 673
Kijevo (kod Vrlike) — 225
Kik (trig. 571, kod Daruvara) — 143, 522, 535
Kinjačka (kod Siska) — 280, 281
Kip (kod Daruvara) — 639
Kirin Janko — 12
Kirinčić Juraj — 12
Kirisnica (kod Kostajnice) — 23, 24
Kiseljak (kod Tuzle) — 599
Kiseljak (kod Visokog) — 588, 613, 624, 645, 658, 667, 673
Kistanje (kod Drniša) — 257
Kiš Dobsa (u Mađarskoj) — 309
Kiš Tamaši (u Mađarskoj) — 176
Kita (trig. 676, kod Knina) — 227, 247, 272
Kladj (kod Samobora) — 572
Klaić Ivan — 645
Klanac (brdo, kod Vrhovine) — 164
Klanac (k. 759, kod Babinog Potoka) — 511
Klanjec — 668
Klasnić Boško — 364
Klašnica (k. 455, kod Plaškog) — 323, 324, 328, 329, 502
Klašnica (kod iTtove Korenice) — 121, 406, 407, 505, 506
Klašnice (kod Banje Luke) — 632, 657, 658
Klenovac (predio, kod Knina) — 227, 252, 253, 255
Klerkson Džordž (Clarkson George) — 442
Kličković Nikola — 136
Klis (kod Splita) — 180, 214, 215, 217, 219
Klisa (kod Podravske Slatine) — 146, 543
Klobas Ivan — 111
Klobuk (kod Vrgovca) — 215

Klokočevac (kod Bjelovara) — 33, 337, 390, 455
Kloštar (kod Pitomače) — 31, 43, 133
Kloštar-Ivanić — 133, 559
Klupica (kosa) — kod Siska — 279
Kljajić Dragan — 142, 283
Ključ (kod Zagreba) — 670
Ključevac (kosa, kod Podrav. Slatine) — 307
Knebl Franjo — 380
Kneja (k. 411, kod Plaškog) — 323, 324
Knez Ivan — 127, 130—132, 134
Knežević Stipe — 276
Kneževa voda (izvod, kod Podrav. Slatine) — 470, 540
Kneževići (kod Knina) — 248, 251, 255, 269
Knežpolje (kod Mostara) — 587
Knin — 46, 177, 180, 185—189, 191, 193, 195, 210, 220—222, 224—227, 231, 236—238, 241, 242, 244, 247—249, 251—253, 256—259, 261, 262, 264, 267, 268, 270—272, 275, 478, 515
Kninsko Polje (kod Knina) — 225, 244, 514—516
Koceić Nikola — 98
Koceić Zvonko — 204
Kocijan Ivan — 12
Kočerin (kod Mostara) — 590
Kočevar Frane — 234
Kokočak (kod Podravske Slatine) — 306
Kokotović Petar — 364
Kolaruša (predio, kod Daruvara) 386
Kolo (kod Duvna) — 207
Kom (trig. 1000, kod Knina) — 242, 252, 253, 256

Komande gradova:

— Bužim — 102
— Cazin — 102
— Petrinja — 102
— Pisarovina — 102
— Pokupsko — 102
— Sošice — 102

Komar Ilija — 12
Komarevo (Donje i Gornje, kod Siska) — 74, 75, 490, 630, 635, 647
Kombol Stanko — 110
Kometnik (kod Podravske Slatine) — 543
Komin (kod Zagreba) — 125
Komnenov st. (kod Knina) — 227, 264, 265
Kompator (kod Čazme) — 557
Konačine (predio, kod Pitomače) — 155, 291, 292
Končanica (kod Daruvara) — 34, 35, 70, 143, 144, 148, 149, 293, 382, 383, 385, 386, 531, 532, 564, 574, 590
Končarov Kraj (kod Vrhovine) — 164 165, 465
Kongora (kod Duvna) — 209
Kongurcev Aleksander — 12
Konj (vrh, kod Knina) — 249, 259, 267, 268
Konjevrate (kod Šibenika) — 223, 225
Konjic — 180, 568, 575, 578, 585, 596, 600, 604, 611, 612, 615, 616, 619, 620, 627, 631, 635, 640, 644, 648, 469, 652—654, 657, 660, 662, 665, 666, 675
Konjičić brdo (br. kod Podrav. Slatine) — 171
Konjska glava (kosa, kod Pakraca) — 539
Konjsko Brdo (kod Gospića) — 498, 499, 504, 512
Konjščina (kod Zlatara) — 566
Kopar — 105
Kopljar Milan — 383
Koprivnica — 69, 125, 126, 128, 134, 154, 556—558, 582, 596, 619, 632, 633
Koprivnjak (predio, kod Banje Luke) — 590
Koprivnjak (k. 823, kod Zagreba) — 668
Koprno (kod Šibenika) — 223
Korač (k. 907, kod Ličke Jesenice) — 693, 696
Korač Dušan — 234
Korana (r.) — 356, 357, 359
Korčula (o.) — 183, 196, 197, 236
Kordun — 17, 18, 118, 241, 345, 361, 397, 444, 464
Korenica (sada Titova Korenica) — 17, 117, 119, 121, 360, 361, 365, 400, 404, 406, 407, 452
Koreničani (kod Virovitice) — 143, 146
Korita (kod Plitvica) — 356—358, 362, 365, 699
Koritno (kod Ivanić-Grada) — 131
Korito (kod Gospića) — 507, 508, 511

Korlati (predio, kod Zvečeva) — 544
Kornaš (kod Podrav. Slatine) — 594
Kaplar Valent — 11

Korpusi

NOVJ:
— 2-gi — 215, 258
— 4-ti — 7—10, 13, 17, 19, 20, 28, 57, 58, 60, 65, 72, 76, 94, 104, 107 115, 123, 138, 140, 163, 241, 279, 280, 281, 283, 288, 323, 325, 241—343, 354, 378, 391, 414, 433—435, 440—442, 444—447, 449, 451—457, 461, 472, 488, 576, 590, 594, 595, 599, 624, 630, 631, 635, 640, 643, 645, 647, 650, 656, 660, 665, 669, 670, 674, 678, 680, 681, 688, 694, 695, 697, 700
— 5-ti — 97
— 6-ti — 17, 29, 35, 70, 94, 143, 145, 149, 154, 155, 171, 175, 319, 320—322, 442—444, 453, 458, 459. 460, 469, 470, 473, 474, 476—484, 521, 532, 535—537, 544, 565, 567, 571, 574, 581, 589, 597, 598, 602, 605, 610, 614, 618, 622, 625 629, 634, 639, 643, 647, 652, 655, 659, 664, 672
— 8-mi — 64, 65, 108, 110, 115, 117, 118, 122, 124, 177, 179, 180, 191, 205, 215, 222, 227, 233, 236—238, 241—243, 261, 264, 270, 271—275, 442, 449, 452, 453, 455, 478, 484, 486, 514, 515, 519, 615, 660, 665
— 9-ti — 557
— 10-ti — 16, 17, 28, 29, 32, 35, 42. 56, 72, 77, 98, 124, 128, 136, 137, 143, 152, 155, 156, 158, 295, 297, 318—320, 322, 336, 382, 409, 413, 419, 438, 442, 444—447, 450, 453, 455, 456, 458, 459, 477, 521, 523, 530, 533, 535, 538, 555, 564, 566, 568, 676, 581, 598, 602, 604, 606, 610, 614, 618, 622, 630, 634, 639, 665
— 11-ti — 17. 18, 65, 84, 90, 97, 105, 107, 109, 111—115, 118, 162, 163, 167, 241, 343, 353, 354, 360, 365, 368, 370, 372, 385, 396, 403, 407, 440, 443, 445, 446, 449—455, 463, 464, 494, 501, 502, 508, 564, 626, 688, 689
— 12-ti — 30, 36, 38, 39, 43, 45, 49, 50, 53, 54, 69, 82, 83, 92, 154, 159, 169, 170, 278, 289, 292, 294, 295, 297, 302, 303, 309, 317—320, 321, 458—460, 462, 483, 598, 609
— narodne odbrane Jugoslavije (KNOJ) — 110, 533

četnički:
— Dinarski (502) — 181
— Dubrovački — 181
— 1. bosanski — 181
— 1. dalmatinski — 181
— 1. lički — 181
— 2. dalmatinski — 181, 225

njemački:
— 5. SS armijski brdski — 180, 182, 185, 191
— 15. brdski armijski — 17, 180, 181, 188, 191, 222, 356, 623
— 15. SS kozački konjički (ranije 1. kozački konjički) — 42, 55, 67, 291, 473, 479, 527, 538, 568, 574, 578, 584, 587, 590, 594, 598 606, 610, 655
— 91. armijski — 478, 482
Kos Josip — 80
Kosa (brdo kod Babinog Potoka) — 164, 400
Kosa (kosa, kod Vrhovine) — 465, 466
Kosanović Ilija — 324
Kosanović Nikica — 408
Kosanović Nikola — 365
Kosanovići (kod Udbine) — 406, 505
Kosec Miloš — 443
Kosići (kod Banja Luke) — 587
Kosijerovo (kod Klašnica) — 658
Kosovac Mićo — 363
Kosovo (kod Knina) — 181, 188, 242, 257, 265, 266
Kosovo (predio, kod Drniša) — 225—227
Kosovo polje (predio, kod Drniša) — 193, 221, 222, 225, 228, 231
Kosovska dolina (kod Knina) — 189
Kostajnica — 20—25, 57, 74, 97, 138, 184, 331, 414, 415, 441, 448, 454, 554, 555, 572, 576, 578, 587, 611, 614, 619, 632, 639, 641, 675, 676, 678—681, 684
Kostajnički Majur — 26, 576, 637, 646, 650. 676, 681
Kostreši (kod Sunje) — 555
Kostrić (kod Kostajnice) — 684

Kotar (predio, kod Siska) — 74
Kotes Karl (Coates Karl) — 442
Kotor-Varoš — 579, 585
Koturić (kod Sl. Požege) — 543
Kovačevac (kod N. Gradiške) — 479
Kovačević Andro — 234
Kovačević Marijan — 358
Kovačević Stevo — 12
Kovačević Veljko — 459, 476—479, 481—484
Kovačević Vjekoslav — 142, 286
Kovači (kod Duvna) — 206—208
Kovačica (Gornja i Donja, kod Grubišnog Polja) — 31, 33, 409, 410, 424, 474, 527, 530, 571, 594
Kovačić Joža — 107
Kovačić Krešo — 11
Kovršin Grigorij — 12
Kozarevac (kod Pitomače) — 158, 295
Kozarice (kod Novske) — 551
Kozica (kod Makarske) — 215
Kozjak (kod Gospića) — 507
Kozjak (pl. kod Splita) — 223, 225
Kozjan (kod Korenice) — 689
Kozluk (kod Zvornika) — 613, 642, 646
Kozulić Dinko — 114
Kožar Alojzije — 12
Krajnović Miloš — 358
Kralje (kod Bihaća) — 628
Kraljevac (kod Makarske) — 214
Kraljevac (kod Zagreba) — 554
Kraljevica (kod Rijeke) — 105, 636, 666
Kraljević Ivan — 12
Kraljik Marko — 11
Kranjčina Josip — 12
Kranjec (kod Krapine) — 628
Krasković (kod Podravske Slatine) — 552
Kravarsko (kod Velike Gorice) — 645, 667
Krbavica (kod Korenice) — 116, 508, 510, 511
Krbavsko polje (predio, kod Gospića) — 448, 454, 499, 689, 691
Krčevina (predio, kod Pitomače) — 41, 407
Krčevina (predio, kod Bos. Novog) — 680, 684
Krčevo (kod Sunje) — 492, 493
Krčmar Adam — 125, 127
Kreačić Otmar — 459, 476—479, 481—484
Kreisbacher Josip — 150, 151
Krems (u Njemačkoj) — 188
Kreševo (kod Visokog) — 595
Krešteloveac (kod Daruvara) — 149, 386, 478
Krilo (kod Splita) — 215
Krisnica (kod Kostajnice) — 679
Krivaj (kod Novske) — 548, 551
Krivaj — vidi Pst. Krivaj
Križ (Donji i Gornji, kod Ivanić-Grada) — 127, 450, 572
Križevac (brdo trig. 1027, kod Duvna) — 207
Križevci — 126, 129, 131, 132, 279, 441, 443, 455, 557, 558, 566, 571, 576, 583, 604, 661, 664
Križi (kod Plitvica) — 355
Krk (na o. Krku) — 584
Krk (o.) — 584, 615
Krka (r.) — 222, 224, 242, 244, 251, 253, 257, 258
Krkić (r.) — 242, 250
Krkljaš Ivan — 467
Krndija (pl.) — 458, 469, 471, 478—483, 541, 609, 664, 672
Krnić Mile — 383
Krstovi (predio, kod Bosanskog Novog) — 23
Krug pl. (planina kod Livna) — 202
Kruge (kod Bihaća) — 187
Krunić Uroš — 28, 76, 288, 340, 416
Kruševići (kod Mostara) — 581
Kruševo (kod Vučjaka) — 629
Kruševo (trig. 597, kod Sl. Požege) — 471
Kruševac (kod Otočca) — 512
Krvarić Ivan — 11, 12
Kučiš Stjepan — 136
Kudjinov Ivan — 12
Kujnik (kod Slav. Požege) — 626
Kuk (k. 1172, kod Donjeg Lapca) — 402—405, 408, 502, 504, 505, 640
Kuk (kosa, k. 1135, kod Bihaća) — 453
Kuk (vrh, k. 550, kod Drniša) — 226, 496
Kukulj Jure — 102
Kukunjevac (kod Pakraca) — 552
Kukuruzari (kod Hrv. Kostajnice) — 74, 614
Kula Buiatova (kod Knina) — 242, 250
Kula Grad (kod Zvornika) — 579
Kulović Oto — 224
Kuljani (kod Kostajnice) — 23, 24, 683
Kumrovec (kod Rogateca) — 668
Kundakov Andrej — 12
Kundić Ljudevit — 12

Kundrašev Mihael — 12
Kupa (r.) — 10, 27, 58, 73, 74, 76, 138, 140, 283, 285—287, 391, 445, 453, 489, 582, 603, 622, 699
Kupčinska šuma (kod D. Kupčine) — 442
Kupres — 191, 649
Kupreš (brdo k. 285, kod Knina) — 264, 266
Kuprešanin Milan — 233
Kurtini Ivan — 107
Kuselj (kod Plitvice) — 354—356, 362
Kusonje (Gornje i Donje) — 172
Kušan Ivan — 12
Kušan Stjepan — 12
Kuštrina Joco — 375
Kutina (kod Siska) — 127, 128, 130—132, 456, 483, 559, 582, 596
Kutjevo (kod Sl. Požege) — 477, 480, 482, 610, 621, 664, 672
Kutovi (kod Našica) — 587
Kuturište (predio, kod Pitomače) — 30
Kuzma (kod Podravske Slatine) — 145, 146, 173, 318, 541
Kuzman Josip — 12
Kuzmanovača (kod Gospića) — 690
Kuzmić Stjepan — 11
Kuželj (kod Delnica) — 121

L

Labrović Ante — 276
Labudovac (kod Plitvičkog Leskovca) — 170
Lacković Stjepan — 11
Ladislav (kod Grubišnog Polja) — 54—56, 77—79, 127, 130, 473, 530, 578, 584
Lađevac (kod Nove Gradiške) — 549, 551, 552, 645
Lajon Džon (Lyon John) — 442
Lajošhazi (u Mađarskoj) — 298, 301
Lakoča (u Mađarskoj) — 40—42, 175
Lanište (predio kod Voćina) — 145, 146
Lanka Leševo (kod Virovitice) — 296
Lapac (Gornji i Donji) — 18, 162, 187, 188, 270—272, 274, 275, 361, 372, 373, 402—405, 417, 418, 445, 448, 452, 453, 495, 496, 498, 505, 514—518, 520, 565, 595, 615, 640, 644, 665
Lapačka Korita (kod Lapca) — 496
Laptjev Andrij — 11
Larisa Korozina — 450
Lasovac (kod Bjelovara) — 34, 35
Lašva (kod Zenice) — 662, 666
Latas br. (brdo kod Plaškog) — 324
Latasi (kod Plaškog) — 698
Lazina (kod Karlovca) — 58
Leblanović Ivan — 12

Legije

italijanske:
— »San Marko« — 185
Lecak Viktor — 80
Lenac Mirko — 360, 368, 468
Lenzi Luiđi — 114
Lepenica (r.) — 615
Leskovac (kod Zagreba) — 553, 579, 628
Leslihol Norman (Lesliehall Norman) — 443
Lešće (kod Gospiča) — 396, 428, 430, 504
Letka (kod Duvna) — 206
Letovanci (kod Siska) — 331
Letovanić (kod Siska) — 9, 10, 630, 684
Levanjska Varoš (kod Našica) — 476, 577, 580, 593, 618
Levičnik Franc — 375
Levičnik Karlo — 234, 243
Levinovac (kod Podr. Slatine) — 171, 173
Levkušje (kod Karlovca) — 700
Licitar Stjepan — 12
Licman Joakim (Lietzmann Joachim) — 181
Ličane (kod Knina) — 267, 268
Ličina Savo — 112
Lička Jesenica — 18, 323, 335, 342, 356, 361, 444, 447, 448, 450, 500, 631, 690, 692—695
Lički Novi (kod Gospića) — 396, 500, 687, 689, 694
Lički Osik (kod Gospića) — 396—398, 448, 454, 495, 499, 501, 502, 504, 506, 688, 689, 691, 693
Ličko brdo (k. 268, kod Bos. Novog) — 680
Ličko Petrovo Selo (kod Titove Korenice) — 162, 343, 353, 361, 362, 398, 450, 603, 607, 623, 640
Lika — 17, 18, 84, 85, 105, 106, 115, 117, 124, 177, 178, 181, 241, 361,

396, 397, 443, 448—453, 455—457, 464, 509, 563, 568, 571, 573, 578, 587, 589, 590, 595, 605, 607, 609, 611, 613, 614, 621, 623, 625, 626, 629, 631, 638, 640, 642, 643, 648, 652, 659, 660, 663, 665, 672, 673
Likšić Tomo — 12
Lim (r.) — 615
Lindsej Franklin (Lindsay Franklin) — 442
Lipik (kod Pakraca) — 479, 481—483, 535, 536, 539, 541, 542, 655
Lipovača (predio, kod Srba) — 274, 275
Lipovljani (kod Novske) — 550, 596, 632, 658
Lisac (brdo, k. 481, kod Plaškog) — 323, 324, 328, 329
Lisac (k. 998, kod D. Lapca) — 515
Lisičići (kod Konjica) — 617, 657
Lisičine (kod Podrav. Slatine) — 145, 173, 174, 318, 541, 594
Lisina (kod Ramljana) — 510, 511, 696
Lisina (predio, kod Plitvica) — 354, 355
Lisina (trig. 1182, kod Vrhovina) — 465
Lisina (Velika i Mala, kod Čatrnje) — 358
Liskovčin Boris — 276
Lisnik (trig. 367, kod Knina) — 242, 249, 250, 256, 258, 265—268
Liščarica (kod Skradina) — 223
Livada Dušan — 59
Livadak (predio, kod Podrav. Slatine) — 157, 308
Livno — 180, 181, 185, 188, 191, 195, 200—205, 210, 211, 216, 230
Lobranić Nikola — 12
Logorište (brdo, kod G, Lapca) — 515
Lom (k. 883, kod Podrav. Slatine) — 540, 543, 544
Lomnica (potok) — 553, 579
Lončar Bogdan — 110
Lončarević Mato — 125
Lončarica (kod Daruvara) — 477, 533, 606
Lončarić (kod D. Lapca) — 507
Lonjica (kod Zagreba) — 126
Lorens Vilijam (Lawrence William) — 442
Loskutov Vasilije — 12
Loušin Branko — 108
Lovas (kod Šida) — 613, 663
Lovinac (kod Gračaca) — 404, 406, 407, 693
Lovreč (kod Makarske) — 216, 219
Lovrić Mirko — 324
Lozan (kod Pitomače) — 30, 292
Loznica — 663
Lozovac (kod Skradina) — 225
Lučič Marijan — 150
Lucić Marko — 136
Lučane (kod Sinja) — 210
Lučinci (kod Slav. Požege) — 602
Ludbreg (kod Koprivnice) — 125, 126, 557, 582, 596, 633
Lug (predio, kod Petrinje) — 392
Luka (kod Koprivnice) — 125, 558
Luka (kod Samobora) — 591, 650
Luka (kod Stona) — 212
Lukač (kod Virovitice) — 602, 625
Lukački Budrovac (kod Virovitice) — 52, 169, 296, 601, 602
Lukačko Dugo Selo (kod Virovitice) — 169, 602
Lukarić Zvonko — 364
Lukavac (kod Siska) — 75, 656
Lukić Vojo — 111
Lukići (kod Plitvičkog Leskovca) — 399, 465
Lukov Dol (kod Ogulina) — 428, 440
Lukavac (kod Podrav. Slatine) — 594
Lukovo Šugarje (kod Karlobaga) — 686
Lulići (kod Gospića) — 499
Lumbardenik (k. 1101, kod G. Lapca) — 515
Lupoglav (kod Zagreba) — 558
Luša (kod Šibenika) — 224
Lutoč (k. 695, na Ravnoj Gori) — 537, 540

Lj

Ljepović Stevo — 102
Ljeskovac Vlada — 365
Ljiljak Đuro — 363
Ljubač (kod Knina) — 242, 243, 250, 256—258, 266
Ljubostinje (kod Šibenika) — 223
Ljubovo (kod Gospića) — 18, 19, 165, 448—450, 454, 499—502, 506, 507, 689, 690
Ljubuški — 180, 182, 183, 185, 200, 220, 275, 565, 568, 581
Ljuta (kod Konjica) — 611, 631

M

M. Obljaj (k. 835, kod Vrhovine) — 164, 466, 512, 695
M. Pirovište (predio, kod Bihaća) — 497
Macute (kod Podr. Slatine) — 172, 174
Maček Vladimir Vlatko — 95
Mačja glava (k. 284, kod Bos. Novog) — 680, 685
Mačkovac (kod Podr. Slatine) — 172
Mađarac Uroš — 142, 285
Mađari (kod Siska) — 74, 75, 280
Mađarska — 175, 420, 534, 598, 649
Maglaj — 653, 666
Maglečić Leo — 12
Maglečić Ivo — 58
Maglić br. (k. 465, kod Čatrnje) — 356, 357
Maharac (rt. na o. Mljetu) — 197
Mahično (kod Karlovca) — 701
Mahovljani (kod Banje Luke) — 632
Majer Boris — 136, 413, 427, 437, 439, 526
Majerova pst. (kod Virovitice) — 174
Majetić Mate — 12
Majur — vidi Kostajnički Majur
Majurec (kod Križevaca) — 126
Mak Kria Melvin (Mac Crea Melvyn) — 442
Makarska — 180, 181, 214, 215
Makarsko primorje — 215
Makovica Stjepan — 80
Maksimir (deo Zagreba) — 449
Mala Gorica (kod Petrinje) — 13, 391—393, 444, 447, 451, 647, 677, 682
Mala Ludina (kod Čazme) — 557
Male Vašice (kod Šida) — 621
Mali Bolfan (kod Koprivnice) — 125
Mali Kablići (kod Livna) — 202
Mali Ston — 212
Malić Janko — 12
Malinarić Branko — 97, 100
Malović Salih — 472
Maljevac Leopold — 150, 151
Maljkovo (kod Sinja) — 218
Mamula Bogdan — 358, 363
Mandarić Jovo — 467
Mandarić Mile — 358, 363, 467
Mandić Gligor — 72, 93
Mandić Milan — 358
Mandina Gl. — (k. 812, kod Lapca) — 274, 275, 515—517, 520, 665
Manduševac (Veliki i Mali, kod Plitvica) — 355
Mankas Ivan — 12
Maovica (kod Sinja) — 187, 223, 225
Maras Jure — 109
Maravić Ilija — 109
Maravić Mićo — 407
Maravić Živko — 408
Marčetić Milan — 11, 108
Marčelja Josip — 112
Marića glavica (k. 543, kod Knina) — 247, 248
Marići (kod Knina) — 249
Marija Bistrica (kod Zlatara) — 668
Marin vijenac (k. 365, kod Stona) — 212, 213
Marina Glav. (k. 775, kod Gospića) — 165
Marinković Josip — 375
Marjanovići (kod Knina) — 242, 249, 250, 256, 258, 268
Markoševi stanovi (kod Knina) — 227, 252, 267
Markovac (kod Drniša) — 226
Markovići (kod Gospića) — 500
Markulin Jure — 12
Markus Rudolf — 13
Markuševac (kod Zagreba) — 595
Martijanec (kod Varaždina — 596
Martin (kod Našica) — 567
Martinci (kod Donjeg Miholjca) — 44
Martinči Vinko — 12
Martinec Ivan — 12
Marušić Montiljo — 115
Maslak Ivan — 11
Maslenjaća (Mala i Velika, kod Daruvara) — 143, 152, 153, 337, 338, 382, 438, 533, 535
Maslovare (kod Bos. Novog) — 681
Mašaluk (kod Gospića) — 502, 506
Mašić (kod N. Gradiške) — 479, 548
Mašić Budjak (kod Ramljana) — — 507, 691
Mataija Ivan — 358, 359
Matasi (kod Knina) — 242
Matetić Vlado — 36, 63, 137, 144, 154
Matić Đuro — 495, 496, 501—513
Matić Vlado — 112
Matijevići (kod Bos. Novog) — — 676, 680, 685

Matković Franjo — 12
Matković Stjepan — 11, 12
Matulje (kod Rijeke) — 105
Matušin Katica — 12
Mavat G. M. Dž. (Mowat G.M.J.) — 442
Mavračići (kod Jastrebarskog) — 330
Mazić brdo (kod Bos. Novog) — 682
Mazići (kod Bos. Novog) — 639, 682
Mazin (kod Gračaca) — 274, 411, 418, 448, 514, 515, 518, 519
Mazinska pl. — 517
Mečenčani (kod Hrv. Kostajnice) — 448, 681
Medak (kod Gospića) — 18, 19, 117, 165, 166, 398, 453, 500, 501, 506, 509, 511, 512, 660, 686—688, 692, 693
Medari (kod Okučana) — 539
Medić staje — 245—248
Mediinci (kod Podravske Slatine) — 39, 305, 580, 593
Medveđak (trig. 740, kod Knina) — 247, 274
Međeđak (trig. 639, kod Srba) — 417, 519
Međine (kod Mostara) — 599
Međurača (kod Bjelovara) — 130, 131
Međurići (kod Pakraca) — 548—550
Mekinjar (kod Udbine) — 689
Meničanin Steva — 415
Merenje (kod Sigetara, Mađarska) — 298, 309, 320
Metajna (na o. Pagu) — 688
Metković — 182, 183, 190, 191, 195, 200, 203, 211, 213, 216, 229, 565
Metla (brdo kod Babinog Potoka) — 164
Metla (brdo kod Korenice) — 164
Metla (k. 256, kod Bosanskog Novog) — 24
Metla (k. 91, kod Otočca) — 398, 466
Metla (predio, kod Voćina) — 639
Mihajlije (kod Pakraca) — 537
Mihaljević (kod Skradina) — 223
Mihaljević Ivan — 12
Mihanović Ivan — 12
Mihić Živko — 169, 176
Mihović Nikola — 359
Mihovilović Milanko — 109
Mijači (kod Pakraca) — 537
Mijanić Andrija — 204
Mijatovići (kod Drinjače) — 565
Mikanovci (kod Vinkovaca) — 636
Mikec Stjepan — 130, 131
Mikleuš (kod Podravske Slatine) — 71, 156, 171, 294, 307, 317, 459, 551, 552, 589
Mikolaš Nikola — 439
Mikulčić Franjo — 12
Mikulec Andrija — 12
Mikulić Joso — 107
Mikulin Stjepan — 11
Mikuljaća (trig. 654, kod Mostara) — 599
Mikušević Tomo — 12
Milanovac (kod Đurđenovca) — 40, 44, 47, 50, 155, 294, 305
Miletić Dušan — 11
Miletić Ivan — 384
Milhofer Dragutin — 384
Miličević Borivoj — 560
Milić (kod Knina) — 264
Milivojevci (kod Slav. Požege) — 610
Milošević Josip — 276
Miloševići (kod Udbine) — 242, 244—251, 257, 258, 268, 505
Milutinović Sava — 59
Miljanović Savo — 94, 474, 528, 529—545
Miljevci (Stari i Novi, kod Podravske Slatine) — 71, 305, 580
Miljkovići (kod Mostara) — 599
Miljkovići (kod Kostajnice) — 24
Mindoljević Ante — 204
Miočić (kod Drniša) — 186
Miočinović Sava — 415
Miričina (kod Tuzle) — 604, 607, 615, 621
Mirić Stropina (kod Plitvičkih jezera) — 354
Mirosavljević Martin — 472
Misjak Franc — 375
Mišerić Juraj — 12
Mišerić Stjepan — 12
Mišljenovac (kod Donjeg Lapca) — 417
Mišljenović Milivoj — 111
Mitrovica (kod Virovitice) — 51
Mladenić Ivan — 111
Mladine (predio kod Kloštra) — 32
Mlinište (kod Plitvica) — 355
Mlinska (M., V., kod Daruvara) — 665
Mljet (o.) — 183, 197
Modran (kod Bijeljine) — 629, 633
Modrinje (kod Zenice) — 662, 667
Modruš (kod Ogulina) — 432

Mogorić (kod Gospića) — 117, 165, 500—502, 506, 509, 511, 512
Mohač (u Mađarskoj) — 478
Mohar (kod Šida) — 638
Mokro Polje (kod Knina) — 253—257
Mokronoge (kod Duvna) — 202
Molvanj (u Mađarskoj) — 176
Momčilović Aleksa — 358, 364
Moranjci (kod Misičine) — 607
Morden Dž. M. (Marden J. M.) — 442
Mornarica NOVJ — 179, 216, 660
Morović (kod Šida) — 659
Moseć pl. — 223, 225
Mosl. Popovača (ž. st. kod Kutine) — 572, 575, 582
Moslavačka gora — 660
Moslavina — 37, 44, 48, 49, 170, 458, 522, 660, 663—665
Mosor (pl.) — 214, 219
Mostar — 181—185, 190—192, 195, 200, 203, 212, 222, 228—231, 275, 372—374, 565, 569, 578, 581, 582, 585, 587, 590, 595, 596, 599, 600, 603, 607, 611, 615, 616, 619, 623, 627, 635, 654, 662
Mostari (kod Ivanić-Grada) — 133
Mostarsko blato (kod Mostara) — 607
Mošćenica (kod Siska) — 27, 72, 74, 76, 138—142, 282, 283, 285—287, 327, 328, 332, 414, 415, 488, 591, 594, 610, 614, 630, 647, 676—678 680
Moškov Ante — 598, 606, 622, 630, 634, 639, 643, 647, 660, 664
Motičina (Gornja i Donja, kod Našica) — 571
Motike (D., G., kod Banje Luke) — 599, 612, 616, 627
Mraclin (kod Siska) — 553
Mračaj (kod Kostajnice) — 26, 684
Mrazovac Dragan — 142, 284, 285
Mrđan Milosav — 59
Mrežnica (r.) — 692
Mrkić Dragan — 102
Mrkodol (kod Duvna) — 208, 209
Mrkoplje (kod Slav. Požege) — 537, 538
Mršić Stjepan — 129, 134
Mrvoš Rade — 111
Mrzla (izvor, kod Zagreba) — 668
Muć (kod Splita) — 219
Mujić Ivica — 150
Munije (kod Daruvara) — 533, 622
Mutak Vladimir — 56, 81, 339, 384, 390
Muža Ivan — 12

N

N. Gačište (kod Podravske Slatine) — 170
Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) — 95
Nabrđe (Veliko, Malo, kod Našica) — 474
Nad Dobsa (u Mađarskoj) — 309
Nad Kosta — 322
Nad Ujfalu (u Mađarskoj) — 320
Najdhold Fric (Neidhold Fritz) — 180
Nard (kod Osijeka) — 634, 642

Narodnooslobodilački odbori:

— Okružni za Baniju — 102
— Okružni za Gorski kotar — 86
— Okružni za Liku — 84, 116
— Općinski za Dalmaciju — 86

Našice — 70, 294, 314, 317, 458, 460, 473—478, 482, 483, 522, 550, 567, 571, 574, 577, 580, 584, 587—589, 621, 664, 673
Naudovac (kod Virovitice) — 174
Nebljusi (kod Bihaća) — 188, 361, 644
Nemeške (u Mađarskoj) — 176, 320
Nemet Josip — 80
Nemila (kod Sarajeva) — 600
Neorić (kod Sinja) — 218
Neretva (r.) — 178, 180, 181, 183, 185, 214, 274, 565, 571, 574, 573, 581, 627, 631, 648
Nerežišće (na o. Braču) — 193
Nespeš (kod Sv. Ivana Zeline) — 664
Neteča (kod Vurovitice) — 296, 319
Neteka (kod Gračaca) — 514—516
Neum (kod Metkovića) — 212
Nevesinje — 590, 599, 603, 607, 615, 623
Nezavisna Država Hrvatska — 181, 238
Nijemci (kod Šida) — 583
Nikolića mlin (kod Virovitice) — 164, 165
Nin — 220, 514, 515

Noskovci (kod Podravske Slatine) — 43, 48, 294, 634, 638
Nova Drenčina (kod Petrinje) — 285, 603
Nova Gradiška — 478, 479, 483, 543, 549, 594, 595, 624, 649
Nova Kapela (kod Slav. Požege) — 565
Nova Kapela-Batrina (ž. st.) — 318, 476, 478, 575, 585, 588, 599, 607, 666
Nova Krivaja (kod Podravske Slatine) — 146
Nova Ploščica (kod Bjelovara) — 664
Nova Subocka (kod Novske) — 548, 549, 553, 592
Nova Topola (kod Banje Luke) — 632, 636, 648, 653
Novak-Bapska (kod Šida) — 570, 638
Novaki (kod Podravske Slatine) — — 155, 157, 308
Novalja (na o. Pagu) — 688
Novi Dravski kanal — 43, 48, 49
Novi Grad (kod Zadra) — 372
Novi Gradac (kod Virovitice) — 601
Novi Maraf (kod Varaždina) — 645
Novigrad — 520
Novo Selo (kod Velike Gorice) — — 8, 13, 27, 75, 141, 488, 490, 591
Novo Zvečevo (kod Podr. Slatine) — 537, 538, 544, 545
Novoselec (kod Ivanić-Grada) — 572
Novoselec — Križ (kod Ivanić-Grada) — 127, 608, 624
Novska — 479, 483, 543, 549—551, 572, 576, 582, 585, 586, 592, 596, 604, 608, 616, 624, 628, 632, 637, 641, 645, 649
Nuštar (kod Vinkovaca) — 636

Nj

Njegomir Joco — 109
Njegovan Dragan — 358
Njegovan Stevo — 189
Njegovan Uroš — Oton — 189
Njemačka — 17, 183, 188, 569

O

Obajdini (kod Brinja) — 429

Oblasti vojne

NOVJ:

— 4. korpusa — 95, 376, 377
— 6. korpusa — 443, 444, 453, 537, 540, 598, 634
— 10. korpusa — 444, 447
— 11. korpusa — 144

četničke:

— Dinarska — 181, 188, 189, 241
Obli kam. (trig. 322, kod Doboja) — 653
Obljaj (vrh, trig. 800, kod Plitvičkog Leskovca) — 164, 399
Oborovo (kod Zagreba) — 564
Obradovci (kod Đurđenovca) — 306
Obrež (kod Zagreba) — 623
Obrov (k. 539, kod Voćina) — 145
Obrova šuma (predio, kod Grubišnog Polja) — 29, 30
Obrovac (kod Benkovca) — 115, 119, 187, 195, 210, 226, 418, 514, 515, 518
Očestovo (kod Knina) — 242, 244, 249, 252, 253, 256, 257, 265, 274
Odanova kosa (k. 1035, kod Vrhovine) — 465, 466, 695

Odeljenja

italijanska:

— 946. obalske odbrane — 190
— 947. obalske odbrane — 190
— 952. oblaske odbrane — 190
Odra (kod Siska) — 76, 456, 553—555, 591, 622, 661, 662, 668, 670, 674, 677—681

Odredi

NOV i POJ

— 1. diverzantski — 553, 560, 579, 592, 632, 645
— 1-vi 13. divizije — 110, 445, 506
— 2. diverzantski — 555, 560, 579, 586, 600, 616, 628, 637, 653
— 3. diverzantski — 124, 441, 443, 455, 457, 555, 560, 573, 576, 582, 592, 596, 604, 616, 633, 637, 646, 650, 654, 658

— Banijski — 74, 282, 327, 340, 447, 472
— Bilogorski — 136
— Glamočki — vidi Livanjsko-glamočki
— Grahovski — 222, 226, 227, 230
— Grahovsko — peuljski — 179, 201, 245
— Istarski — 451
— Kalnički — 128, 136, 137
— Karlovački — 58, 380, 451, 472
— Livanjski vidi Livanjsko-glamočki
— Livanjsko-glamočki — 195, 201, 202, 206, 230
— Mljetski partizanski — 197
— Moslavački — 34, 35, 127—130, 132—134, 136, 137
— Mosorski — 225
— Posavski — 133, 136, 137, 451, 539, 606
— Primorsko-goranski — 451
— Turopoljsko-posavski — 380, 447, 451, 472
— Samoborsko-jaskanski — 472, 697
— Vrlički — 245, 246
— Zagorski — 136, 137, 670
— Zagrebački — 133, 136, 137
Ogulin — 106, 111, 162, 191, 342, 343, 432, 440, 441, 443, 454, 564, 574, 578, 631, 658, 698, 699
Ogulinec (kod Velike Gorice) — 8, 13
Oklaj (kod Šibenika) — 242, 256, 257
Okruglica (kod Vareša) — 566
Okučani (kod Nove Gradiške) — 479, 539, 549, 575, 579, 584, 587, 602, 675
Oljača Milan — 142, 286
Oljasi (kod Slav. Požege) — 618, 622
Omazić Milutin — 59, 415, 494
Omiš — 180, 188, 215
Omišalj — 666
Opačić Ljuban — 24
Opatija — 181, 666
Orahovica (kod Konjica) — 648
Orahovica (kod Podrav. Slatine) — 71, 155, 171, 294, 304, 306, 317, 459, 473, 475, 476—478, 480, 482, 534, 549—552, 571, 574, 589, 597, 664, 672, 684
Orahovica (kod Tuzle) — 604
Oraovac (kod Lapca) — 403, 405, 505
Oraovica (kod Bos. Novog) — 681
Orebić — 196, 197
Orešac (kod Podravske Slatine) — 52, 168
Oriovac (kod Slav. Broda) — 666
Orlić (kod Drniša) — 226
Orlovac (kod Grubišnog Polja) — 79
Orlovača (trig. 496, kod Šibenika) — 223
Orljavac (kod Slav. Požege) — 536, 541, 629, 655
Orolik (kod Vukovara) — 43
Oršlak (predio, kod Siska) — 74
Osijek — 152, 477, 482, 551, 567, 570, 577, 597, 604, 633, 634, 642, 646, 651, 654, 655, 659
Oskoruša (pustara, kod Podravske Slatine) — 45, 46, 304, 305
Osmanović Suljo — 693
Ostojić (kod Vukovara) — 43
Ostojić Dušan — 477
Ostrna (kod Ivanić-Grada) — 132, 456, 553, 559, 586
Ostrošinci (kod Našica) — 474
Ostrovo (kod Vinkovaca) — 579
Ostrožac (kod Bihaća) — 187, 334
Ostrožac (kod Konjica, sada potopljen) — 600, 616, 617, 652, 656, 657, 660, 662
Ošlje (kod Stona) — 212
Oštarije (kod Ogulina) — 444, 445
Oštra Glavica (k. 543, kod Knina) — 226, 242, 245, 246, 250, 265
Oštri vrh (k. 1021, kod Gračaca) — 227
Oštrica (k. 343, kod Dobrljina) — 683
Oštrikovac (k. 245, kod Stona) — 212, 213
Otkopi (kod Grubišnog Polja) — 383, 386
Otočac — 17, 18, 161, 342, 343, 361, 396—398, 452, 463, 497, 500, 503, 504, 510, 512, 590, 660, 665, 673, 693
Otok (kod Vinkovaca) — 582, 619
Otrić — 117, 188, 222, 224, 237, 241, 242, 244, 258, 270—275, 277, 453
Otrovanec (kod Pitomače) — 31, 32, 43, 46, 291, 293, 294, 581
Otrovanski brijeg (k. 275, kod Pitomače) — 158, 295
Ozalj (kod Karlovca) — 96, 430—432, 566, 658, 674, 700
Ozna (Odeljenje zaštite naroda) — 394
Ožbolt Ivan — 365

P

Pađane (kod Knina) — 219, 242, 244, 247—250, 252, 253—258, 265, 267—269, 374
Pag (na o. Pagu) — 180, 397, 508, 518, 665, 673
Pag (o.) — 660, 665, 673, 688
Pahar Mijo — 80
Pajer Aleksander (Piere Alexander) — 442
Pajić Dragan — 59, 344, 698
Pakoštane (kod Zadra) — 220
Pakovac (k. 232 kod Dvora na Uni) — 24, 683, 684
Pakovo Selo (kod Drniša) — 223, 225
Pakrac — 143, 146, 317, 320, 458, 479, 481—483, 535, 536, 538, 539, 541, 542, 639, 652, 655
Pakračka Poljana — 70, 483
Pakrani (kod Daruvara) — 480, 522, 540, 541
Palanka (kod Brčkog) — 642
Palanka (kod Knina) — 252, 253, 256, 269
Palaska (u Mađarskoj) — 176
Palešnik (kod Garešnice) — 55
Palež (predio, kod Podravske Slatine) — 45
Paljević Josip — 12
Paljevina (kod Plitvičkih jezera) — 354
Paljevine (trig. 636, kod Gospića) — 687
Panikovići (kod Korenice) — 480
Panjani (kod Kostajnice) — 554
Panjković Svetozar — 142, 285
Papraska (D. i G. kod Rume) — 648, 653
Papratović Jakov — 12
Papuča (kod Gospića) — 117, 511, 512
Papuk (pl.) — 70, 71, 156, 319, 320, 458, 469, 471, 477—483, 536, 538, 540, 543, 589, 594, 609, 614, 618, 621, 622, 625, 629, 630, 634, 638, 639, 643, 647, 655, 659, 663, 664, 672
Parmač Stanko — 234, 375
Pasikovci (kod Slav. Požege) — 602, 610, 626
Pašijan (M., i V., kod Bjelovara) — 665
Pata (u Mađarskoj) — 176
Paterson Ernest (Paterson Ernest) — 442
Panča Đorđe — 104
Paučje (kod Našica) — 593
Paukova (kod Siska) — 280
Pavelić Ante — 612, 662
Pavičić Luka — 106
Pavlaković Slavko — 12
Pavlica Dmitar — 358, 365
Pavlić Mijo — 13
Pavlinić Mirko — 12
Pavlovac (kod Grubišnog Polja) — 31—35, 77—79, 117, 291, 317, 453, 474, 475, 522, 527—530, 568, 578, 584
Pavlović Milan — 28, 76, 288, 341, 416, 494
Pčelić (kod Suhopolja) — 172, 318, 482
Pecotić Bogdan — 234, 520
Pećani (kod Titove Korenice) — 407, 507, 511, 513
Pelješac (poluostrvo) — 180, 196—198, 200, 211, 215
Peratovica (Mala i Velika, kod Daruvara) — 318, 319, 413, 531—534, 598, 602
Peratovica (potok) — 29
Periček Josip — 11, 12
Perićin Marko Kamenjar — 463
Perišić Mate — 276
Perišić Stevo — 188
Perunika (kod Slav. Požege) — 634
Perušić (k. 765, kod Vrhovine) — 466, 512
Perušić (kod Gospića) — 342, 396—399, 401, 443, 449, 500, 504, 505, 690, 691, 695
Peščenica (kod Velike Gorice) — 13, 668
Peter Edvard (Pater Erward) — 442
Peterkot (Patarhkot) — 442
Petkovica (predio, kod Nove Gradiške) — 539
Petljak Franjo — 133
Petrac Danijel — 12
Petrac Juraj — 11
Petravec Stjepan — 12
Petravić Tomo — 12
Petričević Branko (Kađa) — 459
Petrić Ilija — 12
Petrin Martin — 68
Petrinić Polje (kod Otočca) — 695
Petrinja — 8—10, 13, 27, 73, 76, 138, 139, 141, 184, 282, 284, 285, 287, 331, 391, 393, 415, 441, 444, 445, 448, 451, 554, 591, 594, 599, 602—604, 606—608, 610, 611, 614, 619, 622, 626, 630, 639, 643, 645, 647, 656, 676—682

Petrov vrh (k. 697, kod Sl. Požege) — 471, 639, 672
Petrovec (kod Siska) — 9, 392, 451, 647, 684
Petrović Ljubica — 117
Petrovo polje (predio, kod Drniša) — 223
Petrovo Polje (kod Podr. Slatine) — 174
Petrovo Selo (kod Podr. Slatine) — 174. 342. 352
Pijava (r. u Italiji) — 105
Pilaš Drago — 80
Pirjak Slavko — 12
Pirša Slavko — 13
Pisarovina — 95, 102, 442
Piskula (izvor, kod Plitvica) — 354, 356
Piškorevci (kod Đakova) — 320, 471, 476, 618
Piškornjač (šuma, kod Siska) — 490, 647
Piškur Stjepan — 12
Pištana (Gornja i Donja, kod Podrav. Slatine) — 71, 156, 552
Pištenik (Mali i Veliki, k. 822, kod Plaškog) — 324, 695
Pitomača (kod Đurđevca) — 16, 31, 43, 46. 70, 72, 155, 291—294, 318, 319, 420. 476, 534. 571. 574, 581
Pivnica (kod Podravske Slatine) — 317—319, 477, 482, 543, 594, 597, 605, 609
Plantaža (predio, kod Gospića) — 690
Plaščanska dolina — 58, 323, 328, 343. 344, 444
Plaški — 18. 323, 324, 328, 342, 343, 397, 443—446, 453, 457, 590, 595, 607, 631, 697 698
Platiša Milan — 359
Platiša Nikola — 109
Plavča-Draga (kod Plaškog) — 323, 324. 692
Plavčići (kod Knina) — 245
Plavno (kod Knina) — 226, 246, 247
Plavšićevo br. (kod Đurđenovca) — 306
Plepelić Juraj — 12
Plepelić Kazimir — 11
Pleso (kod Zagreba) — 456, 556, 558
Pleša Matija — 86
Plješevica (k. 725, kod Knina) — 247
Plješivica (pl.) — 223, 226, 227, 453, 643, 644, 701
Pleternica (kod Slavonske Požege) — 318. 320, 471, 476—478, 598, 602, 659
Plitvice (kod Plitvičkih Jezera) — 354—357, 361, 362
Plitvička Jezera — 17, 353, 357, 607, 611, 614, 623, 627, 699
Plitvička jezera (jezera) — 354, 362, 449, 627, 688
Plitvički Leskovac (kod Korenice) — 18, 120. 164, 165, 354, 357, 362, 448, 688—691
Pocrnići — vidi Podboišno Selište
Počitelj (kod Gospića) — 117, 453, 660, 686. 687, 693
Počuča Milan — 110, 362
Podboišno Selište (kod Perušića) — 690
Podbor. Doljani (kod Daruvara) — 534, 535
Podbor. Kravjak (kod Daruvara) — 386
Podborski Batinjani (kod Daruvara) — 144, 153, 535, 538
Podgaj (kod Duvna) — 207
Podgorač (kod Našica) — 474
Podgorje (kod Slavonskog Broda) — 609
Podkonje (kod Knina) — 249, 250, 259
Podlugovi (kod Sarajeva) — 624, 675
Podrav. Majkovac (kod Virovitice) — 159, 175, 296
Podravina — 31, 420, 458, 478, 563, 567, 571, 574, 575, 577, 580, 581, 583, 584, 586—589, 592, 593, 596, 597, 601, 605, 609, 614, 618, 621, 629, 634, 638, 643, 647, 649, 651, 655, 659, 662, 663, 664. 672
Podravska Slatina — 37, 39, 41—44, 48, 50, 59, 70. 71, 154, 155, 171, 172, 174, 294, 304, 307, 308, 310, 317, 318, 410, 430, 458, 459, 476, 478, 482, 522, 542, 551, 574, 589, 593, 594, 597, 609, 625, 634, 651, 663
Podromanija (kod Sarajeva) — 569

Područja

NOVJ:
— 1. kordunaško — 96, 99, 102, 103, 378
— 2. kordunaško — 95, 99, 103, 378
— 1. Ličko — 116

— 2. Ličko — 453
— Banijsko — 96, 98, 99, 102, 103, 378
— Bihaćko — 99, 102, 103, 378
— Karlovačko — 96, 98, 100, 102—104, 378
— Požeško — 476
— Slatinsko — 476
— Turopoljsko-pokupsko — 97—99. 102—104, 378
— Žumberačko — 98—100, 102—104, 378

ustaško-domobranska:

— 3. zborno — 566
— 11. zborno — 604
Podsused (kod Zagreba) — 569, 591
Podunajec Stjepan — 80
Pogani vrh (k. 639, kod Daruvara) — 647
Pohrebnoj Mato — 80
Pokas Josip — 11, 12
Pokloši (kod Sigetvara u Mađarskoj) — 298
Pokrajac Đurađ — 408
Pokrajac Mile — 107
Pokuplje — 98, 345, 444, 449, 451, 624
Pokupsko (kod Petrinje) — 630, 667
Polača (kod Benkovca) — 223
Polešnik (kod Zadra) — 516
Polog (kod Mostara) — 595
Polom (predio. kod Grubišnog Polja) — 32, 389
Poluhin Ivan — 12
Poljak Dragutin — 12
Poljana (kod Velike Gorice) — 670
Poljana Pakračka (kod Daruvara) — 531, 532, 548—550
Poljanak (kod Drežnik-Grada) — 18, 57, 162, 163, 342, 353—358, 361, 362, 447, 448, 501, 611, 614, 699
Poljanci (kod Zlatara) — 668
Poljanec (kod Varaždina) — 557
Poljanka (kod Virovitice) — 92
Poljica (kod Zadra) — 516
Ponikve (kod Ogulina) — 428, 429, 564
Ponomarjev Ilija — 12
Ponori (kod Otočca) — 696
Popec Drago — 129, 130
Popova Luka (na Pelješcu) — 197
Popova muda (trig. 851, kod Otrića) — 273
Popovac (kod Podr. Slatine) — 174
Popovac Zabrdski (kod Podr. Slatine) — 543
Popovčić Dragutin — 11
Popović Brdo (kod Karlovca) — 554, 631
Popovići (kod Knina) — 248, 255
Popratović Jakov — 12
Poreč — 431, 451
Porječani (kod Zenice) — 667
Posavina — 97, 98, 101, 447
Postrana (na o. Korčuli) — 196
Posušje (kod Imotskog) — 182, 183, 190, 209. 220, 228
Potkraj (kod Udbine) — 406
Potkrčane (k. 934, kod Udbine) — 406
Potočani (kod Daruvara) — 652
Potočari (kod Brčkog) — 659
Potočnik J. (zvani Lulica) — 184
Potrebić Danilo — 110
Pounje (predio, kod Bihaća) — 483
Povljana (na o. Pagu) — 660, 666
Požega — vidi Slavonska Požega
Požeška kotlina — 318, 320, 483, 594, 602, 609, 612, 618, 625, 641, 643, 645, 649, 664
Prača (kod Sarajeva) — 623, 627, 631
Pračno (kod Siska) — 20, 27, 28, 57, 74. 141, 280. 285—287, 328, 414, 415, 488, 489, 591, 603, 610, 614, 676—678, 684
Prav. Jasenica (kod Bihaća) — 519
Prečec (kod Ivanić-Grada) — 132, 456, 553, 559, 586, 646
Predrijevo (Donje i Gornje, kod Podravske Slatine) — 40, 41, 50, 294, 304, 305
Preloščica (kod Siska) — 490, 683
Premru Milan — 114
Prerad Mirko — 407
Prespa (kod Bjelovara) — 555, 556
Prevala (kosa, kod Duvna) — 202, 206
Prevjes (kod Knina) — 227, 242, 244, 252—256, 265, 269
Prevršac (kod Hrv. Kostajnice) — 74
Pribičević Milan — 281
Pric (kod Knina) — 268
Prijeboj (kod Titove Korenice) — 18. 353, 361, 398, 691
Prijedor — 632. 641
Prikraj (kod Zagreba) — 125, 129, 132, 555, 583
Prilišće (kod Karlovca) — 564
Priluka (kod Livna) — 202
Primavesi Oto — 183

Primorac Marko — 150
Primorje (vidi Hrvatsko primorje)
Priseka (k. 652, kod D. Lapca) — 515, 516, 520
Prljevo (kod Knina) — 273
Proboj (kod Ljubuškog) — 568
Prokike (kod Senja) — 686
Prokop (predio, kod Pitomače) — 32
Prolog (kod Livna) — 202
Promina (pl.) — 193, 221, 226, 227
Prozor — 190, 649
Prša Jure — 86
Prtajin Jandra — 359
Pst Krivaj (kod Slav. Požege) — 610
Psunj (pl.) — 319, 458, 471, 479—481, 538, 539, 541—543, 594, 634, 655
Pučko Dragutin — 12
Pučko Marko — 12
Puhek Franjo — 11

Pukovi (regimente)

njemački:

— 1. donski 1. kozačke konjičke divizije — 33, 35, 77, 528
— 1. lovački rezervni — 342, 428, 429, 440, 574
— 2. sibirski 1. kozačke konjičke divizije — 35, 77, 483, 528
— 3. donski — 532
— 3. kubanski 2. kozačke konjičke divizije — 528
— 4. kubanski 1. kozačke konjičke divizije — 35, 77, 337, 483, 528
— 5. donski 2. kozačke konjičke divizije — 528
— 6-ti tjerski 2. kozačke konjičke divizije — 528
— 15. brdski armijski — 180
— 29. tvrđavskih pionira — 180, 181
— 37. dopunski 118. lovačke divizije — 182, 183
— 264. artiljerijski 264. pješadijske divizije — 180, 186, 224, 238
— 264. dopunski 264. pješadijske divizije — 238
— 369. artiljerijski 369. legionarske »Vražje« divizije — 180, 183
— 370-ti 369. legionarske »Vražje« divizije — 180, 183
— 373-ći 373. legionarske »Tigar« divizije — 180, 238
— 373. artiljerijski — 187
— 383-ći 373. legionarske »Tigar« divizije — 180, 238
— 384-ti 373. legionarske »Tigar« divizije — 180, 187, 238, 271, 352, 403
— 649. obalski artiljerijski — 180
— 668. artiljerijski 188. lovačke divizije — 182, 194
— 688. artiljerijski — 180
— 738-mi 118. lovačke divizije — 180, 182, 183, 194
— 750. lovački 118. lovačke divizije — 180, 182, 183
— 843. 373. legionarske divizije »Tigar« — 403
— 844. 373. legionarske divizije »Tigar« — 403
— 846-ti 392. legionarske »Plave« divizije — 353, 356, 362, 506
— 847-mi 392. legionarske »Plave« divizije — 163, 353, 358, 362, 396, 397, 448, 464, 501, 506, 508
— 891. grenadirski 264. pješadijske divizije — 180, 186, 210, 238
— 892. grenadirski 264. pešadijske divizije — 180, 186, 199, 244, 238, 244, 251
— 893. grenadirski 264. pešadijske divizije — 180, 186, 244, 238
— 944. obalski artiljerijski kopnene vojske — 180, 199, 244
— 949. obalski artiljerijski — 181
— »Šer« (»Scheer«) 373. »Tiger« divizije) — 403
— 540 mornarički — 238
— 581. mornarički — 238
— 501-vi Inžinjerijski — 238
— 944-ti (Obalski artiljerijski kopnene vojske) — 238

ustaško-domobranske (pukovnije):

— 1. Poglavnikovog tjelesnog zdruga — 31, 158, 291, 409, 410, 521
— 5. lovačka — 478
— 6. oružnička — 181
— 7. oružnička — 181
— 8. lovačka — 478
— 20-ta — 382, 478

— 21. domobranska udarna — 33, 409, 410, 778
— 22-ga — 478
Pula — 453
Pupnat (na o. Korčuli) — 196
Pupavac (kod Vrhovina) — 692
Pušća Bistra (kod Zagreba) — 591, 650
Pušina (kod Podravske Slatine) — 71, 459, 589
Puškadija Dragutin — 28
Putnika Brdo — vidi Vojvode Putnika Brdo
Puvari (kod Sigetvara, Mađarska) — 298

R

Rača (Stara i Nova, kod Bjelovara) — 35, 79
Radaković Ilija — 234
Radakuša (k. 677, kod D. Lapca) — 518
Radančić Željko — 389
Radani (kod Knina) — 252, 253
Radanović Obrad — 11, 12
Radež (kod Stona) — 212
Radišić Milan — 493
Radlovci (kod Podravske Slatine) — 551, 552
Radljevac (kod Knina) — 247, 250
Radonja Luka (kod Sunje) — 492
Radoš Ivan — 98
Radošević Drago — 125, 126, 128, 133, 135
Radošević Nikola — 383
Radotić (trig. 238, kod Virovitice) — 29, 31, 41
Radovin (kod Zadra) — 516
Raduč (kod Gospića) — 446
Radučić (kod Knina) — 243, 252—255, 257, 258
Radulović (kod Knina) — 250
Radulovići (kod Ogulina) — 430
Rađa (kod Drniša) — 226, 227
Rađenović Pajo — 364
Rafel A. V. (Roffel A.W.) — 442
Rajbervirt (kod Siska) — 684
Rajčević Božo — 364
Rajčević Janko — 107
Rajić (Gornji i Donji kod Novske) — 548—552, 585, 645
Rajić Petar — 12
Rajići (kod Jastrebarskog) — 58
Rajlovac (kod Sarajeva) — 596
Rajšić Dmitar — 365
Rakas Božo — 142. 286
Rakić (kod Široke Kule) — 689
Rakić Rudolf — 107
Rakitno (kod Posušja) — 229
Rakov Potok (kod Zagreba) — 553
Rakovac (predio kod s. Dražice) — 56. 492
Rakovica (kod Drežnik-Grada) — 18, 57. 163, 354, 361
Raljević Pavao — 11, 12
Rama (kod Prozora) — 644, 648, 652—654, 657, 660
Ramić Ramo — 80
Ramljane (kod Gospića) — 18, 19, 163, 164, 226, 342. 396—399, 443, 500. 501, 504, 506, 508—512, 673, 686. 690, 696
Randić Artur — 86
Rapajić Milan — 111
Rasinja (kod Koprivnice) — 633
Rasropović Blaž — 375
Rastik (predio, kod Podravske Slatine) — 425
Rastok (kod Samobora) — 701
Rastovac (kod Daruvara) — 522, 533, 622
Rastovac (Mali i Veliki. kod Đurđenovca) — 47 50. 294, 305
Rastovača (kod Plitvica) — 356
Rašenica (Gornja i Donja, kod Daruvara) — 143. 153, 521, 522, 532
Rašeta Jovo — 364
Raštan (kod Mostara) — 616
Raštela — vidi Tržačka Raštela
Ratkovića Poljana (kod Korenice) — 689
Rausovac (kod Kostajnice) — 684
Ravna Gora (kod Ogulina) — 458, 471, 477, 479, 480, 481, 483
Ravna Gora (pl.. kod Pakraca — 536, 537, 541. 543, 639
Ravni gaj (predio, kod Šibenika) — 223
Ravnice (kod Bos. Novog) — 614
Ravno (kod Dubrovnika) — 184, 185, 212, 213
Razbojište (predio, kod Daruvara) — 413
Razvala (kod Brinja) — 431, 652
Rebula Eduard — 38, 54, 162
Rečica (kod Karlovca) — 58, 647
Remetinec (kod Zagreba) — 661
Renovica (kod Sarajeva) — 623
Repac Rade — 375
Repinec (kod Ivanić-Grada) — 131

Resavac Petar — 13
Rešetić Zvonko — 12
Rezvjakov Ivan — 11
Ribnićka (kod Bjelovara) — 34, 158, 295
Ribnik (kod Gospića) — 18, 19, 165, 449, 450, 496, 502, 503, 508, 686, 687, 691, 693
Ribnik (kod Ozlja) — 431
Ribnjaci (predio, kod Suhopolja) — 143
Ribnjačka (kod Pitomače) — 294, 318, 521
Ričice (kod Lovinca) — 119
Riđane (kod Drniša) — 226, 227
Rijeka — 105, 190, 432, 623, 636, 645, 649, 666
Rijenci (kod Podravske Slatine) — 71, 156
Ristojević Mirko — 80
Ritavac (k. 937, kod Senja) — 690
Rogulje (kod Bos. Novog) — 682
Rolf Tomislav — 703
Romić Ivan — 276
Rosulje (predio, kod Ribnika) — 508
Roški slap (kod Šibenika) — 220, 222, 244, 257
Roško Polje (kod Duvna) — 207, 209
Rovinj — 430
Rovišće (kod Bjelovara) — 125, 131, 133, 445, 450, 455, 556, 558, 559, 566, 576
Rozmajerovac (kod Sl. Broda) — 474, 609
Rožić Franjo — 338
Rožić Ivan — 12
Rudanka (kod Doboja) — 674
Rudice (kod Bos. Novog) — 676
Rudine (kod Stona) — 213
Rudopolje (kod Otočca) — 401, 465, 466, 695
Rugvica (kod Ivanić-Grada) — 606
Ruhotine (kod Bijeljine) — 633
Rulek Ivan — 12
Rumunija — 183
Rur (u Njemačkoj) — 186
Rusić Jovan — 135
Rušani (kod Virovitice) — 52, 159, 168, 296, 601
Ruševo (kod Slav. Broda) — 320, 475, 477, 609
Ružička Josip — 477
Ružić Branko — 112
Ružića grič (predio, kod Otočca) — 695

S

Sabljanovo (kod Plitvica) — 354, 356, 699, 700
Sabol Mato — 80
Saborski (kod Otočca) — 342, 353—358, 361, 362, 449, 692
Sačerić Stjepan — 12
Sadiković Asaf — 86, 111
Sadovi (kod Podravske Slatine) — 307
Sajdović Refik — 80
Sakanlije (kod Hrv. Kostajnice) — 24
Samadan Nedeljko — 276
Samardžija (kod Knina) — 252, 253, 254
Samjuel Džasper (Samuel Jasper) — 442
Samlo Simo — 649
Samobor — 569, 572, 579, 591
Samošćanac Alojz — 134
Sandžak — 183
Santini Edo — 234
Sarajevo — 182—185, 566, 569, 571, 575, 578, 585, 588, 595, 596, 600, 604, 607, 627, 631, 635, 640, 644, 648, 649, 654, 657, 660, 662, 666, 667, 673
Sarovčanin Pavao — 12
Saševo (kod Podravske Slatine) — 39, 43
Satklif Moris (Sutcliffe Maurice) — 442
Sava (r.) — 58, 74, 75, 97, 241, 285, 287, 414, 419, 454, 490, 563, 564, 567, 591, 593, 606, 647, 656
Savić Sreta — 395
Savski Marof — 566, 588, 591
Sažije (kod Pakraca) — 537
Seci Martin — 358
Sedlarica (kod Pitomače) — 30, 31, 158, 295, 318, 409
Sedmak Drago — 383
Sedmak Juraj — 11, 12
Sekardi Albert — 109

Sektori NOVJ:

— 2. pomorski obalski — 397, 518, 660
Sekulić Branko — 234
Sekulić Vlado — 375
Sekulinci (kod Voćina) — 618
Sela (kod Siska) — 9, 13, 668, 677, 683

Selce (k. 99, kod Siska) — 668
Selišta (kod Drežnik-Grada) — 700
Selišta (kod Slunja) — 356—358, 684
Selište (kod Mostara) — 575
Selište (šuma, kod Ladislava) — 530
Semenčić Mate — 107
Semizovac (kod Sarajeva) — 624
Senkovac (kod Podravske Slatine) — 39, 155, 294, 304, 305
Senj — 454
Seoce (kod Vrhovina) — 695
Serenj (u Mađarskoj) — 320
Sertić Poljana (kod Drežnik-Grada) — 354—357, 362
Sertić T. — 80, 566, 569, 573, 576, 579, 583, 586, 588, 592, 605, 608, 613, 617, 620, 624, 628, 633, 637, 641, 646, 650, 654, 658, 662, 667, 675
Sesvete (kod Zagreba) — 554, 557, 628
Severovac (kod Siska) — 279, 281
Sibenik (kod Pitomače) — 29, 30, 34, 409
Sibinj (kod Slav. Broda) — 666
Siget (kod Daruvara) — 149, 336, 386
Siječica (predio, kod Kloštra) — 72, 156, 158, 295, 318, 409, 410
Siječivica (kod Vrhovina) — 164, 165, 399, 400, 509, 510
Simatović Pero — 80
Simčev Branko — 467
Sinac (Gornji i Donji, kod Otočca) — 497, 504, 508
Sinobad Tede — 276
Sinj — 180, 181, 184—185, 191, 202, 203, 210, 214—220, 515, 516
Sirač (kod Daruvara) — 480, 482, 539, 540, 651
Sisak — 8, 10, 13, 27, 57, 58, 73, 74, 76, 95, 138—141, 184, 279, 280, 282, 284—287, 328, 331, 414, 415, 440, 441, 444, 445, 448, 488, 490, 553—555, 579, 591, 594, 599, 600, 602, 603, 605, 606, 610, 614, 616, 622, 626, 628, 630, 632, 635, 639, 643, 647, 654, 656, 658, 662, 668, 669, 676—685
Siverić (kod Drniša) — 186, 193, 221, 226, 257
Sivša (kod Doboja) — 657, 661
Skender Mato — 12
Skender Stjepan — 12
Skenderovci (kod Pakraca) — 539
Skendžić Petar — 364
Skledar Stjepan — 12
Skočaj (Mali i Veliki, kod Bihaća) — 187, 569
Skradin (kod Šibenika) — 220, 222, 224
Skradinski buk (vodopad, kod Skradina) — 223
Slabinja (kod Kostajnice) — 555
Sladojevci (kod Podravske Slatine) — 155, 157, 158, 170, 172, 308, 317, 318, 593
Slano (kod Splita) — 183, 213
Slatina — vidi Podravska Slatina
Slatinski Drenovac — 71, 156, 459, 470, 480, 482, 540, 543, 550, 551, 614, 622, 643
Slavenske Bare (kod Našica) — 587
Slavetić (kod Karlovca) — 564
Slavljevići (kod Trnova) — 585
Slavonija — 30, 37, 46, 51, 187, 290, 319, 458, 459, 462, 478, 481, 483, 534, 541, 567, 570, 573, 579, 586, 589, 593, 598, 609, 612, 617, 621, 625, 629, 633, 638, 642, 646, 651, 655, 659, 663, 672
Slavonska Požega — 318, 320, 469, 476, 478—480, 482, 598, 602, 610, 614, 618, 625, 626, 629, 630, 634, 649, 650, 655, 659, 664, 667
Slavonski Brod — 154, 184, 445, 478, 479, 596, 609, 649, 658
Slivnica (kod Dubrovnika) — 181
Slivno (kod Metkovića) — 212, 213, 223
Slivšek Slavica — 11, 12
Slobodna Vlast (kod Sl. Broda) — 475
Sloboština (kod Slav. Požege) — 610, 621
Slovenija — 372, 449, 452
Slovensko primorje — 105
Smiljan (kod Gospića) — 495, 687, 688
Smiljanić Josip — 146
Smojver Stipe — 408
Smokvica (kod Korčule) — 196
Smolković Vjekoslav — 12
Smrtići (kod Nove Gradiške) — 548, 550, 602
Smuđa (kod Knina) — 255
Sokol (kod Gračanice) — 629, 642
Sokolac Podravski (kod Virovitice) — 318, 319

Sokolovac (kod Daruvara) — 34, 70, 473, 475, 478, 590, 594
Boljani (kod Brčkog) — 642
Soplje (kod Podravske Slatine) — 593, 663
Sotin (kod Vukovara) — 577
Sovjak (trig. 605, kod Pakraca) — 537, 538
Sovra (na o. Mljetu) — 197
Spajinske njive (predio, kod Vukovara) — 43
Split — 181, 183, 185, 190—193, 199, 214—216, 218—220, 516
Spreča (r.) — 612, 617, 621, 634, 661
Srb (Donji i Gornji) — 180, 188, 189, 191, 193, 210, 220, 227, 231, 237, 242, 273—275, 520
Srbija — 191, 578, 629
Srednja Gora (kod Udbine) — 117
Srednja Kosa (kod Kostajnice) — 26
Srednja zanoga (predio, kod Pitomače) — 29, 602
Sređani (kod Daruvara) — 534
Srem — 46, 241, 317, 419, 420, 534, 567, 570, 573, 577, 583, 587, 589, 593, 601, 613, 625, 629, 633, 642, 672
Srem Josip — 12
Sremski front — 563
Srp. Selište (kod Kutine) — 130
Srpski klanac (kod Gračaca) — 187
St. Mihaljfa (u Mađarskoj) — 320
St. Pazova — 184
St. Straža (kod Knina) — 243, 248—250, 254—258, 266, 269
Staljingrad (u SSSR-u) — 183, 184, 186
Stanić Mihajlo — 12
Stanić Nedo — 276
Stanići (kod Knina) — 247
Staniničić Tripo — 11, 393
Stankovci (kod Benkovca) — 515
Stanković Dušan — 12
Stanojević Nikola — 150, 151
Stara Plošćica (kod Bjelovara) — 130, 131
Stara zemlja (predio, kod s. Ladislava) — 56, 78
Starčević Vilim — 107
Stari Gradac (kod Virovitice) — 155, 291, 292, 571, 581, 588
Starin (kod Podravske Slatine) — 48
Staro groblje (predio, kod Bosanskog Novog) — 25
Staro Petrovo Selo (kod Nove Gradiške) — 585, 645, 666
Staro Selo (kod Plaškog) — 43, 323, 324, 331
Staro Selo (kod Siska) — 279—281, 594, 619
Staro Zvečevo (kod Pakraca) — 537, 538, 544
Stative (Gornje i Donje, kod Karlovca) — 430, 432
Staza (kod Siska) — 553, 616, 628, 632
Stijačić Mirko — 11
Stipančić Ivan — 109
Stipanović Branko — 443
Stit C.H. (Stitt C.H.) — 442
Stobreč (kod Splita) — 180
Stomorina (kod Omiša) — 199
Ston (kod Dubrovnika) — 183, 197, 199, 211, 212, 214
Stožište (predio, kod Knina) — 245
Stranjani (kod Zenice) — 661
Strašinci (kod Brčkog) — 642
Stražanac (kod Daruvara) — 385, 386, 390
Stražbenica (k. 1202, kod Lapca) — 331, 402, 404, 405, 417, 505
Strażeman (kod Slav. Požege) — 610, 622
Stražnik (kod Petrinje) — 635
Streljcov Aleksej — 12
Striježevica (kod Pakraca) — 537, 543
Strinčera br. (trig. 347, kod Stona) — 212
Strižak Franjo — 12
Striživojna (kod Đakova) — 636
Strmac (kod Nove Gradiške) — 539
Strmec (kod Zagreba) — 623
Strmica (brdo, k. 563, kod Plaškog) — 324
Strmica (kod Knina) — 187, 228, 245, 246
Struga (kod Bosanskog Novog) — 23, 24, 676
Stubalj (Stubljani kod Kostajnice) — 26
Stubica (brdo, kod Plitvičkog Leskovca) — 691
Stubica (D. i G., kod Zagreba) — 654
Studenci (kod Čapljine) — 184
Studva (r.) — 659
Stupljanec Josip — 11, 12

Stupnik (kod Zagreba) — 553
Stupno (kod Siska) — 635, 679, 681
Sturok S.A. Sibi (Sturrock S.A. Cibi) — 443
Subotić Vukašin — 83
Sučevića br. (k. 764, kod Gračaca) — 227, 273
Sućuraj (kod Makarske) — 198
Sućurac (kod Splita) — 219
Sudar Franja — 501
Suhača (kod Bos. Novog) — 681
Suhača (kod Livna) — 202
Suho polje (predio, kod Knina) — 247
Suhomlaka (kod Moslavine) — 44, 45, 49, 317
Suhopolje (kod Virovitice) — 35, 71, 143, 144, 155—157, 172, 174, 295, 308, 310, 317, 319, 459, 482, 521, 533, 534, 542, 597, 601, 618, 664
Suhopolje (kod Bijeljine) — 613
Suknovci (kod Drniša) — 266
Sulok (kod Sigetvara u Mađarskoj) — 298
Sumartin (na o. Braču) — 193, 194
Sunja — 25, 26, 57, 74, 97, 279, 281, 331, 378, 414, 415, 441, 443, 447—449, 454, 491—493, 553—555, 575, 576, 594, 596, 603, 610, 614, 619, 635, 637, 641, 643, 646, 650, 658
Supetar (na o. Braču) — 193
Surla Marko — 364
Sušak — 190, 628
Sušić Žarko — 80
Suzić Ilija — 489
Sušobreg (kod Zlatara) — 668
Sutla (r.) — 600
Sv. Ana (crkva, kod Daruvara) — 143, 152, 337, 438, 522, 533
Sv. Borbaš (u Mađarskoj) — 176
Sv. Đorđe (kod Knina) — 253, 267, 269
Sv. Filip (kod Rogateca) — 668
Sv. Ivan Zelina — 125, 604, 664
Sv. Ivan Žabno (kod Bjelovara) — 129, 131, 135, 445, 556, 558, 566, 582
Sv. Jana (kod Jastrebarskog) — 697
Sv. Jelena (predio kod Pitomače) — 30, 291, 292
Sv. Klara (kod Zagreba) — 554, 600, 628, 654
Sv. Nedelja (kod Samobora) — 591
Sv. Nikola (manastir, kod Našica) — 70, 156, 193, 194, 242, 247—251, 257
Sv. Petar (kod Ogulina) — 431
Sv. Tri Kralja (kod Klanjeca) — 668
Sv. Trojica (manastir, kod Otrića) — 273, 687
Svekrić Stjepan — 11, 12
Svetlečić Ivan — 128
Svetlečić Mato — 132—134
Svilić Tomo — 12
Svinjakalo (kod Knina) — 268
Svinjica (kod Siska) — 279, 647
Svoboda Alojz — 389
Svračkovo Selo (kod T. Korenice) — 500, 506
Svržgaće (kod Slav. Požege) — 618

Š

Šaban Blaž — 364, 365
Šabradi Ivan — 80
Šakić Mićun — 18, 87, 114, 124, 402
Šalamunić (kod Gospića) — 448, 500, 689
Šandor Ivan — 11
Šarengrađ (kod Šida) — 574, 621, 638, 642, 646, 663, 672
Šarić Milan — 359
Šaš (kod Sunje) — 554, 596, 616, 628, 632
Šaševo (kod Podravske Slatine) — 44, 48
Šašinov (kod Zagreba) — 557
Šašnato Polje (kod Pitomače) — 291, 292, 295
Šeat (kod Knina) — 250
Šegani (kod Knina) — 254
Šegestin (Gornji i Donji, kod Kostajnice) — 578, 681, 683
Šekići (kod Drežnice) — 430
Šelje (u Mađarskoj) — 41
Šepak (Prav. i Musl., kod Zvornika) — 617, 621, 633
Šepak Zlatko — 131, 132
Šestak Tomo — 12
Šestanovac (kod Makarske) — 210, 214—216
Šibenik — 180, 186, 190, 193, 195, 210, 218, 220—225, 231, 237, 516
Šibl Ivan — 137, 144, 154
Šibovac (predio kod Podravske Slatine) — 41, 50
Šijanova gl. (trig. 633, kod Knina) — 272

Šikloš (u Mađarskoj) — 40, 41
Šiljegović Boško — 233, 264, 278, 374
Šimenić Ivan — 383
Šimulija Miloš — 324
Šimunjer Stjepan — 11, 12
Šimunjić Nikola — 13
Šindaći (kod Bos. Novog) — 677
Širinec (kod Ivanić-Grada) — 557, 558, 616
Širk Antun — 87, 89, 91, 108
Široka Kula (kod Gospića) — 18, 19, 165, 449, 499, 504, 689, 691
Široki Brijeg (sada Ličtica, kod Mostara) — 275, 374, 569, 572, 582, 585, 587, 590, 595, 599, 635
Šišljavić (kod Karlovca) — 442
Škarić (kod Knina) — 251, 257
Škodinovac (kod Daruvara) — 143, 336, 522, 535

Škole

NOVJ:

— 1. Artiljerijska oficirska Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 446
— 2. oficirska — 446
— Auto-škola — 446
— Mornarička Sisak — 10
— Podoficirska 32. divizije — 523, 524

Škorić Dušan — 11
Škorića br. (kod Mazina) — 517
Škraplje (predio, kod Pitomače) — 155
Šljivarić Franjo — 69, 147, 151
Šmalc Veljko — 86, 109
Šmit-Rihber Erih (Schmidt-Richberg Erich) — 46, 70
Šnjegović (kod Sl. Požege) — 541
Šojat Milan — 365
Šolaja (kod Knina) — 253, 254
Šolaja Nikola — 146
Šolta (o.) — 198—200, 236
Šoštar Emil — 11, 12
Španat (kod Podravske Slatine) — 52, 157, 170, 308
Špišić Bukovica (kod Pitomače) — 292, 317, 318, 597, 601, 606
Štaglar Mijo — 80
Štampar (kod Vrhovina) — 164
Štikovo (kod Drniša) — 223
Štimac Slavko — 12
Štrkalj Vladimir — 11
Šubašić Ivan — 95
Šubert Zvonko — 11
Šujica (kod Duvna) — 202, 204, 206
Šulentić Dušan — 364
Šumanjić (kod Plaškog) — 324
Šumetlica (kod Nove Gradiške) — 539
Šumonja Miloš — 142, 461, 472
Šuškovski Georgije — 12
Šušnjarica (šuma, kod Metka) — 693
Švajcarska — 373

T

Taborište (kod Petrinje) — 73, 630, 635, 647, 677
Taborova Polina — 450
Tadić Stjepan — 142, 286
Tarbuk Stanko — 324
Tasovčići (kod Čapljine) — 184
Tastin (Tustin) — 442
Tatalović Ilija — 408
Tatinja (predio, kod Grohota) — 199
Tavan (predio kod Daruvara) — 29
Tavna (kod Bijeljine) — 659
Tepšić Aćim — 112
Tepšić Milić — 324
Terezino Polje (kod Virovitice) — 158, 309, 656
Terzić Smail — 14
Tičak Miroslav — 12
Tisovac Zabrdski (kod Pakraca) — 536, 539, 652
Tišma Dušan — 467
Titra (Velika i Mala, kod Plitvica) — 355
Tkačenko Vasilije — 12
Tkalec Andrija — 12
Tkalec Josip — 12
Tobolić (k. 284, kod Plaškog) — 328, 329, 343, 447
Točak (k. 887, kod Podrav. Slatine) — 540, 543, 544, 652
Todorić Simo — 106
Tolbuhin Fjodor — 320, 458
Tolić (kod Udbine) — 689
Toljagić Bogdan — 110
Tomac Josip — 107

Tomas V. Robert (Thomas W. Robert) — 442
Tomašica (kod Garešnice) — 390, 473, 475, 581
Tomašković Josip — 11
Tomić Sava — 106
Tomić Vera — 12
Tomljenović Karlo — 11
Topola (kod Stona) — 212
Topolovac (kod Siska) — 656, 683
Topolovci (kod Siska) — 33, 490, 491
Topolovica (kod Virovitice) — 602
Topoljak (kod Podravske Slatine) — 39, 307
Topolje (kod Knina) — 188, 244
Topoljnjak Juraj — 11
Topusko (kod Petrinje) — 645
Toranj (kod Slav. Požege) — 469, 602, 609, 610, 614, 618, 622
Tordinići (kod Sarajeva) — 644
Torjanci (kod D. Miholjca) — 40, 534
Toromanović Sulejman — 641
Tot Sent Đerđ (u Mađarskoj) — 176, 320
Tot Ujfalu (u Mađarskoj) — 176
Tovarnik (kod Šida) — 573, 634, 655
Trapisti (kod Banje Luke) — 653
Travnik — 188, 572, 616, 627, 631, 632, 636, 640, 644, 648, 653, 657, 662, 673
Trbović Gojko — 110, 362, 363
Trbović Milica — 407, 505
Trbuk (kod Doboja) — 666
Trebinje — 180, 183, 185
Trebinje (kod Karlovca) — 343
Trebižat (r.) — 568
Treći ukrajinski front — 320
Trenkovo (kod Slav. Požege) — 602, 610, 618
Treskavica (kod Drniša) — 226. 227
Trešnjevo polje (predio, kod Virovitice) — 157, 308
Trgovište — 658, 670
Trilj (kod Sinja) — 218
Trlaja Dane — 80
Trlin Ante — 693
Trnava (kod Daruvara) — 77, 389, 390, 528—530, 584, 587
Trnava (kod Našica) — 474, 475
Trnava (kod Suhopolja) — 172
Trnava (kod Zagreba) — 595
Trnava G. (kod Nove Gradiške) — 550
Trninić Milan — 76
Trnovac (kod Korenice) — 18, 115, 504, 506—509, 695
Trnovitica (Velika i Mala, kod Bjelovara) — 56, 77—79, 386, 389, 581, 584. 660, 664, 665
Trnovo (kod Sarajeva) — 585, 590, 595, 611
Trnovo (kod Sarajeva) — 565, 568, 571, 575, 615, 619
Trnjani (kod Siska) — 279—281, 594, 614
Trogir — 191, 199, 218—220
Trojeglava (kod Daruvara) — 532
Troljaci (predio, kod Pakraca) — 537
Trope Srećko — 107
Tropolje (kod Knina) — 226
Trovrh (trig. 940, kod Plitvica) — 356
Trpanj (na Pelješcu) — 197
Trst — 105, 190, 432, 453
Trstenik (kod Zagreba) — 668
Trupec Dragica — 80
Trupinski gaj (predio, kod Garešnice) — 55, 56, 78, 79
Trusk Anton — 11
Truta Ljubo — 277, 375
Tržačka Raštela (kod Bihaća) — 335
Tržič (Monfalcone, u Italiji) — 105
Tuk (kod D. Lapca) — 507, 644
Tuk (prevoj, kod Plaškog) — 323, 324
Tulići (kod Mazina) — 517
Tupača (k. 987, kod Duvna) — 207
Turanovac (kod Virovitice) — 168, 169
Turanj (kod Karlovca) — 554
Turčević Polje (kod Daruvara) — 622
Turčin Tomo — 12
Turija (kod Drežnik-Grada) — 58, 446
Turjanski (kod Vrhovina) — 507, 691, 692
Turk Branko — 11
Turkovići (kod Miričine) — 607
Turnašica (kod Pitomače) — 31, 291
Turopolje (kod Velike Gorice) — 8, 13, 14, 58, 441, 563, 564, 582, 624, 645, 667
Turska Gata (kod Bihaća) — 643

Turske Dubrave (kod Bos. Gradiške) — 636
Turski grobovi (predio, kod Pitomače) — 32, 33, 156, 158, 294, 295, 317, 318, 409, 410, 521
Tuzla — 581, 603, 607, 612, 615
Tužević (kod Senja) — 690, 696

U

Ublina (trig. 246, kod Bogomolje) — 198
Udbina — 18, 119, 402—404, 406, 407, 452, 514, 518, 520, 644, 648, 652
Uljaj (k. 496, kod Knina) — 245, 246
Uljanik (kod Daruvara) — 70, 475
Umag (u Istri) — 105
Umčani (kod Sarajeva) — 571, 575, 595, 619
Umetić (kod Siska) — 681
Umoljani (kod Konjica) — 568
Una (r.) — 23, 25, 188, 271, 342, 361, 571, 578, 626
Unčani (kod Bosanskog Novog) — 23, 677, 685
Unešić (kod Drniša) — 223, 225
Unjka (predio, kod Korenice) — 502
Urinj (kod Rijeke) — 105
Usora (r.) — 582
Ustiprača (kod Goražda) — 649
Ušakov Mihael — 12
Uvačka gl. (k. 905, kod Podrav. Slatine) — 470, 471, 639
Uvala (vrh, kod Plitvica) — 354, 356, 362, 446, 699
Uzdolje (kod Knina) — 266
Uzelac Gojko — 363, 365
Uzelac Miloš — 234

V

V. Bilo (k. 927, kod Slunja) — 356
V. Draga (kod Srba) — 256
V. Miletinac (kod Daruvara) — 533
V. Ogradak (predio, kod Vrhovina) — 465
Vagan (kod Mazina) — 417, 520
Vaganac (Gornji i Donji, kod Bihača) — 57, 58, 162, 334, 342, 348, 362, 448, 449, 603, 611, 623, 628, 640, 645
Vagićevi stanovi (kod Knina) — 227, 265
Vajler I. Robert (Weiler I. Robert) — 442
Vajslo (u Mađarskoj) — 41
Valenovac (kod Našica) — 574, 587
Valentak Franjo — 80
Valpovo — 70, 460, 476, 482, 570, 642, 646, 651, 655
Varaždin — 125, 128, 133, 152, 556—558, 579, 582, 591, 596, 620, 624, 633, 650, 658, 662
Varaždinske Toplice (kod Varaždina) — 126, 624
Varda (kod Mostara) — 599, 607, 611
Vareš — 566, 578, 667
Varjačić Slavica — 12
Vaška (kod Podravske Slatine) — 155, 157, 171, 175, 308
Večković Petar — 12
Vedašić (kod Titove Korenice) — 407, 505
Vejnović Nikola — 364
Vel. Breznica (šuma, kod Podrav. Slatine) — 541
Vela straža (trig. 208, kod Grohota) — 199
Velagić Safet — 14
Velaguša (kod Metka) — 693
Velebit (pl.) — 451, 505, 694
Velešnja (kod Kostajnice) — 611, 680
Veli Drvenik (kod Grohota) — 199, 200
Velika (kod Pisarovine) — 326
Velika (kod Sl. Požege) — 480, 618, 630, 634, 638
Velika (kod Slav. Požege) — 630, 634, 638
Velika Barna (kod Grubišnog Polja) — 317, 318, 473, 475, 477, 521, 590
Velika Glava (trig. 544, kod Šibenika) — 223
Velika Gorica (kod Zagreba) — 13, 457, 553—556, 558, 572, 575, 600, 624, 654, 661, 662, 670
Velika Graduša (kod Sunje) — 594, 619
Velika greda (k. 983, kod Vrhovina) — 164, 166, 400
Velika Jasenovača (kod Daruvara) — 31
Velika Lasinja (predio, kod Siska) — 74, 141, 285—287, 489, 603
Velika Mlaka (kod Zagreba) — 661

Velika Pisanica (kod Bjelovara) — 31, 34, 35, 291, 319, 409, 410, 473, 521, 571, 574
Velika Popina (kod Gračaca) — 272, 274
Velika (r.) — 306
Velika Trnava (kod Bjelovara) — 55, 473
Veliki Barn. vinogradi (kod Daruvara) — 409, 531
Veliki Grđevac (kod Grubišnog Polja) — 31, 34, 35, 77, 474, 475, 478
Veliko brdo (br. kod Pitomače) — 29—31, 158, 295
Veliko brdo (k. 249, kod Bos. Novog) — 674, 680, 684
Veliko Vukovje (kod Daruvara) — 133
Veljuv (k. 462, kod Knina) — 245—247
Vera (kod Plaškog) — 324
Vestek Pavao — 80
Vetovo (kod Sl. Požege) — 610, 625
Vidić Tomo — 630
Vidović (kod Knina) — 264
Vidović Martin — 358
Vignjević Đuro — 467
Vignjević Milan — 135
Vijenac (predio, kod Knina) — 252, 253
Vilanj (u Mađarskoj) — 40
Vilić Rade — 489
Vindiš Alojz — 238
Vinkovci — 575, 579, 604, 616, 617, 619, 633, 636, 641, 654
Viojla (k. 875, kod Knina) — 273
Vipare Vatroslav — 630
Virovitica — 16, 30, 33, 35, 41, 42, 54. 55, 69, 70, 82, 92, 152, 154, 155, 157, 171, 174, 279, 291, 292, 295, 296, 317, 319, 337, 410, 420, 458, 476—478, 481, 521, 522, 533, 534, 542, 589, 593, 597, 598, 601, 602, 604, 606, 609, 613, 618, 639, 643, 652, 664
Vis (o.) — 196, 200, 216
Visibaba (kod Vrhovina) — 465
Viskić Bogdan — 375
Visoka glav. (trig. 333, kod Doboja) — 653, 661
Visoka pl. (trig. 891, kod Sinja) — 217
Visoko — 649, 675
Visuć (kod Udbine) — 402, 405, 406, 496, 501, 502, 504—506
Višegrad — 565, 566, 568, 571, 575, 585, 587, 595, 599, 607, 615, 619, 620, 623, 627, 631, 635, 636, 640, 649, 657, 666, 673
Višnjica (kod Podravske Slatine) — 52, 170
Višnjička linija (predio, kod Virovitice) — 157, 308
Vitas Branko — 126, 127
Vitas Marko — 11
Vitez (kod Travnika) — 627, 631, 648, 653
Vješala (trig. 338, kod Bos. Novog) — 680, 685
Vlahović Ivan — 384
Vlaisavljević Vlajko — 375
Vlasenica — 565, 568, 572
Vlašić (pl.) — 616
Vlašić Mijo — 12
Vlatkovac (kod Slav. Broda) — 609
Voćin (kod Podravske Slatine) — 70, 71, 144—146, 156, 157, 171, 172, 317—319, 477—480, 482—484, 531, 536—538, 540, 541, 543, 544, 545, 589, 594, 597, 598, 602, 618, 622, 629, 652
Voćin p. (potok kod Đurđenovca) — 307
Voćinska (r.) — 172
Voćinsko br. (kod Voćina) — 173
Vodice (kod Zadra) — 186
Vodičevo (kod Bos. Novog) — 682, 683
Vojlovica (r.) — 71, 156, 172, 459
Vojlovica (ž. st. kod Podravske Slatine) — 71, 156, 307
Vojno (kod Mostara) — 616
Vojnovac (kod Plaškog) — 323
Vojnović Mihajlo — 325, 349, 351
Vojnovići (kod Knina) — 245
Vojvode Putnika Brdo (kod Doboja) — 661
Vojvodić Danilo — 107, 109
Vojvodić Dimitrije — 19, 167, 504—513
Volinja (kod Kostajnice) — 20, 616
Voloder (kod Kutine) — 34, 127, 128—130, 134
Volodersko Brdo (kod Kutine) — 556
Volosko (kod Opatije) — 666
Vondraček Ivan — 94, 474
Vrajd Džordž (Wride George) — 443
Vranduk — 600

Vranješevac (kod Podravske Slatine) — 39, 40, 43, 44, 48, 155, 304, 305, 307
Vrapčići (kod Mostara) — 623
Vrata (kod Kraljevice) — 502
Vratarić Ivo — 98
Vratnik (k. 733, kod Otočca) — 694
Vrbovec (kod Čazme) — 125—127, 131, 134, 555—558. 583
Vrbovsko (kod Ogulina) — 428, 440
Vrdolje (kod Konjica) — 578
Vrebac (kod Gospića) — 117
Vrebački Pavlovac (kod Gospića) — 117
Vrelo (kod Titove Korenice) — 18, 166. 400. 452. 453. 500, 502
Vrgorac (kod Metkovića) — 215, 216 568
Vrh Kapela (k. 884, kod Ogulina) — 432. 454
Vrhov. Dugi Dol (kod Otočca) — 401, 466 695
Vrhov. Rudopolje (kod Otočca) — 398
Vrhovci Gradski (kod Slav. Požege) — 565
Vrhovine — 17, 18, 163, 164, 166, 342. 397, 398, 401, 449, 455. 464, 465, 495. 497, 503, 505. 508—510, 512, 665. 673. 688, 694, 695
Vrhovinsko polje (predio, kod Vrhovina) — 692
Vrhovna komanda njemačka za Jugoistok — 46, 186
Vrhovna komanda oružanih snaga Njemačke — 183, 478
Vrhovni štab NOV i POJ — 17. 64, 177, 196, 199, 205. 211, 314, 319, 372, 374, 433, 439—458, 460, 594, 604
Vrijeska (Gornia i Donia, kod Daruvara) — 337. 522. 527, 533
Vrlika — 185. 223 225. 241, 273
Vrlika (brdo kod Siska) — 279—281
Vrlika (r.) — 222
Vrpka Josip — 80
Vrpolje (kod Knina) — 245—247
Vrpolje (kod Šibenika) — 222—224, 226
Vrpolje (kod Vinkovaca) — 632, 633, 636, 645, 677
Vrsta (kod Bihaća) — 58, 446
Vršak (k. 941, kod Korenice) — 513, 519
Vršine (kod Gračaca) — 515, 520
Vrtiprah Josip — 389.
Vučak (kod Zagreba) — 668
Vučinić Josip — 80
Vučipolje (kod Gračaca) — 242, 257, 265
Vučja jama (brdo, kod Podravske Slatine) — 171
Vučjak (kod Siska) — 74, 75, 614
Vučiak (kod Voćina) — 536, 538, 543, 544, 629
Vučiak Kamenski (kod Slav. Požege) — 614, 622. 626
Vučkovićev st. (kod Knina) — 247
Vuiašković Nino — 698
Vujatović (kod Knina) — 265
Vuinove Glave (kod Korenice) — 510, 511
Vuinović Jovo — 111
Vuinovići (kod Knina) — 255
Vuiošević Bogdan — 290, 302
Vukadin (kod Knina) — 242, 250, 257. 266 267
Vukasović Dušan — 82, 290, 302
Vukelić Milan — 407
Vukićević Pero — 111
Vukmanić Zdravko — 12
Vukmirović (kod Vrhovina) — 164
Vukosavlievica (kod Pitomače) — 29. 30. 476
Vukoševac (kod Siska) — 74, 603
Vukova Gorica (kod Karlovca) — 428, 564
Vukovar — 577, 612
Vuković Rade — 359
Vukovići (kod Knina) — 245
Vukovie (kod Daruvara) — 639
Vuksan Vid — 12
Vuksani (kod Karlovca) — 700
Vularić Juraj — 11
Vuletić Bruno — 375
Vuletić Mirko — 11

Z

Zabork (kod Krapine) — 654, 658
Zabrišće (kod Livna) — 202
Zadar — 180. 181. 186. 189—191. 195, 210, 220. 372. 514—516, 518, 520
Zador (u Mađarskoj) — 320
Zadorov Boris — 12
Zadvarje (kod Makarske) — 180, 183, 214, 215
Zagorac Ivan — 11
Zagorje (kod Duvna) — 185

Zagreb — 58, 124—130, 132—135, 141, 184, 241, 440, 441, 443, 445, 449, 450, 456, 457, 478, 483, 501, 548, 556, 559, 560, 564, 569, 572, 576, 579, 585, 586, 591, 592, 595, 596, 600, 604, 606, 608, 612, 616, 620, 623, 624, 632, 637, 641, 654, 661, 662, 671, 674
Zagvozd (kod Makarske) — 215, 216
Zaile (kod Daruvara) — 537, 543, 647
Zaklan Dušan — 467
Zakopa (kod Bos. Novog) — 676, 677, 679, 680, 684
Zalata (u Mađarskoj) — 40
Zalužani (kod Banje Luke) — 632
Zalužnica (kod Otočca) — 396, 398, 508, 510
Zamaslina (kod Stona) — 212
Zamlača (kod Bosanskog Novog) — 20, 24, 25, 57, 677, 679, 684
Zanoša (kod Podrav. Slatine) — 651
Zaostrog (kod Makarske) — 198
Zaprešić (kod Zagreba) — 591, 620, 624, 650, 654, 658
Zastinje (kod Livna) — 202
Zaton (kod Zadra) — 518
Zavala (kod Stona) — 212
Zavalje (kod Bihaća) — 361, 643, 656
Zbijeg (predio, kod Plitvičkih Jezera) — 357
Zdelar Andrija — 364
Zdenački gaj (predio, kod Daruvara) — 386, 389, 530
Zdenci (kod Našica) — 551,
Zdenci (Mali i Veliki, kod Grubišnog Polja) — 31—35, 148, 149, 155, 306, 317, 336, 386, 389, 473, 475, 522, 527—532, 564, 567, 574, 590, 622
Zdenčac (kod Garešnice) — 55, 66—68
Zderić Ivan — 467
Zdorc Drago — 80
Zebić Janko — 59, 415
Zebići (kod Plaškog) — 323
Zec Radovan — 110, 111
Zecovi (kod Bos. Novog) — 682
Zekan Mate — 276
Zelovo (kod Sinja) — 218
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH) — 97, 99
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) — 123, 124
Zemunik (kod Zadra) — 189, 210, 220
Zenica — 184, 566, 607, 640, 649, 653, 657, 661, 666, 667, 673, 674
Zganjer Janko — 13
Zlarin (na o. Zlarinu) — 224
Zlatar (kod Zagreba) — 588
Zlatković Ivan — 109
Zlebina (kod Virovitice) — 170
Zlobin (kod Delnica) — 432
Zmoeling Fridrih — 163, 356, 501
Zoljan (kod Našica) — 567
Zorić Lazo — 111
Zorić Ljuban — 491
Zorić Novak — 14
Zovt Petar — 80
Zrilić Luka — 338
Zrin (kod Bos. Novog) — 681
Zrinska (kod Pitomače) — 29, 33, 35, 409, 410, 476, 521, 598
Zrmanja (kod Knina) — 117, 219, 226, 227, 237, 242, 252, 254, 255, 258, 453
Zrmanja (r.) — 253, 254, 273
Zrmanjski klanac — 272
Zrnić Simo — 407
Zrnovo (na o. Korčuli) — 196
Zubek Stjepan — 11
Zvečaj (Gornji i Donji, kod Karlovca) — 431
Zvečevo (kod Podrav. Slatine) — 478, 480, 482, 536, 540, 543, 544, 622, 630, 639, 652
Zvornik — 572, 575, 578, 579, 581, 585, 589, 595, 603, 607, 612, 621, 633, 638, 642, 646

Ž

Žabinac (brdo, kod Knina) — 247
Žabljak (Gornji i Donji, kod Livna) — 202
Žabno (kod Siska) — 622
Žagrovići (kod Knina) — 242, 244, 247—249, 252, 254, 255, 272, 274
Žažina (kod Siska) — 7—10, 13—15, 58, 60, 392, 444, 451, 564, 635, 677, 684
Želebina (kod Virovitice) — 52
Želeće (kod Zenice) — 604
Želići (kod Knina) — 242, 256

Željava (kod Titove Korenice) — 357, 444, 640
Žepče (kod Zenice) — 649
Žic Vinko — 359
Žigić Rade — 16, 66, 374, 375
Žilac Ivan — 12
Žiroslavlje (kod Podravske Slatine) — 52, 157, 308
Žitnić (kod Drniša) — 225
Žitnjak (kod Zagreba) — 132
Živanović Nedeljko — 11, 12
Živičnjak Vera — 11
Živković Savo — 80
Živković Vladimir — 59
Živulja (kod Korenice) — 399, 507, 509—511
Žlebina (kod Virovitice) — 92, 159, 296
Žrnovnica (kod Omiša) — 219
Žugaj Ivan — 12
Žugaj Slavko — 12
Žujevića (M. i V., kod Bos. Novog) — 639, 682
Žumberak — 58, 430, 449, 567, 624, 625, 673, 699
Žunac Mijo — 12
Žunec Franjo — 12
Župančić Zvonko — 80
Županja (kod Vinkovaca) — 654, 675
Županjski kanal (kod Virovitice) — 175
Župetić Marko — 12
Žurčin Živan — 109
Žužić Stjepan — 11, 338
Žuta Lokva (kod Brinja) — 106, 686

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1945. GOD.

— februar —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

Strana

Izvještaj Štaba 34. divizije od 1. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Žažinu — — — — — — — — 7

Izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućenih Štabu 10. korpusa 1. i 2. februara 1945. godine — — 16

Direktiva Štaba 11. korpusa NOVJ od 2. februara 1945. potčinjenim jedinicama da spriječe prodor neprijateljskih snaga na oslobođenu teritoriju Like — — — — — — — 17

Izvještaj Štaba 7. divizije od 2. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama na komunikaciji Kostajnica — Bosanski Novi i o napadu na Zamlaču, Graboštane i Pračno — — 20

Izvještaj Štaba 10. korpusa od 3. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ o borbama za Virovitički mostobran — — — — — — — — 28

Izvod iz operacijskog dnevnika Štaba 12. korpusa od 3. februara 1945. Štabu 3. armije NOVJ o dejstvima i stanju jedinica u drugoj polovini januara — — — — — — — — 36

Zapovijest Štaba 33. NOU divizije od 3. februara 1945. potčinjenim jedinicama za napad na Ladislav — — — — — 54

Izvještaj Štaba 4. korpusa od 4. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i organizaciji jedinica — — — — — — — — — — — 57

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 10. korpusa NOVJ od 4. februara 1945. godine — — — — — — — — 60

Izvještaj Glavnog štaba Hrvatske od 6. februara 1945. Vrhovnom štabu NOVJ o organizacionom stanju artiljerijskih jedinica 64

Izvještaj Štaba 4. brigade od 6. februara 1945. Štabu 12. NOU divizije o napadu na Zdenčac i o borbi kod Hrastovca — 66

Izvještaj Štaba 12. korpusa od 7. februara 1945. Štabu 3. armije NOVJ o prodoru neprijateljskih snaga u pravcu Virovitičkog mostobrana — — — — — — — — — — 69

Zapovijest Štaba 7. NOU divizije od 7. februara 1945. potčinjenim jedinicama za napad na Mošćenicu — — — — — 72

Strana

Izvještaj Štaba 33. divizije od 7. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Ladislav — — — — — — 77
Naređenje Štaba 3. armije NOVJ od 9. februara 1945. potčinjenim jedinicama da rasklope pontonski most kod Virovitice 82
Izvještaj Štaba 11. korpusa od 9. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu Veterinarskog odsjeka i brojnom stanju stoke — — — — — — — — — — — 84
Naređenje Štaba 12. korpusa NOVJ od 9. februara 1945. Štabu 36. divizije da preuzme komandu nad pontonskim mostom kod Virovitice i obezbijedi prebacivanje jedinica na lijevu obalu Drave — — — — — — — — — — — — 92
Pregled brojnog stanja i naoružanja 40. divizije od 9. februara 1945. Štabu 6. korpusa NOVJ — — — — — — — 94
Izvještaj Štaba 4. korpusa od 10. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu i organizacionom stanju Korpusne vojne oblasti — — — — — — — — — — — 95
Izvještaj Štaba 11. korpusa od 10. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i opštem stanju u jedinicama — — — — — — — — — — — 105
Izvještaj Sanitetskog odjeljenja Štaba 11. korpusa NOVJ od 10. februara 1945. o organizaciji i radu sanitetskih ustanova i o zdravstvenom stanju u jedinicama — — — — — — 114
Izvještaj Štaba 3. diverzantskog odreda od 10. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o diverzijama na području sjeverne Hrvatske — — — — — — — — — — — 124
Naredba br. 87 Štaba 10. korpusa od 11. februara 1945. o rasformiranju Istočne i Zapadne grupe i formiranju Grupe odreda 10. korpusa — — — — — — — — — — — 136
Izvještaj Štaba 4. korpusa od 12. februara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Mošćenicu — — — — 138
Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 12. februara 1945. potčinjenim jedinicama za napad na neprijatelja na komunikacijama Garešnica — Grubišno Polje — Bastaji — Suhopolje 143
Izvještaj Štaba 4. brigade od 12. februara 1945. Štabu 12. NOU divizije o borbi na liniji Kuzma — Lisičine — — — — 145
Izvještaj Štaba 4. brigade od 12. februara 1945. Štabu 12. NOU divizije o borbama za virovitički mostobran — — — — 148
Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 14. februara 1945. potčinjenim jedinicama za napad na neprijatelja na liniji k. 202 — Mala Maslenjača — Bastaji — — — — — — — 152
Izvještaj Štaba 12. korpusa od 14. februara 1945. Štabu 3. armije NOVJ o borbama za virovitički mostobran — — — — 154
Zapovijest Štaba 13. NOU divizije od 14. februara 1945. potčinjenim jedinicama da izvrše pritisak na neprijateljske snage u Čudinom Klancu, Babinom Potoku i Crnoj Vlasti — — 162
Izvod iz operacijskog dnevnika 16. divizije od 14. februara 1945. upućen Štabu 12. korpusa NOVJ o borbama za virovitički mostobran — — — — — — — — — — — — 168
Izvještaj Štaba 8. korpusa od 15. februara 1945. Generalštabu JA o operacijama za konačno oslobođenje Dalmacije — — 177
Izvještaj Štaba 8. korpusa od 15. februara 1945. Generalštabu JA o borbama za oslobođenje Knina — — — — — — 237
Izvještaj Štaba 8. korpusa od 15. februara 1945. Generalštabu JA o borbama za komunikaciju Knin — Gornji Lapac — — 270

Strana

Formacijski sastav 12. korpusa NOVJ od 15. februara 1945. godine 278
Izvještaj Štaba 7. NOU divizije od 15. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama na području Siska — — — 279
Izvod iz operacijskog dnevnika 36. divizije od 15. februara 1945. Štabu 12. korpusa NOVJ o borbama za virovitički mostobran — — — — — — — — — — — — — — 289
Izvod iz operacijskog dnevnika Štaba 51. divizije od 15. februara 1945. Štabu 12. korpusa NOVJ o borbama za virovitički mostobran — — — — — — — — — — — — — — 303
Izvještaj Štaba 3. armije od 16. februara 1945. Vrhovnom štabu NOV i POJ o borbama za virovitički mostobran — — — 314
Izvještaj Štaba 8. divizije od 16. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama kod Plaškog — — — — — — — — 323
Pismo Štaba 4. korpusa NOVJ od 17. februara 1945. Štabu 34. NOU divizije u vezi sa dostavljenim izvještajima i o propustima prilikom organizacije i izvođenja akcija — — — — — 325
Izvještaj Štaba 33. divizije od 17. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbi na liniji Siget — Škodinovac — — — 336
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 7. NOU divizije od 18. februara 1945. godine — — — — — — — — 340
Izvještaj Štaba 8. divizije od 18. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji i stanju u jedinicama — — 342
Izvještaj Štaba 35. divizije od 18. februara 1945. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama na području Plitvičkih Jezera — — 353
Izvještaj Štaba 35. divizije od 19. februara 1945. Štabu 11. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji, organizacionoj strukturi i opštem stanju jedinica — — — — — — — — — 360
Izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućenih Štabu 8. korpusa u februaru 1945. godine — — — 372
Pregled brojnog stanja i naoružanja Vojne oblasti 4. korpusa NOVJ od 20. februara 1945. godine — — — — — — — 376
Pregled brojnog stanja i naoružanja komandi područja, jedinica, ustanova i radionica Vojne oblasti 4. korpusa NOVJ od 20. februara 1945. godine — — — — — — — — — 377
Pregled brojnog stanja i naoružanja, socijalnog i nacionalnog sastava jedinica 34. NOU divizije od 20. februara 1945. godine — — — — — — — — — — 378—379
Izvještaj Štaba 33. divizije od 21. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama kod Daruvara — — — — — — — 382
Izvještaj Štaba 33. divizije od 21. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o prodoru neprijateljskih snaga u Daruvaru — 385
Izvještaj Štaba 34. NOU divizije od 22. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbi kod Petrinje — — — — — — 391
Pregled formacijskog sastava 51. NOU divizije 22. februara 1945. godine — — — — — — — — — — — — 394
Zapovijest Štaba 11. korpusa NOVJ od 23. februara 1945. potčinjenim jedinicama za napad na Čudin Klanac i Babin Potok 396
Izvještaj Štaba 1. brigade od 23. februara 1945. Štabu 13. NOU divizije o borbama na pravcu Udbina — Donji Lapac — 402
Izvještaj Štaba 32. divizije od 23. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbi za virovitički mostobran — — — 409
Izvještaj Štaba 7. divizije od 24. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji i o formacijskoj popunjenosti štabova — — — — — — — — — — — — 414

Strana

Zapovijest Štaba 20. NOU divizije od 24. februara 1945. Štabu 9. brigade za odbacivanje neprijatelja sa pravca Mazin — Lapac — — — — — — — — — — — — — — — 417

Pismo Štaba 32. NO divizije od 25. februara 1945. potčinjenim jedinicama o nedostacima i greškama u toku borbi za virovitički mostobran i kod Daruvara — — — — — — 419

Izvod iz knjige primljenih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o aktivnosti jedinica 43. divizije u februaru 1945. godine 428

Izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućenih Štabu 4. korpusa u februaru 1945. godine — — — 433

Pregled brojnog stanja ljudstva, stoke i prevoznih sredstava sa obrazloženjem rashoda 32. NO divizije od 26. februara 1945. godine — — — — — — — — — — — — — — — 436

Izvještaj Štaba 32. divizije od 26. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na neprijateljske položaje kod Bastaja — 438

Izvod iz knjige depeša Glavnog štaba Hrvatske upućenih Vrhovnom štabu NOV i POJ februara 1945. godine — — — — 439

Izvod iz knjige depeša Štaba 3. armije NOVJ Štabu 6. korpusa upućenih februara 1945. godine — — — — — — — 458

Pregled gubitaka jedinica 4. korpusa NOVJ u februaru 1945. godine — — — — — — — — — — — — — — 461

Izvještaj Štaba 16. divizije od 27. februara 1945. Štabu 12. korpusa NOVJ o vlastitim i neprijateljskim gubicima u januaru 462

Izvještaj Štaba 35. divizije od 27. februara 1945. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na Čudin Klanac i Babin Potok — 463

Izvještaj Štaba 4. brigade od 27. februara 1945. Štabu 12. NOU divizije o borbama kod Pakraca, na Papuku i Krndiji — — 469

Pregled brojnog stanja i naoružanja IV. korpusa NOVJ od 28. februara 1945. godine — — — — — — — — — — 472

Izvod iz knjige primljenih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o dejstvima jedinica 6. korpusa u februaru 1945. godine — — — — — — — — — — — — — — 473

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica VIII. korpusa NOVJ od 28. II. 1945. god. — — — — — — — — — — — 484

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 8. korpusa NOVJ od 28. februara 1945. godine — — — — — — — 486

Izvještaj Štaba 7. divizije od 28. februara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Pračno i Gušće — — — — — — 488

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 11. korpusa NOVJ od 28. februara 1945. godine — — — — — — — — — 494

Izvod iz operacijskog dnevnika Štaba 13. NOU divizije o dejstvima jedinica u februaru 1945. godine — — — — — — 495

Izvještaj Štaba 20. divizije od 28. februara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ o dejstvima u februaru — — — — — — — 514

Izvještaj Štaba 32. divizije od 28. februara 1945. Štabu 10. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji i opštem stanju u jedinicama — — — — — — — — — — — — — — — 521

Izvod iz operacijskog dnevnika 40. NOU divizije o dejstvima u februaru 1945. godine — — — — — — — — — — 527

Pregled brojnog stanja i naoružanja 51. NOU divizije od 28. februara 1945. godine — — — — — — — — — — — 546

Izvod iz operacijskog dnevnika Štaba grupe diverzantskih odreda NOVJ o izvedenim diverzijama u februaru 1945. godine 548

Pregled brojnog stanja i naoružanja Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 28. februara 1945. godine — — — — — — — — — — — — — — 560

Strana

Ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 1. februara 1945. o borbama u Turopolju, Lici, Bosni i Hercegovini — — — — — — — — — — — — — 563
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 2. februara 1945. o borbama u Slavoniji, Sremu, Žumberku i u Bosni i Hercegovini — — — — — — — — — — 567
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 3. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Sremu, Slavoniji i u Bosni i Hercegovini — — — — — 570
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 4. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji. Sremu, Lici i u Bosni i Hercegovini — — — — 573
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 5. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Poravini, Sremu i u Bosni i Hercegovini — — — — — 577
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 6. februara 1945. o borbama protiv jedinica NOVJ u Podravini i u Bosni i Hercegovini — — — — — — — 580
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 7. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Sremu, Podravini i u Bosni i Hercegovini — — — — — 583
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 8. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Podravini, Slavoniji i u Bosni i Hercegovini — — — — 586
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 9. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Sremu, Lici i Bosni — — — — — — — — 589
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 10. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Sremu, Baniji, Lici i Bosni — — — — — — 593
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 11. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Podravini, Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — — — 597
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 12. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Podravini, Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — — — 601
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 13. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Podravini, Baniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — 605
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 14. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Podravini, Slavoniji, Baniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — 609
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 15. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Sremu, Slavoniji, Baniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — 613
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 16. februara 1945. o borbama protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Baniji i Bosni — — — — — — — — — — 617
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 17. februara 1945. o borbama protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Baniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — 621

Strana

Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 18. februara 1945. o borbama protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Žumberku, Lici i Bosni i Hercegovini — — — 625
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 19. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Sremu, Slavoniji, Baniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — 629
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 20. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Sremu, Slavoniji. Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — 633
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 21. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — 638
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 22. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ, u Slavoniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — 642
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 23. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — — — 646
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 24. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — — — 651
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 25. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Baniji i Bosni i Hercegovini — — — — — — 655
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 26. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — 659
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 27. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — 663
Bojna relacija Zapovjedništva operativnog područja 2. Ustaško-domobranske divizije o dejstvima u februaru 1945. godine 668
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 28. februara 1945. o dejstvima protiv jedinica NOVJ u Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — 672
Bojna relacija Zapovjedništva 4. Ustaško-domobranske divizije o dejstvima u februaru 1945. godine — — — — — — 676
Bojna relacija Zapovjedništva 11. Ustaško-domobranske divizije o dejstvima u februaru 1945. godine — — — — — — 686
Bojna relacija Zapovjedništva 13. Ustaško-domobranske divizije o dejstvima u februaru 1945. godine — — — — — — 697
REGISTAR — — — — — — — — — — — — — — — 705

Lektor
Miloš Gajić, profesor

Tehnički urednik
Velisav Marković, major

Korektori:
Biljana Andrić i *Vera Laćimić*

Rukopis predat u štampu marta 1969. godine
Štampanje završeno septembra 1969. godine
Tiraž 2.000 primeraka

Štampa: »Savremena administracija« — grafički pogon »Branko Đonović« — Beograd